

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการโครงสร้างพระมหาปิฎกไทโช (大正新修大藏经)
An Analytical Study of the Developmental Structure of the Taishō Tripitaka

โดย

ดร.สุดาร์ตน์ บรรเทากุล

คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 0654096

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการโครงสร้างพระมหาปิฎกไทโช (大正新修大藏经)
An Analytical Study of the Developmental Structure of the Taishō Tripiṭaka

โดย

ดร.สุดาร์ตน์ บรรเทากุล

คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 0654096

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

An Analytical Study of the Developmental Structure of the Taishō Tripiṭaka

by

Dr. Sudarat Bantaokul

Faculty of Buddhism
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
B.E. 2556

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University
MCU RS 0654096
(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการ โครงสร้างพระมหาปิฎกไทโซ (大正新修大藏经)
ผู้วิจัย:	ดร. สุภารัตน์ บรรเทากุล
ส่วนงาน:	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ:	2554
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายทางวิชาการของงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการ โครงสร้างพระมหาปิฎกไทโซ” เพื่อศึกษาค้นหาความรู้ความเข้าใจประวัติความเป็นมาของพระมหาปิฎกไทโซและธรรมชาติลักษณะโครงสร้าง สิ่งที่ปรากฏในลักษณะโครงสร้าง เช่น การจัดหมวดหมู่ต่างๆ ลำดับ และวิธีการเรียงจัดหมวดหมู่ รวมทั้งได้นำเสนอบัญชีรายชื่อพระสูตรคัมภีร์พุทธศาสนาส่วนผลงาน ประพันธ์ในอินเดียที่บรรจุอยู่ในพระมหาปิฎกไทโซมาปริวรรตเป็นภาษาไทย ในกรณีชื่อพระสูตร หรือคัมภีร์ที่สามารถค้นพบชื่อที่ปริวรรตมาจากสันสกฤต ก็จะถ่ายทอดเป็นอักษรไทยจากชื่อภาษา สันสกฤต สำหรับกรณีชื่อพระสูตรหรือคัมภีร์ที่ไม่มีการค้นคว้าพบร่องรอยจากภาษาสันสกฤตจึงจะ ปริวรรตเป็นภาษาไทยโดยการถ่ายทอดเสียงจากภาษาจีน พร้อมกับแปลความหมายกำกับไว้ใน วงเล็บต่อท้าย หากยังไม่ทราบความหมายชัดเจนจึงจะเว้นการแปลความเป็นภาษาไทย นอกจากนี้ แล้ว งานวิจัยนี้ยังได้นำเสนอบทสรุปสาระสำคัญหรือความสัมพันธ์ของบางพระสูตรหรือคัมภีร์หลัก สำคัญๆ โดยย่อ

แม้ว่าพระมหาปิฎกไทโซฉบับที่จัดทำขึ้นในประเทศญี่ปุ่นมิใช่พระมหาปิฎกฉบับล่าสุด ของพระพุทธศาสนามหายานบนฐานอักษรจีนก็ตาม แต่ก็เป็นที่น่าทึ่งนักวิชาการพุทธศาสนา ทั่วโลกต่างยอมรับและเป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูล โดยเริ่มพิมพ์เมื่อค.ศ. 1924 และสมบูรณ์บรรจุเป็น รูปเล่มจำนวน 100 เล่มต่อมา วิธีวิจัยของงานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร โดยมี กระบวนการที่เริ่มต้นจากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล, วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงชาติ

พันธู์วรรณนา รูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลในหลายแหล่งด้วยวิธีอ่านแล้วแปล บันทึกเป็นกระบวนการวิเคราะห์อย่างต่อเนืองซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของการศึกษาวิจัยเชิงชาติพันธู์วรรณนา เป็นการวิเคราะห์ที่นำมาใช้ในการศึกษาลักษณะโครงสร้างในพระมหาปิฎกไทโซบนฐานความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ศาสนา และภาษา

งานวิจัยนี้สามารถสรุปพัฒนาการของพระมหาปิฎกไทโซส่วนที่เป็นลักษณะโครงสร้าง และการแบ่งหมวดหมู่ดังนี้คือ พระมหาปิฎกไทโซมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นอย่างเจาะจงเพื่อสื่อความหมายว่าเป็นสามปิฎกใหญ่ คือคัมภีร์ปิฎกส่วนที่ปริวรรตเป็นภาษาจีนจากฝ่ายอินเดียดั้งเดิม คัมภีร์ปิฎกที่เป็นผลงานประพันธ์อรรถาธิบายของฝ่ายจีน และคัมภีร์ปิฎกที่เป็นผลงานประพันธ์อรรถาธิบายเพิ่มเติมของฝ่ายญี่ปุ่น จึงรวมเป็นคัมภีร์สามปิฎก ซึ่งในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า “อินเดียปิฎก” “จีนปิฎก” และ “ญี่ปุ่นปิฎก” ตามลำดับ ฉะนั้นจึงอาจสามารถรวมเรียกได้ว่า “พระไตรปิฎก” ในลักษณะเช่นนี้ย่อมถูกต้องในความหมายเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ในแต่ละปิฎกประกอบด้วยหมวดหมู่หลักใหญ่ๆ สามกลุ่มคือ กลุ่มหมวดพระสูตร กลุ่มพระวินัย และกลุ่มอภิธรรมซึ่งรวมศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วย นอกจากนี้แล้วลักษณะโครงสร้างพิเศษในพระมหาปิฎกไทโซคือมีการรวบรวมอรรถาธิบายของพระสูตรคัมภีร์ต่างๆ ที่ประพันธ์ในอินเดีย จีน เกาหลี และญี่ปุ่น โดยมีวิธีการกำหนดเรียกอย่างชัดเจน เช่นคำว่า “ปกรณ์พิเศษ” ถูกกำหนดให้ใช้พิเศษเฉพาะสำหรับอรรถกถาของพระสูตรหรือคัมภีร์ที่ประพันธ์ขึ้นโดยนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาของฝ่ายจีน, เกาหลี และญี่ปุ่น

แม้พระสูตรหรือคัมภีร์ที่บรรจุในพระมหาปิฎกไทโซจะอาศัยพื้นฐานจากพระปิฎกจีนที่มีการรวบรวมพระสูตรคัมภีร์ตั้งแต่ในสมัยราชวงศ์ฉิน สืบทอดมาจนถึงฉบับจอสูในราชวงศ์ซ่ง ฉบับผู้หนึ่งในราชวงศ์หยวน พระปิฎกฉบับเจียซิงในราชวงศ์หมิง และพระปิฎกฉบับเกาหลี อันเป็นฐานสำคัญ แต่วิธีการแบ่งหมวดหมู่ของพระมหาปิฎกไทโซได้มีการแก้ไขปรับปรุง จัดการแบ่งหมวดหมู่พระปิฎกพุทธศาสนาภาษาจีนที่สืบทอดกันมาให้เป็นรูปแบบใหม่ โดยไม่มีการแบ่งแยกเป็นฝ่ายมหายานสาวกยานอีก จึงไม่มีพระปิฎกฉบับใดเป็นฐานสะท้อนสำหรับการอ้างอิง นับได้ว่าวิธีการแบ่งประเภทต่างๆ ให้เป็นรูปแบบใหม่ทั้งหมดนี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพระมหาปิฎกไทโซ ในพระมหาปิฎกไทโซได้มีการจัดหมวดหมู่พร้อมโครงสร้างโดยตั้งต้นจากพระสูตรคัมภีร์ที่ปริวรรตจากผลงานประพันธ์ในอินเดีย งานวิจัยนี้กำหนดให้ชื่อเรียกว่า “อินเดียปิฎก” ซึ่งมีการจัดลำดับหมวดอย่างชัดเจน โดยแบ่งเป็นกลุ่มพระสูตร 10 หมวด, หมวดวินัย, หมวดอรรถกถาพระสูตร, หมวดอภิธรรม และหมวดอื่นๆ รวมทั้งหมด 16 หมวด โดยในกลุ่มพระสูตรได้จัดหมวดอาคม (นิกาย) ไว้เป็นหมวดแรกสุดและมีหมวดรหัสยานท้ายสุด ย่อมแสดงถึงฐานความเชื่อและทศนคติใหม่ที่ปลงค่านิยมการจัดลำดับตามคำสอนแบบนิกายเถียนไถซึ่งแบ่งออกเป็นห้ากาล โดยมีอวตัง

สกเป็นหมวดพระสูตรแรกสุดดังปรากฏในพระปิฎกจีนยุคแรกเริ่ม จึงทำให้พระมหาปิฎกไทโซมี
ลักษณะการแบ่งหมวดหมู่พระสูตรคัมภีร์และลักษณะโครงสร้างที่มีเอกลักษณ์พิเศษ

พระมหาปิฎกไทโซได้แสดงให้เห็นความเชื่อและแนวคิดแบบใหม่โดยการอิงอาศัย
ลำดับเหตุการณ์ทางเวลา ซึ่งอาจค้นหาร่องรอยจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในพุทธศาสนาอินเดีย
วิธีการศึกษาแบบใหม่ในต้นศตวรรษที่ยี่สิบได้เป็นที่ยอมรับและมีอิทธิพลต่อแนวคิดและคุณค่าทาง
ศาสนาดังที่ได้แสดงไว้ในพระมหาปิฎกไทโซ

Research Title:	An Analytical Study on Developmental Structure of the Taishō Tripitaka
Researcher:	Dr. Sudarat Bantaokul
Faculty:	Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Fiscal Year	2554/2011
Research Scholarship Sponsor:	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The academic objective of the research work on “An Analytical Study on Developmental Structure of the Taishō Tripitaka” is focused on the understanding how the structure of the Taishō Tripitaka being developed. What reason does shape its structure? How are the groups or collections of scriptures divided? In addition, the research has also introduced the Sanskrit name of sutras or scriptures contained in the Taishō Tripitaka which were composed in India by transliterating from Romanization of Sanskrit into Thai. In the case that there is no Sanskrit title, the name will be transliterated from Chinese words into Thai characters, followed with transcription into Thai in the bracket. The research work also makes an abridged explanation on certain sutras or scriptures as well.

Though the Taishō Tripitaka is not the latest edition of Buddhist Canon in Chinese, it is the standard edition accepted by all Buddhist scholars throughout the world as a source for reference published in Japan in 1924 and completed 100 volumes later on. The research work on the Taishō Tripitaka is documentary research proceeding by observation, collecting, and analysis. Analysis of data is based on ethnographic research because the method of collecting data is from several sources with the continuity of recording, which is the distinctive characteristic of ethnographic research. The analytical method towards the studying of the structure of the Taishō Tripitaka has the basis on belief, viewpoint, the new sets of values, and language.

The result of research on the Taishō Tripiṭaka's structure is summed up as three baskets or collections as follows. That is, the collection of translation works of scriptures composed in India into Chinese, the collection of commentaries composed in China, and the collection of commentaries, sub-commentaries, composed in Japan. In this research, these 3 collections are called "Indian Collection", "Chinese Collection", and "Japanese Collection" respectively. Therefore the Taishō edition can be designated as "Tripiṭaka" in the sense of dividing into three baskets of Buddhist canon. The designation followed the conception of ethnography as the scriptures or texts are generated. Each collection is comprised with three basic categories, that is, sutra, vinaya, and abhidharma including various explication literatures. The commentaries, sub-commentaries, and explication works particularly composed by Chinese, Korean, and Japanese Buddhist scholars are specifically termed as "treatises".

The scriptures and treatises contained in the Taishō Tripiṭaka are mostly depend on Chinese Buddhist Canon which have been gathered since the Jin Dynasty, particular the Zhifu version of the Song Dynasty, the Puning version of the Yuan Dynasty, the Jiaying version of the Ming Dynasty, and the Tripiṭaka Koreana edition as important sources, but the classification of categories on the Taishō edition has been rearranged and is distinctive from all previous versions. There was no style of classifications as Mahayana category and Hinayana category as appeared in early Chinese Buddhist Canon anymore. No any previous Chinese version can reflected as the base for reference in the new arrangement. It is, therefore, accounted as the new and unique style of the Taishō Tripiṭaka edition.

The Taishō Tripiṭaka has revealed the new belief and paradigm changed from the five periods of Tiantai school's teachings. It is mostly depend on the chronicle order which maybe trace back through the historical evidence of Indian Buddhism. An approach of new education at the beginning of the twentieth century has been adopted and influenced on the new sets of religious value as shown in the Taishō Tripiṭaka.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการโครงสร้างพระมหาปิฎกไทโซ” ต้องอาศัยความรู้พื้นฐานทางภาษาจีนอย่างมาก ซึ่งงานวิจัยนี้มีอาจเกิดขึ้นได้โดยหากข้าพเจ้ามิได้มีโอกาสได้รับการอนุมัติจากมหาวิทยาลัย สนับสนุนส่งเสริมให้ไปราชการเพื่อศึกษาพุทธศาสนาภาษาจีน ณ วิทยาลัยพุทธศาสนาหมินหนัน (ฝ่ายภิกษุณี) และมหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมปักกิ่ง ตลอดทั้งอนุมัติให้เดินทางไปทำการวิจัยภายใต้การอุดหนุนของสถาบันจีนศึกษา (ฮั่นป๋าน) ข้าพเจ้าจึงขอกราบนมัสการขอบพระคุณพระพรหมบัณฑิต (ศ.ดร.) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และขอขอบพระคุณทบวงการศาสนาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการของรัฐบาลจีน ที่ให้ทุนอุปถัมภ์การศึกษาพุทธศาสนาภาษาจีนตลอดเวลาที่ข้าพเจ้าทำการศึกษา ณ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และขอขอบพระคุณอย่างยิ่งท่านฉิน อวี๋เจิน อุปทูตวัฒนธรรมจีน สถานเอกอัครราชทูตประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทย ที่ส่งเสริมสนับสนุนการไปศึกษา ณ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนทุกครั้ง

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการโครงสร้างพระมหาปิฎกไทโซ” สำเร็จได้ เพราะการสนับสนุนทุนวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และนมัสการขอบพระคุณพระมหาสุทนต์ อาภาภิโร (ดร.) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย ฯ

ความสำเร็จของงานวิจัยนี้เกิดจากคำแนะนำช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศ.ดร. หลี่ซือหลง (Prof. Dr. Li Silong) มหาวิทยาลัยปักกิ่ง (Peking University), และ รศ.ดร. เซวียนฟิง (Assoc. Prof. Dr. Xuanfang) มหาวิทยาลัยเหรินหมิน (Renmin University) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ให้คำแนะนำเบื้องต้นในด้านคำมกัรตำรา และวิธีการค้นคว้าข้อมูลตลอดทั้งแหล่งข้อมูลสากลซึ่งนักวิชาการพุทธศาสนาทั่วโลกต่างยอมรับ

งานวิจัยนี้ได้รับคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งจาก พระมหาคณาจารย์จีนธรรมสมาธิวัตร เจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย คำแนะนำด้านภาษาสันสกฤตจากพระปิยรัตน์ (ดร.) (Dr. Phra Piyaratna) อาจารย์พิเศษคณะพุทธศาสตร์หลักสูตรภาษาอังกฤษ, ดร.ชานป๋วิชซ์ ทัดแก้ว อาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, และคุณสมควร ถ้วนนอก ฝ่ายคำมกัรพุทธศาสตร์ กองวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอีกหลายบุคคลที่มีสามารถเอื้อนามมา ณ ที่นี้ทั้งหมด สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าจึงขอกราบนมัสการขอบพระคุณและขอบคุณบุคคลต่างๆ เป็นอย่างยิ่งที่มีส่วนช่วย เหลือในงานวิจัยนี้ให้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ดร.สุภารัตน์ บรรเทากุล

26 กรกฎาคม 2556

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของเนื้อหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	3
1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น และข้อจำกัดในการวิจัย.....	5
1.8 ประโยชน์ที่จะได้จากงานวิจัย.....	6
บทที่ 2 ประวัติพัฒนาการสู่พระมหาปิฎกไทโซ.....	7
2.1 กำเนิดพระคัมภีร์ปิฎกจีน.....	7
2.2 การรวบรวมคัมภีร์ปิฎกพุทธศาสนาภาษาจีนในประเทศญี่ปุ่น.....	10
2.3 ปิฎกแกะย่อส่วน.....	26
2.4 พระปิฎกหมื่นอักษร และพระปิฎกหมื่นอักษรภาคต่อ.....	36
2.5 พระมหาปิฎกไทโซ.....	48
บทที่ 3 วิเคราะห์พัฒนาการโครงสร้างของพระมหาปิฎกไทโซ.....	52
3.1 พัฒนาการโครงสร้างของพระมหาปิฎกไทโซ.....	52
3.2 เนื้อหาสาระที่บรรจุเพิ่มเติมในพระมหาปิฎกไทโซ.....	57
3.3 การเปรียบเทียบและการตรวจสอบพระมหาปิฎกไทโซ.....	62
3.4 บัญชีรายชื่อและดัชนีของพระมหาปิฎกไทโซ.....	64
3.5 ภาพ 12 เล่มในพระมหาปิฎกไทโซ.....	66
บทที่ 4 การจำแนกหมวดหมู่พระสูตรคัมภีร์ในพระมหาปิฎกไทโซ.....	67

4.1	การจำแนกหมวดหมู่ในพระมหาปิฎกไทโซ.....	67
4.2	บัญชีรายชื่อพระสูตรคัมภีร์ในพระปิฎกหลัก.....	70
บทที่ 5	สรุปสาระพระสูตรคัมภีร์ที่สำคัญ.....	210
5.1	หมวดอาคม.....	210
5.2	หมวดชาดก.....	220
5.3	หมวดปรัชญา.....	226
5.4	หมวดปุณทริกและอวดังสก.....	231
5.5	หมวดรัตนกฏและนิรวาณ.....	235
5.6	หมวดมหาสันนิปาต.....	242
5.7	หมวดสุดตนิปาต.....	244
5.8	หมวดรหัสยาน.....	255
5.9	หมวดวินัย.....	267
5.10	หมวดอรรถกถาพระสูตรและหมวดอภิธรรม.....	274
5.11	หมวดมาชยมิกและหมวดโยคจาร.....	278
5.12	หมวดชุมนุมศาสตร์.....	282
บทที่ 6	สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	286
6.1	สรุปผลการวิจัย	286
6.2	ข้อเสนอแนะ.....	298
	บรรณานุกรม.....	299
	ประวัติผู้วิจัย.....	301

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	รายชื่อคัมภีร์ 17 เรื่องในบัญชีรายชื่อคัมภีร์พระสูตรใหม่เพิ่มเติม.....24
2	ตารางแสดงการจำแนกการตั้งชื่อในฉบับเวว่จั้งจือจินและบัญชีรายชื่อพระมหาปิฎก แกะย่อ.....30
3	ตารางเทียบเคียงเพิ่มเติม บัญชีรายชื่อพระปิฎกหมื่นอักษร และพระปิฎกเหนือ..... 38
4	ตารางจำแนกประเภทในพระปิฎกหมื่นอักษรภาคต่อ.....43

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	โครงสร้างพระปิฎกเขว้จั้งจ้อจิน.....	53
2	โครงสร้างพระปิฎกแกะย่อ.....	54
3	โครงสร้างพระปิฎกหมื่นอักษร (พิมพ์ครั้งที่ 1).....	55

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากชาวพุทธเถรวาทมีความคุ้นเคยและเข้าใจว่า “พระไตรปิฎก” หมายถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าที่รวบรวมเป็นหมวดหมู่ 3 หมวดหมู่ซึ่งประกอบด้วยพระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม ดังนั้นจึงอนุมานเอาว่าพระไตรปิฎกฝ่ายมหายานควรมีโครงสร้างคล้ายคลึงกับพระไตรปิฎกบาลีของเถรวาทเช่นกัน จากการสำรวจพบว่าความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปจากความจริงเช่นนี้มีปรากฏอยู่ในวงการการศึกษาพระพุทธศาสนา ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องแสดงโครงสร้างลักษณะการจัดหมวดหมู่พระคัมภีร์ของฝ่ายมหายาน ในงานวิจัยนี้เลือกพระมหาปิฎกไทโซเป็นข้อมูลหลัก เพราะเป็นพระปิฎกที่เข้าถึงได้ง่าย บรรจุในรูปซีดีรอมที่มีราคาไม่แพงเหมาะกับการพกพาค้นคว้าและหาได้จากแหล่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ง่าย แม้การพิมพ์เป็นรูปเล่มหนังสือมีจำนวนมากถึง 100 เล่มก็ตาม

จากการสำรวจพบว่าคำศัพท์พื้นฐานสำคัญในพระไตรปิฎกในฝ่ายเถรวาทและมหายาน บางครั้งมีความหมายแตกต่างกันตัวอย่างเช่น การใช้คำว่า “พระสูตร” คำว่า “พระสูตร” ของฝ่ายมหายานมิได้ใช้เฉพาะพุทธวจนะ หรือพุทธพจน์เท่านั้น แต่ยังรวมหมายถึงคัมภีร์บางคัมภีร์ที่รจนาโดยพระสมณะนักปราชญ์จีนซึ่งเป็นที่น่าเชื่อถือเลื่อมใสของชาวมหายานอย่างมาก เช่นพระปรมาจารย์ฉานหยูหนึ่ง (หรือท่านเว่ยหล่างในพากย์ภาษาไทย) พระสังฆปริณายกลำดับที่หกแห่งนิกายฉาน (หรือที่เรียกว่านิกายเซนในญี่ปุ่น) ได้รับการยกย่องเรียกชื่อคัมภีร์ที่ท่านรจนาอยู่ในระดับพระสูตร ดังที่เรียกกันว่า “พระสูตรพระปรมาจารย์ลำดับหก”¹ หรือ “พระสูตรเว่ยหล่าง” ในพากย์ภาษาไทย โดยท่านพุทธทาสภิกขุ ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าคำว่า “พระสูตร” ที่ต่อท้ายชื่อคัมภีร์มหายานจึงมิได้เป็นคำศัพท์เฉพาะ จำกัดการเรียกคำสอนหรือธรรมเทศนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น

จุดมุ่งหมายทางวิชาการในการค้นคว้างานวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาค้นหาความรู้ความเข้าใจของประวัติความเป็นมา และการแบ่งหมวดหมู่ ตลอดจนการปริวรรตชื่อพระสูตรและสรุปเนื้อหาสำคัญของพระสูตรในพระมหาปิฎกไทโซโดยย่อ แม้ว่าพระมหาปิฎกไทโซมิใช่พระมหาปิฎกลำดับ

¹ ลำดับหมายเลขในพระมหาปิฎกไทโซ T2007

ของพระพุทธศาสนามหายาน แต่ก็ยังเป็นพระปิฎกที่นักวิชาการพุทธศาสนาทั่วโลกต่างยอมรับและ
เป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูล ซึ่งสามารถถือได้ว่าเป็นตัวแทนของพระไตรปิฎกฝ่ายมหายาน งานวิจัยนี้จึง
มุ่งเน้นศึกษาวิจัยเพื่อให้เข้าใจว่าพระมหาปิฎกไทโซมีธรรมชาติลักษณะโครงสร้างเป็นเช่นไร? เหตุ
ใดโครงสร้างจึงปรากฏเช่นนั้น การจัดหรือการแบ่งหมวดหมู่ต่างๆ ตลอดจนพัฒนาการ คือประเด็น
สำคัญหรือวัตถุประสงค์สำคัญในงานวิจัยฉบับนี้

งานวิจัยนี้ให้ความสำคัญด้านพัฒนาการโครงสร้างของพระมหาปิฎกไทโซ ซึ่งระเบียบ
วิธีวิจัยเป็นการวิจัยเอกสารและการวิเคราะห์เนื้อหา (Documentary research) เชิงประวัติศาสตร์
ข้อมูลการวิจัยที่ได้เป็นข้อมูลปฐมภูมิที่มีผู้ได้ศึกษาค้นคว้าเป็นบางส่วนแล้ว แต่ไม่ได้ตอบปัญหาว่า
ทำไมมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างจากโครงสร้างดั้งเดิมในฉบับอื่นๆ เหตุใดโครงสร้างดั้งเดิมจึงมี
ลักษณะเช่นนั้น งานวิจัยนี้จะใช้การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณมาอธิบายและตอบปัญหาเหล่านั้น
นอกจากนี้แล้ว งานวิจัยนี้ยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับการค้นคว้าหาชื่อพระสูตรที่ปริวรรตเป็นภาษา
จีนกลับสู่ภาษาสันสกฤตเดิม คัมภีร์อรรถกถาหรือปกรณ์พิเศษต่างๆ ที่ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยคณา
จารย์จีนด้วยภาษาจีน ซึ่งไม่ได้อาศัยการแปลจากต้นฉบับภาษาสันสกฤต งานวิจัยนี้จะ
ปริวรรตชื่อพระคัมภีร์เหล่านั้นเป็นภาษาไทย พร้อมกับอธิบายเนื้อหาในพระสูตรที่สำคัญๆ ในพระ
มหาปิฎกไทโซ งานวิจัยนี้อาศัยข้อมูลปฐมภูมิที่ปรากฏในพจนานุกรม เพื่อสรุปในคำตอบประเด็น
ต่างๆ

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวแล้วข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ประจำภาควิชา
พระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล็งเห็นความจำเป็นใน
การสร้างฐานองค์ความรู้แก่ผู้ศึกษาวิชาการด้านพระพุทธศาสนามหายานเพื่อก่อให้เกิดคุณค่าทาง
สังคม ส่งเสริมอนุรักษ์ และพัฒนาคุณค่าทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
ผู้วิจัยจึงเสนอโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาโครงสร้างพระมหาปิฎกไทโซ” โดยมี
มิติที่กว้างครอบคลุมถึงโครงสร้าง การจัดหมวดหมู่ทั้งหมดของพระมหาปิฎกฉบับนี้ รวมทั้งการ
แปลรายชื่อคัมภีร์ในหมวดหลัก และมิติที่ลึกในการค้นหาชื่อเดิมของคัมภีร์ที่ปริวรรตมาจากภาษา
สันสกฤตรวมทั้งเนื้อหาย่อยๆ ในบางพระสูตรที่สำคัญ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา และเป็น
ช่องทางสืบค้นการวิจัยแก่ผู้ศึกษาวิชาการด้านพระพุทธศาสนามหายานต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติพัฒนาการคู่พระมหาปิฎกไทโซ
2. เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการและการจัดหมวดหมู่ของโครงสร้างในพระมหาปิฎกไทโซ

3. เพื่อสำรวจชื่อภาษาสันสกฤตและแสดงรายชื่อพระสูตรคัมภีร์ในปิฎกหลัก (อินเดีย ปิฎก)

4. สรุปสาระพระสูตรคัมภีร์สำคัญในปิฎกหลักของพระมหาปิฎกไทโซ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยเลือกวิจัยพระมหาปิฎกไทโซ ในขอบเขตดังต่อไปนี้

1. ศึกษาโครงสร้างการจัดหมวดหมู่
2. วิเคราะห์หลักดำเนินโครงสร้างของพระไตรปิฎกด้วยทฤษฎีเชิงชาติพันธุ์วรรณนา
3. แปลและแสดงชื่อพระสูตรคัมภีร์ปิฎกหลักของพระมหาปิฎกไทโซรวมทั้งสาระ

สำคัญบางพระสูตร

1.3.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2554 – 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ขยายระยะเวลาจนถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2556

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้มีความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์ทางวิชาการที่ผู้วิจัยนำมาใช้งานวิจัยครั้งนี้ ให้มีความเข้าใจร่วมกันอย่างถูกต้อง งานวิจัยนี้จึงรวบรวมคำนิยามศัพท์ประกอบการให้ความหมายที่กำหนดอย่างชัดเจนซึ่งมีดังนี้

คัมภีร์ปิฎก หรือ **พระคัมภีร์ปิฎก** หมายถึงชื่อเรียกพระสูตรและวรรณกรรมคัมภีร์ พระพุทธศาสนามหายานทั้งหลายที่ถูกรวบรวมจัดให้เป็นหมวดหมู่ ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาจีนก่อนยุคใหม่ (new period 1919)

พระคัมภีร์ปิฎกภาษาจีน หมายถึงพระคัมภีร์ปิฎกทางพระพุทธศาสนาที่แปลบันทึกด้วยภาษาจีน เป็นชื่อที่เรียกโดยนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาของประเทศญี่ปุ่น เพื่อให้เข้าใจร่วมกันและสามารถจำแนกความหมายว่าเป็นแหล่งรวมวรรณกรรมคัมภีร์ของลัทธิมหายาน แตกต่างจากพระไตรปิฎกบาลีของฝ่ายเถรวาท หรือพระคัมภีร์ปิฎกภาษาธิเบตของฝ่ายวัชรยาน เป็นต้น

พระไตรปิฎกจีน หมายถึงคำที่ใช้เรียกพระคัมภีร์ปิฎกที่จัดรวบรวมเป็นหมวดหมู่ของพุทธศาสนาจีน ตามคำที่เรียกใช้ของปราชญ์ตะวันตกฝ่ายพุทธศาสนาเถรวาท

พระปิฎก หรือ พระมหาปิฎก หมายถึงคำที่ใช้เรียกพระคัมภีร์ปิฎกของพุทธศาสนา มหายานภาษาจีนฉบับต่างๆ ในต่างยุคต่างสมัย

การวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพแบบชาติพันธุ์วรรณา มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการแปลและการอ่านมาจัดเก็บให้เป็นระบบระเบียบ นำเสนอข้อมูล และตีความและหาข้อสรุป โดยมีเครื่องมือในการวิจัยคือ ผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

การนำเสนอ งานวิจัยแบ่งออกเป็น 6 บท โดยมีหัวข้อหลักใหญ่ ๆ ดังนี้

- บทที่ 1 บทนำ
- บทที่ 2 ประวัติพัฒนาการสู่พระมหาปิฎกไทโซ
- บทที่ 3 โครงสร้างและรายชื่อ พระสูตรคัมภีร์ปิฎกหลักใน พระมหาปิฎกไทโซ
- บทที่ 4 วิเคราะห์พัฒนาการโครงสร้าง พระมหาปิฎกไทโซ
- บทที่ 5 สรุปสาระพระสูตรคัมภีร์สำคัญ
- บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การประมวลผลโดยการนำงานเขียนรายงานผลการศึกษาและวิจัยทั้งหมด เชิญผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนา มหายานและภาษาจีนมาตรวจสอบข้อมูลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ พร้อมทั้งผลสรุป

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการโครงสร้าง การจัดหมวดหมู่ และการปริวรรตชื่อคัมภีร์หมวดหลักในพระมหาปิฎกไทโซเป็นภาษาไทย ตลอดจนทั้งคุณภาพข้อดีและข้อบกพร่องของพระมหาปิฎกไทโซ ผู้วิจัยอาศัยเอกสารฐานข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิทั้งภาษาจีนและภาษาอังกฤษ รวมทั้งกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยขั้นตอนการวิจัยมีดังนี้

1. การออกแบบเก็บข้อมูล โดยการอ่าน แปล และบันทึก

2. แหล่งข้อมูล จากพระมหาปิฎกไทโซ ซึ่งพิมพ์ในปี 2004 จำนวน 100 เล่ม และชื่อพระสูตรคัมภีร์ที่สำคัญจำนวน 32 เล่ม ประมาณ 2000 คัมภีร์ พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ และข้อมูลจากพจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ทางพุทธศาสนาของชาร์ล มุลเลอร์ และพจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์จากเว็บไซต์ buddhistdoor ซึ่งรวมพจนานุกรมหลายฉบับ เช่น พจนานุกรมพระพุทธศาสนาฝั้วกวง (佛

光大词典) จีน-อังกฤษ-สันสกฤต รวมทั้งเอกสาร บทความอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องทั้งในรูปแบบหนังสือ และข้อมูลบนฐานอิเล็กทรอนิกส์เป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการอ่าน แปล บันทึก วิเคราะห์ เพื่อทราบถึงพัฒนาการ โครงสร้างและการจัดหมวดหมู่ ตลอดจนชื่อของพระสูตรในหมวดหลักของพระมหาปิฎกไทโซ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการทราบพัฒนาการของโครงสร้างการจัดหมวดหมู่ของพระมหาปิฎกไทโซ แสดงรายชื่อพระสูตรคัมภีร์หมวดหลักเป็นภาษาไทยจากภาษาจีนที่ปริวรรตมาจากภาษาสันสกฤตในพระมหาปิฎกไทโซ รวมทั้งสรุปสาระพระสูตรคัมภีร์สำคัญในพระมหาปิฎกไทโซ

5. สรุปรายงานการศึกษาวิเคราะห์

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้นและข้อจำกัดในการวิจัย

ในงานวิจัยฉบับนี้จะแสดงชื่อพระสูตร พระวินัย และศาสตร์ต่างๆ ที่เป็นปิฎกหลัก ตั้งแต่หมวดอาคม เล่มที่ 1 ถึงหมวดรวมศาสตร์ต่างๆ เล่มที่ 32 โดยปริวรรตเป็นภาษาไทย แสดงลำดับหมายเลข, เล่ม, หน้า, และชื่อพระสูตร, จำนวนผูก (ในวงเล็บ), ยุคหรือราชวงศ์ที่มีการแปล-ชื่อผู้ประพันธ์หรือผู้แปล และปีที่แปลหากสามารถค้นคว้าได้หรือมีการบันทึก² การแปลชื่อพระสูตรคัมภีร์สำหรับในงานวิจัยนี้โดยทั่วไปจะใช้ชื่อเดิมที่เป็นภาษาสันสกฤตเป็นหลักเบื้องต้น ในกรณีมีชื่อภาษาสันสกฤตมากกว่าหนึ่งชื่อ หรือมีชื่อเรียกอื่นๆ หรือแบบย่อในภาษาจีนก็จะแสดงกำกับไว้ที่เชิงอรรถ ในกรณีไม่สามารถค้นพบชื่อพระสูตรหรือคัมภีร์ภาษาสันสกฤต จะอาศัยชื่อภาษาจีนโดยปริวรรตกำกับเสียงด้วยอักษรไทย พร้อมด้วยความหมายที่แปลเป็นภาษาไทยไว้ในวงเล็บ ในกรณีที่จำเป็นต้องค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติม จะอาศัยชื่อภาษาจีนปริวรรตกำกับเสียงด้วยอักษรไทยเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการแปลความหมาย การเขียนกำกับเสียงจากสันสกฤตโรมันเป็นภาษาไทยมีอยู่หลายวิธีสำหรับในงานวิจัยนี้ พยัญชนะที่มีเสียง “อะ” กำกับเต็มเสียงจะปริวรรตด้วยพยัญชนะไทยโดยไม่มีรูปสระอะ “-ะ” กำกับ เช่นคำว่า *Mahāvadāna* ปริวรรตเป็น “มหาวทาน” อ่านว่า “มะ-หา-วะ-ทา-นะ” เป็นต้น หากเป็นพยัญชนะที่มีเสียงควบกล้ำ หรือออกเสียงเพียงครึ่งเดียวก็จะใช้จุดได้ตัวอักษรนั้นกำกับให้ทราบ เช่นคำว่า *Śakraparipṛcchā (sūtra)* ปริวรรตเป็น “ศกรุปริปฤจฺฉา (สูตร)” อ่านว่า “สะ-กระ-ปะ-ริ-ปริค-ฉา-สุ-ตระ” เป็นต้น บางครั้งเมื่อต้องการสื่อความหมายหรือออกเสียงการอ่านคำแบบภาษาไทย จึงจะเขียนท้ายพยางค์พร้อมด้วยสระอะ “-ะ” และเติมไม้หันอากาศบนพยัญชนะต้น เช่น คำว่า “โยคฺวชฺร” เขียนเป็น “โยคฺวัชระ” อ่านว่า “โย-คะ-วัด-ชะ-ระ” หรือตัวอย่างเช่น “พุทฺทวจฺน” เขียนเป็น “พุทฺทวจฺนะ” อ่านว่า “พุท-ทะ-วะ-จะ-นะ” เป็นต้น หรือเขียนการันต์ที่ท้ายพยัญชนะเพื่อฆ่าเสียงสระอะ เช่น “พฺราหฺมณ” เขียนเป็น “พราหมณ” เป็นต้น ในกรณีที่เสียงในภาษา

²经号, 册, 页码, 经名, (卷数), 朝代, 译者或作者

สันสกฤตมีการออกเสียงก้องจะใช้สระอะแทนเสียงก้องนั้น เช่น *Catuḥ-satya-sūtra* เขียนเป็น “จตุระ-สตุย-สูตฺร” เป็นต้น กลุ่มคำหรือวลีที่ต้องการแสดงเสียงเดิมภาษาสันสกฤตมักจะใช้เครื่องหมายสัญลักษณ์ประกาศ “-” กำกับด้วย เช่นคำว่า *Mahā-saṃgīti-sūtra* ปิรวรรตเป็น “มหา-สํกิติ-สูตฺร” ดังนี้ เป็นต้น

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการโครงสร้างพระมหาปิฎกไทโซ
2. ทำให้ทราบถึงโครงสร้างและการจัดหมวดหมู่ของพระมหาปิฎกไทโซ
3. ทำให้ทราบชื่อคัมภีร์ที่ปิรวรรตมาจากภาษาสันสกฤตในหมวดหมู่หลัก
4. เพื่อทราบเนื้อหาย่อๆ ของพระสูตรที่สำคัญในพระมหาปิฎกไทโซ
5. เพื่อเป็นองค์ความรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายนักศึกษา ซึ่งสามารถนำไปเป็นฐานข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเชิงลึกต่อไป และสามารถนำผลวิจัยถ่ายทอดเป็นตำราสู่กลุ่มนักศึกษาพระพุทธศาสนาและประชาชนทั่วไปที่สนใจ

บทที่ 2

ประวัติพัฒนาการสู่พระมหาปิฎกโท

2.1 กำเนิดพระคัมภีร์ปิฎกจีน

ประเทศจีนมีการทำบันทึกจดหมายเหตุเป็นประวัติศาสตร์ที่สืบทอดกันมาอย่างดียิ่ง ควบคู่ไปกับการเป็นอารยธรรมด้านการประดิษฐ์กระดาษและวิทยาการการพิมพ์ จึงเป็นสาเหตุให้การจารึกอักษรบนกระดองเต่าหรือบนกระดูกสัตว์ โลหะหรือบรอนซ์ หรือบนไม้ไผ่แล้วร้อยเข้ากันเป็นม้วนปรากฏเป็นคัมภีร์ตำราอักษรภาพที่มีประวัติอันยาวนานของชนชาติจีนอาจกล่าวได้ว่า เป็นเอกในโลก รวมทั้งพัฒนาการจากการเขียนด้วยมือจนกลายเป็นการพิมพ์ อักษรจีนจึงมีบทบาทอย่างมากต่ออารยธรรมจีน ซึ่งต่อมาได้พัฒนาก้าวรุดหน้าขึ้นไปอีกด้วยการรับและสืบทอดทางความคิดทางศาสนาจากอินเดีย มีการประยุกต์พัฒนาผสมผสานทำให้วัฒนธรรมจีนเจริญรุ่งเรืองมาตลอดระยะ เวลาที่ประวัติศาสตร์ได้มีการจารึกไว้

พระพุทธศาสนาเริ่มเข้าสู่ดินแดนจีนในราวก่อนคริสต์ศตวรรษที่หนึ่ง มีการปริวรรตพระสูตรคัมภีร์ต่างๆ จากภาษาสันสกฤต เมื่อราวต้นยุคราชวงศ์ฮั่นตะวันออกในรัชสมัยพระเจ้าเม่งตี้ (ค.ศ. 147 – ค.ศ. 167) เมื่อมีการศึกษาคัมภีร์หรือพระสูตรต่างๆ จึงมีการเก็บรวบรวม การบันทึก และรักษาพระคัมภีร์ที่มากมายกระจัดกระจายนั้น เป็นเหตุให้มีการทำบัญชีรายชื่อพระสูตรทางพุทธศาสนา ตลอดช่วงระยะเวลาจนถึงยุปลายราชวงศ์ฮั่นตะวันออก ได้มีการบันทึกทำบัญชีรายชื่อคัมภีร์รวมทั้งการตรวจสอบพระคัมภีร์แปลฉบับที่ยังคงอยู่ ชื่อผู้แปลรวมทั้งเวลาและสถานที่ที่แปลตลอดทั้งต้นฉบับดั้งเดิมที่นำมาแปล ในขณะเดียวกันได้รวบรวมงานอรรถกถาและปกรณ์พิเศษของคัมภีร์ต่างๆ รวบรวมโดยทั้งภิกษุและคฤหัสถ์อันมีต่อเนื่องมาตลอด จนกระทั่งยุคราชวงศ์จิ้นตะวันออก พระภิกษุจีนนามว่าเต๋ออันได้รวบรวมเก็บไว้อย่างเป็นระบบ ต่อมาพระภิกษุจีนเหลียงเซียงโยได้พัฒนาให้ก้าวรุดหน้าขึ้นด้วยการประพันธ์ชีวประวัติของพระภิกษุโดดเด่นที่อธิบายคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเชิงความเชื่อศรัทธา รวบรวมและทำการศึกษาสรุปในเชิงภาวะวิสัย ตลอดจนวิจัยในเชิงวิชาการ ทำให้กลายเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศจีน

พระพุทธศาสนาในอินเดียได้เริ่มเสื่อมลงในราวคริสต์ศตวรรษที่ 10 และได้สูญหายไป
ในคริสต์ศตวรรษที่ 12 พระสูตรและคัมภีร์ต่างๆ ได้ถูกเก็บรักษาไว้ในภาษาต่างๆ เช่น
พระพุทธศาสนาฝ่ายได้นิกายเถรวาทในภาษาบาลี พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานภาษาจีนในประเทศจีน
พระพุทธศาสนาวัชรยานในภาษาทิเบต พระสูตรคัมภีร์ส่วนใหญ่ที่เก็บรักษาไว้ในภาษาบาลีเป็นงาน
ประพันธ์ที่เกิดขึ้นในยุคพระพุทธศาสนาช่วงแบ่งแยกเป็นนิกาย โดยมากเป็นพระสูตรที่มีได้สะท้อน
พัฒนาการของพระพุทธศาสนาในยุคหลัง กอปรทั้งมิได้มีการรวมพระสูตร พระวินัย และอภิธรรม
หรือศาสตร์ต่างๆ ในฝ่ายมหายานเข้าไว้ด้วยกัน อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าพระไตรปิฎกของพระพุทธ
ศาสนาฝ่ายได้ฉบับบาลีในปัจจุบันเป็นฉบับที่สะท้อนให้เห็นถึงรูปลักษณ์ของพระพุทธศาสนาดั้งเดิม
แต่ก็มีได้ทั้งหมด

พุทธศาสนาฝ่ายทิเบตหรือวัชรยานเริ่มมีขึ้นในราวราชวงศ์ถังของจีน ในยุคราชสมัยซ่งจั้น
กันบู มีความเจริญรุ่งเรืองต่อมาจนถึงราวคริสต์ศตวรรษที่ 10 คัมภีร์พุทธศาสนาดั้งเดิมจึงถูกปริวรรต
เก็บรักษาไว้ในภาษาทิเบต ซึ่งส่วนมากเป็นของฝ่ายมหายานยุคปลายที่ไม่มีฉบับดั้งเดิมในมหายาน
ยุคต้น สะท้อนให้เห็นถึงพระสูตรคัมภีร์ในยุคแนวคิดพุทธศาสนามหายานกำลังเฟื่องฟู แต่กระนั้นก็
ตามยังไม่ครบถ้วนบริบูรณ์ทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบคัมภีร์พระพุทธศาสนาทั้งหลายที่ปริวรรตเป็น
ภาษาจีนแล้วส่วนมากเป็นคัมภีร์ในมหายานยุคต้นมากกว่าของฝ่ายทิเบต เพราะสามารถตรวจสอบ
จำนวนพระสูตรคัมภีร์ที่เริ่มปริวรรตเป็นภาษาจีนในราวกลางคริสต์ศตวรรษที่สองเป็นต้นไป จนถึง
ปลายศตวรรษที่สาม ดังที่มีหลักฐานปรากฏ มีการบันทึกชื่อผู้แปลเป็นรุ่นๆ ทายออกมามากตามลำดับ
ซึ่งจำนวนคัมภีร์ที่มีการปริวรรตแล้วมีปริมาณมีใช้น้อย เทียบได้เท่ากับพระไตรปิฎกบาลีโดยเฉพาะ
ในสุดตันคปิฎกทั้งสี่นิกาย อันได้แก่ จินนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย และอังคุตตรนิกาย ซึ่ง
ทยอยแปลออกมาในราวคริสต์ศตวรรษที่ 4 และศตวรรษที่ 5 ฉะนั้นพระสูตรคัมภีร์พระพุทธศาสนา
มหายานบางส่วนจึงถูกปริวรรตเป็นภาษาจีนก่อนพระสูตรในพระไตรปิฎกบาลี

โดยสรุปจึงกล่าวได้ว่า เว้นคัมภีร์พระพุทธศาสนาวัชรยานดั้งเดิมของอินเดียซึ่งมีจำนวน
ไม่มากนักแล้ว คัมภีร์พระพุทธศาสนาในอินเดียโบราณที่ถูกเก็บรักษาไว้ด้วยภาษาจีนมีจำนวนมาก
ที่สุดและสมบูรณ์ที่สุด หากต้องการทำความเข้าใจหรือวิจัยเค้าโครงร่างของประวัติพระพุทธศาสนา
ทั้งหมด แต่หากไม่สามารถใช้คัมภีร์ปิฎกภาษาจีนแล้วนับว่าเป็นเรื่องลำบากและไม่สามารถเป็นไปได้
ได้ พระพุทธศาสนาวัชรยานและพระพุทธศาสนามหายานมีความใกล้ชิดประดุจพี่น้องสองสาย
เพราะพระสูตรคัมภีร์ในมหาปิฎกภาษาทิเบตมีไม่น้อยที่ปริวรรตจากภาษาจีน พระสูตรหรือคัมภีร์ใด
ที่ขาดหายไปในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนามหายานก็สามารถถ่ายทอดกลับมาโดยการแปลจาก
ภาษาทิเบต คัมภีร์หรือตำราที่เก็บรวบรวมไว้ในมหาปิฎกภาษาจีนจึงยังมีเพิ่มเติมอยู่อย่างต่อเนื่อง

คัมภีร์พระพุทธศาสนาหลายส่วนใหญ่นั้นเป็นงานประพันธ์เขียนขึ้นด้วยภาษาสันสกฤต ซึ่งเป็นภาษาที่มีได้ใช้ทั่วไปนอกอาณาจักรอินเดียมาช้านานแล้ว คัมภีร์ภาษาสันสกฤตที่ค้นพบหลังยุคกลางส่วนใหญ่ เป็นคัมภีร์ที่เกิดขึ้นในยุคก่อนและหลังศตวรรษที่ 10 ซึ่งคัมภีร์ส่วนใหญ่ทั้งหมด ถูกเก็บรักษาไว้ในงานคัมภีร์ที่ปริวรรตเป็นภาษาจีนและภาษาทิเบต แม้กระนั้นก็ตาม คัมภีร์พระพุทธศาสนาที่มีแต่เดิมและนำมาปริวรรตเป็นภาษาจีน ก็มีใช้คัมภีร์ภาษาสันสกฤตทั้งหมด และก็มีได้เป็นภาษาอินเดียโบราณทั้งหมด อย่างน้อยที่สุดมาก่อนยุคราชวงศ์เหนือและราชวงศ์ใต้เป็นคัมภีร์ที่มีระบบภาษาของอาณาจักรทางตะวันตกของจีน ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าพระสูตรคัมภีร์พุทธศาสนาภาษาจีนสามารถสะท้อนให้เห็นร่องรอยวิวัฒนาการของพระพุทธศาสนาได้ทั้งหมด และขอบข่ายคัมภีร์เหล่านั้นทั้งหมดได้ถูกถ่ายทอดโดยการปริวรรต

“พระไตรปิฎกจีน” หรือที่ถูกต้องควรเรียกว่า “พระมหาปิฎกจีน” เป็นคำเรียกพระคัมภีร์พระพุทธศาสนาทั้งหลายที่บันทึกเป็นภาษาจีน เป็นการรวบรวมตำราคัมภีร์พระพุทธศาสนาภาษาจีนเข้าไว้ด้วยกันทั้งหมด นั่นคือ การรวมพระสูตรคัมภีร์ตำราที่ปริวรรตเป็นภาษาจีนตลอดทั้งอรรถกถาและปกรณ์พิเศษต่างๆ ที่รจนาเป็นภาษาจีน แล้วนำคัมภีร์พุทธศาสนาเหล่านี้เก็บรักษารวบรวมขึ้นมา เริ่มตั้งแต่ภารกิจการทำบัญชีรายชื่อพระสูตรคัมภีร์พุทธศาสนา ภารกิจเหล่านี้ได้อาศัยการรวบรวมคัดลอกของพุทธศาสนิกปัจเจกชน ต่อมาได้กลายเป็นภารกิจแห่งชาติ เพราะรัฐเป็นเจ้าของหลักดำเนินการ การแปลคัมภีร์พระพุทธศาสนาจึงก้าวไปพร้อมกับประวัติศาสตร์ของชาติจีนมาโดยตลอด จนกระทั่งถึงราชวงศ์สุยและราชวงศ์ถังซึ่งถือว่าเป็นยุคที่มีความเจริญรุ่งโรจน์สูงสุด เพราะมีความสมัครสมานฉันท์ สงบสุขทั้งอาณาจักรฝ่ายเหนือและใต้ ดังมีคำพูดกล่าวว่า “ขุนนางร้อยเรียงคัมภีร์” และถือได้ว่า “ขุนนางร้อยเรียงคัมภีร์” นี้ได้กลายเป็นพิมพ์เขียวของ “มหาปิฎก”ทั้งหลายในกาลเวลาต่อมา “คัมภีร์ทั้งหลาย” เหล่านี้ได้ถูกนำมารวบรวมกลายเป็นบัญชีรายชื่อ เรียกว่า “บันทึกพระสูตรทั้งหลาย” หรือ “บันทึกคัมภีร์ภายใน” หรือ “บันทึกพระพุทธศาสนา” และ “บันทึกพระรัตนตรัย” เป็นต้น นับว่าเป็นยุคสมัยที่มีการเก็บรวบรวมและเก็บจัดอย่างเป็นระเบียบและคงรักษาไว้ซึ่งพระสูตรคัมภีร์ทางพุทธศาสนาที่ดีที่สุด ในสมัยราชวงศ์ถังความรู้เหล่านี้ได้พัฒนาขึ้นจนกลายเป็น บันทึกพระพุทธศาสนารัชสมัยไคหยวน¹ [The Record of Buddhist Canon in Kaiyuan] ถือเป็นผลงานที่สะท้อนความสำเร็จ ต่อมาในช่วงรัชสมัยอื่นๆ ของราชวงศ์ช่งเหนือได้เกิด พระปิฎก หรือ มหาปิฎก ชนิดแกะสลักขึ้นซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า “ไคเป่าจิ้ง”² มีเนื้อหาขอบข่ายเช่นเดียวกับของ บันทึกพระพุทธศาสนารัชสมัยไคหยวน ได้มีการพิมพ์ผลิตขึ้นเป็นมหาปิฎกชนิดแกะสลักบนแผ่นแม่พิมพ์เป็นภาคแรก สิ่งนี้ออกจากเป็นการเปิดโฉมศักราชใหม่ของประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา

¹ 开元释教录

² 开宝藏

จีนแล้ว ยังมีความหมายสำคัญต่อประวัติศาสตร์อารยธรรมโลกด้วย จากนั้นในยุคหลังต่อมา จึงมีนักแกะสลักทั้งภาครัฐและบุคคลได้สืบทอดการแกะสลักพระสูตรคัมภีร์ต่างๆ ต่อเนื่องกันอย่างไม่ขาดสาย นอกจากนี้แล้วมักจะมียุทธเสริมหรือภาคผนวกเพิ่มขึ้นอีก สิ่งที่เพิ่มเติมเข้ามาในปิฎกทั้งสามตลอดจนงานประพันธ์ของคณาจารย์ก็ยังเพิ่มมีจำนวนมากขึ้น ในที่สุดก็ถึงความเสร็จบริบูรณ์ ต่อมาการมีวิทยาการการพิมพ์ขึ้น จึงเป็นกลายเป็นเครื่องมือทำให้สามารถพิมพ์ผลิตคัมภีร์ทั้งหมดได้เป็นชุด ย่อมถือได้ว่าเป็นสิ่งเพียงพอที่ทำให้พระพุทธศาสนาจีนได้แพร่หลายไปยังต่างแดนซึ่งมิได้เคยปรากฏมาก่อน ก่อนเป็นรูปร่างขึ้นที่คาบสมุทรเกาหลี ญี่ปุ่นและเวียดนาม เป็นช่วงปรากฏการณ์วัฒนธรรมพุทธศาสนาจีน อันมีบทบาทสำคัญอย่างมหาศาลตราบจนปัจจุบัน ในยุคสมัยของดินแดนเกาหลีได้แกะพิมพ์ซ้ำใหม่อีกครั้งเรียกว่าพระปิฎกฉบับเกาหลี³ ถือว่ายังคงเป็นมหาปิฎกฉบับโบราณที่ดีสมบูรณ์ที่สุด และพระสุวรรณปิฎกฉบับเจ้าเลิง⁴ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าทั้งสองฉบับนี้เสมือนองค์ประกอบสำคัญสำหรับพระพุทธศาสนาญี่ปุ่นในยุคอะมัตสึระ (ค.ศ. 1192 – ค.ศ. 1333) ญี่ปุ่นเริ่มแกะมหาปิฎกจีนซ้ำใหม่อีกครั้งหนึ่งแล้วพัฒนามาตราเป็นฉบับดั่งเจ้าจิ้ง⁵ หรือพระมหาปิฎกฉบับไทโซ มีการตรวจสอบแก้ไขและคัดลอก ถือว่าเป็นฉบับที่นิยมใช้กันมากที่สุด เพราะรวบรวมและบรรจุคัมภีร์พระพุทธศาสนาทุกประเภททั้งหมดมาเป็นภาษาจีน สำหรับเวียดนาม มีคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่บรรดาอาจารย์ของแต่ละนิกายในเวียดนามได้รจนาไว้เป็นภาษาจีน ซึ่งยังถือว่าอยู่ในระบบพระสูตรคัมภีร์ฝ่ายมหาปิฎกภาษาจีน แม้ปัจจุบันเวียดนามจะให้ความสำคัญแต่ยังไม่เพียงพอ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจีนทำให้ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนและประเทศใกล้เคียง ทำให้มีการเพิ่มการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์และการติดต่อระหว่างประชาชน ทำให้เกิดกิจกรรมที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับแนวคิดของชนชาติจีนและวัฒนธรรมทางศาสนา

2.2 การรวบรวมคัมภีร์ปิฎกพุทธศาสนาภาษาจีนในประเทศญี่ปุ่น

ช่วงเวลาโครงการการทำแม่พิมพ์พระมหาปิฎกในประเทศญี่ปุ่นได้เริ่มมีขึ้นในในยุคอะมัตสึระ⁶ (ค.ศ. 1192 – ค.ศ. 1333 เทียบเท่ากับสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ของประเทศจีน รัชกาลกวงจงในปีที่สามของรัชสมัยเส้าซี⁷ จนถึงรัชกาลเหยียนหยู๋จงในปีแรกของรัชสมัยเหยียนถ่ง⁸) ประเทศจีน

³ 高麗藏

⁴ 趙城金藏

⁵ 大正藏

⁶ Kamakura (鎌倉)

⁷ 南宋光宗紹熙三年

⁸ 元惠宗元統元年

แผ่นดินใหญ่ได้เผยแพร่คัมภีร์พุทธศาสนาและมอบตำราคัมภีร์มหาปิฎกฉบับราชวงศ์ซ่งแก่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นการเสริมสร้างบรรยากาศให้ประเทศญี่ปุ่นมีการแกะสลักแม่พิมพ์ตำราคัมภีร์มหาปิฎกฉบับราชวงศ์ซ่งขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ยุคก่อนคะมะคุระคือ ยุคนะระ⁹ (ค.ศ. 710 - ค.ศ. 790) และยุคเฮอัง¹⁰ (ค.ศ. 794 - ค.ศ. 1191) นั่นคืออยู่ในช่วงราชวงศ์ถังจนถึงราชวงศ์ซ่งได้ ยุคนะระและยุคเฮอังของญี่ปุ่นเป็นยุคที่งานประพันธ์ตำราคัมภีร์พุทธศาสนาในประเทศญี่ปุ่นได้รับความนิยมสูงสุด หลังยุคคะมะคุระ คือ ยุคมุโระมะจิ¹¹ (ค.ศ. 1393 - ค.ศ. 1573) และยุคเอโดะ¹² (ค.ศ. 1603 - ค.ศ. 1867) ซึ่งมีโชอื่น คือ ตรงกับสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง เป็นยุคที่มีการพิมพ์คัมภีร์ตำราทางพุทธศาสนาจากแม่พิมพ์แกะสลักขึ้นในประเทศญี่ปุ่น ฉะนั้นจึงเป็นยุคที่คัมภีร์ทางพุทธศาสนาเดิมซึ่งเป็นฉบับใช้วิธีเขียนคัดลอกในสมัยคะมะคุระ ได้เปลี่ยนเป็นฉบับพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์แกะสลักโดยผ่านกาลเวลาเหล่านั้น

2.2.1 พระคัมภีร์แกะสลักยุคเอโดะ

ตั้งแต่ยุคนะระเป็นต้นมา เป็นยุคที่คัมภีร์ทั้งหลายเจริญเฟื่องฟูโดยวิธีการการเขียนคัดลอก เมื่อถึงยุคคะมะคุระมีโครงการเกี่ยวกับการพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์แกะสลักปรากฏขึ้นด้วยพระบัญชาของจักรพรรดิโกอูตะ¹³ ในรัชสมัยโกออง¹⁴ (ค.ศ. 1278 - ค.ศ. 1287) ท่านเงียวเอ็น¹⁵ได้รับพระบรมราชโองการให้ทำโครงการแกะสลักสร้างแม่พิมพ์พระคัมภีร์ต่างๆ แต่ภารกิจยังไม่สำเร็จลงได้มรณภาพก่อนในเดือน 6 ของปีที่สองของรัชสมัยโชออง¹⁶ (ค.ศ. 1300) การเริ่มลงมือแกะแม่พิมพ์คัมภีร์ต่างๆ ในอยู่ช่วงเวลาที่พวกมงโกลบุกโจมตีจักรพรรดิโกอูตะ การตั้งปณิธานทำการแกะสลัก

⁹ Nara (奈良)

¹⁰ Heian (平安)

¹¹ Muromachi (南北朝・室町)

¹² Edo 江戸 ยุคเอโดะ หรือยุคที่เรียกว่า ยุคโทกูงาวะ (徳川時代 Tokugawa-jidai) ค.ศ. 1603 - ค.ศ. 1868 คือยุคที่มีโตเมียวตระกูลโทกูงาวะเป็นโชกุน เริ่มเมื่อโทกูงาวะ อิเอยะซุ (徳川家康 Tokugawa Ieyasu) ได้รับอำนาจและตั้งรัฐบาลโชกุนขึ้นที่เอโดะ (ปัจจุบันคือโตเกียว) ในค.ศ. 1603 และหลังจากนั้นอีก 260 ปี การปกครองทั้งหลายก็ตกอยู่ในอำนาจของตระกูลโทกูงาวะ รัฐบาลโทกูงาวะได้ยึดครองอำนาจจากจักรพรรดิ เชื้อพระวงศ์และพระสงฆ์หมดสิ้น และปกครองเกษตรกรไปทีละเล็กละน้อย เมื่อเกษตรกรอันเป็นฐานอำนาจของรัฐบาลโทกูงาวะยากจนลงจนเดือดร้อน การปกครองของตระกูลโทกูงาวะก็เริ่มสั่นคลอนลงตั้งแต่เข้าศตวรรษที่

¹³ Emperor Go-Uda 後宇多天皇 (1267-1324) , จักรพรรดิญี่ปุ่นลำดับที่ 91

¹⁴ Kōan 弘安

¹⁵ Gyōen 行圓 คิชย์ท่าน Shinshō 信證

¹⁶ Shōan 正安

สร้างแม่พิมพ์พระคัมภีร์ต่างๆ ให้สำเร็จลงให้ได้ เพื่อเอาชนะอริราชศัตรูของประเทศ ตลอดระยะเวลาสิบปีเศษจากรัชศกโกอังถึงโซอัง การแกะสลักแม่พิมพ์ยังไม่สามารถดำเนินการในเรื่องรายละเอียด ท่านจิเอนซึ่งเป็นศิษย์ของท่านเจียวเอน ได้แกะสลักแม่พิมพ์ไม้เป็นพระสูตรสามพระสูตรของนิกายแดนสุขาวดี¹⁷ และงานประพันธ์อธิบายของท่านสั้นแต่จำนวน 5 ภาค 9 ผูก เพื่อเป็นการระลึกครบรอบมรณภาพสามปีของท่านเจียวเอน ซึ่งในคำนำหนังสือได้บรรยายถึงปณิธานของอาจารย์เจียวเอนไว้อย่างละเอียด

ในขณะที่อยู่ที่เมืองโซชูวัดเรียวเซนของประเทศญี่ปุ่น¹⁸ ก็ได้มีการเริ่มลงมือทำแม่พิมพ์แกะสลักพระมหาปิฎก ในคัมภีร์ *บันทึกการสืบทอดพระธรรมสายตรง*¹⁹ ผูกที่ 1 ของวัดนั้นเซน²⁰ มีจารึกของรัชสมัยโกอังในปีที่ 10 เดือน 9 ปรากฏอยู่ดังนี้

สมณะโซชะคุ²¹และสามเณรจะคุเอะ²²ได้มีความเพียรพยายามชักชวนสืบสานปณิธานของอาจารย์เอนไก²³ เพื่อถวายพระพรแด่พระจักรพรรดิพระมหาราชพิตรองค์ปัจจุบันและพระราชินี ถวายพระพรแด่พระราชินีจึงทรงมีพระชนมียิ่งยืนนานตลอดทั้งบรรดาเหล่าขุนนางญี่ปุ่นและครอบครัว จงพ้นจากภัยพิบัติทั้งปวงให้มีชีวิตสุขสถาพรยั่งยืน ขอให้ประเทศและประชาราษฎร์จงมีความสุขสงบสันติ แล้วจึงเริ่มลงมือแกะสลักไม้แม่พิมพ์มหาปิฎก

หรือดังที่ปรากฏใน*อวตงสกุสูตร* ฉบับบล็อกพิมพ์ของคลังอักษรโคะนะ²⁴ มีการแกะสลักบันทึกไว้ว่า “ที่ญี่ปุ่นเมืองโซชู²⁵ วัดเรียวเซน²⁶ สมณะโซชะคุ, โงชิน,²⁷ และจะคุเอะ²⁸ เป็นต้น ได้ออกบิณฑบาตให้เริ่มการแกะสลักพระมหาปิฎก”

¹⁷ สุขาวดี-วุยห-สูตร (อมิตายุห-สูตร หรือ อมิตาก-วุยห), อมิตายุร-ชยาน-สูตร, และ อมิตากสูตร

¹⁸ 东国相州灵山寺

¹⁹ 《传法正宗记》 มีจำนวน 9 ผูก กล่าวถึงประวัติพระพุทธเจ้าองค์ต่างๆและปรมาจารย์ในอินเดียและจีน

²⁰ Nanzen-ji 南禅寺

²¹ 沙门宝积 Hōshaku

²² 沙弥寂慧

²³ 先师晏海

²⁴ 金泽文库版《华严经》

²⁵ Sōshū 相州

²⁶ Ryōzenji 灵山寺

²⁷ Nyoshin 如心

²⁸ Jakue

จากบันทึกนี้เองที่ทำให้ทราบว่าที่เมืองโซซุวัดเรียวเซน มีศิษย์ของท่านเอ็นไกเคยทำ
โครง การพิมพ์พระมหาปิฎกขึ้น แต่เมื่อดูจากจารึกที่บันทึกไว้ก็พบเพียงคัมภีร์ไม่กี่พระสูตรเท่านั้น
คัมภีร์ตำราที่พิมพ์ออกมามีไม่มาก เกรงว่าแม้จะรวมพระสูตรใหญ่สี่พระสูตร²⁹ ให้เป็นปิฎกเล่มหนึ่ง
ปิฎกก็ยังมิอาจนับได้

หลังจากยุคคะมะคุระ ก็เป็นยุคของโชกุนอะชิคางะ ทะคะอุจิ³⁰ จนถึงโชกุนอะชิคางะ ทะ
คะโยชิ³¹ (ค.ศ. 1339 – ค.ศ. 1394) ที่เกียวโต ซึ่งก็มีโครงการจัดพิมพ์พระสูตรต่างๆ ด้วย

ในปีแรกของรัชสมัยโจวะ³² (ค.ศ. 1345) เดือน 11 วันที่ 14 ที่เกียวโตได้มีการกำหนด
ระเบียบข้อบังคับทางทหารให้มีหน้าที่ช่วยทำแม่พิมพ์แกะสลักคัมภีร์ต่างๆทั้งหลาย ในเวลาเดียวกัน
ต้องทำหน้าที่ทหารด้วย ต่อมาในปีที่สามของรัชสมัยโจวะ (ค.ศ. 1347) เดือน 11 วันที่ 16 ได้กำหนด
ไว้ว่า การจัดพิมพ์ทุกครั้งต้องทำการบันทึกไว้โดยให้ถือเป็นภารกิจของพระพุทธศาสนาญี่ปุ่นิกาย
ใหญ่ๆ พร้อมกับให้มีการทำบันทึกชื่อขุนนางผู้ทำหน้าที่ในการลงมือทำแม่พิมพ์แกะสลักด้วย แต่
เรื่องราวที่เป็นรูปธรรมของพวกเข่าขุนนางที่ลงมือแกะแม่พิมพ์แม่ทุกวันนี้นี้ยังหารายละเอียดไม่พบ

ในยุคของคะมะคุระ มีวัดหนึ่งชื่อว่า มัตสึตานิ³³ ได้เริ่มทำการพิมพ์พระคัมภีร์พุทธศาสนา
ท่านโชกุนอะชิคางะ ทะคะโยชิเขียนจดหมายถึงเศรษฐีซัทสึ³⁴ ขอให้เศรษฐีวิงวอนวัดมัตสึตานิมอบ
พระสูตรที่ได้พิมพ์แล้วด้วยแม่พิมพ์ พร้อมทั้งบัญชีรายชื่อพระสูตรคัมภีร์ที่ยังมิได้แกะพิมพ์ หลังจาก
นั้นในปีที่สองของรัชสมัยคันโน³⁵ เดือน 5 วันที่ 24 (ค.ศ. 1351) ท่านโชกุนอะชิคางะ ทะคะโยชิ ได้
เขียนจดหมายฉบับหนึ่งให้เศรษฐีเกะอิชิ³⁶ ช่วยจัดการเรื่องคัมภีร์ปิฎกต่อจากเศรษฐีซัทสึที่รับถือ
พิมพ์พระสูตรต่างๆ

ทั้งท่านโชกุนอะชิคางะ ทาคาอุจิ และโชกุนอะชิคางะ ทะคะโยชิ ล้วนเป็นผู้ส่งเสริม
ผลักดันให้พระพุทธศาสนาแผ่ไพศาลเจริญรุ่งเรือง เคยออกคำสั่งให้ทั่วแดนญี่ปุ่นสร้างวัดอังโคบุ³⁷
และสถูปที่เรียกว่า สถูปเพื่อประโยชน์แห่งสรรพสัตว์³⁸ ในปีที่สามแห่งรัชศกบุโนะ³⁹ (ค.ศ. 1354) ได้

²⁹ ได้แก่ อวตงสกสูตร, นิรวาณสูตร, มหารตนกถสูตร, ปรัชญาปารมิตาสสูตร

³⁰ Ashikaga Takauji 足利尊氏

³¹ Tadayoshi 直義

³² Jōwa 貞和 1345 - 1349

³³ 松谷寺 Matsutani

³⁴ 志通上人

³⁵ Kan'ō 観応 1350 - 1351

³⁶ 解一上人

³⁷ 安国寺

³⁸ 利生塔

ออกคำสั่งให้พระสงฆ์แต่ละวัดเขียนคัดลอกมหาปิฎกฉบับไม้แกะพิมพ์ในราชวงศ์ซ่ง เช่น ฉบับผู้โจว แล้วมอบบริจาคให้วัดไดจิ⁴⁰ ซึ่งเป็นวัดของรัฐ นอกจากนี้แล้วในรัชสมัยระหว่างโจจิ-โออิง-และเออิวะ⁴¹ (ค.ศ. 1362 – ค.ศ. 1378) มีการพิมพ์ *เก็งเกียวชะบุโช*⁴² จำนวน 31 ชุดที่รวมเป็นชุดโดยพระญี่ปุ่นโคกังชิเรน⁴³ คัมภีร์ชุดนั้นเลียนรูปแบบ *ปิฎกฉบับผู้โจว* (ผู้โจวจั่ง) นอกจากนี้แล้วในชุดแรกของแต่ละเล่มทำให้เป็นรูปแบบการพิมพ์ที่มีคำนำ ให้ถือคัมภีร์นี้เป็นส่วนหนึ่งของมหาปิฎกฉบับพิมพ์โดยใช้แม่พิมพ์ คัมภีร์ภาคนี้พิมพ์โดยศิษย์ของท่านชิเรน และท่านตันเกียวโอบอน ศิษย์ของวัดเซนเนอนิกายรินไซเซน

โดยสรุป ยุคอะมะคุระ (ค.ศ. 1192 – ค.ศ. 1333) และยุคนันโบคุโจ (ค.ศ. 1334 – ค.ศ. 1392) ของญี่ปุ่น ถึงแม้ว่าจะอาศัยอิทธิพลและอำนาจของตระกูลโชกุนและรัฐบาลบาคุฟุ (รัฐบาลโชกุน)⁴⁴ ก็ยังไม่สามารถพิมพ์พระมหาปิฎกออกมาสำเร็จแม้หนึ่งฉบับ ปณิธานสงฆ์ก็ทำได้เพียงพิมพ์คัมภีร์พระสูตรหมวดเดียวเท่านั้น ดังนั้นรัฐบาลบาคุฟุจึงได้พยายามผลักดันเปลี่ยนหาผู้ที่เข้าถึง *พระมหาปิฎกฉบับเกาหลี* (*เกาหลีต้าจั้งจิง*) ในปีี่สามสิบของรัชศกอเออิ (ค.ศ. 1423)⁴⁵ ท่านโชกุนอาชิกะตากะโยชิได้ส่งพระสงฆ์ไปโดยหวังว่าจะสามารถได้คัมภีร์ฉบับพิมพ์ *พระมหาปิฎกฉบับเกาหลี* มาหนึ่งชุด แต่ได้รับการปฏิเสธจากพระราชโอรสเออน⁴⁶

2.2.2 ฉบับพิมพ์หอเกียวโอกิตาโนะของท่านชูซอน

ในรัชศกอเออิปีที่ 18 เดือน 1 ได้มีพระภิกษุในนิกายเทียนไถแห่งโออินโชโจ คือ ท่านชูซอนพระสงฆ์แห่งวัดโจเมียว ภูเขาเอชิโคชิ ท่านชูซอนตั้งปณิธานไว้ว่าจะสร้างพระสูตรทั้งหลายทั้งปวงฉบับพิมพ์พบให้แก่วัดโจเมียววิหารฝ่ายในเอชิจินกู ดังนั้นท่านชูซอนจึงเริ่มลงมือแกะแม่พิมพ์ไม้ที่หอเกียวโอกิตาโนะเมืองเกียวโต

ในเดือน 9 ของปีเดียวกัน ท่านชูซอนดำเนินการพิมพ์ *ไดโชโมะคุโระกุ* (*สารบาญมหาปิฎก*)⁴⁷ จำนวน 3 ชุด โดยอาศัย *พระปิฎกฉบับเกาหลี* (*เกาหลีจั่ง*) ของวัดเคนนิน สิ่งนี้ถือว่าการเริ่ม

³⁹ Bunna 文和 1352 - 1355

⁴⁰ 大寺

⁴¹ Jōji 貞治 1362 – 1367, Ōan 応安 1368 – 1374, Eiwa 永和 1375 - 1378

⁴² Gankyō shakusho 《元亨釋書》เป็นหนังสือรวมชุดพระพุทธรูปศาสนาที่สร้างขึ้นสำเร็จในรัชสมัยเก็งเกียวปีที่สอง Ghenkyō 元亨 1321 - 1323

⁴³ Kokan Shiren 虎關師鍊 (1278-1346)

⁴⁴ 幕府

⁴⁵ 応永 1394 - 1427

⁴⁶ 朝鮮王 Korean Joseon or Chosun dynasty 1392-1910 / North Korea

⁴⁷ 大藏目录

พิมพ์พระปฤกโดยการกำหนดสารบาญไว้ล่วงหน้าก่อน ในขณะที่เดียวกันในการพิมพ์ครั้งนี้ก็มีคำ
ปณิธานของท่านชูซอนและชื่อของผู้บริจาต 2 ท่าน ตลอดจนทั้งวัตถุประสงค์ของการพิมพ์ด้วย

ในรัชศกเคอิโช⁴⁸ ปีที่ 19 (ค.ศ. 1614) ได้เริ่มต้นการพิมพ์พระปฤกอย่างเป็นทางการ
รูปแบบของการพิมพ์นั้นได้เลียนแบบ พระปฤกฉบับเกาหลี (เกาหลีจั้ง) แต่ละแผ่นของแม่พิมพ์ไม้แกะ
มี 23 บรรทัด แต่ละบรรทัดมีตัวอักษร 14 ตัว ด้านบนของแผ่นแม่พิมพ์ทำสัญลักษณ์อธิบายชื่อพระ
สูตร ผูก หน้า และสัญลักษณ์ครบทุกๆ 1000 ตัวอักษร ผูกท้ายสุดของฉบับพิมพ์จะมีตัวอักษรพิมพ์
ใหญ่ว่า “ในปีคั่นอิน⁴⁹ ประธานรับพระบรมราชโองการสร้างแกะสลักพระมหาปฤกประเทศญี่ปุ่น”
การทำพิมพ์แกะนั้นได้นำวิทยาการสมัยใหม่แบบเปลี่ยนตัวอักษรได้ การพิมพ์ด้วยวิธีแบบนี้ผู้นั้นอยู่
ในยุครัชศกบุนโรคุปีที่หนึ่ง (ค.ศ. 1592) ซึ่งเป็นวิทยาการใหม่ที่ซิลานำไปเผยแพร่ให้ญี่ปุ่น

ภารกิจการแกะสลักพระปฤกของท่านชูซอนดำเนินการตั้งแต่ปลายปีรัชศกเคอิโชเรื่อย
ไปจนผ่านรัชศกเกนนะ⁵⁰ ไปจนถึงปีแรกของรัชศกคันเออิ⁵¹ (ค.ศ. 1614 – ค.ศ. 1624) รวมประวัตินาน
สิบปีเศษ แต่หลังจากปีที่สี่ของรัชศกเกนนะ (ค.ศ. 1618) บันทึกด้านในของการพิมพ์จะไม่ปรากฏ
เห็นตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ “พระบรมราชโองการสร้างแกะสลัก” พระคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่พิมพ์
ออกมาถูกเปลี่ยนประเภทจากพระมหาปฤก กลายเป็นคัมภีร์ตำราทั่วไปและอรรถาธิบายของนิกาย
เทียนไถ แม้ว่าขณะนั้นเป็นยุคที่พระจักรพรรดิโกมิซุโนโอะขึ้นครองราชย์⁵² แต่พระจักรพรรดิโกโย
เซอิ⁵³ ยังทรงพระชนม์ชีพอยู่ ซึ่งต่อมาได้สวรรคตในปีที่สามของราชวงศ์เกนนะ และนี่คือเหตุผลว่า
ทำไมบันทึกที่อยู่ในการพิมพ์ต่อมาภายหลังไม่มีคำว่า “พระบรมราชโองการสร้างแกะสลัก” จึง
สรุปว่าท่านชูซอนได้รับพระบรมราชโองการจากพระจักรพรรดิโกโยเซอิ ให้มาเริ่มลงมือดำเนินการ
แกะพระมหาปฤก

ในปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นเกือบทุกแห่ง ต่างมีฉบับพิมพ์แกะสลักด้วยไม้ของท่านชูซอนที่
ทิ้งไว้เป็นมรดก ทั้งหมดมี 85 ภาค 284 ผูก อาจเป็นไปได้ว่ายังคงมีพิมพ์อื่นที่ทิ้งไว้และยังเหลืออยู่
หลังจากปีที่สี่ของรัชศกเกนนะ มีคัมภีร์เคนไครอน⁵⁴ ประพันธ์โดยท่านไซโซ⁵⁵ เสร็จสมบูรณ์ในปีค.ศ.
819 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับพระวินัยมหายานแบบฉบับปล้นและสมบูรณ์ที่ประกาศใช้ในนิกายเทนได
(เทียนไถในจีน) และสามคัมภีร์หลักของนิกายเทียนไถ ซึ่งเป็นประเภทอรรถาธิบายที่ประพันธ์โดย

⁴⁸ Keicho-慶長 1596 – 1614

⁴⁹ 甲寅岁

⁵⁰ Ghenna 元和 1615 - 1623

⁵¹ Kan-ei 寛永 1624 - 1643

⁵² Gomizunoo 後水尾

⁵³ Emperor Go-Yōzei 後陽成天皇

⁵⁴ 顯戒論

⁵⁵ Saichō 最澄

ท่านจื่ออ๋ อันได้แก่ อรรถล่ำลี้กัศธรรมปฺณทริก (ฝ่าซว่าเสวียนอ๋), กถาประพันธ์สัทธิธรรมปฺณทริก (ฝ่าซว่าเหวินจวี่), และ มหาสมณะวิปัสสนา (มอเหอจื่อกวน)⁵⁶ การพิมพ์ยังเน้นนานไปจนถึงราวถึง ศตวรรษของปีแรกของรัชศกคันเออิ เดือน 11 วันที่ 10 ก็ยังพบคัมภีร์ ฝ่าเยวี่ยนจูหลิน หรือโฮออนจูริน หรือสวนธรรมหมูร์ตนะ⁵⁷ ประพันธ์โดยท่านเต้าซือพระสงฆ์จีนในราชวงศ์ถัง⁵⁸ แล้วเสร็จสมบูรณ์ใน ค.ศ. 668 จำนวน 81 ผูก หลังจากนั้นการดำเนินการได้หยุดลง เพราะท่านซุซซอนได้ถึงแก่ มรณภาพ

2.2.3 พระปิฎกเทียนไห่ หรือ เทนไคโซ ฉบับแม่พิมพ์ไม้แกะตัวอักษรปรับเปลี่ยนได้

เพราะว่าพระปิฎกเทียนไห่ หรือเทนไคโซ เป็นพระมหาปิฎกที่จัดพิมพ์โดยประเทศญี่ปุ่น ดังนั้นจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วะโซ⁵⁹ หรือ ฉบับคันเออิจิ⁶⁰ หรือ ฉบับโตเออิเซน⁶¹

พระมหาปิฎกฉบับที่ประเทศญี่ปุ่นทำและถือว่าประสบผลสำเร็จฉบับแรกสุด คือ ฉบับ เทนไคโซ หรือ พระมหาปิฎกฉบับเทนไค ท่านโตกุงะวะ อิเอมิตสุ⁶² (ค.ศ.1623 – ค.ศ. 1651) กำหนดให้นิกายเทนไคประเทศญี่ปุ่นเป็นสื่อเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างดินแดนจีนและดินแดนญี่ปุ่น มีคำสั่งให้พระอาจารย์ใหญ่จิแกน⁶³ ผู้มีตำแหน่งสูงสุดทางสงฆ์เรียกว่าโซโจเทนไค⁶⁴ กำกับดูแลความสัมพันธ์ด้านจีน และมีคำสั่งให้สร้างวัดพุทธที่อุเอโนะ⁶⁵ชื่อวัดคันเออิจิแห่งกุเขาโตเออิ ซึ่งเป็นสถานที่ที่ถูกเลือกเพื่อป้องกันเมืองเอโดะ ท่านโซโจเทนไคได้สร้างหอวิหารเจดีย์ที่เรียงรายเป็นระเบียบได้อย่างรวดเร็วโดยการช่วยเหลือและบริจาคของผู้มีบุญ พร้อมทั้งตั้งปณิธานพิมพ์พระมหาปิฎก

การทำแม่พิมพ์ไม้แกะมหาปิฎกฉบับเทนไคโซ ได้อาศัยท่านโตกุงะวะ อิเอมิตสุ เป็นผู้บริจาครายใหญ่ ด้วยเหตุนี้พระมหาปิฎกส่วนหนึ่งจึงเป็นแม่พิมพ์ไม้แกะโดยขุนนางข้าราชการของ

⁵⁶ *Fahua xuanyi* 法華玄義 , *Fahua wenju* 法華文句, *Mohe zhiguan* 摩訶止觀

⁵⁷ 法苑珠林

⁵⁸ Daoshi 道世

⁵⁹ 倭藏

⁶⁰ 寛永寺版

⁶¹ 东睿山版

⁶² Tokugawa Iemitsu (徳川家光)

⁶³ 慈眼大師

⁶⁴ 僧正天海

⁶⁵ 上野

ท่านโตกุซะวะ โชกุนะเตะ⁶⁶ ท่านโชโจเท็นไคจึงตั้งกองงานพระสูตรขึ้นที่วัดคันเออิแห่งภูเขาโตเออิ ใช้มหาปิฎกแห่งราชวงศ์ซ่งได้ฉบับชื่อชีจื้อผู้จั่ง⁶⁷ เป็นฉบับหลัก และใช้พระปิฎกฉบับผู้หนึ่ง⁶⁸ ฉบับพิมพ์ครั้งแรกมาเสริมเข้าไป การตีพิมพ์ใช้หน่วยบริการของกองทัพรัชศกบุนโระคุ (ค.ศ. 1592) จากนั้นจึงดำเนินการจนสามารถสำเร็จเป็นฉบับพิมพ์ที่ใช้วิทยากรใหม่ล่าสุดของประเทศญี่ปุ่น นั่นคือการใช้หัวไม้แกะสามารถปรับเปลี่ยนได้

การพิมพ์ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีที่ 10 ของรัชศกคันเออิ (ค.ศ. 1637) เดือน 3 วันที่ 17 ไปจนถึงปีแรกของรัชศกเคอิอัน⁶⁹ เดือน 3 วันที่ 17 รวมระยะเวลา 20 ปี สำเร็จได้เป็นรูปแบบที่มีคุณน่านาประการ รูปแบบของฉบับพิมพ์เทนไคโช พิมพ์ด้วยกระดาษแผ่นละ 24 บรรทัด กระดาษแต่ละแผ่นพับเป็นสี่หน้า แต่ละหน้ามี 6 บรรทัด แต่ละบรรทัดมีตัวอักษร 17 ตัว การพิมพ์ใช้คุณภาพกระดาษอย่างดีเป็นเล่มพับได้

ก่อนที่พระมหาปิฎกฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ท่านโชโจเท็นไคได้ถึงแก่กรรมภายในรัชศกคันเออิปีที่ยี่สิบ (ค.ศ. 1643) รวมศิริอายุได้ 108 ปี

ในสารบาญญัติชื่อหลักฉบับโชวะโฮโบ⁷⁰ เล่มที่ 2 ได้รวมสารบาญญัติพระสูตรทั้งหลายพิมพ์ใหม่ของวัดคันเออิภูเขาโตเออิแห่งภูเขาโคะ เป็นฉบับพิมพ์ในปีที่หนึ่งรัชศกโอเออิจำนวน 5 ผูก รวมพระปิฎกฉบับดั้งเดิมโคะซันจิเข้าด้วย⁷¹ หลังทำสารบาญญัติแล้วได้ทำเลขนับจำนวนตัวอักษรของพระปิฎกทั้งเล่ม “ทั้งหมดนับได้ 1453 หมวด จำนวนผูกนับได้ 6323 ผูก กล่องเลขอักษรมีจำนวน 665” แต่เมื่อตรวจสอบเทียบกับสารบาญที่บันทึกไว้ทั้งหมดก็ยังไม่สอดคล้องกัน

ปัญหาประการแรกเป็นปัญหาของกล่องเลขอักษรสารบาญถึงลำดับสุดท้าย เป็นกล่องเลขอักษรที่ 599 เมื่อเทียบกับเลขนับสถิตินับได้ลำดับกล่องอักษรที่ 665 ขาดไป 66 กล่องอักษร ซึ่งก็มีใช้ตัวเลขจำนวนน้อยๆ ดังนั้นจึงสืบสาวหาสาเหตุ

ปัญหาในครั้งนั้นคือเรื่องการนับ การจัดลำดับหมายเลขของโชวะ ถึง “1449” เทียบกับอักษรนับสถิติขาดไป 4 หมวด

2.2.4 การเริ่มพิมพ์ ปิฎกฉบับโอปะคุ หรือ โอปะคุโช⁷²

⁶⁶ 徳川幕府 Tokugawa Shogunate

⁶⁷ 資福藏

⁶⁸ 普宁藏

⁶⁹ 慶安 1648 -1651

⁷⁰ 昭和法宝总目录

⁷¹ 高山寺

⁷² 黄檗藏

ปิฎกฉบับโอบะคุ มีชื่อเรียกอีกคือ โอบะคุฮันอิสไซเคียว⁷³ หรือ ปิฎกฉบับเทศสุเกน⁷⁴ หรือเทศสุเกนฮัน เป็นมหาปิฎกฉบับประชาชนฉบับหนึ่งที่เกิดจากการพิมพ์ด้วยการบอกบุญของท่าน เทศสุเกนโคโค⁷⁵ ท่านเทศสุเกนโคโค (ค.ศ. 1630 – ค.ศ. 1682) เป็นศิษย์ของพระอาจารย์ฉานอันเหยียน (จีน) หรืออาจารย์เซนอินเกน (ญี่ปุ่น)⁷⁶ผู้ก่อตั้งนิกายโอบาคูที่มีชื่อเสียง ซึ่งสร้างวัดมัมบุคุ (วันฟู-จีน)⁷⁷ที่ภูเขาโอบะคุ (ฮวังปัว-จีน) ที่เกาะยามาชิโระ⁷⁸อำเภออุจิ⁷⁹ ท่านเทศสุเกนโคโคเป็นธรรมทายาทของท่านโมควัน⁸⁰ศิษย์เอกของพระอาจารย์ฉานอันเหยียน พระอาจารย์จินฉานอันเหยียนหลงจิ (ค.ศ. 1592 – ค.ศ. 1673) เป็นพระสงฆ์ฝ่ายอรัญญวาสี ฟานักประจำที่วัดวันฟู ภูเขาฮวังปัว ที่ฟูเจียน อำเภอฝูชิง ประเทศจีน ในปีที่แปด (ค.ศ. 1654) ของรัชศกเมอิเรกิ พระอาจารย์ฉานอันเหยียนได้รับนิมนต์จากวัดโชฟูคุ⁸¹เมื่อนางาซากิ⁸² ประเทศญี่ปุ่นให้ไปนางาซากิเพื่อเผยแพร่พระพุทธ ศาสนานิกายฉาน สำนักหลินจี⁸³ หรือที่ภาษาญี่ปุ่นเรียกว่ารินไซเซน สี่ปีต่อมาได้มีโอกาสพบกับท่านโชคุนโดคุงะวะ เลตสึนะ⁸⁴ และในปีถัดไปก็ได้รับพระราชทานที่ดินวัด ที่ยามาชิโระอุจิ หลังจากนั้นอีกสามปีจึงได้สร้างวัดมัมบุคุ แห่งภูเขาโอบะคุ สถาปนาสำนักโอบะคุ สำนักรินไซเซนของญี่ปุ่น และ สำนักโชโต⁸⁵รวมเป็นสามสำนักแห่งนิกายเซนของญี่ปุ่น

ขณะที่ท่านเทศสุเกนบรรยายคัมภีร์พระสูตรที่เกาะคิวชู⁸⁶ ความคิดแรกเริ่มต้องการอัญเชิญคัมภีร์พระสูตรเดิมทั้งหลายทั้งปวงในสมัยราชวงศ์ถัง สดุดท้ายภายหลังตั้งปณิธานพิมพ์พระมหาปิฎก ดังนั้นในปีที่สามของรัชศกคัมบุง⁸⁷ (ค.ศ. 1663) จึงเริ่มวางโครงการและบอกบุญที่บ้านเกิด

⁷³ 黄檗版一切经

⁷⁴ 铁眼藏

⁷⁵ 铁眼道光

⁷⁶ 隐元禅师

⁷⁷ 万福寺

⁷⁸ 山城州

⁷⁹ 宇治郡

⁸⁰ Muyan 木庵

⁸¹ 崇福寺 Sōfukuji, Nagasaki

⁸² 长崎

⁸³ 临济禅

⁸⁴ 德川家纲 Tokugawa Ietsuna

⁸⁵ Sōtō 曹洞

⁸⁶ 九州 Kyūshū

⁸⁷ Kambun 寛文 1661 - 1672

ของท่านคือเมืองฮิโงะ⁸⁸ อำเภอคุมะโมโตะ⁸⁹ หลังจากนั้นมา ในขณะที่ท่านกำลังบรรยาย *มหายานศุทธุโชตปาถ*⁹⁰ ที่วิทยาลัยนันบะทสูกิเอ⁹¹ มีนักพรตวัดคันนอนได้ทราบปณิธานของท่านเทศสุเคน เรื่องแกะพิมพ์พระปิฎก จึงบริจาคเงินช่วยเหลือเป็นทองคำขวานหนัก 50 กิโลกรัม⁹² ดังนั้นในปีที่เปิดของรัชศกคัมบุง (ค.ศ. 1668) ท่านเทศสุเคนได้เยี่ยมกราบพระอาจารย์มานอินเหียวที่เขาโอโอะคุ พระอาจารย์มานอินเหียวได้รจนาโคลงบทหนึ่ง มอบให้ท่านเทศสุเคนเขียนไว้ที่บทนำของพระมหาปิฎก พร้อมทั้งนำ*พระปิฎกฉบับเจียซัง*⁹³ ที่พิมพ์ในราชวงศ์หมิงรัชศกวันลี่เล่มดั้งเดิมโบราณที่พกติดตัวมาญี่ปุ่นด้วย มอบให้ท่านเทศสุเคน พร้อมกับสถานที่เก็บสะสมคัมภีร์ที่ยังเหลืออยู่ เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่ท่านเทศสุเคนในการกิจแกะพิมพ์พระปิฎก เป็นเหตุให้ต่อมาภายหลังท่านเทศสุเคนสร้างหอคัมภีร์ล้ำค่าขึ้น ณ สถานที่แห่งนี้ และเปิดสำนักพิมพ์พระสูตรสองแห่งที่เมืองเกียวโต โดยเริ่มดำเนินการพิมพ์กล่องเลข⁹⁴ในพระสูตรมหาปิฎก เมื่อเดือน 7 ปีที่เก้าของรัชศกคัมบุง (ค.ศ. 1669) ที่ฮิโงะ ท่านเทศสุเคนได้ประพันธ์ *สถาปนากรรมฐานฐานการแกะสลักมหาปิฎก*⁹⁵ มีตอนหนึ่งกล่าวว่า

.....มาตุภูมิของข้าพเจ้าเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนามาแต่โบราณกาล.....

วิทยาการต่างๆ ไม่ค่อยไปกว่าอินเดียและจีน เป็นมหาปิฎกฉบับพิมพ์ฉบับเดียวในบรรณภาพที่ไม่เคยปรากฏมีคัมภีร์พระสูตรใดขาดลดน้อยลงไป .....มาตุภูมิของข้าพเจ้า ตลอดทั้งพระราชขุนนางบัณฑิตเล่ประหารายฐ์ จากรุ่นหนึ่งสู่อีก รุ่นหนึ่ง ล้วนนับถือเลื่อมใสในพระรัตนตรัย มีวัดแลอารามเรียงรายเพื่อเป็นลานโพธิมรรค ไฉนจึงมิเป็นนครแห่งความสุขและดีงามเท่าเทียมดินแดนถึงนครแห่งอารยะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่เดิมมายังไม่เคยมีผู้เปิดเผยสิ่งที่ยังค้างค้าง มาบัดนี้ ในวันนี้ ประการแรกสุดขอมอบความเคารพนับถือแด่เหล่าขุนนาง บัณฑิต อุบาสกและอุบาสิกาผู้พร้อมด้วยความศรัทธาเลื่อมใส รวมทั้งผู้ประสพภัยพิบัติอันไม่พึงปรารถนาแต่ได้แสดงจิตใจน้ำใจอันยิ่งใหญ่ หรือแม้เพียงอนุเคราะห์ในเรื่องกล่องเลขจำนวนอักษร หรือบริจาคแม้ด้วยเพียงคำพูดเดียวหรือเพียงกิ่งก้านา ขอรวมเป็น

⁸⁸ Higo 肥後

⁸⁹ 熊本县 Kumamoto Prefecture

⁹⁰ 起信论

⁹¹ 难波月江院 Nanba Tsukie

⁹² 白金一千两

⁹³ 嘉兴藏

⁹⁴ 数函

⁹⁵ 刻大藏缘起疏文

พลวะปัจจัยแห่งปัญญา นำให้ได้มาซึ่งชัยชนะสำเร็จในงานภารกิจนี้ ขอให้พระ
ธรรมจักรขับเคลื่อน เป็นฐานแห่งพรอำนวยแก่ประเทศชาติสถิตยั้งยืนสถาพร ขอ
ให้บังเกิดคุณในความกตัญญูรู้การุณย์แห่งพระพุทธเจ้า จงลควิบากแห่งกรรมทั้ง
หลายเทอญ⁹⁶

ท่านเทศสุเคนเคยเดินทางเกือบทั่วประเทศญี่ปุ่น เพื่อบอกบุญค่าใช้จ่ายการแกะสลักพระ
ปิฎกตั้งแต่ทางด้านจากตะวันตกเกาะคิวชูไปจนถึงตะวันออกเอโดะ ในปีที่ดินของรัชศกคัมบุง (ค.ศ.
1670) พุทธศาสนิกแห่งนั้นบะได้ซ่อมแซมวัดในหมู่บ้านชื่อว่าวัดยาคุจิ⁹⁷ ท่านเทศสุเคนได้สร้างและ
บูรณะวัดใหม่อีกแห่งหนึ่งที่ภูเขาจิอุ⁹⁸ วัดสุอิริวเซน⁹⁹ โดยใช้วัดยาคุจิเป็นศูนย์กลางสำหรับการอบรม
สั่งสอนศีลธรรมแก่สังคม และภารกิจการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยพิบัติ นอก จากนั้นแล้ว ยังใช้
เป็นสถานที่ดำเนินการพิมพ์ซึ่งเป็นที่มาของแหล่งเงินทุน เนื่องจากพระอาจารย์มานอันเหยียนได้
มอบวัดมัมบุคุแห่งภูเขาโอบะคุให้แก่ศิษย์เอกโมควันสืบทอด และค่อยๆ เผยแพร่คำสอนไปถึงเอโดะ
ภูเขาจิโรคะเนะ สุดท้ายจึงได้สร้างวัดสุอิโซ¹⁰⁰ ถือได้ว่าเป็นระยะเริ่มต้นการพัฒนาพุทธศาสนา
นิกายโอบะคุเซนฝั่งตะวันออก พระอาจารย์มานอันเหยียนมรณภาพในปีแรกของรัชศกเอมโป¹⁰¹
(ค.ศ. 1673) แล้วในปีต่อมาบิดาของท่านเทศสุเคนได้เสียชีวิตลง ท่านเทศสุเคนเศร้าโศกเสียใจมากจึง
ได้มอบสถานที่เกิดอันรโหฐานให้กลายเป็นวัดรัตนตรัยหรือวัดซันโป¹⁰² ในขณะนั้นเจ้านายแห่ง
อำเภอกุมะโมะโตะ คือ ท่านไซเซนโคริ (主 細川 綱利) ได้เป็นผู้อุปถัมภ์ท่านเทศสุเคน ทุกปีจะ
บริจาคทองคำ 1000 ชั่ง เพื่อเป็นทุนสำหรับการพิมพ์พระปิฎก ต่อมากิจกรรมการเผยแพรศาสนาของ
ท่านเทศสุเคนได้ทราบไปถึงเจ้าผู้ครองแคว้นท่านสัทสุมะ¹⁰³

การตีพิมพ์ พระปิฎกฉบับโอบะคุ ดำเนินการต่อไปจนถึงปีที่หกของรัชศกเอมโป ซึ่ง
อาจจะกล่าวได้ว่าเกือบสำเร็จแล้ว ในวันที่ 17 เดือน 7 ท่านชินโซโดโก¹⁰⁴ ได้ประพันธ์ หนังสือ
เหตุการณ์พระมหาปิฎกแกะพิมพ์ใหม่ฉบับก้าวหน้า¹⁰⁵ ในปีแรกของรัชศกเทนนะ¹⁰⁶ (ค.ศ. 1683)

⁹⁶ สารบาญหลักธรรมรัตนะแห่งโชวะ 昭和法宝总目录 เล่มที่ 2 หน้า 436-437

⁹⁷ Yakushiji 药师寺

⁹⁸ Jiun 慈云

⁹⁹ 瑞龙禅寺

¹⁰⁰ Zuishōji 瑞聖寺 at Shirokane 白金

¹⁰¹ Empō 延宝 1673 - 1680

¹⁰² Sanbō 三宝

¹⁰³ Satsuma 萨摩

¹⁰⁴ 臣僧道光

¹⁰⁵ 进新刻大藏经表

สมณะเทศุสเถนได้ประพันธ์ *ปกรณวิเศษพระอุตตรมหาปิฎก*¹⁰⁷ ที่วัดสุอิริวเซน¹⁰⁸ โอซากา¹⁰⁹ ภูเขาจิอุโน¹¹⁰ ในอรรถาธิบายของเขามีประโยคหนึ่งได้เขียนแสดงปรากฏชัดเจนว่า การพิมพ์พระปิฎกทั้งหมดคลุเสร็จสิ้นในปีแรกของรัชศกเอมโป เริ่มตีพิมพ์ตั้งแต่ปีที่เก้าของรัชศกคัมบุจนเสร็จสิ้นในปีแรกของรัชศกเอมโป (ค.ศ. 1669 – ค.ศ. 1681) ผ่านประวัติอันยาวนานถึง 12 ปี

พระปิฎกฉบับโอเบคุ หรือ*มหาปิฎกโอเบคุ* คือ *พระปิฎกเจียซิง*¹¹¹ ฉบับราชวงศ์หมิงที่แกะแม่พิมพ์ขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง (*พระปิฎกเจียซิง* คือ*พระปิฎกฉบับเหนื่อ*¹¹² ที่พิมพ์ด้วยวิธีแกะสลักขึ้นในกรุงปักกิ่งเป็นครั้งแรก ในราชวงศ์หมิงมี 2 ฉบับ คือ *พระปิฎกฉบับไต้* ในรัชสมัยพระเจ้าหมิงไท่จู¹¹³ และ*พระปิฎกฉบับเหนื่อ* ในรัชสมัยพระเจ้าหมิงไท่จง¹¹⁴ อันเป็นฉบับหลวง และพระปิฎกฝ่ายเหนื่ออีกหนึ่งฉบับได้แก่ฉบับราชกูร์ในรัชสมัยพระเจ้าหมิงเสินจง¹¹⁵ ฉบับราชกูร์มีทั้งหมด 6771 หมวด ในรูปแบบเล่ม) กระดาษแต่ละแผ่นมี 20 แถว แผ่นหนึ่งพับเป็นสองหน้า แต่ละหน้ามี 10 แถว แต่ละแถวมีอักษร 10 คำ ในสารบัญของพระปิฎกฉบับนี้ผู้ตรวจอักษรได้กล่าวว่า เมื่อ “เทียบกับสารบัญพระปิฎกเหนื่อพระอริยะตรีปิฎกแห่งราชวงศ์ต้าหมิง”¹¹⁶ แล้วเหมือนกันทุกประการ” ในสมุฏฐานการปรับปรุงพระมหาปิฎกฉบับแกะย่อส่วนของประเทศญี่ปุ่น¹¹⁷ ได้บันทึกไว้ว่า “พระอาจารย์เซนเทศุสเถนได้แกะพระปิฎกราชวงศ์หมิงขึ้นใหม่ (ตามฉบับครั้งแรก) จำนวน 6771 ผูกในระหว่างปีรัชศกคัมบุ” จัดตัวเลขที่เรียงลำดับให้แก่ทุกๆ 1000 อักษร เรียกว่า*พระปิฎกโอเบคุ* เริ่มตั้งแต่อักษรเทียน (天字) เป็นลำดับที่หนึ่งไปจนถึงอักษรสือ (史子) เป็นลำดับสุดท้าย (1-667) นั่นคือเริ่มตั้งแต่ *มหาปรัชญาปารมิตาสูต*¹¹⁸ จนถึง *พระมหาคุณของพระสูตรแรกอันหาได้ยากตามพุทธ*

¹⁰⁶ Tenna 天和 1681 - 1683

¹⁰⁷ 上大藏经疏

¹⁰⁸ Zuiryu-senji 瑞龙禅寺

¹⁰⁹ 摄津州

¹¹⁰ 慈云山

¹¹¹ 嘉兴藏

¹¹² 北藏

¹¹³ 太祖

¹¹⁴ 太宗 (成祖)

¹¹⁵ 神宗

¹¹⁶ 大明三藏圣教北藏目录

¹¹⁷ 大日本校订大藏经缘起

¹¹⁸ 大般若经 (T220)

วณะในพระสุบินของนรภัทรราชินีแห่งราชวงศ์หมิง¹¹⁹ มีทั้งหมด 222 กล้อง เข้าเป็นสมุด 1700 เล่ม นอกจากนั้นสิ่งที่พระปิฎกฉบับเหนือขาดไปก็คือการผนวกเครื่องหมายกล้องในพระปิฎกได้ เรื่อง บันทึกสืบสานพุทธประวัติ¹²⁰, บันทึกการจัดประเภทข้อความอ้างอิงของผู้ทรงคุณในอดีต¹²¹, การร้อยเรียงรวมกาพย์โบราณของนิยายมาน¹²², บันทึกจดหมายเหตุปรมาจารย์ทางพุทธศาสนา¹²³ รวมทั้งหมด 179 ผูก 8 กล้อง 50 เล่มสมุด เมื่อนับรวมกันทั้งสองส่วนแล้วเท่ากับ 230 กล้อง 1750 เล่มสมุด 6950 ผูก ปัจจุบันหอคลังรัตนเจดีย์แห่งภูเขาโอบะคุเป็นที่เก็บไม้แกะพิมพ์มหาปิฎกทั้งหมดจำนวน 60000 ชิ้น ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นมรดกล้ำค่าของประเทศเมื่อศตวรรษที่ยี่สิบช่วงหกสิบปีหลัง

หลังจากที่ได้ตีพิมพ์พระมหาปิฎกโอบะคุแล้ว 25 ปี นั่นคือปีที่สามของรัชศกโฮเออิจนถึงปีที่เจ็ด¹²⁴ (ค.ศ. 1706 – ค.ศ. 1710) พระสงฆ์แห่งหอโฮเนน (獅谷) เกียวโต ได้นำพระปิฎกฉบับเกาหลีมาเทียบเคียงกับพระปิฎกฉบับโอบะคุ และในปีที่สองของรัชศกเคมบุง¹²⁵ (ค.ศ. 1737) รวบรวมเรียบเรียง บัญชีรายชื่อคัมภีร์พระสูตรใหม่เพิ่มเติม¹²⁶ ผนวกไว้ท้าย สารบาญพระปิฎกฉบับเหนือแห่งอริยะตริปิฎกของราชวงศ์ต้าหมิง (จำนวน 4 ผูก 1 เล่ม ฉบับจัดพิมพ์จำหน่าย มีงานประพันธ์ กถาปกรณ์สาเหตุการแกะสลักพระมหาปิฎก¹²⁷ ของท่านเทศสุเกนในปีที่เก้าของรัชศกเคมบุง) มีหัวข้อเขียนไว้ที่เชิงอรรถดังนี้ “ ในรัชศกเคมบุงปีที่สอง หนึ่งวันก่อนวันที่ 9 เดือน 9 บัญชีรายชื่อกำหนดใหม่จากคลังพระสูตรสมาคมดอกบัวขาว โดยมีผู้ทรงเกียรติของสถาบันรุ่นที่ 6 คือ กะกุโฮชู (好譽鶴賣洲) ตรวจเชิงอรรถ”

คัมภีร์พระสูตรใหม่ที่เพิ่มเติมเข้าไป พระมหาปิฎกฉบับโอบะคุ รวมทั้งหมด 24 กล้อง 1007 เล่มสมุด คัมภีร์ที่บันทึกไว้มี 217 ชนิด แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ประเภททั่วไป มี 3 ชนิด (หมายเลข 1 - 3) ได้แก่ ประมวลคำศัพท์โดยหุ้ยหลิน¹²⁸ (เสียงและความหมายของอักษรในคัมภีร์ต่างๆ) ฉบับสถาบันโฮเนน จำนวน 22 ผูก ชุมมนุทธารณิมหา

¹¹⁹ 大明仁孝皇后梦感佛说第一希有大功德经 (卅 Xuzangjing Vol. 1, No. 10)

¹²⁰ 续传灯录 (T2077)

¹²¹ 古尊宿语录 (卅 Xuzangjing Vol. 68, No. 1315)

¹²² 禅宗颂古联珠通集 (卅 Xuzangjing Vol. 65, No. 1295)

¹²³ 佛祖统记 (T2035)

¹²⁴ Hōei 宝永 1704 - 1710

¹²⁵ Gheimbun 元文 1736 - 1740

¹²⁶ 新续入藏经目录

¹²⁷ 刻大藏缘起疏文

¹²⁸ 慧琳音义

ปิฎก¹²⁹ ฉบับเขียนของเกาหลี่ และบันทึกรายละเอียดการพิสูจน์อักษรมหาปิฎกแกะสลักใหม่ประเทศ เกาหลี่¹³⁰

ส่วนที่ 2 ตำราคัมภีร์ที่ประพันธ์โดยเกาหลี่ สามัญมี 25 ชนิด (หมายเลข 4 - 28) จำนวน 22 เล่ม นอกจากนี้ยังมีบัญชีรายชื่อ 1 ผูก (หมายเลข 29)

ส่วนที่ 3 ตำราคัมภีร์ที่เพิ่มเติมในส่วนที่ขาดไปในพระปิฎกทั้งฉบับเกาหลี่และฉบับเหนือ มี 54 ชนิด (หมายเลข 31 - 84) และมีสารบัญ 1 ผูก (หมายเลข 30) สามารถเห็นหัวข้อเชิงอรรถ “การเสร็จสิ้นการตรวจพิสูจน์อักษรอีกครั้งหนึ่งที่โซชู ¹³¹ ในปีที่ 15 ของรัชศกเกียวโฮ ¹³² เมื่อปลายฤดูใบไม้ร่วง (ค.ศ. 1730 เดือน 9)”

ภาคที่ 4 มีฉบับจัดพิมพ์จำหน่ายต่างๆ 131 ชนิด (หมายเลข 85 - 215) รวมทั้งปิฎกฉบับเขียนของเกาหลี่ 2 ชนิด (หมายเลข 216 - 217) ฉบับพิมพ์จำหน่ายส่วนมากเป็นสิ่งพิมพ์แกะสลักอยู่ในช่วงระยะเวลาปีแรกของรัชศกคันเออิ ¹³³ ไปจนถึงปีที่สองของรัชศกเกียวโฮ (ค.ศ. 1624 – ค.ศ. 1717) ฉบับพิมพ์จำหน่ายสมัยต้นที่สุดคือ ชื่อหม้วนฮอเหยียนลุ่น (อรรถาธิบายคัมภีร์มหายานศาสตร์) ¹³⁴ แห่งปีที่แปดในรัชศกคันโซ ¹³⁵ (ค.ศ. 1256) และฉบับพิมพ์จำหน่ายสมัยท้ายที่สุดคือ ประมวลคำศัพท์คัมภีร์ทั้งหลายภาคต่อ ¹³⁶ ในปีที่สามของรัชศกเอนเกียว ¹³⁷ (ค.ศ. 1746)

คัมภีร์ต่างๆ ที่อยู่ในภาคที่ 2 ถึง 4 ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ ก็จะพบพระสูตร 3 เรื่อง ที่พระภิกษุเอนเซนแห่งเกียวโต (京都縁山) ได้รวบรวมไว้ และเมื่อตรวจเทียบกับคัมภีร์พระสูตรในปีที่สามของรัชศกคันเอน¹³⁸ (ค.ศ. 1750) ซึ่งได้แก่ พุทธวณะปริณตจกร ¹³⁹, พุทธโษณนิย-สมาธิ-ธารณี

¹²⁹ 大藏陀羅尼集

¹³⁰ 高麗國新雕大藏校正別錄

¹³¹ 寶洲

¹³² Kyōhō 享保 1716 - 1735

¹³³ Kan'ei 寛永 1624 - 1643

¹³⁴ 釋摩訶衍論 (T1668)

¹³⁵ Kenchō 建長 1249 - 1255

¹³⁶ 續一切經音義

¹³⁷ Enkyō 延享 1744 - 1747

¹³⁸ Kan'en 寛延 1748 - 1750

¹³⁹ 佛說回向輪經 *Sutra of the Revolving Wheel* สันสกฤต ปริณตจกร *Pariṇatacakra* ความยาว 1 ผูก (T998.19.577–578), แปลโดยศีลธรรม *Śīladharma* 尸羅達摩.

(ธารณีสมาธิแห่งพุทธโชนิยะทั้งห้า)¹⁴⁰, และ บันทึกประมวลคำศัพท์ตามกล่อ่งอักษรในพระปิฎก
รวบรวมใหม่¹⁴¹ จึงน่าจะเป็นสิ่งที่เติมเข้าไปในภายหลัง

เมื่อนำ บัญชีรายชื่อพระสูตรคัมภีร์ใหม่เพิ่มเติม มาตรวจสอบกับพระมหาปิฎกทุกฉบับ
ในอดีต ทำให้ทราบว่ามามีคัมภีร์ 17 เรื่องในบัญชีรายชื่อคัมภีร์พระสูตรใหม่เพิ่มเติม นี่เป็นคัมภีร์ใดๆ
ซึ่งจะนำมาแสดงเฉพาะให้เห็นดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1

รายชื่อคัมภีร์ 17 เรื่องในบัญชีรายชื่อคัมภีร์พระสูตรใหม่เพิ่มเติม

เลขที่	ลำดับ เลขเดิม	ชื่อหนังสือ	ผูก, เล่ม	นาม ผู้ประพันธ์	เวลาพิมพ์ จำหน่าย
1	111	ความหมายเสียงอักขระ ¹⁴²	1 เล่ม	โชโจโชะจิ ¹⁴³	
2	112	ความหมายอักขระ ¹⁴⁴	1 เล่ม	โชโจโชะจิ	
3	113	กุญแจลับไขปรัชญาปารมิตาหฤทยสูตร ¹⁴⁵	1 เล่ม	โชโจโชะจิ	
4	114	โชกุนชินกิ [สังฆกรรมแห่งภิกษุ] ¹⁴⁶	1 เล่ม	โชโจโชะจิ	
5	115	โพธิจิตศาสตร์ ¹⁴⁷	1 เล่ม	โชโจโชะจิ	
6	116	เปรียบเทียบมีเออร์เจียวลุ่น [เทียบคำสอนนิกาย เปิดและนิกายลับ] ¹⁴⁸	2 ผูก	โชโจโชะจิ	
7	117	คองโกโชเกียวโชะ ¹⁴⁹ [ปกรณ์วิเศษวัชรเศว สูตร]	3 ผูก	โชโจโชะจิ	

¹⁴⁰ 五佛頂三昧陀羅尼經 (T952)

¹⁴¹ 新集藏經音義隨函錄 (พระปิฎกฉบับเกาหลีหมายเลข 1257-K1257)

¹⁴² 声字義

¹⁴³ 昭盛所持

¹⁴⁴ 字義

¹⁴⁵ 般若心經秘鍵

¹⁴⁶ 即身義

¹⁴⁷ 菩提心論 [โพธิจิตศาสตร์] ชื่อเดิม 金剛頂瑜伽中發阿耨多羅三藐三菩提心論 *Treatise on Stirring the Anuttarasamyak-sambodhicitta in the Vajrasekhara Yoga* ศาสตร์การบังเกิดอนุตรสัมมา
สัมโพธิจิตในวัชรเศวโรคะ (T1665)

¹⁴⁸ 辯顯密二教論 เปรียบเทียบมีเออร์เจียวลุ่น *Comparing Exoteric and Esoteric Discourse*
(T2427)

¹⁴⁹ *Kongōchō kyō sho* 金剛頂經疏

เลขที่	ลำดับ เลขเดิม	ชื่อหนังสือ	ผูก, เล่ม	นาม ผู้ประพันธ์	เวลาพิมพ์ จำหน่าย
8	120	จีนกัณฑ์คำเจียวหวังจิงซู [ปกรณ์วิเศษวัชร เศวตคันทรราชสูตร] ¹⁵⁰	7 ผูก 10 เล่ม	คำหย่งจีนกัณฑ์	1666
9	121	ปกรณ์สุสัทธิตันตระโดยย่อ ¹⁵¹	7 ผูก 10 เล่ม	ต้นฉบับของ จิกะบุ ไดชิ (เอนนิน)	พิมพ์ครั้งนี้
10	129	[ตรรกศาสตร์สิบปัญหา] ¹⁵²	1 ผูก 1 เล่ม		พิมพ์ครั้งนี้
11	130	คำเชิงรู้เด้าจัง ¹⁵³	4 ผูก 4 เล่ม		1705
12	132	คำเชิงดูยจิวโซเฮา ¹⁵⁴	14 ผูก 14 เล่ม	เกนชิน	1702
13	133	อี่ผู้ลิว ¹⁵⁵	24 ผูก 24 เล่ม	อี่ผู้	1669
14	141	จูเหวยหม่วจิงหุ้ยเย่าเต็งเหม็งเซา ¹⁵⁶	5 ผูก 5 เล่ม	เพ็งถัน ほう たん	1703
15	162	โซม้งเกียวกิโสะ [ปกรณ์นัยศรีมาลาเทวีสูตร] ¹⁵⁷	1 ผูก 2 เล่ม	เจ้าชายโชโตกุ ไทชิ ¹⁵⁸	1649
16	190	ผู้เสียนจิงจี [บันทึกของการบำเพ็ญสมันตร ภัทรโพธิสัตว์สูตร] ¹⁵⁹	2 ผูก 2 เล่ม	จื่อเจิ้ง	1667
17	215	หลงจิงซือเจียวเปียนเหนียนทงถุ่น ¹⁶⁰	29 ผูก 15 เล่ม		

¹⁵⁰ 金剛頂大教王經疏 พิมพ์ใหม่ปี 1940

¹⁵¹ 苏锡地羯罗经略疏 (T2227)

¹⁵² 因明论十題

¹⁵³ 大乘入道章

¹⁵⁴ 大乘对俱舍抄

¹⁵⁵ 义楚六

¹⁵⁶ 注维摩经会要登蒙钞

¹⁵⁷ 勝鬘經義疏 The *Shōmangyō gisho*

¹⁵⁸ Shōtoku Taishi 聖德太子

¹⁵⁹ 普賢經記 (觀普賢菩薩行法經記)

¹⁶⁰ 隆興釋教編年通論

2.3 ปิฎกแกะย่อส่วน

ปิฎกแกะย่อส่วน¹⁶¹ มีชื่อเต็มว่า พระมหาปิฎกฉบับปรับปรุงแกะย่อส่วนของมหาประเทศญี่ปุ่น¹⁶² หรือ พระมหาปิฎกฉบับปรับปรุงของมหาประเทศญี่ปุ่น¹⁶³ หรือมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เผยแผ่พระธรรมเทศนาปิฎก¹⁶⁴ หรือ ฉบับเผยแผ่พระธรรมเทศนา¹⁶⁵

หลังจากยุคปฏิรูปเมจิ¹⁶⁶ ที่ประกาศล้มเลิกพระพุทธศาสนาและทำลายคำสอนของพุทธศาสนาแล้ว พระพุทธศาสนาได้กลับมารุ่งโรจน์ใหม่อีกครั้งหนึ่งด้วยการเริ่มจัดพิมพ์ พระปิฎกแกะย่อส่วน ด้วยตัวพิมพ์โลหะที่ปรับเปลี่ยนได้ ยิ่งไปกว่านั้น พระปิฎกแกะย่อส่วน ยังเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงพระมหาปิฎกที่เริ่มจากญี่ปุ่นโดยมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในทางประวัติศาสตร์ นั่นคือตั้งแต่ยุคมะคุระเป็นต้นมา (ค.ศ. 1192 – ค.ศ. 1333) โครงการเปิดพิมพ์แกะสลักพระสูตรทั้งหลายโครงการใดๆ ก็ตาม ส่วนมากเป็นการเลียนแบบพระปิฎกของแผ่นดินใหญ่ฉบับฟูโจวในราชวงศ์ซ่ง เช่น พระปิฎกฉางหนิง¹⁶⁷ (พระปิฎกฉบับเลื่อมใสบูชาสันติสุข) และพระปิฎกสีหลู¹⁶⁸ รวมทั้งฉบับของฟูโจว พระปิฎกจื่อฝู¹⁶⁹, ฉบับของราชวงศ์หมิง พระปิฎกเจียชิ่ง หรือฉบับของคาบสมุทรเกาหลี พระปิฎกเกาหลี¹⁷⁰ เป็นต้น ได้เปลี่ยนแปลงเป็นงานสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เป็นพระมหาปิฎกญี่ปุ่นด้วยการเรียงพิมพ์และสารบัญญัตินิพนธ์ใหม่

2.3.1 สมุฏฐานพระปิฎกแกะสลัก

ในปีที่ 10 ของยุคเมจิ (ค.ศ. 1877) ผู้ดูแลกระทรวงศาสนา กรมสังคมและวัด คือเคนอันกง¹⁷¹ เมื่อได้อ่านชีวประวัติของพระสงฆ์นักเผยแผ่ศาสนาแด่นิกายเซนซาวาจิท่านนินโซ¹⁷² แห่งหุบเขาสิงห์โต¹⁷³ พร้อม

¹⁶¹ 缩刻藏

¹⁶² 大日本校订缩刻大藏经

¹⁶³ 大日本校订大藏经

¹⁶⁴ 弘教藏

¹⁶⁵ 弘教本

¹⁶⁶ Meiji Restoration 明治维新 1868 - 1912

¹⁶⁷ 崇宁藏

¹⁶⁸ 毗卢藏

¹⁶⁹ 资福藏

¹⁷⁰ 高丽藏

¹⁷¹ 島田蕃根

¹⁷² Ninchō 忍澄上人

¹⁷³ 獅子谷

กับได้อ่าน *บันทึกเทียบอักษรมหาปิฎก*¹⁷⁴ของท่านนินโซแล้ว เกิดความคิดและรู้สึว่าการเริ่มทำพระมหาปิฎกฉบับปรับปรุงใหม่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเคนอันกงได้รับพระปิฎกเจี๋ยซิงฉบับราชวงศ์หมิงฉบับหนึ่ง เขาจึงนำความตั้งใจของตนที่จะพิมพ์มหาปิฎกบอกแก่ท่านเซนในซูอิเอน¹⁷⁵ เมื่อได้รับการสนับสนุนจากท่านฟุคุเคงโคโค¹⁷⁶ พระสงฆ์นิกายเคนสุชาวดีแห่งวัดเคนชู¹⁷⁷ และเศรษฐีสองท่านคือโทเคซาเอียวเออิ (稻田佐兵衛) และซันโดจิเกอิ (山動直砥) แล้ว ยังได้รับความร่วมมือจาก ชิเกเซนโจจิ (色川誠一) ซึ่งศึกษาวิทยาการการพิมพ์จากประเทศอเมริกา ดังนั้นเขาจึงเริ่มลงมือจัดทำกรพิมพ์

การจัดพิมพ์พระปิฎกแกะย่อส่วน ได้ใช้พระปิฎกเกาหลี เป็นฐานเทียบเคียงกับ พระปิฎกจี๋ฝูของราชวงศ์ซ่ง, พระปิฎกผู้หนึ่งของราชวงศ์หยวน และ พระปิฎกเจี๋ยซิงราชวงศ์หมิง และเพื่อให้ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากพระปิฎกจี๋ฝู, พระปิฎกผู้หนึ่ง และพระปิฎกเจี๋ยซิง ที่ท่านโซกุนโทะกุงะวะ อีเอะยะสุ¹⁷⁸ ได้ฝากเก็บไว้ที่วัดโซโจจิ¹⁷⁹ จึงย้ายสถานศึกษาอนุศาสนาไปที่หอเงินโค¹⁸⁰ ของวัดโซโจจิ และเริ่มลงมือเทียบตรวจสอบพระมหาปิฎก โดยบุคคลที่ได้รับเลือกให้ไปตรวจสอบได้รับมอบหมายความไว้วางใจจากประมุขของแต่ละนิกายเป็นผู้คัดเลือก รวมทั้งสิ้นกว่า 60 คน

ในสมุฏฐานพระมหาปิฎกปรับปรุงแกะย่อส่วนของมหาประเทศญี่ปุ่น¹⁸¹ ซึ่งได้บันทึกการตรวจสอบของท่านนินโซเทียบกับพระปิฎกราชวงศ์หมิง ตลอดทั้งความเป็นมาของวัดโซโจจิ แห่งเขาสะเนน (三縁) อย่างละเอียดรอบคอบคลุมทั่วทุกด้าน มีความตอนหนึ่งดังนี้

....ในช่วงปีรัชศกโฮเออิ¹⁸² (ค.ศ. 1704 – ค.ศ. 1706) ณ ราชธานี ท่านนินโซแห่งหุบเขาสิงห์โตได้ลิ้มรสความสงสัยในพระปิฎกแห่งราชวงศ์หมิง¹⁸³ รวมทั้งได้ได้รับสิ่งต่างๆ มากมายจากการอ่านพระปิฎกเกาหลี จึงเป็นเหตุให้แสดงความปรารถนาตั้งใจจะทำการตรวจสอบเทียบ มีวันหนึ่งพูดให้ใจตนอีกหิมว่า “ดีกระฟ้าโยก

¹⁷⁴ 大藏对校录

¹⁷⁵ 山内瑞圆

¹⁷⁶ 福田行诚 (1806-1888) 传通院

¹⁷⁷ 传通院

¹⁷⁸ Tokugawa Ieyasu 德川家康

¹⁷⁹ Zōjōji 増上寺 เป็นวัดหนึ่งในหกที่มีชื่อเสียงของนิกายเคนสุชาวดีในญี่ปุ่น ตั้งอยู่ที่โตเกียว สวนชิบะ โคเอโน

¹⁸⁰ 芝之源兴院

¹⁸¹ 大日本校订缩刻大藏经缘起

¹⁸² Hōei 宝永 1704 - 1710

¹⁸³ อาจเรียกว่า ฉบับหมิง 明本 ซึ่งมีฉบับหลวง 2 ฉบับ และ ฉบับราษฎร์ 1 ฉบับ

กลอน ต้นไม้หนึ่งต้นจะค้ำยันได้กระนั้นหรือ?”ในวันนี้ได้พบข้อผิดพลาดแห่งพระ
 ปิฎกราชวงศ์หมิง อันเป็นภาระกิจตรวจสอบที่ได้รับมอบหมาย ตนผู้เดียวสามารถ
 หรือ? ทำเป็นโครงการร่วมมือหลายคนดีกว่าหรือ?” บรรณรักษ์นั้นแล้วจึงส่ง
 หนังสือไปยังวัดโชโจจิแห่งเขาสะเนน รับสมัครสหายร่วมปณิธานอีกสิบกว่าคน
 แล้วลงมือดำเนินการตรวจเทียบที่หุบเขาสิงห์โตนั่นเอง ดังนั้นวัดเคนนินจิ¹⁸⁴ จึงวาง
 กฎระเบียบห้ามมิให้แพร่พรายเรื่องราวอันยากลำบากออกไป แต่ความทราบถึง
 หัวหน้ารัฐบาล ท่านกอนเออิเกอิ¹⁸⁵ (ค.ศ. 1709) จึงได้มีคำสั่งพิเศษแจ้งมายังวัดเคน
 นินจิ อนุญาตให้เชิญบัณฑิตต่างๆ ทั้งหลาย ซึ่งได้เริ่มดำเนินการเมื่อเดือนสองของปี
 ที่สามแห่งรัชศกโฮเออิ (ค.ศ. 1706) จนถึงเดือนสี่ปีที่เจ็ดแห่งรัชศกโฮเออิ (ค.ศ.
 1710) ภารกิจจึงได้เสร็จสิ้นลง การตรวจสอบเทียบโดยปกติทำสามรอบ แต่ละรอบ
 ใช้คนเป็นจำนวนมาก เมื่อตรวจเทียบแล้วหากพบสิ่งที่เหมือนกันหรือสิ่งที่ต่างกัน
 จะกรอกบันทึกไว้ระหว่างบรรทัด ฉะนั้นการตรวจเทียบพระปิฎกฉบับหมิง จึง
 คล้ายคลึงกับการเทียบมหาปิฎกของเกาหลีนั่นเอง.....

พระปิฎกทั้งสามฉบับของวัดมีผู้อุปถัมภ์สำคัญ คือ เซอิอิไทโชกุน¹⁸⁶ นามเดิมว่าโทะคุงะ
 วะ เลยาสุ¹⁸⁷ ซึ่งได้ส่งมาให้ทั้งหมด พระปิฎกเกาหลี มี 6467 ผูก ได้เก็บซ่อนไว้ที่วัดโบราณในอดีต
 คือวัดเอนโจจิ¹⁸⁸ ต่อมาย้ายมาอยู่ภูเขานินนิคุ ที่เมื่องนารา เล่าสืบต่อกันมาว่า ในช่วงรัชศกบุเมอิ¹⁸⁹
 (ค.ศ. 1469 – ค.ศ. 1486) จักรพรรดิโกทสึชิมิคะโดะ¹⁹⁰ ได้เชิญท่านโยโคประมาณอาราม¹⁹¹ ในปี 14
 ของรัชศกเคอิโช (ค.ศ. 1609)¹⁹² ท่านไทโชกุนได้เชิญผู้ที่ได้รับศักดินาที่ดินและเสบียง 150 ต้น พระ
 ปิฎกซ่ง¹⁹³ มี 5714 ผูก ในปีสามแห่งรัชศกเจียซีของพระเจ้าหลี่จงในราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 1239) ได้ถูก
 วัดฟาเป้าจื่อฝู (เดิมชื่อซือซี) แห่งเมืองอันจีโจว¹⁹⁴ และสลักพิมพ์ซ้ำใหม่ พระปิฎกฉบับนี้เดิมได้ถูกเก็บ

¹⁸⁴ 建仁寺

¹⁸⁵ 近卫基熙

¹⁸⁶ seii taishōgun 征夷大將軍

¹⁸⁷ Tokugawa Ieyasu 德川家康

¹⁸⁸ Enjōji 圓成寺 Mt. Ninniku 忍辱山

¹⁸⁹ Bummei 文明 1469 - 1486

¹⁹⁰ Emperor GoTsuchimikado 后土御门天皇

¹⁹¹ 寺主荣弘

¹⁹² Keichō 14 慶長 1609

¹⁹³ 宋藏

¹⁹⁴ 安吉州思溪法宝资福寺

ไว้ที่ญี่ปุ่นจังหวัดโอมิ¹⁹⁵ วัดอิโคโนสุกะเซน¹⁹⁶ กล่าวกันว่าในปีแรกของรัชศกเคนจิ¹⁹⁷ (ค.ศ. 1275) แห่งจักรพรรดิโกอูคะ¹⁹⁸ ได้เชิญท่านเซนเกียว¹⁹⁹ ต่อมาปีที่ 18 ของรัชศกเคอิโช²⁰⁰ (ค.ศ. 1613) ท่านไทโชกุนได้เชิญผู้ที่ได้ศึกษาคัมภีร์คินและเสเปียง 50 ตัน รวมทั้งฝ่ายอริยวาสี พระปิฎกหยวน²⁰¹ จำนวน 5397 ผูก²⁰² แห่งราชวงศ์หยวน ในรัชศกจื้อหยวนปีที่ 27 (ค.ศ. 1290) ที่วัดต้าฝูหนิง ภูเขาเมฆขาว เมืองอวิ๋น หังโจว โดยใช้ฉบับชื่อซี และ ฉบับฝูโจวมาเทียบตรวจในการแกะสลัก พระปิฎกฉบับนี้เดิมได้ถูกเก็บไว้ที่ญี่ปุ่นจังหวัดคิสุ²⁰³ ภูเขาโซ²⁰⁴ วัดชูเซน²⁰⁵ ในปีที 15 ของรัชศกเคอิโช (ค.ศ. 1610) ท่านไทโชกุนได้เชิญผู้ที่ได้ศึกษาคัมภีร์คินและเสเปียง 40 ตัน นับได้ว่าเป็นสิ่งมีค่าที่หาได้ยากในโลก

2.3.2 การเรียบเรียงรวบรวมบัญชีรายชื่อ²⁰⁶

บัญชีรายชื่อพระปิฎกแกะย่อ²⁰⁷ เรียกชื่อเต็มว่า บัญชีรายชื่อพระมหาปิฎกแกะย่อฉบับปรับปรุงของมหาประเทศญี่ปุ่น²⁰⁸ หรือ เรียกว่า บัญชีรายชื่อพระมหาปิฎกฉบับปรับปรุงของมหาประเทศญี่ปุ่น²⁰⁹

บัญชีรายชื่อพระปิฎกแกะย่อ ได้อ้างอิงฉบับเยว่จั้งจื่อจิน²¹⁰ ของพระสงฆ์ในราชวงศ์หมิง ท่านโอ่วอี้ (ค.ศ. 1599 – ค.ศ. 1655²¹¹ เป็นผู้อ่านเรียบเรียง) แต่ก็มีมีการแก้ไขบ้าง ทั้งยังได้เพิ่มคำราหมวดคัมภีร์ฉบับอีกกว่า 140 คัมภีร์ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของปิฎกฉบับนี้ ต่อไปนี้จะแสดงการจำแนก

¹⁹⁵ Ōmi province 近江国

¹⁹⁶ 伊香郡菅山寺

¹⁹⁷ Kenji 建治 1275 - 1277

¹⁹⁸ Gouda 後宇多

¹⁹⁹ 寺主专晓

²⁰⁰ Keichō 慶長 1596 - 1614

²⁰¹ 元藏

²⁰² 至元 1264-1294

²⁰³ Izu Province (伊豆国), Izu-no kuni

²⁰⁴ 走汤山

²⁰⁵ 修禅寺

²⁰⁶ 編集目录

²⁰⁷ 缩刻藏目录

²⁰⁸ 大日本校订缩刻大藏经目录

²⁰⁹ 大日本校订大藏经目录

²¹⁰ 阅藏知津

²¹¹ 明僧藕益

การตั้งชื่อในฉบับเยว้จ้อจิ้น และบัญชีรายชื่อพระมหาปิฎกแกะย่อ รวมทั้งที่มีการแก้ไขซึ่งมีอยู่หลายแห่งในบัญชีรายชื่อพระมหาปิฎกแกะย่อ บันทึกเป็นรูปแบบตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2

ตารางแสดงการจำแนกการตั้งชื่อในฉบับเยว้จ้อจิ้น และบัญชีรายชื่อพระมหาปิฎกแกะย่อ

ลำดับ	ประเภทชนิดใน เยว้จ้อจิ้น	ลำดับ	ประเภทชนิดใน พระปิฎกแกะย่อ	หมายเหตุ
๑	พระสูตรตันตปิฎก			
1	. พระสูตรมหายาน	๑	พระสูตรมหายาน	
	.. หมวดอวตังสก	1	. หมวดอวตังสก	
	.. หมวดไวปุลย	2	. หมวดไวปุลย	
	... หมวดแสดงวณะ			ฉบับแกะย่อเก็บ “หมวดแสดงวณะ” ไว้ในบัญชีรายชื่อพระสูตร
	... หมวดธารณี			ฉบับแกะย่อได้ย้ายไว้ด้านท้ายและแบ่งออกเป็น “หมวดรหস্য (บันทึกภายใน)” และ “หมวดรหস্য (จ้อจิ้น)”
	.... ธารณีสูตร			
	.... วิธีปฏิบัติพิธีกรรมธารณี			
	.. หมวดปรัชญา	3	. หมวดปรัชญา	
	.. หมวดปฺณทริก	4	. หมวดปฺณทริก	
	.. หมวดนิรวาณ	5	. หมวดนิรวาณ	
2	. พระสูตรสาวกยาน	๒	พระสูตรสาวกยาน	
๒	พระวินัยปิฎก			
1	. พระวินัยมหายาน	๓	พระวินัยมหายาน	
2	. พระวินัยสาวกยาน ผนวกพระวินัยที่ปนปลอม คล้ายจริง	๔	พระวินัยสาวกยาน ผนวกพระวินัยที่ปน ปลอมคล้ายจริง	
๓	พระอภิธรรมปิฎก			
1	. อภิธรรมฝ่ายมหายาน			

ลำดับ	ประเภทชนิดใน เยวัจฉ์จ้อจิน	ลำดับ	ประเภทชนิดใน พระปฎกแกะย่อ	หมายเหตุ
		๕	ศาสตร์ของนิกายฝ่าย มหายานในอินเดีย	
	.. อรรถกถาฎีกาอนุฎีกา			
	... อรรถกถาฎีกาอนุฎีกาฝ่าย มหายานในดินแดนตะวันตก	๖	อรรถกถาฎีกาพระสูตร ฝ่ายมหายานในอินเดีย	ฉบับแกะย่อย้ายรายชื่อคัมภีร์ บางส่วนไว้ท้าย“หมวดรหัส”
	... อรรถกถาฎีกาอนุฎีกาฝ่าย มหายานดินแดนนี้			ฉบับแกะย่อย้ายรายชื่อคัมภีร์ บางส่วนและแบ่งออกไปไว้ท้าย “หมวดอรรถาธิบายศาสตร์” และ “หมวดนิกายต่างๆ”
	.. ศาสตร์ของนิกาย			
	... ศาสตร์ของนิกายฝ่าย มหายานในดินแดนตะวันตก			ฉบับแกะย่อที่เรียก “ศาสตร์ของ นิกายฝ่ายมหายานในอินเดีย” ได้ ย้ายรายชื่อคัมภีร์บางส่วนไปไว้ ท้าย“หมวดสังยุตตงานประ พันธ์ ของอินเดีย” และ “หมวด รหัส (บันทึกภายใน)
	... ศาสตร์ของนิกายฝ่าย มหายานในดินแดนนี้			
	.. ปกรณ์ของศาสตร์ต่างๆ			
	... ปกรณ์ของศาสตร์ฝ่าย มหายานในดินแดนตะวันตก	๗	ปกรณ์ของพระสูตรฝ่าย มหายานในอินเดีย	
	... ปกรณ์ของศาสตร์ฝ่าย มหายานในดินแดนนี้			ฉบับแกะย่อย้ายรายชื่อคัมภีร์ บางส่วนแบ่งไปไว้ท้าย “หมวด อรรถาธิบายสูตร” และ “หมวด นิกายต่างๆ “
2	. อภิธรรมฝ่ายสาวกยาน	๘	อภิธรรมฝ่ายสาวกยานใน อินเดีย	
๔	พระสังยุตตปิฎก			
1	. งานประพันธ์ในดินแดน ตะวันตก ผนวกศาสตร์ของลัทธิต่างๆ	๙	หมวดสังยุตตงาน ประพันธ์ในอินเดีย ผนวกศาสตร์ของลัทธิ	

ลำดับ	ประเภทชนิดใน เยว่จั้งจื้อจิน	ลำดับ	ประเภทชนิดใน พระปฎิภาณเกะย๋อ	หมายเหตุ
	ผนวกพระสูตรปนปดอมที่ คลุมเครือ		ต่างๆ ผนวกพระสูตรคลุมเครือ	
		๑๐	หมวดหัตถ์ (บันทึก ภายใน)	
		๑๑	หมวดหัตถ์ (บันทึก ภายนอก)	
		1	. ยุคเดียวโฮ	
		2	. ยุคเดียววะ	
		3	. สิบห้าสูตร	
		4	. วิธีปฏิบัติพิธีกรรมสี่ หมวด	
		5	. อรรถาธิบาย ผนวกปกรณ์ที่คลุมเครือ	
		๑๒	หมวดหัตถ์ (จื้อจิน)	
2	. งานประพันธ์ของฝ่าย ดินแดนนี้	๑๓	งานประพันธ์ของจีน	
		1	. หมวดอรรถาธิบายสูตร	
		2	. หมวดอรรถาธิบาย ศาสตร์	
	.. พิธีขมา	3	. หมวดขมา	
		4	. หมวดนิกายต่างๆ	
	.. วิสุทธิภูมิ (แดนสุขาวดี)		.. นิกายตรีศาสตร์	
	.. นิกายไถ		.. นิกายธรรมลักษณะ	
	.. นิกายฉาน		.. นิกายอวตังสกะ	
	.. นิกายอวตังสกะ		.. นิกายเทียนไถ	
	.. นิกายธรรมลักษณะ ²¹²		.. นิกายวิสุทธิภูมิ (แดน สุขาวดี)	
	.. นิกายหัตถ์ยาน		.. นิกายฉาน	ฉบับเกะย๋อย้ายรายชื่อคัมภีร์ “นิกายหัตถ์ยาน” ไปไว้หน้า “หมวดหัตถ์ (จื้อจิน)”

²¹² ชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งของนิกายธรรมลักษณะ ที่ถือว่าท่านคุยจีเป็นผู้ก่อตั้ง

ลำดับ	ประเภทชนิดใน ยวัญจ้อจิน	ลำดับ	ประเภทชนิดใน พระปฎกเกะย๋อ	หมายเหตุ
	.. นิกายวินัย			ฉบับเกะย๋อย้ายรายชื่อคัมภีร์แบ่ง ไปไว้หน้า “พระวินัยสาวกยาน” และท้าย“หมวดชีวประวัติ”
	.. เรียบเรียงรวบรวม	5	. หมวดชีวประวัติ	ฉบับเกะย๋อย้ายรายชื่อคัมภีร์ บางส่วนไปไว้หน้า “หมวดนิกาย ต่างๆ”กับ“หมวดชีวประวัติ”
	.. ชิวประวัติ	6	. หมวดเรียบเรียงรวบรวม	
	.. ปกปักษ์ศาสนา	7	. หมวดปกปักษ์ศาสนา	
	.. เสี่ยงและความหมาย	8	. หมวดบัญญัติรายชื่อ	
	.. บัญชีรายชื่อ	9	. หมวดเสี่ยงและ ความหมาย	
	.. บทนำสรรเสริญด้วยบทกวี	10	. หมวดบทกวีสรรเสริญ	
	.. งานประพันธ์ในดินแดนนี้ ที่บรรจุไว้ในพระปฎก	11	. หมวดงานประพันธ์ใน ญี่ปุ่น	

จากตารางที่แสดงดังกล่าวข้างบนนี้สะท้อนให้เห็นสภาพการณ์ที่สามารถสรุปเป็นข้อๆ
ได้ดังต่อไปนี้

1. การจำแนกประเภทพระสูตรมหายาน พระปฎกเกะย๋อเหมือนฉบับจ้อจิน คือใช้
การแบ่งคำสอนออกเป็น 5 กาล ของนิกายเทียนไท่ ซึ่งหมายถึงพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า
สมณโคดมที่แบ่งออกเป็น 5 กาล นั่นคือ อวตังสกกาล, จตุรคมกาล, ไวปุลยกาล, ปรัชญากาล, และ
ปฐก-นิรวาณกาล ท่านจ้อชวีกเล่าอธิบายไว้ในคู่มือการใช้ยวัญจ้อจิน²¹³ ว่า “ถ้าเรียงลำดับตาม
5 กาล ประเภทพระสูตรที่ต่อจากอวตังสกควรจัดอันดับถัดไปให้แก่ประเภทอาคม²¹⁴ ซึ่งเป็นคำสอน
ของฝ่ายสาวกยาน และหากใช้คำสอนของฝ่ายสาวกยานมาเพิ่มเติมในไวปุลยและปรัชญาจึงเป็นสิ่งที่
ทำไม่ได้ เหตุเพราะต้องแยกประเภทฝ่ายมหายานและฝ่ายสาวกยานมิให้รวมกัน ทั้งนี้เพื่อจะได้เห็น
น้ำหนักการเน้นที่ไม่เท่ากัน” ด้วยเหตุนี้ในพระสูตรตันตปิฎกจึงแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่คือ
มหายานและสาวกยาน แต่พระวินัยและพระอภิธรรมเท่ากัน คัมภีร์ที่อยู่ในอาคมจึงจัดอยู่ในพระสูตร
ฝ่ายสาวกยาน สำหรับการจัดลำดับต้นๆ ของอวตังสกและนิรวาณ เพื่อให้ความสำคัญด้านแสดงหลัก

²¹³ 阅藏知津-凡例

²¹⁴ คำว่า “อาคม” เป็นคำสันสกฤตเทียบเท่ากับ “นิกาย” ในสูตรตันตปิฎก เช่นที่มนิกาย เป็นต้น

สังฆกรรม²¹⁵ สำหรับการจัดลำดับท้ายๆ เพื่อให้ความสำคัญด้านความเที่ยงแท้ในรันดร์²¹⁶ เพราะจัดให้เป็น 2 กาล

2. พระปิฎกฉบับจื้อจินได้จัดแสดง “หมวดธารณี” ไว้ในไวยาปุลยกาล *คู่มือการใช้* ได้บอก ว่า ในตำราคัมภีร์ของหมวดหัตถ์มีการใช้อวดงสก, ปรัชญา, และปณทริกเป็นชื่อตำราคัมภีร์ “แต่ก็มีเรื่องเกี่ยวกับลานพิธีกรรมและบทสวดธารณี ซึ่งเป็นของนิกายหัตถ์ยาน นิกายหัตถ์ยานนี้เท่านั้นที่รวมเป็นคำสอนมหายานไวยาปุลย และได้ปรากฏอยู่ในสิ่งที่เป็คำสอนตลอด 49 ปีนั้นเอง” แต่ทว่า *พระปิฎกแกะย่อ* ยังคงนำตำราคัมภีร์ส่วนนี้ย้ายออกจากพระสูตรมหายานไวยาปุลยหมวดหัตถ์ยาน แล้วเก็บเข้าไว้ใน “หมวดหัตถ์” อย่างเป็นเอกเทศ ไม่เพียงเท่านี้ *พระปิฎกแกะย่อ* ยังคงนำงานประพันธ์ คัมภีร์ตำราในแห่ง “นิกายหัตถ์ยาน” ที่อยู่ในฉบับจื้อจิน ย้ายไปไว้ใน “หมวดหัตถ์” อีกด้วย

3. *พระปิฎกแกะย่อ* “หมวดหัตถ์” แบ่งเป็นสามส่วนได้แก่ บันทิกใน, บันทิกนอก, และจื้อจิน บันทิกในมีรวมทั้งหมด 187 ภาค 324 ผูก เป็นวิธีปฏิบัติพิธีกรรมลึกลับที่รวมบันทิกอยู่ใน *พระปิฎกโอปะคุ* (ฮวงปั่ว) ใน 187 ภาคนั้นมี 30 ภาค 36 ผูก ซึ่งเป็นส่วนที่ยังไม่ได้ถูกบันทิกในพระปิฎกทั้งสี่ฉบับคือเกาหลี่, ช่ง, หยวน, และหมิง ส่วนบันทิกนอกมีทั้งหมด 133 ภาค 182 ผูก แบ่งเป็น 5 หมู่ ได้แก่ “เคียวโฮ”²¹⁷, “เคียววะ”²¹⁸ ซึ่งทั้งสองเป็นฉบับแกะสลักบนแผ่นไม้ในประเทศญี่ปุ่น รัชศกเคียวโฮ (ค.ศ. 1716 – ค.ศ. 1735) และรัชศกเคียววะ (ค.ศ. 1801 – ค.ศ. 1803), “ลืบห้าสูตร” ซึ่งก็คือฉบับ *พระปิฎกโอปะคุ* , “วิธีปฏิบัติพิธีกรรมสี่ภาค” ซึ่งก็คือ *ฉบับแกะสลักที่วัดเรียวอุจิ* ²¹⁹ , และ “อรรถาธิบาย” ซึ่งก็คือ *ฉบับโคยะซัน* ²²⁰ ในบันทิกนอก 133 ภาคนั้นมี 112 ภาค 148 ผูกเป็นส่วนที่ยังไม่ได้ถูกบันทิกในพระปิฎกทั้งสี่ฉบับคือเกาหลี่, ช่ง, หยวน, และหมิง ทั้งบันทิกนอกและบันทิกในเมื่อนับรวมกันแล้ว *พระปิฎกแกะย่อ* เมื่อเทียบกับ 4 ปิฎกในพระปิฎกแล้ว มีบันทิกเพิ่มตำราคัมภีร์หัตถ์รวมทั้งหมด 142 ภาค 184 ผูกซึ่งเป็นกลุ่มที่ญี่ปุ่นได้เก็บรักษาสืบทอดกันต่อๆ มา แต่ทว่าเป็นพระสูตรคัมภีร์ที่แปลก่อนสมัยราชวงศ์ถัง และงานประพันธ์ซึ่งจินแผ่นดินใหญ่และคาบสมุทรเกาหลี่ได้ทำสูญหายไปแล้ว นับได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอย่างยิ่งที่เหลือไว้ แต่กระนั้นก็ตาม การจัดลำดับตำราคัมภีร์ใน “หมวดหัตถ์” ยังคงรอการปรับปรุง

²¹⁵ 显实

²¹⁶ 谈常

²¹⁷ Kyōhō 享保 1716 - 1735

²¹⁸ Kyōwa 享和 1801 - 1803

²¹⁹ 靈運寺

²²⁰ Kōyasan 高野山

4. คัมภีร์ในมหายานศาสตร์ เป็นส่วนหนึ่งของพระปิฎกแกะย่อ ที่มีการปรับปรุงแก้ไขค่อนข้างมาก สาเหตุสำคัญเพราะสืบเนื่องมาจากคัมภีร์สำคัญของแต่ละนิกาย จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ไม่จึงบรรจุไว้ในอภิธรรมปิฎกของมหายานในฉบับจื้อจิน แต่คัมภีร์มหายานศาสตร์ใน พระปิฎกแกะย่อทั้งหมดถูกบรรจุไว้ใน “หมวดนิกายต่างๆ” ตามชื่อของแต่ละนิกาย เช่น

(1) “อรรถกถาฎีกาอนุฎีกาฝ่ายมหายานดินแดนนี้” ของฉบับจื้อจิน ในพระปิฎกฉบับแกะย่อส่วนใช้ชื่อว่า “ผลงานประพันธ์จีน-หมวดอรรถกถา” ในจื้อจินงานประพันธ์ส่วนนี้เช่น บทประพันธ์ปริเนทรรคที่เสมอเท่ากันในคำสอนเอกยานของอวตังสก²²¹ แต่ใน พระปิฎกแกะย่อ ก็ย้ายไปไว้ที่ “หมวดนิกายต่างๆ – นิกายอวตังสก” หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง เช่น ธรรมเทศนาสี่แบบ (ทำธรรมะให้เป็นคำสอนสี่แบบ)²²² สำหรับพระปิฎกแกะย่อ ได้ย้ายไปไว้ที่ “นิกายเทียนไถ”

(2) “ศาสตร์ของนิกายฝ่ายมหายานในดินแดนนี้” ของฉบับจื้อจิน ในพระปิฎกแกะย่อใช้ชื่อว่า “ผลงานประพันธ์ของจีน-หมวดนิกายต่างๆ” เช่น รัตนคัมภีร์²²³ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในจื้อจิน พระปิฎกแกะย่อส่วนได้ย้ายไปเก็บไว้ที่ “หมวดนิกายต่างๆ-นิกายตรีศาสตร์” หรืออีกตัวอย่างเช่น ธรรมปฏิบัติสมณะวิปัสสนามหายาน²²⁴ ได้ถูกย้ายไปเก็บไว้ที่ “นิกายเทียนไถ” ในพระปิฎกแกะย่อ หรืออีกตัวอย่างเช่น ปกรณ์วิจิกิจจา 10 ประการในแดนสุขาวดี²²⁵ ถูกย้ายไปเก็บไว้ที่ “นิกายวิสุทธิภูมิ” ในพระปิฎกแกะย่อ

(3) “ปกรณ์ของศาสตร์ฝ่ายมหายานในดินแดนนี้” ของฉบับจื้อจิน ได้ถูกเปลี่ยนให้เป็นชื่อว่า “งานประพันธ์ของจีน-หมวดอรรถกถาธิบายศาสตร์” ในพระปิฎกฉบับแกะย่อ หรือตัวอย่าง เช่น ท่องรอบอรรถาธิบายใหม่ของศาสตร์เชิงเจ้า²²⁶ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในจื้อจิน แต่พระปิฎกแกะย่อ ได้ย้ายไปเก็บไว้ที่ “หมวดนิกายต่างๆ-นิกายตรีศาสตร์” อีกตัวอย่างเช่น กำหนดวิธีการปฏิบัติเสริมที่สืบทอดแพร่หลายของมหาสมณะวิปัสสนา²²⁷ แต่พระปิฎกแกะย่อ ได้ย้ายไปไว้ที่ “นิกายเทียนไถ”

(4) ใน “พระสังยุตตปิฎก –งานประพันธ์ของฝ่ายดินแดนนี้” ของฉบับจื้อจิน มีภาค “นิกายวินัย” ด้วย แต่ พระปิฎกแกะย่อ ได้ยกเลิกภาคนี้ คัมภีร์ทั้ง 5 กัณฑ์ในนิกายวินัยเว้นแต่ บัณฑิก

²²¹ 華嚴一乘教義分齊章

²²² 四教義 (化法四教)

²²³ 寶藏論

²²⁴ 《大乘止觀法門》

²²⁵ 淨土十疑論 (十疑論)

²²⁶ 《肇論新疏游刃》

²²⁷ 《摩訶止觀輔行傳弘絕》

การปฏิบัติพระกรรมฝ่ายในจากทะเลจีนใต้”²²⁸ ถูกย้ายไปใน “หมวดชีวประวัติ” แล้ว อีก 4 กัณฑ์ที่เหลือทั้งหมดถูกย้ายไป “พระวินัยฝ่ายสาวกยาน”

5. การออกพิมพ์จัดจำหน่าย

พระปฎกแกะย่อ เป็นหนังสือเข้าเล่มสี่เหลี่ยม กระจายหนึ่งแผ่นพับเป็นสองหน้า แต่ละหน้ามี 20 แถว แต่ละแถวมีตัวอักษร 45 ตัว คอลัมน์บนมีบันทึกการตรวจสอบจากฉบับพิมพ์ในครั้งต่างๆ หรือจากต้นฉบับ ปากหนังสือซึ่งเป็นด้านตรงข้ามกับสันหนังสือพิมพ์คำว่า “พระมหาปฎก”, ชื่อพระสูตรและจำนวนผูก จำนวนหน้ากระจาย และการเรียงลำดับอักษรในหมวด 1000 อักษร เป็นต้น ใช้การเรียงพิมพ์แบบตัวพิมพ์ตะกั่วขนาดเบอร์ห้า จากบันทึกใน *บัญชีรายชื่อพระมหาปฎกแกะย่อปรับปรุงของมหาประเทศญี่ปุ่น* พบว่าในพระปฎกทั้งหมดมี 1916 พระสูตร จำนวน 8534 ผูก หมวดอักษรตั้งแต่อักษร “天- เทียน” (ฟ้าหรือสวรรค์) ถึงอักษร “霜 - ชวง” (น้ำค้างแข็ง) รวมทั้งหมด 40 ก่อ่ง 418 เล่ม และมีบัญชีรายชื่อต่างหากอีก 1 เล่ม หน้ากระจายส่งชื่อจากโทสะอินุ²²⁹ (อำเภอหนึ่งที่มีชื่อเสียงของหนึ่งในเกาะทั้งสี่ของประเทศญี่ปุ่น) การพิมพ์พระมหาปฎกนี้จะต้องมีข้อเสนอทำการส่งจองล่วงหน้า แต่ละปฎกต้องมีเงินทำสัญญาพิมพ์ 130 หยวน ต่อจำนวน 1000 เล่ม แต่ในที่สุดการพิมพ์มีเพิ่มไปถึง 2500 เล่ม ราคา 160 หยวน

การพิมพ์เริ่มตั้งแต่หมวดอักษร “เทียน” เมื่อปีที่ 14 เดือนแปดของรัชสมัยเมจิ²³⁰ (ค.ศ. 1881) ไปจนถึงปีที่ 18 เดือนห้าของรัชสมัยเมจิ (ค.ศ. 1885) มีประวัตินานถึง 5 ปี ในการพิมพ์พระมหาปฎกทั้งหมดโดยตลอด **พระปฎกแกะย่อ** ได้ผ่านการตรวจเทียบอย่างเคร่งครัดจากต้นฉบับเก่าที่หาได้ยาก จึงทำให้วงการพระพุทธศาสนาในสมัยเมจิเจริญรุ่งเรืองมาก ทั้งยังทำให้ได้มีการริเริ่มมีการพัฒนาการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถกล่าวได้ว่ามีคุณูปการอันยิ่งใหญ่

2.4 พระปฎกหมื่นอักษร²³¹ และ พระปฎกหมื่นอักษรภาคต่อ²³²

2.4.1 พระปฎกหมื่นอักษร

พระปฎกหมื่นอักษร มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **พระปฎกหมื่นอักษรฉบับต้น**²³³ หรือ **พระคัมภีร์ปฎกมหาประเทศญี่ปุ่นฉบับตรวจชำระ**²³⁴ หรือ **พระมหาปฎกฉบับหอหนังสือคัมภีร์พระสูตรญี่ปุ่น**²³⁵

²²⁸ 《南海寄归内法传》A Record of Buddhist Practices Sent Home from the Southern Sea

²²⁹ 土佐 英文名：Tosa Inu 日本四国岛高知县

²³⁰ Meiji 明治 1868 - 1912

²³¹ 《卅字藏》

²³² 《卅续藏》

ในเดือน 4 ปีที่ 35 ของรัชสมัยเมจิ (ค.ศ. 1902) (ตรงกับปีที่ 28 ของรัชสมัยกวงสวี่ในราชวงศ์ชิง) หัวหน้าหอหนังสือคัมภีร์พระสูตรที่เกี่ยวข้อง ท่านเซนเดนอะคุโมะ²³⁶ โดยมีผู้อำนวยการคือท่านซุยะทัตสุเอะ²³⁷ รับภาระเป็นประธานดำเนินการพิมพ์ *พระปิฎกหมื่นอักษร*

พระปิฎกฉบับนี้กำหนดใช้ฉบับที่มีการปรับปรุงใหม่ของรัชสมัยโฮเออิ²³⁸ ในปีที่สามจนถึงปีที่เจ็ด (ค.ศ. 1706 – ค.ศ. 1710) โดยท่านชิซึตะนิโนโซ²³⁹ ซึ่งได้ตรวจสอบจากฉบับพิมพ์ในครั้งต่างๆ นั่นคือฉบับราชวงศ์หมิงที่เก็บรักษาที่วัดเคนนินจิ²⁴⁰ เทียบเคียงและเพิ่มเติมวัดที่มีในฉบับเกาหลี พระปิฎกฉบับหมื่นอักษรนี้มี *บัญชีรายชื่อพระสูตรคัมภีร์ที่ปรับปรุงแก้ไขของมหาประเทศญี่ปุ่น*²⁴¹ หนึ่งหมวด ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกย่อว่า *บัญชีรายชื่อพระปิฎกหมื่นอักษร*²⁴² การเรียบเรียงสารบัญญัตินั้นอิงอาศัย *บัญชีรายชื่อตรีปิฎกของอารยะศาสนาแห่งมหาประเทศราชวงศ์หมิง*²⁴³ (*พระปิฎกเหนือ*²⁴⁴) โดยเริ่มต้นตั้งแต่ *มหาปรัชญาปารมิตาสูต*²⁴⁵ ไปสิ้นสุดถึง *การจำแนกพระธรรมในตรีปิฎกแห่งมหาประเทศราชวงศ์หมิง*²⁴⁶ นอกจากนั้นแล้วยังได้อาศัย *บัญชีรายชื่อพระมหาปิฎก*²⁴⁷ (*บัญชีรายชื่อพระปิฎกเกาหลี*²⁴⁸) และ *บัญชีรายชื่อพระมหาปิฎกเกะยอลฉบับปรับปรุงของมหาประเทศญี่ปุ่น*²⁴⁹ (*บัญชีรายชื่อพระปิฎกเกะยอล*) โดยได้เพิ่มเติมเสริมเข้าไปอีก 6 หมวด จำนวน 6 ผูก ซึ่งเป็นพระสูตรฉบับที่แยกแตกต่างออกไป หรือฉบับแปลต่างสำนวน ตลอดจนทั้งฉบับที่ขาดหายไป

²³³ 《卍字正藏》

²³⁴ 《大日本校订藏经》

²³⁵ 《日本藏经书院大藏经》

²³⁶ 前田慧云

²³⁷ 中野达慧

²³⁸ Hōei 宝永 1704 – 1710

²³⁹ 狮子谷忍澄上人

²⁴⁰ Kenninji 建仁寺 สร้างตั้งแต่ ค.ศ. 1202 โดยท่านไอโซ ผู้ก่อตั้งสำนักรินไซเซน อุปถัมภ์โดยท่านมินาโมโตะ โยริอิเอะ เป็นวัดสำคัญหนึ่งในห้าของนิกายเซน

²⁴¹ 《大日本校订藏经目录》

²⁴² 《卍字藏目录》

²⁴³ 《大明三藏圣教目录》

²⁴⁴ 《北藏》

²⁴⁵ 《大般若波罗蜜多经》

²⁴⁶ 《大明三藏法数》

²⁴⁷ 《大藏目录》

²⁴⁸ 《高丽藏目录》

²⁴⁹ 《大日本校订缩刻大藏经目录》

ดังสามารถดูรายละเอียดได้จากตารางดังต่อไปนี้ (ตามบัญชีรายชื่อพระปิฎกเหนือ ไม่มีรายชื่อผู้แปล จึงได้เสริมเข้าไปไว้ใน บัญชีรายชื่อพระปิฎกหมื่นอักษร)

ตารางที่ 3

ตารางเทียบเคียงเพิ่มเติม บัญชีรายชื่อพระปิฎกหมื่นอักษร และพระปิฎกเหนือ

ลำดับ ที่	บัญชีรายชื่อ พระปิฎกเหนือ ชื่อพระสูตร จำนวนผูก	ยุคสมัยและ รายชื่อผู้แปล	บัญชีรายชื่อ พระปิฎกหมื่นอักษร ชื่อพระสูตร จำนวนผูก	ยุคสมัยและ รายชื่อผู้แปล	หมายเหตุ
1	ไม่มี	ไม่มี	พุทธวจนะ ปรัตยุต ปนฺน-พุทธ-สมมุ ขาวสุตฺติ-สมาธิ ²⁵⁰ 1 ผูก	สันตะวันออก โลกเกษม	พระปิฎกหมื่น อักษรอิงพระปิฎก เกาหลิเพิ่มอีก 1 หมวด 1 ผูก เป็น ฉบับแยกต่าง ออกไป
	ปรัตยุตปนฺนสมาธิสูตร ²⁵¹ 3 ผูก	สันตะวันออก โลกเกษม	ปรัตยุตปนฺนสมาธิสูตร 3 ผูก	สันตะวันออก โลกเกษม	
2	จนฺทฺร-ปรทีป-สมาธิสูตร ²⁵² 1 ผูก	ช่วง ภิกษุเชียนกง	พุทธวจนะ จนฺทฺร-ปร ทีป-สมาธิสูตร ²⁵³ 1 ผูก	ช่วง ภิกษุเชียนกง	
	ไม่มี	ไม่มี	พุทธวจนะ จนฺทฺร-ปร ทีป-สมาธิ 1 ผูก	ช่วง ภิกษุเชียนกง	พระปิฎกหมื่น อักษรอิงพระปิฎก เกาหลิเพิ่มอีก 1 หมวด 1 ผูก เป็น ฉบับแยกต่างไป
3	พุทธวจนะ จนฺทฺรปรภ- กุมาร-สูตร ²⁵⁴ 1 ผูก	จันตะวันตก ธรรมรักษ์	พุทธวจนะ จนฺทฺรปรภ- กุมาร-สูตร ²⁵⁵ 1 ผูก	จันตะวันตก ธรรมรักษ์	

²⁵⁰ 《佛说般舟三昧经》 *Buddha Pronounces the Sūtra of the Pratyutpanna Buddha Sammukhāvasthita Samādhi*

²⁵¹ 《般舟三昧经》

²⁵² 《月灯三昧经》

²⁵³ 《佛说月灯三昧经》

²⁵⁴ 《佛说申日儿本经》 *candraprabha-kumāra-sūtra*

²⁵⁵ 《佛说申日经》 *candraprabha-kumāra-sūtra*

ลำดับ ที่	บัญชีรายชื่อ พระปิฎกเหนือ ชื่อพระสูตร จำนวนผูก	ยุคสมัยและ รายชื่อผู้แปล	บัญชีรายชื่อ พระปิฎกหมื่นอักษร ชื่อพระสูตร จำนวนผูก	ยุคสมัยและ รายชื่อผู้แปล	หมายเหตุ
	ไม่มี	ไม่มี	จนฺตพรปรก-กุมาร-สูตร 1 ผูก	ช่วง คุณภัทร	พระปิฎกหมื่น อักษรอิงพระปิฎก เกาหลิเพิ่มอีก ๑ หมวด ๑ ผูก เป็น ฉบับแปลต่าง สำนวน
4	ฤทธิมนตร์อักษรประทีป/ ราชาพิทักษ์โลกธาตุแห่ง บูรพา ²⁵⁶ 1 ผูก	สุข ชญาณคุปต์	อครปรทีป-ธารณี-วิทยา ราช [ตถาคตอักษร ประทีปราชแห่งบูรพา สูตร] ²⁵⁷ 1 ผูก	สุข ชญาณคุปต์	
	ไม่มี	ไม่มี	อครปรทีป-ธารณี-วิทยา ราช (ธารณีอักษรประทีป/ ราชาแห่งบูรพา) ²⁵⁸ 1 ผูก	สุข ชญาณคุปต์	พระปิฎกหมื่น อักษรอิงพระปิฎก เกาหลิเพิ่มอีก 1 หมวด 1 ผูก เป็น ฉบับแยกต่างไป
5	ฝั้วช้วนอันใจเส้นใจัวจิง [พุทธวณะ เทพนนตร์ อยู่สงบสุขร่มเย็น] ²⁵⁹	อันตะวันออก ไม่ทราบนาม ผู้แปล	ฝั้วช้วนอันใจเส้นใจัวจิง [พุทธวณะ เทพนนตร์ อยู่สงบสุขร่มเย็น] ²⁶⁰	อันตะวันออก ไม่ทราบนาม ผู้แปล	
	ไม่มี	ไม่มี	ธารณีอยู่สงบสุขร่มเย็น ²⁶¹ 1 ผูก	ไม่ทราบผู้ แปล	พระปิฎกหมื่น อักษรอิงพระปิฎก แกะย่อเพิ่มเข้าไป
6	ไม่มี	ไม่มี	ฝั้วช้วนผู้จิง [พุทธวณะ	ไม่ทราบผู้	พระปิฎกหมื่น

²⁵⁶ 《东方最胜灯王如来助护持世间神咒经》

²⁵⁷ 東方最勝燈王如來經 (T1354) *Sutra of the Tathāgata, the Eastern, Foremost King of Brightness*

²⁵⁸ 東方最勝燈王陀羅尼經 (T1353) (*Agrapradīpa-dhāraṇī-vidyārāja*) *Dhāraṇī of the Eastern, Foremost King of Brightness*

²⁵⁹ 《佛说安宅神咒经》(T1394)

²⁶⁰ 《佛说安宅神咒经》

²⁶¹ 《安宅陀罗尼经》

ลำดับ ที่	บัญชีรายชื่อ พระปฎกเหนือ ชื่อพระสูตร จำนวนผูก	ยุคสมัยและ รายชื่อผู้แปล	บัญชีรายชื่อ พระปฎกหมื่นอักษร ชื่อพระสูตร จำนวนผูก	ยุคสมัยและ รายชื่อผู้แปล	หมายเหตุ
			โยรูกเขย ²⁶² 1 ผูก	แปล	อักษรอิงพระปฎก เกาหลิเพิ่มเข้าไป ภายหลังพระสูตร นี้จัดเข้าใน ฝัซซัวฟ้งหนิวจิง [พุทธวณะะ ปล่อย โค] ²⁶³

บรรดารายชื่อพระสูตรที่แสดงจำนวนผูก และนามผู้แปลใน บัญชีรายชื่อพระปฎกหมื่นอักษร หลักใหญ่สำคัญคืออาศัย พระปฎกแกะย่อส่วน แต่ถ้าหากมีพระสูตรที่ต่างจาก บัญชีรายชื่อพระปฎกเหนือ ก็จะแยกชื่อพระสูตรและจำนวนผูกนั้นออกมาจาก บัญชีรายชื่อพระปฎกเหนือ เพื่อสะดวกสำหรับการอ้างอิง

บัญชีรายชื่อของ พระปฎกหมื่นอักษร เป็นครั้งแรกสุดที่ได้ยกเลิกการจัดลำดับอักษรระบบจำนวนพันอักษร คัมภีร์ทั้งหมดมี 36 ชุด จำนวน 347 เล่ม ซึ่งมีดังนี้ ชุดที่ 1 มี 2 เล่ม เป็นบัญชีรายชื่อพระสูตรคัมภีร์²⁶⁴ และ สารบาญคัชนี²⁶⁵ ชุดที่ 2 ถึงชุดที่ 35 แต่ละชุดมี 10 เล่ม ชุดที่ 36 แบ่งออกเป็น “ก”²⁶⁶ และ “ข”²⁶⁷ ชุด “ก” มี 2 เล่ม ชุด “ข” มี 3 เล่ม นอกจากนี้ยังมีเครื่องหมายจุด, วรรคตอน ในคัมภีร์เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้อ่าน

พระปฎกฉบับนี้ยังยึดขยายการใช้รูปเล่มตามแบบพระปฎกเจียซิงแห่งราชวงศ์หมิง, พระปฎกโอบะคุ และพระปฎกแกะย่อส่วนของญี่ปุ่นออกไปอีก เฉพาะข้อความคัมภีร์เดิมในแต่ละหน้าจะแบ่งเป็น 2 คอลัมน์ เป็นตอนบนและตอนล่าง นั่นคือเปลี่ยนแปลงจากพระมหาปฎกฉบับอื่นๆ ซึ่งเป็นกระดาษ 1 แผ่นพับ 2 หน้า แต่ละหน้ามี 1 คอลัมน์ ก็จะกลายเป็นในแต่ละหน้ามี 2 คอลัมน์ การพิมพ์ใช้แม่พิมพ์ตะกั่วหล่อเบอร์ 4 ในการเรียงพิมพ์

²⁶² 《佛说枯树经》 T806

²⁶³ 《佛说放牛经》 T123

²⁶⁴ 《藏经目录》

²⁶⁵ 《索引目录》

²⁶⁶ เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ใช้พยัญชนะ “ก” แทน อักษรตัวที่หนึ่งของจีน “甲”

²⁶⁷ เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ใช้พยัญชนะ “ข” แทน อักษรตัวที่สองของจีน “乙”

พระปฎกฉบับนี้ใช้เวลาพิมพ์ทั้งสิ้นสามปีจึงแล้วเสร็จ เมื่อรัชสมัยเมจิปีที่ 38 เดือน 4 (ค.ศ. 1905 เท่ากับปีที่ 11 ของรัชสมัยกวงสวี่แห่งราชวงศ์ชิง) แต่หลังจากนั้นไม่นาน หอหนังสือคัมภีร์พระสูตรถูกไฟไหม้ ตำราคัมภีร์ส่วนมากถูกเผาทำลายเกือบหมด เหลือเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

2.4.2 พระปฎกหมื่นอักษรภาคต่อ²⁶⁸

พระปฎกหมื่นอักษรภาคต่อ มีชื่อเรียกอื่นว่า พระคัมภีร์ปฎกภาคต่อ²⁶⁹ หรือ พระคัมภีร์ปฎกภาคต่อฉบับมหาประเทศญี่ปุ่น²⁷⁰ หรือ พระคัมภีร์ปฎกญี่ปุ่นฉบับหอหนังสือภาคต่อ²⁷¹

หลังจากการเรียบเรียงใหม่และการจัดพิมพ์พระปฎกหมื่นอักษรฉบับต้น ได้เสร็จสิ้นลง หอหนังสือได้เริ่มภารกิจพิมพ์ใหม่ที่ต้องเนื่องด้วยเวลากระชั้นชิด นั่นคือพระปฎกหมื่นอักษรภาคต่อ ประธานคณะกรรมการพระคัมภีร์ปฎกภาคต่อ คือท่านเซนเดนอะกุโมะ²⁷² เป็นผู้เรียบเรียงต้นฉบับ ผู้อำนวยการคือท่านชูยะทัตสึเอะ²⁷³ ได้เพิ่มเติมปรับปรุงและเรียงแม่พิมพ์ โดยปกติท่านเซนเดนอะกุชิ²⁷⁴ มีอุปนิสัยชอบรวบรวมคัมภีร์ตำราอย่างต่อเนื่องมานานแล้ว และเคยมีประสบการณ์เยือนวัดใหญ่มากมายตามภูเขามีสื่อเสียงหลายแห่ง ได้สะสมหนังสือโบราณมีคุณค่าจำนวนมากมาตลอดทั้งมีการบันทึกเตรียมทำไว้แล้วเป็นเวลาหลายปี ในที่สุดหลังจากที่ได้มีการประกาศแจ้งว่าภารกิจการทำพระปฎกหมื่นอักษรฉบับต้น ได้เสร็จสิ้นแล้ว ก็ได้วางแผนกับท่านโตเคนอันคอน²⁷⁵ เริ่มทำการเก็บแม่พิมพ์แกะสลักพระปฎกหมื่นอักษรฉบับต้น โดยทันที พร้อมกันนั้นได้รับอนุญาตจากหอหนังสือให้จัดเรียบเรียงบัญชีรายชื่อ โดยกำชับให้ท่านชูยะทัตสึเอะรับภาระเรียบเรียงแก้ไข ตรวจ สอบหนังสือทุกหมวดหมู่จากฉบับต่างๆ อย่างละเอียดรอบคอบว่ามีครบหรือขาดหายไป ทั้งยังให้เปิดหัวข้อคอลัมน์ต่างๆ เช่น ปกรณ์พิเศษในสมัยราชวงศ์สุยและถัง จากผู้ก่อกำเนิดถึงท้าย โดยไม่มีการแบ่งข้อความย่อหน้า ฉะนั้นหลังจากที่ได้ตรวจสอบอักษรและความหมายแล้วจึงได้มีการแก้ทแบ่งตอน หรือเปิดหัวข้อปกรณ์เกี่ยวกับประวัติพระสูตร โดยด้านข้างจะมีเครื่องหมายวรรคตอนเดิมไว้ เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้อ่าน ในช่วงเวลาเหล่านี้ท่านนันโจบุณยูอะกุชิ²⁷⁶ ได้ไป

²⁶⁸ 《卅续藏》

²⁶⁹ 《续藏经》

²⁷⁰ 《大日本续藏经》

²⁷¹ 《日本藏经书院续藏经》

²⁷² 前田慧雲

²⁷³ 中野达慧

²⁷⁴ 前田博士

²⁷⁵ 島田蕃根

²⁷⁶ 南条文雄博士

เยือนสถานที่แกะสลักพระสูตรที่จินหลิง (ปัจจุบันเมืองหนันจิง) ของอุบาสกหยังเหรินซัน²⁷⁷ และท่านชฺยะทัตตีเอะได้มีการไปมาหาสู่บ่อยครั้งกับพระอาจารย์เซนซิกิ²⁷⁸ แห่งวัดเซตสุนันโซโรเซน²⁷⁹ “อาวโศทั้งสองรับธุระจัดการในภารกิจนี้โดยถือว่าเป็นเรื่องศุภมงคล ฉะนั้นบางครั้งตรวจสอบด้วยตนเอง บางครั้งส่งคนไปค้นคว้ารวบรวมหนังสือตำราที่ยังไม่ได้จัดรวมอยู่ในบัญชีรายชื่อ ถ้าพบพระสูตรแปลกใหม่ก็จะส่งไปให้ รวมทั้งหมคนับได้ 10 ครั้ง ในที่สุดจึงได้อานิสงส์ทำให้สามารถเก็บรวบรวมคัมภีร์พระพุทธศาสนาในสองราชวงศ์ คือ ราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงได้เป็นจำนวนมาก” อย่างไรก็ตามหากสิ่งที่เก็บบันทึกไว้แล้ว แต่ยังมีแผ่นข้อความไม่เต็มหน้าเป็นเศษก็จะตัดย่อให้ง่ายขึ้นซึ่งมีจำนวนไม่น้อย และทุกวันต้องคอยเสริมส่วนที่ตกหล่นและตรวจแก้ส่วนที่ผิด

พระปิฎกหมื่นอักษรภาคต่อ ได้เก็บรวบรวมคัมภีร์ที่บรรจุในพระปิฎกแล้วและส่วนที่ยังไม่บรรจุในพระปิฎก โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เป็นผลงานประพันธ์ของประเทศจีน ได้เก็บรวบรวมไว้แล้วเป็นจำนวนมาก ซึ่งในประเทศจีนได้สูญหายถูกทำลายไป จึงมีเพียงประเทศญี่ปุ่นเท่านั้นที่ยังมีคัมภีร์ตำราที่ยังเก็บรักษาอยู่เท่าทุกวันนี้ นับย้อนหลังไปตั้งแต่ยุคราชวงศ์เว่ยและราชวงศ์จิ้นซึ่งเริ่มมีการแปลพระสูตร เรื่อยลงไปจนถึงผลงานประพันธ์ยุคราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง อันมีมากมายมหาศาล ปริมาณจำนวนมากเกินกว่าของพระปิฎกเจียซิงแห่งราชวงศ์หมิง ดังนั้นพระปิฎกภาคต่อ²⁸⁰ จึงเป็นหนังสือสรณิพนธ์รวมชุดทางพุทธศาสนาที่ไม่อาจขาดได้สำหรับการวิจัยพุทธศาสนาจีน

สารบาณรวมโชวะโฮโบ²⁸¹ (โชวะโฮโบโซโมะคุโระคุ หรือสารบาณหลักธรรมรัตนะแห่งโชวะ) เล่มที่สอง ได้บรรจุบัญชีรายชื่อในพระคัมภีร์ปิฎกภาคต่อฉบับมหาประเทศญี่ปุ่น²⁸² จำนวน 2 ผูก สารบาณรวมโชวะโฮโบ แบ่งการแยกประเภทตามแบบ พระปิฎกแกะย่อ แต่ทว่ามีลักษณะพิเศษตามแบบ พระปิฎกหมื่นอักษรภาคต่อ ด้วย ในการจัดประเภทบัญชีรายชื่อจะค่อนข้างแตกต่างจาก พระปิฎกแกะย่อ ในเรื่องรายละเอียด ตัวอย่างเช่น ประเภทคัมภีร์ประพันธ์ในอินเดียที่บรรจุในพระปิฎกหมื่นอักษรภาคต่อ ซึ่งมีจำนวนน้อย ฉะนั้นจึงจัดให้ “หมวดรวมศาสตร์”²⁸³ เป็นบัญชีรายชื่อหนึ่งในนั้นด้วย นอกจากนั้นแล้ว คัมภีร์ที่จัดอยู่ในหมวดรวมศาสตร์ของ พระปิฎกแกะย่อ ยังแบ่งออกเป็นอีก 4 หมวดย่อย คือหมวดศาสตร์ของฝ่ายมหายาน, อรรถกถาฎีกาพระสูตรฝ่าย

²⁷⁷ 扬仁山居士

²⁷⁸ 式定禅师

²⁷⁹ 浙寧蘆山寺

²⁸⁰ 明《嘉兴藏》之《续藏》，《又续藏》

²⁸¹ 《昭和发包总目录》Shōwa hōbō sōmoku roku

²⁸² 《大日本续藏经目录》

²⁸³ 论集部

มหายาน, ปกรณ์พระสูตรฝ่ายมหายาน, และอภิธรรมฝ่ายสาวกยาน ตรงข้ามกับประเภทคัมภีร์ ประพันธ์โดยจีนที่บรรจุใน *พระปิฎกหมื่นอักษรภาคต่อ* ซึ่งค่อนข้างมีจำนวนมาก ดังนั้นใน “หมวดพระสูตรและอรรถกถาของมหายานและสาวกยาน”²⁸⁴ จึงแบ่งออกเป็น 6 หมวดคือ หมวดพระสูตร มหายานและอรรถกถาอวตังสกสูตร, หมวดอรรถกถาไพลยสูตร, หมวดอรรถกถาปรัชญาสูตร, หมวดอรรถกถาปุณทริกสูตร, หมวดอรรถกถานิรวาณสูตร รวมทั้งพระสูตรสาวกยานพร้อมอรรถกถารจนาโดยพระอริยะ แต่ใน*พระปิฎกแกะย่อ* จัดไว้เฉพาะเป็นสารบัญญัตินี้ใน “หมวดปกรณ์วิเศษพระสูตร”²⁸⁵

พระปิฎกหมื่นอักษรภาคต่อ เป็นเช่นเดียวกับ*พระปิฎกหมื่นอักษร* คือไม่มีการเรียงลำดับแบบพินอักษร การเรียบเรียงพิมพ์ลำดับที่ 1 ในผูกต้น มีทั้งหมด 95 ชุด การเรียบเรียงพิมพ์ลำดับที่ 2 ในผูกปลายมีทั้งหมด 32 ชุด และการเรียบเรียงพิมพ์ครั้งที่ 2 -อักษรลำดับที่สอง (“乙”²⁸⁶) มีทั้งหมด 23 ชุด แต่ละชุดมี 5 เล่ม ฉะนั้นจึงรวมทั้งหมดมี 150 ชุด 750 เล่ม และมีบัญชีรายชื่ออีกต่างหากหนึ่งเล่ม “ผลงานประพันธ์ที่เก็บรวบรวมมีทั้งหมดประมาณกว่า 950 ผลงาน การรวบรวมเรียบเรียงมีกว่า 1750 หมวด มีกว่า 7140 ผูก พิมพ์ย่อส่วนมีกว่า 1,151,000 หน้า แยกเป็น 10 ประเภท 63 ชนิด บัญชีรายชื่อเคยถูกปรับปรุง 3 ครั้ง การจำแนกประเภทตลอดจนสภาพการณ์การเก็บรวบรวมพระสูตรอาจดูจากตารางข้างล่างดังนี้ (จำนวนการเก็บรวบรวมพระสูตรเป็นหมวดอาศัยสถิติการเรียงลำดับเลขที่ของโซวะ)

ตารางที่ 4

ตารางจำแนกประเภทใน*พระปิฎกหมื่นอักษรภาคต่อ*

เรียงลำดับ พิมพ์, ภาคผนวก เพิ่มเติม	ชนิด	หมวด	เรียงลำดับ เลขที่ใน โซวะ	ลำดับที่ของ ชุด	จำนวน หมวด	หมายเหตุ
เรียงพิมพ์ ครั้งที่ 1	ผลงาน ประพันธ์ใน อินเดีย	หมวดพระสูตร				
		. (หมวดอวตังสก	(1643)	เรียงพิมพ์ครั้ง	(1)	ในที่นี้ไม่

²⁸⁴ 大小乘释经部

²⁸⁵ 经疏部

²⁸⁶ เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นอาจเทียบได้กับ พยัญชนะ “ข” ของไทย

เรียงลำดับ พิมพ์, ภาคผนวก เพิ่มเติม	ชนิด	หมวด	เรียงลำดับ เลขที่ใน โหละ	ลำดับที่ของ ชุด	จำนวน หมวด	หมายเหตุ
		สูตร)		ที่ 2 อักษร ลำดับที่สอง มี 23 ชุด		คิดเป็น จำนวน หมวด
		. หมวดไวยากรณ์สูตร	1-9	1	9	
		. หมวดปรัชญา สูตร	10-12	1	3	
		. (หมวดปณฺธิกร สูตร)	(734-735)	(87)	(2)	ในที่นี้ไม่ คิดเป็น จำนวน หมวด
		.หมวดพระสูตร สาวกยาน	13-21	1	9	
		หมวดพระวินัย				
		. หมวดพระวินัย สาวกยาน	22-27	1-2	6	
		หมวดรวมศาสตร์	28-34	2	7	
		หมวดหลักปฏิบัติ รหัสยานสูตร	35-182	2-3	148	
	ผลงาน ประพันธ์ใน จีน	หมวดปกรณ์พิเศษ พระสูตรทั้งฝ่าย สาวกยานและ มหายาน				
		.หมวดปกรณ์ พิเศษอรรถกถาสสูตร พระสูตรมหายาน	183-224	3-16	42	
		.หมวดปกรณ์พิเศษ ไวยากรณ์สูตรฝ่าย มหายาน	225-372	16-37	148	
		.หมวดปกรณ์พิเศษ ปรัชญาสูตรฝ่าย	373-475	37-42	103	

เรียงลำดับ พิมพ์, ภาคผนวก เพิ่มเติม	ชนิด	หมวด	เรียงลำดับ เลขที่ใน โหล	ลำดับที่ของ ชุด	จำนวน หมวด	หมายเหตุ
		มหายาน				
		.หมวดปกรณ์ วิเศษปฐกฐิต ฝ่ายมหายาน	476-540	42-55	65	
		.หมวดปกรณ์วิเศษ นิรwaanสูตร	541-549	55-59	9	
		.หมวดพระสูตร สาวกยานและรวม อรรถธิบายจรณา โดยอริยะเมธี	550-560	59	11	
		หมวดปกรณ์วิเศษ พระวินัยฝ่าย มหายานและสาวก ยาน				
		.หมวดปกรณ์วิเศษ พระวินัยมหายาน	561-586	59-61	26	
		.หมวดอรรถกถา พระวินัยสาวกยาน	587-628	61-71	42	
		.หมวดอรรถกถา พระวินัยที่ คลุมเครือปลอมปน	629	71	1	
		หมวดอรรถกถา พระอภิธรรม มหายานและสาวก ยาน	630-733	71-87	104	
ภาคผนวก เพิ่มเติม	ผลงาน ประพันธ์ใน อินเดีย	หมวดพระสูตร	734-746	87	13	
	ผลงาน ประพันธ์ใน	หมวดปกรณ์วิเศษ พระสูตรมหายาน	747-833	87-94	87	

เรียงลำดับ พิมพ์, ภาคผนวก เพิ่มเติม	ชนิด	หมวด	เรียงลำดับ เลขที่ใน โหล	ลำดับที่ของ ชุด	จำนวน หมวด	หมายเหตุ
	จีน	และสาวกยาน				
		หมวดปกรณ์พิเศษ พระวินัยมหายาน และสาวกยาน	834-840	95	7	
		หมวดปกรณ์พิเศษ พระอภิธรรม มหายานและสาวก ยาน	841-844	95	4	บัญชี รายชื่อขาด หมวดชื่อ ต่างออกไป
		หมวดปกรณ์พิเศษ นิกายต่างๆ	847-857	95	13	
		หมวดพิกษมา	858-861	95	4	
เรียงพิมพ์ ครั้งที่ 2	ผลงาน ประพันธ์ใน จีน	.หมวดปกรณ์พิเศษ นิกายไตรปิฎก	862-878	1-2	17	
		.หมวดปกรณ์พิเศษ นิกายธรรมลักษณะ	879-896	2-3	18	
		.หมวดปกรณ์พิเศษ นิกายเถนโถ	897-973	3-7	77	
		.หมวดปกรณ์พิเศษ นิกายอวตังสก	974-1023	7-9	50	
		.หมวดปกรณ์พิเศษ นิกายสัตยสิทธิ	1024-1070	9	47	
		.หมวดปกรณ์พิเศษ นิกายวินัย	1071-1124	10-12	54	
		.หมวดปกรณ์พิเศษ นิกายวิสุทธิภูมิ	1125-1201	12-15	77	
		.หมวดปกรณ์พิเศษ นิกายฌาน	1202-1435	15-32	234	
เรียงพิมพ์ ครั้งที่ 2 -		หมวดพิกษมา	1436-1480	1-3	45	

เรียงลำดับ พิมพ์, ภาคผนวก เพิ่มเติม	ชนิด	หมวด	เรียงลำดับ เลขที่ใน โหล	ลำดับที่ของ ชุด	จำนวน หมวด	หมายเหตุ
อักษรลำดับ ที่สอง						
		หมวดชีวประวัติ	1481-1642	3-23	162	
ภาคผนวก	ผลงาน ประพันธ์ใน อินเดีย	หมวดพระสูตร	1643-1653	23	11	
	ผลงาน ประพันธ์ใน จีน	หมวดคอรธธิบาย พระสูตรมหายาน และสาวกยาน	1654	23	1	
		หมวดปกรณ์พิเศษ นิกายต่างๆ	1655-1659	23	5	

พระปฎิภุมน์อักษรภาคต่อ เป็นหนังสือเขียนเล่มด้วยเชือก รูปแบบพิมพ์เช่นเดียวกับพระปฎิภุมน์อักษร เรียงพิมพ์โดยใช้แม่พิมพ์ตะกั่วเบอร์ 4 เริ่มพิมพ์ตั้งแต่เดือน 4 ปีที่ 38 ของรัชสมัยโหล จนถึงเดือนที่ 11 ปีแรกของรัชสมัยไทโหล (ค.ศ. 1905 – ค.ศ. 1912) ตรงกับปีที่ 31 ของรัชสมัยกวางชวี่แห่งราชวงศ์ชิง จนถึงปีแรกของยุคสาธารณรัฐจีน ใช้เวลาทั้งสิ้น 7 ปีเศษในการก่อก่อพิมพ์ พระปฎิภุมน์ทั้งหมดหลังจากที่พิมพ์เสร็จก็ถูกเผาทำลายเช่นเดียวกับพระปฎิภุมน์อักษร การแจกจ่ายเผยแพร่มีไม่มากนัก

เดือน 12 ปีที่ 12 ถึงเดือน 12 ปีที่ 14 แห่งสาธารณรัฐจีน (ค.ศ. 1923-1925) โรงพิมพ์การค้าที่เซี่ยงไฮ้²⁸⁷ เคยนำต้นฉบับจำนวน 500 หมวดมาถ่ายสำเนาจัดจำหน่ายโดยการเข้าเล่มด้วยเชือก ต่อมาบริษัทจัดพิมพ์จำหน่ายซินเหวินเฟิง²⁸⁸ ที่ไทเปก็ดำเนินการถ่ายสำเนาจากต้นฉบับเดิมอีกครั้งหนึ่งเมื่อเดือน 12 ค.ศ. 1976 แต่รูปเล่มเปลี่ยนเป็นการเขียนเล่มแบบสมัยใหม่ รวมทั้งหมด 150 เล่ม และในเดือนแรกของปีต่อมาได้จัดพิมพ์ดัชนีสารบัญ และสารบัญพระปฎิภุมน์อักษรภาคต่อฉบับเรียง พิมพ์ใหม่²⁸⁹ จำนวน 1 เล่ม ในเดือน 4 ปี 1980 ถึงเดือน 8 ค.ศ. 1989 สมาคมการพิมพ์

²⁸⁷ 上海印书馆

²⁸⁸ 新文丰出版公司

²⁸⁹ 《新编已续藏经总目录，目录索引》

หนังสือแห่งชาติญี่ปุ่น²⁹⁰ ได้จัดพิมพ์ พระปิฎกหมื่นอักษรมหาญี่ปุ่นฉบับเรียบเรียงใหม่²⁹¹ ทั้งหมดจำนวน 88 ผูก นอกจากนี้แล้วยังมีหมวดสารบาญและหมวดดัชนีสารบาญอีกอย่างละ 1 ผูก

2.5 พระมหาปิฎกปิฎกไทโซ

พระมหาปิฎกแก้ไขใหม่ฉบับไทโซ (ไทโซชินชูโคโซเกียว) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า พระมหาปิฎกไทโซ เป็นพระมหาปิฎกประเภทพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์ตะกั่ว ซึ่งรวบรวมเรียบเรียงตรวจแก้ไขโดยปราชญ์ทางพุทธศาสนาชาวญี่ปุ่นสองท่านคือ ทะกะคุสุ จุนิจิโร และวะตะนะเบ โคะเคียวคุ เป็น “ประธานที่ปรึกษา” ดำเนินการจัดพิมพ์ แม้พระมหาปิฎกไทโซฉบับนี้ตั้งแต่ได้จัดพิมพ์ปรากฏขึ้นในบรรณภพจนถึงปัจจุบันประมาณ 70 ปีเศษแล้ว แต่เกือบจะเรียกว่าได้กลายเป็นฉบับหนึ่งที่นักวิชาการทางพระพุทธศาสนายอมรับ ซึ่งทรงอิทธิพลอย่างยิ่งและมีอัตราการใช้สูงมาก อาจกล่าวได้ว่าไม่มีพระปิฎกฉบับใดก่อนหน้านี้สามารถมาขึ้นเทียบเคียงได้ เพราะข้อเด่นของพระมหาปิฎกฉบับไทโซคือ การมีกรอบแนวคิดที่ไม่มีฉบับใดเสมอเหมือน แต่กระนั้นก็ตามความเห็นต่างๆ การให้คุณค่าหรือการประเมินค่าแก่พระมหาปิฎกฉบับนี้ยังคงเป็นข้อคิดปัญหาที่นักวิชาการทางพุทธศาสนาให้ความสำคัญกระทั่งทุกวันนี้

2.5.1 สาเหตุและการจัดพิมพ์เรียบเรียงพระมหาปิฎกไทโซ

ตั้งแต่ยุคใหม่เป็นต้นมา กลุ่มปราชญ์ทางพุทธศาสนาของประเทศญี่ปุ่นเช่น นันโจ บุนยู²⁹² (1849 - 1927), ทะกะคุสุ จุนิจิโร (1866-1954) และวะตะนะเบ โคะเคียวคุ (1872-1933) โออิวะระอุโนไร²⁹³ (1869-1937) ได้ไปศึกษาวิชาการที่ต่างประเทศแถบตะวันตก เช่นอังกฤษ เยอรมัน ภายใต้การแนะนำของปราชญ์ตะวันตกในประเทศต่างๆ เหล่านี้ ทำให้กลุ่มนักปราชญ์ชาวญี่ปุ่นเหล่านี้ได้ฝึกฝนภาษาสันสกฤต, บาลี, และทิเบต และพร้อมกันนั้นก็ได้รับเริ่มการวิจัยและการจัดเอกสารทางประวัติศาสตร์พุทธศาสนาภาษาจีน นันโจบุนยูได้ศึกษาภาษาสันสกฤตที่มหาวิทยาลัยออกฟอร์ดกับอาจารย์ไมเคิลฮ็อบกินส์ ทำการวิจัยคัมภีร์พุทธศาสนาภาษาจีนและสันสกฤต คุชิโนบุของเขาคือ บัญชีรายชื่อตรีปิฎกในพุทธศาสนาแห่งด้างนิกายสัตยสิทธิของญี่ปุ่นแปลเพิ่มเติมโดยนันโจบุนยู²⁹⁴ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลงานหนึ่งที่มีลักษณะเป็น

²⁹⁰ 日本国书刊行会

²⁹¹ 《卅新编大日本续藏经》

²⁹² Nanjō Bunyū 南條文雄

²⁹³ Ogiwara Unrai 荻原雲来, 1869-1937

²⁹⁴ 《日本真宗楠条文 雄译补大明三藏圣教目录》

ตัวแทนของเขา สำหรับทะกะคุสุจิโรได้รับคุณูปกตเกิดนิมิตจากมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด ศึกษาวิจัยภาษาสันสกฤตและศาสนาเปรียบเทียบ ในช่วงที่กำลังศึกษานั้นก็ได้แปลพระคัมภีร์จากภาษาจีนเป็นภาษาอังกฤษ เช่น *อมิตายุรธยานสูตร*²⁹⁵ และ *บันทึกธรรมะภาคปฏิบัติแดนทะเลใต้ถึงมาตุภูมิ*²⁹⁶ หลังจากกลับประเทศแล้วก็รับตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์ที่มหาวิทยาลัยโตเกียวและอธิการบดีของมหาวิทยาลัยโตโยะ²⁹⁷ พร้อมทั้งได้ส่งเสริมปลูกฝังนักวิชาการทางพุทธศาสนารุ่นหลังๆที่เป็นที่รู้จักกันดี เช่น โอโนะเคนเมียว²⁹⁸ เป็นต้น สำหรับวะตะนาเบโกะเคียวคุ และโอกิวะระฮุโนไรหลังจากจบการศึกษาที่เยอรมันแล้ว ก็กลับมารับภารกิจเกี่ยวกับการศึกษาพุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยทางพุทธศาสนา ด้วยแนวคิดและอิทธิพลที่ได้รับจากการศึกษาวิทยาการแบบตะวันตกของกลุ่มนักวิชาการทางพุทธศาสนา กลุ่มนี้ ในราวต้นศตวรรษที่ 20 นี้เองจึงมีการริเริ่มผลักดันการวิจัยพุทธศาสนาของญี่ปุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยและการจัดการเอกสารเชิงประวัติศาสตร์ ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งความรุ่งโรจน์อย่างไม่เคยมีปรากฏมาก่อน

การปรับปรุงจัดพิมพ์พระมหาปิฎกไทโซได้เริ่มขยายพัฒนาด้วยประวัติพื้นภูมิหลังเช่นนี้ ดังที่ได้พรรณนาใน *วัตถุประสงค์การจัดพิมพ์พระมหาปิฎกไทโซฉบับปรับปรุงใหม่*²⁹⁹ ว่า

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง บรรดาการค้นหาด้านธรรมจริยธรรมถือเป็นรูปแบบเร่งด่วนยิ่ง การวิจัยพุทธศาสนาเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ในประเทศอเมริกาและยุโรป มีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่หันมาวิเคราะห์การแปลพระคัมภีร์จีนโดยพิจารณาอย่างละเอียด ด้วยเหตุนี้ทำให้นักวิชาการทางพุทธศาสนาของประเทศข้าพเจ้ายิ่งรู้สึกเล็งเล็งลงไปว่า นั่นคือภาระหนักที่ต้องรับผิดชอบ (หวังซุน นักแปลอาวสุ คูหน่าบทนาโน สารบาญพระมหา

²⁹⁵ 《观无量寿经》 *The Amitâyur dhyâna-sûtra*, trans J. Takakusu, in *Buddhist Mahâyâna Texts, Part 2*, published in *Sacred Books of the East*, vol. 49, pp. 161–201, Oxford University Press, 1894

²⁹⁶ 《南海寄歸內法傳》 *A Record of the Buddhist Religion as Practised in India and the Malay Archipelago*, London: Clarendon Press, 1896

²⁹⁷ Toyo University 东洋大学

²⁹⁸ Ono Genmyō 小野玄妙

²⁹⁹ 《大正新修大藏经刊行越旨》

ปิฎกฉบับพิมพ์ใหม่แก้ไขปรับปรุง³⁰⁰ ฉบับพิมพ์ในได้ห้วนโดยบริษัทจัดพิมพ์
จำหน่ายชินเหวินเฟิง)

ดังที่กล่าวไว้ในวัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์³⁰¹ ญี่ปุ่นในขณะนั้นถึงแม้ว่าจะเก็บ
รักษาพระมหาปิฎก “รัตนครุฑ” แต่ทว่าส่วนใหญ่เก็บบูชาไว้ฐานะเป็น “สิ่งที่กราบไหว้บูชา”
ของเหล่าพุทธสาวก หากคิดต้องการนำพระมหาปิฎกมาใช้ประโยชน์ดำเนินการวิจัยเป็นเรื่อง
เป็นไปไม่ง่ายอย่างแน่นอน ในช่วงของยุคเมจิ (ค.ศ. 1865 – ค.ศ. 1919) พระปิฎกแกะย่อส่วน
และพระปิฎกหมื่นอักษร พิมพ์โดยญี่ปุ่น ฉบับที่พิมพ์นั้นมักจะแลได้ว่า “ขาดแคลนทั้งปัจจัย
เงินทองและกำลังคน” นอกจากนั้นวิธีการรวบรวมเรียบเรียงยังล้าสมัย ยากที่จะทำความเข้าใจ
พอใจสนองความต้องการด้านวิจัยให้แก่ “วงการนักวิชาการยุคใหม่” เมื่อสภาพในทางปฏิบัติ
ปรากฏเช่นนี้ เป็นเหตุให้วงการนักวิชาการทางพุทธศาสนาของญี่ปุ่นเกิดแรงบันดาลใจและ
ปณิธานอย่างแรงกล้าทำ “พระคัมภีร์ปิฎกฉบับพิมพ์ใหม่”³⁰² ดังนั้นจึงให้ทะกะคุสุ จุนจิโร
และวะตะนาเบ ไคเคียวคุ เป็นผู้ก่อตั้ง ตลอดทั้งศิษย์ของเขาทั้งสองร่วมตัวกันเป็น สมาคมการ
จัดพิมพ์สรรพสูตรแห่งไทโซ³⁰³ ที่ประเทศญี่ปุ่นยุคไทโซปีที่ 11 และในช่วงเดือน 7 และเดือน 8
ก็ได้เริ่มขยายภาระงานการรวบรวมจัดพิมพ์ พระมหาปิฎกแก้ไขปรับปรุงใหม่ฉบับไทโซ หรือ
ไทโซชินชูโคโซเกียว (ต้าเจิ้งชินชิวต้าจั้งจิง) หรือ พระมหาปิฎกไทโซ

วัตถุประสงค์ของการรวบรวมเรียบเรียงพระมหาปิฎกไทโซ คณะบรรณาธิการได้
นำ “สัญลักษณ์” 5 ประการ มากล่าวไว้ในวัตถุประสงค์ที่น่าสนใจของการจัดพิมพ์³⁰⁴ ดังนี้

1. ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงอย่างเคร่งครัดและขยายขอบเขตให้กว้างขวาง นั่นคือ
สืบเสาะและรวบรวมต้นฉบับโบราณที่ค้นพบใหม่ตั้งแต่ยุค 6 ราชวงศ์เป็นต้นมา (ตั้งแต่ยุคสาม
ก๊ก ถึง ยุคจินฝายใต้ ค.ศ. 220 – ค.ศ. 589) รวมทั้งที่เก็บรักษาไว้ในประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส
และเยอรมัน ตลอดจนพระสูตรโบราณที่เขียนด้วยลายมือในยุคเทมเปียว³⁰⁵ ที่หอทรัพย์วิหารโซ
โซอิน³⁰⁶ ของญี่ปุ่น และพระสูตรที่เขียนด้วยลายมือของวัดโบราณต่างๆ บนภูเขาที่มีชื่อเสียง

³⁰⁰ 《修订新版大藏经总目录》

³⁰¹ 《刊行旨趣》

³⁰² 新刊藏经

³⁰³ 《大正一切经刊行会》

³⁰⁴ 《刊行趣旨》

³⁰⁵ Tempyō 天平 (729 – 748)

³⁰⁶ Shōsōin 正倉院

ดำเนินการ “อ่านเทียบพิสูจน์อักษรอย่างรอบคอบละเอียด เพื่อที่จะได้แก้ไขความผิดพลาดในพระสูตรต่างๆ ทั้งหลายทั้งปวงที่กำลังดำเนินการอยู่”

2. รวบรวมเรียบเรียงใหม่ พื้นฐานการวิจัยเชิงวิชาการยุคใหม่ได้ทำลายวิธีการจัดโครงสร้างและการจัดประเภทที่ไม่สอดคล้องทางวิทยาศาสตร์ของพระมหาปิฎกยุคก่อนๆ โดยเรียบเรียงสารบัญใหม่ ทำให้มีการจัดกลุ่มเรียบเรียงตั้งระบบโครงสร้างพระมหาปิฎกใหม่ เพื่อเสริม “ความเป็นระเบียบถูกต้อง” พร้อมกันนั้นได้เพิ่ม “พระสูตรสูญหายและเล่มลับล้าค่า” ที่ค้นพบใหม่ ทำให้เนื้อหาพระมหาปิฎกที่เรียบเรียงใหม่เพิ่ม “สิ่งสมบูรณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น”³⁰⁷

3. เปรียบเทียบภาษาสันสกฤตและภาษาจีน นั่นคือ ในภาษาสันสกฤต, บาลี, และภาษาอื่นๆ ที่ค้นพบ ให้ใช้ความพยายามอย่างที่สุดในการแสวงหาเพื่อพิสูจน์เปรียบเทียบค้นหาความจริง ในหัวข้อปัญหาพระสูตรที่ห้ามอภิปราย ชื่อบุคคลในพระสูตรคัมภีร์ หรือชื่อสถานที่และภาษาท้องถิ่นเป็นต้น มีการทำความเข้าใจเหตุเชิงอรรถในภาษาเดิมที่ใช้ ทำความชัดเจนจากภาษาเดิม เพื่อสะดวกต่อการอ่านศึกษา

4. กำหนดดัชนีเนื้อหาพระสูตรคัมภีร์ และทำตารางเปรียบเทียบพระคัมภีร์ปิฎกทุกฉบับที่พิมพ์ นอกจากนี้ให้ผนวกฉบับภาษาสันสกฤตที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนทั้งบัญชีรายชื่อที่เขียนด้วยลายมือฉบับโบราณโดยใช้เงินทุนวิจัย

5. พระคัมภีร์ปิฎกฉบับใหม่พกพาสะดวกง่าย ราคาไม่สูง มีประโยชน์ต่อการประกาศเผยแผ่พระคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์

กล่าวได้ว่า เมื่อคณะบรรณาธิการของพระมหาปิฎกไทโซ กำหนดบรรทัดฐานตามนี้แล้ว จึงได้เริ่มภารกิจรวบรวมเรียบเรียงของพวกเขา เริ่มตั้งแต่รัชสมัยไทโซปีที่ 12 เดือน 4 ได้ทำการเทียบเคียงพระสูตรที่ศาลาอ่านพระสูตรของวัดโซโจจิ³⁰⁸ ที่สวนชิบะ³⁰⁹ ในกรุงโตเกียว ในเดือน 4 ของปีถัดมาได้จัดพิมพ์ “หมวดอาคม” เป็นเล่มปฐม จนถึงรัชสมัยโชวะปีที่ 9 เดือน 11 สารบัญธรรมรัตนะยุคโชวะ³¹⁰ จึงเสร็จสมบูรณ์ตามเล่ม ภารกิจรวบรวมเรียบเรียงพระมหาปิฎกไทโซใช้เวลาทั้งสิ้น 13 ปี ในที่สุดปณิธานของคณะบรรณาธิการจึงได้สำเร็จลุล่วงพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ตามที่ปรารถนา

³⁰⁷ 更为锦上添花

³⁰⁸ Zōjōji 増上寺

³⁰⁹ Shiba Kōen 芝公園

³¹⁰ Showa Era's Comprehensive Catalogue of Dharma Treasure (Shōwa hōbō sōmokuroku) 《昭和法宝总目录》

บทที่ 3

วิเคราะห์พัฒนาการโครงสร้างพระมหาปิฎกไทโซ

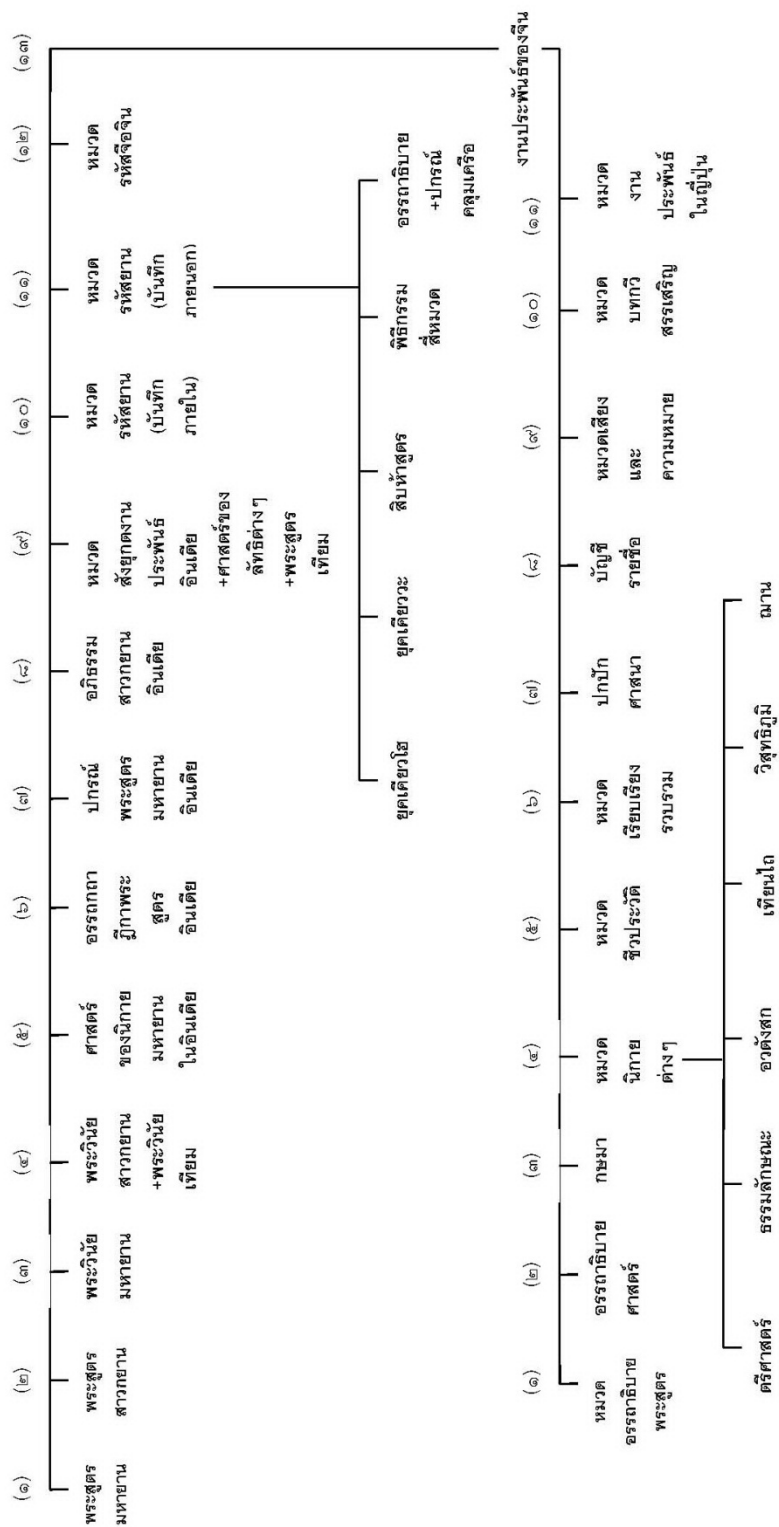
3.1 พัฒนาการโครงสร้างของพระมหาปิฎกไทโซ

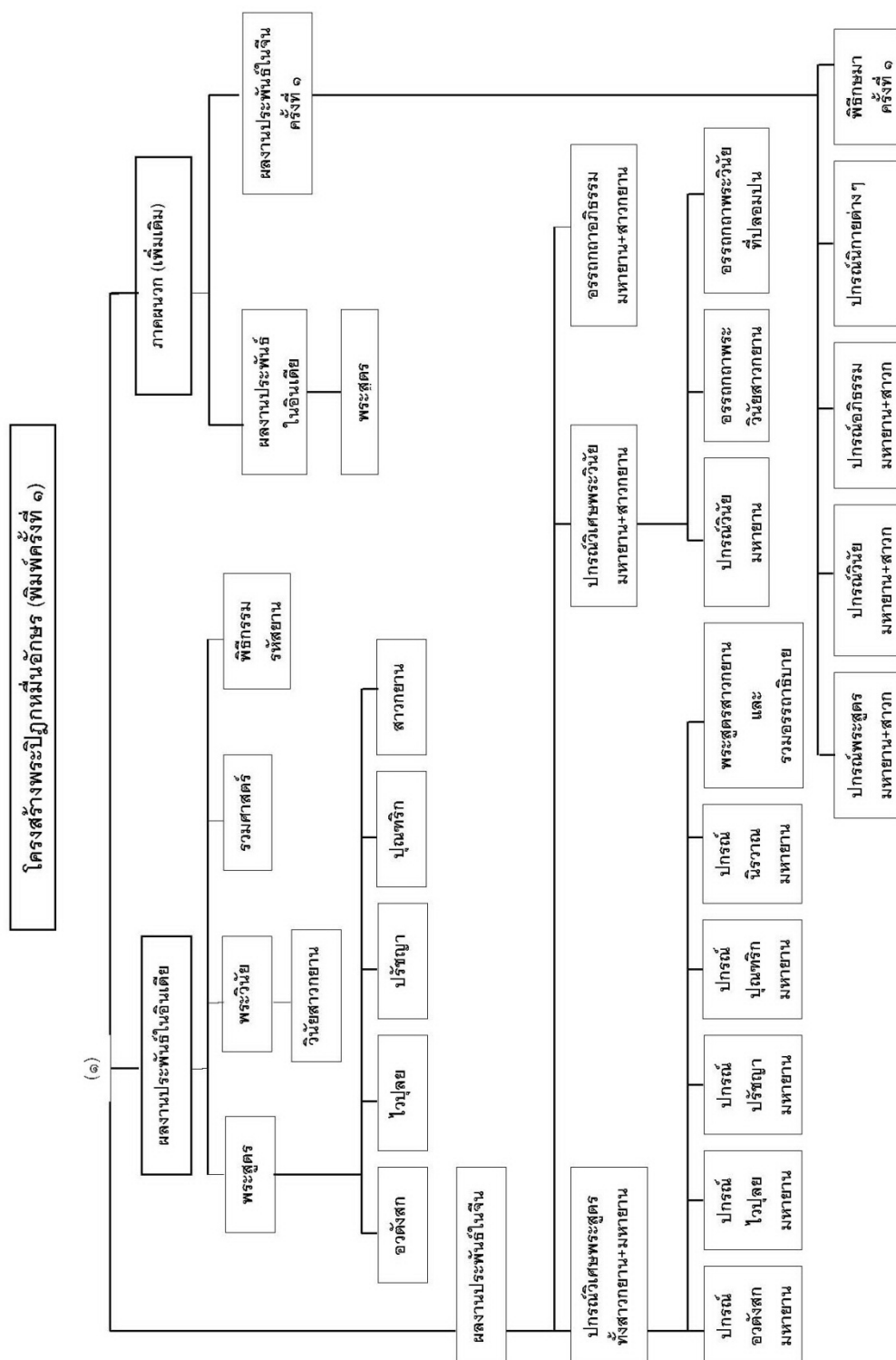
พัฒนาการโครงสร้างของพระมหาปิฎกไทโซจะปรากฏเห็นชัดเจนว่ามีการพัฒนาลำดับขั้นตอนจากพระปิฎกเยว้จั้งจ้อจิน พระปิฎกเกาะย่ และพระปิฎกหมื่นอักษร ดังที่ได้แสดงไว้ในบทที่สอง ซึ่งเน้นน้ำหนักการแบ่งแยกพระสูตรคัมภีร์ของฝ่ายมหายานและสาวกยานอย่างชัดเจน แต่วิธีการแบ่งหมวดหมู่ของพระมหาปิฎกไทโซ ได้แก้ไขปรับปรุงการเรียบเรียงและการแบ่งหมวดหมู่พระปิฎกพุทธศาสนาภาษาจีนที่สืบทอดกันมาเป็นรูปแบบใหม่ ไม่มีการแบ่งแยกเป็นมหายานสาวกยานอีก แต่เป็นการดำเนินการจัดเรียบเรียงคัมภีร์ตำราพุทธศาสนาตามการปรากฏขึ้นและตามยุคสมัยที่ตกทอดกันมาตามลำดับก่อนหลัง โดยมี “หมวดอาคม” เป็นปฐม อันดับรองลงมาคือ “หมวดชาดก” เนื้อหาสำคัญเป็นการพรรณนาประวัติของพระพุทธเจ้า ต่อจากนั้นก็พระสูตร พระวินัย พระอภิธรรม ตลอดทั้งคัมภีร์ตำราทางพระพุทธศาสนาที่แยกประเภทและรวบรวมผลงานประพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของจีนและญี่ปุ่นโดยเรียงตามลำดับก่อนหลัง วิธีการจัดแบ่งประเภทเช่นนี้ ไม่ปรากฏมีในการบันทึกพระสูตรพระพุทธศาสนาตลอดทั้งบัญชีรายชื่อในพระมหาปิฎกแต่ละยุคสมัย ซึ่งไม่มีพระปิฎกใดเป็นฐานที่สะท้อนสำหรับการอ้างอิงได้ จึงนับได้ว่าวิธีการแบ่งประเภทแบบใหม่ทั้งหมดนี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพระมหาปิฎกไทโซ นอกจากนั้นพระมหาปิฎกไทโซยังได้มีการรวบรวมเพิ่มเติมปกรณ์พิเศษต่างๆ ที่เป็นอรรถาธิบายนิยายต่างๆ ไว้อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นเพียงบางปกรณ์ที่สำคัญเท่านั้น

เพื่อให้เห็นพัฒนาการของโครงสร้างและการจัดหมวดหมู่ของพระมหาปิฎกไทโซได้ชัดเจนขึ้น จึงจำเป็นต้องแสดงโครงสร้างและการจัดหมวดหมู่ของพระปิฎกเยว้จั้งจ้อจิน พระปิฎกเกาะย่ และพระปิฎกหมื่นอักษรดังที่ได้แสดงไว้ในบทที่สอง ซึ่งจะนำมาเปรียบเทียบให้เห็นเป็นแผนภูมิดังนี้

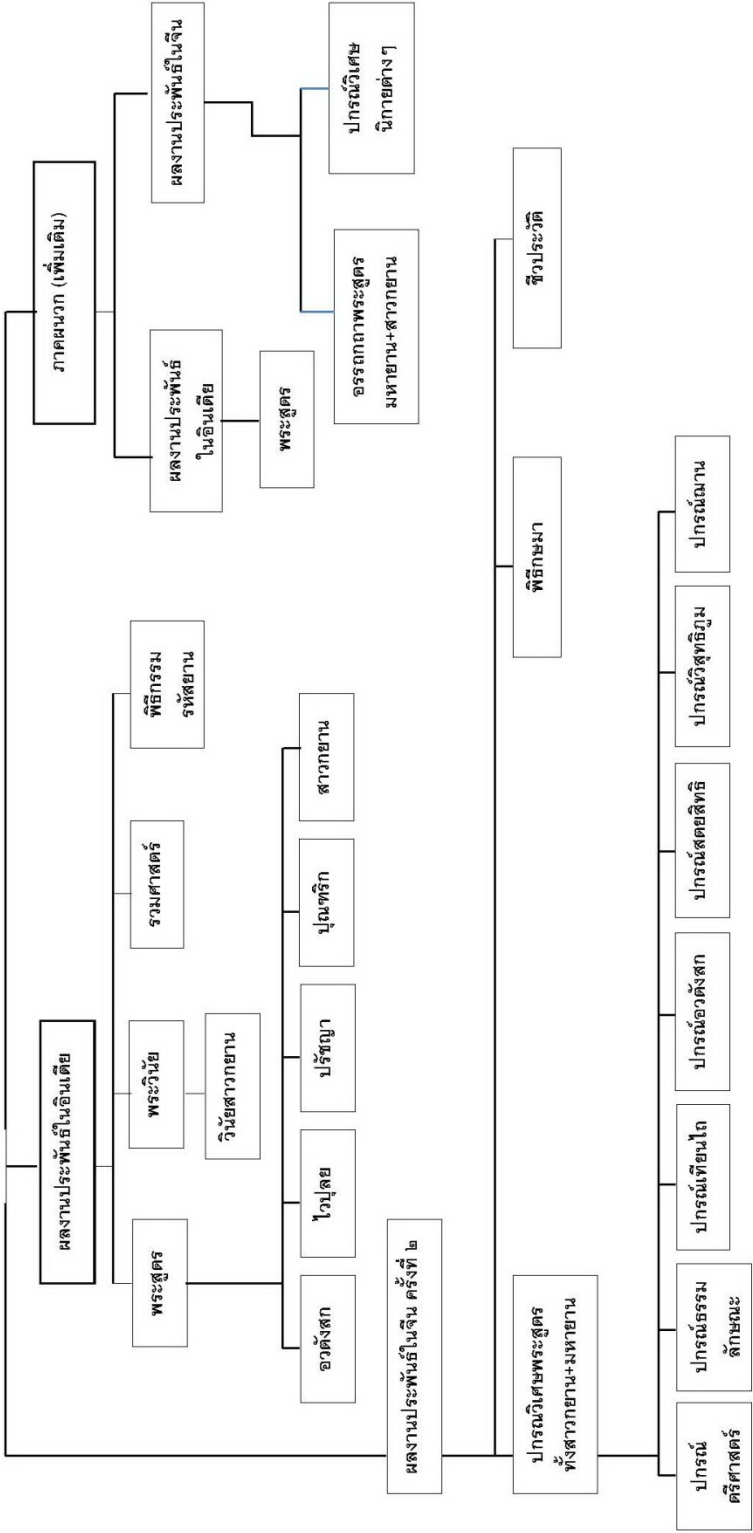

โครงสร้างพระปิฎกและะย่อ

โครงสร้างพระปฏิภาณมณฑล (พิมพ์ครั้งที่ ๒)

3.2 เนื้อหาสาระที่บรรจุเพิ่มเติมในพระมหาปิฎกไทโซ

เนื้อหาพระสูตรคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่บรรจุในพระมหาปิฎกไทโซ ได้ทำลายขอบข่ายพระคัมภีร์ปิฎกที่สืบทอดกันมาในแต่ละยุคสมัยก่อนยุคปัจจุบันนี้ พระมหาปิฎกไทโซไม่เพียงแต่มีระดับเนื้อหาคัมภีร์พระสูตรที่บันทึกในพระปิฎกทุกยุคสมัยของประเทศจีนแล้ว แต่ยังรวมไปถึงผลงานประพันธ์สำคัญในพุทธศาสนาของจีนโดยปรมาจารย์นิกายต่างๆ เช่น นิกายตรีศาสตร์, นิกายเทียนไถ, นิกายปณทริก, นิกายอวตังสก, ตลอดทั้งนิกายวินัย, นิกายวิสุทธิภูมิ เป็นต้น และพระสูตรคัมภีร์ที่ทยอยค้นพบในญี่ปุ่นและในเกาหลีโจเซอน¹ ซึ่งได้หายสาบสูญไปจากแผ่นดินของจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา นอกจากนี้แล้วยังบรรจุพระสูตรที่เขียนด้วยลายมือที่ค้นพบใหม่ที่ถ้ำตุนหวังและที่อื่นอีกประมาณ 200 ชนิด ตำราคัมภีร์แปลตลอดทั้งผลงานประพันธ์ทางพระพุทธศาสนาในยุคสมัยก่อนราชวงศ์ซ่งของประเทศจีนที่ไม่ได้บันทึกไว้ในพระมหาปิฎก แต่มีปรากฏในพระมหาปิฎกไทโซ (ไม่รวมพระสูตรที่เขียนด้วยลายมือค้นพบที่ถ้ำตุนฮวง) สถิติโดยคร่าวๆ มีราวกว่า 400 ชนิด ซึ่งในจำนวนนั้นมีคัมภีร์แปลราว 215 ชนิด ผลงานประพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของจีนมีราว 220 ชนิด (รวมฉบับที่ต่างกันด้วย) ที่น่าสังเกตเป็นพิเศษคือ ในจำนวนผลงานประพันธ์ของจีนเหล่านั้น ครั้งหนึ่งเคยมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาจีนผู้รจนางานประพันธ์เหล่านั้น ส่วนใหญ่เป็นปรมาจารย์รุ่นก่อตั้งนิกายต่างๆพระพุทธศาสนาในจีนหนึ่งในนั้นมีผลงานประพันธ์ของท่านจีจิ้ง “พระอาจารย์ใหญ่แห่งเจียเสียง”² ผู้ก่อตั้งนิกายตรีศาสตร์ที่แท้จริง จำนวน 22 ปรกณ เช่น

จิตนิมิตมหาวรรค ³	1	ผูก
ศาสตร์ถ้ำลึกแห่งปณทริก ⁴	10	ผูก
ปรกณัยปณทริก ⁵	12	ผูก
ปรกณวิเศษคัมภีร์เรนทรราชปรัชญาสูตร ⁶	6	ผูก
รัตนคลังศรีมาลาสูตร ⁷	6	ผูก
ปรกณวิเศษมาธยมิกศาสตร์ ⁸	10	ผูก

¹ 朝鮮

² 嘉祥大師

³ 《大品游意》

⁴ 《法華玄論》

⁵ 《法華義疏》

⁶ 《仁王般若經疏》พระสูตรดั้งเดิมชื่อเต็มว่า 《仁王般若波羅密經》 ชื่อย่อว่า 《仁王經》

⁷ 《勝鬘寶窟》 มีชื่อเต็มว่า 《勝鬘經寶窟》

ปกรณ์วิเศษทวาทศนิกายศาสตร์ ⁹	3	ผูก
ปกรณ์วิเศษศตศาสตร์ ¹⁰	3	ผูก
สาระสำคัญตรีศาสตร์ ¹¹	1	ผูก
ศาสตร์ลัทธิของมหายาน ¹²	5	ผูก
ความหมายทวิสัตย์ ¹³	3	ผูก เป็นต้น
ผลงานประพันธ์ของท่านคุยจิ ศิษย์ของพระอาจารย์ใหญ่เสวียนจิ้ง ¹⁴	14	ผู้ก่อตั้งนิกายธรรม
ลักษณะในประเทศจีนมี 8 ปกรณ์ได้แก่		
อุปกฤษฎ์หลักปรัชญามหาปรัชญาปารมิตาสูต ¹⁵	3	ผูก
อุปกฤษฎ์วัชรปรัชญาสุต ¹⁶	2	ผูก
ปกรณ์วิเศษอมิตาสูต ¹⁷	1	ผูก
ปกรณ์วิเศษจนวิมลกีรติสุต ¹⁸	12	ผูก
ชุมนุมอรรถาธิบายวัชรปรัชญาศาสตร์ ¹⁹	3	ผูก
บันทึกอุปกฤษฎ์วิมคติกา การิกา ²⁰	2	ผูก
บันทึกอุปกฤษฎ์มัยยันต-วิภาค ²¹	3	ผูก
(ปกรณ์วิเศษมัยยันตวิภาค หรือมัยยันตวิภาค-ฎีกา)		
หลักขจัดวิภิกขณาสาระสำคัญเคนสุขาวดี ²²	1	ผูก
ผลงานของท่านฝ่าจิ้ง ปริมาจารย์ลำดับที่ 3 ของนิกายอวตังสกะมี 14 ปกรณ์ ดังเช่น		

⁸ 《中观论疏》

⁹ 《十二门论疏》

¹⁰ 《百论疏》

¹¹ 《三论玄义》

¹² 《大乘玄论》

¹³ 《二谛义》

¹⁴ พระถังซำจั๋ง

¹⁵ 《大般若波罗蜜多经般若理分述赞》

¹⁶ 《金刚般若经赞述》

¹⁷ 《阿弥陀经疏》

¹⁸ 《说无垢称经疏》

¹⁹ 《金刚般若论会释》

²⁰ 《唯识二十论述记》

²¹ 《辯中邊論述記》 หรือ 《辯中邊論疏》 *Madhyānta-vibhāga* (辯中邊論 T1600)

²² 《西方要決釋疑通規》

บันทึกการแสวงหาความลึกลับอวตังสกุตร ²³	20	ผูก
หัวข้อหลักธรรมอวตังสกุตร ²⁴	1	ผูก
บันทึกสังฆกรรมมหานครโทตปาตศาสตร์ ²⁵	5	ผูก
ต้นกำเนิดอวตังสกุ ²⁶	1	ผูก
ปฏิจา-วิสรณอวตังสกุ ²⁷	2	ผูก
สาครสังฆกรรมนาปะการแห่งอวตังสกุตร ²⁸	1	ผูก
บันทึกสังฆกรรมสัมพันธ์แห่งอวตังสกุตร ²⁹	1	ผูก
โพธิจิต-อุตปาต-บทแห่งอวตังสกุ ³⁰	1	ผูก เป็นต้น

ผลงานประพันธ์มากมายเกี่ยวกับการศึกษาพระวินัยที่ท่านเจ้าเชวียน ผู้ก่อตั้งนิกายวินัยแห่ง
ภูเขาใต้ของประเทศจีนซึ่งได้รจนาไว้แต่ไม่มีบรรจุในพระปิฎกฉบับอื่นๆ แห่งยุคสมัยอื่นๆ ทว่า
สามารถพบได้ในพระมหาปิฎกไทโซ มี 8 ประการ คือ

พระสูตรภาพสถาปนาแท่นมณฑลรับศีลของจีน ³¹	1	ผูก
ปาริสุทธจิตศีลทัศนะธรรม ³²	2	ผูก
พิธีครองผ้ากาสายะในพุทธศาสนา ³³	1	ผูก
พิธีอธิฐานประมาณระดับหนักเบา ³⁴	2	ผูก
พิธีการะทางพุทธศาสนา ³⁵	2	ผูก
พิธีและวินัยจริยาวัตรข้อบัญญัติสำหรับภิกษุใหม่ ³⁶	1	ผูก

²³ 《華嚴經探玄記》

²⁴ 《華嚴經文義綱目》

²⁵ 《大乘起信論義記》

²⁶ 《華嚴策林》

²⁷ 《華嚴問答》 *prcchā-visarjana*

²⁸ 《華嚴經義海百門》

²⁹ 《華嚴經關脈義記》

³⁰ 《華嚴發菩提心章》

³¹ 《關中創立戒壇圖經》

³² 《淨心戒觀法》

³³ 《釋門章服儀》

³⁴ 《量處輕重儀》

³⁵ 《釋門歸敬儀》

³⁶ 《教誡新學比丘行護律儀》

บันทึกญาณสัมพัสพระวินัยรเด้าเซวียน³⁷

1 ผู้ก

พระสูตรภาพเซตวันวิหารอินเดียในจีน³⁸

1 ผู้ก

ผลงานประพันธ์ต่างๆ ของผู้ก่อตั้งนิกายวิสุทธิภูมิทั้งหลายในประเทศจีนที่ได้รับงานไว้ ซึ่ง
ไม่ได้บรรจุไว้ในพระปิฎกฉบับยุคสมัยอื่นๆ แต่สามารถพบได้ในพระมหาปิฎกไทโซ เช่น

ความหมายแคนสุขาวคิโดยสังเขป ของปรมาจารย์ถันหลวนแห่งเว่ยเหิน³⁹

1 ผู้ก

ชุมนุมแคนเกษม ของปรมาจารย์เต้าซั่วแห่งราชวงศ์ถัง⁴⁰

2 ผู้ก

ปกรณ์ที่ประพันธ์โดยปรมาจารย์ถันเต้าแห่งราชวงศ์ถัง ได้แก่

อนุสติธรรมสาครสมาธิคุณแห่งอมิตภพพุทธเจ้า⁴¹

1 ผู้ก

พิธีกรรมสวดคิพระสูตรจรรยามรรคปณิธานอุบัติในแคนวิสุทธิ⁴²

2 ผู้ก

สวดคิปรัตยุดป็นนสมาธิจรรยามรรคด้วยอมิตายุทธยานสูตรสู่แคนสุขาวคิ⁴³

1 ผู้ก

กาลาสวดคิและพิธีส่งอุบัติใหม่⁴⁴

ผลงานประพันธ์ของปรมาจารย์นิกายต่างๆ ในพุทธศาสนาจีนดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนี้
ล้วนเป็นเอกสารสำคัญสำหรับการวิจัยพุทธศาสนาในประเทศจีน เพราะได้มีการบันทึกไว้ในพระ
มหาปิฎกไทโซ จึงมีตกทอดเหลือไว้ตั้งแต่ครั้งอดีต ซึ่งมีความสำคัญและมีความหมายอย่างยิ่ง ใน
ขณะเดียวกันได้เก็บรักษาผลงานประพันธ์แต่ครั้งโบราณ ณ ถ้ำคุนฮวง ซึ่งเป็นกลุ่มประเภทคัมภีร์
ตำราสำคัญจำนวนมากมายของนิกายฉานในช่วงต้นๆ กลุ่มพระสูตรที่เป็นเอกสารของนิกายฉาน
แบบนี้ได้เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นครั้งแรกในพระมหาปิฎกไทโซ จากนั้นเองที่กระตุ้นให้วงการพุทธ

³⁷ 《律相感通传》 มีอีกชื่อหนึ่งว่า 《道宣律師感通录》

³⁸ 《中天竺舍衛國祇洹寺圖經》

³⁹ 北魏曇鸞的《略論安樂淨土義》

⁴⁰ 唐道綽的《安樂集》

⁴¹ 唐善导的《觀念阿彌陀佛相海三昧功德法門》 เรียกย่อๆ ว่า อนุสติธรรม 《觀念法門》

⁴² 唐善导的《轉經行道願往生淨土法事讚》

⁴³ 唐善导的《依觀經等明般舟三昧行道往生讚》 มีชื่อย่อว่า สวดคิปรัตยุดป็นนสมาธิ 《般舟讚》 หรือ
สวดคิปรัตยุดป็นนสมาธิสู่แคนสุขาวคิ 《般舟三昧往生讚》 ปรัตยุดป็นนสมาธิ (pratyutpanna-samādhi) หมายถึง
“การภาวนาที่ถือภาพนิมิตพระพุทธรูปประทับยืนเบื้องหน้าตน” เป็นสมาธิที่เห็นพระพุทธรูปเจ้าทั้งหลายทั้งสิบทิศ
อย่างชัดเจนดังดวงดาวในฟากฟ้ายามค่ำคืน เรียกชื่ออื่นได้อีกว่า ภาวนามรรค (常行道) หรือ ภาวนาสมาธิ (常行三
昧) เพราะเป็นสมาธิที่เกิดจากการภาวนาเป็นเวลายาวนาน เจ็ดหรือเก้าวัน เป็นต้น พระสูตรที่เกี่ยวข้องกับปรัตยุด
ป็นสมาธิ คือ ปรัตยุดป็นน-พุทธ-สมมุขาวสทธิต-สมาธิ (pratyutpanna-buddha-sammukhāvasthita-samādhi) 般
舟三昧經 ปรัตยุดป็นนสมาธิ เป็นหนึ่งในสมาธิสี่แบบที่สอนโดยจื่ออี่

⁴⁴ 《往生禮讚偈》

ศาสนาสองประเทศคือประเทศจีนและญี่ปุ่นเกิดกระแสนิยมในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิคายมาน ทำให้การวิจัยนิคายมานกลายเป็นหัวข้อที่นิยมที่สุดในการวิจัยพุทธศาสนาประเทศจีนตั้งแต่ยุคใหม่จนถึงยุคร่วมสมัย คำรำคัมภีร์ของนิคายมานที่ขุดออกมาจากถ้ำคุนฮวงแล้วคัดบรรจุไว้ในพระมหาปิฎกไทโซ ที่สำคัญมีดังนี้

คำสอนบรรลุนิพพานสูงสุดแห่งมหายานนิคายฝ่ายใต้มหาปรัชญาปารมิตาสูต	
ปรมาจารย์ลำดับหกผู้หนึ่งธรรมทานที่เสาโจววัดต้าฝิ่นแห่งแท่นมณฑลสูตร ⁴⁵ (แท่นมณฑลสูตร ⁴⁶ ฉบับคุนฮวง)	1 ผู้ก
บันทึกธรรมรัตนแต่ละยุคในอดีต ⁴⁷	1 ผู้ก
จิตภาวนาศาสตร์ ⁴⁸	1 ผู้ก
มหายานอนุปาตูปายมุข ⁴⁹	1 ผู้ก
ปกรณ์มหายานนิคายฝ่ายเหนือ ⁵⁰	1 ผู้ก
บันทึกอาจารย์และศิษย์ของ (นิคาย)ลังกาวตาร ⁵¹	1 ผู้ก
บันทึกการสืบทอดพระธรรมประจำปี ⁵²	1 ผู้ก
ภาวนากรรมฐานของพระอาจารย์ฉานโพธิธรรมแห่งอินเดียใต้ ⁵³	1 ผู้ก เป็นต้น
นอกจากนี้แล้ว ผลงานประพันธ์ทางพุทธศาสนาของจีน พระมหาปิฎกไทโซ ยังจำแนกไว้ที่ “หมวดบันทึกประวัติ” อีกประมาณราว 30 ปกรณ์ ซึ่งไม่ได้ลงบันทึกไว้ในพระมหาปิฎกในยุคอดีต เช่น	
การตรวจสอบประวัติศากยบุตร โดยสังเขป ⁵⁴	4 ผู้ก
ภาครวบรวมการตรวจสอบประวัติศากยบุตร โดยสังเขป ⁵⁵	3 ผู้ก

⁴⁵ 《南宗顿教最上 大乘摩诃般若波罗蜜经六祖惠能大师于韶州大梵寺施法坛经》 มีอีกชื่อหนึ่งว่า 《六祖坛经》，หรือ《坛经》、หรือ《六祖大师法宝坛经》

⁴⁶ 《坛经》

⁴⁷ 《历代法宝记》 มีชื่อเรียกอีกว่า《師資衆派記》(บันทึกวงศ์สืบทอดพระธรรม)

⁴⁸ 《观心论》

⁴⁹ 《大乘无生方便门》

⁵⁰ 《大乘北宗论》

⁵¹ 《楞伽师资记》

⁵² 《传法宝记》

⁵³ 《南天竺菩提达摩禅师观门》

⁵⁴ 《释氏稽古略》

⁵⁵ 《释氏稽古略续集》

อัตชีวประวัติคัมภีร์เดิมของพระตรีปิฎกธรรมเสวียนจั้งแห่งราชวงศ์ถัง ⁵⁶	1	ผูก
ข้อเขียนอธิบายการเผยแผ่ปณฺฑริก ⁵⁷	10	ผูก
บันทึกการถ่ายทอดปณฺฑริกสูตร ⁵⁸	10	ผูก
ชีวประวัติปรมาจารย์ลำดับเก้าของเทียนไถ ⁵⁹	1	ผูก
ข้อเขียนอธิบายการปฏิบัติในแดนวิสุทธิภูมิ ⁶⁰	3	ผูก
บันทึกการถ่ายทอดคาวตังสกสูตร ⁶¹	5	ผูก
บันทึกประวัติพระอารามสงฆ์ที่ลั่วหยัง ⁶²	5	ผูก
เป็นต้น		

3.3 การเปรียบเทียบและการตรวจสอบพระมหาปิฎกไทโซ

ส่วนสำคัญของพระมหาปิฎกไทโซที่ถือเป็นมูลฐานสำคัญคือพระปิฎกเกาหลีซึ่งถือเป็นฉบับต้นร่างที่ยึดถือในการตรวจปฏิรูป⁶³ สิ่งที่ไม่ได้บันทึกไว้ในพระปิฎกเกาหลีก็ใช้พระปิฎกของต้นฉบับอื่นๆเป็นฉบับต้นร่าง ที่ใช้ค่อนข้างมากก็คือ “ฉบับราชวงศ์หมิง” นั่นคือใช้ฉบับ “พระปิฎกเจียซิง”⁶⁴ และ “พระปิฎกภาคต่อ”⁶⁵ ซึ่งก็คือพระคัมภีร์ปิฎกภาคต่อฉบับมหาประเทศญี่ปุ่น⁶⁶ นอกจากนี้แล้วยังมีคัมภีร์ฉบับต้นร่างอื่นๆ ที่เก็บรักษาไว้ในวัดญี่ปุ่นและสถานศึกษาของนิกายต่างๆ ที่พบบ่อยๆ ได้แก่ “ฉบับมหาวิทยาลัยโตไก งาคูอิน”⁶⁷ “ฉบับมหาวิทยาลัยชูชิอิน”⁶⁸ “ฉบับวัดโซโจ”⁶⁹ “ฉบับวัดโทได”⁷⁰ “ฉบับวัดยะคุจิ”⁷¹ เป็นต้น

⁵⁶ 《大唐故三藏玄奘法师行状》

⁵⁷ 《弘赞法华传》

⁵⁸ 《法华经传记》

⁵⁹ 《天台九祖传》

⁶⁰ 《往生净土传》

⁶¹ 《华严经传记》

⁶² 《洛阳伽蓝记》

⁶³ 底本

⁶⁴ 《嘉兴藏》

⁶⁵ 《续藏》

⁶⁶ 《大日本续藏经》

⁶⁷ Tokai Nakin University 大谷大学

⁶⁸ Shuchiin University 龙谷大学

⁶⁹ Zōjōji 増上寺

ฉบับพิมพ์ครั้งต่างๆ ที่แตกต่างกัน หรือฉบับเทียบเคียง⁷²ที่สำคัญของพระมหาปิฎกไทโซ คือ “ซ่ง” , “หยวน”, และ “หมิง” 3 ประเภท “ซ่ง” หมายถึงฉบับ พระปิฎกจื้อฝู⁷³ และสลักในสมัย ราชวงศ์ซ่ง, “หยวน” หมายถึงฉบับ พระปิฎกผู้หนิง⁷⁴ และสลักในสมัยราชวงศ์หยวน, “หมิง” หมายถึงฉบับ พระปิฎกเจียซิง⁷⁵ และสลักในสมัยราชวงศ์หมิง นอกจากนี้แล้วพระมหาปิฎกไทโซ ยังได้รวบรวมบรรจุนับพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์และสลักที่มีคุณค่าในการเปรียบเทียบและตรวจสอบจาก แต่ละแห่งที่ญี่ปุ่นได้เก็บรักษาไว้และฉบับเขียนด้วยลายมือเป็นฉบับเทียบเคียง นอกจากฉบับต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว ยังมีฉบับคัมภีร์อารยภาษาแห่งโซโซอิน⁷⁶ (พระสูตรคัดลายมือในรัช สมัยเทมเปียวของญี่ปุ่น)⁷⁷, ฉบับห้องสมุดของพระราชวังซันโน⁷⁸ (ฉบับซ่งเก่า)⁷⁹, ฉบับวัดไดโตคุ⁸⁰, ฉบับวัดมันโตคุ⁸¹, ฉบับอิชิยะมะ-เทระ⁸², ฉบับวัดไดโง⁸³, ฉบับคัมภีร์วัดนันนะ⁸⁴, ฉบับคัมภีร์ของคุณ นาคะมูระ⁸⁵, ฉบับคลังหนังสือคุสะระ⁸⁶ ฉบับคัมภีร์ของคุนเซอิทะโระ โมริตะ⁸⁷, ฉบับพิพิธภัณฑ ์เทอิซิดสึแห่งโตเกียว⁸⁸, ฉบับวัดไซฟุคุ⁸⁹, ฉบับหอสมุดคองโงโซ⁹⁰, ฉบับพิมพ์โคยะ⁹¹, ฉบับตุนฮวัง⁹²

⁷⁰ Tōdaiji 东大寺

⁷¹ Yakushiji 药师寺

⁷² 校本

⁷³ 《资福藏》

⁷⁴ 《普宁藏》

⁷⁵ 《嘉兴藏》

⁷⁶ 正倉院圣語藏本 (正倉院 Shōsō-in, คลังสมบัติของวัดโทไดจิ นารา ประเทศญี่ปุ่น คลังเก็บสมบัติ จักรพรรดิของราชวงศ์ตั้งแต่ยุคราชวงศ์ถัง)

⁷⁷ 天平写经

⁷⁸ 宫内省图书寮本

⁷⁹ 旧宋本

⁸⁰ Daitokuji 大德寺

⁸¹ Mantokuji 萬德寺

⁸² Ishiyama-dera 石山寺本

⁸³ Daigo-ji 醍醐寺

⁸⁴ Nanna-ji 仁和寺

⁸⁵ (Mr. Nakamura 中村) 中村不折氏藏本

⁸⁶ (Kuhara Library 久原文库) 久原文库本

⁸⁷ (Mr. Seitaro Morita 森田清太郎氏) 森田清太郎氏藏本

⁸⁸ Teishitsu (National) Museum, Tokyo 东京帝室博物馆本

⁸⁹ Saifuku-ji 西福寺

เป็นต้น การเทียบเคียงและตรวจสอบพระมหาปิฎกไทโซ ใช้วิธีการตรวจสอบจากฉบับต้นร่างและพิฐุจน์อักษร⁹³ที่ละคำจากฉบับที่พิมพ์ครั้งต่างๆ ที่แตกต่างกัน เป็นการตรวจสอบออกมาเพียงแค่สิ่งที่เหมือนและต่าง ไม่ตัดสินสิ่งถูกผิด การบันทึกการตรวจสอบใช้รูปแบบการผนวกเชิงอรรถไว้ที่แต่ละหน้าของล่างตัวอักษรในคัมภีร์

ในกระบวนการจัดเรียบเรียงคัมภีร์ปิฎกแต่ละยุคแต่ละสมัยก่อนหน้าพระมหาปิฎกไทโซ ล้วนมีการผ่านขั้นตอนการตรวจสอบ แต่ไม่มีการเก็บผลการตรวจสอบไว้ พระมหาปิฎกไทโซได้ทำลายอดีตอันยาวนานโดยใช้แนวคิดวิชาการยุคปัจจุบันมาเป็นเครื่องนำทาง และใช้วิธีการศึกษาตรวจสอบแบบสมัยใหม่มาเป็นฐาน จากการเก็บสะสมคัมภีร์โบราณทำให้เกิดเป็นฉบับรวบรวมคัมภีร์ต่างๆ และจากการตรวจสอบพระสูตรคัมภีร์ที่จัดพิมพ์ในฉบับที่แตกต่างกัน ตลอดจนการเก็บรักษาผลตรวจสอบนั้นไว้ นี่จึงเป็นเอกสารเชิงประวัติศาสตร์อันโดดเด่นของพระมหาปิฎกไทโซ นับได้ว่าเป็นงานวิจัยทางพุทธศาสนาที่เสนอข้อมูลอันทรงคุณค่า

3.4 บัญชีรายชื่อและดัชนีของพระมหาปิฎกไทโซ

การเรียบเรียงรวบรวมเนื้อหาอันมากของพระมหาปิฎกไทโซ มีความละเอียดครอบคลุมทุกด้าน ซึ่งปรากฏเห็นได้จากการประพันธ์เรียบเรียงบัญชีรายชื่อและดัชนีไว้ นับเป็นงานส่วนหนึ่งของพระมหาปิฎกไทโซ ทำไว้ในส่วนที่เรียกว่า สารบัญชรมรตนะโซะ

สารบัญชรมรตนะโซะมี 3 เล่ม เล่มแรกบรรจุ สารบัญชรพระมหาปิฎกไทโซปรับปรุงใหม่⁹⁴, คู่มือพระมหาปิฎกไทโซปรับปรุงใหม่⁹⁵, บัญชีรายชื่อร่วมตรวจสอบพระมหาปิฎกไทโซปรับปรุงใหม่⁹⁶, บัญชีรายชื่อผู้แปลพระมหาปิฎกไทโซปรับปรุงใหม่⁹⁷, ผนวกบัญชีชื่อคันถรจนจารย์อินเดีย⁹⁸, สารบัญชรดัชนีพระมหาปิฎกไทโซปรับปรุงใหม่⁹⁹ รวมประเภทอื่นๆ อีก 15 ประเภท เช่น หอสมุดแต่ละแห่งของญี่ปุ่น, บัญชีรายชื่อคัมภีร์ปิฎกที่เก็บไว้ในวัดอารามต่างๆ เช่น

⁹⁰ Kongō zō 金剛藏

⁹¹ The Edition of Kōya-san 高野版本

⁹² 敦煌本

⁹³ 校对

⁹⁴ 《大正新修大藏经总目录》

⁹⁵ 《大正新修大藏经一览》

⁹⁶ 《大正新修大藏经勘同目录》

⁹⁷ 《大正新修大藏经著译目录》

⁹⁸ 《附印度诸论师著作目录》

⁹⁹ 《大正新修大藏经索引目录》

บัญชีรายชื่อพระสูตรทั้งหมดในห้องสมุดพระราชวังชั้นใน¹⁰⁰ , บัญชีรายชื่อพระสูตรทั้งหมดของ
คัมภีร์พระสูตรแห่งวัดโทจิ¹⁰¹ , บัญชีรายชื่อพระสูตรทั้งหมดของคัมภีร์พระสูตรแห่งวัดนันเซน¹⁰² ,
บัญชีรายชื่อพระสูตรทั้งหมดของคัมภีร์อารยภาษาสมบัติจักรพรรดิแห่งโซโซอิน¹⁰³ , ที่มีค่าควรแก่
การให้ความสำคัญคือบัญชีรายชื่อของพระปิฎกจื้อฝู, บัญชีรายชื่อของพระปิฎกฉีชา¹⁰⁴ , บัญชีรายชื่อ
อรรถกถาของพระสูตรและศาสตร์ที่มีชื่อเสียงรวมทั้งพระสูตรโบราณคัดด้วยลายมือฉบับต้นฮวัง¹⁰⁵
เป็นต้น เล่มที่สองบรรจุสารบัญ 18 ประเภท รวมทั้งบัญชีรายชื่อของพระปิฎกเกาหลี่, จื้อหยวนตู้¹⁰⁶ ,
และพระปิฎกฝูหนิง, บัญชีรายชื่อพระปิฎกเหนื่อ¹⁰⁷ แห่งราชวงศ์หมิง, บัญชีรายชื่อของพระปิฎก
มังกร¹⁰⁸ , บัญชีรายชื่อพระปิฎกใต้แห่งราชวงศ์หมิง, บัญชีรายชื่อภาพพระสูตรของธิเบต¹⁰⁹ (บัญชี
รายชื่อของพระปิฎกเจียซิง), บัญชีรายชื่อฉบับญี่ปุ่นเรียบเรียงพิมพ์แห่งพระปิฎกแทนไค¹¹⁰ , พระมหา
ปิฎกแกะย่อส่วน¹¹¹ , พระปิฎกโอบะคุ¹¹² , พระปิฎกหมื่นอักษร¹¹³ , พระคัมภีร์ปิฎกภาคต่อฉบับมหา
ประเทศญี่ปุ่น¹¹⁴ ตลอดจนทั้งข้อสรุปผลงานประพันธ์ในพระมหาปิฎกเช่น บันทึกข้อสรุปโครงสร้างและ
รายละเอียดพระมหาปิฎก¹¹⁵ เล่มที่ 3 บรรจุดัชนีบัญชีรายชื่อ 39 หมวด ซึ่งในนั้นมี สารบัญพระ
มหาปิฎกไทโชปรับปรุงใหม่ภาคต่อ¹¹⁶ , คู่มือสมบูรณ์พระมหาปิฎกไทโชปรับปรุงใหม่¹¹⁷ , บัญชี

¹⁰⁰ 《宫内图书寮一切经目录》

¹⁰¹ 《东寺经藏一切经目录》 (Tōji 东寺)

¹⁰² Nanzenji 南禅寺

¹⁰³ 《正仓院御物圣语藏一切经目录》

¹⁰⁴ 《磧砂藏》

¹⁰⁵ 《敦煌本古逸经论章疏并古写经目录》

¹⁰⁶ 《至元录》

¹⁰⁷ 《北藏目录》

¹⁰⁸ 《龙藏》

¹⁰⁹ 《藏版经直画一目录》

¹¹⁰ 《天海藏》

¹¹¹ 《缩刻大藏经》

¹¹² 《黄檗藏》

¹¹³ 《卮字藏》

¹¹⁴ 《大日本续藏经》

¹¹⁵ 《大藏经纲目提要录》

¹¹⁶ 《续大正新修大藏经总目录》

¹¹⁷ 《大正新修大藏经全览》

รายชื่อร่วมตรวจสอบพระมหาปิฎกไทโซปรับปรุงใหม่ภาคต่อ¹¹⁸, มี 5 ประเภทได้แก่ ดัชนีบัญชีรายชื่อของพระมหาปิฎกไทโซภาคต่อ, สารบัญญานุกรมพระพุทธศาสนาหาญี่ปุ่น¹¹⁹

3.5 ภาพ 12 เล่มในพระมหาปิฎกไทโซ

พระมหาปิฎกไทโซอุทิศความยาวของหนังสือถึง 12 เล่ม 367 ภาค จำนวน 1345 ผูก เกี่ยวกับรูปภาพทางพระพุทธศาสนา รูปภาพเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งอันมีค่าของวัดแต่ละแห่งในประเทศญี่ปุ่น เนื้อหารูปภาพเหล่านั้นไม่จำกัดแต่เพียงภาพพระพุทธเจ้า, ภาพพระโพธิสัตว์, ภาพสัญลักษณ์มือ, ภาพสัญลักษณ์ต่างๆ, สมุนไพรรหอม ตลอดจนภาพปรมาจารย์ต่างๆ เป็นอาทิ ดังเช่น “ภาพพระอมิตพุทธและไภษคุรุแปดมหาโพธิสัตว์”, “ประมวลภาพวาดไมตรีโพธิสัตว์”, “ภาพแปดมหาราช”, เป็นต้น ในประวัติศาสตร์การจัดพิมพ์พระคัมภีร์ปิฎก นับได้ว่าเป็นครั้งแรกที่มีการนำภาพทางพระพุทธศาสนาเข้ามารวมอยู่ในพระปิฎก ทำให้มีสงสัยเลยว่านี่คือคุณูปการหนึ่งของพระมหาปิฎกไทโซ ภาพต่างๆ ที่รวบรวมเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นคลังข้อมูลอันทรงคุณค่าทางศิลปะความงามของพระพุทธศาสนา แต่ยังเป็นข้อมูลที่สำคัญยิ่งสำหรับการวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีกรรมในทางศาสนา

¹¹⁸ 《续大正新修大藏经勘同目录》

¹¹⁹ 《大日本佛教全书总目录》

บทที่ 4

การจำแนกหมวดหมู่พระสูตรคัมภีร์ในพระมหาปิฎกไทโซ

4.1 การจำแนกหมวดหมู่ในพระมหาปิฎกไทโซ

พระมหาปิฎกแก้ไขใหม่ฉบับไทโซ¹ (ไทโซชินชูไดโซเกียว)² หรือพระมหาปิฎกไทโซ³ โดยปราชญ์ทางพุทธศาสนาชื่อ ทะกะกุสุ จุนิจิโร⁴ และวะตะนาเบ ไคเคียวคุ⁵

พระมหาปิฎกไทโซ ยกเว้นรูปภาพและสารบัญแล้ว แบ่งผลงานประพันธ์ทางพุทธศาสนาของประเทศอินเดีย (ปิฎกหลัก) พระสูตรและคัมภีร์แปลออกเป็น 16 หมวด ได้แก่ (1) หมวดอาคม⁶ (2) หมวดชาดก⁷ (3) หมวดปรัชญา⁸ (4) หมวดปุณทริก⁹ (5) หมวดอวตังสก¹⁰ (6) หมวดรัตนกูฏ¹¹ (7) หมวดนิรวาณ¹² (8) หมวดมหาสันนิปาต¹³ (9) หมวดสุดตนิปาต¹⁴ (10) หมวดรหัสยาน¹⁵ (11) หมวดวินัย¹⁶ (12) หมวดอรรถกถาพระสูตร¹⁷ (13) หมวดอภิธรรม¹⁸ (14) หมวดมัชฌิมิก¹⁹ (15) หมวดโยคา

¹ 《大正新修大藏经》

² Taishō shinshū daizō kyō

³ 《大正藏》

⁴ Takakusu Junjirō 高楠順次郎

⁵ Watanabe Kaikyoku 渡辺海旭

⁶ 阿含部 นิภายในสูตรต้นตปิฎกของฝ่ายบาลี

⁷ 本缘部

⁸ 般若部

⁹ 法华部

¹⁰ 华严部

¹¹ 宝积部

¹² 涅槃部

¹³ 大集部 Mahāsaṃnipata

¹⁴ 经集部

¹⁵ 密教部

¹⁶ 律部

¹⁷ 释经论部

จาร²⁰ (16) หมวดรวมศาสตร์²¹ แบ่งผลงานประพันธ์ทางพุทธศาสนาของประเทศจีนออกเป็น 10 หมวด (รวมทั้งผลงานประพันธ์ของพระสงฆ์เกาหลี แยกออกจากของพระสงฆ์ญี่ปุ่น) ได้แก่ (1) หมวดปกรณ์พิเศษพระสูตร²² (2) หมวดปกรณ์พิเศษพระวินัย²³ (3) หมวดปกรณ์พิเศษพระอภิธรรม²⁴ (4) หมวดนิกายต่างๆ²⁵ (5) หมวดประวัติบุคคล²⁶ (6) หมวดชุมนุมเหตุการณ์²⁷ (7) หมวดลัทธินอกศาสนา²⁸ (8) หมวดบัญชีรายชื่อ²⁹ (9) หมวดโบราณที่สูญหาย³⁰ (10) หมวดคลุมเครือ³¹ แบ่งผลงานประพันธ์ของญี่ปุ่นออกเป็น 5 หมวด ได้แก่ (1) หมวดปกรณ์พิเศษคัมภีร์พระสูตรภาคต่อ³² (2) หมวดปกรณ์พิเศษพระวินัยภาคต่อ³³ (3) หมวดปกรณ์พิเศษพระอภิธรรมภาคต่อ³⁴ (4) หมวดนิกายต่างๆ ภาคต่อ³⁵ (5) หมวดลัทธิ³⁶ ดังที่ได้กล่าวมาข้างบนแล้วการแบ่งชนิดรวมทั้งหมดมี 31 หมวด

ในพระมหาปิฎกไทโชปิฎกหลักมีรายชื่อพระสูตรคัมภีร์ 16 หมวด รวม 2920 คัมภีร์ จัดอยู่ในเล่มต่างๆ ดังนี้ : หมวดอาคม เล่มที่ 1-2 , หมวดชาดก เล่มที่ 3-4 , หมวดปรัชญา เล่มที่ 5-8 , หมวดปุณทริก และหมวดอวดังสก เล่มที่ 9-10 , หมวดรัตนกฏ และหมวดนิราณ เล่มที่ 11-12 , หมวดมหาสันนิปาต เล่มที่ 13 , หมวดสุดตนิปาต เล่มที่ 13-17 , หมวดรหัสยาน เล่มที่ 18-21 ,

---

¹⁸ 毗曇部

¹⁹ 中观部

²⁰ 瑜伽部

²¹ 论集部

²² 经疏部

²³ 律疏部

²⁴ 论疏部

²⁵ 诸宗部

²⁶ 史传部

²⁷ 事汇部

²⁸ 外教部

²⁹ 目录部

³⁰ 古逸部

³¹ 疑似部

³² 续经疏部

³³ 续律疏部

³⁴ 续论疏部

³⁵ 续诸宗部

³⁶ 悉曇部

หมวดวินัย เล่มที่ 22-24 , หมวดอรรถกถา³⁷ และหมวดอภิธรรม เล่มที่ 25-29 , หมวดมหายนิก³⁸ และหมวดโยคจารย์³⁹ เล่มที่ 30-31 , หมวดรวมศาสตร์⁴⁰ เล่มที่ 32 , จัดกลุ่มผลงานประพันธ์ทางพุทธศาสนาของประเทศจีนออกเป็น 10 หมวด (รวมทั้งผลงานประพันธ์ของพระสงฆ์เกาหลี และพระสงฆ์ญี่ปุ่นที่แยกออกจากกัน) ดังนี้ : หมวดอรรถาธิบายพระสูตรเล่มที่ 33-39⁴¹ , หมวดอรรถาธิบายพระวินัย⁴² และหมวดอรรถาธิบายศาสตร์⁴³ เล่มที่ 40-44 , หมวดนิกายต่างๆ⁴⁴ เล่มที่ 45-48 , หมวดประวัติบุคคล⁴⁵ เล่มที่ 48-52 , หมวดรวมเหตุการณ์⁴⁶ และหมวดคำสอนนอกศาสนา⁴⁷ และหมวดบัญชีรายชื่อ⁴⁸ เล่มที่ 53-55 , จัดกลุ่มผลงานประพันธ์ของญี่ปุ่นออกเป็น 5 หมวด ดังนี้: อรรถาธิบายพระสูตรภาคต่อ⁴⁹ เล่มที่ 56-61 , อรรถาธิบายพระวินัยภาคต่อ⁵⁰ และอรรถาธิบายศาสตร์ภาคต่อ⁵¹ เล่ม 62-70 , หมวดนิกายต่างๆ ภาคต่อ⁵² (1-7) เล่มที่ 70-76 , หมวดนิกายต่างๆ ภาคต่อ⁵³ (8-10) เล่มที่ 77-79 , หมวดนิกายต่างๆ ภาคต่อ⁵⁴ (11-13) เล่มที่ 80-82 , หมวดนิกายต่างๆ ภาคต่อ⁵⁵ (14-15) เล่มที่ 83-84 , หมวดสิทธิ⁵⁶ เล่มที่ 84 , หมวดโบราณที่สูญหาย⁵⁷ และหมวดที่คลุมเครือ⁵⁸ เล่มที่ 85

---

³⁷ 释经论部

³⁸ 中观部

³⁹ 瑜伽部

⁴⁰ 论集部

⁴¹ 经疏部

⁴² 律疏部

⁴³ 论疏部

⁴⁴ 诸宗部

⁴⁵ 史传部

⁴⁶ 事汇部

⁴⁷ 外教部

⁴⁸ 目录部

⁴⁹ 续经疏部

⁵⁰ 续律疏部

⁵¹ 续论疏部

⁵² 续诸宗部

⁵³ 续诸宗部

⁵⁴ 续诸宗部

⁵⁵ 续诸宗部

⁵⁶ 悉昙部

4.2 บัญชีรายชื่อพระสูตรคัมภีร์ในพระปิฎกหลัก

ในงานวิจัยนี้จะแสดงบัญชีรายชื่อพระสูตรคัมภีร์ในพระปิฎกไทโซ 16 หมวดแรก ซึ่งเป็นผลงานประพันธ์ในอินเดีย โดยเริ่มจากเรียงลำดับหมายเลขพระสูตร ตามด้วยเลขเล่ม และ เลขหน้า ต่อท้ายด้วยสมัยหรือยุคที่พระสูตรมีการแปล พร้อมด้วยนามผู้แปลและปีที่แปล(กรณีมีบันทึก) ดังต่อไปนี้

หมวดอาคม เล่มที่ 1-2

ลำดับ-เล่ม-หน้า	ชื่อพระสูตร	ยุค (ราชวงศ์)-นามผู้แปล-ปี
0001 01 0001	พระสูตรในหมวดทีรากม (22 ผูก) โห้วฉิน-พุทธยศาสตร์และจุฬานิยมแปล-412-413	
0002 01 0150	พุทธวจนะ มหาวทาน-สูตร (พระพุทธเจ้าเจ็ดพระองค์) (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล	
0003 01 0154	มหาวทาน-สูตร (วิปัสยิณพระพุทธเจ้าสูตร) (2 ผูก) ⁵⁹ ช่ง-ฝ่าเทียนแปล	
0004 01 0159	มหาวทาน-สูตร (วงศ์พระพุทธเจ้าเจ็ดพระองค์) (1 ผูก) ⁶⁰ ไม่ทราบนามผู้แปล	
0005 01 0160	พุทธปรินิรฺวณสูตร (2 ผูก) จันตะวันตก-ปัวฝาจูแปล	
0006 01 0176	ปรินิรฺวณสูตร (2 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล	
0007 01 0191	มหาปรินิรฺวณสูตร (3 ผูก) จันตะวันออก -ฝ่าเทียนแปล	
0008 01 0207	ฝัวชั่วดำเจียนกั้วหัวเหมินหยวนฉีจิง (พุทธวจนะ กำเนิดมหาพราหมณ์สูตร) ⁶¹ (2 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล	
0009 01 0213	พุทธวจนะ ขวนสกุสุต (ฤษีชิน-สูตร) (1 ผูก) ⁶² ช่ง-ธรรมภัทรแปล	
0010 01 0216	ฝัวชั่วไปอีจินฉวงเอ้อร์ฝัวหัวเหมินหยวนฉีจิง (พุทธวจนะ วสิษฐและภารัตวาชพราหมณ์) (3 ผูก) ⁶³ ช่ง-ทานปาลแปล	

⁵⁷ 古逸部

⁵⁸ 疑似部

⁵⁹ *Mahāvādāna-sūtra* มหาวทาน-สูตร (บาลี-มหาวทานสูตรคณฺฑ *Mahāpadānasuttanta*) เป็นหนึ่งในพระสูตรที่มีคำสอนเกี่ยวกับประวัติพระพุทธเจ้าเจ็ดพระองค์ในอดีต เริ่มด้วยพระวิปัสยิณพระพุทธเจ้า Vipasyin 毘婆尸

⁶⁰ *Mahāvādāna-sūtra* มหาวทาน-สูตร เทียบกับส่วนหนึ่งของทีรากม เป็นหนึ่งในห้าคัมภีร์ที่เชื่อมโยงกันกล่าวถึงพระพุทธเจ้าเจ็ดพระองค์

⁶¹ มหาพราหมณ์ เป็นอำมาตย์ของประเทศหนึ่งในอดีตชาติหนึ่งของพระสมณโคตม

⁶² *Sutra of the Immortal Among Men* สอดคล้องตรงกับ *ขวนสกุสุต* พระสูตรที่ 18 ในบาลีทีฆนิกาย *Janavasabhasutta* (DN.18). และอีกพระสูตรที่คล้ายคลึงที่ปรากฏในพระมหาปิฎกไทโซ คือ พระสูตรที่ 4 ในหมวดอาคม (T1 (4)) ชื่อ *ชนส-สูตร* 閼尼沙經 พระสูตรนี้กล่าวถึงเรื่องราวของพระเจ้าพิมพิสารที่ถือกำเนิดใหม่ในสวรรค์มีนามว่า ฤษีชินะ

0011 01 0222	พุทธวณะ นุยโคธ-พราหมณ-สูตร ⁶⁴ (2 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
0012 01 0226	พุทธวณะ มหา-สงคีติ-สูตร (2 ผูก) ⁶⁵ ช่ง-ทานปาลแปล
0013 01 0233	ฉางอาหันสื่อเป้าฝ่าจิง (วิบากสิบในทิวภาคม) (2 ผูก) ⁶⁶ โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล - 148-170
0014 01 0241	พุทธวณะ มหา-นิทาน-สูตร ⁶⁷ โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
0015 01 0246	พุทธวณะ ศกฺกรปริปฏจนา (สูตร) (หรือ ศกฺกร-ปรุสน-สูตร) (1 ผูก) ⁶⁸ ช่ง-ฝ่าเสียนแปล
0016 01 0250	พุทธวณะ ศุถคาลวาทสูตร (1 ผูก) ⁶⁹ โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
0017 01 0252	พุทธวณะ ศุถคาลวาทสูตร (1 ผูก) ⁷⁰ ช่ง-จื่อฝ่าตู้แปล
0018 01 0255	พุทธวณะ สมปสาทนียสูตรตุนต (1 ผูก) ⁷¹ ช่ง-พุทธภักทรแปล
0019 01 0258	ฝัวชัวต้าซันหมัวเหว่จิง (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
0020 01 0259	ฝัวไคเจียฟั่นจื่ออาป้าจิง (อมพญสูตร) (1 ผูก) ⁷² จื่อ-จื่อเชียนแปล
0021 01 0264	พุทธวณะ พุทฺหมชาลสูตร (1 ผูก) ⁷³ จื่อ (สามก๊ก)-จื่อเชียนแปล
0022 01 0270	จื่อจื่อถ้วจิง (พุทธวณะ สามัญญผลสูตร) (1 ผูก) ⁷⁴ จิ่นตะวันออก-จู้ถันจู้หลัน (ธรรมสัต) แปล

⁶³ ภาษาจีนคำว่า 白衣 สันสกฤตคือ วสิษฐ Vasiṣṭha (อาจเขียนเป็น 婆私吒) หรือ วาเสฏฐ ในบาลี (Vāseṭṭha), ภาษาจีนคำว่า 金幢 สันสกฤตคือ การทวาช Bhāradvāja (อาจเขียนเป็น 婆羅墮)

⁶⁴ *Nyagrodha-brāhmaṇa-sūtra* นุยโคธ-พราหมณ-สูตร มหาขานเชื่อว่าพระสูตรนี้ประพันธ์ก่อนพระสูตรในทีฆนิกาย มีความคล้ายคลึงกับ อุทุมพริกสูตร *Udumbarika* ในพระบาลี และสัมพันธ์กับ สนทนสูตรในทิวภาคม

⁶⁵ สันสกฤต มหา-สงคีติ-สูตร *Mahā-saṃgīti-sūtra* (สงคีติสูตร-บาลี *Saṃgītisutta*)

⁶⁶ *Sutra of Ten Doctrines of Retribution in the Dīrghāgama* พระสูตรนี้มักเรียกย่อๆ ว่า สื่อเป้าฝ่าจิง 十報法經

⁶⁷ *Mahānidāna-sūtra* มหานิทาน-สูตร หรือ มหานิทาน-สูตรตุนต ในบาลี *Mahānidāna-suttanta*,

⁶⁸ *Śakraparipṛcchā (sūtra)*, หรือ *Śakra-praśna-sūtra*

⁶⁹ *Śṛgālavādasūtra* ศุถคาลวาทสูตร เรียกย่อๆว่า คารวะทิศทั้งหก เทียบกับ สีคาโล-สูตร *Sigālo-sutta* ในบาลีทีฆนิกาย

⁷⁰ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ ศุถคาลวาทสูตร เทียบกับ สิงคาลสูตร

⁷¹ *Sutra of Belief in the Buddha's Merits* เทียบกับ สมปสาทนีย-สูตรตุนต ในพระบาลีทีฆนิกาย *Sampasādanīya Suttanta Dīgha Nikāya*

⁷² *Sutra on the Buddha's Enlightening of Ambaṭṭha* เทียบพระสูตรที่ 3 อมพญ-สูตร ในบาลีทีฆนิกาย *Ambaṭṭha-sutta* (DN.3) และ พระสูตรที่ 20 ของทิวภาคม 長阿含經/阿摩晝經-อาหมัวโจ้วจิง

⁷³ เปรียบเทียบบาลีทีฆนิกาย

- 0023 01 0277 ต้าโหลวทันจิง (โลก-สุถาน) (6 ผู้ก)⁷⁵ จันตะวันตค-ฝ่าลีและฝ่าจวี (ธรรมโลกา) แปล
- 0024 01 0310 โลก-สุถาน (10 ผู้ก) สุข-ชฌานคูปต์แปล
- 0025 01 0365 โลก-สุถาน (10 ผู้ก) สุข-ธรรมคูปต์แปล
- 0026 01 0421 พระสูตรในมาชยมาคม (10 ผู้ก) จันตะวันออก-เคาตม สังฆเทวะแปล- 397-398
- 0027 01 0810 ฝ่าจวีจื่อจิง (สัปปริสธรรม) (1 ผู้ก) อู่ (สามก๊ก)-จื่อเจียนแปล
- 0028 01 0810 ฝ่าจวีเหียนเจิงจื่อจิง (พุทธวจนะ ปาริชาตคสูตร) (1 ผู้ก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0029 01 0811 ฝ่าจวีเจียนส่วยอวีจิง (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0030 01 0811 ฝ่าจวีช่าปัวตั่วชูลือวี่ไนเหย่ (1 ผู้ก) ช่ง-ฝ่าเจียนแปล
- 0031 01 0813 ฝ่าจวีอี่เหยียหลิวเซ่อโล้วอินจิง (สรรพอาสวะสูตร) (1 ผู้ก) โห้วฮั่น-ฮั่นชื้อเกาแปล
- 0032 01 0814 พุทธวจนะ จตุระ-สคย-สูตร (1 ผู้ก)⁷⁶ โห้วฮั่น-ฮั่นชื้อเกาแปล
- 0033 01 0817 ฝ่าจวีเหิงสุยจิง (พุทธวจนะ คงคานทีสูตร) (1 ผู้ก) จันตะวันตค-ฝ่าจวีแปล
- 0034 01 0818 ฝ่าให้จิง (ธรรมสาครสูตร) (1 ผู้ก) จันตะวันตค-ฝ่าจวีแปล
- 0035 01 0819 ฝ่าจวีไห่ปาเต้อจิง (พุทธวจนะ คุณมหาสมุทรแปลประการ)⁷⁷ โห้วฉิน-กุมารชีพ แปล
- 0036 01 0819 ฝ่าจวีเปิ่นเซียงฉีจื่อจิง (1 ผู้ก) โห้วฮั่น-ฮั่นชื้อเกาแปล
- 0037 01 0820 ฝ่าจวีเหียนเปิ่นจื่อจิง (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0038 01 0821 ฝ่าจวีหลุนหวังซีเป่าจิง (พุทธวจนะ เจ็ดรัตนะของจักรวรรดิราช) (1 ผู้ก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0039 01 0822 ฝ่าจวีต่งเซิงหวังกู่ชื้อจิง (พุทธวจนะ มุทธราช)⁷⁸ (1 ผู้ก) จันตะวันตค-ฝ่าจวีแปล

⁷⁴ จื่อจื่อกั่วจิง (ธรรมผลสูตร) แปลโดยจู้ถันอู่หลัน ในยุคจันตะวันออก เป็นสำนวนแปลจีนฉบับหนึ่งในจำนวน 2 ฉบับ ของ สามัญญผลสูตร *Sāmaññaphalasutta* 沙門果經 (พระสูตรย่อยที่ 27 ในทีรมาคม (T1) แปลโดยพุทธยศาสตร์และจูฝัวเนี่ยนในราชวงศ์โห้วฉิน ค.ศ. 412) อีกฉบับหนึ่งได้แก่ พระสูตรย่อยที่ 7 ในเอโกตตรากม-สูตร *Ekōttarāgama-sūtra* 增一阿含經 แปลโดยสังฆเทวะของจันตะวันออก ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษปรากฏใน T.W. Rhys Davids and J.E. Carpenter: *The Dīgha Nikāya* vol. I (PTS : London, 1889) ; T.W. Rhys: *Dialogues of the Buddha* Part I , 1913

⁷⁵ *Sutra of the Great Conflagration* สันสกฤตคือ *Loka-sthāna* โลก-สุถาน หมายถึงการสร้างและการทำลาย สำนวนจีนในชื่ออื่น ๆ คือ 起世經

⁷⁶ *Catuḥ-satya-sūtra* เทียบฉบับบาลี จตุตทริยสัจจานิ

⁷⁷ *aṣṭāṅgōpeta-vāri* อษฏางโกเปต-วาริ

- 0040 01 0824 ผัวชั่วเหวินถั่วเจียหวังจิง (พุทธรวณะ มุรขชาติราช)⁷⁹ (1 ผูก) เปียเหลียง-ถันอุ้เขียนแปล
- 0041 01 0825 ผัวชั่วผินผัวชั่วหลัวจิง (พุทธรวณะ พระเจ้าพิมพิสาร) (1 ผูก) หลิวซ่ง-ผาเสียนแปล
- 0042 01 0826 ผัวชั่วเถียนเจินหนีหลิวจิง (พุทธรวณะ นิรยสูตร) (1 ผูก) จินตะวันตก-จู้ถันอุ้หลันแปล
- 0043 01 0828 ผัวชั่วเหียนหลัวหวังอุ้เถียนสือเจอะจิง (พุทธรวณะ ยมทูต)⁸⁰ (1 ผูก) หลิวซ่ง-ห้วยเจียนแปล
- 0044 01 0829 ผัวชั่วกู่ไหลซื่อสือจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0045 01 0831 ต้าเจิ้งจิวหวังจิง (2 ผูก) ซ่ง-ผาเสียนแปล
- 0046 01 0835 ผัวชั่วอาน่า่วปานิเยนจิง (พุทธรวณะ อนุสสติแปล)⁸¹ (1 ผูก) โห้วฮั่น-จือเย่าแปล
- 0047 01 0837 ผัวชั่วหลิวซู่จิง (พุทธรวณะ พ้นจากอนุสัย) (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0048 01 0837 ผัวชั่วซื่อผาเฟยผาจิง (พุทธรวณะ ธรรมและอธรรม)⁸² (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซื่อเกาแปล
- 0049 01 0839 ผัวชั่วจิวอู๋จิง (1 ผูก) จินตะวันตก-ผาจิวแปล
- 0050 01 0842 ผัวชั่วโซ่วสือจิง (พุทธรวณะ อายุพรญา)⁸³ (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0051 01 0843 ผัวชั่วฟั่นจือจี้สือจิงจิง (พุทธรวณะ พรหมณ์ชำระบาปด้วยน้ำ)⁸⁴ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

⁷⁸ ภาษาจีนคำว่า 頂生王 สันสกฤตคือ มุรขชาติราช Mūrdhaja-rāja, แปลว่า ผู้เกิดจากศรีษะมารดา, กษัตริย์มันธาทา (Mandhātā) เป็นอดีตชาติหนึ่งของสากยมุนีพระพุทธเจ้า แม้ว่าทรงเป็นจักรวรรดิราช แต่ยังไม่พอพระทัยในแคว้นทวีปดินแดนที่ปกครอง ท้าวสักกะจึงเชิญให้ปกครองสวรรค์ดาวดึงส์ครั้งหนึ่ง(ดาวดึงส์) และให้มีอำนาจเท่าเทียมเสมอกัน แต่กระนั้นก็ยังไมพพอพระทัยคิดขับไล่ท้าวสักกะ จึงเป็นเหตุให้ถูกขับออกสวรรค์และตายในที่สุด

⁷⁹ ภาษาจีนคำว่า 文陀竭 สันสกฤตคือ มุรขชาติ Mūrdhajāta

⁸⁰ ภาษาจีนคำว่า 閻羅王 สันสกฤตคือ ยม Yama (เจ้าแห่งความตาย) หรือ ยมานติกะ, ส่วนคำว่า 五大使者 หรือ 五天使 สันสกฤตคือ ทูต dūta

⁸¹ ภาษาจีนคำว่า 八念 สันสกฤตคือ อนุสมฤติ *anusmṛti* อนุสสติแปล ได้แก่ พุทธานุสสติ (พุทธานุสมฤติ *buddhānusmṛti* 念佛), ธรรมานุสสติ (ธรรมานุสมฤติ *dharmanusmṛti* 念法), สังฆานุสสติ (สังฆานุสมฤติ *saṃghānusmṛti* 念僧), สีลานุสสติ (สีลานุสมฤติ *sīlānusmṛti* 念戒), จาคานุสสติ (ตยานุสมฤติ *tyāgānusmṛti* 念捨), เทวตานุสสติ (เทวตานุสมฤติ *devatānusmṛti* 念天), อานาปานสติ (อานาปานสมฤติ *ānāpāna-smṛti* 念出入息), มรณานุสสติ (มรณานุสมฤติ 念死) ขาด อุปสมานุสสติ และ กายคตาสติ

⁸² ภาษาจีนคำว่า 法非法 สันสกฤต คือ ธรรมารม *dharmādharmā*;

⁸³ ภิกษุหลังจำพรรษาแล้ว จะมีอายุการออกบวชเพิ่มขึ้นหนึ่งปี

⁸⁴ เทียบ *สกุรวสูตร*

- 0052 01 0844 ผิวชั่วต่ำเชิงอีจิง (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0053 01 0846 ผิวชั่วอุอินจิง (พุทธวณะ ทุกขขันธ)⁸⁵ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0054 01 0848 พุทธวณะ ศาถุย-มหานาม-กุลิก⁸⁶ (1 ผูก) อุ้-จื่อเขียนแปล
- 0055 01 0849 ผิวชั่วอุอินอินชือจิง (พุทธวณะ เหตุภาวะแห่งทุกขขันธ) (1 ผูก) จินตะวันตก-ฝ่าจวีแปล
- 0056 01 0851 ผิวชั่วเล่อเลียงจิง (พุทธวณะ สุขสัณญญา)⁸⁷ (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0057 01 0851 ผิวชั่วโล้วเฟินปู้จิง (พุทธวณะ การจำแนกอาสวะ) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันชือเกาแปล
- 0058 01 0853 ผิวชั่วอาโน้วเฟิงจิง (1 ผูก) จินตะวันออก-จู้ถันอุ้หลานแปล
- 0059 01 0855 ผิวชั่วจูฝ่าเป็นจิง (1 ผูก) อุ้-จื่อเขียนแปล
- 0060 01 0856 ผิวชั่วจู้ถันหมี่จี้กั่วจิง (1 ผูก) หลิวช่ง-หุ้ยเจียนแปล
- 0061 01 0858 ผิวชั่วโซ้วชินสือจิง (พุทธวณะ อายุพรรษาใหม่)⁸⁸ (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0062 01 0859 พุทธวณะ ปรวรรณสูตร⁸⁹ (1 ผูก) จินตะวันออก-จู้ถันอุ้หลานแปล
- 0063 01 0861 ผิวชั่วเจียเจียจิง (พุทธวณะ ออกพรรษาสูตร)⁹⁰ (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเขียนแปล
- 0064 01 0862 ผิวชั่วจันผิวปี้ชิวจิง (พุทธวณะ ภิกษุจัมปาสูตร) (1 ผูก) จินตะวันตก-ฝ่าจวีแปล
- 0065 01 0863 ผิวชั่วฝูอินจิง (1 ผูก) จินตะวันตก-ฝ่าจวีแปล
- 0066 01 0864 ผิวชั่วหมัวหลาวถ่วนจิง (พุทธวณะ ผจญมารสูตร) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0067 01 0867 ปี้หมัวชือมู่เหลียนจิง (มารชั้วทศสอพระโมคคัลลานะสูตร) (1 ผูก) อุ้-จื่อเขียนแปล
- 0068 01 0868 พุทธวณะ ราชตรปาลสูตร (1 ผูก) อุ้-จื่อเขียนแปล
- 0069 01 0872 พุทธวณะ ราษฎร์-ปาล (ธฤต-ราษฎร์)⁹¹ (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเขียนแปล

⁸⁵ *duḥkha-skandha* ทุกข-สฺกนฺธ

⁸⁶ *Śākya Mahānāma Kulika* ศาถุย มหานาม กุลิก เจ้าชายแห่งแคว้นกุลิกะ หนึ่งในห้าสาวกของพระพุทธเจ้า

⁸⁷ *sukha-samjñā*

⁸⁸ นับเป็นพรรษาใหม่อีกพรรษาหนึ่งของพระภิกษุ เริ่มตั้งแต่วันแรกหลังการจำพรรษาสิ้นสุดลง นับวันที่ 16 ของเดือน 7 ในทางจันทรคติ

⁸⁹ *Pravarāṇa sūtra* ปรวรรณ สูตร

⁹⁰ วันสิ้นสุดการจำพรรษา เรียกอีกชื่อว่า 解制. วันสุดท้ายของระยะเวลาเข้าพรรษา *varṣa-residence* ได้สิ้นสุดลง ในทางพุทธศาสนamahayana คือ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 พิธีขอมมาเรียกว่า ปรวรรณ *pravāraṇa* 自恣, ก็กระทำในช่วงนี้ (ลองเทียบบาลี *นริกขุทฺตสูตร*)

- 0070 01 0875 ผิวชั่วผู้จิง (พุทธวณะ คณาสูตร) (1 ผูก) จันตะวันตก-ฝ่าจวีแปล
- 0071 01 0876 พันจื่อเอ้อปัวหัวเหียนเวินจ่งจุนจิง (อัสสลายโนพราหมณ์ถามโคตรจอมมุนี)⁹² (1 ผูก) จันตะวันออก-จู้ถันอู้หลันแปล
- 0072 01 0878 ผิวชั่วชั้นกุกอยู่เจียฉือชินเยียนหลิงเตอจิง (พุทธวณะ คุณแห่งไตรสรณคมณ์ศีลห้า จิตเมตตาและวิราคะ) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0073 01 0879 ผิวชั่วชีวีต้าจิง (พุทธวณะ สุทัตตะสูตร⁹³) (1 ผูก) เชียวฉี-คุณวฤทธิแปล
- 0074 01 0880 ผิวชั่วจางเจอะซือเป้าจิง (พุทธวณะ ทานวิปากแห่งคหบดี) (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 0075 01 0882 ผิวเว่ยหวางจู้เหียนเหล่าผิวหัวหมินชั่วเสวียจิง (พระพุทธเจ้าเทศนาแก่พราหมณ์ เฒ่าที่สวนไผ่เหลือง) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0076 01 0883 พันหม่วอวีจิง⁹⁴ (พुरुหมายุ) (1 ผูก) อู้-จื่อเขียนแปล
- 0077 01 0886 ผิวจิงจุนชั่งจิง (1 ผูก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0078 01 0887 ผิวชั่วไต้เวียจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0079 01 0888 ผิวชั่วอิงอู่จิง (พุทธวณะ ศูกสูตร) (1 ผูก) หลิวช่ง-ชินภัทรแปล
- 0080 01 0891 ผิวเว่ยโล้วเจียจางเจอะชั่วเยเป้าซ่าเปียจิง (พระพุทธเจ้าทรงแสดงเทศนาประเภท วิปากแก่ประมุขคหบดี) (1 ผูก) สุข-เคาตมธรรมปัญญาแปล
- 0081 01 0895 เฟินเปียสั่นเอ้อเป้าอิงจิง (จำแนกกุศลอกุศลวิปากสูตร) (2 ผูก) ช่ง-เทียนซีใจแปล
- 0082 01 0901 ผิวชั่วอู้จิง⁹⁵ (1 ผูก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0083 01 0902 ผิวชั่วอิงฝ่าจิง (พุทธวณะ กรณียธรรม) (1 ผูก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0084 01 0903 ผิวชั่วเฟินปู้ซือจิง⁹⁶ (พุทธวณะ สงวิภาค) (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0085 01 0904 ผิวชั่วชีเจ็งอินหยวนจิง (พุทธวณะ เหตุปัจจัยแห่งสันติและวิวาท) (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล

⁹¹ ด้วยอาศัยอำนาจอันเหนือธรรมชาติของพระพุทธเจ้าป้องกันประเทศจากการรุกรานของชาติอื่น หรือ ภัยอันตรายต่างๆ เป็นเนื้อหาหลักในพระสูตร *Sutra for Humane Kings*, ซึ่งคำสอนเหล่านี้ได้รับการยอมรับของ ประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สันสกฤตคือ *ราษฏร-ปาล* หรือ *ธฤต-ราษฏร* (*rāṣṭra-pāla*, *dhṛta-rāṣṭra*)

⁹² 頻波羅延婆羅門 สันสกฤตคือ อัสสลายโน *Assalāyano* พระสูตรนี้คล้ายกับพระบาลีมีขนิมิกาย พระสูตรที่ 93 <http://dictionary.buddhistdoor.com/search>

⁹³ อนาถปิณฑิกเศรษฐี

⁹⁴ *Brahmāyu*. See <http://dictionary.buddhistdoor.com/en/search>

⁹⁵ *Mahāmati-sūtra* (*Dàiyì jīng*)

⁹⁶ *saṃvibhāga*. See <http://dictionary.buddhistdoor.com/en/search>

- 0086 01 0907 พุทธวณณะ นิริย สุตฺร ⁹⁷ (1 ผูก) จินตะวันออก-จู้ถันอุ้หลันแปล
- 0087 01 0910 ผัวชั่วใจจิง (พุทฺทวณณะ วิริตฺตฺร) ⁹⁸ (1 ผูก) อุ้-จื่อเขียนแปล
- 0088 01 0912 โยวพั้อตัวซื่อเจียจิง (อุบาสิกาวิสาชา) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0089 01 0913 พุทธวณณะ อษฎฺงค-สมนฺวาคโตปวาส (ศีลแปล) ⁹⁹ (1 ผูก) หลิวซ่ง-จวีจิงเจียงแปล
- 0090 01 0913 ผัวชั่วปิมัวซู่จิง (พุทฺทวณณะ เวณฺสฺสฺตฺร) ¹⁰⁰ (1 ผูก) หลิวซ่ง-ชินภัทรแปล
- 0091 01 0915 ผัวชั่วหลัวเหมินจีมิงจิง ไอ้เนี่ยนปู้หลีจิง (พุทฺทวณณะ บุตรพราหมณ์สิ้นชีวิตรักอาลัย มิพราภ) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซื่อเกาแปล
- 0092 01 0916 ผัวชั่วสือจื่อจิวซื่อปาเจิงเรินจิง (พุทฺทวณณะ ทสมคฤหบดีชาวเมืองอัฐฐกะ) ¹⁰¹ (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซื่อเกาแปล
- 0093 01 0917 ผัวชั่วเสี้ยนเจียนจิง (พุทฺทวณณะ มิถฺยา-ทฺฤษฺฐิ) ¹⁰² (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0094 01 0917 ผัวชั่วเจียนอวีจิง (พุทฺทวณณะ อุปมาศร) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0095 01 0918 ผัวชั่วอ้อวีจิง (พุทฺทวณณะ อุปมามค) ¹⁰³ (1 ผูก) ซ่ง-ทานปาลแปล
- 0096 01 0919 ผัวชั่วจื่ออ้อจิง (พุทฺทวณณะ อานาปานสติรักษาใจ) ¹⁰⁴ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0097 01 0919 อรุณวิฆฺญฺยฺสฺตฺร (อรุณ-วิสุตฺร) ¹⁰⁵ (1 ผูก) ถัง-ปรมารณแปล-563
- 0098 01 0922 ผัวชั่วฝูฝ้อจิง (พุทฺทวณณะ ความหมายของสามัญญธรรม) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซื่อเกาแปล

⁹⁷ *Niraya sūtra* นิริยสุตฺร

⁹⁸ ภาษาจีนคำว่า 齋-ใจ สันสกฤตคือ อุปวสธ Upavasatha (การงดเว้น), และ อุโปสธ upoṣadha (การถืออุโบสถศีล) พระสูตรนี้อธิบายถึงงดเว้นสามระดับได้แก่ แบบปล่อยโยโค, แบบนิกรนุถ และแบบพุทธรธรรม

⁹⁹ ภาษาจีนคำว่า 八關齋-ปากวนใจ สันสกฤตคือ aṣṭāṅga-samanvāgatōpavāsa อษฎฺงค-สมนฺวาคโตปวาส หมายถึงศีลแปด หรืออุโบสถศีล

¹⁰⁰ ภาษาจีนคำว่า 鞞摩肅-ปิมัวซู่ สันสกฤตคือ Vekhanassa เวณฺสฺสฺตฺร ชื่อพระสูตรในบาลีมีชฌิมนิคาย เวณฺสฺสฺตฺต Vekhanasasutta กล่าวถึงปริพาชกชื่อเวณส ได้ยินธรรมของพระพุทธเจ้าแล้วออกบวช และในที่สุดบรรลุเป็นอรหันต์

¹⁰¹ ทสมคฤหบดีชาวเมืองอัฐฐกะ

¹⁰² *mithyā-drṣṭi* มิถฺยา-ทฺฤษฺฐิ (มิจฉาทิฏฐิ)

¹⁰³ *Pipīlaka*

¹⁰⁴ อานาปานสติรักษาใจ

¹⁰⁵ *Arthavighuṣṭasūtra* อรุณวิฆฺญฺยฺสฺตฺร ไม่พบในฉบับบาลี อิราภาว ให้ชื่อเรียกว่า อรุณ-วิสุตฺร *Artha-vistara* หมายถึงระหว่างบรรทัดชื่อของพระสูตร เขียนว่าเนื้อหาสักคมาจาก มาชยมาคม (มีชฌิมนิคายของบาลี) ไม่มีคัมภีร์บาลีที่เทียบเคียงกับพระสูตรฉบับนี้ เข้าใจว่าเป็นงานประพันธ์ของนิกายฝ่ายเหนือ ในคัมภีร์พรรณนาว่า พระสารีบุตรกล่าวอธิบายธรรมแก่ภิกษุเหล่านั้น เป็นธรรม 12 ประการที่เกี่ยวข้องกับการหลุดพ้น

- 0099 02 0001 สงฺยุทฺตากม-สุตฺร¹⁰⁶ (50 ผู้ก) หลิวซ่ง-คุณภัทรแปล-435-443
- 0100 02 0374 สงฺยุทฺตากม-สุตฺร ฉบับแปลต่าง¹⁰⁷ (16 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล 385-431
- 0101 02 0493 สงฺยุทฺตากม-สุตฺร (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0102 02 0499 ผิวชั่วอยู่วินเจียกงจิง (พุทธทวณะ ชันธหาล้านสุนยตา)¹⁰⁸ (1 ผู้ก) ถัง-อีจิงแปล
- 0103 02 0500 พุทธทวณะ อารุย-ธรรโมททาน¹⁰⁹ (1 ผู้ก) จันตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0104 02 0500 พุทธทวณะ ธรรโมททาน (1 ผู้ก) ซ่ง-ทานปาลแปล
- 0105 02 0501 ปณฺจ-สกนฺโธปม¹¹⁰ (1 ผู้ก) โห้วอัน-อันซือเกา-743
- 0106 02 0501 ผิวชั่วส่วยมั่วสั่วเพียวจิง (พุทธทวณะ ฟองน้ำที่ลอยละล่อง) (1 ผู้ก) จันตะวันออก-จู้ถันอุ้หลานแปล
- 0107 02 0502 ผิวชั่วปู้จื่อโถ้วอีจิง (1 ผู้ก) อุ้-จื่อเขียนแปล
- 0108 02 0502 พุทธทวณะ ปุณฺณ (ปุณฺณ-ไมตรรายณิ-ปุตร)¹¹¹ (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0109 02 0503 พุทธทวณะ ธรรมจักร-ปรวรัตน-สุตฺร¹¹² (1 ผู้ก) โห้วอัน-อันซือเกาแปล
- 0110 02 0504 ผิวชั่วชันจ้วนฝ่าหลุนจิง¹¹³ (พุทธทวณะ ตริ-ธรรมจักร) (1 ผู้ก) ถัง-อีจิงแปล
- 0111 02 0504 ผิวชั่วเซียงอิงเซียงเพ่อจิง (1 ผู้ก) จันตะวันตค-ฝ่าจวีแปล
- 0112 02 0504 พุทธ-ภายิต-อษฏางค-สมยณ-มารุค¹¹⁴ (1 ผู้ก) โห้วอัน-อันซือเกาแปล
- 0113 02 0505 ผิวชั่วหนันถิซือจิง (พุทธทวณะ พระนันทิสุตฺร) (1 ผู้ก) จันตะวันตค-ฝ่าจวีแปล

¹⁰⁶ *Samyuktāgama-sūtra* สงฺยุทฺตากม-สุตฺร เป็นคัมภีร์ที่เพี้ยนไปจากสังยุตตนิกายของบาลี

¹⁰⁷ ส่วนแปลเป็นจีนอีกฉบับหนึ่งของ *สงฺยุทฺตากม-สุตฺร* มีความยาวสั้นกว่า *สงฺยุทฺตากม-สุตฺร* ฉบับแปลของคุณภัทร เชื่อว่าแปลเมื่อ ค.ศ. 385 – ค.ศ. 431 รวมจำนวน 364 พระสูตร มาร์คัส บินเกนไฮเมอร์ (Marcus Bingenheimer) ปราชนิพนธ์หาญได้แสดงความเห็นว่าเป็นผลงานสืบทอดต่อๆ มาของนิกายกาศยปิยะ, นิกายธรรมคูปตะ, หรือนิกายมหายาน นิกายเหล่านี้เป็นนิกายระยะกลางๆ ซึ่งน่าจะมีแหล่งตั้งต้นจากนิกายมูลสรวาสตวาทิน

¹⁰⁸ เป็นคำอธิบายของพระพุทธเจ้าที่ป้องกันการเข้าใจว่าเป็นตัวตนที่อาจเกิดขึ้นจากการอธิบายขันธห้าในปฐมเทศนาครั้งแรกที่โปรดปัญจวัคคีย์ คัมภีร์ที่เกี่ยวข้องคือ บาลีในสังยุตตนิกาย (SN.22.59), มหาวรรคในพระวินัย (V.I.6.13) และจตุรวรรคในวินัย 四分律

¹⁰⁹ *Dharmōddāna* ธรรโมททาน

¹¹⁰ *Pañca-skandhōpama* ปณฺจ-สกนฺโธปม มีชื่อเรียกในภาษาจีนอีกว่า อยู่วินเพียวจิง 五蕴譬喻经 Wùyùn pìyù jīng

¹¹¹ *Pūrṇa* ปุณฺณ หรือ ปุณฺณ-ไมตรรายณิ-ปุตร *Pūrṇa-maitrāyaṇī-putra*

¹¹² *Dharmacakra-pravartana-sūtra* ธรรมจักร-ปรวรัตน-สุตฺร

¹¹³ *tri-dharmacakra* ตริ-ธรรมจักร

¹¹⁴ *Buddha-bhāṣita-aṣṭaṅga-samyak-mārga* พุทธ-ภายิต-อษฏางค-สมยณ-มารุค

- 0114 02 0506 ผิวชั่วหมาโหยวชั้นเชิงจิง (พุทธวณะ อาชาติลักษณะสาม)¹¹⁵ (1 ผู้) โห้วอัน-จือ
เยาแปล
- 0115 02 0507 ผิวชั่วหมาโหยวปาไถ้พีเหรินจิง (พุทธวณะ อุปมาบุคคลกับอาชาแปดลักษณะ) (1
ผู้) โห้วอัน-จือเยาแปล
- 0116 02 0507 ผิวชั่วเจี้ยเตอเชิงจิง (พุทธวณะ กลิ่นบุญแห่งศีล)¹¹⁶ (1 ผู้) จันตะวันออก-จู้
ถันอุ้หลานแปล
- 0117 02 0508 ผิวชั่วเจี้ยเชิงจิง (พุทธวณะ กลิ่นแห่งศีล) (1 ผู้) ช่ง-ฝ่าเสียนแปล
- 0118 02 0508 พุทธวณะ องคุลิมาลียสูตร¹¹⁷ (1 ผู้) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0119 02 0510 พุทธวณะ องคุลิมาล (องคุลิมาล)¹¹⁸ (1 ผู้) จันตะวันตก-ฝ่าจวี (พระสงฆ์จีน-
สันสกฤต ธรรมโลกา) แปล
- 0120 02 0512 องคุลิ-มาล¹¹⁹ (4 ผู้) หลิวช่ง-คุณภัทรแปล
- 0121 02 0544 ผิวชั่วเยว่วจิง (พุทธวณะ จันทูปมา) (1 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0122 02 0545 ผิวชั่วพัชื่อนี้สวังไถ้โห้วเปิงเงินถู่เป็นเชนจิง (พุทธวณะ มเหสีพระเจ้าปเสนชิต
เปื่อนธุลี)¹²⁰ (1 ผู้) จันตะวันตก-ฝ่าจวี (พระสงฆ์จีน-สันสกฤต ธรรมโลกา) แปล
- 0123 02 0546 ผิวชั่วฟ้งหนิวจิง (พุทธวณะ ปล่อยโค) (1 ผู้) โห้วฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0124 02 0547 ปุริตติย-สมุตปาท-ทิวิงก-นิริเทศ-สูตร¹²¹ (1 ผู้) ถัง-เสวียนจั้งแปล-661
- 0125 02 0549 เอโกตตรากม-สูตร (51 ผู้) จันตะวันตก-เคาตมสังฆเทวะแปล-398
- 0126 02 0831 ผิวชั่วอาหลัวอันจวีเตอจิง (พุทธวณะ คุณแห่งอรหันต์) (1 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0127 02 0834 ผิวชั่วชื่อเหรินชูลีเยนชื่อเจียนจิง (พุทธวณะ โลกุตตรบุคคลสี่) (1 ผู้) หลิวช่ง-คุณ
ภัทรแปล
- 0128 02 0835 สุมาทราวทาน-สูตร¹²² (1 ผู้) อุ้-จือเขียนแปล

¹¹⁵ *Sutra on the Three Marks of a Horse* ม้าที่ดีต้องมีลักษณะดีสามอย่างคือ ความเร็ว กำลัง และสี
เทียบกับบุรุษ คือต้องมีศีลอันถูกต้องดีงาม

¹¹⁶ *kṛta-punya*

¹¹⁷ *Angulimāliyasūtra*

¹¹⁸ *Angulimāla/Angulimālya*

¹¹⁹ *Anguli-māla* ผู้มีสร้อยคอนิ้วมือ

¹²⁰ King Prasenajit, 波斯匿王 พระเจ้าประเสนชิต (พระนางมัลลิกาเทวี)

¹²¹ *Pratītya-samutpāda divibhaṅga-nirdeśa sūtra* ปุริตติย-สมุตปาท ทิวิงก-นิริเทศ-สูตร เป็นพระ
สูตรเกี่ยวกับปัจจุสมุปบาท 12 องค์ธรรม ซึ่งใกล้เคียงกับพระบาลีในมัชฌิมนิกายพระสูตรที่ 33 มหาโคปโลกสูตร
Mahāgopālaka Sutta

- 0129 02 0843 พุทธวณะ สุมาคธา สุตฺร (1 ผู้) อุ-ฐฺลวีเหียนแปล
- 0130 02 0845 ผิวชั่วจู้จ่างเจอะนวีเตอ์อื้นหยวนจิง (พุทธวณะ เหตุปัจจัยได้บรรลุธรรมของ บุตรือนาณปิณทิก) ¹²³ (3 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0131 02 0854 ผิวชั่วพัวหลัวหมินปีลือจิง (พุทธวณะ พราหมณ์หนีมรณภัย) (1 ผู้) โห้วฮั่น-ฮั่น ซื่อเกาแปล
- 0132 02 0854 ผิวชั่วลือซื่อฮั่วอู่ฝูเป่าจิง (พุทธวณะ โภชนาทานได้บุญห้าประการ) (1 ผู้) ไม่ ทรานนามผู้แปล
- 0132 02 0855 ซื่อลือฮั่วอู่ฝูเป่าจิง (ทำทานโภชนาหารได้บุญห้าประการ) (1 ผู้) ไม่ทรานนามผู้ แปล
- 0133 02 0855 ผินผิชั่วหลัวหวังอ้อฝัวก้งหย่งจิง (พระเจ้าพิมพิสารถวายทานแด่พระพุทธเจ้า) ¹²⁴ (1 ผู้) จินตะวันตก-ฝ่าจวีแปล
- 0134 02 0857 ผิวชั่วจ่างเจอะจือลัวกั่วชู่เจียจิง (พุทธวณะ บุตรฤๅหบดีเศรษฐีและห้าสหายออก บรรพชา) (1 ผู้) หลิวช่ง-หฺยเจียนแปล
- 0135 02 0857 ผิวชั่วลือซื่อฮั่นจิง (พุทธวณะ มหาวิระย้ายภูเขา) ¹²⁵ (1 ผู้) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์ แปล
- 0136 02 0859 ผิวชั่วซื่อเว่ยเจิงโหยวฝ่าจิง (พุทธวณะ ธรรมอันหาได้ยากสี่ประการ) ¹²⁶ (1 ผู้) จิน ตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0137 02 0860 เซอ์ลือฝูหมัวเฮอม่เหียนโหยวซื่อจวีจิง (1 ผู้) โห้วฮั่น-เมิ่งเสียงแปล
- 0138 02 0861 ผิวชั่วลือซื่อซื่อเลียงเนี่ยนหฺรฺไหลจิง (พุทธวณะ มนสิการตถาคตสติสิบเอ็ด ประการ) (1 ผู้) หลิวช่ง-คุณภัทรแปล
- 0139 02 0861 พุทธวณะ จตุรานิรยสูตร (1 ผู้) จินตะวันออก-จู้ถันอู่หลันแปล
- 0140 02 0862 อาน่าตีป็นฮว่าชีจิง (อนาณปิณทิกสอนบุตรทั้งเจ็ด) (1 ผู้) โห้วฮั่น-ฮั่นซื่อเกาแปล
- 0141 02 0863 พุทธวณะ สุขต-สูตร ¹²⁷ (1 ผู้) หลิวช่ง-คุณภัทรแปล

¹²² *Sumāgadhāvadāna-sūtra* สุมาคธาวาทาน-สูตร

¹²³ *Anāthapiṇḍika* 給孤長者 อนาณปิณทิก

¹²⁴ พระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์องค์ที่ห้าของราชวงศ์โคศุนา ปกครองแคว้นมคธ Magadha 摩揭陀 ใน สมัยพระพุทธเจ้าสมณโคดม ได้ทูลขอพระเกศาและขนานูชาที่สถูป

¹²⁵ คัมภีร์นี้อาจเป็นของมหายาน ประมาณก่อนหนึ่งสหัสวรรษ เป็นพระสูตรกล่าวถึงปริณิรวาณของ พระพุทธเจ้า คล้ายกับที่พรรณนาใน *เอโกตตริกากม Ekōttarikāgama* (T125), และ *มุลสรวาสตีวาท-วินย the Mūlasarvāstivāda-vinaya* (T1442) มักเรียกชื่อสั้นๆ ว่า ย้ายเขาสูตร 移山經-ฮั่นจิง

¹²⁶ หาได้ยาก ไม่เคยพบมาก่อน สันสกฤต *adbhuta; adbhuta-dharma, adbhūta-dharma* อทฺฐต-ธรรม

- 0142 02 0863 พุทธวณะ สุขตสูตร¹²⁸ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0142 02 0864 สุขต-สูตร (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0143 02 0865 สุขต-สูตร¹²⁹ (1 ผูก) จินตะวันออก-จู้ถันอุ้หลันแปล
- 0144 02 0867 พุทธวณะ ปุจฉา-ปรินิรฺวณ-สูตร (1 ผูก) จินตะวันตก-ไป่ฝาจูแปล
- 0145 02 0869 พุทธมาตริ-ปรินิรฺวณ-สูตร (1 ผูก) หลิวซ่ง-หฺยเจียนแปล
- 0146 02 0870 เชอเว่ยกั้วหวังเม้งเจียนสือชื่อจิง (กษัตริย์กรุงสวตตีสุบินนิมิต 10 ประการ)¹³⁰ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0147 02 0872 ฝัวซัวเชอเว่ยกั้วหวังสือเม้งจิง (พุทฺธวณะ สุบินนิมิต 10 ประการของกษัตริย์กรุงสวตตี (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0148 02 0873 กั้วหวังปู้ลี่เซียนหนีสือเม้งจิง (พระเจ้าปเสนทิสูบินนิมิต 10 ประการ) (1 ผูก) จินตะวันออก-จู้ถันอุ้หลันแปล
- 0149 02 0874 ฝัวซัวอาหนันลงเสวียจิง (พุทฺธวณะ สหายพระอานนท์) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0150 02 0875 เอ. ฝัวซัวชู้ซันกวนจิง (พุทฺธวณะ สถานะเจ็ดภาวนาสาม) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0150 02 0883 บี. ฝัวซัวจี้หิงจิง (พุทฺธวณะ นวปรัช) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0151 02 0883 ฝัวซัวอาหนันเจ้งสิงจิง (พุทฺธวณะ อาคมอนุโยคสูตร (อาคมสุปริติปนฺนสูตร) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล

หมวดขาด เล่มที่ 3-4

- 0152 03 0001 ลั้วตู้จี้จิง (ขุ-ปารมิตา-สงฺครห)¹³¹ (8 ผูก) อุ้-คังเซิงหฺยแปล
- 0153 03 0052 โพธิสตฺตว-ขาดก สูตร (3 ผูก) อุ้-จื่อเจียนแปล
- 0154 03 0070 ขาดก-สูตร¹³² (5 ผูก) จินตะวันตก-ชรรมรักษ์แปล

¹²⁷ สำนักแปลอีกฉบับหนึ่งของ สุขต-สูตร

¹²⁸ สุขต หรือ สุขดา

¹²⁹ เป็นคัมภีร์พุทธศาสนาอินเดียสอนการประพฤติปฏิบัติสำหรับหญิงสาว มีชื่อในภาษาจีนอีกคือ อวี๋เหี่ยนวีจิง 玉耶女經 คัมภีร์นี้พบในอังคุตตรนิกาย *Anguttara-Nikāya* (VII.59) และ เอกคตฺตรากม-สูตร *Ekôttarāgama-sūtra* (ผูกที่ 49) สอนบุตรสาว (สะไก) ของอนาถบิณฑิกเพราะหยังในความงามและทรัพย์สิน

¹³⁰ พระเจ้าปเสนทิแห่งแคว้นโกศลเมืองสวตตี (เทียบมหาสุบินขาดกของบาลี)

¹³¹ *Saṭṭ-pāramitā-saṃgraha* ขุ-ปารมิตา-สงฺครห *Sūtra on the Collection of the Six Perfections*

- 0155 03 0108 ผิวชั่วผู้ช่าเป็นสังขิจ (พุทธทวณะ โพธิสตตฺว-ปุรว-จรยา)¹³³ (3 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0156 03 0124 ด้าฟ้งเปี่ยนผิวเป้าเอินจิง (มหาอุบายกตเวทิตาสูตฺร) (7 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0157 03 0167 กรุณา-ปฺณทริก-สุตฺร (10 ผูก) เปียเหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0158 03 0233 มหายน-กรุณา-ปฺณทริก-สุตฺร (มหา-กรุณา-ปฺณทริก หรือ กรุณา-ปฺณทริก)¹³⁴ (8 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0159 03 0291 ด้าเซ่งเปี่ยนเซ่งชินตี้กวนจิง (มหายนชาคกสุตฺร จิตภูมิภาวนา) (8 ผูก) ถัง-ปรัชญาแปล
- 0160 03 0331 ชาตก-มาลา (16 ผูก) ช่ง-เจาเต๋อหุ้ยสวินแปล
- 0161 03 0386 ทิรุมายุขกราสสุตฺร (1 ผูก) จันตะวันตก-ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0162 03 0388 กนุกนารุณปุรวโยค¹³⁵ (1 ผูก) โห้วเว่ย-เคาตม-ปรัชญารุจิแปล-538-543
- 0163 03 0390 พุทธทวณะ สุรปราช (1 ผูก) ถัง-อี้จิงแปล
- 0164 03 0392 พุทธทวณะ สิงหสุทสุสนราช มางส-ภกษณ-วินิวิฤตต¹³⁶ (1 ผูก) ถัง-จื่อเหียนแปล
- 0165 03 0393 พุทธทวณะ มุรุทธ-ราช¹³⁷ (6 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0166 03 0406 ผิวชั่วเยว่กวงผู้ช่าจิง (พุทธทวณะ จันทรประภาโพธิสัตว์) (1 ผูก) ช่ง- (ฝ่าเถียน) ธรรมภัทรแปล
- 0167 03 0408 ผิวชั่วไถ่จื่อมู่ฟัวจิง (พุทธทวณะ ราชกุมารพระเจ้าพาราณสี)¹³⁸ (1 ผูก) โห้วอัน-อันชื่อเกาแปล
- 0168 03 0410 ผิวชั่วไถ่จื่อมู่ฟัวจิง (พุทธทวณะ ราชกุมารพระเจ้าพาราณสี) (1 ผูก) จันตะวันตก-ธรรมปาลแปล
- 0169 03 0411 ผิวชั่วเยว่หมิงผู้ช่าจิง (พุทธทวณะ จันทรวิทยาโพธิสัตว์) (1 ผูก) ถัง-จื่อเหียนแปล

¹³² *Jātaka-sūtra* ชาตก-สุตฺร รู้จักในชื่อแปลเต็มในภาษาจีนว่า 佛说本生经 และในชื่ออื่นว่า 本生经 เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอดีตชาติของพระพุทธเจ้าและสาวกต่างๆ ประกอบด้วยพระสูตรสั้นๆ ห้าสิบห้าเรื่อง แปลจากทั้งภาษาบาลีและสันสกฤต

¹³³ 本行 *pūrva-carya* ปุรว-จรยา

¹³⁴ ถำนวนแปลอีกฉบับหนึ่ง กรุณา-ปฺณทริก-สุตฺร (มหา-กรุณา-ปฺณทริก หรือ กรุณา-ปฺณทริก) *Mahā-karuṇā-puṇḍarīka*, *Karuṇā-puṇḍarīka*

¹³⁵ *Kaṇkanavarṇapūrvayoga* กนุกนารุณปุรวโยค

¹³⁶ *māṃsa-bhakṣaṇa-vinivṛtta* มางส-ภกษณ-วินิวิฤตต

¹³⁷ *Mūrdhaja-rāja* มุรุทธ-ราช

¹³⁸ คล้ายกับชาตกเรื่องพระเคมีขัป

- 0170 03 0412 ฟัวชั่วต๋อกลงไถ่จื่อจิง (พุทธวณะ ศรีประภากรมาร) (1 ผูก) จันตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0171 03 0418 สุทธานกุมาร-สูตร (ชินปุตรอรุณสิทธิ สุตฺร) ¹³⁹ (1 ผูก) จันตะวันตค-เชิงเจียน แปล
- 0172 03 0424 ฟัวชั่วผู้ช่าโถวเซินอีเอ้อหู่หนีถ่าอินเหยวันจิง (พุทธวณะ สฎูปโพธิสัตว์อุทิสร้างแก้พยัคฆ์หิว) (1 ผูก) เปยเหลียง-ฝ่าเชิงแปล
- 0173 03 0428 ฟัวชั่วผู้ไล่ไฟจื่ออินเหยวันจิง (4 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0174 03 0436 ฟัวชั่วผู้ช่าสานจื่อจิง (พุทธวณะ โพธิสัตว์สุวรรณสามกุมาร) ¹⁴⁰ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0175 03 0438 เอ. ฟัวชั่วสานจื่อจิง (พุทธวณะ สุวรรณสามกุมาร) (1 ผูก) จันตะวันตค-เชิงเจียนแปล
- 0175 03 0440 บี. สานจื่อจิง (1 ผูก) ผู้ฉิน-เชิงเจียนแปล
- 0175 03 0442 ซี. สานจื่อจิง (1 ผูก) หยาวฉิน-เชิงเจียนแปล
- 0176 03 0442 ฟัวชั่วชื่อเจอะเยว่ฟัวเป็นเซินจิง (พุทธวณะ ศารทูลพุทธอวทาน) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0177 03 0446 พุทธวณะ มหามติ-สูตร ¹⁴¹ (1 ผูก) หลิวช่ง-คุณภัทรแปล
- 0178 03 0447 เขียนชื่อขันจ่วนจิง (1 ผูก) จันตะวันตค-ฝ่าจีแปล
- 0179 03 0450 รูปุตยวาทาน ¹⁴² (1 ผูก) หยวนเวย-พุทธสถานตะแปล
- 0180 03 0452 ฟัวชั่วกั้วชัวชื่อฟัวเฟินเหว่ยจิง (1 ผูก) จันตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0181 03 0452 ฟัวชั่วจิวเซ่อลู่จิง (พุทธวณะ กวางเก๋าสี) (1 ผูก) อุ้-จื่อเซียนแปล
- 0181 03 0453 ฟัวชั่วจิวลู่จิง (พุทธวณะ กวางเก๋าดัว) (1 ผูก) อุ้-จื่อเซียนแปล
- 0182 03 0454 ฟัวชั่วลู่หมู่จิง (พุทธวณะ แม่กวาง) (1 ผูก) จันตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0182 03 0455 ลู่หมู่จิง (แม่กวางสูตร) (1 ผูก) จันตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0183 03 0457 อีเซี่ยจื่อกวางหมิงเซียนเหรินถื่อชินอินเยวี่ยนปู้สือโร่วจิง (วิรัตมั่งสโกชนาของตบะถึยเพราะเมตตาคิดเป็นปัจจัย) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0184 03 0461 จารุย-นิทาน (จรรยวาทาน) ¹⁴³ (2 ผูก) โห้วฮั่น-จูต้าลี่และคังเม้งเสียงแปล

¹³⁹ *Jinaputrârthasiddha sūtra* ชินปุตรารุณสิทธิ สุตฺร

¹⁴⁰ พระพุทธเจ้าทรงเทศน์ที่กรุงโกสัมพี Kausāmbī

¹⁴¹ *Mahāmati-sūtra* มหามติ-สูตร

¹⁴² *Rūpavatyāvadāna* รูปุตยวาทาน

¹⁴³ *Cārya-nidāna* จารุย-นิทาน 修行本起經 รู้จักในอีกชื่อหนึ่งว่า 宿行本起經

- 0185 03 0472 พุทธวจนะ จารุข-นิทาน (มังคลกุมาร (โสนทรรยะ) นิทาน) ¹⁴⁴ (2 ผู้) อู่-จื่อเขียนแปล
- 0186 03 0483 พุทธวจนะ ลลิต-วิสูตร ¹⁴⁵ (8 ผู้) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0187 03 0539 ไวปุลย-มหาวยุห-สูตร ¹⁴⁶ (12 ผู้) ถัง-ทิวาการแปล-683
- 0188 03 0617 อัฐมุข่าเป็นฉี่จิง (อภินิยกรมณ-สูตร) (1 ผู้) จันตะวันตก-เนี่ยเต้าเงินแปล
- 0189 03 0620 กั้วชวีเสี้ยนไจ้อินกั้วจิง (ชาดกพระพุทธเจ้า) ¹⁴⁷ (4 ผู้) หลิวซ่ง-คุณภัทรแปล
- 0190 03 0655 ผัวเป็นสิงจี่จิง (อภินิยกรมณ-สูตร) ¹⁴⁸ (60 ผู้) สุข-ชญาณคุปต์แปล
- 0191 03 0932 พุทธวจนะ มหาสมมต-ราช ¹⁴⁹ (13 ผู้) ซ่ง-ฝ่าเสี้ยนแปล
- 0192 04 0001 พุทธจริต ¹⁵⁰ (5 ผู้) รจนาโดยอัสวโหมย-ธรรมเกษมแปล
- 0193 04 0054 ผัวเป็นสิงจิง (พุทธจริยาสูตร) ¹⁵¹ (7 ผู้) ซ่ง-ซือเป่าหยุนแปล
- 0194 04 0115 เซิงเฉียหลัวชาสั่วจี่จิง (รวมสูตรสิงหล) ¹⁵² (3 ผู้) ผู่จิน-สังฆภัทรแปล
- 0195 04 0146 พุทธวจนะ ทวาทศวิหณ-สูตร ¹⁵³ (1 ผู้) จันตะวันออก-กาโลทกแปล--392
- 0196 04 0147 จงเป็นฉี่จิง (2 ผู้) โห้วฮั่น-ถันกั้วและกั้วเม้งเสียงแปล-392
- 0197 04 0163 พุทธวจนะ จัญจ-มานวิกา ¹⁵⁴ (2 ผู้) โห้วฮั่น-กั้วเม้งเสียงแปล
- 0198 04 0174 อรุณ-วรุคีย-สูตร ¹⁵⁵ (2 ผู้) อู่-จื่อเขียนแปล

¹⁴⁴ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ ชาดกตั้งแต่ชาดกที่ตั้งความปรารถนาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

¹⁴⁵ *Lalita-vistara* เป็นพระสูตรแปลฉบับต้นๆ ของ *ลลิต-วิสูตร*

¹⁴⁶ *Vaipulya-mahāvīyūha-sūtra* *ไวปุลย-มหาวยุห-สูตร* ซึ่งมีสำนวนแปลต่างออกไปอีกฉบับหนึ่งของ *พุทธวจนะ ลลิต-วิสูตร* 佛說普曜經 T186

¹⁴⁷ *Scripture on Past and Present Causes and Effects* เป็นเรื่องชาดกของพระพุทธเจ้า เป็นฉบับแปลจีนที่สมบูรณ์ และหลังคัมภีร์ T184 修行本起經; T185 太子瑞應本起經

¹⁴⁸ *Sutra of the Collection of the Original Acts of the Buddha* สันสกฤตคือ *Abhiniṣkramaṇa-sūtra* *อภินิยกรมณ-สูตร* ชื่อเต็มคือ *พุทธอภินิยกรมณ-สูตร* 佛本行集經

¹⁴⁹ *Mahāsammata-rāja* *มหาสมมต-ราช*

¹⁵⁰ *Acts of the Buddha* สันสกฤตคือ *Buddhacarita*

¹⁵¹ *Sutra on the Past Activities of the Buddha* ชื่อพระสูตรในภาษาจีนคือ 佛本行經 เนื้อหาคล้าย T192

¹⁵² เป็นคัมภีร์ที่ประพันธ์ขึ้นหลังจากที่พุทธปรินิพพานได้ 700 ปี ผู้ประพันธ์คือสิงหล (ศรีลังกา)

¹⁵³ *Dvādaśaviharaṇa-sūtra* *ทวาทศวิหณ-สูตร*

¹⁵⁴ *Ciñca-Mānavikā* จัญจมานวิกานางพราหมณ์ที่กล่าวต่อพระพุทธเจ้าว่าทำให้นางมีครรภ์

¹⁵⁵ *Artha-vargīya-sūtra* *อรุณ-วรุคีย-สูตร*

- 0199 04 0190 สุธวิร-คาถา (ประวัตินำร้อยพุทธอัครสาวกสูตร)¹⁵⁶ (1 ผู้) จินตะวันต-ธรรมรักษ์แปล
- 0200 04 0203 อวทานศตก¹⁵⁷ (10 ผู้) อุ-จื้อเขียนแปล
- 0201 04 0257 สูตรราลงการ-ศาสูตร (กลุปนา มณฺฑิติกา)¹⁵⁸ (15 ผู้) รจนาโดยอัสวโมช-โห้วฉิน-กุมารชีฟแปล-402-412
- 0202 04 0349 ทมมุก-นิทาน-สูตร¹⁵⁹ (13 ผู้) หยวนเว-หฺยจเวแปล-445
- 0203 04 0447 สงฺยุท-รัตน-ปิฎก-สูตร¹⁶⁰ (10 ผู้) หยวนเว-กิวกรและฉินเหย้าแปล-472
- 0204 04 0499 จำพื่อวี่จิง (สังยุทอุปมาสูตร)¹⁶¹ (1 ผู้) โห้วฉิน-โลกกเขมแปล
- 0205 04 0502 จำพื่อวี่จิง (2 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0206 04 0510 จัวจำพื่อวี่จิง (2 ผู้) อุ-คังเซิงหฺยแปล
- 0207 04 0522 จำพื่อวี่จิง (1 ผู้) รวบรวมโดยเต้าแล้ว
- 0208 04 0531 จั้งจิงฉวนจำพื่อวี่จิง (อุปมานานาสูตร) (2 ผู้) หยวนฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0209 04 0543 ไป่อวี่จิง (คัมภีร์ร้อยอุปมา)¹⁶² (4 ผู้) รจนาโดยสังฆเสนะในศตวรรษที่ 5-เฉียวฉิ-คุณวฤทธิแปล-492
- 0210 04 0559 ธรรมปา¹⁶³ (2 ผู้) อุ-วิมนะแปล
- 0211 04 0575 ธรรมปา¹⁶⁴ (4 ผู้) จินตะวันต-ธรรมตราตระ, ฝ่าจวีและฝ่าลีแปล

¹⁵⁶ *sthavira-gāthā* สุธวิร-คาถา

¹⁵⁷ *Avadānaśataka* อวทานศตก

¹⁵⁸ *Sūtrālaṃkāra-śāstra* สูตรราลงการ-ศาสูตร หรืออาจเรียกว่า *Kalpanā maṇḍitikā* กลุปนา มณฺฑิติกา

¹⁵⁹ *Damamūka-nidāna-sūtra* ทมมุก-นิทาน-สูตร มีความยาว 30 ผู้ ฉบับภาษาจีนแปลเสร็จเมื่อค.ศ. 445 โดยหฺยเจวี่ ฉบับภาษาธิเบตแปลเสร็จสมบูรณ์หลังปีค.ศ. 632 ฉบับภาษามองโกลแปลเสร็จสมบูรณ์หลังปีค.ศ. 1269

¹⁶⁰ *Samyukta-ratna-piṭaka-sūtra* สงฺยุท-รัตน-ปิฎก-สูตร

¹⁶¹ *Sutra on Various Metaphors* เป็นเรื่องราวที่แสดงกฎแห่งกรรม การทำดีทำชั่ว โดยมีเรื่องราวอุปมาสามสิบเก้าเรื่อง

¹⁶² *Scripture of the 100 Parables* รู้จักกันในชื่อจีนอื่นๆ คือ 百句譬喻經, 百句譬喻集經, 百譬經, และ 百喻集. ประพันธ์โดยสังฆเสนะ พระภิกษุชาวอินเดียในศตวรรษที่ห้า ปรีวรรตเป็นจีนโดยศิษย์ชื่อ คุณวฤทธิ *Guṇavṛddhi* 求那毘地 ในปี 492

¹⁶³ *Dharma-phrase Sutra* สันสกฤตคือ ธรรมปา *Dharmapada*, บาลีคือ ธรรมปา *Dhammapada*); ชื่อพระสูตรปรีวรรตโดยการเขียนทับศัพท์ คือ ถันปัวจิง 曇鉢經

- 0212 04 0609 ธรรมปาถ (อุทานวรรค)¹⁶⁵ (30 ผูก) หยาวฉิน-จู๊ฝัวเนี่ยนแปล
- 0213 04 0777 ธรรมปท (อุทานวรรค-กาพย์)¹⁶⁶ (4 ผูก) ช่ง-เทียนซีใจแปล
- 0214 04 0799 ฝัวชั่วจื่อโก้วจิง (พุทธทวณะ สุนัขพาล) (1 ผูก) อู่-จื่อเซี่ยนแปล
- 0215 04 0800 ฝัวชั่วฉวินหนิวฟือวี่จิง (พุทธทวณะ อุปมาฝูงโค) (1 ผูก) จินตะวันตก-ฝ่าจวีแปล
- 0216 04 0800 ฝัวชั่วต้าอวี่ชื้อจิง (พุทธทวณะ มหามัสยา) (1 ผูก) จินตะวันออก-จู๊ถันอู่หลัน (ธรรม
สัต)
- 0217 04 0801 พุทธทวณะ อาสิวิโสปม-สุตต¹⁶⁷ (1 ผูก) ถัง-อี่จั้งแปล
- 0218 04 0801 ฝัวชั่วฉวันตั้งหวังจิง (พุทธทวณะ อภิเษกราชสูตร) (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0219 04 0802 ฝัวชั่วอี่วี่จิง (พุทธทวณะ อุปมาแพทย์ปुरुช) (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- หมวดปรัชญา เล่มที่ 5-8**
- 0220 05 0001 มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร (ศต-สาหสริกา ปรัชญา-ปารมิตา)¹⁶⁸ (600 ผูก) (ผูกที่ 1-
200) ถัง-เสวียนจั้งแปล-660-663
- 0220 06 0001 มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร¹⁶⁹ (ผูกที่ 201-400) ถัง-เสวียนจั้งแปล
- 0220 07 0001 มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร (ผูกที่ 401-600) ถัง-เสวียนจั้งแปล
- 0221 08 0001 ปญจวิมุตติ-สาหสริกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร (ปญจวิมุตติ-สาหสริกา-สูตร)¹⁷⁰ (20
ผูก) จินตะวันตก-โมกษะละแปล-291
- 0222 08 0147 ปญจวิมุตติ-สาหสริกา-ปรัชญาปารมิตา¹⁷¹ (10 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล

¹⁶⁴ *Dharmapāda* ธรรมปาถ เป็นที่รู้จักในชื่ออื่น ได้แก่ 法句本末經, 法句喻經, 法喻經, และ 法句譬經 ประกอบด้วยสามสิบเก้าบท สองในสามของเนื้อหาคล้ายกับ ธรรมปท (T210) ประพันธ์ในรูปแบบการอธิบายเพิ่มเติมร้อยแก้วใน ธรรมปาถ

¹⁶⁵ *Sutra of the Appearance of Light* สันสกฤต *Dharmapāda* ธรรมปาถ เนื้อหาส่วนที่เป็นกาพย์คล้ายบาลี ธรรมปท *Dhammapada* 法句經 แต่ส่วนที่เป็นร้อยแก้วอธิบายมีลักษณะไปทางมหายาน

ในอีกความหมายหนึ่งของ 出曜經 คืออวทาน *Avadānas*, 阿波陀那 เรื่องราวการกระทำต่างๆ ในอดีตจากการระลึกได้ เป็นคัมภีร์รูปแบบการประพันธ์ประเภทที่หกในสิบสองประเภทของพระไตรปิฎก ประกอบด้วยอุปมาอุปมัย

¹⁶⁶ *Dharma-pada*, *Udāna-varga ธรรม-ปท, อุทาน-วรรค

¹⁶⁷ *Āsīvisōpama-sutta* อาสิวิโสปม-สุตต

¹⁶⁸ *Mahāprajñāpāramitā-sūtra* มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร

¹⁶⁹ ในพระสูตรย่อยที่เก้า คือ วัชรจุเลทิกา ปรัชญาปารมิตา แปลโดยเสวียนจั้ง (T220 [9]) ใน ค.ศ. 648 มีทั้งหมดหกสำนวน ได้แก่ T235-T239

¹⁷⁰ *Pañcaviṃśati-sāhasrikā-prajñāpāramitā-sūtra* ปญจวิมุตติ-สาหสริกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร

¹⁷¹ *Pañcaviṃśati-sāhasrikā-prajñāramitā* ปญจวิมุตติ-สาหสริกา-ปรัชญาปารมิตา

- 0223 08 0217 อชฎ-สาหัสริกา-ปรัชญา-ปารมิตา (ปรัชญาสูตรมหาวรรค) ¹⁷² (27 ผู้ก) โห้วฉิน-กุมารฉีฟแปล-404
- 0224 08 0425 อชฎสาหัสริกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร (มหาปรัชญาปารมิ-สูตร หรือ มหาปรัชญาปารมิ-มรค-จรยา-สูตร หรือปรัชญา-สูตร-มรค-จรยา) ¹⁷³ (10 ผู้ก) โห้วฉัน-โลกเกษมแปล-179
- 0225 08 0478 อชฎสาหัสริกา ปรัชญาปารมิตา-สูตร (อชฎสาหัสริกา-สูตร) ¹⁷⁴ (6 ผู้ก) อู้-จื่อเขียนแปล
- 0226 08 0508 ฎีกามหาปรัชญาสูตร (5 ผู้ก) เขียนฉิน-ธรรมปริยะและจู้ฝัวเนี่ยนแปล
- 227 08 0536 อชฎ-สาหัสริกาปรัชญา-ปารมิตา (มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร ฉบับย่อ) (10 ผู้ก) โห้ว ฉิน-กุมารฉีฟแปล
- 0228 08 0587 ¹⁷⁵พุทธวจนะ อชฎสาหัสริกา-ปรัชญาปารมิตา (25 ผู้ก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0229 08 0676 ปรัชญาปารมิตา รตนคุณสยจยคาถา (เรียกย่อๆ ว่า รตนคุณสยจย-สูตร) ¹⁷⁶ (3 ผู้ก) ช่ง-ฝ่าเสี้ยนแปล
- 0230 08 0684 ปรัชญาปารมิตา 8000 กภาพย์ สมบูรณ์สังข์ 108 นามธารณี (1 ผู้ก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0231 08 0687 สุวิกรานตวิกรามิ-ปริปฏจจา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร (หรือเทวราช-ปรัวร-ปรัชญาปารมิตา) ¹⁷⁷ (7 ผู้ก) ฉิน-อุปศุนย์แปล
- 0232 08 0726 มัญจุศรีวจนะ สप्तศตติกา-ปรัชญาปารมิตา ¹⁷⁸ (2 ผู้ก) เหลียง-มันทรเสนแปล

¹⁷² *Aṣṭa-sāhasrikā-prajñā-pāramitā* อชฎ-สาหัสริกา-ปรัชญา-ปารมิตา; *Pañca-viṃśati-sāhasrikā-prajñā-pāramitā* ปณจ-วิมศติ-สาหัสริกา-ปรัชญา-ปารมิตา จำนวนความยาว 27 ผู้ก แปลโดยกุมารฉีฟ ค.ศ. 404

¹⁷³ *Aṣṭasāhasrikā-prajñāpāramitā-sūtra* อชฎสาหัสริกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร จำนวน 10 ผู้ก แปลโดยโลกเกษมในสมัยโห้วฉัน ค.ศ. 179 ที่ลั่วหยาง

¹⁷⁴ *Aṣṭasāhasrikā prajñāpāramitā-sūtra* อชฎสาหัสริกา ปรัชญาปารมิตา-สูตร จำนวน 6 ผู้ก แปลโดยจื่อเขียนในราชวงศ์อู่ พระสูตรนี้เป็นที่รู้จักในชื่ออื่นว่า *อชฎสาหัสริกา-สูตร* 大度無極經

¹⁷⁵ *aṣṭasāhasrikā prajñāpāramitā*

¹⁷⁶ *Prajñāpāramitā ratnaguṇasamācayagāthā* ปรัชญาปารมิตา รตนคุณสยจยคาถา เรียกย่อๆ ว่า รตนคุณสยจย-สูตร 寶惠藏經

¹⁷⁷ *Suvikrāntavikrāmi-paripṛcchā-prajñāpāramitā-sūtra* สุวิกรานตวิกรามิ-ปริปฏจจา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร (หรือ *Deva-rāja-pravara-prajñāpāramitā* เทว-ราช-ปรัวร-ปรัชญาปารมิตา) แปลโดยอุปศุนย์ในราชวงศ์ฉิน ค.ศ. 565 ที่หยังโจว

¹⁷⁸ *Saptaśatikāprajñāpāramitā*

- 0233 08 0732 ศปตศตিকা-ปรัชญาปารมิตา (ปรัชญาปารมิตาโดยมัณจุศรี)¹⁷⁹ (1 ผูก) เหลียง-สังฆวร หรือสังฆपालแปล
- 0234 08 0740 พุทธวจนะ นาคศรีปริปุจฉา¹⁸⁰ (1 ผูก) ช่ง-เซียงกงแปล
- 0235 08 0748 วชรจุเลทิกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร (1 ผูก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล-403
- 0236 08 0752 วชรจุเลทิกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร (1 ผูก) หยวนเว-โพธิธิแปล-509
- 0236 08 0757 วชรจุเลทิกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร (1 ผูก) หยวนเว-โพธิธิแปล-509
- 0237 08 0762 วชรจุเลทิกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร¹⁸¹ (1 ผูก) เฉิน-ปรมารณแปล-562
- 0238 08 0766 วชร-จุเลทิกา หรือ อารย-วชร-จุเลทิกา ภควตี ปรัชญาปารมิตา (ตริศตিকা ปรัชญาปารมิตา)¹⁸² (1 ผูก) สุข-ธรรมคูปต์แปล-605
- 0239 08 0771 พุทธวจนะ วชร-จุเลทิกา¹⁸³ (1 ผูก) ถัง-อั้งแปล-703
- 0240 08 0776 อหุยรุธศตিকা-ปรัชญาปารมิตา หรือปรัชญาปารมิตา-นย-ศตปญจศตিকা (ปรัชญาปารมิตา-นย-ศตปญจาศตিকা)¹⁸⁴ (1 ผูก) ถัง-โพธิธิแปล
- 0241 08 0778 พุทธวจนะ ปรัชญาปารมิตา-นย-ศตปญจาศตিকা หรือ อหุยรุธศตিকা-ปรัชญาปารมิตา¹⁸⁵ (1 ผูก) ถัง-วัชรปัญญาแปล
- 0242 08 0781 ผัวชั่วเปียนจ้าวปัวหรือปัวหลัวมีจิง (1 ผูก) ช่ง-ทานแปล
- 0243 08 0784 อหุยรุธศตিকা-ปรัชญาปารมิตา-สูตร, หรือ ปรัชญาปารมิตา-นย-สูตร (เรียกย่อๆ ว่า นย-สูตร)¹⁸⁶ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล

¹⁷⁹ *The Prajñāpāramitā as Taught by Mañjuśrī*, ภาษาสันสกฤต ศปตศตিকা ปรัชญาปารมิตา *Śaptaśatikā prajñāpāramitā* เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ ปรัชญาปารมิตา 700 โสกล

¹⁸⁰ 首菩薩無上清淨分衛經 มิเชล ราดิค [Michael Radich] ใช้ภาษาสันสกฤตว่า นาคศรีปริปุจฉา *Nāgasrīparipṛcchā*

¹⁸¹ *Diamond Sutra* วชร-จุเลทิกา ปรัชญาปารมิตา-สูตร *Vajracchedikā-prajñāpāramitā-sūtra*.

¹⁸² *Vajra-cchedikā* วชร-จุเลทิกา, หรือ *Ārya-vajra-cchedikā bhagavatī prajñāpāramitā* อารย-วชร-จุเลทิกา ภควตี ปรัชญาปารมิตา, หรือ *Trisatikā prajñāpāramitā* ตริศตিকা ปรัชญาปารมิตา

¹⁸³ *Diamond-Cutter Sutra* พุทธวจนะ วชร-จุเลทิกา *Vajra-cchedikā*

¹⁸⁴ *Adhyardhaśatikā prajñāpāramitā* อหุยรุธศตিকা-ปรัชญาปารมิตา, หรือ *Prajñāpāramitā-naya-śatapañcāśatikā* ปรัชญาปารมิตา-นย-ศตปญจศตিকা, หรือ *Prajñāpāramitā-naya-śatapañcāśatikā* ปรัชญาปารมิตา-นย-ศตปญจาศตিকা

¹⁸⁵ *prajñāpāramitā-naya-śatapañcāśatikā* ปรัชญาปารมิตา-นย-ศตปญจาศตিকা, หรือ *adhyardhaśatikā prajñāpāramitā* อหุยรุธศตিকা ปรัชญาปารมิตา

¹⁸⁶ *Adhyarthaśatikā-prajñāpāramitā-sūtra*, *Prajñāpāramitā-naya-sūtra* อหุยรุธศตিকা-ปรัชญาปารมิตา-สูตร, หรือ ปรัชญาปารมิตา-นย-สูตร 般若理趣經 หรือ นย-สูตร 理趣經

- 0244 08 0786 ฟัวชั่วจู้ซ่งเกินเป็นด้าเล่อจินกั๊งปั๊กงชั้นเม่ยด้าเจียวหวังจิง¹⁸⁷ (7 ผู้ก) ซ่ง-ฝ่าเลี่ยนแปล
- 0245 08 0825 ฟัวชั่วเหรินหวังปั๋วเหร่อปั๋วหลัวมีจิง (พุททวณะ นเรนทรราชปรัชญาปารมีสูตรเรียกย่อๆ ว่านเรนทรราชสูตร)¹⁸⁸ (2 ผู้ก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0246 08 0834 เหรินหวังปั๋วเหร่อปั๋วหลัวมีจิง (นเรนทรราชปรัชญาปารมีปกปักรัษฎาสูตร) (2 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0247 08 0845 ฟัวชั่วเหลี่ยวอี้เซ่งปั๋วเหร่อปั๋วหลัวมีจิง (พุททวณะ อรรถกรบถั่วนปรัชญาปารมีตาสูตร) (1 ผู้ก) ซ่ง-ทานปาลแปล
- 0248 08 0845 ฟัวชั่วอู่สือซ่งเซ่งปั๋วเหร่อปั๋วหลัวมีจิง (พุททวณะ อารยปรัชญาปารมีตาห่าสิบโศลก) (1 ผู้ก) ซ่ง-ทานปาลแปล
- 0249 08 0846 ฟัวชั่วตี้ซื่อปั๋วเหร่อปั๋วหลัวมีตัวชินจิง (1 ผู้ก) ซ่ง-ทานปาลแปล
- 0250 08 0847 หมัวเฮอปั๋วเหร่อปั๋วหลัวมีด้าหมิงโจ้วจิง (มหาปรัชญาปารมิตามหามนตร์) (1 ผู้ก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0251 08 0848 มหา-ปรัชญาปารมิตา-หุถุทย-สูตร (1 ผู้ก) ถัง-เสวียนจั้งแปล
- 0252 08 0849 ปรัชญาปารมิตา-หุถุทย-สูตร (ความรู้อันบริบูรณ์) (1 ผู้ก) ถัง-ธรรมจันทรแปล
- 0253 08 0849 มหา-ปรัชญาปารมิตา-หุถุทย-สูตร (1 ผู้ก) ถัง-ปรัชญาและลีเหยียนแปล
- 0254 08 0850 มหา-ปรัชญาปารมิตา-หุถุทย-สูตร (1 ผู้ก) ถัง-ปัญญาจักรแปล
- 0255 08 0850 มหา-ปรัชญาปารมิตา-หุถุทย-สูตร (1 ผู้ก) ถัง-ฝ่าเจิงแปล
- 0256 08 0851 ปวิรรตสันสกฤตเทียบพยัญชนะและเสียงแห่งราชวงศ์ถังของปรัชญาปารมิตาหุถุทยสูตร¹⁸⁹ (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0257 08 0852 พุททวณะ ภควดี-ปรัชญาปารมิตา-หุถุทย¹⁹⁰ (1 ผู้ก) ซ่ง-ทานปาลแปล
- 0258 08 0852 พุททวณะ สวลุปากษร-ปรัชญาปารมิตา¹⁹¹ (1 ผู้ก) ซ่ง-เทียนซีใจแปล
- 0259 08 0854 กวนเลียงฟัวหมู่ปั๋วเหร่อปั๋วหลัวมีตัวมุชาจิง (1 ผู้ก) ซ่ง-เทียนซีใจแปล
- 0260 08 0854 ฟัวชั่วไคเจว้จื่อซ่งปั๋วเหร่อปั๋วหลัวมีตัวจิง (4 ผู้ก) ซ่ง-เหวยจั้งแปล

¹⁸⁷ *Śrīparamādya* 大安樂不空三昧耶真實瑜伽 (P.119, T244)

¹⁸⁸ *Perfection of Wisdom Sutra for Humane Kings Protecting Their Countries* ฉบับแปลโดยกุมารชีฟ ไม่มีภาคเสริมการสวดคาถาเวทมนตร์ดังในฉบับแปลของอโมฆวัชระ

¹⁸⁹ *vyāñjana-svara*

¹⁹⁰ *Bhagavati-prajñāpāramitā-hṛdaya*;

¹⁹¹ *Perfection of Wisdom of the Little Mother Syllables* หรือ *Svalpākṣara-prajñāpāramitā* พระพุทธเจ้าทรงเทศน์ ที่คุฤทธฤฎ (คิซมฤฎ) เพื่อตอบปัญหาแก่อวโลกิตศวรโพธิสัตว์

- 0261 08 0865 ต้าแข็งหลี่ชวีลั่วปัวหลัวมีตัวจริง (10 ผู้ก) ถัง-ปรัชญาแปล
หมวดปฐกติก และหมวดอวตังสก เล่มที่ 9-10
- 0262 09 0001 สทุธรรม-ปฐกติก-สุตฺร (7 ผู้ก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0263 09 0063 สทุธรรม-ปฐกติก¹⁹² (10 ผู้ก) จันตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0264 09 0134 ปริเฉทผนวกของสทุธรรมปฐกติกสุตฺร¹⁹³ (7 ผู้ก) สุธ-ชญาณคุปต์และธรรมคุปต์แปล
- 0265 09 0197 สทุธรรม-ปฐกติก¹⁹⁴ (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0265 09 0198 สทุธรรมปฐกติกสุตฺร สมณต-มุข-ปริวรรโต นามอวโลกิตศุว-วิกุรวณ-นิริเทศะ (1 ผู้ก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล สุธ-ชญาณคุปต์แปลกายใหม่อีกครั้ง
- 0266 09 0198 พุทธวจนะ อไวรุตติก-สุตฺร (3 ผู้ก) จันตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0267 09 0226 อไวรุตตนิย-จกฺร-สุตฺร¹⁹⁵ (4 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0268 09 0254 พุทธวจนะ อไวรุตติก-จกฺร¹⁹⁶ (6 ผู้ก) หลิวซ่ง-จื่อเหยียนแปล
- 0269 09 0285 พุทธวจนะ ปฐกติกสมาธิสุตฺร (1 ผู้ก) หลิวซ่ง-จื่อเหยียนแปล
- 0270 09 0290 มหาเถรหารก-ปริวรรต¹⁹⁷ (2 ผู้ก) หลิวซ่ง-คุณภัทรแปล
- 0271 09 0300 พุทธวจนะ โพธิสตุตฺว-โคจโรปาย-วิษย-วิกุรวณ-นิริเทศ¹⁹⁸ (3 ผู้ก) หลิวซ่ง-คุณภัทรแปล
- 0272 09 0317 มหาสตุยนิรฺคุรณอุปฺตรวยาकरण สุตฺร¹⁹⁹ (10 ผู้ก) หยวนเวย-โพธิธิจิแปล
- 0273 09 0365 วชรสมาธิสุตฺร²⁰⁰ (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0274 09 0374 พุทธวจนะ สรว-ไวปุลย-วิทยา-สิทฺธ-สุตฺร²⁰¹ (1 ผู้ก) จันตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล

¹⁹² ส่วนแปลอีกฉบับหนึ่งของ *สทุธรรมปฐกติกสุตฺร*

¹⁹³ ที่ได้ชื่อว่าปริเฉทผนวกเพราะ ได้รวมปริเฉทเทวทัต และปริเฉทอุปัฏฐกโสดสมุณไพร ซึ่งมีได้มีในฉบับแปลของกุมารชีฟ

¹⁹⁴ เป็นส่วนแปลอีกฉบับหนึ่งของ *สทุธรรมปฐกติกสุตฺร*

¹⁹⁵ *Avaivartanīya-cakra-sūtra* อไวรุตตนิย-จกฺร-สุตฺร

¹⁹⁶ *Avaivartika-cakra* อไวรุตติก-จกฺร

¹⁹⁷ *Mahābherīhāraka-parivarta* มหาเถรหารก-ปริวรรต

¹⁹⁸ *Bodhisattva-gocarōpāya-viṣaya-vikurvāṇa-nirdeśa* โพธิสตุตฺว-โคจโรปาย-วิษย-วิกุรวณ-นิริเทศ

¹⁹⁹ *Mahāsatyanirgranthaputrayākaraṇa sūtra* มหาสตุยนิรฺคุรณอุปฺตรวยาकरण สุตฺร

²⁰⁰ *Vajrasamādhi-sūtra*

²⁰¹ *sarva-vaipulya-vidyā-siddha-sūtra* สรว-ไวปุลย-วิทยา-สิทฺธ-สุตฺร

- 0275 09 0379 ต้าแข็งฟังกวังง่งฉือจิง (เรียกย่อๆ ง่งฉือจิง) มหายาน ไวปุลยสูตรแห่งการชำระไว้²⁰²
(1 ผู้ก) สุข-วินิตฺรจิแปล
- 0276 09 0383 อมิตฺรุธ-สูตร²⁰³ (1 ผู้ก) เชียวฉี-ธรรม-ชาตยศัสแปล
- 0277 09 0389 ผัวชั่วกววนผู้เสียคนผู้ฆ่าสิ่งฝืน (พุทธวจนะ วิธีภาวนาสมนันตภัทรโพธิสัตว์สูตร) (1
ผู้ก) หลิวซ่ง-ธรรมมิตรแปล
- 0278 09 0395 พุทธาวตงสก มหาไวปุลย-สูตร ฉบับหกสิบผู้ก (พระสูตรจีน หรือพระสูตรเก่า) (60
ผู้ก) จินตะวันออก-พุทธภัทรแปล-418-420 (มีทศ-กมุค-วรรค 5 ผู้ก)
- 0279 10 0001 พุทธาวตงสก มหาไวปุลย-สูตร ฉบับแปดสิบผู้ก (พระสูตรถึง)²⁰⁴ (80 ผู้ก) ถัง-
ศึกษานันทะแปล-699 (มีทศกมุค-วรรค 6 ผู้ก)
- 0280 10 0445 พุทธวจนะ ทศกมุค (1 ผู้ก) โห้วฮั่น-โลกเกษมแปล
- 0281 10 0446 ผัวชั่วผู้ฆ่าเป็นเยิง (1 ผู้ก) อุ๋-จื่อเขียนแปล
- 0282 10 0451 จูผู้ฆ่าฉิวผัวเปี้ยเยิง (1 ผู้ก) จินตะวันตก-เนี่ยเต้าเงินแปล
- 0283 10 0454 ผู้ฆ่าสื่อจู้ถึงเต้าฝืน (1 ผู้ก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0284 10 0456 พุทธวจนะ ทศ-โพธิสตฺต-วิหาร-สูตร²⁰⁵ (1 ผู้ก) จินตะวันออก-กิตติมิตรแปล²⁰⁶
- 0285 10 0458 ทศกมุค-สูตร²⁰⁷ (5 ผู้ก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0286 10 0497 ทศกมุค-สูตร (4 ผู้ก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0287 10 0535 พุทธวจนะ ทศกมุค-สูตร (เป็นทศกมุควรรคในพุทธาวตงสกสูตร) (9 ผู้ก) ถัง-
ศีลธรรมแปล
- 0288 10 0574 เต็งมู่ผู้ฆ่าตัวเว้นชั้นเมย์จิง (3 ผู้ก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0289 10 0591 อารย-ตถาคตานาม-พุทธเกษตร-คุโณกต-ธรรม-ปรุยาย²⁰⁸ (1 ผู้ก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-
654
- 0290 10 0592 อารย-ตถาคตานาม-พุทธเกษตร-คุโณกต-ปรุยาย²⁰⁹ (1 ผู้ก) ช่ง-ฝ่าเสียนแปล

²⁰² *Mahāyāna Vaipulya Sūtra of Total Retention*

²⁰³ *Amitartha-sūtra*

²⁰⁴ เป็นที่รู้จักกันในนามว่า พระสูตรถึง หรือ พระสูตรใหม่, และ อวตังสกแปดสิบผู้ก

²⁰⁵ *daśa-bodhisattva-vihāra*

²⁰⁶ กิตติมิตร *Gītamitra*, 'Friend of song, แปลว่า 誦友, นักแปลในศตวรรษที่สี่. [弘贊法華傳 T2067]

²⁰⁷ สำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ ทศกมุค-สูตร

²⁰⁸ *Ārya-tathāgatānām-buddhakṣetra-guṇōkta-dharma-paryāya*

²⁰⁹ *ārya-tathāgatānām-buddhakṣetra-guṇōkta-paryāya*

- 0291 10 0592 พุทธวจนะ ตถาคโตตฺตปฺตติ-สมฺภว-นิริเทศ (สูตร)²¹⁰ (4 ผูก) จินตวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0292 10 0617 ผู้ซื้อผืนจิง (6 ผูก) จินตวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0293 10 0661 คณทวฺยฺห (อวตังสกุสูตร ฉบับสี่สิบ ผูก)²¹¹ (40 ผูก) ถึง-ปรัชญาแปล-798-800
- 0294 10 0851 พุทธวจนะ คณทวฺยฺห-สูตร²¹² (3 ผูก) จินตวันตค-เชิงเขียนแปล
- 0295 10 0876 คณทวฺยฺหสูตร (อวตังสกุสมาวาปฺลยสูตร สู่ธรรมชาตวรค) (1 ผูก) ถึง-ทิวาการแปล-685
- 0296 10 0878 เหวินซุซือลี่ฟาเยวินจิง (ปริณิธานมัญชุศรี) (1 ผูก) จินตวันออก-สังฆภัทรแปล
- 0297 10 0880 สมณุตกฺทฺร-จรฺยา-ปฺริณิธาน-ราช²¹³ (1 ผูก) ถึง-อโมวัชรระแปล
- 0298 10 0883 ตำฟังกว้งผุ่เลียนสั่วซัวจิง (มหาไวปฺลย-สมันตภัทรกล่าวถึงพุทธธรรมที่พบ) (1 ผูก) ถึง-ศึกษานันทะแปล
- 0299 10 0884 รตฺโนลกฺกานาม-ธารณิ²¹⁴ (5 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล-983
- 0300 10 0905 ตำฟังกว้งฝัวหว่าเหยียนจิงปู้ซืออีฝัวจั้งเจียเฟิน (พุทธาวตังสกุสมาวาปฺลย-พุทธวิสัยอินไตย)²¹⁵ (1 ผูก) ถึง-เทพปรัชญาแปล
- 0301 10 0909 ตำฟังกว้งหฺรฺไหลปู้ซืออีจั้งเจียจิง (มหาไวปฺลย อินไตยวิสัยแห่งตถาคต)²¹⁶ (1 ผูก) ถึง-ศึกษานันทะแปล
- 0302 10 0912 ผู้จู้ฝัวจั้งเจียจื่อกวงเหยียนจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

²¹⁰ 如來興顯經 *Tathāgatōtpatti-saṃbhava-nirdeśa (sūtra)* มีชื่อเรียกอื่นๆ ว่า *ซิงเลี่ยนหฺรฺหฺวันจิง* 興顯如幻經 และ *ซิงเลี่ยนจิง* 興顯經 ชื่อที่ปรากฏในพระมหาปิฎกไทโซ คือ *ฝัวซัวหฺรฺไหลซิงเลี่ยนจิง* 佛說如來興顯經 เป็นการแปลอีกสำนวนหนึ่งของ ปรีเฉตถาคตภาวะ (Chapter on the Tathāgata Nature 如來性起品) ใน *อวตังสกุสูตรหกสิบผูก* (T278), และปรีเฉตการปรากฏแห่งตถาคต (Chapter on the Appearance of the Tathāgata 如來出現品) ใน *อวตังสกุสูตรแปดสิบผูก*

²¹¹ *Gaṇḍavyūha* คณทวฺยฺห

²¹² *Gaṇḍavyūha sūtra* คณทวฺยฺห-สูตร

²¹³ *King of Aspirations to Good Conduct* มีชื่อภาษาสันสกฤต *สมณุตกฺทฺร-จรฺยา-ปฺริณิธาน-ราช* *Samantabhadra-caryā-praṇidhāna-rāja*, *ภฺทฺร-จรฺ-ปฺริณิธาน-ราช* *bhadra-carī-praṇidhāna-rāja*, *ภฺทฺร-จรฺ-ปฺริณิธาน* *bhadra-carī-praṇidhāna*

²¹⁴ *Ratnolkā-nāma-dhāraṇī*

²¹⁵ เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ T301

²¹⁶ *Sūtra on the Tathāgata's Inconceivable State* รู้จักกันในชื่ออื่นๆ ว่า *หฺรฺไหลปู้ซืออีจั้งเจียจิง* 如來不思議境界經 (ตถาคตอินไตยวิสัยสูตร) และ *ปู้ซืออีจั้งเจียจิง* 不思議境界經 (อินไตยวิสัยสูตร). สำนวนแปลจีนฉบับอื่นได้แก่ Universal Light Dharma-Hall Assembly *ฝู่กวงฝ่าถ้งหฺยฺ* 普光法堂會 ใน *อวตังสกุสูตร* 華嚴經

- 0310 11 0101 (6) อุกุโษภย-ตถาคต²²⁴ (ผู้คนที่ 19-20) ถัง-โพธิจริแปล
- 0310 11 0113 (7) วรม-วญฺห-นิริเทศ²²⁵ (ผู้คนที่ 21-25) ถัง-โพธิจริแปล
- 0310 11 0143 (8) ธรรมชาตปุรกุตตยสมเพชนิริเทศ²²⁶ (ผู้คนที่ 26-27) เหลียง-มันทรเสนแปล
- 0310 11 0151 (9) ทศธรรมก²²⁷ (ผู้คนที่ 28) หยวนเวย-พุทธศาสนตะแปล
- 0310 11 0158 (10) (มณฺชฺศรี) สมณตมฺขปริวฺรต (สูตร) (ผู้คนที่ 29) ถัง-โพธิจริแปล
- 0310 11 0163 (11) ชุเลี่ยนกวางหมิงหฺย (ผู้คนที่ 30-34) ถัง-โพธิจริแปล
- 0310 11 0195 (12) โพธิสัตตว ปิฎก-สูตร (ผู้คนที่ 35-54) ถัง-เสวียนจั้งแปล
- 0310 11 0322 (13) อายุษมน-นนท-ครภาวการานติ-นิริเทศ²²⁸ (พุทธเทศนาแก่พระอานนท์
กั้วสู่ครรรักสูตร) (ผู้คนที่ 55) ถัง-โพธิจริแปล
- 0310 11 0326 (14) พุทธวจนะ นนท-ครภาวการานติ-นิริเทศ²²⁹ (ผู้คนที่ 56-57) ถัง-อี่จั้งแปล
- 0310 11 0336 (15) เหวินชูซือลี่โซ่วจี้ (มณฺชฺศรีได้รับพยากรณ์สูตร) (ผู้คนที่ 58-60) ถัง-
ศึกษานันทะแปล
- 0310 11 0351 (16) ปีตปุตรสมากม²³⁰ (ผู้คนที่ 61-76) เปย์ฉี-นเรนทรยศัสแปล
- 0310 11 0434 (17) ปุรณ ไมตรายนิปุตร (โพธิสัตตวปิฎกสูตรสามผูก) (ผู้คนที่ 77-79) ไห้ว
ฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0310 11 0457 (18) ราชภูรปาลปริปุจฉา (ราชภูร-ปาล-โพธิสัตตว-สูตร ในรัตนกุก) ²³¹(ราชภูร-ปาล-โพธิสัตตวสูตรสองผูก) (ผู้คนที่ 80-81) สุข-ชญาณคุปต์แปล
- 0310 11 0472 (19) อุกุรปริปุจฉา (หนึ่งผูก) ²³²(ผู้คนที่ 82) ฉาวเว่ย-สังฆวรมันแปล

²²³ *Sukhāvativyūha-sūtra* สุขาวดีวญฺห-สูตร (สุขาวดีวญฺห-ตถาคต-สูตร) พระสูตรนี้เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ สุขาวดีวญฺห-สูตร ซึ่งเป็นภาคหนึ่งในรัตนกุกสูตร

²²⁴ *Akṣobhya-tathāgata* อุกุโษภย-ตถาคต เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ อุกุโษภย-พุทธ *Akṣobhya-buddha*; 不動佛

²²⁵ *varma-vyūha-nirdeśa* วรม-วญฺห-นิริเทศ

²²⁶ *Dharmadhātuprakṛtyasambhedhanirdeśa* ธรรมชาตปุรกุตตยสมเพชนิริเทศ รวมอยู่ในหมวดมหารัตนกุก ซึ่งประพันธ์โดยโพธิจริ

²²⁷ *Daśadharmaka* ทศธรรมก ในรัตนกุก

²²⁸ *āyusman-nanda-garbhāvākṛānti-nirdeśa* อายุษมน-นนท-ครภาวการานติ-นิริเทศ

²²⁹ *nanda-garbhāvākṛānti-nirdeśa* นนท-ครภาวการานติ-นิริเทศ

²³⁰ *Pitaputrasamāgama* ปีตปุตรสมากม

²³¹ *Rāṣṭrapālāparipṛcchā* in the *Ratnakūṭa* ราชภูรปาลปริปุจฉา ใน รัตนกุก

- 0310 11 0571 (36) สุตติมตติเตวปุตรปริปฏจนา²⁴⁵ (ผูกที่ 102-105) สุข-ธรรมคูปต์แปล
- 0310 11 0593 (37) อาเสอชื่อห้วงจือหุ้ย (บุตรอชาตศัตรู) (ผูกที่ 106) ถัง-โพธิธิจแปล
- 0310 11 0594 (38) อุบาย-เกาศลย-ชญาโนตตร-โพธิสตุตว-ปริปฏจนา²⁴⁶ (ผูกที่ 106-108) จิน
ตะวันออก-นันทิแปล
- 0310 11 0608 (39) ภทราปาลเศฐฐิปริปฏจนา²⁴⁷ (ผูกที่ 109-110) สุข-ชญาณคูปต์แปล
- 0310 11 0623 (40) ทาริกา-วิมลเศ-เวก²⁴⁸ (ผูกที่ 111) ถัง-โพธิธิจแปล
- 0310 11 0627 (41) หมีเล่อชู่ซ่าเว็นปาฝ่าหุ้ย (ไมเตรยโพธิสตุตวธรรมแปดประการ)²⁴⁹
(ผูกที่ 111) ถัง-โพธิธิจแปล
- 0310 11 0628 (42) หมีเล่อชู่ซ่าสั่วเว็นหุ้ย (ไมเตรโยโพธิสตุตวปริปฏจนา) (ผูกที่ 111) ถัง-
โพธิธิจแปล
- 0310 11 0631 (43) ผู้หมิงชู่ซ่าหุ้ย (สมันตประภาสโพธิสตุตวสูตร) (ผูกที่ 112) ไม่ทราบนามผู้
แปล
- 0310 11 0638 (44) รตนราศี-สูตร²⁵⁰ (ผูกที่ 113-114) เปยเหลียง (401-412)-เต้ากงแปล
- 0310 11 0648 (45) อุจันหุ้ยชู่ซ่าหุ้ย สูตร (ผูกที่ 115) ถัง-โพธิธิจแปล
- 0310 11 0650 (46) เหวินชู่ซัวปัวเหว่อหุ้ย (มัลลยศรีเทศนาปรัชญาสูตร)²⁵¹ (ผูกที่ 115-116)
เหลียง-มันทรเสนแปล (อีกสำนวนหนึ่งของปรัชญาปารมิตา 700 โศลก)
- 0310 11 0657 (47) เป้าจี้ชู่ซ่าหุ้ย (ผูกที่ 117-118) จินตะวันต-ธรรมรักษ์แปล
- 0310 11 0672 (48) มาลยศรี สูตร²⁵² (ผูกที่ 119) ถัง-โพธิธิจแปล
- 0310 11 0678 (49) กวังปัวเซียนเหรินหุ้ย (วิปุลถัม) (ผูกที่ 120) ถัง-โพธิธิจแปล
- 0311 11 0687 ตริสจวรนิรเทศปวิรวต-สูตร²⁵³ (3 ผูก) เปยเหลียง-ธรรมเกษมแปล

²⁴⁴ *acintya-buddha-viṣaya-nirdeśa* อจินตย-พุทธ-วิษย-นิรเทศ

²⁴⁵ *Suṣṭhitamatidevaputrapariprocchā* สุตติมตติเตวปุตรปริปฏจนา

²⁴⁶ *upāya-kausalya-jñānōttara-bodhisattva-pariprocchā* อุบาย-เกาศลย-ชญาโนตตร-โพธิสตุตว-
ปริปฏจนา พระสูตรนี้มีสำนวนแปลจีนอีกสองฉบับคือ T346 และ T345

²⁴⁷ *Bhadrāpālāśeṣṭhipariprocchā* in the *Ratnakūṭa* ภทราปาลเศฐฐิปริปฏจนา ในรัตนคูฏ

²⁴⁸ *dārikā-vimallēśa-vega* ทาริกา-วิมลเศ-เวก

²⁴⁹ เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่ง อธิบายมรรคของโพธิสตุตวเพื่อนำไปสู่สัมมาสัมโพธิ

²⁵⁰ *Ratnarāśi-sūtra* รตนราศี-สูตร มีอีกชื่อหนึ่งว่า 寶梁經

²⁵¹ เป็นสำนวนแปลจีนอีกสำนวนหนึ่งของปรัชญาปารมิตา 700 โศลก

²⁵² *Mālyāsrī*, มาลยศรี พระธิดาของพระเจ้าปเสนทิ เป็นมเหสีกษัตริย์แคว้นโกศล

- 0312 11 0704 พุทธวจนะ ตถาคตาจินตฺย-กุหฺย-นิริเทส²⁵⁴ (20 ผู้) ช่ง-ธรรมรักษ์แปล
- 0313 11 0751 อารุยาโกโยภย-ตถาคตฺสย-วฺยูห²⁵⁵ (2 ผู้) โห้วฮั่น-โลกเกษมแปล
- 0314 11 0764 พุทธวจนะ ทศธรรมก-สูตร²⁵⁶ (1 ผู้) เหลียง-สังฆภระแปล
- 0315 11 0770 พุทธวจนะ สมฺนต-มุข-ปริวารุโต นามาวโลกิตศฺว-วิกรฺวณ-นิริเทส (สมฺนตมุข
ปริวารุตสูตร²⁵⁷ (1 ผู้) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0315 11 0777 พุทธวจนะ นามาวโลกิตศฺว-วิกรฺวณ-นิริเทส (1 ผู้) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0316 11 0781 พุทธวจนะ โพธิสตุคฺวปิฏก²⁵⁸ (40 ผู้) ช่ง-ธรรมपालแปล
- 0317 11 0886 ผัวชั่วเปาไทจิง (พุทธวจนะ ธรรมกสูตร) (1 ผู้) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0318 11 0890 เหวินชูซือลี่ฝัวถู่เหยียนจิงจิง (2 ผู้) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0319 11 0902 ต้าเซ่งเหวินชูซือลี่ฝัวซ่าฝัวซ่างกเตอจวงเหยียนจิง (3 ผู้) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0320 11 0919 ผู้จื่อเหอจีจิง (20 ผู้) ช่ง-รื่อเซ่งแปล
- 0321 12 0001 ผัวชั่วหู้กั้วจุนเจอะตัวเวินต้าเซ่งจิง (4 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0322 12 0015 อุกฺร (ทตฺต) ปริปฺฤจฺจนา (สูตร)²⁵⁹ (1 ผู้) โห้วฮั่น-อันเสวียนแปล
- 0323 12 0023 อวีเจียโหลวเยว่ฝัวซ่าสิงจิง (1 ผู้) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0324 12 0031 ผัวชั่วห้วนซือเหรินเสียนจิง (1 ผู้) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0325 12 0037 อุปาลิปริปฺฤจฺจนา (สูตร) (วินย-วินิศฺย)²⁶⁰ (1 ผู้) จันตะวันตก-คฺนฺหวางศรีปิฏกแปล
(ธรรมรักษ์)
- 0326 12 0042 ผัวชั่วซันสืออู่ฝัวหมิงหลี่ซันเหวิน (พุทธวจนะ บทสารภาพบาปและพิธีไถ่ถอน
กมนันนามพระพุทเจ้าสามสิบห้าพระองค์) (1 ผู้) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0327 12 0043 อธิยาศย-สฺลฺโยทฺน สูตร²⁶¹ (2 ผู้) สฺย-ชฺญานคฺปฺตฺแปล

²⁵³ *Trisamvaranirdeśaparivarta-sūtra* ตริสังวรนิริเทสปริวารุต-สูตร

²⁵⁴ พ้องกับพระสูตรที่สามในรัตนกฺฏสูตร ตถาคตาจินตฺย-กุหฺย-นิริเทส **Tathāgatācintya-guhya-nirdeśa* (T310 (3))

²⁵⁵ *āryākṣobhya-tathāgatasya-vyūha* อารุยาโกโยภย-ตถาคตฺสย-วฺยูห

²⁵⁶ *Daśadharmaka-sūtra* ทศธรรมก-สูตร

²⁵⁷ *Samanta-mukha-parivarto nāmāvalokitēśvara-vikurvaṇa-nirdeśa* สมฺนต-มุข-ปริวารุโต นามาว
โลกิตศฺว-วิกรฺวณ-นิริเทส

²⁵⁸ *Bodhisattvapiṭaka* โพธิสตุคฺวปิฏก เป็นพระสูตรที่พระพุทเจ้าทรงสอนปารมีหกแก่พระสารีปุตฺร ที่
กรุงราชคฤห์

²⁵⁹ *Ugra (datta)paripṛcchā (sūtra)* อุกฺร (ทตฺต)ปริปฺฤจฺจนา (สูตร)

²⁶⁰ *Upāliparipṛcchā (sūtra)* อุปาลิปริปฺฤจฺจนา (สูตร) (อิระกาวาให้ชื่อว่า Hirakawa: *Vinaya-viniścaya*
วินย-วินิศฺย)

- 0328 12 0052 ผิวชั่วชั่ววิไลจิง (1 ผู้ก) ฉาวเว่ย-ไปเหยียนแปล
- 0329 12 0057 ผิวชั่วชั่ววิไลจิง (1 ผู้ก) เฉียนเหลียง-จื่อซือหลุนแปล
- 0330 12 0063 พุทธวณะ วีรทต (กฤหปติ) ปริปุจฉา²⁶² (1 ผู้ก) จันตะวันตก-ปัวฝาลู่ หรือปัว เหยียนแปล
- 0331 12 0066 ผิวชั่วชั่วเว่ยโซ่วสั่วเวินต้าเซ่งจิง (พุทธวณะ วีรทตปริปุจฉา)²⁶³ (3 ผู้ก) ช่ง-ทาน ปาลแปล
- 0332 12 0070 พุทธวณะ อุทยน-วสุต-ราช-ปริปุจฉา²⁶⁴ (1 ผู้ก) จันตะวันตก-ฝาจวีแปล 290–306
- 0333 12 0072 พุทธวณะ มหายาน อุทยน-วสุต-ราช-ปริปุจฉา²⁶⁵ (1 ผู้ก) ช่ง-ฝ่าเหยียนแปล
- 0334 12 0076 พุทธวณะ สุมติโพธิสตุตตวสุต (1 ผู้ก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0335 12 0078 พุทธวณะ สุมติโพธิสตุตตวสุต²⁶⁶ (1 ผู้ก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0336 12 0081 สุมติ-ทริกา-ปริปุจฉา (สุต) ²⁶⁷ (1 ผู้ก) ถัง-โพธิรุจิแปล-693
- 0337 12 0083 ผิวชั่วชั่วอเสอซือหวังนัวอสูต้าผู้ซำจิง²⁶⁸ (1 ผู้ก) จันตะวันตก-ธรรมปาลแปล
- 0338 12 0089 พุทธวณะ วิมลทตตวสุต (1 ผู้ก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0339 12 0097 วิมลทตตวปริปุจฉา²⁶⁹ (1 ผู้ก) โห้วเว-เคาตม-ปรัชญารุจิแปล-538-543
- 0340 12 0108 เหวินชูซือตี้สั่วซำปู้ซืออี้ฝัวจิงเจียจิง (มัญชุศริกถาวพุทธวิสยอจินไตย) (2 ผู้ก) ถัง-โพธิรุจิแปล
- 0341 12 0115 สุตติตมติ (เทวปุตร) ปริปุจฉา²⁷⁰ (3 ผู้ก) โห้วเว-วิโมกษปรัชญารุจิ และปรัชญารุจิแปล-538-543

²⁶¹ *Adhyāśayasamcodana* อธิยาศยสนธิจอน

²⁶² *Pusa xiuxing jing* 菩薩修行經 (*Viradatta [gṛhapati] paripṛcchā*) T330 วีรทต (กฤหปติ) ปริปุจฉา

²⁶³ 無畏授 *Viradatta* วีรทต อุบาสกในยุคพระพุทเจ้า

²⁶⁴ *udayana-vatsa-rāja-paripṛcchā* อุทยน-วสุต-ราช-ปริปุจฉา

²⁶⁵ สำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ อุทยน-วสุต-ราช-ปริปุจฉา

²⁶⁶ สำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ สุมติโพธิสตุตตวสุต

²⁶⁷ *Sumati-dārikā-paripṛcchā (sūtra)* สุมติ-ทริกา-ปริปุจฉา (สุต) มีชื่ออื่นเรียกว่า 妙慧童女經 T. 310 (30); หรือ 須摩提長者經

²⁶⁸ *Āśu-cittā* อาศุ-จิตตา พระราชธิดาของพระเจ้าอชาตศัตรู

²⁶⁹ *Vimaladattāparipṛcchā* วิมลทตตวปริปุจฉา

²⁷⁰ *Susthitamati [devaputra] paripṛcchā* T341 (with *Vimokṣaprajñarṣi)

- 0342 12 0134 ผีชั่วหรรษาวันชั้นเมื่อยัง (พุทธวจนะ มย-อุปมา-สมาธิ หรือ มาโยปม-สมาธิ สูตร)²⁷¹ (2 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0343 12 0153 พุทธวจนะ สิงห-ปริปฏจนา (สุพาหุ-ปริปฏจนา)²⁷² (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0344 12 0155 พุทธวจนะ สิงหปริปฏจนา-สูตร²⁷³ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0345 12 0156 ชญาโนตตร-โพธิสตุต-ปริปฏจนา²⁷⁴ (2 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล-285
- 0346 12 0166 พุทธวจนะ อุปาย-เกาสลย-ชญาโนตตร-โพธิสตุต-ปริปฏจนา สูตร²⁷⁵ (4 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล-1005
- 0347 12 0178 ต้าเซ่งเสียนซือจิง (มหายานอาลยวิชญาณ) (2 ผูก) ถัง-ทิวากรแปล²⁷⁶
- 0348 12 0186 ผีชั่วต้าเซ่งฟิงเต่งเย้าหุ้ยจิง (พุทธวจนะ มหายานอชิปรัชญา) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0349 12 0186 หมีเล่อผู้ซ่าสั่วเวินเปิ่นเยวี่ยนจิง (ไมเตรย-ปริปฏจนา) (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0350 12 0189 ผีชั่วอี่นื่อหมัวหนีเป่าจิง (1 ผูก) โห้วฮั่น-โลกเกษมแปล
- 0351 12 0194 ผีชั่วหมัวเฮอเหยียนเป่าเหยียนจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0352 12 0200 ผีชั่วต้าเจียส่อเวินต้าเป่าจีเจิ้งฝ่าจิง (5 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0353 12 0217 ศรีมาลาเทวี-สิงหนาท-สูตร²⁷⁷ (1 ผูก) หลิวช่ง-คุณภัทรแปล -436

²⁷¹ *maya-upamā-samādhi* มย-อุปมา-สมาธิ มีอีกชื่อหนึ่งว่า มาโยปม-สมาธิ *māyōpama-samādhi* สมาธิที่ผู้ปฏิบัติเกิดปรากฏการณ์เห็นคล้ายภาพมายาซึ่งไม่ดำรงอยู่จริง ศัพท์เฉพาะนี้ใช้มากในสามปริเฉทแรกของคัมภีร์ *Yuanjue jing* (T842)

²⁷² *Simha-paripṛcchā*, *Subāhu-paripṛcchā* 佛說太子刷護經 เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงเทศน์ที่ศิขณภู ราชคฤห์ เกี่ยวกับคำถามของพระราชนุตรของพระเจ้าอชาตศัตรูต่อพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับมหาปริสลักขณะ 32 ประการ หรือ 80 ประการโดยละเอียด มีสำนวนแปลจีนอีก 2 ฉบับได้แก่ T310, T344 ; 大寶積經 (T310) และ 太子和休經 (T344)

²⁷³ สำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ สิงห-ปริปฏจนา *Simhaparipṛcchā-sūtra* (*Subāhu-paripṛcchā*)

²⁷⁴ *Jñānōttara-bodhisattva-paripṛcchā* ชญาโนตตร-โพธิสตุต-ปริปฏจนา เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ อุปาย-เกาสลย-ชญาโนตตร-โพธิสตุต-ปริปฏจนา สูตร

²⁷⁵ *Upāya-kauśalya-jñānōttara-bodhisattva-paripṛcchā sūtra* อุปาย-เกาสลย-ชญาโนตตร-โพธิสตุต-ปริปฏจนา สูตร

²⁷⁶ เป็นสมณะมาจากอินเดียภาคกลางมีชื่อจีนว่ารื่อเจ้า, Rizhao 日照, ในค.ศ. 676 – ค.ศ. 688 เป็นนักแปลที่มีผลงานแปล 18-19 คัมภีร์ เกี่ยวกับทางด้านอักษระสี่สิบสองอักษระ

²⁷⁷ *Śrīmālā-devī-siṃha-nāda-sūtra*

- 0354 12 0223 วุยาสปริปะจฉา²⁷⁸ (2 ผู้) โห้วเวย-เคาตม-ปรัชญาจริแปล
- 0355 12 0234 ธรรมชาต-ปรกฤตยวตาร-สูตร²⁷⁹ (1 ผู้) สย-ชฌานคูปต์แปล
- 0356 12 0237 ผัวชั่วเป่าจีชั้นเมยเหวินชูซือลีผู้ช่าเว็นฝ่าเชนจิง (พุทธวณะ รัดนโกฏีรนามสมาธิ (๕) มัญจุศรีโพธิสัตตวปริปะจฉาธรรมกาย)²⁸⁰ (1 ผู้) โห้วอัน-อันซือเกาแปล
- 0357 12 0239 ตถาคต-วิยวตาร-ชฌานาโลกาลงการ-สูตร (2 ผู้) หยวนเวย-ธรรมจริแปล
- 0358 12 0250 สรว-พุทธ-วิยวตาร-ชฌานาโลกาลงการ-สูตร²⁸¹ (1 ผู้) เหลียง-สังฆระแปล
- 0359 12 0253 พุทธวณะ สรว-พุทธ-วิยวตาร-ชฌานาโลกาลงการ-สูตร²⁸² (5 ผู้) ช่ง-ธรรมแปลแปล
- 0360 12 0265 พุทธวณะ สุขาวตีวูห-สูตร (อู่เลียงโซ่วจิง อมิตาก-วูห หรือ อมิตายูห-สูตร) (สุขาวตีวูหฉบับใหญ่)²⁸³ (2 ผู้) ฉาวเวย-สังฆรมันแปล
- 0361 12 0279 พุทธวณะ สุขาวตีวูห-สูตร (ผัวชั่วอู่เลียงซิงจิงผิงเต็งเจวียจิง เรียกย่อๆ ว่า ผิงเต็งเจวียจิง) (4 ผู้) โห้วอัน-โลกเกษมแปล
- 0362 12 0300 กั่วตุ้เหรินเต้าจิง (สุขาวตี-วูห-สูตร ข้ามพันแดนมนุษย์สูตร) (2 ผู้) อู่-จื่อเชียนแปล-223-253
- 0363 12 0318 ต้าเซ่งอู่เลียงโซ่วจวงเหยียนจิง (สุขาวตี-วูห, อมิตาก-วูห, อมิตายู (๕)-สูตร) (3 ผู้) ช่ง-ฝ่าเลี่ยนแปล
- 0364 12 0326 ต้าอามิตัวจิง (มหาสุขาวตี-วูห-สูตร) (2 ผู้) ช่ง-หวังรือชิว รวบรวมปรับปรุง
- 0365 12 0340 พุทธวณะ อมิตายูร-พุทธานุสมฤติ-สูตร (อมิตายูร-ชยาน-สูตร)²⁸⁴ (1 ผู้) หลิวช่ง-กาลยศัสแปล-424

²⁷⁸ *Vyāsaparipṛcchā* วุยาสปริปะจฉา ผู้เริ่มปรัชญาเวทาคะ คือ วุยาส

²⁷⁹ *Dharmadhātu-prakṛtyavatāra-sūtra* ธรรมชาต-ปรกฤตยวตาร-สูตร

²⁸⁰ *ratna-koṭīr nāma samādhiḥ* รัดน-โกฏีร นาม สมาธิ(๕)

²⁸¹ *Sarva-buddha-viṣayāvatāra-jñānālokāṃkāra-sūtra* สรว-พุทธ-วิยวตาร-ชฌานาโลกาลงการ-สูตร มีสำนวนแปลที่คล้ายกันคือ T357, T359

²⁸² เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ สรว-พุทธ-วิยวตาร-ชฌานาโลกาลงการ-สูตร

²⁸³ *Larger Sukhāvāṭīvyūha* สุขาวตีวูหฉบับใหญ่ สันสกฤตคือ *Sukhāvāṭī-vyūha-sūtra* สุขาวตีวูห-สูตร, **Amitāyuh-sūtra* อมิตายูห-สูตร, หรือ **Amitābha-vyūha* อมิตาก-วูห สุขาวตีวูหสูตร ทั้งหมดมีห้าฉบับสำนวนอีกสี่สำนวนได้แก่ T361, T362, T363, T364

²⁸⁴ *Sutra of the Meditation on the Buddha of Immeasurable Life* สันสกฤตคือ *Amitāyur-buddhānusrīti-sūtra* อมิตายูร-พุทธานุสมฤติ-สูตร มักเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า อมิตายูร-ชยาน-สูตร *Amitāyur-dhyāna-sūtra* 觀無量壽經 ซึ่งเป็นชื่อภาษาสันสกฤตที่สร้างขึ้นภายหลัง เป็นหนึ่งในสามคัมภีร์หลักของนิกาย

- 0366 12 0346 พุทธวจนะ อมิตาภ-สูตร²⁸⁵ (อมิตาภ-พุทธ-สูตร, สุขาวตฺยมฤต-วฺยฺห, อปริมิตายุส-สูตร นิยมเรียก สุขาวตีวฺยฺห ฉบับเล็ก) (1 ผูก) หยาวฉิน-กุมารชีพ-402
- 0367 12 0348 เจริญใจผู้ฝั้วเชอโล้วจิง²⁸⁶ (พระสูตรสรรเสริญสุขาวตี) (สุขาวตีสูตรฉบับเล็ก) (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-650
- 0368 12 0351 ป่าอิเชยเย้งเกินเป็นเตอเชิงจั้งผู้เสนโจ้ว (ฤทธิมนตร์ถอนกรรมอุปสรรคทั้งปวง เพื่อให้อุบัติในวิสุทธิภูมิ) (1 ผูก) หลิวซ่ง-ชินภัทรแปล
- 0369 12 0352 เออมิตัวฝั้วจัว (อมิตพุทธสอนมนตร์) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0370 12 0352 อปริมิตายุรฺชฺยานุฤตฺย-ธารณี (ทนต์ทุกิสัททราชสูตร²⁸⁷) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0371 12 0353 กวนชื้ออินผุซำโซ้วจี้จิง (อวโลกิตศวรโพธิสัตว์พยากรณ์สูตร) (1 ผูก) ช่ง-ฉันอู่เจียแปล
- 0372 12 0357 ฝั้วจัวหฺรฺหฺวันซันหมัดอู่เหลียงอินฝ่าเหมินจิง (พุทธวจนะ มาโยปมสมาธิอนันตมุทราธรรมสูตร) (3 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0373 12 0364 โห้วซุเออมิตัวฝั้วจี้ (คาถาอมิตพุทธ) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0374 12 0365 มหายนมหาปรินิรฺวณ-สูตร²⁸⁸ (นิรฺวณสูตรฉบับเหนือ 40 ผูก) เปยเหลียง-ธรรมเกษมแปล

แดนสุขาวตี หรือนิกายวิสุทธิภูมิ มีชื่อเรียกที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปคือ the *Contemplation Sutra* พระสูตรนี้มีชื่อเรียกอื่นๆ อีกในภาษาจีนเช่น 無量壽佛經, 無量壽佛觀經, 無量壽觀經, 十六觀經, และมีชื่อย่อๆ ว่า 觀經

²⁸⁵ *Amitābha-sūtra* ต้นสกฤตคือ อมิตาภ-พุทธ-สูตร *Amitābha-buddha-sūtra*, สุขาวตฺยมฤต-วฺยฺห *Sukhāvatyamṛta-vyūha*, หรือ อปริมิตายุส-สูตร *Aparimitāyus-sūtra* มีชื่อที่นิยมเรียกคือ “สุขาวตี-วฺยฺห ฉบับเล็ก” the “Smaller Sukhāvatī-vyūha”, พระสูตรเล็ก the Small Scripture 小經, 小無量壽經, และพระสูตรสี่แผ่น the Four Sheet Scripture 四紙經. ความยาวหนึ่งผูก แปลโดยกุมารชีพในปี 402 เป็นหนึ่งในสามคัมภีร์ที่สำคัญของนิกายแดนสุขาวตี ในเอเชียตะวันออก ซึ่งพรรณนาเรื่องราวเกี่ยวกับแดนสุขาวตี

²⁸⁶ *Sutra In Praise of the Pure Land* เป็นพระสูตรที่สำคัญของแดนสุขาวตี แปลโดยเสวียนจั้ง ซึ่งมักเรียกกันทั่วไปว่า สุขาวตีสูตรฉบับเล็ก the *Smaller Sukhāvatī Sutra*

²⁸⁷ *Dhāraṇī Sutra of the King of the Sound of Amitābha's Drum* ต้นสกฤตคือ *Aparimitāyurjñānaḥṛdaya-dhāraṇī* อปริมิตายุรฺชฺยานุฤตฺย-ธารณี รู้จักในชื่อย่อว่า *Dhāraṇī Sūtra the King of Sound of the Drum* ทนต์ทุกิสัททราชสูตร-鼓音聲王經, ทนต์ทุกิสัททสูตร 鼓音聲經, และ สัททราชสูตร 聲王經 ในพระสูตรนี้ชื่อบิดาของอมิตพุทธคือ *Wheel-Turning Sage King Above the Moon* 月上轉輪聖王

²⁸⁸ *Sutra of the Great Decease* เป็นชื่อเรียกทั่วไป มหาปรินิรฺวณสูตร มีสำนวนแปลสองฉบับคือ T374, T375 สำหรับ T374 มีชื่อเรียกเฉพาะคือ *Northern Edition of the Nirvāṇa Sūtra* นิรฺวณสูตรฉบับเหนือ

- 0375 12 0605 มหายนมहाปรีนิรวาณ-สูตร (นิรวาณสูตรฉบับได้ 36 ผูก) หลิวซ่ง-หฺยเหียน หฺยัก
วง และเซียหลิงยฺน อิงฉบับ (มหายาน) มหานิรวาณสูตรของ ธรรมเกษมปรับปรุง
- 0376 12 0853 พุทธวณะ มหาปรีนิรวาณสูตร²⁸⁹ (6 ผูก) จันตะวันออก-ฝ่าเลี่ยน และพุทธภัทรแปล
- 0377 12 0900 มหาปรีนิรวาณสูตร (ภาคหลัง)²⁹⁰ (2 ผูก) ถัง-ชฌานภัทรแปล-664-665
- 0378 12 0912 ผัวซัวฟ่งเต่งป็นหนิหวนจิง (พุทธวณะ วิบูลย์ปรีนิรวาณสูตร) (2 ผูก) จันตะวันตก-
ธรรมรักษ์แปล
- 0379 12 0928 จตุรทารกสมาธิสูตร²⁹¹ (3 ผูก) สุข-ชฌานคุปต์แปล-593
- 0380 12 0945 มหากรุณาปุณฺฑริกสูตร (ตถาคต-มหากรุณา-นिरุเทศ หรือ มหากรุณา-สูตร หรือ
มหากรุณา-ปุณฺฑริก)²⁹² (5 ผูก) เกาถิ-นเรนทรยศแปล
- 0381 12 0973 เต็งจี้จ้งเต๋อชนเม่ยจิง (สรว-ปุณฺย-สมุจฺจย-สมาธิ สูตร)²⁹³ (3 ผูก) จันตะวันตก-ธรรม
รักษ์แปล
- 0382 12 0988 จี้เอีเซียฝูเต๋อชนเม่ยจิง (สรรพบุญกุศลรวมเป็นสมาธิสูตร) (3 ผูก) หยาวฉิน-กุมาร
จีฟแปล
- 0383 12 1005 หมั่วเฮอหมั่วเหยจิง (มหามายาสสูตร) (2 ผูก) เซียวฉิฉันแปล
- 0384 12 1015 ผูซำฉงไต้่วสฺสึเทียนเจียงเสินหมู่ไท่ซัวกั๋วฝูจิง (โพธิสัตว์เสด็จจากดุสิตลงสู่ครรภ์
มารดาสอนพระสูตรอันวิบูลย์) (7 ผูก) หยาวฉิน-จูฝัวเนี่ยนแปล
- 0385 12 1058 จงอินจิง (อนุดรา-ภาวิก) (อนุดราล) สูตร²⁹⁴ (2 ผูก) หยาวฉิน-จูฝัวเนี่ยนแปล

²⁸⁹ *Mahāparinirvāṇa-sūtra* มหาปรีนิรวาณ-สูตร

²⁹⁰ *The Latter Portion of the Sūtra on the Great Decease* สันสกฤต คือ *Mahāparinirvāṇasūtra* มหาปรีนิรวาณสูตร (ภาคหลัง) (คำป็นเนี่ยผ้นจิงโห้วเฟิน, อีกชื่อหนึ่ง คือ คำป็นเนี่ยผ้นจิงอูฝิเฟิน) มหาปรีนิรวาณสูตร (ภาคหลัง) ต่างจาก นิรวาณสูตร *Nirvāṇa Sūtra* 涅槃經 ที่มุ่งเน้นคำสอน แต่ มหาปรีนิรวาณสูตร จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ปรีนิรวาณของพระพุทธเจ้า อันประกอบด้วยปริเฉทต่างๆ ได้แก่ ปริเฉทโกณฺฑินฺย Kaundinya 憍陳如品 ซึ่งมีสี่บท, ปริเฉทการดับและการกลับสู่แหล่งที่มา 應盡還源品, ปริเฉทพิธิเภา 機感荼毘品, และปริเฉทการแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ 聖軀廓潤品. คัมภีร์นี้รู้จักในชื่อต่างๆ เช่น คำป็นเนี่ยผ้นจิง 大般涅槃經荼毘分, คำเนี่ยผ้นจิง 大涅槃經後譯荼毘分, เนี่ยผ้นจิงโห้วเฟิน 涅槃經後分, 閣維分, และภาคหลัง (โห้วเฟิน 後分)

²⁹¹ *Sutra of the Four Children Absorption* สันสกฤตคือ *Caturdāraśamādhisūtra* จตุรทารกสมาธิสูตร

²⁹² *Mahākaruṇāpūṇḍarīka sūtra* มหากรุณาปุณฺฑริกสูตร มีชื่ออื่นอีกได้แก่ ตถาคต-มหากรุณา-นिरุเทศ *Tathāgata-mahākaruṇā-nirdeśa*, หรือ มหากรุณา-สูตร *Mahākaruṇā-sūtra*, หรือ มหากรุณา-ปุณฺฑริก *Mahākaruṇā-pūṇḍarīka*

²⁹³ *sarva-puṇya-samuccaya-samādhi* สรว-ปุณฺย-สมุจฺจย-สมาธิ เป็นชื่อของสมาธิ

- 0386 12 1070 เหลียนฮว่าเมียนจิง (ปัทมสูตร) ²⁹⁵ (2 ผูก) สุข-นเรนทรยศัสแปล
- 0387 12 1077 มหาเมฆ-สูตร (6 ผูก) เปียเหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0388 12 1107 ต้าหยุนอู่เซียงจิง (มหาเมฆไร้ลักษณะสูตร) (9 ผูก) หยาวจิน-จูฝัวเนี่ยนแปล
- 0389 12 1110 ฝัวนุยป็นเนี่ยนผันเลวี่ซัวเจียวเจียจิง (พุทธปริณิรวาณอนุศาสนีสสูตร หรือพุทธอนุศาสนีสสูตร) (1 ผูก) หยาวจิน-กุมารชีฟแปล
- 0390 12 1112 ฝัวหลินเนี่ยนผันจีฝ่าจู้จิง (การคงไว้แห่งธรรมที่บันทึกเมื่อใกล้พุทธปริณิรวาณ) (เรียกย่อๆ ว่า จีฝ่าจิง-บันทึกธรรมสูตร) ²⁹⁶ (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-652
- 0391 12 1114 ปันหนี่หวนโห้วกวันล่าจิง (ภายหลังพุทธปริณิรวาณสร่งน้ำพระพุทธรูป) ²⁹⁷ (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0392 12 1114 ฝัวเมี่ยคู้โห้วกวันฮันจั้งซ่งจิง (การบรรจุและเคลื่อนพระบรมสรีรศพหลังเสด็จพุทธดับขันธ) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0393 12 1115 เจียเล่อฝัวป็นเนี่ยนผันจิง (1 ผูก) (ก๊สยไปที่พุทธปริณิรวาณ) จินตะวันออก-จูถันอู่หลันแปล
- 0394 12 1116 ฝัวรู่เนี่ยนผันมีจี้จินกั้งลี้ซื่อโอเลี่ยนจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0395 12 1118 ฝัวซัวตังโหลเปี่ยนจิง (พุทธวจนะ อนาคตภัย) (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0396 12 1118 ฝัวซัวฝ่าเมี่ยจินจิง (พุทธวจนะ สัทธรรมอันตรธาน) ²⁹⁸ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- หมวดมหาสันนิปาต เล่มที่ 13**
- 0397 13 0001 มหาไพลุข-มหาสันนิปาต-สูตร (เรียกย่อๆ ว่า มหาสันนิปาต-สูตร) (60 ผูก) สุข-คณะสงฆ์แปล
- 0397 13 0001 (1) อิงลั่วผัน (ปริเฉท กัณฐี) (ผูกที่ 1) เปียเหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0397 13 0005 (2) ถัวหลัวหนี่จื่อไจ้หวังซุซำผัน (ปริเฉท ธารณีอิศวรราช) (ผูกที่ 1-4) เปียเหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0397 13 0028 (3) เป้าหนี่ผัน (ปริเฉท กัณยารัตนะ) (ผูกที่ 5-6) เปียเหลียง-ธรรมเกษมแปล

²⁹⁴ *antarā-bhavika, antarāla, āntarābhavika*

²⁹⁵ เป็นหัวข้อเกี่ยวกับการถือปฏิบัติศีลวินัยและการละเมิดวินัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อที่สามารถทำลายคณะสงฆ์

²⁹⁶ *Sutra of the Abiding Dharma Recorded Just Prior to Buddha's Nirvāṇa* เรียกย่อๆว่า จีฝ่าจิง 记法经 บันทึกธรรมสูตร

²⁹⁷ หลังพุทธปริณิรวาณแล้วให้มีพิธีสร่งน้ำพระพุทธรูปประจำปี โดยกำหนดให้วันที่สี่ของเดือนแปดทางจันทรคติเป็นวันประสูติ

²⁹⁸ เชื่อว่าเป็นพระสูตรที่ประพันธ์ในจีน

- 0397 13 0040 (4) ปู่ช้วนผู้ชำผืน (ปริเฉท อนิมิขโทธิสัตว์) (ผูกที่ 7) เปียหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0397 13 0046 (5) ไหว้ผู้ชำผืน (ปริเฉท สาครปรัชญาโทธิสัตว์) (ผูกที่ 8-11) เปียหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0397 13 0074 (6) ผู้เหยียนผู้ชำผืน (ปริเฉท นิรชัลปาโทธิสัตว์) (ผูกที่ 12) เปียหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0397 13 0083 (7) ปู่เชื้อชั่วผู้ชำผืน (ปริเฉท อนาภิลาปโยทธิสัตว์) (ผูกที่ 13) เปียหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0397 13 0093 (8) ชวิคังจั้งผืน (ปริเฉท อากาศครรภ) (คณคณข-สมาธิ-สูตร)²⁹⁹ (ผูกที่ 14-18) เปียหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0397 13 0129 (9) เป้าฉวงเฟิน (ภาค รัตนเกตุ) (ผูกที่ 19-21) เปียหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0397 13 0173 (10) ชวิคังมู่เฟิน (ภาค อากาศเนตร) (ผูกที่ 22-24) เปียหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0397 13 0175 (11) เป้าจู้ผู้ชำผืน (ปริเฉท รัตนศิขรโทธิสัตว์)³⁰⁰ (ผูกที่ 25-26) เปียหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0397 13 0184 (12) ผู้จิ้นอีผู้ชำผืน (ปริเฉท อักขมณโทธิสัตว์) (ผูกที่ 27-30) ช่ง-จื่อเหยียนและฝ่าหยุนแปล
- 0397 13 0213 (13) รือมู่เฟิน (ภาค สุรยคุปต์)³⁰¹ (ผูกที่ 31-33) เปียหลียง-ธรรมเกษมแปล
- 0397 13 0233 (14) รือจั้งเฟิน (ภาค สุรยครรภ) (สุรยครรภไวปุลยสูตร 10 ผูก)³⁰² (ผูกที่ 34-45) สุข-นเรนทรยศัสแปล
- 0397 13 0298 (15) ยเวจั้งเฟิน (ภาคจันทรครรภ) (จันทรครรภไวปุลยสูตร 10 ผูก)³⁰³ (ผูกที่ 46-56) เกาฉี-นเรนทรยศัสแปล
- 0397 13 0381 (16) ชวิหมีจั้งเฟิน (ภาค สุเมรุ) (มหายานมหาสันนิปาต) สุเมรครรภสูตร 2 ผูก)³⁰⁴ (ผูกที่ 57-58) เกาฉี-นเรนทรยศัสแปล

²⁹⁹ (Ākāśagarbha อากาศครรภ หรือ Gaganagarbha คณครรภ) *gaganagañja-paripṛcchā** คณคณข-ปริปฤจฺฉา, หรือ *gaganagañja-samādhi-sūtra* คณคณข-สมาธิ-สูตร

³⁰⁰ ratnaśikharah รัตนศิขร(ะ)

³⁰¹ เป็นสำนวนแปลต่างฉบับของ สุรยครรภไวปุลยสูตร

³⁰² *Sūryagarbhavaipulya sūtra* สุรยครรภไวปุลยสูตร

³⁰³ *Candragarbhavaipulya sūtra* จันทรครรภไวปุลยสูตร

³⁰⁴ *Tathāgataśrīsayama* ตถาคตศรีสยาม

- 0397 13 0394 (17) ลือฟังผู้ชำฉั้น (ปริเฉท โพธิสัตว์สิบทิศ) (หมิงผู้รู้สือเลี้ยวจิ้ง 2 ผูก) (ผูก
ที่ 59-60) เกาลี-นเรนทรยศสแปล
- 0398 13 0409 ต้าไอจิง (มหาวิระสูตร) (8 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษแปล
- 0399 13 0452 เป้าหนีส์วเวินจิง (กันยารัตนะปริปัญญา)³⁰⁵ (4 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษแปล
- 0400 13 0473 พุทธวณะ สาครมติ-สูตร (สาครมติ-ปริปัญญา)³⁰⁶ (18 ผูก) ช่ง-เหวยจิงแปล
- 0401 13 0522 ผัวชั่วอุ้เหียนถงจิง (พุทธวณะ นิรชัลปกุมารสูตร) (2 ผูก) จินตะวันตก-ธรรม
รักษแปล
- 0402 13 0536 (มหาสนุนิปาต) รตนเกตุ ธารณี³⁰⁷ (10 ผูก) ถัง-ประภากรมิตรแปล
- 0403 13 0583 อาษามัวผู้ชำฉิง (อักษยมติโพธิสัตว์สูตร)³⁰⁸ (7 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษแปล
- 0404 13 0613 ต้าเจี๊ต้าววิคังผู้ชำฉั้นเวินจิง (มหาสนุนิปาต มหาอากาศรรณโพธิสัตว์ปริปัญญา) (8
ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0405 13 0647 อากาสกร-โพธิสตตว-สูตร (หรือ อากาสกร-สูตร)³⁰⁹ (1 ผูก) หยาวฉิน-พุทธยศส
แปล
- 0406 13 0656 พุทธวณะ อากาสรรณโพธิสตตวฤทธิมนตร์ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0407 13 0662 อากาสกร สูตร (อากาสรรณโพธิสตตวฤทธิมนตร์)³¹⁰ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมมิตรแปล
- 0408 13 0667 อากาสกร-สูตร (อากาสกร-โพธิสตตว-สูตร)³¹¹ (2 ผูก) สุข-ชยานคุปต์แปล
- 0409 13 0677 กวนชวีกังผู้ชำฉิง (ภาวนาอากาศรรณโพธิสัตว์สูตร) (1 ผูก) หลิวช่ง-ธรรมมิตร
แปล
- 0410 13 0681 ทศจกร-กษิติกกร (สูตร)³¹² (8 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

³⁰⁵ นางแก้ว หรือ กันยารัตนะ หนึ่งในเจ็ดรัตนของจักรวาทิน

³⁰⁶ *sāgaramati-sūtra* สาครมติ-สูตร , *sāgaramati-paripṛcchā* สาครมติ-ปริปัญญา

³⁰⁷ [*Mahāsaṃnipāta*] *ratnaketu dhāraṇī* (มหาสนุนิปาต)รตนเกตุ ธารณี

³⁰⁸ *Akṣayamati* อักษยมติ เป็นชื่อพระโพธิสัตว์ ความหมายคือ ไม่หยุดจนถึงที่สุด

³⁰⁹ *Akāśagarbha-bodhisattva-sūtra* อากาสกร-โพธิสตตว-สูตร (หรือ *Akāśagarbha-sūtra* อากาสกร-สูตร) เพราะมหาเมตดาของอากาศรรณโพธิสัตว์จึงทรงสอนวิธีดับทุกข์และกรรมแก่เหล่าสาวกและพระโพธิสัตว์ที่สำเร็จโพธิจิตใหม่ จำนวนแปลจีนของคัมภีร์นี้มีอีก 2 จำนวนที่ต่างกัน คือ T407 และ T408

³¹⁰ *Ākāśagarbha sūtra*

³¹¹ เป็นอีกจำนวนหนึ่งของ T405

³¹² *Daśacakra-kṣitigarbha (sūtra)* ทศจกร-กษิติกกร (สูตร) มีทั้งหมด 15 ปริเฉท เป็นที่รู้จักกันในชื่อ ว่า *ทศจกรสูตร* เนื้อหาโดยส่วนมากคล้ายกับ จำนวนแปลฉบับ *ทศ-จกร-กษิติกกรสูตร* ของเสียนจั้ง ต่างกันเพียงการจัดลำดับปริเฉท

- 0411 13 0721 กุญชร-สูตร (ทศ-จักร-กุญชร-สูตร) (มหายาน มหาสนธิปาต ทศ-จักร-กุญชร-สูตร) (10 ผูก) ถึง-เสวียนจั้งแปล-651-652)³¹³
- 0412 13 0777 กุญชร-ปริชา-สูตร (2 ผูก) ถึง-ศึกษานันทะแปล
- 0413 13 0790 ไปเขียนช่วงต่ำจีจี้จี้ผู้ชั่งเงินฝานเงิน (ภาพหนึ่งแสนสลกสรรเสริญกุญชร-โพธิสัตว์) (1 ผูก) ถึง-อโมฆวัชระแปล
- 0414 13 0793 โพธิสตตวพุทธานุสมฤตีสมาธิ³¹⁴ (5 ผูก) หลิวซ่ง-กงเต้อแปล
- 0415 13 0830 (มหาไวปุลยมหาสนธิปาตสูตร) โพธิสตตวพุทธานุสมฤตีสมาธิ³¹⁵ (10 ผูก) สุข-ธรรมคูปต์แปล
- 0416 13 0872 (มหาไวปุลยมหาสนธิปาตสูตร ภัทรपालภาค) ภัทรपालสูตร (ปรตยุดปน-พุทธ-สมมุขาสถิต-สมาธิ-สูตร)³¹⁶ (5 ผูก) สุข-ชยานคูปต์แปล-594-595
- 0417 13 0897 พุทธวณะ ปรตยุดปน-พุทธ-สมมุขาสถิต-สมาธิ-สูตร (1 ผูก) โห้วฮั่น-โลกเกษมแปล
- 0418 13 0902 ปรตยุดปน-พุทธ-สมมุขาสถิต-สมาธิ-สูตร (3 ผูก) โห้วฮั่น-โลกเกษมแปล
- 0419 13 0920 ปรตยุดปน-พุทธ-สมมุขาสถิต-สมาธิ-สูตร (ภัทรपाल-โพธิสตตว-สูตร)³¹⁷ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0420 13 0924 จื่อไจ้หวังผู้ชั่ง (มหะสว-โพธิสัตว์สูตร) (2 ผูก) หยาวฉิน-กุมารชีพแปล
- 0421 13 0935 วิภวราชปริปัญญา³¹⁸ (2 ผูก) หยวนเว่ย-เคาตม-ปรัชญารุจิแปล
- 0422 13 0948 ต่ำจี้อี้หวังจิง (มหาสนธิปาตอุปมาราชสูตร) (2 ผูก) สุข-ชยานคูปต์แปล

³¹³ *Kṣitigarbha-sūtra* กุญชร-สูตร , มีชื่อเต็มว่า *Daśa-cakra-kṣitigarbha sūtra* ทศ-จักร-กุญชร-สูตร ตามความเห็นของนากามูรา พระสูตรนี้ประพันธ์โดยสงฆ์ที่พูดภาษาอู๋หร่าน

³¹⁴ *Bodhisattvabuddhānusmṛtisamādhi* โพธิสตตวพุทธานุสมฤตีสมาธิ

³¹⁵ [*Mahāvaiṣṭyasaṃnipāta*] *bodhisattvabuddhānusmṛtisamādhi* (มหาไวปุลยสนธิปาต) โพธิสตตวพุทธานุสมฤตีสมาธิ

³¹⁶ *Bhadrāpāla sūtra* ภัทรपालสูตร (T416) มีความยาว 5 ผูก แปลโดยชยานคูปต์ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ *Pratyutpanna-buddha-saṃmukhāvasthita-samādhi-sūtra* ปรตยุดปน-พุทธ-สมมุขาสถิต-สมาธิ-สูตร

³¹⁷ เขียนว่า 賢護 หรือ ภัทรपाल เป็นชื่อพระโพธิสัตว์ ภัทรपाल-โพธิสตตว-สูตร มีความยาว 1 ผูก ,T419, เป็นฉบับแปลในยุคต้นๆ อาจเป็นยุคโห้วฮั่นซึ่งไม่ทราบผู้ประพันธ์ พระสูตรนี้โดยภาพรวมมีลีลาปริเฉทแรกใน *ปรตยุดปน-พุทธ-สมมุขาสถิต-สมาธิ-สูตร* (ฉบับ T418) และหกปริเฉทแรกในฉบับของริเบต

³¹⁸ *Vikṣṇarājaparipṛcchā* วิภวราชปริปัญญา

หมวดสูตรนิปาต เล่มที่ 13-17

- 0423 13 0959 เชนเจียจั้งจิง (สงฆฎสูตร)³¹⁹ (4 ผู้) หยวนเว่ย-อุปศุณย์แปล
- 0424 13 0976 ผัวชั่วด้าจี้หุ้ยเจ็งฝ่าจิง³²⁰ (5 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0425 14 0001 เสียนเจียจิง (ภัทรกัปสูตร) (8 ผู้) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0426 14 0065 ผัวชั่วเซียนฝัวอินเหียนจิง (พุทธวจนะ เหตุปัจจัยแห่งพระพุทธเจ้าหนึ่งพันพระองค์) (1 ผู้) โห้วฉิน-กุมารชีแปล
- 0427 14 0072 ผัวชั่วปาจีเสียนเสินโจ้วจิง (พุทธวจนะ ฤทธิมนตร์แปดมงคลนาม) (1 ผู้) อู่-จื่อเขียนแปล
- 0428 14 0073 ผัวชั่วปาหยังเสินโจ้วจิง (พุทธวจนะ ฤทธิมนตร์แห่งนามพระพุทธเจ้าแปดพระองค์) (1 ผู้) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0429 14 0074 พุทธวจนะ มงคลาฏก (1 ผู้) หยวนเว่ย-เคาตม-ปรัชญารุจิแปล
- 0430 14 0075 อษฏพุทธกสูตร³²¹ (1 ผู้) เหลียง-สังฆกระแปล
- 0431 14 0076 ป่าจีเสียนจิง (อษฏพุทธก)³²² (1 ผู้) สุข-ชยานคุปต์แปล
- 0432 14 0077 ผัวชั่วสือจีเสียนจิง (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0433 14 0078 พุทธวจนะ รตนชาลีปริปฏจนา³²³ (1 ผู้) สุข-ชยานคุปต์แปล
- 0434 14 0087 พุทธวจนะ กุสุม-สณฺจย-สูตร³²⁴ (3 ผู้) หยวนเว่ย-กิวการแปล
- 0435 14 0105 ทศ-ทิก-อนุชการ-วิธวฺสน-สูตร³²⁵ (1 ผู้) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0436 14 0107 โช่วถือชีฝัวหมิงห้าวสั่วเซงกงเต้อจิง (อานิสงส์ถุณแห่งศรัทธาพระพุทธเจ้าทั้งเจ็ด) (1 ผู้) ถัง-เสวียนจั้ง-651
- 0437 14 0108 ด้าเซ่งเป่ายเว่งจีเนี่ยนฝ่าจิง (มหายาน) (รตนจันทุ-ปริปฏจนา)³²⁶ (1 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0438 14 0110 พุทธวจนะ (มหายานมหาไวปุลย) พุทธ-มกุฏ-สูตร³²⁷ (2 ผู้) ช่ง-ธรรมรักษ์แปล

³¹⁹ *Samghaṭṭa sūtra* สงฆฎสูตร

³²⁰ Great gathering, great assembly, large convocation (สันสกฤต *Pāriyātraka* ปาริยาตรก) 大集會

³²¹ *Aṣṭabuddhaka* อษฏพุทธก

³²² *Aṣṭabuddhaka* อษฏพุทธก

³²³ *Ratnajālīparipṛcchā* รตนชาลีปริปฏจนา

³²⁴ *Sūtra on the Merit [Acquired by] Praising the Buddha* สันสกฤต *Kusuma-saṃcaya-sūtra* กุสุม-สณฺจย-สูตร

³²⁵ *daśa-dig-andhakāra-vidhvamsana-sūtra* ทศ-ทิก-อนุชการ-วิธวฺสน-สูตร

³²⁶ *ratnacandra-paripṛcchā* รตนจันทุ-ปริปฏจนา

- 0439 14 0112 ฟัวชั่วฟัวจิง (พุทธวณะ สรรพพุทธสูตร) (1 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0440 14 0114 ฟัวชั่วฟัวหมิงจิง (พุทธวณะ พระสูตรนามพระพุทเจ้า) (12 ผู้) หยวนเว่ย-โพธิธิธิแปล
- 0441 14 0185 ฟัวชั่วฟัวหมิงจิง (พุทธวณะ พระสูตรนามพระพุทเจ้า) (30 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0442 14 0312 ลือฟิงเขียนอุไปฟัวหมิงจิง (พระนามพระพุทเจ้าหนึ่งพันห้าร้อยองค์ทั้งสิบทิศ) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0443 14 0318 อุเขียนอุไปฟัวหมิงจิง โฉ้วจู้จี้เมี่ยจี้จิง (พระนามพระพุทเจ้าห้าพันห้าร้อยองค์ธารณีทำลายบาป)³²⁸ (8 ผู้) สุข-ชยานคุปต์แปล
- 0444 14 0354 ฟัวชั่วไปฟัวจิง (พุทธวณะ พระสูตรพระพุทเจ้าหนึ่งร้อยพระองค์) (1 ผู้) สุข-นเรนทรยศแปล
- 0445 14 0356 ฟัวชั่วบูชื้ออ็อกเตอจู้ฟัวสั่วหู้เนี่ยนจิง (พุทธวณะ อจินไตยปุณยสูตร)³²⁹ (2 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0446 14 0365 กั้วชวีจวงเหยียนเจี่ยเขียนฟัวหมิงจิง (อดีต-วายุห-กฤษ) (นามพระพุทเจ้าหนึ่งพันองค์)³³⁰ (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0447 14 0376 เลี่ยนจี้เลี่ยนเจี่ยเขียนฟัวหมิงจิง (ปัจจุพน-ภท-กฤษ) (นามพระพุทเจ้าหนึ่งพันองค์) (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0447 14 0383 เลี่ยนจี้เลี่ยนเจี่ยเขียนฟัวหมิงจิง (ปัจจุพน-ภท-กฤษ) (นามพระพุทเจ้าหนึ่งพันองค์) (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0448 14 0388 เว่ยไหลซิงสื้อเจี่ยเขียนฟัวหมิงจิง (อนาคต-นฤษ-กฤษ) (นามพระพุทเจ้าหนึ่งพันองค์) (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0448 14 0393 เว่ยไหลซิงสื้อเจี่ยเขียนฟัวหมิงจิง (อนาคต-นฤษ-กฤษ) (นามพระพุทเจ้าหนึ่งพันองค์) (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล

³²⁷ *buddha-makuta-sūtra* พุทธ-มกุฏ-สูตร

³²⁸ เป็นพระสูตรสรุปชื่อพระพุทเจ้าซึ่งสามารถจัดอุปสรรคทำลายโทษบาป จากพระพุทเจ้าห้าพันห้าร้อยชื่อ

³²⁹ *Sutra on the Inconceivable Merits Maintained by the Buddhas*

³³⁰ Sutra of the Thousand Buddhas เป็นพระสูตรในกลุ่ม T446, T447, และT448 เป็นคัมภีร์แสดงรายชื่อพระพุทเจ้าหนึ่งพันองค์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต กั้วชวีจวงเหยียนเจี่ยเขียนฟัวหมิงจิง 過去莊嚴劫千佛名經 (T446), เลี่ยนจี้เลี่ยนเจี่ยเขียนฟัวหมิงจิง 現在賢劫千佛名經 (T447, K392), และ เว่ยไหลซิงสื้อเจี่ยเขียนฟัวหมิงจิง 未來星宿劫千佛名經

- 0449 14 0401 พุทธวจนะ ไภษชยคุรุไวฑูรยปรการาสสูตร (ไภษชยคุรุปฐวปฐนิธานวิเศษวิสตร)
³³¹ (1 ผูก) สุข-ธรรมคูปต์แปล
- 0450 14 0404 ภควโต-ไภษชยคุรุไวฑูรยปรกสุข-ปฐวปฐนิธาน-วิเศษวิสตร (ไภษชยคุรุ-ไวฑูรย-
 ปรภาส- ปฐว-ปฐนิธาน-วิเศษ-วิสตร หรือ ไภษชยคุรุ-ไวฑูรย-ปรภา-ราช-สูตร)³³²
 (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั่งแปล
- 0451 14 0409 เข้าชื่อหลิวหลีกวงชีฝัวเป็นเยวียนกงเตอิจิง (สप्तตถาคต-ปฐว-ปฐนิธาน-วิเศษวิส-
 ตาร)³³³ (2 ผูก) ถัง-อี่จั่งแปล-707
- 0452 14 0418 ฝัวซัวกวนหมี่เล่อผู้ซำสั่งเซิงโตวไชว้เทียนจิง (ไมเตรยสูตร) พุทธวจนะโพธิสัตว์
 ไมเตรยะเสด็จอุบัติขึ้นสวรรค์ชั้นดุสิต)³³⁴ (1 ผูก) หลิวซ่ง-จวีฉวีจิงเซิงแปล
- 0453 14 0421 ฝัวซัวหมี่เล่อเซี่ยเซิงจิง (ไมเตรยสูตร) (พุทธวจนะ โพธิสัตว์ไมเตรยะเสด็จอุบัติลงสู่
 โลกมนุษย์) (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล-303
- 0454 14 0423 ฝัวซัวหมี่เล่อเซี่ยเซิงเจิงฝัวจิง (ไมเตรยสูตร) (พุทธวจนะ โพธิสัตว์ไมเตรยะบรรล
 อนุตรสัมมาสัมโพธิ) (1 ผูก) โห้วฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0455 14 0426 ฝัวซัวหมี่เล่อเซี่ยเซิงเจิงฝัวจิง (ไมเตรยสูตร) (พุทธวจนะ โพธิสัตว์ไมเตรยะบรรล
 อนุตรสัมมาสัมโพธิ) (1 ผูก) ถัง-อี่จั่งแปล
- 0456 14 0428 ฝัวซัวหมี่เล่อต้าเจิงฝัวจิง (ไมเตรยสูตร) (พุทธวจนะ โพธิสัตว์ไมเตรยะบรรล
 อกิสัมโพธิ) (1 ผูก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0457 14 0434 ฝัวซัวหมี่เล่อไหลสือจิง (ไมเตรยสูตร) (พุทธวจนะ ยุคไมเตรยะ) (1 ผูก) ไม่ทราบ
 นามผู้แปล
- 0458 14 0435 เหวินชูเชื้อลีเว่นผู้ซำสู่จิง (1 ผูก) โห้วฮั่น-โลกเกษมแปล
- 0459 14 0441 ฝัวซัวหวินชูเชื้อลีห่วยกั้วจิง (พุทธวจนะ สำนักฝึกของมัญชุศรี) (1 ผูก) จินตะวันตก-
 ธรรมรักษ์แปล
- 0460 14 0448 ฝัวซัวหวินชูเชื้อลีจั้งลี้จิง (พุทธวจนะ มัญชุศรีศีลวิสุทธิสูตร) (1 ผูก) จินตะวันตก-
 ธรรมรักษ์แปล

³³¹ *Bhaiṣajyaguruvaidūryaprabharāja sūtra* ไภษชยคุรุไวฑูรยปรการาสสูตร (หรือ ไภษชยคุรุ
 ปฐวปฐนิธานวิเศษวิสตร *Bhaiṣajyahurupūrvapranidhānaviśeṣavistara*)

³³² *Bhagavato-bhaiṣajyaguruvaidūryaprabhasya-pūrvapranidhānaviśeṣavistāra* หรือ
Bhaiṣajyaguru-vaidūrya-prabhāsa-pūrvapranidhāna-viśeṣa-vistara, *Bhaiṣajyaguru-vaidūrya-prabha-
 rāja-sūtra*

³³³ *Saptatathāgata-pūrvapranidhāna-viśeṣavistāra*

³³⁴ *Sutra on the Contemplation of the Bodhisattva Maitreya's Ascent to Rebirth in Tuṣita
 Heaven*

- 0461 14 0452 ผิวขาวเหวินชูชื่อลีเสียนเป่าจิ้งจิง (2 ผู้ก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0462 14 0466 ต้าฟังก่วงเป่าเชี่ยจิง (รัตน-กรณฐ-สูตร)³³⁵ (3 ผู้ก) หลิวซ่ง-คุณภัทรแปล
- 0463 14 0480 ผิวขาวเหวินชูชื่อลีปันเนี่ยผั่นจิง (พุทธวจนะ มัญจุศรีนิรwaanสูตร) (1 ผู้ก) จินตะวันตก-เนี่ยเต้าเจินแปล
- 0464 14 0481 คยศิริษ สูตร (1 ผู้ก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล-384-417
- 0465 14 0483 คยาศิริษ คยศิริษ สูตร³³⁶ (1 ผู้ก) หยวนเว่ย-โพธิรุจิแปล
- 0466 14 0487 พุทธวจนะ คายศิริษ³³⁷ (1 ผู้ก) สุธ-วินิตรุจิแปล
- 0467 14 0489 ต้าเซ่งเจียเหยซันต้งจิง (1 ผู้ก) ถัง-โพธิรุจิแปล
- 0468 14 0492 มณจุศรี-ปริปฏจนา³³⁸ (2 ผู้ก) เหลียง-สังฆภระแปล-518
- 0469 14 0509 เหวินชูเวินจิง-จื่อหมุผั่น คีลือซื่อ (มณจุศรีปริปฏจนา มาติกาพรรค-ทีลิสี่) (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชระ-แปล
- 0470 14 0510 ผิวขาวเหวินชูชื่อลีจิงจิง (พุทธวจนะ มณจุศรี-วิหาร-สูตร)³³⁹ (1 ผู้ก) หยวนเว่ย-โพธิรุจิแปล
- 0471 14 0512 ผิวขาวเหวินชูชื่อลีจิงจิง (พุทธวจนะ มณจุศรี-วิหาร-สูตร)³⁴⁰ (1 ผู้ก) สุธ-ชญาณคุปต์แปล
- 0472 14 0514 ผิวขาวต้าเซ่งสันเจียนเปียนฮว่าเหวินชูชื่อลีเวินฝ่าจิง (1 ผู้ก) ซ่ง-เทียนซีใจแปล
- 0473 14 0516 ผิวขาวเมี่ยวจีเสียงผุซั่วตัวเวินต้าเซ่งฝ่าหลัวจิง³⁴¹ (1 ผู้ก) ซ่ง-ฝ่าเสียนแปล
- 0474 14 0519 พุทธวจนะ วิมลกีรติ-นิรเทศ-สูตร (2 ผู้ก) อู่-จื่อเซียนแปล-223-228
- 0475 14 0537 วิมลกีรติ-นิรเทศ-สูตร (3 ผู้ก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0476 14 0557 วจนะ วิมลกีรติ-นิรเทศ-สูตร (6 ผู้ก) ถัง-เสวียนจั้งแปล -650
- 0477 14 0588 พุทธวจนะ มหา-ไพลุย-มูรธา-ราช-สูตร³⁴² (1 ผู้ก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล-308
- 0478 14 0597 มหายาน มหาไพลุยมูรธา-ราช-สูตร³⁴³ (1 ผู้ก) เหลียง-อุปศุณย์แปล-545

³³⁵ *Ratna-karaṇḍaka, Ratna-karaṇḍa-sūtra*

³³⁶ *Gayāśīrṣa Gayāśīrṣa sūtra คยาศิริษ คยศิริษ สูตร*

³³⁷ *เซียงโถวจิงเซ่อจิง 象頭精舍經 (Gāyāśīrṣa คายศิริษ) T466*

³³⁸ *Mañjuśrī-paripṛcchā มณจุศรี-ปริปฏจนา*

³³⁹ *Sutra of Mañjuśrī's Tour ต้นสกฤตคือ Mañjuśrī-vihāra-sūtra มณจุศรี-วิหาร-สูตร*

³⁴⁰ *สำนวนแปลจีนอีกสำนวนหนึ่งของ มณจุศรี-วิหาร-สูตร*

³⁴¹ *ความหมายของคำว่า มณจุศรี Mañjuśrī—妙 หมายถึง mañju และ 吉祥 หมายถึง śrī*

³⁴² *Mahā-vaipulya-mūrdha-rāja-sūtra มหา-ไพลุย-มูรธา-ราช-สูตร เป็นสำนวนแปลภาษาจีนในยุคต้นๆ อีกฉบับหนึ่งของ วิมลกีรติ-นิรเทศ-สูตร*

- 0479 14 0605 มหาไพลุยมุรขราช สูตร³⁴⁴ (2 ผูก) สุธ-ชญาณคูปต์แปล-591
- 0480 14 0615 พุทธวณะ จันทุโรตตรา-ทริกา-ปริปฏจนา³⁴⁵ (2 ผูก) สุธ-ชญาณคูปต์แปล
- 0481 14 0625 นือเหรินผู้ซำจิง (4 ผูก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0482 14 0642 นือซื่อจิง (4 ผูก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0483 14 0666 สมมุตกพุทธ-โพธิสตุตว-สูตร³⁴⁶ (1 ผูก) จันตะวันตก-เนี่ยเต้าเจินแปล
- 0484 14 0668 ปู้ซื่ออี้กวงผู้ซำสั่วซัวจิง (พระสูตรโพธิสัตว์อจินตยประภา)³⁴⁷ (1 ผูก) โห้วฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0485 14 0673 อู้สั่วโหย่วผู้ซำจิง (4 ผูก) สุธ-ชญาณคูปต์แปล
- 0486 14 0697 ซือจี้จวงเหยียนหวังผู้ซำฉิงเวินจิง (1 ผูก) ถัง-นที (ปุ่นโยทัย) แปล
- 0487 14 0698 หลี่กั้วหุ้ยผู้ซำสั่วเวินหลี่ฝัวฝำจิง (1 ผูก) ถัง-นทีแปล
- 0488 14 0700 เป้าโล้วผู้ซำฉีสิงจิง (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเสียนแปล
- 0489 14 0704 ฝัวซัวฉุไก้จี้ผู้ซำสั่วเวินจิง (พุทธวณะ สรวนัวรรณวิษกมฺภิน โปธิสัตว์ ปริปฏจนา)³⁴⁸ (20 ผูก) ช่ง-ธรรมรักษ์แปล
- 0490 14 0751 พุทธวณะ อษฏ-อุปปุตร สูตร³⁴⁹ (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเสียนแปล

³⁴³ *Sutra of the Utmost King of the Great Vehicle* มหาไพลุยมุรขราชสูตร *Mahāvaipulyamūrdharājasūtra* เป็นสำนวนแปลภาษาจีนในยุคต้นๆ อีกฉบับหนึ่งของ วมลกีรติ-นิริเทศ-สูตร

³⁴⁴ *Mahāvaipulyamūrdharāja sūtra* มหาไพลุยมุรขราช สูตร เป็นสำนวนแปลภาษาจีนในยุคต้นๆ อีกฉบับหนึ่งของ วมลกีรติ-นิริเทศ-สูตร

³⁴⁵ *Candrottārā-dārikā-paripṛcchā*

³⁴⁶ *Samantabhadra-bodhisattva-sūtra* สมมุตกพุทธ-โพธิสตุตว-สูตร ในภาษาเขียนของจีนอาจใช้ตัวอักษรว่า 三曼毘陀

³⁴⁷ *Sūtra of the Bodhisattva of Inconceivable Illumination (acintya-prabha)*

³⁴⁸ ฐไก้จี้ผู้ซำ 除蓋障菩薩 *Sarvanīvaraṇaṣṭkambhin*. สรวนัวรรณวิษกมฺภิน โปธิสัตว์ (Remover of Hindrances Bodhisattva) เป็นพระโพธิสัตว์หลักที่จัดอุปสรรคต่างๆ จัดอยู่ในกลุ่ม ธรรมชาตุ มณฑล ในรหัสยาน เป็นพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏใน *รัตน-เมฆ-สูตร* 寶雲經 ด้วย ซึ่งได้ตั้งคำถาม 102 ปัญหาต่อพระพุทธเจ้า สรวนัวรรณวิษกมฺภิน โปธิสัตว์ เขียนเป็นภาษาจีนได้หลายชื่อเช่น ฐอเชียไก้จี้ผู้ซำ 除一切蓋障菩薩, เสียงฝูอิชี้จี้ผู้ซำ 降伏一切障礙菩薩, และ ฐออินไก้ผู้ซำ 棄諸陰蓋菩薩

³⁴⁹ *aṣṭa-upaputra* อษฏ-อุปปุตร มีชื่อเรียกต่างๆ กัน เช่น แปลโพธิสัตว์ 八菩薩 และ แปลมหาประภา ราช 八大明王. และในกลุ่มซึ่งอยู่ใน *อษฏมณฑลกลสูตร* *Aṣṭamaṇḍalaka* 八大菩薩曼荼羅經 (มีสองสำนวน T1167 แปลโดยโฮมวัชระ และ T1168 แปลโดยฝ่าเสียน) และใน *อษฏ-อุปปุตรสูตร* 八大菩薩經 T490 แปลโดยฝ่าเสียน และยังมีกลุ่มอื่นๆ อีก

- 0491 14 0752 ลีวชู้อี้ตั้งช่วงฉืออิง³⁵⁰ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0492 14 0753 เอ. ผีชั่วอาหนันเวินชื่อผีจี้ชโยงอิง (พุทธวณะ พระอานนท์ตามพระพุทธเจ้า เรื่องบาปบุญ (1 ผูก) โห้วฮั่น-ฮั่นชื่อเกาแปล
- 0492 14 0754 บี. อาหนันเวินชื่อผีจี้ชโยงอิง (พระอานนท์ตามพระพุทธเจ้าเรื่องบาปบุญ) (1 ผูก) โห้วฮั่น-ฮั่นชื่อเกาแปล
- 0493 14 0756 ผีชั่วอาหนันชื่อชื่ออิง (1 ผูก) อุ๋-จือเขียนแปล
- 0494 14 0758 อาหนันซีเม้งอิง (ฝันเจ็ดประการของพระอานนท์)³⁵¹ (1 ผูก) จินตะวันตก-จู้ถันอุ๋ถันแปล
- 0495 14 0758 ผีชั่วอาหนันเฟินเปี้ยอิง³⁵² (1 ผูก) ผูลิน-ฝ่าเจียนแปล
- 0496 14 0760 ผีชั่วต้าเจียเฮอเปิ่นอิง³⁵³ พุทธวณะ (มหานารท) กศุส-ชาตก (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0497 14 0761 ผีชั่วหมัวเฮอเจียเฮอตูผินหมูอิง (พุทธวณะ มหาภคยปะโปรมมารดาเจี๋ยอิง) (1 ผูก) หลิวซ่ง-คุณภัทรแปล
- 0498 14 0763 ผีชั่วชูเฟินชั่วอิง (พุทธวณะ เทศนาบุพภาค) (2 ผูก) ซ่ง-ทานปาลแปล
- 0499 14 0768 ผีเว่ยอ้อจื่อหลัวเจียเฮอจื่อฮัวจั่วอิง³⁵⁴ (1 ผูก) ไม่ทราบชื่อผู้แปล
- 0500 14 0769 หลัวฮุนเหรินหฺวู่อิง (1 ผูก) จินตะวันตก-ฝ่าจวีแปล
- 0501 14 0770 ผีชั่วซาเหอปีชีวกงเต๋อิง (พุทธวณะ บุญแห่งภิกษุสาคร) (1 ผูก) จินตะวันตก-ฝ่าจวีแปล

แปลมหาโพธิสัตว์ที่มีชื่อปรากฏใน *กวันตังอิง* หรือ *อภิเษกสูตร Sutra of Consecration* 灌頂經 T1331 ได้แก่: มณจุศรี Mañjuśrī 文殊師利, อวโลกิตศุวร Avalokiteśvara 觀世音, มหาสุตามปราปต์ Mahāsthāmaprāpta 大勢至, อภยขมดี Akṣayamati 無盡意, รตุน-มณฑล-ปทุม (เป่าถันหาว) Baotanhua 寶壇華, ไภษย-ราช Bhaiṣajya-rāja 藥王, ไภษย-สมุทรกต Bhaiṣajya-samudgata 藥上, และไมเตรย Maitreya 彌勒

³⁵⁰ชื่อพระโพธิสัตว์ทั้งหกได้แก่ สิงหกริธาโพธิสัตว์ 師子戲菩薩, สิงหวิกรมโพธิสัตว์ 師子奮迅菩薩, สิงหนฤโพธิสัตว์ 師子幡菩薩, สิงหกรโพธิสัตว์ 師子作菩薩, สติรสรวีระโพธิสัตว์ 堅勇精進菩薩, อภิภาควัชรปรัชญาโพธิสัตว์ 擊金剛慧菩薩

³⁵¹ *Sutra of the Seven Dreams* เรียกย่อๆ ว่า ซีเม้งอิง(พระสูตรฝันเจ็ดประการ)-七梦经

³⁵² มักเรียกย่อๆ ว่า อาหนันเฟินเปี้ยอิง 阿難分別經 เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าแก่พระอานนท์

³⁵³ [Mahānārada] kassapa-jātaka สันสกฤตคือ (มหานารท) กศุส-ชาตก เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าทรงสอนมหาภคยปะ เกี่ยวกับธรรมที่จิตต้องละ (制心之法) พระสูตรมีชื่อเต็มว่า หมัวเฮอน่าหลัวถัวเจียเฮอเปิ่นเซิงอิง 摩訶那羅陀迦葉本生經; และบางครั้งเรียกว่า เจียเฮอเปิ่นอิง 迦葉本經.

³⁵⁴ เรียกย่อๆ ว่า จื่อฮัวจั่วอิง 自化作苦經

- 0502 14 0771 ผิวเว่ยเหนียนเล่าปี่ชีวชั่วเจิ้งซือจิง (พระพุทธเจ้าทรงเทศนาอบรมกริยาความประพฤติแก่ภิกษุหนุ่ม) (1 ผูก) จินตะวันตก-ฝาจวีแปล
- 0503 14 0771 ปี่ชีวปิ่นวี่เอ้อหมิงจื่อซาจิง (ภิกษุฆ่าตัวหนีหญิงชั่ว) (1 ผูก) จินตะวันตก-ฝาจวีแปล
- 0504 14 0772 ปี่ชีวทิงซือจิง (1 ผูก) จินตะวันออก-จู้ถันอู่หลันแปล
- 0505 14 0773 ผิวชั่วสยหย่งจุนเจอะจิง (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0506 14 0774 เขียนถั่วกั่วหวังจิง (คันธารราฐ สูตร) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0507 14 0774 พุทธวณะ อชาตศตรู สูตร³⁵⁵ (1 ผูก) อู่-จื่อเขียนแปล
- 0508 14 0775 อาเช่อซือหวังเวินอู่เน่จิง (อชาตศตรูถามปัญญานันตริยกรรม)³⁵⁶ (1 ผูก) จินตะวันตก-ฝาจวีแปล
- 0509 14 0777 อาเช่อซือหวังโซ่วเจวียจิง (อชาตศตรูได้รับพยากรณ์สูตร) (1 ผูก) จินตะวันตก-ฝาจวีแปล
- 0510 14 0778 ไฉ่ฮวาเหว่ยหวังซ่งฝัวโซ่วเจวียห้าวเมี่ยวฮวาจิง (วิโรธราชได้รับลัทธยเทศนามว่า สุนิรมิตเทวราช)³⁵⁷ (1 ผูก) จินตะวันออก-จู้ถันอู่หลันแปล
- 0511 14 0779 ผิวชั่วปิงซาหวังอู่เยว่นจิง (พุทธวณะ ความปรารถนาห้าประการของพระเจ้าพิมพิสาร (1 ผูก) อู่-จื่อเขียนแปล
- 0512 14 0781 พุทธวณะ ศุภุโรทนราชปรินิรวาณ สูตร³⁵⁸ (1 ผูก) หลิวซ่ง-จวีฉวีจิงเซิงแปล
- 0513 14 0783 ผิวชั่วหลิวหลีหวังจิง³⁵⁹ (พุทธวณะ วิรุฒก สูตร) (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล

³⁵⁵ อชาตศตรู สูตร *Ajātaśatru sūtra* T507 มีชื่ออื่นในตำนานจีนอีกคือ *เว่ยเซิงเยวียนจิง* 未生怨經 (ในที่นี้ เว่ยเซิงเยวียน หมายถึงพระเจ้าอชาตศตรู แต่โดยทั่วไปใช้คำว่า อาเช่อซือหวัง 阿闍世王.) เป็นพระสูตรสั้นซึ่งผู้ประพันธ์เน้นเฉพาะเรื่องพระเจ้าพิมพิสาร (ในที่นี้ ผินซาหวัง 瓶沙王 หมายถึง พระเจ้าพิมพิสาร แต่โดยทั่วไปใช้คำว่า ผินฝัวชั่วหลัว 頻婆娑羅) ถูกกักขังและอดอาหารจนถึงสิ้นชีพิตักษัยโดยพระเจ้าอชาตศตรูซึ่งเป็นราชบุตร

³⁵⁶ *pañcānantarya, pañcānantaryāṇi, ānantarya-kārin* ปญจานนตฺรย, ปญจานนตฺรยาณิ , อานนตฺรย-การิน (ภาษาจีน อู่อู่เจียนเย่ 五無間業) ได้แก่ มาตุฤ-ฆาต *mātṛ-ghāta*; ปิตุฤ-ฆาต *pitṛ-ghāta*; อรหตุ-ฆาต *arhad-ghāta*; ตถาคตสุยานุติเก-ทุชฌ-จิตต-รุธิโรตฺปาทน *tathāgatasyāntike duṣṭa-citta-rudhirōtpādana*; สงฺฆ-เภท *saṃgha-bheda*

³⁵⁷ *sunirmitaḥ-deva-rājāḥ* สุนิรมิตะ-เทว-ราชะ

³⁵⁸ *Suddhodanarājaparinirvāṇa sūtra* ศุภุโรทนราชปรินิรวาณ สูตร

³⁵⁹ *Virūḍhaka* วิรุฒก เป็นกษัตริย์แคว้นโกศล ในสมัยพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งเป็นเจ้าชายได้รับการเหยียดหยามจากตระกูลศากยะเนื่องจากฝ่ายมารดาที่ต่ำต้อย ต่อมาเมื่อได้ขึ้นครองราชย์จึงโจมตีกิลติสสุ (กบิลพัสดุ์) และฆ่าชาวศากยะอีกห้าร้อย หลังจากสงครามเสร็จสิ้นลงได้เจ็ดวันก็สิ้นชีพิตักษัย

- 0514 14 0785 ราชวาทก-สูตร ³⁶⁰ (1 ผูก) หลิวซ่ง-จวีณวีจิงเซิง
 0515 14 0786 (ตถาคตเทศนา) ราชวาทก-สูตร (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-649
 0516 14 0789 พุทธวจนะ ราชวาทก-ปริปฏจนา ³⁶¹ (1 ผูก) ซ่ง-ทานปาลแปล
 0517 14 0791 ผิวซัวมั่วหลัวหวังจิง ³⁶² (พุทธวจนะ มัลลกะกษัตริย์ สูตร) (1 ผูก) หลิวซ่ง-จวีณวีจิง
 เซิงแปล
 0518 14 0791 จันทรวติราช-สูตร ³⁶³ (1 ผูก) หลิวซ่ง-จวีณวีจิงเซิงแปล
 0519 14 0792 ผิวซัวหมั่วต้ากั่วหวังจิง ³⁶⁴ (1 ผูก) หลิวซ่ง-จวีณวีจิงเซิงแปล
 0520 14 0793 ผิวซัวซำหลัวกั่วหวังจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
 0521 14 0794 ผิวซัวฟั่นหมั่วหนันกั่วหวังจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
 0522 14 0794 ผู้ต้าหวังจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
 0523 14 0795 ผิวซัวอู่หวังจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
 0524 14 0797 ผิวเว่ยโยวเถียนหวังซัวหวังฝ่าเจิ้งหลุนจิง (พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักราชธรรมแก่
 พระเจ้าอุเทน) ³⁶⁵ (1 ผูก) ถัง-โมฆวัชรแปล
 0525 14 0800 ผิวซัวจ้างเจอะจื่ออ้าวหน่าวซันซู่จิง (พุทธภายิต บุตรคหบดียอมโสภะเสร้างในสาม
 สถาน) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซื่อเกาแปล
 0526 14 0800 พุทธวจนะ เขตคุฤหปติ-ปุตร สูตร (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซื่อเกาแปล
 0527 14 0801 พุทธวจนะ เขตคุมาร สูตร ³⁶⁶ (1 ผูก) จินตตะวันตก-จื่อฝ่าผู้แปล
 0528 14 0803 พุทธวจนะ เขตโพธิสตุตว สูตร (1 ผูก) จินตตะวันตก-ไป่ฝ่าผู้แปล
 0529 14 0804 ผิวซัวอาจิหวลิวจิง ³⁶⁷ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

³⁶⁰ *Rājavādaka sūtra* ราชวาทก สูตร

³⁶¹ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ ราชวาทก-สูตร

³⁶² *Sutra of King Malla*

³⁶³ *Candravatīrāja sūtra* จันทรวติราช สูตร

³⁶⁴ พรหมมุตต Brahma-datta 梵摩達 เป็นกษัตริย์ของแคว้นกัณยาคุพชะ แคว้นวารานสี (พาราณสี) พระ
 ราชบิดาของกาศยป

³⁶⁵ เทียบกับพระสูตรที่คล้ายคลึงกันคือ ธรรมาภิบาลหลักราชธรรมสูตร (ของไมเตรย), T1615, ในชื่อ
 ภาษาอังกฤษว่า Sutra of [Maitreya's] Correct Principles of Royal Rule รัตนโดยไมเตรย แปลโดยเสวียนจั้ง ในปี
 ค.ศ. 649 ที่วัดต้าถื่อเอิน เรียกย่อๆ ว่า หวังฝ่าเจิ้งหลี่จิง (หลักราชธรรมสูตร) 王法正理經

³⁶⁶ สำนวนแปลจีนของ เขตสูตร มีทั้งหมดสามสำนวนได้แก่ T0526 , เขต ฤหปติ-ปุตร สูตร ; T0527 ,
 เขตคุมาร สูตร ; T0528, เขตโพธิสตุตว สูตร

- 0530 14 0805 สุมติทริกาปริปัญญา (พุทธวณะ สุมติ ฤทธิพติ สูตร)³⁶⁸ (1 ผู้) อู่-จื่อเขียนแปล
- 0531 14 0808 จ้างเจอะอินเยวจิง (1 ผู้) อู่-จื่อเขียนแปล
- 0532 14 0809 ชื่อเหอเมยจิง (1 ผู้) อู่-จื่อเขียนแปล
- 0533 14 0814 กษมมมการ-ปริปัญญา³⁶⁹ (1 ผู้) อู่-จื่อเขียนแปล
- 0534 14 0815 พุทธวณะ จันทรปรภา-กุมาร-สูตร (1 ผู้) จันตะวันตก-ธรรมแปล
- 0535 14 0817 พุทธวณะ จันทร-สูตร (1 ผู้) จันตะวันตก-ธรรมรักแปล
- 0536 14 0819 เซนรื่อเอ้อลเป็นจิง (จันทร-กุมาร-มุต-สูตร) (1 ผู้) หลิวซ่ง-คุณภักแปล
- 0537 14 0820 ผัวชั่วเยว่หนันจิง (1 ผู้) จันตะวันตก-เนิ่นเจิงหยวนแปล
- 0538 14 0821 ผัวชั่วเฮอเตียวอาหนันจิง (1 ผู้) จันตะวันตก-จู้ถันอู่หลันแปล
- 0539 14 0821 หลูจื่อจ้างเจอะอินเยว่จิง (พุทธวณะ ฤทธิ-ฤทธิพติ) (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0540 14 0825 พุทธวณะ ชุโยติษก-สูตร³⁷⁰ (1 ผู้) หลิวซ่ง-คุณภักแปล
- 0540 14 0826 ผัวชั่วชู่เถียจิง (1 ผู้) หลิวซ่ง-คุณภักแปล
- 0541 14 0826 ผัวชั่วผัวต้าเซิงต้าจิง (พุทธวณะ พุทธเสน-สังฆเสน) (1 ผู้) หลิวซ่ง-จี้จี้จิงเซิงแปล
- 0542 14 0829 ผัวชั่วเย้อจิง (1 ผู้) หลิวซ่ง-จี้จี้จิงเซิงแปล
- 0543 14 0829 ผัวชั่วจี้จี้จ้างเจอะสั่วเวินต้าเซิงจิง (มหานักณะเศรษฐี) (3 ผู้) หลิวซ่ง-จี้จี้เสิงแปล
- 0544 14 0837 ปุริทาน-มติ-ปริปัญญา (สูตร) (1 ผู้) โห้วเว่ย-ผาฉ่างแปล
- 0545 14 0840 พุทธวณะ ศรีคุปต-สูตร³⁷¹ (2 ผู้) สุข-นเรนทรยศแปล
- 0546 14 0850 ผัวชั่วจินหยางจิง (1 ผู้) ซ่ง-เทียนซีใจแปล
- 0547 14 0853 ต้าสวาเหยียนจ้างเจอะเวินผัวนำหลัวเหยียนลี้จิง³⁷² (1 ผู้)
- 0548 14 0853 ผัวชั่วจินกวงหวังจิง (1 ผู้) ซ่ง-ผาเสียนแปล
- 0549 14 0854 ผัวชั่วกวงหมิงจื่ออินหยวนจิง (พุทธวณะ ชุโยติษชาวทาน)³⁷³ (4 ผู้) ซ่ง-ทานแปล

³⁶⁷ 阿鳩羅加羅 (สันสกฤต อากุลการ *ākulakara*) เชื่อว่าคนเกิดจากการประชุมของธาตุทั้งห้า ไม่เชื่อบุญบาป ความดีความชั่ว

³⁶⁸ เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ สุมติ-ทริกา-ปริปัญญา เทียบกับฉบับ T336 แปลโดยโพธิธิ

³⁶⁹ *Kṣemamkāra-paripṛcchā*

³⁷⁰ *Jyotiṣka-sūtra* ชุโยติษก-สูตร

³⁷¹ *Śrīgupta sūtra* ศรีคุปตสูตร

³⁷² 花嚴 mukha-puṣpaka มุข-ปุษปก

- 0550 14 0865 ผิวชั่วจันเช่อดงจื่ออินหยวนจิง (12 ผูก) ช่ง-เหวยจิงแปล
- 0551 14 0895 พุทธวณะ มาตงกี-สูตร (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซื่อเกาแปล-148-70
- 0552 14 0895 พุทธวณะ สารพุลกรณาวทาน (มาตงกี-สูตร) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล-
- 0553 14 0896 พุทธวณะ อมาลวดี (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซื่อเกาแปล
- 0554 14 0902 ผิวชั่วไนน์วีถิพั่วจิง (พุทธวณะ จีวกอามลวดี)³⁷⁴ (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซื่อเกาแปล
- 0555 14 0906 อุ้มจูจิง (มารดาในห้าวคิตชาติ) (1 ผูก) อุ้ม-จื่อเขียนแปล
- 0556 14 0907 ผิวชั่วชินวีจิง (พุทธวณะ เจ็ดครุณีสสูตร) (1 ผูก) อุ้ม-จื่อเขียนแปล
- 0557 14 0909 ผิวชั่วหลงชื่อนวีจิง (พุทธวณะ นาคทานทายิกสูตร) (1 ผูก) อุ้ม-จื่อเขียนแปล
- 0558 14 0910 ผิวชั่วหลงชื่อนผู้เข้าเป็นฉี่จิง (พุทธวณะ นาคทานโพธิสัตว์มูลเหตุ) (1 ผูก) จิน
ตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0559 14 0911 พุทธวณะ มหุลิกา-ปริปฏจญา³⁷⁵ (1 ผูก) อุ้ม-จื่อเขียนแปล
- 0560 14 0912 พุทธวณะ มหุลิกา-ปริปฏจญา (1 ผูก) หลิวซ่ง-คุณภัทระแปล
- 0561 14 0912 พุทธวณะ มหุลิกา-ปริปฏจญา (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0562 14 0913 พุทธวณะ สุตริ-วิวรรต-วยากรณ-สูตร³⁷⁶ (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0563 14 0914 พุทธวณะ สุตริ-วิวรรต-วยากรณ-สูตร (1 ผูก) เปยเหลียง-ถันอุ้มเขียนแปล
- 0564 14 0915 พุทธวณะ สุตริวิวรรตวยากรณ-สูตร (1 ผูก) หลิวซ่ง-ธรรมมิตรแปล
- 0565 14 0921 พุทธวณะ สุตริ-วิวรรต-วยากรณ-สูตร (2 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0566 14 0930 สุตริวิวรรตวยากรณ-สูตร (1 ผูก) หยาวจิน-ธรรมยศัสแปล
- 0567 14 0939 พุทธวณะ พราหมณี-ศัรมติ-สูตร (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0568 14 0940 ศัรมติ-พราหมณี-ปริปฏจญา³⁷⁷ (1 ผูก) ถัง-โพธิธิจแปล
- 0569 14 0942 ผิวชั่วชินหมิงจิง (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล

³⁷³ jyotisjāvadāna ขุโยติยชาวทาน เป็นเรื่องราวพรรณนาเหตุที่กวางหวังดงจื่อได้บวชในพุทธศาสนาและ
ได้รู้แจ้งในธรรม <http://dictionary.buddhistdoor.com/en/search>

³⁷⁴ ต้นท้อสีเหลือง Emblic Myrobalan สันสกฤตเรียกว่า อามล amalaka (แต่ในเถรวาทบาลี มีชื่อ
เรียกว่า สาละวดี น่าจะมีความหมายต่างกัน)

³⁷⁵ Mahallikā-paripṛcchā มหุลิกา-ปริปฏจญา มีสำนวนแปลจันทั้งหมดสามสำนวนได้แก่ T0559
แปลโดยจื่อเขียนในราชวงศ์ฮั่น ; T0560 แปลโดยคุณภัทระในราชวงศ์หลิวซ่ง ; T0561 ไม่ทราบนามผู้แปล

³⁷⁶ Strī-vivarta-vyākaraṇa-sūtra สุตริ-วิวรรต-วยากรณ-สูตร มีสำนวนแปลจันทั้งหมด ห้าสำนวนได้แก่
T0562 แปลโดยธรรมรักษ์ ; T0563 แปลโดยถันอุ้มเขียน ; T0564 แปลโดยธรรมมิตร ; T0565 แปลโดยธรรมรักษ์
อีกครั้งหนึ่ง ; T0566 แปลโดยธรรมยศัส

³⁷⁷ Śrīmatī-brāhmaṇī-paripṛcchā ศัรมติ-พราหมณี-ปริปฏจญา

- 0570 14 0943 ผิวชั่วเลี่ยนโล้วจิง³⁷⁸ (พุทธวจนะ ภัททศรีสูตร) (1 ผูก) ชีลิน-เซ็งเจียนแปล
- 0571 14 0944 ผิวชั่วฟูเหรินอวี่กูจิง (พุทธวจนะ สตรีผจญบาป)³⁷⁹ (1 ผูก) ฝูฉิน-เซ็งเจียนแปล
- 0572 14 0944 ผิวชั่วจางเจอะฝ่าจื่อซิจิง (พุทธวจนะ ภริยาเศรษฐีอภัยยศยินดีในธรรม) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0573 14 0945 เกษมวติฎยากรณสูตร³⁸⁰ (1 ผูก) หยวนเว่ย-โพธิรุจิแปล
- 0574 14 0946 ผิวชั่วเจียนกู่หนี่จิง (1 ผูก) สุน-เรนทรยศสแปล
- 0575 14 0948 พุทธวจนะ ภว-สงกรานติ³⁸¹ (1 ผูก) โห้วเว่ย-โพธิรุจิแปล
- 0576 14 0949 พุทธวจนะ ภวสงกรานติ สูตร³⁸² (1 ผูก) หยวนเว่ย-พุทธสานตะแปล
- 0577 14 0949 พุทธวจนะ มหายาน ภว-สงกรานติ³⁸³ (1 ผูก) ถัง-อี่จิงแปล
- 0578 14 0950 อุ้กั้วโยพัวอี่เวินจิง (1 ผูก) โห้วเว่ย-เลาตมปรัชญารุจิแปล
- 0579 14 0951 โยพัวอี่จิงสิงฝ่าเหมินจิง (อุบาสิกาพรหมจรรย์สูตร) (2 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0580 14 0962 ผิวชั่วจางเจอะนวิอันถิเจอะซื่อเจอะโฮ้วเหลี่ยวอี่จิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0581 14 0965 ผิวชั่วปาซื่อจิง (พุทธวจนะ ครุฑทั้งแปดสูตร)³⁸⁴ (1 ผูก) อุ้-จื่อเซียนแปล
- 0582 14 0966 ผิวชั่วซุนตัวเหย์จื่อจิง (พุทธวจนะ สุนทยกพรหมณ์สูตร) (1 ผูก) อุ้-จื่อเซียนแปล
- 0583 14 0967 ผิวชั่วเฮยซื่อพันจื่อจิง (1 ผูก) อุ้-จื่อเซียนแปล
- 0584 14 0968 ทิรุมณข-ปริวราชก-ปริปฏจญา³⁸⁵ (1 ผูก) ถัง-อี่จิงแปล
- 0585 15 0001 วิเศษ-จินติ-พุดม-ปริปฏจญา³⁸⁶ (4 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0586 15 0033 วิเศษ-จินติ-พุดม-ปริปฏจญา (พุดมวิเศษจินติปริปฏจญา สูตร) (4 ผูก) หยวนจิน-กุมารชีฟแปล

³⁷⁸ *Sutra of Bhadrāsri* ในแคว้นมคธ มีราชินีนามว่า ภัททศรี ได้ถามปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าและโพธิสัตว์ในทิศทั้งสิบ พร้อมกับคำถามที่เกี่ยวข้องว่า จักพ้นสภาพแห่งสตรีเพศได้อย่างไร?

³⁷⁹ เทียบกับ ปาฐจาราถรีสูตร

³⁸⁰ *Kṣemavatīvyākaraṇa sūtra* เกษมวติฎยากรณ สูตร

³⁸¹ เป็นฉบับที่แปลก่อนพุทธวจนะ มหายาน ภว-สงกรานติ, T577, จากต้นฉบับเดียวกัน (ดูพระปิฎกตั้งผู้แปล) <http://dictionary.buddhistdoor.com/en/search>

³⁸² *Bhavasamkrānti sūtra* ภวสงกรานติ สูตร

³⁸³ <http://dictionary.buddhistdoor.com/en/search>

³⁸⁴ *Sutra of the Eight Teachers* ครุฑทั้งแปดได้แก่ การฆ่า 殺, การขโมย 盜, การประพฤติในกาม 邪淫, การพูดปด 妄語, การดื่มของมึนเมา 飲酒, ความชรา 老, ความเจ็บป่วย 病, และความตาย 死

³⁸⁵ *dīrghanakha-parivrājaka-paripṛcchā* ทิรุมณข-ปริวราชก-ปริปฏจญา

³⁸⁶ สำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ วิเศษ-จินติ-พุดม-ปริปฏจญา

- 0587 15 0062 วิเศษจินตพหุหมปริปฏจนา ³⁸⁷ (6 ผูก) หยวนเว่ย-โพธิธิจแปล
- 0588 15 0096 สุวิกิรณตจินตติ-เทวปุตฺร-ปริปฏจนา ³⁸⁸ (4 ผูก) จินตวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0589 15 0112 พุททวจนะ มณฺชศรี-วิกุรวณ-ปริวรุต ³⁸⁹ (1 ผูก) จินตวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0590 15 0118 พุททวจนะ จตุร-เทวราช-สูตร ³⁹⁰ (1 ผูก) หลิวซ่ง-จื่อเหียนและรัตนเมฆแปล
- 0591 15 0119 ช่งจู่เทียนจีเวินจิง (เทพบุตรสารถวาหะตามพระพุทเจ้า) ³⁹¹ (1 ผูก) สย-ชยฺญานคูปต์แปล
- 0592 15 0124 เทวตาสสูตร ³⁹² (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-647
- 0593 15 0125 ราชาวาทก-สูตร ³⁹³ (1 ผูก) ถัง-อี่จั้งแปล-705
- 0594 15 0127 ผัวชั่วคำจื่อไ้เทียนจื่ออันตี่จิง (พุททวจนะ เหตุนำไปเกิดในแดนสวรรค์ของมเหศวรเทวราชสูตร) (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0595 15 0129 ผัวชั่วเจียวว่าหน้งฝ่าเทียนจีไ้ชวนกยอฮัวเหมียนเอ้อเต้าจิง (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 0596 15 0130 ผัวชั่วเทียนหวังไ้ห้ปี่หลัวจิง (พุททวจนะ ปิละเทวราชบุตร) (1 ผูก) ไ้ม่ทราบนามผู้แปล
- 0597 15 0131 นนุโทปนนุท-นาค-ราช-ทมน ³⁹⁴ (1 ผูก) อู่-จื่อเขียนแปล
- 0598 15 0131 พุททวจนะ สากรนาคราช-ปริปฏจนา-สูตร ³⁹⁵ (4 ผูก) จินตวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0599 15 0157 สากร-นาค-ราช-ปริปฏจนา ³⁹⁶ (1 ผูก) ถัง-อี่จั้งแปล
- 0600 15 0157 ทศ-กุศล-กรรม-ปถ ³⁹⁷ (1 ผูก) ถัง-ศึกษาณันทะแปล

³⁸⁷ Viśeṣacintabrahmaparipṛcchā วิเศษจินตพหุหมปริปฏจนา

³⁸⁸ Sūtra of the Questions of Suvikrāntacintī-devaputra สุวิกิรณตจินตติ-เทวปุตฺร-ปริปฏจนา
Suvikrāntacintī-devaputra-paripṛcchā

³⁸⁹ Mañjuśrī-vikurvāṇa-parivarta มณฺชศรี-วิกุรวณ-ปริวรุต

³⁹⁰ Catur-devarāja-sūtra จตุร-เทวราช-สูตร

³⁹¹ Sārthavāha สารถวาห-ยฺร-ราช

³⁹² Devatā sūtra เทวตาสสูตร

³⁹³ Sūtra on Royal Dharma สันสกฤตคือ Rājāvavādaka-sūtra ราชาวาทก-สูตร เรียกย่อๆ ว่า
ราชธรรมสูตร 王法经

³⁹⁴ Nandōpananda-nāga-rāja-damana นนุโทปนนุท-นาค-ราช-ทมน

³⁹⁵ Sāgara-nāga-rāja-paripṛcchā สากร-นาค-ราช-ปริปฏจนา, หรือ Sāgaranāgarāja-paripṛcchā-
sūtra สากรนาคราช-ปริปฏจนา-สูตร

³⁹⁶ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ สากร-นาค-ราช-ปริปฏจนา

³⁹⁷ daśa-kuśala-karma-patha ทศ-กุศล-กรรม-ปถ, daśa-kuśalāḥ karma-pathāḥ (ทศ-กุศละ กรรม-
ปถะ)

- 0601 15 0159 สาค-นาค-ราช-ปริปฏิจา (1 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0602 15 0163 ผิวชั่วคำอันปันโศวอิจิง³⁹⁸ (พุทธวณะ มหาอานาปานสติสูตร) (2 ผู้) โห้วอัน-อัน
ชื่อเกาแปล
- 0603 15 0173 ขนธ-ธาตุ-อายตน-สูตร³⁹⁹ (2 ผู้) โห้วอัน-อันชื่อเกาแปล
- 0604 15 0180 พุทธวณะ ธุยาน-โคจร-สปลตฺตริมสทุ โพธิ-ปากุณิก-ธรรมะ⁴⁰⁰ (1 ผู้) โห้วอัน-อัน
ชื่อเกาแปล
- 0605 15 0181 ธุยาน-โคจร-ธรรม-สมชญา⁴⁰¹ (1 ผู้) โห้วอัน-อันชื่อเกาแปล
- 0606 15 0181 โยค-จารย์-ภูมิ-สูตร (โยคจารย์-ภูมิ)⁴⁰² (7 ผู้) รจนาโดยสังฆรักษ์ (700 ปีหลังพุทธ
ปรินิรวาณ)-จันตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0607 15 0230 เต้าตัจิง (โยคจารย์-ภูมิ)⁴⁰³ (1 ผู้) โห้วอัน-อันชื่อเกาแปล
- 0608 15 0236 เลี้ยวเต้าตัจิง (อลุปโยคจารย์-ภูมิ) (โยคจารย์ภูมิเล็ก) (1 ผู้) โห้วอัน-จื่อเยาแปล
- 0609 15 0237 ฉานเยาอิง (สาระชยานสูตร)⁴⁰⁴ (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0610 15 0239 ผิวชั่วเนยเงินกวนจิงจวี่จิง (กาพย์) (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0611 15 0240 ฝักกวนจิง (พิจารณาธรรมสูตร) (1 ผู้) จันตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0612 15 0242 กายานุสติสูตร (1 ผู้) จันตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0613 15 0242 ฉานมีเยาฝ่าจิง (วิธีเคล็ดลับสำคัญของฉาน) (3 ผู้) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0614 15 0269 ธุยาน-นิษจิต-สมาธิ-ธรรม-ปรุยาย-สูตร⁴⁰⁵ (2 ผู้) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล-344-413

³⁹⁸ *Great Sutra on Mindfulness of Inhalation and Exhalation* รู้จักในชื่ออื่นว่า 安般經 อานาปาน
สูตร、安般守意經 อานาปานสติสูตร、大安般經 มหาอานาปานสูตร

³⁹⁹ ในคัมภีร์ครั้งแรกอธิบายวิเคราะห์องค์ประกอบของสิ่งที่มียู่ สิ่งที่เป็นอยู่ คือประกอบด้วยขึ้นจากขั้น
ห้า ธาตุ 18 อายตนะ 12 ในคัมภีร์ครั้งหลังอธิบายการขัดความยึดมั่นถือมั่นโดยการปฏิบัติสมณะวิปัสสนา

⁴⁰⁰ *saptatrimśad bodhi-pākṣika-dharmāḥ* สปลตฺตริมสทุ โพธิ-ปากุณิก-ธรรมะ

⁴⁰¹ *dharma-saṃjñā* ธรรม-สมชญา

⁴⁰² ชื่อภาษาอังกฤษคือ *Sutra of the Path of Stages of Cultivation* อิรากาว่าให้ชื่อสั้นสกฤตว่า โยค-
จารย์-ภูมิ-สูตร (*Yoga-cārya-bhūmi-sūtra*) ประพันธ์โดยสังฆรักษ์ในค.ศ. 284 ราว 700 ปี หลังพระปรินิรวาณ
ของพระพุทธเจ้า มีชื่อเรียกอื่นว่า บำเพ็ญสูตร 修行經 มีความยาวทั้งหมด 7 ผู้ จำนวน 30 ปริเฉท แปลโดยธรรม
รักษ์ ในราชวงศ์จันตะวันตค เมื่อค.ศ. 284 สามปริเฉทสุดท้ายเพิ่มเติมขึ้นในภายหลัง งานประพันธ์นี้เป็นคัมภีร์
มหายาน สรุปพระสูตรต่างๆ ที่อธิบายเกี่ยวกับโยคะปฏิบัติ คัมภีร์นี้บางส่วนแปลโดยอันชื่อเกาและนักแปลอื่นใน
สมัยจันตะวันตค ให้ดู T607, T608 ด้วย

⁴⁰³ *Sutra of the Path of Stages of Cultivation* สันสกฤต โยคจารย์-ภูมิ * (*Yogācāra-bhūmi*)

⁴⁰⁴ *essence of Chan [Seon/Zen]*

- 0615 15 0286 ผุ่ช่าเฮอเช่อวีฝ่าจิง (โพธิสัตว์คำหาญรูปราคะ) (1 ผูก) หยาวฉิน-กุมารชีพแปล
- 0616 15 0286 ฉานฝ่าเย่าเจีย (ไซสาระสำคัญวิธีนั่งฉาน) (2 ผูก) หยาวฉิน-กุมารชีพแปล
- 0617 15 0297 ซื่อเหวยเลวี่เย่าฝ่า (วิธีพิจารณากำหนดโดยย่อ) (1 ผูก) หยาวฉิน-กุมารชีพแปล
- 0618 15 0300 ธรรมตร-ธยาน-สูตร (โยคอาจารย์ของพุทธเสน) (2 ผูก) จินตะวันตก-พุทธภัทรแปล
- 0619 15 0325 อู่หมินฉานจิงเย่าฝ่า (สาระคู่มือการใช้งานห้าแบบ) (1 ผูก) หลิวซ่ง-ธรรมมิตรแปล
- 0620 15 0333 จื่อฉานปิ่งมีเย่าฝ่า (วิธีลับรักษาโรค (เกิดจาก) ฉาน) (2 ผูก) หลิวซ่ง-จวิจวิจิงเชิงแปล
- 0621 15 0343 ผัวชั่ว ผัวอื่นชั้นเมย์ (พุทธวจนะ พุทธมุตตราสมาธิ) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซื่อเกาแปล
- 0622 15 0343 ผัวชั่วจื่อซื่อชั้นเมย์จิง (พุทธวจนะ สมาธิจากสัตตยาศัยฐานสูตร)⁴⁰⁶ (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซื่อเกาแปล
- 0623 15 0346 ผัวชั่วหฺรฺไหลคู้เจิ้งจื่อซื่อชั้นเมย์จิง (พุทธวจนะ ตถาคตประจักษ์สมาธิสัตตยาศัยฐานด้วยพระองค์เอง) (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0624 15 0348 พุทธวจนะ ทุมกิณนรราชปริปฏุฉา⁴⁰⁷ (3 ผูก) โห้วฮั่น-โลกเกษมแปล
- 0625 15 0367 ทุม-กิณน-ราช-ปริปฏุฉา⁴⁰⁸ (4 ผูก) หยาวฉิน-กุมารชีพแปล
- 0626 15 0389 พุทธวจนะ อชาตศตรู-เกากุตย-วินทน-สูตร⁴⁰⁹ (2 ผูก) โห้วฮั่น-โลกเกษมแปล --- 150?

⁴⁰⁵ *Dhyāna-niṣṭhita-samādhi-dharma-paryāya-sūtra* ธยาน-นิยฺฐิต-สมาธิ-ธรรม-ปรียาย-สูตร เป็นหนึ่งในกลุ่มคัมภีร์ธยานสูตร เป็นพระสูตรที่อธิบายการปฏิบัติภาวนาแบบนับลมหายใจเข้าออก และพุทธานุสสติ สอนการจัดตั้งหาด้วยอสุภะ สอนจัดโทสะด้วยความเมตตา ขจัดวิชาด้วยการภาวนาปฏิจางสมุบาท

⁴⁰⁶ *Abhyupagama* 自誓 อภฺยูปคม (ที่เกิดจากสัตตยาศัยฐาน)

⁴⁰⁷ *Drumakinnararājaparipṛcchā* ทุม-กิณน-ราช-ปริปฏุฉา เป็นพระสูตรที่อธิบายวิโมกข์

⁴⁰⁸ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับของ *druma-kiṃnara-rāja-paripṛcchā* ทุม-กิณน-ราช-ปริปฏุฉา

⁴⁰⁹ *Sutra of King Ajātaśatru* สันสกฤตคือ *Ajātaśatru-kauṣṭhya-vinodana-sūtra* อชาตศตรู-เกากุตย-วินทน-สูตร, T626, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยโลกเกษม ในยุคโห้วฮั่น (ค.ศ.147- ค.ศ.186) มีสำนวนแปลจีนอีกสองฉบับ T627 คืออชาตศตรู-เกากุตย-วินทน-สูตร (มัญชุศรีเหนือสามัญญสมาธิสูตร) (文殊支利普超三昧經) พระเจ้าอชาตศตรูมีความทุกข์ในใจที่ได้ปลงพระชนม์พระราชบิดาจึงไปนมัสการพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธเจ้ามอบให้โพธิสัตว์มัญชุศรีแสดงธรรม หลังจากที่พระเจ้าอชาตศตรูได้สดับธรรม จะได้บรรลุมรรคในอนาคต และอีกฉบับหนึ่งคือ T628 *Ajātaśatru-kauṣṭhyavinodana-sūtra* อชาตศตรู-เกากุตยวินทน-สูตร แปล

- 0627 15 0406 อชาตศตรู-เกากฤคฺย-วิโนทน-สูตร (มัชฺฐสิริเหนือสามัญญสมาธิสูตร)⁴¹⁰ (3 ผู้) จิน
ตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0628 15 0428 พุทธวจนะ อชาตศตรู-เกากฤคฺย-วิโนทน-สูตร (อทุท-ธรรม-ปราย) (6 ผู้) ช่ง-ฝ่า
เทียนแปล
- 0629 15 0449 ผิวชั่วฟ้งบัวจิง (พุทธวจนะ วาบาตรสูตร) (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0630 15 0451 ผิวชั่วเจิงจี้กวงหมิงดั่งอี⁴¹¹ (1 ผู้) โห้วฮั่น-จือเยาแปล
- 0631 15 0458 ผิวชั่วฝ่าลวีชันเมย์จิง (พุทธวจนะ ธรรมวินัยสมาธิสูตร) (1 ผู้) อุ้-จือเขียนแปล
- 0632 15 0460 ผิวชั่วหุ้ยฮั่นชันเมย์จิง (พุทธวจนะ ชุญาน-มุฑรา-สมาธิ)⁴¹² (1 ผู้) อุ้-โลกเกษมแปล
- 0633 15 0468 ผิวชั่วหุไรลจือฮั่นจิง (พุทธวจนะ ตถาคต-ชุญาน-มุฑรา)⁴¹³ (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้
แปล
- 0634 15 0474 ผิวชั่วด้าเซ็งจือฮั่นจิง (พุทธวจนะ มหายน-ชุญาน-มุฑรา) (5 ผู้) ช่ง-ปัญญามงคล
แปล
- 0635 15 0488 ผิวชั่วหวงเต้ากวังเลี่ยนชันเมย์จิง (4 ผู้) จินตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0636 15 0507 อุ้จี้เป่าชันเมย์จิง (มหารัตนสมาธิ) (2 ผู้) จินตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0637 15 0518 ผิวชั่วเป่าหุไรลชันเมย์จิง (พุทธวจนะ ปฐกตรตนตถาคตสมาธิสูตร) (2 ผู้) จิน
ตะวันออก-จือตัวมีแปล
- 0638 15 0531 ผิวชั่วเซาหรือหมิงชันเมย์จิง (พุทธวจนะ เหนือแสงสุริยสมาธิสูตร) (2 ผู้) จินตะวัน
ตค-เนี่ยเจิงหย่วนแปล
- 0639 15 0549 สมาธิราช-สูตร (สมาธิ-ราช-จนุฑ-ปฐทีป-สูตร)⁴¹⁴ (10 ผู้) เกาฉี-นเรนทรยศ
แปล-557

โดยผาเลี่ยน รู้จักในชื่อย่อว่า *อทุทสูตร* 未曾有經、และ *อทุท* 未曾經. (หรือ *adbhuta-dharma-paryāya* *อทุ
ท-ธรรม-ปราย*) เป็นงานประพันธ์เกี่ยวกับสถานที่ของกรรมชั่ว จากพื้นภูมิของปรัชญาและสัพพัญญู

⁴¹⁰ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับของ *อชาตศตรู-เกากฤคฺย-วิโนทน-สูตร* แต่มีการเปลี่ยนแปลงชื่อปริเฉท
ไปบ้าง

⁴¹¹ the *Sūtra of Meditation on Complete Radiance* เป็นคัมภีร์ที่เน้นให้แยกแยะความแตกต่างระหว่าง
สังขารและทฤษฎีที่อยู่ในกระแสนิยม

⁴¹² *jñāna-mudrā-samādhi* ชุญาน-มุฑรา-สมาธิ เป็นชื่อของสมาธิ

⁴¹³ *tathāgata-jñāna-mudrā* ตถาคต-ชุญาน-มุฑรา

⁴¹⁴ *สมาธิราช-สูตร* เป็นชื่อในภาษาสันสกฤต *Samādhirāja-sūtra*; ในบัญชีรายชื่อทางพระพุทธศาสนา
ใช้ชื่ออื่นๆ อีกได้แก่ *สมาธิ-ราช-จนุฑ-ปฐทีป-สูตร*, *สมาธิ-ราช-สูตร* และ *จนุฑ-ปฐทีป-สูตร* (**Samādhi-rāja-
candra-pradīpa-sūtra*, *Samādhi-rāja-sūtra*, *Candra-pradīpa-sūtra*) พระสูตรนี้มีความยาว 10 ผู้ พระสูตรนี้

- 0640 15 0620 พุทธวณะ สมาธิราช-สูตร (1 ผูก) หลิวซ่ง-เซียนกงแปล (เฉพาะผูกที่ 6 ของนเรนทรยศ)
- 0641 15 0623 พุทธวณะ สมาธิราช-สูตร (1 ผูก) หลิวซ่ง-เซียนกงแปล (เฉพาะผูกที่ 7 ของนเรนทรยศ)
- 0642 15 0629 พุทธวณะ ศุภกม-สมาธิ-สูตร (ศุภกม-สูตร)⁴¹⁵ (2 ผูก) หยาวจิน-กุมารจีฟแปล
- 0643 15 0645 พุทธวณะ พุทธ-ธยาน-สมาธิสาคร-สูตร (พุทธานุสมฤติ-สมาธิ-สาคร-สูตร)⁴¹⁶ (10 ผูก) จินตะวันออก-พุทธภัทรแปล
- 0644 15 0697 ผัวจัวจินกัซันเมย์เป็นซ่งซิงจิงปั๋วไห่วปั๋วเมย์จิง (พุทธวณะ วัชรสมาธิสภาวะเดิมประภัสสร ไม่เกิดไม่ดับ) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0645 15 0699 นิยานิต (คติ) มุทราวดาร สูตร⁴¹⁷ (1 ผูก) โห้วเวย-เคาตม-ปรัชญารุจิแปล
- 0646 15 0706 นิยานิตดาวดาร-มุทรา-สูตร (หรือ นิยานิต-คติ-มุทราวดาร-สูตร) (1 ผูก) ถังอี่จิงแปล
- 0647 15 0711 ลีจวงเหยียนซันเมย์จิง (พลังวูหสมาธิสูตร) (3 ผูก) สุข-นเรนทรยศแปล
- 0648 15 0723 ปุรสานต-วินิษย-ปราดิหารย-สมาธิ-สูตร⁴¹⁸ (1 ผูก) ถัง-เสวียนจิงแปล-663
- 0649 15 0727 กวนฉาฉ่าสิงจิง (พิจารณาธรรมสังขารทั้งปวง) (4 ผูก) สุข-ชยานคุปต์แปล

ถูกนำมาสอนให้แก่ จันทรประติตุมาร เกี่ยวกับสมาธิขั้นสูงสุด ซึ่งได้กล่าวว่าหากผู้ใดมีความตั้งใจแน่วแน่และอุทิศให้กับการปฏิบัติภาวนา เมื่อจิตตั้งลึกในสมาธิพร้อมด้วยความเป็นหนึ่งเดียวลงตัว ก็จะสามารถบรรลุธรรมได้ จบบัแปลจีนทั้งสามสำนวนมีส่วนเกี่ยวข้องกันพระสูตรนี้ (ด้วยชื่อพระสูตรที่เหมือนกัน) มีเพียงจบบัแปลของท่านนเรนทรยศเท่านั้นที่แปลโดยสมบูรณ์ และดูเหมือนเป็นฐานให้กับจบบัแปลสั้นกว่าอีกสองจบบั ซึ่งได้แก่ T640, และ T641

T639 มีอีกชื่อว่า รุ่่ววี่ต้าเปยต้าฟิงเต็งต้าจี้ซัวจิง 入於大悲大方等大集說經

T640 มีอีกชื่อว่า ไต้หฺยัซันเมย์จิง 速慧三昧經 (เป็นจบบัสั้นของสมาธิราชสูตรที่อธิบายแปลเฉพาะผูกที่ 6 ของจบบันเรนทรยศ)

T641 มีอีกชื่อว่า เหวินซุซือลี่ซุซ้าสือซือสิงจิง 文殊師利菩薩十事行經 (เป็นจบบัสั้นของสมาธิราชสูตรที่อธิบายแปลเฉพาะผูกที่ 7 ของจบบันเรนทรยศ)

⁴¹⁵ *Sūraṅgama-samādhi-sūtra* ศุภกม-สมาธิ-สูตร เรียกย่อว่า ศุภกม-สูตร *sūraṅgama-sūtra* เป็นพระสูตรในมหายานยุคต้น เนื้อหาล้ายกับ วมลกีรติโรเทศสูตร คำว่า “สมาธิ” หมายถึงจิตตกเอกกฤตดา เป็นสมาธิรวมหนึ่งที่เรียกว่า “ศุภกม” แปลว่าสมาธิที่ไม่มีสิ่งใดเทียมทาน เป็นพระสูตรหนึ่งที่ทำให้รายละเอียดเกี่ยวกับบารมีหก

⁴¹⁶ *Buddha-dhyāna-samādhisāgara-sūtra*, **Buddhānusmṛti-samādhi-sāgara-sūtra*

⁴¹⁷ *Niyatāniyata [gati] mudrāvātāra sūtra*

⁴¹⁸ *Praśānta-viniśaya-prātihārya-samādhi sūtra*. ปุรสานต-วินิษย-ปราดิหารย-สมาธิ สูตร

- 0650 15 0750 สรวรรมาปรวฤตตินิรุเทศ (สูตร)⁴¹⁹ (2 ผู้ก) หยวณิน-กุมารชีฟแปล
- 0651 15 0761 พุทธวณะ สรวรรมาปรวฤตตินิรุเทศ (สูตร) (3 ผู้ก) สุข-ชญาณคุปต์แปล
- 0652 15 0774 พุทธวณะ สรวรรมาปรวฤตตินิรุเทศ (สูตร) (3 ผู้ก) ช่ง-เส้าเต้อแปล
- 0653 15 0782 พุทธ-ปิฎก-ทุ(ะ)ศีล-นิรุคห-สูตร⁴²⁰ (3 ผู้ก) หยวณิน-กุมารชีฟแปล
- 0654 15 0805 พุทธวณะ อวิกัลป-ปรเวศ-ธารณี⁴²¹ (1 ผู้ก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0655 15 0806 ผิวซัวเชิงอึ้งจิง (พุทธวณะ ปรมัตถ์สุนยดา) (1 ผู้ก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0656 16 0001 ผู้ซำอึ้งลัวจิง (โพธิสตตว-รัตนาวลี สูตร)⁴²² (14 ผู้ก) หยวณิน-จู้เนี่ยนฝัวแปล
- 0657 16 0127 พุทธวณะ กุศลมูล-สมปริคห-สูตร (กุศลมูล-ปริชร)⁴²³ (10 ผู้ก) หยวณิน-กุมารชีฟแปล
- 0658 16 0209 รตนเมฆา-สูตร⁴²⁴ (7 ผู้ก) เหลียง-มันทรเสนแปล
- 0659 16 0241 มหายนรตนเมฆาสูตร⁴²⁵ (7 ผู้ก) เหลียง-มันทรเสนและสังฆกระแปล
- 0660 16 0283 พุทธวณะ รตนเมฆา-สูตร (10 ผู้ก) ถัง-ธรรมจริแปล
- 0661 16 0328 ต้าเซ่งไปผู้เซียงจิง (มหายาน มยจุศรี ปริปะจญา)⁴²⁶ (1 ผู้ก) ถัง-ทิวากรแปล

⁴¹⁹ *Sarvadharmâpravṛttinirdeśa (sūtra)* สรวรรมาปรวฤตตินิรุเทศ (สูตร) , T650, มีความยาว 2 ผู้ก แปลโดยกุมารชีฟ ในปีี่สามของรัชศกหงส์อ ราชวงศ์ห้วณิน (ค.ศ. 401) ที่สวนเซียวหยาว เมืองฉางอัน พรรณนาอธิบายเกี่ยวกับลักษณะแท้จริงของปรากฏการณ์ทั้งหลายว่า เดิมแท้ไม่มีความต่างกันระหว่างความดีและชั่ว สำนวนแปลจีนมีอีกสองสำนวนได้แก่ T651 諸法本無經 จำนวน 3 ผู้ก แปลโดยชญาณคุปต์ และ T652 大乘隨轉宣說諸法經 จำนวน 3 ผู้ก แปลโดยเส้าเต้อ

⁴²⁰ *Buddha-piṭaka-duḥśīla-nirgraha-sūtra* พุทธ-ปิฎก-ทุ(ะ)ศีล-นิรุคห-สูตร (<http://dictionary.buddhistdoor.com/en/search> Source from Buddhist Chinese-Sanskrit Dictionary, Akira Hirakawa)

⁴²¹ *Avikalpa-praveśa-dhāraṇī* อวิกัลป-ปรเวศ-ธารณี

⁴²² ผู้ซำอึ้งลัวจิง (พระสูตรโพธิสตตว-รัตนาวลี) 菩薩瓔珞經 แตกต่างจาก ผู้ซำอึ้งลัวเป็นเยจิง (พระสูตรปรว-กรรมน-โพธิสตตว-รัตนาวลี) 菩薩瓔珞本業經 ซึ่งทั้งคู่มักเรียกย่อว่า อึ้งลัวจิง (รัตนาวลีสูตร) 瓔珞經 เพราะผู้แปลคนเดียวกัน เป็นพระสูตรอธิบายวิธีปฏิบัติของโพธิสัตว์

⁴²³ *Kuśalamūla-samparigraha-sūtra* กุศลมูล-สมปริคห-สูตร, (*Kuśalamūla-paridhara* กุศลมูล-ปริชร)

⁴²⁴ *Ratnamegha-sūtra* รตนเมฆา-สูตร แปลโดยมันทรเสน เนื้อหาเป็นคำถาม 102 ปัญหาที่ สรวนิวรรณวิภุมภินิโพธิสตตว (Sarvanīvaraṇaviṣkambhin Bodhisattva 除蓋障菩薩) ได้ถามพระพุทเจ้า สำนวนแปลจีนฉบับอื่นได้แก่ มหายนรตนเมฆาสูตร (大乘寶雲經 the *Mahāyānaratnameghasūtra*) (T659) และ รตนเมฆาสูตร, 寶雨經 (T660)

⁴²⁵ เป็นสำนวนแปล รตนเมฆา-สูตรอีกฉบับหนึ่งโดยเป็นการแปลร่วมระหว่างมันทรเสนและสังฆกระ

⁴²⁶ *Mañjuśrī-paripṛcchā* (<http://dictionary.buddhistdoor.com/en/search>) แหล่งข้อมูลจาก Buddhist Chinese-Sanskrit Dictionary, Akira Hirakawa)

- 0662 16 0330 ต้าแข็งไปฝูจวงเหยียนเซียงจิง (มณฺษุศรี ปริปฏจนา) (1 ผูก) ถัง-ทิวากรแปล
- 0663 16 0335 สุวรม-ปฐาโสตุตม-สูตร (4 ผูก) เปี้ยเหลียง-ธรรมเกษม-414-421
- 0664 16 0359 รวมภาคสุวรม-ปฐาโสตุตม-สูตร (8 ผูก) สุข-เป่ากั๊ยรวรวม-597
- 0665 16 0403 สุวรม-ปฐาโสตุตม ⁴²⁷ (10 ผูก) ถัง-อี่จั้งแปล-703
- 0666 16 0457 ตถาคคกรฐ-สูตร ⁴²⁸ (1 ผูก) จินตะวันออก-พุทธภักท -417-420
- 0667 16 0460 ตถาคคกรฐ-สูตร ⁴²⁹ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0668 16 0466 พุทธวณะ อนุตตาราสุรย-สูตร (1 ผูก) หยวนเว่ย-โพธิรุจิแปล-668
- 0669 16 0468 พุทธวณะ อนุตตาราสุรย-สูตร ⁴³⁰ (2 ผูก) เหลียง-ปรมารณแปล
- 0670 16 0479 ลงกาวดารสูตร (บางส่วน) (4 ผูก) หลิวซ่ง-คุณภักทแปล-400
- 0671 16 0514 ปฐเวศ-ลงกาวตร-สูตร (10 ผูก) หยวนเว่ย-โพธิรุจิแปล-513
- 0672 16 0587 มหายาน-ปฐเวศ-ลงกาวตร-สูตร (7 ผูก) ถัง-ศึกษานันทะแปล-700
- 0673 16 0640 มหายานาภิสมย-สูตร ⁴³¹ (2 ผูก) โจว-ชฌานยัคส์แปล
- 0674 16 0653 มหายานาภิสมย-สูตร ⁴³² (2 ผูก) ถัง-ทิวากรแปล
- 0675 16 0665 สนธินิรุโมจน-สูตร (เจินมีเจียทัวจิง) ⁴³³ (5 ผูก) หยวนเว่ย-โพธิรุจิแปล-514
- 0676 16 0688 สนธินิรุโมจน-สูตร (เจียเซินมีจิง-พระสูตรนัยลึกซึ้งของคำสอนลับ) ⁴³⁴ (5 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-647

⁴²⁷ สุวรม-ปฐาโสตุตมะ สูเตรนุท-ราชะ *Suvarṇa-prabhāsōttamaḥ sūtrēndra-rājah* , สุวรม-ปฐาโสตุตม *Suvarṇa-prabhāsōttama*, สุวรม-ปฐาโสตุตมะ *Suvarṇa-prabhāsōttamaḥ*, สูเตรนุท-ราชะ *sūtrēndra-rājah*, สุวรม-ปฐาโสตุตมะ-สูเตรนุท-ราชะ *Suvarṇa-bhāsōttamaḥ sūtrēndra-rājah*

⁴²⁸ *Tathāgatagarbha-sūtra* ตถาคคกรฐ-สูตร

⁴²⁹ *Tathāgatagarbha-sūtra* ตถาคคกรฐ-สูตร อาจเรียกว่า ตถาคต-โกษ-สูตร, 大方廣如來祕密藏經 *Tathāgata-koṣa-sūtra*

⁴³⁰ *Anuttarāśraya-sūtra* อนุตตาราสุรย-สูตร

⁴³¹ *Mahāyānābhisamaya-sūtra* มหายานาภิสมย-สูตร

⁴³² สำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ มหายานาภิสมย-สูตร

⁴³³ *Samdhinirmocana-sūtra* สนธินิรุโมจน-สูตร ปรีวรรตเป็นภาจันฉบับแรกโดยโพธิรุจิใน ปีค.ศ. 514

⁴³⁴ *Samdhinirmocana-sūtra* สนธินิรุโมจน-สูตร เป็นพระสูตรสำคัญที่สุดที่เป็นแหล่งข้อมูลทางของนิกายโยคจาร นอกนั้นเป็นคัมภีร์ประเภทปริกณวิเศษ พระสูตรนี้อธิบายธรรมชาติของอาลยวิชญาณอย่างละเอียดความหมายของจิตตมาตระตระ ลักษณะการรู้ การปฏิบัติภาวนาสองแบบ-สมถและวิปัสสนา ระดับขั้นของโพธิสัตตมรรค ตรีกาย เชื่อกันว่าพระสูตรนี้ถูกรวบรวมขึ้นในราวปีค.ศ. 300 หลังยุคของท่านนาคารชุนเพียงเล็กน้อย ช่วงระยะเวลาของพระสูตรมหายานยุคกลาง ฉบับแปลจีนมีทั้งหมด 4 สำนวน ได้แก่ ฉบับแปลสมบุรณ์ของโพธิรุจิจำนวน 5 ผูก (T675), ฉบับแปลของเสวียนจั้ง จำนวน 5 ผูก ในปี 514 (T676), และฉบับแปลบางส่วนของคุณ

- 0677 16 0711 พุทธวจนะ สนฺธินิรุโมจนสูตร⁴³⁵ (1 ผูก) เณิน-ปรมารถ-557
- 0678 16 0714 สนฺธินิรุโมจน-สูตร (บางส่วน) (1 ผูก) หลิวซ่ง-คุณภัทร-435-443
- 0679 16 0718 สนฺธินิรุโมจน-สูตร (1 ผูก) หลิวซ่ง-คุณภัทรแปล
- 0680 16 0720 พุทธวจนะ พุทธภูมิจิตตสูตร⁴³⁶ (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล
- 0681 16 0723 ฆน-วฺยฺห⁴³⁷ (3 ผูก) ถัง-ทิวาการแปล
- 0682 16 0747 ฆน-วฺยฺห (3 ผูก) ถัง-อโมภวัชรแปล
- 0683 16 0777 ศิวชวฺวุเตอฝุเถียนจิง (พุทธวจนะ เนื่อนานุญสูตร) (1 ผูก) จินตวันตก-ฝ่าตี้และฝ่าจวีแปล
- 0684 16 0778 ศิวชวฺฝุหมุ่เอินหนันเป้าจิง (พุทธวจนะ พระคุณมารดาบิดายากทดแทนได้หมด) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0685 16 0779 พุทธวจนะ อุลลุมพณ-สูตร⁴³⁸ (1 ผูก) จินตวันตก (266-313)-ธรรมรักษ์แปล
- 0686 16 0780 ศิวชวฺเป้าเอินเฟิงเฟิน (พุทธวจนะ ทดแทนการถวายบาตร) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0687 16 0780 ศิวชวฺเสี่ยวจีจิง (พุทธวจนะ บุตรกตัญญูสูตร)⁴³⁹ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0688 16 0781 พุทธวจนะ อทุฏต-สูตร (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0689 16 0782 อทุฏต-ธรรม-ปรุยาย (สิ่งมีอยู่ที่หาได้ยาก)⁴⁴⁰ (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-649
- 0690 16 0783 ศิวชวฺชีโฮยวฺเสี่ยวเถียงกงเตอจิง (1 ผูก) สุข-ชญาณคุปต์แปล
- 0691 16 0785 จุ้ยอู๋ปี้จิง (พระสูตรเทียมเสมอได้ยาก)⁴⁴¹ (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-649

ภัทร จำนวน 1 ผูก (T678) ในปีค.ศ. 435 - ค.ศ. 443, และฉบับแปลของปรมารถ จำนวน 1 ผูก (T677) ในปีค.ศ. 557 ในปัจจุบันไม่เหลือฉบับภาษาสันสกฤต คงมีเหลือเพียงฉบับภาษาทิเบต

⁴³⁵ เป็นปริเฉทหนึ่งของ สนฺธินิรุโมจนสูตร เทียบกับปริเฉท ปรมุตตสจฺจลกุณฺณ

⁴³⁶ *Buddhabhūmi-sūtra* พุทธภูมิจิตตสูตร

⁴³⁷ *Ghana-vyūha* ฆน-วฺยฺห

⁴³⁸ *Ullambana-sūtra* อุลลุมพณ-สูตร พระสูตรนี้กล่าวถึงเมทาภคฺยฺยฺน (พระโมคคัลลานะ) ซึ่งได้ถามพระพุทธเจ้าว่าจะมีหนทางใดช่วยมารดาที่โชคร้ายเกิดในทุคติภูมิเป็นเปรตหิวกระหาย ให้พ้นจากความทุกข์หิวกระหายนั้น พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าให้ถวายอาหารแด่พระพุทธเจ้าและคณะสงฆ์เพื่อประโยชน์บุญแก่เปรตนั้น เชื่อกันว่าพระสูตรนี้ประพันธ์ขึ้นในประเทศจีน

⁴³⁹ *vaśya-putra*

⁴⁴⁰ *Adbhuta-dharma-paryāya* อทุฏต-ธรรม-ปรุยาย ชื่อความหมายในภาษาอังกฤษคือ *Sutra on Most Rarified Existence* ความยาวจำนวนหนึ่งผูก แปลโดยเสวียนจั้งในปีค.ศ. 649 ที่เขางงหนันซัน พระราชวังชู่เวย

⁴⁴¹ *Supreme Incomparable Sūtra* เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญคุณของไตรสรณคมน์ การถือศีลห้า และอุปสมบทศีล แก่พระอานนท์

- 0692 16 0788 พุทธวณะ ตถาคต-ปฺรติพิมฺพ-ปฺรติยฺญานู-สฺมา-สุตฺร ⁴⁴² (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0693 16 0788 ผิวชั่วจ้าวลีสิงเชียงกงเตอิจิง (พุทธวณะ ผลบุญการสร้างพระพุทธรูปสูตร) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0694 16 0790 ผิวชั่วคำแข็งจ้าวเชียงกงเตอ (พุทธวณะ มหายานสูตรบุญแห่งการสร้างพระพุทธรูป) (2 ผูก) ถึง-ถิหยุนปัวเหอแปล
- 0695 16 0796 ผิวชั่ววันสี่ผิวสิงเชียงจิง (พุทธวณะ สรงน้ำพระพุทธรูป) (1 ผูก) ⁴⁴³ จินตะวันตก-ฝ่าจี้แปล
- 0696 16 0797 ผิวชั่วหมัวเฮอซ่าโลวจิง (พุทธวณะ มหาสัตว์สูตร) (1 ผูก) จินตะวันตก-เซ็งเจียนแปล
- 0697 16 0798 ผิวชั่วอวีเชียงกงเตอิจิง (พุทธวณะ บุญแห่งการสรงน้ำพระพุทธรูป) (1 ผูก) ถึง-เป่าซือเหวยแปล
- 0698 16 0799 อวีผิวกงเตอิจิง (บุญแห่งการสรงน้ำพระพุทธรูปสูตร) (1 ผูก) ถึง-อิจี้แปล
- 0699 16 0800 ผิวชั่วจ้าวถ่างเตอิจิง (พุทธวณะ บุญแห่งการสร้างพระเจดีย์) (1 ผูก) ถึง-ทิวากรแปล
- 0700 16 0801 โยว์ราวผิวถ่างเตอิจิง (ใจศุข-ปรทกฺษิณ-กาลา)⁴⁴⁴ (1 ผูก) ถึง-ศึกษานันทะแปล
- 0701 16 0802 ผิวชั่วเวนซือสี่อวีจิงเชียงจิง ⁴⁴⁵ (1 ผูก) โห้วฮัน-อันซือเกาแปล
- 0702 16 0803 ซือเตงกงเตอิจิง (บุญแห่งการถวายประทีป) พุทธวณะ ปฺรทีปทานิย-สุตฺร ⁴⁴⁶ (1 ผูก) เกาฉี-นเรนทรยศัสแปล
- 0703 16 0808 ผิวชั่วเตงจื่ออินหยวนจิง (1 ผูก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล

⁴⁴² *Sutra on the Production of Buddha Images* สันสกฤตคือ *Tathāgata-pratibimba-pratiṣṭhāna-samā-sūtra* ตถาคต-ปฺรติพิมฺพ-ปฺรติยฺญานู-สฺมา-สุตฺร ไม่ทราบชื่อผู้แปล แต่ได้พบรายชื่อพระสูตรนี้ในบันทึกจีนตะวันออก พระสูตรนี้รู้จักในชื่ออื่นว่า โยวเถียนหวังจ้าวผิวสิงเชียงจิง 優填王作佛形像經 และ จ้าวเชียงอินเหียนจิง 作像因緣經

⁴⁴³ *Sutra on Consecrating and Washing Buddha Images* ชื่อเรียกย่อว่า กวันผิวจิง 灌佛經 และชื่อยาว ปฺรืออวันจิง 四月八日灌經 พระพุทธเจ้าทรงตรัสแก่เหล่าพระโพธิสัตว์ เทพ และปุณชนเกี่ยวกับวิธีการที่ถูกต้องและบุญที่ได้รับจากการสรงน้ำพระพุทธรูปในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 4 มีสำนวนแปลจีน 4 ฉบับคือ T391, T696, T697, และ T698

⁴⁴⁴ *caitya-pradakṣiṇa-gāthā* ใจศุข-ปรทกฺษิณ-กาลา <http://dictionary.buddhistdoor.com/en/word/233355/%E5%8F%B3%E7%B9%9E%E4%BD%9B%E5%A1%94%E5%8A%9F%E5%BE%B7%E7%B6%93%CB%9A%CB%9A>

⁴⁴⁵ 溫室 ภาษาสันสกฤตคือ สนาน-ศลา *snāna-sālā*

⁴⁴⁶ *Pradīpadānīya sūtra* ปฺรทีปทานิยสุตฺร

- 0704 16 0811 ผิวชั่วโหลวก่อเจิ้งฝากันลู่กู่จิง (พุทธวณะ ฎฎาการ-สูตร)⁴⁴⁷ (1 ผูก) ช่ง-เทียนซีใจแปล
- 0705 16 0812 ผิวชั่วปู้ซื่อจิง (พุทธวณะ การให้ทาน) (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเลี่ยนแปล
- 0706 16 0813 ผิวชั่วอู่ต้าซือ⁴⁴⁸ (พุทธวณะ ปัญจมหาทานสูตร) (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0707 16 0813 ผิวชั่วชู่เจียกงเต๋อจิง (พุทธวณะ คุณแห่งการออกบวช) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0708 16 0815 เหลียวเป็นเชิงสือจิง (1 ผูก) อู่-จื่อเขียนแปล
- 0709 16 0816 พุทธวณะ ศาลิ-สตะมพ สูตร (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0710 16 0819 ถือชื่อผู้ฆ่าตัวชั่วด้าเจ้งหยวนเชิงเต๋ากันอู่จิง (1 ผูก) ถัง-อโมณวัชระแปล
- 0711 16 0821 ด้าเจ้งเซ่อหลิชั่วตันหมัวจิง (มหายาน ศาลิ-สตะมพ สูตร)⁴⁴⁹ (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0712 16 0823 ผิวชั่วด้าเจ้งเต๋อวี้จิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0713 16 0826 นิทาน-สูตร, นกโรปม-สูตร⁴⁵⁰ (1 ผูก) อู่-จื่อเขียนแปล
- 0714 16 0827 นิทาน-สูตร⁴⁵¹ (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้ง-649
- 0715 16 0829 นิทาน-สูตร, นกโรปม-สูตร (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเลี่ยนแปล
- 0716 16 0830 ปรีติคย-สมุตปาท-ชรโมตตร-มูลสูตร (2 ผูก) สย-ธรรมคูปต์แปล
- 0717 16 0837 วิกลุป-ปรีติคย-สมุตปาท-ชรโมตตร-ปรีเวศสูตร⁴⁵² (2 ผูก) ถัง-เสวียนจั้ง-650
- 0718 16 0844 พุทธวณะ วิกลุป-ปรีติคย-สมุตปาท สูตร (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 0719 16 0845 ทวาทศอังก-ปรีติคยสมุตปาท⁴⁵³ (2 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0720 16 0850 อู่หมิงหลัวช่าจี้ (อวิทยารากษส) (3 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0721 17 0001 (สัทธรรม-) สมุตคยปฐถานสูตร⁴⁵⁴ (70 ผูก) โห้วเวย-เคาตม-ปรีชณารุจิแปล

⁴⁴⁷ *Kūṭāgāra-sūtra* ฎฎาการ-สูตร

⁴⁴⁸ ทานห้าประการได้แก่การถือศีลห้า

⁴⁴⁹ *śāli-stamba* ศาลิ-สตะมพ

⁴⁵⁰ *nidāna-sūtra* นิทาน-สูตร, *nagarōpama-sūtra* นกโรปม-สูตร

⁴⁵¹ *Nidāna sūtra* นิทาน-สูตร เป็นพระสูตรเกี่ยวกับ ปรีติคย-สมุตปาท หรือปฏิจจสมุปบาท ทั้ง 12 องค์ธรรม

⁴⁵² *Vikalpa-pratītya-samutpāda-dharmottara-praveśa sūtra* วิกลุป-ปรีติคย-สมุตปาท-ชรโมตตร-ปรีเวศสูตร เป็นพระสูตรเทศนาเรื่องปฏิจจสมุปบาทพร้อมด้วย 12 ปัจจัย

⁴⁵³ *dvādaśāṅgaḥ pratītyasamutpādaḥ* ทวาทศอังกะ ปรีติคยสมุตปาทะ, *pratītya-samutpāda*, ปรีติคย-สมุตปาท, *dvādaśāṅga-pratītyasamutpāda* ทวาทศอังก-ปรีติคยสมุตปาท

⁴⁵⁴ [*Saddharma-*] *smṛtyupasthānasūtra* (สัทธรรม-)สมุตคยปฐถานสูตร

- 0722 17 0419 สทุทรม-อารย-สมุทตฺยปสุถานสูตร (8 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 0723 17 0446 เฟินเปี้ยเย่ปาลเวจิง⁴⁵⁵ (แจงวิบากกรรมโดยสังเขป) (1 ผูก) ประพันธ์โดยอารยศูรย์-หลิวช่ง-สังฆวรมนแปล
- 0724 17 0450 ผัวชั่วจี้เยอึงเป้าเจียวหว้าต้อวีจิง (พุทธวณะ บาปกรรมชดใช้ในนรกสูตร) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0725 17 0452 ผัวชั่วลิวเต้าเถยถัวจิง (พุทธวณะ สังสารคาถาสูตร)⁴⁵⁶ (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 0726 17 0455 ลิวชั่วหลุนหุยจิง (คติหกในสังสารวัฏสูตร)⁴⁵⁷ (1 ผูก) ช่ง-รื่อเจิงแปล
- 0727 17 0457 ทศากุศล-กรุมปถ-นิริเทศ⁴⁵⁸ (1 ผูก) ช่ง-รื่อเจิงแปล
- 0728 17 0458 ธรรม-สมุจาย⁴⁵⁹ (10 ผูก) ช่ง-รื่อเจิงแปล
- 0729 17 0516 ผัวชั่วเฟินเปี้ยสั่นเอ้อสัวถึจิง (พุทธวณะ แยกแยะกุศลอกุศลสูตร) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0730 17 0523 ผัวชั่วชู่ชู่จิง (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0731 17 0528 ผัวชั่วสือปาหนีหลี (พุทธวณะ ลิบแปลนรค)⁴⁶⁰ (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0732 17 0530 ผัวชั่วมาอ้อจิง (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0733 17 0534 ผัวชั่วเจียนอ้อจิง (พุทธวณะ จิตหนักแน่นมั่นคง)⁴⁶¹ (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0734 17 0535 ผัวชั่วกู่เวินมู่เหลียนจิง (พุทธวณะ เปเรตามพระโมคคัลลานะ) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0735 17 0536 ผัวชั่วซือเยวียนจิง (พุทธวณะ ความปรารถนาสี่ประการ)⁴⁶² (1 ผูก) อู่-จื่อเจียนแปล
- 0736 17 0538 ผัวชั่วซือจื่อฉินจิง (พุทธวณะ ธรรมที่ทำลายตนสี่ประการ)⁴⁶³ (1 ผูก) จินตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล

⁴⁵⁵ เป็นภาพแสดงวิบากกรรมที่นำไปสู่ทุกขทั้งห้า

⁴⁵⁶ *Sutra of Verses on the Six Destinies* เป็นพระสูตรเกี่ยวกับคติทั้งหกที่จะไปเกิดใหม่ เนื้อหาใกล้เคียงกับ T726 六趣輪廻經

⁴⁵⁷ *transmigration through the six kinds of rebirth* อัสวโมสโพธิสัตว์รวบรวม

⁴⁵⁸ *daśākuśala-karmapatha-nirdeśa* ทศากุศล-กรุมปถ-นิริเทศ

⁴⁵⁹ *dharma-samuccaya* ธรรม-สมุจาย <http://dictionary.buddhistdoor.com/en/search>

⁴⁶⁰ *the Sutra of the Eighteen Hells*

⁴⁶¹ มีชื่อเรียกอื่นๆ อีกว่า 堅心正意經, 堅意經, 堅心經, 堅經 (drdha)

⁴⁶² มีชื่อเรียกอีกว่า 四不如願經 ได้แก่ ร่างกายแข็งแรง มีทรัพย์สิน ภรรยาลูกครอบครัวมีสุข สบายใจไร้กังวลตลอดชีวิต

⁴⁶³ ได้แก่ ไม่ศึกษาไม่รู้ มักมากในกาม มีทรัพย์ไม่ทำทาน ไม่ฟังพุทธวณะ

- 0737 17 0539 ลั่วอวี่จื่อห้วนจิง (กามคุณเป็นเหตุแห่งทุกข์ (1 ผูก) จินตวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0738 17 0541 ผัวชั่วเฟิ่นเปี้ยจิง (พุทธวณะ วิชาคสูตร) (1 ผูก) จินตวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0739 17 0542 ผัวชั่วมันฝ่าจิง (พุทธวณะ มานะสูตร) (1 ผูก) จินตวันตก-ฝ่าจวี่แปล
- 0740 17 0543 ผัวชั่วเอื้อตัวเหอตัวถิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0741 17 0543 อุ้งจิงจวี่จิง (เบญจทุกข์สูตร) (1 ผูก) จินตวันตก-จู้ถันอุ้หลาน
- 0742 17 0548 ผัวชั่วจื่อไ้อจิง (พุทธวณะ รักตนเอง) (1 ผูก) จินตวันตก-จู้ถันอุ้หลาน
- 0743 17 0550 ผัวชั่วจงชินจิง (พุทธวณะ จิตภักดี) (1 ผูก) จินตวันตก-จู้ถันอุ้หลาน
- 0744 17 0552 ผัวชั่วลู่สือใจห้วนจิง (พุทธวณะ ศรีภิกษุสูตร)⁴⁶⁴ (1 ผูก) ผูลิน-เซ่งเจียนแปล
- 0745 17 0557 ผัวชั่วจ่าจิงจิง (กษุทรก-สูตร หรือ กษุทรก-ปิฎก)⁴⁶⁵ (1 ผูก) จินตวันตก-ฝ่าเลี่ยนแปล
- 0746 17 0560 เอื้อกู่เป้าอิงจิง (เปรตตามกฎแห่งกรรม) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0747 17 0562 เอ. ผัวชั่วจู้ฝูเป้าอิงจิง (พุทธวณะ บาปบุญตามกฎแห่งกรรม) (1 ผูก) หลิวซ่ง-คุณภัทรแปล
- 0747 17 0563 บี. ผัวชั่วหลุนจ่วนอยู่เต้าจู้ฝูเป้าอิงจิง (พุทธวณะ เวียนว่ายในคติห้าบาปบุญตามกฎแห่งกรรม) (1 ผูก) หลิวซ่ง-คุณภัทรแปล
- 0748 17 0564 ผัวชั่วหู้จิงจิง (พุทธวณะ รักษาความบริสุทธิ์) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0749 17 0565 ผัวชั่วอินเหียนเซ่งหู้จิง (พุทธวณะ สงฆรมกษิตาวาน)⁴⁶⁶ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0750 17 0572 ซาหมีหลัวจิง (สามเนรร่าหลุสูตร) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0751 17 0573 ผัวชั่วอู่ฝั้นฟุจิง (พุทธวณะ ห้าไม่พลิกพื้น) (1 ผูก) หลิวซ่ง-จวี่นจิงเซ่งแปล
- 0752 17 0574 พุทธวณะ ห้าไม่พื้นดิน (1 ผูก) หลิวซ่ง-จวี่นจิงเซ่งแปล
- 0753 17 0575 ลือเอื้อร์ฝั้นเซ่งลือจิง (เกิดตายสิบสองแบบ) (1 ผูก) หลิวซ่ง-คุณภัทรแปล
- 0754 17 0575 พุทธวณะ อัทฤต-การณ สูตร (2 ผูก) เซียวถิ-ถันจิงแปล
- 0755 17 0588 พุทธวณะ สุกุฐ-มติ (อุปาสก) ปริปะถจนา⁴⁶⁷ (1 ผูก) ซ่ง-ทานปาลแปล
- 0756 17 0590 ผัวชั่วปาอู่เสียวโฮ่วเสียวจิง⁴⁶⁸ (1 ผูก) ถัง-อี่จิงแปล

⁴⁶⁴ *Śrikanṭha sūtra*

⁴⁶⁵ *kṣudraka-sūtra* กษุทรก-สูตร หรือ *, *kṣudraka-piṭaka* กษุทรก-ปิฎก

⁴⁶⁶ *saṃgharakṣitāvadāna* สงฆรมกษิตาวาน

⁴⁶⁷ มีชื่อเรียกอีกว่า จิงอี่เวินจิง 淨意問經 (淨意 สุกุฐมติ)

- 0757 17 0591 ผิวชั่วเขินเหมาสีผู้จึง (พุทธทวณะ โลมาลูกชั้น) (1 ผูก) ช่ง-เหวยจึงแปล
- 0758 17 0600 พุทธทวณะ อนิตยตา-สูตร ⁴⁶⁹ (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 0759 17 0601 พุทธทวณะ อายุขุปรยุต-สูตร ⁴⁷⁰ (1 ผูก) ช่ง-เทียนสีใจแปล
- 0760 17 0605 เหวยรื่อจ้านจิง (1 ผูก) อุ้-จื่อเขียนแปล
- 0761 17 0609 พุทธทวณะ ธรรมสนกิติสูตร ⁴⁷¹ (6 ผูก) หยวนเว่ย-โพธิธิแปล
- 0762 17 0650 พุทธทวณะ อรุณ-วินิศุย-สูตร ⁴⁷² (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเขียนแปล
- 0763 17 0654 พุทธทวณะ อรุณ-วินิศุย-สูตร (อรุณ-วินิศุย-ธรรม-ปรุยาย) ⁴⁷³ (3 ผูก) ช่ง-จินจ่งนื้อแปล
- 0764 17 0660 ผิวชั่วฝ่าจีหมิงผู้จึง (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0765 17 0662 อิติวุตตค สูตร ⁴⁷⁴ (7 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-650
- 0766 17 0699 พุทธทวณะ ธรรมกาย สูตร (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเขียนแปล
- 0767 17 0700 พุทธทวณะ อันเตวาสิกสาม (1 ผูก) อุ้-จื่อเขียนแปล
- 0768 17 0701 ตรีวิชา ปุรุษยา (1 ผูก) ไม่-ทราบนามผู้แปล
- 0769 17 0705 พุทธทวณะ จตุร-ปรุยท สูตร (พุทธปริยัติ) ⁴⁷⁵ (1 ผูก) จินตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0770 17 0706 พุทธทวณะ จตุร-ลาภ-สูตร ⁴⁷⁶ (1 ผูก) จินตะวันตค-ธรรมรักษ์แปล
- 0771 17 0707 ชื่อผืนเสวียฝ่าจึง (เสกขธรรมสี่หมวด) ⁴⁷⁷ (1 ผูก) หลิวช่ง-คุณภัทรแปล
- 0772 17 0708 จตุร-ธรรมก-สูตร (จตุร-ก-นิรหาร-สูตร) ⁴⁷⁸ (1 ผูก) ถัง-ทิวากรแปล

⁴⁶⁸ สันสกฤต *aṣṭāvakṣanāḥ* อษฏาวัคษณะ, *aṣṭākṣanāḥ* อษฏักษณะ; บาลี-อฏฐกษณา *aṭṭhakkhaṇā*; เงื่อนไขแปลประการที่ทำให้ไม่มีเวลาฟังพระธรรมของพระพุทธเจ้า

⁴⁶⁹ *anityatā-sūtra*

⁴⁷⁰ *Āyuspariyanta-sūtra* อายุขุปรยุต-สูตร พระสูตรนี้พระพุทธเจ้าทรงเทศนาที่อารามอนาคปิณฑิก เศรษฐี กรุงสาวัตถี เกี่ยวกับเรื่องอายุของสัตว์ในคติทั้งห้า นรกถึงสวรรค์

⁴⁷¹ *Dharmasangiti-sūtra*

⁴⁷² *artha-viniścaya-sūtra* อรุณ-วินิศุย-สูตร

⁴⁷³ *artha-viniścaya* อรุณ-วินิศุย, *artha-viniścaya-dharma-paryāya* อรุณ-วินิศุย-ธรรม-ปรุยาย, *artha-viniścaya-sūtra* อรุณ-วินิศุย-สูตร

⁴⁷⁴ *Itivṛttaka sūtra* อิติวุตตค สูตร

⁴⁷⁵ *catur-parṣad* จตุร-ปรุยท พระสูตรมีชื่อเรียกอื่นๆ ในภาษาจีนว่า ชื่อเปี่ยตีจั้ง 四輩弟子經、ชื่อเปี่ยเสวียจิง 四輩學經

⁴⁷⁶ *Catur-lābha-sūtra* จตุร-ลาภ-สูตร สี่ประการที่หายาก ได้แก่ วัชหนุ่มสาวตลอดกาล ไม่เจ็บป่วย อายุยืน และไม่ตาย

⁴⁷⁷ *śekhiya-dharma* เสกข-ธรรม

- 0773 17 0708 พุทธวจนะ จตุร-ธรรมก-สูตร⁴⁷⁹ (1 ผู้ก) ถัง-ทิวาการแปล
- 0774 17 0709 จตุร-ธรรมก-สูตร⁴⁸⁰ (1 ผู้ก) ถัง-ศึกษานันทะแปล
- 0775 17 0711 พุทธวจนะ จตุวาริ ไวศาการุยานิ⁴⁸¹ (1 ผู้ก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0776 17 0712 ผิวชั่วซื้อผืนผ้าเหมินจิง (พุทธวจนะ ธรรมขันธสี่หมวด) (1 ผู้ก) ช่ง-ผาเสียนแปล
- 0777 17 0714 ผิวชั่วเสียนเจอะอยู่แต่จิง (พุทธวจนะ สัตบุรุษมีบุญสมภารห้าประการ) (1 ผู้ก) จิน
ตะวันตก-ไปผาจูแปล
- 0778 17 0714 ผิวชั่วผู้ชำน่อยสี่ลัวปัวหัวมีจิง (พุทธวจนะ โพธิสัตว์สร้างบารมีหก (1 ผู้ก) โห้ว
อัน-เยนผิวที่ขวยแปล
- 0779 17 0715 ผิวชั่วปาต้าเหรินเจวี่จิง⁴⁸² (1 ผู้ก) ถัง-โห้วอัน-อันชื่อเกาแปล
- 0780 17 0715 พุทธวจนะ ทศ-พล-สูตร⁴⁸³ (1 ผู้ก) ถัง-อุตปลวีริยะแปล
- 0781 17 0718 พุทธวจนะ ทศ-พล-สูตร (พุทธทศพลสูตร)⁴⁸⁴ (1 ผู้ก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0782 17 0719 ผิวชั่วสี่อ้าวหมิง (พุทธวจนะ พุทธสมัญญานามสิบ) (1 ผู้ก) ช่ง-เทียนซีใจแปล
- 0783 17 0720 ผิวชั่วสี่เอ้อร์โถวถัวจิง (พุทธวจนะ วินยสิบสองข้อ)⁴⁸⁵ (1 ผู้ก) หลิวช่ง-คุณภัทร
- 0784 17 0722 ชื่อสี่เอ้อร์จ้งจิง (พระสูตรสี่สิบสองบท) (1 ผู้ก) โห้วอัน-กัศยปมาตังคะและผา
หลันแปล
- 0785 17 0724 เตื่อเต้าทีเจิงสี่จ้งจิง⁴⁸⁶ (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0786 17 0726 ผิวชั่วมู่ห้วนจี (พุทธวจนะ อริยญ)⁴⁸⁷ (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล

⁴⁷⁸ *catur-dharmaka-sūtra* จตุร-ธรรมก-สูตร หรือ , *catuṣka-nirhāra-sūtra* จตุษก-นिरहार-สูตร ให้อู
<http://dictionary.buddhistdoor.com/en/search> มีสามสำนวนแปล T772 , T773, T774

⁴⁷⁹ เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ จตุร-ธรรมก-สูตร

⁴⁸⁰ เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ จตุร-ธรรมก-สูตร

⁴⁸¹ *four forms of fearlessness* สันสกฤตคือ จตุร-ไวศาการุยา *catur-vaiśāradya*, หรือ จตุวาริ ไวศาการุยา
นิ *catvāri vaiśāradyaṇi*; (บาลี จตุตติ เวสารชฺชานี *cattāri vesārajjāni*) ธรรมอันเป็นปฏิบัติเพื่อความฉลาด

⁴⁸² *Sutra on the Eight Kinds of Attentiveness of Great Persons* อธิบายเรื่องสติในภาคปฏิบัติแปล
อย่างที่สอดคล้องกับมรรคมงคลแปด

⁴⁸³ *Scripture on the Ten Powers* สันสกฤตคือ ทศ-พล-สูตร *Daśa-bala-sūtra* ในพระมหาปิฎกโทหมี
สำนวนแปลจีนสองฉบับ T780 และ T781

⁴⁸⁴ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของทศพลสูตร

⁴⁸⁵ *Sutra on the Twelve Disciplines* วินยสิบสองประการเกี่ยวกับอาหาร เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย

⁴⁸⁶ มีชื่ออื่นในภาษาจีนว่า สี่จ้งจิง 錫杖經 (ไม้เท้าพระ) 、เตื่อเต้าทีเจิงจิง 得道梯橙經 ไม้เท้าที่มีห่วงโลหะ
อยู่บนยอดไม้เท้าเมื่อใช้จะเกิดเสียง ภาษาสันสกฤตเรียก ขกขรก *khakkharaka* หรือ ขยญ *yaṣṭi* หรือ ขิณฺหิริก้า
khinkhirikā

- 0787 17 0726 มั่นชูชื่อลิ้วจั้งเจียงเจียวเลียงสู่จูงงเต๋อจิง (อานิสงส์การนับประจำสูตรในมัญชุศรี มัณตระปิฎก)⁴⁸⁸ (1 ผูก) ถัง-อี้จั้งแปล
- 0788 17 0727 ผัวชั่วเจียวเลียงสู่จูงงเต๋อจิง (พุทธวณะ อานิสงส์การนับประจำสูตร) (1 ผูก) ถัง-เป่าซือเหวแปล
- 0789 17 0727 จินกั้งตังอวิเจียนเนี่ยนจิง (สวดประจำวัชรเศรโยคะสูตร) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0790 17 0729 ผัวชั่วเปี้ยจิงเซา (1 ผูก) อุ้-จื่อเขียนแปล
- 0791 17 0736 ผัวชั่วชูเจียวเหียนจิง (พุทธวณะ ปัจจัยออกบรรพชาสูตร) (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0792 17 0736 ผัวชั่วฝ่าโช่วเจินจิง (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันซือเกาแปล
- 0793 17 0737 ผัวชั่วผัวอิจิง (1 ผูก) อุ้-จู้ลวีเหียนและจื่อเยว่แปล
- 0794 17 0738 ผัวชั่วสือเฟยสือจิง (1 ผูก) จินตะวันตก-เล่อหลัวเหียนแปล
- 0794 17 0739 ผัวชั่วสือเฟยสือจิง (1 ผูก) จินตะวันตก-เล่อหลัวเหียนแปล
- 0795 17 0739 ผัวไถเจินจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0796 17 0740 ผัวชั่วเจ็งเจียนจิง (พุทธวณะ ภิกษุทธระสนะสัต-ภิกษุเจี้ยนเจ็ง) (1 ผูก) จินตะวันตก-จู้ถันอุ้หลันแปล
- 0797 17 0742 ผัวชั่วพินฉงเหล่างจิง (พุทธวณะ ชายชราเข็ญใจสูตร) (1 ผูก) หลิวซ่ง-หุ้ยเจียนแปล
- 0797 17 0743 ผัวชั่วพินฉงเหล่างจิง (พุทธวณะ ชายชราเข็ญใจสูตร) (1 ผูก) หลิวซ่ง-หุ้ยเจียนแปล
- 0798 17 0744 ผัวชั่วจิ้นเสวียจิง (1 ผูก) หลิวซ่ง-จวีฉวีจิงเชิงแปล
- 0799 17 0744 ผัวชั่วเลวียเจียวเจียจิง (พุทธวณะ อนุศาสน์โดยย่อ) (1 ผูก) ถัง-อี้จั้งแปล
- 0800 17 0745 ผัวชั่วอุ้ซ่งซู่จิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0801 17 0745 ผัวชั่วอุ้ฉางจิง (พุทธวณะ อนิจจตา)⁴⁸⁹ (1 ผูก) ถัง-อี้จั้งแปล

⁴⁸⁷ *Soapberry Sutra* (มู่ห้วนจื่อ 木槲子 หรืออุ้ห้วนจื่อ 無患子 สันสกฤตคือ อริษฏ (ariṣṭa) เป็นไม้ชนิดหนึ่งที่สามารถขับไล่วิญญาณชั่วร้าย)

⁴⁸⁸ ในมัญชุศรีมัณตระปิฎก-คุณแห่งการนับประจำสูตร พระสูตรนี้มีชื่อเรียกย่อๆ อื่นว่า *สู่จูงงเต๋อจิง* 數珠功德經、*เลี้ยวเหลียงสู่จูงงเต๋อจิง* 校量數珠功德經、*มันชูสู่จูงงเต๋อจิง* 曼殊數珠功德經 สายประจำ ในภาษาสันสกฤตคือ อกษ-สูตร *akṣa-sūtra*、ชป-มาลา *japa-māla*、หรือ ปาสกมาลา *pāsakamālā*

⁴⁸⁹ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ *อนิจยตา-สูตร*

- 0802 17 0747 ผิวชั่วชั้นเจี้ยจื่อลี้จิง (พุทธวณะ ศรัทธานำสู่ปัญญา) (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 0803 17 0749 ผิวชั่วชิงจิ้งชินจิง (พุทธวณะ จิตตวิสุทธิ) (1 ผูก) ช่ง-ทานपालแปล
- 0804 17 0749 ผิวชั่วเจียโยวจิง (พุทธวณะ หลุดพ้นทุกข์) (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 0805 17 0750 ผิวชั่วจันถันชู่จิง (พุทธวณะ ไม้อันทน) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0806 17 0751 ผิวชั่วคู้จิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0807 17 0751 พุทธวณะ โลกานุวตนะ-สูตร⁴⁹⁰ (1 ผูก) โห้วฮั่น-โลกเกษมแปล
- 0808 17 0754 ผิวชั่วคู้จิง (พุทธวณะ วาสติปุตรีย) (1 ผูก) อุ๋-จื่อเขียนแปล
- 0809 17 0754 วตส-สูตร⁴⁹¹ (1 ผูก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0810 17 0756 พุทธ-สมกิติ (พุทธ-สมกิติ-สูตร)⁴⁹² (2 ผูก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0811 17 0770 ผิวชั่วเจียต้งจ่งฉื่อจิง (1 ผูก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0812 17 0773 ผุ่ล่าต้งอู่สือเยียนเชินจิง⁴⁹³ (1 ผูก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0813 17 0775 ผิวชั่วอู่ชู่จิง (พุทธวณะ หสฺติ-กกุษยา)⁴⁹⁴ (1 ผูก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0814 17 0781 พุทธวณะ หสฺติ-กกุษยา⁴⁹⁵ (1 ผูก) หลิวช่ง-ธรรมมิตรแปล
- 0815 17 0787 ผิวเชิงเต้าลี้เทียนเว่ยหมู่ชู่จิงฝ่า (พระพุทธเจ้าเสด็จดาวดึงส์เพื่อโปรดพุทธมารดา
สูตร) (3 ผูก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 0816 17 0799 ผิวชั่วเต้าเสินจู่จี้เปียนฮว่าจิง (4 ผูก) จันตะวันตก-อันฝ่าชินแปล
- 0817 17 0817 พุทธวณะ มณฺจุศรี-วิหาร, มณฺจุศรี-วิกิริทิต-สูตร⁴⁹⁶ (1 ผูก) จันตะวันตก-ธรรมรักษ์
แปล
- 0818 17 0825 มณฺจุศรีวิกิริทิตสูตร⁴⁹⁷ (2 ผูก) สุย-นเรนทรยศแปล
- 0819 17 0833 ผิวชั่วฉางฝ่าจู่จิง⁴⁹⁸ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

⁴⁹⁰ *lokānuvartana-sūtra*

⁴⁹¹ *Vatsa-sūtra* พระพุทธเจ้าทรงกล่าวแก่พระอานนท์ให้ไปบิณฑบาตน้ำนมจากตระกูลพราหมณ์คนหนึ่งขณะที่พระองค์ทรงประชวร แต่พราหมณ์นั้นกลับแสดงความรังเกียจพระอานนท์ วิมลเกียรติจึงสั่งสอนพราหมณ์นั้นให้รู้สึกสำนึก ในขณะนั้นพระอินทร์ได้แปลงร่างเป็นเด็กชายแล้วเอาริคนมวัวถวายแก่พระอานนท์

⁴⁹² *buddha-saṃgīti* พุทธ-สมกิติ, *buddha-saṃgīti-sūtra* พุทธ-สมกิติ-สูตร

⁴⁹³ เรียกย่อๆ ว่า *อู่สือหยวนเชินจิง* 五十緣身經

⁴⁹⁴ *hasti-kakṣyā*. หสฺติ-กกุษยา

⁴⁹⁵ *Elephant Girth Sutra (?) Hastikakṣyā (sūtra)*, เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ *หสฺติ-กกุษยา-สูตร*

⁴⁹⁶ *mañjuśrī-vihāra* มณฺจุศรี-วิหาร, *mañjuśrī-vikrīḍita-sūtra* มณฺจุศรี-วิกิริทิต-สูตร

⁴⁹⁷ *Mañjuśrīvikrīḍita sūtra*

- 0820 17 0834 ผิวชั่วเหียนเต้าสูเยิง (พุทธวณะ ทางแห่งมรรคยอมหน่ายกิจทางโลก) (1 ผูก) ผู้
ฉิน-เซ็งเจียนแปล
- 0821 17 0837 ด้าฟังกวังหฺรฺไหลมีมีจั้งจิง⁴⁹⁹ (2 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0822 17 0846 ผิวชั่วจูฝ่าหย่งหวังจิง (1 ผูก) หลิวซ่ง-ธรรมมิตรแปล
- 0823 17 0852 ผิวชั่วอิชฺยฝ่าเกาหวังจิง (พุทธวณะ ธรรมทั้งหลายเป็นบรมราช)⁵⁰⁰ (1 ผูก) หยวน
เว่ย-ปรัชญารุจิแปล
- 0824 17 0859 จูฝ่าจฺยั้งหวังจิง⁵⁰¹ (1 ผูก) สุข-ชญาณคุปต์แปล
- 0825 17 0867 ผิวชั่วเสอเชินด้าหฺยเซียงจิง (พุทธวณะ คัมภีรภาพแห่งการอุทิศมหานุญ) (1 ผูก) ไม่
ทราบนามผู้แปล
- 0826 17 0868 ตี้จี้สือฟู่เซ็งจิง (สูตรศิษย์ตายแล้วฟื้น)⁵⁰² (1 ผูก) หลิวซ่ง-จวีฉวีจิงเซ็งแปล
- 0827 17 0870 ผิวชั่วเซี่ยไต้เก็งเจอะจิง (พุทธวณะ คนไถนาเกียจกร้าน) (1 ผูก) หลิวซ่ง-หฺยเจียน
แปล
- 0828 17 0870 อนกฺษรกรณฺทก (ไว) โรจนครภ (เรียกย่อๆ กรณฺทกสูตร)⁵⁰³ (1 ผูก) หยวนเว่ย-โพธิ
รุจิแปล-508-535
- 0829 17 0872 อนกฺษร-กรณฺทก-ไวโรจน-ครภ-สูตร⁵⁰⁴ (1 ผูก) ถัง-ทิวากร-683
- 0830 17 0874 อนกฺษร-กรณฺทก-ไวโรจน-ครภ-นาม-มหายาน-สูตร⁵⁰⁵ (1 ผูก) ถัง-ทิวากร-676-88

⁴⁹⁸ *Sāśvatam* ศาสวตม

⁴⁹⁹ *Tathāgata-koṣa-sūtra* ตถาคต-โกษ-สูตร

⁵⁰⁰ T0823 มีชื่อเรียกอื่นๆ ว่า อิชฺยฝ่าอี้หวังจิง 一切法義王經、จูฝ่าหย่งหวังจิง 諸法勇王經、จูฝ่าจฺยั้ง
หวังจิง 諸法最上王經

⁵⁰¹ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ T0823

⁵⁰² มีชื่อเรียกในภาษาจีนอีกชื่อหนึ่งว่า ตายแล้วฟื้นสูตร 死亡更生經

⁵⁰³ *Anakṣarakaraṇḍaka [vai] rocanagarbha* อนกฺษรกรณฺทก(ไว)โรจนครภ รู้จักในชื่ออื่นๆ อนกฺษร
กรณฺทกสูตร *Box of No-Letter Sūtra* 無字寶篋經 แปลโดยโพธิรุจิ ระหว่างค.ศ. 508 -ค.ศ. 35 เรียกย่อๆ ว่า
กรณฺทกสูตร *Jewel Box Sūtra* 寶篋經

⁵⁰⁴ *Great Vehicle Sutra of the Universally Radiant One's Detachment from Words* สันสกฤต
Anakṣara-karaṇḍaka-vairocana-garbha-sūtra, ด้าเซ็งหลีเหวินจื่อฝู่กวงหมิงจั้งจิง 大乘離文字普光明藏經.
แปลโดยทิวากรในค.ศ. 683 เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ อนกฺษร-กรณฺทก-ไวโรจนครภ-สูตร

⁵⁰⁵ *Great Vehicle Sutra of the No-Letter Entrance to Dharma from the Store of Vairocana*
สันสกฤตคือ *Anakṣarakaraṇḍaka-vairocanagarbha-nāma-mahāyāna-sūtra* ด้าเซ็งเปี่ยนจ้าวกวงหมิงจั้งจื่อจื่อ
ฝ่าเหมินจิง 大乘遍照光明藏無字法門經 เรียกย่อๆ ว่า จื่อจื่อฝ่าเหมินจิง 無字法門經, และเปี่ยนจ้าวกวงหมิงจั้งจื่อจื่อ

- 0831 17 0876 ป้างิ้วจิง (1 ผูก) หยวนเว่ย-โพธิจริแปล
- 0832 17 0878 ผัววี่จิง (พุทธภณิตสูตร) (1 ผูก) หยวนเว่ย-โพธิจริแปล
- 0833 17 0879 ปรมารุธธรรมวิชัยสูตร⁵⁰⁶ (1 ผูก) หยวนเว่ย-เคาตม-ปรัชญารุจิแปล
- 0834 17 0883 ปรมารุธธรรมวิชัยสูตร (1 ผูก) สุข-ชฌานคุปต์แปล
- 0835 17 0888 สิมหานาทิกสูตร⁵⁰⁷ (1 ผูก) หยวนเว่ย-พุทธสานตะแปล
- 0836 17 0890 ต้าฟังกว้างซือจิงจิง (มหาไวปุลยสังฆนาทสูตร) (1 ผูก) ถัง-ทิวากรแปล
- 0837 17 0891 ผัวชั่วชูเชิงผุถิซนจิง (พุทธวจนะ อุบัติโพธิจิตสูตร) (1 ผูก) สุข-ชฌานคุปต์แปล
- 0838 17 0896 ผัวชั่วฟาผุถิซนพั่วจุมวี่จิง (พุทธวจนะ อุบัติโพธิจิตทำลายปวงมารสูตร) (2 ผูก)
ซ่ง-ทานปาลแปล
- 0839 17 0901 จันฉาสันเอ้อเย่ป้าจิง (ทำนายชะตากรรมคิริยสูตร) (2 ผูก) สุข-โพธิประทีปแปล
- 0840 17 0910 เชิงจันต้าเซ่งกงเต้อจิง (สรรเสริญคุณมหายานสูตร)⁵⁰⁸ (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-654
- 0841 17 0912 ชัวเมี่ยวฝ้าเจวี่ตึงเย่จั้งจิง (กล่าวสรรชมขจัดกรรมอุปสรรคสูตร (1 ผูก) ถัง-จื่อเห
ยียนแปล
- 0842 17 0913 มหาไวปุลยอภิสมโพธิสูตร (อภิสมโพธิสูตร) (1 ผูก) ถัง-พุทธภักทะแปล
- 0843 17 0922 ผัวชั่วต้าเซ่งปู้ซืออีเถินทงจั้งเจียจิง (พุทธวจนะ มหายานอจินไตยวิสัยอภิญา
สูตร)⁵⁰⁹ (3 ผูก) ซ่ง-ทานปาลแปล
- 0844 17 0931 ผัวชั่วต้าฟังกว้างเว่ยเจิงโฮ่วจิงสันเถียวฟิงเปี่ยนผั้น (1 ผูก) ซ่ง-ทานปาลแปล
- 0845 17 0932 พุทธวจนะ จุนนสูตร (1 ผูก) ซ่ง-ธรรมภักทะแปล
- 0846 17 0934 ไนราตมฺย-ปริปฏจนา (สาลี-สตะมฺพ-สูตร)⁵¹⁰ (1 ผูก) ซ่ง-ฝ้าเทียนแปล
- 0847 17 0935 ต้าเซ่งชิวตึงผุถิสังเหมินจิงเย่าจี้ (ชุมนุมพระสูตรมหายานบำเพ็ญโพธิจริยา)⁵¹¹ (3
ผูก) ถัง-จื่อเหยียนแปล

ฝ้าเหมินจิง 遍照光明藏無字法門經, แปลโดยทิวากร ระหว่างค.ศ. 676 - ค.ศ. 688 เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับ
หนึ่งของ อนุสร-กรรมทุก-ไวโรจน-ครุฑ-สูตร

⁵⁰⁶ *Paramārthadharmavijaya sūtra* ปรมารุธธรรมวิชัยสูตร

⁵⁰⁷ *Simhanādikā sūtra* สิมหานาทิกสูตร

⁵⁰⁸ คัมภีร์ที่แสดงความแตกต่างระหว่างคุณของยานใหญ่และยานเล็ก

⁵⁰⁹ เรียกย่อๆ ว่า 不思議神通境界經

⁵¹⁰ *nairātmya-paripṛcchā* ไนราตมฺย-ปริปฏจนา*, *śāli-stamba-sūtra* สาลี-สตะมฺพ-สูตร

⁵¹¹ เรียกย่อๆ ว่า ผัวชั่วสังเหมินจิงเย่าจี้ 菩薩行門諸經要集 (ชุมนุมพระสูตรโพธิสัตว์จริยา) มีประมาณสี่

หมวดหัตถยาน เล่มที่ 18-21

- 0848 18 0001 ไวโรจนา-อภิสัมโพธิ-คณสูตร หรือ มหาไวโรจนาภิสัมโพธิ-วิกิรวิดาธิฐาน-ไวยา-
ปุลย-สูตร หรือ มหาไวโรจนาภิสัมโพธิ-วิกิรวิดาธิฐาน-ไวยาปุลย-สูตรเรณูท-วาช-
นาม-ธรรม-ปรุยาย หรือ มหาไวโรจนาภิสัมโพธิ-วิกิรวิดาธิฐาน-ไวยาปุลย-สูตร-
อินทราชนาม-ธรรมปรุยาย หรือ มหาไวโรจนาภิสัมโพธิ-สูตร หรือ ไวโรจน-
อภิสัมโพธิ (เรียกย่อๆ ว่า มหาไวโรจน-สูตร) (7 ผู้ก) ถึง-ศุภกรสิงหะและอัสติงแปล
- 0849 18 0055 มหาไวโรจน-อภิสัมโพธิ-สมพท-ปุชาวิ (1 ผู้ก) ถึง-วัชรโพธิแปล
- 0850 18 0065 เชื้อดำผีหฐูรื่อนำเงิฝวเส้นเปียนเจียนจื่อจิงเหลียนฮว่าไถจั้งไห่หุ้ยเปยเซ็งมันญ
หลวักวังดำเงิฝวอื่กู่ย กังหยั่งฟ้งเปียนหุ้ย (รวมกุศโลบายและคุ่มือพิธิถวายนุชา
ปัทมครรภัศาครกรณามณฑลในไวโรจนอภิสัมโพธิคณสูตร) (3 ผู้ก) ถึง-ศุภกรสิงหะ
แปล
- 0851 18 0090 ดำผีหฐูรื่อนำเงิฝวอื่กู่ย (คุ่มือมหาพิธิแห่งมหาไวโรจนะ) (3 ผู้ก) ถึง-ศุภกรสิงหะ
แปล
- 0852 18 0108 ดำผีหฐูรื่อนำเงิฝวเส้นเปียนเจียนจื่อจิงเหลียนฮว่าไถจั้งเปยเซ็งมันญหลวักวังดำเงิ
ฝวอื่กู่ยกังหยั่งฟ้งเปียนหุ้ย (พระสูตรกุศโลบายและคุ่มือพิธิถวายนุชาปัทมครรภั
กรณามณฑลเพื่อความสำเร็จพุทธมหาไพบูลย์ในไวโรจนอภิสัมโพธิคณสูตร)
(2ผู้ก) ถึง-ฝ้าฉวนรวบรวม
- 0852 18 0127 ดำผีหฐูรื่อนำเงิฝวเส้นเปียนเจียนจื่อจิงเหลียนฮว่าไถจั้งเปยเซ็งมันญหลวักวังดำเงิ
ฝวอื่กู่ย (คุ่มือพิธิความสำเร็จพุทธมหาไพบูลย์ปัทมครรภักรณามณฑล ในไวโรจ
นอภิสัมโพธิคณสูตร) (2 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0853 18 0143 ดำผีหฐูรื่อนำเงิฝวเส้นเปียนเจียนจื่อจิงเหลียนฮว่าไถจั้งผุถินวงเปียวจื่อผุ่ทงเงิน เท
ยียนจั้งก้วงดำเงิฝวอื่กู่ย (โยคะแห่งความสำเร็จมหาไพบูลย์โพธิปัทมครรภั
สัทธลักษณ์ธงชัยและคลังมนตร์สามัญในไวโรจนะอภิสัมโพธิคณสูตร) (3ผู้ก)
ถึง-ฝ้าฉวนรวบรวม
- 0854 18 0164 ไถจั้งผืนจื่อเงินเหยียน (คลังมนตร์อักษรสันสกฤต) (2 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0855 18 0172 ชิงหลงชื้อกู่ยจี (บันทึกพิธิวัดชิงหลง) (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0856 18 0174 ดำผีหฐูรื่อนำเงิฝวเส้นเปียนเจียนจื่อจิงเลวี่ชื้อชื้อเจียนช่งสุยสิงฝ้า (วิธีสวดเจ็ด
ประการในมหาไวโรจนะอภิสัมโพธิสูตรโดยย่อ) (1 ผู้ก) ถึง-อโมฆวัชรแปล
- 0857 18 0176 ดำรื่อจิงเลวี่เชอเนี่ยนช่งสุยสิงฝ้า (วิธีสวดมหาไวโรจนะสูตรรวมโดยย่อ) (1 ผู้ก)
ถึง-อโมฆวัชรแปล

- 0858 18 0177 ต้าฬิหลูเจอน่าเลวี่เข้าสู่วัฒนธรรมจีนช่งฝ่า (วิธีสวดมหาไวโรจนะห้าประการ อย่างย่อ) (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0859 18 0177 กังหย่งอี่ซื่อ (พิธีถวายบูชา) (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0860 18 0181 ต้ารื่อจิงถื่อช่งชื่อตี่อี่กู่ย (คู่มือพิธีบูชามหาไวโรจนะครั้งที่สอง) (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0861 18 0188 ฬิหลูเจอน่าอู่จื่อเจินเหยียนชีวสืออี่กู่ย (คู่มือพิธีฝึกมนตราไวโรจนะห้าพยางค์) (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0862 18 0189 อาเชอ์ลีต้ามันถูลัวกวันตังอี่กู่ย (คู่มือพิธีอภิเษกอาจารย์มหายาน) (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0863 18 0193 ต้าฬิหลูเจอน่าจิงอาเชอ์ลีเจินสือจื่อฝั่นจิงอาเชอ์ลีจื่อจื่อกวนเหมิน (1 ผู้ก) ถัง-เหวยจิ้นประพันธ์
- 0864 18 0195 เอ. ต้ารื่อหฺรฺไหลเจียนอี่น (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0864 18 0203 บี. ไถจั้งจิ้นกั้งเจียวฝ่าหมิงห่าว (1 ผู้ก) ถัง-อี่เซารวบรวม
- 0865 18 0207 จินกั้งตังอี่เซียวหฺรฺไหลเจินสือเชอ์ต้าเซ็งเจียนเจ็งต้าเจียวหวังจิง (3 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0866 18 0223 จินกั้งตังอี่เจียงเลวี่ชุนเียนช่งจิง (พระสูตรสำหรับการสวดย่อจากวชรเศวรโยค หรือ พระสูตรสวดย่อ)⁵¹² (4 ผู้ก) ถัง-วัชรโพธิแปล
- 0867 18 0253 โยคินสูตร (ยอดห่อวัชรโยคะและโยคิน) (2 ผู้ก) ถัง-วัชรโพธิแปล
- 0868 18 0270 จูฝัวจั้งเจียเชอ์เจินสือจิง⁵¹³ (3 ผู้ก) ถัง-ปรัชญา-786
- 0869 18 0284 จินกั้งตังจิงอี่เจียสือปาหฺยจื่อกู่ย (ประมวลสาระสำคัญ 18 คัมภีร์ในวัชรเศวรโยคะ) (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0870 18 0287 เลวี่สือจิ้นกั้งตังอี่เจียเฟินเปี้ยเซ่งเว่ยชีวเจ็งฝ่าเหมิน (จำแนกอารยบุคคลบำเพ็ญประจักษ์แจ้งในวัชรเศวรโยคะโดยย่อ) (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0871 18 0291 จินกั้งตังอี่เจียเลวี่สือจิ้นชุนชินเย่า (หัวใจสำคัญสามสิบเจ็ดอัครเทพในวัชรเศวรโยคะโดยย่อ) (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0872 18 0297 จินกั้งตังอี่เจียชุนสือจิ้นชุนเซ็งอี่ (ความหมายและกำเนิดสามสิบเจ็ดเทพในวัชรเศวรโยคะ) (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชรแปล

⁵¹² *Sutra for Recitation Abridged from the Vajraśekhara Yoga* เรียกย่อๆ ว่า เลวี่ชุนเียนช่งจิง 略出念誦經 *Sutra abridged for Recitation*, หรือ เลวี่ชุนจิง 略出經

⁵¹³ *Reality Assembly of the Attained Realm of the Buddhas* เรียกย่อๆ ว่า เจินสือจิง *Reality Sūtra* 眞實經

- 0873 18 0299 จินกัณฑ์สว่าเลี่ยนปู้ชินเนี่ยนซ่งจิง (คู่มือพิธีสวดวัชรเศวโรโยคะปัทมภาค) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 0874 18 0310 วชร-เศวโร-สูตร (สรว-ตถาคต-ตตฺตว-สมุครหม นาม-มหายาน-สูตราม) (2 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 0875 18 0322 เหลี่ยนสว่าปู้ชินเนี่ยนซ่งอู้กู่ (คู่มือพิธีสวดปัทมภาค) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0876 18 0326 จินกัณฑ์อวีเจียชวสีฬิหลูเจอนำชันหมั่วตี้ฝ่า (วิธีฝึกฝนไวโรจนะสมาธิในวัชรเศวโรโยคะ) (1 ผูก) ถัง-วัชรโพธิปะแปล
- 0877 18 0331 จินกัณฑ์จิงฬิหลูเจอนำอไปปาจนฝ่าเชินถื่ออื่น (108 มุทราในวัชรเศวโรโยคะมหาไวโรจนะ) (1 ผูก) ถัง-ศุภกรสิงหะและอี่สิงปะแปล
- 0878 18 0335 จินกัณฑ์จิงจินกัณฑ์เจี้ยต้าเต้าถ่างฬิหลูเจอนำหฺรุไหลจื่อโซ่วย่งเชินเน้ยเจ้งจื่อเจียยนตู้ฝ่าเชินอี่หมิงฝั่วจู้ซ่ง เจิงมีมีชันหมั่วตี้หลี่ชันเหวิน (ประณามบทพิธีเคารพและสำนึกบาปในวัชรธาคุมหาณทลไวโรจนะตถาคตนามพุทธรอนุดตรคุหยสมาธิจากวัชรเศวโรสูตร) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 0879 18 0337 จินกัณฑ์อวีเจียชันสือชี่จุนหลี่ (พิธีเคารพสามสิบเจ็ดเทพในวัชรเศวโรโยคะ) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 0880 18 0338 อวีเจียจินกัณฑ์จิงซื่อจื่อหมุ่ผิน (โยควัชรเศวโรสูตร มาติกาการรค) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 0881 18 0339 เลี่ยนเจี้ยสือถั่วจุน (ภัทรกัปสิบหกอองค์) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0882 18 0341 ตตฺตวสงฺคุรห (มหา-สมย-กัลป-ราช หรือ สรวตถาคตตตฺตวสงฺคุรห หรือ สรว-ตถาคต-ตตฺตว-สมุครหม นาม-มหายาน-สูตราม ⁵¹⁴ (30 ผูก) ช่ง-ทานปาลปะแปล 1012-1015
- 0883 18 0446 พุทธวจนะ มหาสมยตตฺตว-ตณฺตรราช (หรือ คุหยสมย-ตณฺตร) ⁵¹⁵ (4 ผูก) ช่ง-ทานปาลปะแปล
- 0884 18 0463 พุทธวจนะ คุหยม ฌิตฺติลค (คุหย-ครุภ-ราช) ⁵¹⁶ (3 ผูก) ช่ง-ทานปาลปะแปล

⁵¹⁴ *Sarva-tathāgata-tattva-saṃgrahaṃ nāma mahāyāna-sūtram* สรว-ตถาคต-ตตฺตว-สมุครหม นาม มหายาน-สูตราม หรือ สรวตถาคตตตฺตวสงฺคุรห (สูตร) *Sarvatathāgatattvasaṃgraha* (sūtra) หรือ มหา-สมย-กัลป-ราช *Mahā-samaya-kalpa-rāja* เรียกย่อๆ ว่า ตตฺตวสงฺคุรห *Tattvasaṃgraha* เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ วชรเศวโร-สูตร เป็นพระสูตรอธิบายคู่มือพิธีกรรมของวัชรธาคู

⁵¹⁵ *Mahāsamayatattva-tantrarāja* (*Guhyasamaya-tantra*) เป็นคัมภีร์ที่ 13 ของประมวลคัมภีร์ วัชรเศวโร

⁵¹⁶ *Guhyama ṇitilaka* คุหยม ฌิตฺติลค อธิบายให้ข้อสันสกฤตว่า คุหย-ครุภ-ราช *Guhya-garbha-rāja*

- 0885 18 0469 พุทธวจนะ สรวตถาคค-วชร-คุหฺย-คฺนฺตฺร-ราช (คุหฺยสมย-คฺนฺตฺร) (7 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0886 18 0511 พุทธวจนะ ศรี-วชรฺมณฺฑาลมฺการ-นาม-มหาคฺนฺตฺรราช⁵¹⁷ (1 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0887 18 0514 พุทธวจนะ อทฺวสมตฺวาวิชยาขุยาภลฺป-มหาคฺนฺตฺรราช หรือ อทฺวสมตฺวาวิชยา-มหาคฺนฺตฺรราช หรือ (เรียกย่อๆ ว่า มายา-ชาล-มหา-คฺนฺตฺร) (6 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0888 18 0536 สรวรหฺสฺย-นาม-คฺนฺตฺรราช (สรวรหฺสฺย-คฺนฺตฺร)⁵¹⁸ ช่ง-ทานปาลแปล -1009
- 0889 18 0541 อิเชฺยหฺรฺไหลคํมีมีหฺวังเวฺยเจิงโหฺยวฺยฺช่งเวฺยเมฺยวคํมีนนาหฺลวฺจิง (5 ผู้) ช่ง-เทียนซีใจแปล
- 0890 18 0559 พุทธวจนะ มายา-ชาล-มหา-คฺนฺตฺร⁵¹⁹ (5 ผู้) ช่ง-ธรรมกัทรแปล
- 0891 18 0583 ฝัวชัวหฺวันฮว้าหฺวังคํอวี่เจียเจียวสือเฟินนุ่หฺมิงหฺวังคํอวี่กวนเลฺยงอี่กฺยจิง (พุทธวจนะ คุ่มือพิธิภาวนาอินทราละมahamanตร์) (1 ผู้) ช่ง-ธรรมกัทรแปล
- 0892 18 0587 ฝัวชัวคํแปยคงจื่อจิงกัคคํเจียวหฺวังอี่กฺยจิง (5 ผู้) ช่ง-ธรรมกัทรแปล
- 0893 18 0603 สฺลิตฺธิ-กร-มหา-คฺนฺตฺร-สาธโนปายิก-ปฏฺล (เรียกย่อๆ ว่า สฺลิตฺธิ-คฺนฺตฺร)⁵²⁰ (3 ผู้) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล-762 (รวม 34 ปริเฉทใน 3 ผู้ ตั้งแต่ 603-692)
- 0893 18 0633 สฺลิตฺธิ-กร-มหา-คฺนฺตฺร-สาธโนปายิก-ปฏฺล (3 ผู้) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 0893 18 0663 สฺลิตฺธิ-กร-มหา-คฺนฺตฺร-สาธโนปายิก-ปฏฺล (3 ผู้) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 0894 18 0692 สฺลิตฺธิ-กร-ปฺฐา-วิธิ (วิธิปฺฐาสฺลิตฺธิกร)⁵²¹ (3 ผู้) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 0894 18 0704 วิธิธวยฺฆาสฺลิตฺธิกร (2 ผู้) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 0895 18 0719 เอ.สุพาหุปริปุจฺฉา-คฺนฺตฺร (เรียกย่อๆ ว่า สุพาหุสุตฺร) (3 ผู้) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 0895 18 0735 บี. สุพาหุสุตฺร (สุพาหุกุมาร)⁵²² (2 ผู้) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 0896 18 0746 สุพาหุสุตฺร (สุพาหุโพธิสัคฺว์)⁵²³ (4 ผู้) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล

⁵¹⁷ *Śrī-vajramanḍālamkāra-nāma-mahātantrarāja* ศรี-วชรฺมณฺฑาลมฺการ-นาม-มหาคฺนฺตฺรราช

⁵¹⁸ *Sarvarahasya-nāma-tantrarāja* สรวรหฺสฺย-นาม-คฺนฺตฺรราช หรือ *Sarvarahasya-tantra* สรวรหฺสฺย-คฺนฺตฺร เป็นคำอธิบายสืบต่อเนื่องของ คตฺตวสฺงฺคุรห

⁵¹⁹ *Māyā-jāla-mahā-tantra*

⁵²⁰ *Susiddhi-kara-mahā-tantra-sādhanaṭpāyika-paṭala* เรียกย่อๆ ว่า สฺลิตฺธิ-คฺนฺตฺร *Susiddhi-tantra* 蘇悉地經

⁵²¹ *Susiddhi-kara-pūjā-vidhi*

⁵²² *Tantra of the Questions of Subāhu* สันสกฤต *Subāhuparipṛcchā-tantra*. สำนวนแปลจีนมีสองฉบับ T895, T896

⁵²³ *Questions of the Bodhisattva with Wondrous Arms*

- 0897 18 0760 กุหุข-ตนตร⁵²⁴ (3 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0898 18 0773 พุทธวจนะ พระวินัยสูตร (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0899 18 0776 จิงจิ้งฝ่าเซินผีหลูเจอน่าซินตี้ฝ่าเหมินเจิงจ้าวอิเซี่ยถั่วหลัวหนี่ซันจ่งซีตี้⁵²⁵ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0900 18 0781 สือปาซื่ออื่น (สืบแปลมูทรา) (1 ผูก) ถัง-ประพันธ์โดยหุ้ยถั่ว
- 0901 18 0785 ธารณี-สมุจย-สูตร⁵²⁶ (12 ผูก) ถัง-อดิคุปต์-654
- 0902 18 0898 จ่งซื่อถั่วหลัวหนี่จี้จั้น (สรรเสริญพรรณนาธารณี) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0903 18 0898 ตูปู้ถั่วหลัวหนี่มู่ (หัวข้อสำคัญของธารณีทุกภาค) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0904 18 0900 เนียนซ่งเจียหู่ฝ่าผู้ทงจูปู้ (สวดคาถาพิทักษ์ธรรมทุกภาค) (1 ผูก) ถัง-วัชรโพธิแปล
- 0905 18 0909 ซันจ่งซีตี้ฟั่วต้อวี้จวนเย่จั้งซุซันเจียมีมีถั่วหลัวหนี่ฝ่า (ธารณีลับสามวิธีแห่งความสำเร็จจัดกรรมนรกและอุปสรรคพ้นไตรภพ)⁵²⁷ (1 ผูก) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 0906 18 0912 ฟั่วต้งจุนเซ่งซินฟั่วต้อวี้เย่จั้งซุซันเจียมีมีซันเซินฟั่วซันจ่งซีตี้เจินเหยียนอี้กู่ย (คู่มือพิธีมนตร์แห่งความสำเร็จพุทธผลสามประการ พุทธโชนิษชนะจิตจัดกรรมนรกและอุปสรรคพ้นไตรภพ) (1 ผูก) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 0907 18 0914 ฟั่วต้งจุนเซ่งซินฟั่วต้อวี้จวนเย่จั้งซุซันเจียมีมีถั่วหลัวหนี่ (ธารณีลับพุทธโชนิษชนะจิตพิชิตนรกพลิกเปลี่ยนอุปสรรคพ้นไตรภพ) (1 ผูก) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 0908 18 0916 จินก้งต้งอวี้เจียหู่หมั่วอี้กู่ย (คู่มือพิธีบูชาอัคนิวัชรเศวรโยคะ) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0909 18 0920 คู่มือพิธีบูชาอัคนิวัชรเศวรโยคะ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0910 18 0924 ฟั้นเทียนเจ้อตี้ฝ่า (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0911 18 0926 เจียนลี้มันถูลัวหู่เจียนเจ้อตี้ฝ่า (วิธีสร้างมณฑลและเลือกเขตจัณท์) (1 ผูก) ถัง-หุ้ยหลินแปล
- 0912 18 0929 เจียนลี้มันถูลัวหู่หมั่วอี้กู่ย (คู่มือพิธีสร้างมณฑลบูชาอัคนิ) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

⁵²⁴ *Guhya-tantra*

⁵²⁵ *Accomplishing All Dhāraṇīs and the Three Siddhis through the Dharma-Gate of the Mental Ground of Vairocana, the Pure Dharma-Body*

⁵²⁶ *Dhāraṇī-samuccaya-sūtra*

⁵²⁷ *Secret Dhāraṇī Method of Three Attainments which Destroy Hell and Reverse Karmic Hindrances in the Three Worlds* มีความยาวหนึ่งผูก ประพันธ์โดยศุภกรสิงหะ รวมทั้งบทความที่เกี่ยวข้องกับอักขระห้า 五字 และประการห้า 五部 ในลัทธิลับ หรือรหัสยาน พร้อมทฤษฎีห้าของลัทธิเต๋า

- 0913 18 0934 หั่ว [合*牛] กังหยังอี่กู่ย (คู่มือพิธีถวายบูชาไฟ (อมฤต)) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0914 18 0936 หั่วสุ่มกู่ยเปี้ยลู่ (บันทึกรายละเอียดวิธีบูชาอักษณีสุม) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0915 18 0940 โช่วผุถิฉินเจียอี่ (พิธีรับศีลโพธิจิต) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0916 18 0941 โช่วอู่เจียปาเจียเหวิน (บทรับศีลห้าศีลแปล) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0917 18 0942 อู่เว่ยซันจั้งฉานเย่า (สาระฉานโดยศุภกรสังหะตริปิฎกธรร) ⁵²⁸ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0918 19 0001 พุทธหฤทย-ธารณี ⁵²⁹ (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-650
- 0919 19 0001 พุทธหฤทยธารณี ⁵³⁰ (1 ผูก) ช่ง-ฝ้าเทียนแปล
- 0920 19 0002 ฝัวฉินจิงผั่นอี่ทงต้าสุยฉิวถั่วหลัวหนี (2 ผูก) ถัง-โพธิรุจิแปล
- 0921 19 0015 อาชู่หฺรูลไหลเนี่ยนช่งกังหยังฝ้า (วิธีถวายและสวดอักษณียกษพุทธเจ้า) ⁵³¹ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0922 19 0020 คู่มือพิธีสวดไภษัชยคุรุไวฑูรย์ประภาตถาคตเพื่อขจัดภัยทำลายความยากลำบาก ⁵³² (1 ผูก) ถัง-อี่ลิ่งเรียบเรียง
- 0923 19 0022 เย่าซือหฺรูลไหลกวนสิงอี่กู่ยฝ้า (วิธีและคู่มือภาวนาอักษณียกษพุทธเจ้า) (1 ผูก) ถัง-โพธิวัชระแปล
- 0924 19 0029 เอ. เย่าซือหฺรูลไหลเนี่ยนช่งอี่กู่ย (คู่มือพิธีสวดไภษัชยคุรุ) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0924 19 0030 บี. เย่าซือหฺรูลไหลเนี่ยนช่งอี่กู่ย (คู่มือพิธีสวดไภษัชยคุรุ) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0924 19 0030 ซี. เย่าซืออี่กู่ยอิจวี (พิธีไภษัชยคุรุบริบูรณ์) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0925 19 0033 เย่าซือหลิวหลีกวงชีฝัวเป็นเยวี่ยนกงเตอิจิงเนี่ยนช่งอี่กู่ย (คู่มือพิธีสวดสัปตถาคตปฐวประณิธานวิเศษวิสตาร) ⁵³³ (2 ผูก) หยวน-ซาหลัวปาแปล

⁵²⁸ *Tripitaka Master Śubha's Guide to Meditation* เป็นบันทึกการบรรยายของศุภกรสังหะเรื่องการภาวนา

⁵²⁹ *Buddhahṛdaya-dhāraṇī (Dhāraṇī of the Essence of the Buddhas* 諸佛心陀羅尼經)

⁵³⁰ ตำแนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ พุทธหฤทย-ธารณี (*Dhāraṇī of the Heart Impression of the Buddhas* 諸佛心印陀羅尼經) พุทธ-มฤตา รอยประทับที่ใจพระพุทธรเจ้าคือ เครื่องหมายสัตตคิระ

⁵³¹ 阿閼如來 Akṣobhya อกัษโยภย

⁵³² 藥師琉璃光如來 Bhāiṣajya-guru-vaiḍūrya-prabha-tathāgata

⁵³³ 藥師琉璃光七佛本願功德經 *Original Vows of the Seven Medicine-Master Buddhas of Lapis Light* สันสกฤตคือ *Saptatathāgata-pūrva-praṇidhāna-viśeṣavistāra* สัปตถาคต-ปฐว-ปฐนิธาน-วิเศษวิสตาร

- 0926 19 0041 เข้าซื้อหลิหฬกวางหวังชีฝัวเป็นเหยียนกงเต๋อจึงเนี่ยนช่งอี่กู่กั๋งหยังฝ่า (วิธีถวายและพิธีสวดสัปปตถาคตปุรวประณิธานวิเศษวิสตาร) (1 ผูก) หยวน-ซาหลัวปาแปล
- 0927 19 0048 เข้าซื้อชีฝัวกั๋งหยังอี่กู่หรือหวังจิง (คู่มือถวายสัปปตถาคตมนโรธราช)⁵³⁴ (1 ผูก) จิง-กงโปสเคียบสแปล⁵³⁵
- 0928 19 0062 ชิวเข้าซื้ออี่กู่ขี้ถันฝ่า (1 ผูก) จิง-อาหวังจาสื่อผู้แปล
- 0929 19 0066 จิงหลิหฬจี้ถู่เปียว (ไวฑูรย์บริสุทธิสัญญลักษณ์วิสุทธิภูมิ) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0930 19 0067 อู่เลียงโซ่วหฺรฺไหลชิวกวงสิงกั๋งหยังอี่กู่ (คู่มือพิธีถวายและภาวนามิตถาคต)⁵³⁶ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0931 19 0072 จินกั๋งตั้งจิงกวนจื่อไห้หวังหฺรฺไหลชิวสิงฝ่า (วิธีบำเพ็ญโลเกนทรราชตถาคตจากวัชรเศวระสูตร)⁵³⁷ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0932 19 0075 จินกั๋งตั้งจิงอู่เลียวกวนจื่อไห้หวังหฺรฺไหลชิวสิงฝ่า (วิธีบำเพ็ญโลเกนทรราชตถาคตจากวัชรเศวระโยคะ) (1 ผูก) ถัง-วัชรโพธิแปล
- 0933 19 0079 จิวผินหวังเซิงอามีถัวซันหมั่วตี้จี้ถัวหลัวหนิจิง (ธารณิรวมสมาธิเก้าภาคบังเกิดแดนอมิตพุทธ)⁵³⁸ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0934 19 0080 พุทธวจนะ อปริमितคุณานุสามฐา-ธารณี⁵³⁹ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภักทรแปล
- 0935 19 0080 จี้เล่อเหยียนเหวิน (บทปณิธานสุขาวดี) (1 ผูก) จิง-ล่าเฮ่อเซี่ยก่าปัวชู่ซำมู่ตันต้าเออร์จี้แปล
- 0936 19 0082 อปริมิตายุร-นาม-มหายานสูตร⁵⁴⁰ (1 ผูก) ฝ่าเจิงแปล
- 0937 19 0085 พุทธวจนะ อปริมิตายุร-นาม-มหายานสูตร⁵⁴⁰ (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล

⁵³⁴ *Ritual Procedure for Making Offerings to the Seven Healing-Master Buddhas, the Wish-Fulfilling Kings*

⁵³⁵ mGon po skyabs

⁵³⁶ 無量壽如來 Amitābha-tathāgata

⁵³⁷ 觀自在王 Lokendrarāja

⁵³⁸ *Aparimitagunānuśāṃṣā-dhāraṇī* อปริमितคุณานุสามฐา-ธารณี

⁵³⁹ *Great Vehicle Sutra of the One of Immeasurable Lifespan* 大乘無量壽經, แปลโดย ฝ่าเจิง *Aparamitāyur-nāma-mahāyānasūtra* การสรรเสริญคุณตถาคตอปริมิตายุส Tathāgata Aparimatāyus 無量壽 เป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับมณฑล ภาพต่างๆ ที่มีจุดศูนย์กลางที่อปริมิตายุส ฉบับที่ยังคงเหลืออยู่ได้แก่ฉบับภาษาทิเบต มงโกล แมนจู ทันกูป และอูยกูร์ ฉบับแปลภาษาจีนที่ยังคงเหลืออยู่สองสำนวน คือ T936, T937

⁵⁴⁰ *Dhāraṇī of the Holy Tathāgata of Immeasurable Lifespan, King of Determined Radiance* 大乘聖無量壽決定光明王如來陀羅尼經, แปลโดยฝ่าเทียน

- 0938 19 0086 ชื่อเจียเหวินหนีฝัวจินกั๋งอิเจิงชีวสิงอิ๋กั๋ยฝ่าฝิ่น (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0939 19 0088 พุทธวณะ สรวทุคคิปริโสทรน-เตโฆราชสุย-ตถาคตารุหโต-สมยคุสมพุทฺธสุย-กฤ
ไปกเทศ⁵⁴¹ (2 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 0940 19 0095 ฝัวชวี้ตี่ชื่อเหยียนมีมีเจิงจิวอิ๋กั๋ย (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0941 19 0097 มารวิชายสุโตตร⁵⁴² (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0942 19 0097 ชื่อเจียฝัวจั้น (สรรเสริญสากยมนิพุทธเจ้า) (1 ผูก) ชิง-คาไลลามะมูตันต้าเออร์จีแปล
- 0943 19 0098 พุทธวณะ ฐวชาคุรเกยฺวรา-ธารณี⁵⁴³ (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0944 19 0100 เอ. สรวตถาคตโอยุณิยิตตาทพฺพรา-นามาปราชิตา-มหาปรตฺยงฺกิรา-มหาวิฑฺยา
ราชญี-นาม-ธารณี⁵⁴⁴ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0944 19 0102 บี. สรวตถาคตโอยุณิยิตตาทพฺพรา-นามาปราชิตา-มหาปรตฺยงฺกิรา-มหาวิฑฺยา
ราชญี-นาม-ธารณี (มหาพทุโษณิยิมหาธารณี)⁵⁴⁵ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0945 19 0105 สรวตถาคตโอยุณิยิตตาทพฺพรา-นามาปราชิตา-มหาปรตฺยงฺกิรา-มหาวิฑฺยาราชญี-
นาม-ธารณี (รหสฺย สฺยรจฺม-สุตฺร)⁵⁴⁶ (10 ผูก) ถัง-ประมิตแปล
- 0946 19 0155 ต้าฝัวต้งกั๋งจี้ถั่วหลัวหนิจิง (5 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

⁵⁴¹ *Tantra of the Mahāyāna Meditation Maṇḍala which Purifies [Transgressions and Halts] the Evil Transmigrations* สันสกฤตคือ สรวทุคคิปริโสทรน-เตโฆราชสุย-ตถาคตารุหโต-สมยคุสมพุทฺธสุย-กฤไปกเทศ Sarvadurgatipariśodhana-tejorājasya-tathāgatārhatō-samyaksambuddhasya-kalpaikadeśa..

⁵⁴² *Hymn to Śākyamūni's Path to Buddhahood Under the Bodhi Tree, and His Triumph over Māra* สันสกฤต มารวิชายสุโตตร Māraviṣyastotra ฉบับสำเนาคัดลอกภาษาสันสกฤต

⁵⁴³ *Dhāraṇī of [the Tathāgatas Ornament, the Invincible] Ring-Adorned Banner* สันสกฤต Dhvajāgrakeyūrā-dhāraṇī ฐวชาคุรเกยฺวรา-ธารณี เรียกย่อๆ ว่า King of Banners Sūtra 幡王經

⁵⁴⁴ *Dhāraṇī of the Light-Emitting Śitātapatra, Great Corona of All Tathāgatas* 大佛頂如來放光悉曇多鉢陀羅尼 Sarvatathāgataśāṅgīśītātapatrā-nāmāparājītā-mahāpratyaṅgirā-mahāvidyārājīkī-nāma-dhāraṇī สรวตถาคตโอยุณิยิตตาทพฺพรา-นามาปราชิตา-มหาปรตฺยงฺกิรา-มหาวิฑฺยาราชญี-นาม-ธารณี เป็นธารณีสำหรับหลบลีกภัย และความชั่วร้าย สำนวนแปลเป็นจีนมีทั้งหมด 5 ฉบับ ได้แก่ T944a, T944b, T945, T976, และ T977 (*Dhāraṇī of Śitātapatra, Great Corona of All Tathāgatas, Radiating Light [The Great Queen of Vidyā called Aparājītā]*)

⁵⁴⁵ *Great Dhāraṇī of the Great Buddha-Corona* เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ สรวตถาคตโอยุณิยิตตาทพฺพรา-นามาปราชิตา-มหาปรตฺยงฺกิรา-มหาวิฑฺยาราชญี-นาม-ธารณี

⁵⁴⁶ เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของสรวตถาคตโอยุณิยิตตาทพฺพรา-นามาปราชิตา-มหาปรตฺยงฺกิรา-มหาวิฑฺยาราชญี-นาม-ธารณี แต่ใช้ชื่อ รหสฺยสฺยรจฺม-สุตฺร จำนวน 10 ผูก จากบันทึกท้ายเล่มของฉบับแปลนี้ นักปราชญ์ทางพุทธศาสนาทั้งหลายลงความเห็นว่ามีใช่เป็นงานแปลจากต้นฉบับภาษาอินเดีย แต่เป็นงานประพันธ์ของจีน (สฺยรจฺม-สฺมาธิ-สุตฺร แปลโดยกุมารชีพ T642)

- 0947 19 0180 คำสวดตั้งหูลไหลฟังกวงซัดันตัวผันคำหัดคำเลินลีโตวเชอฮิเซียโจ้วหวังถั่วหัดหัดนิ
จิงคำเวยเตอฮุยเซ่งจิน หลุนซันเมย์โจ้วผิน (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0948 19 0189 จินหลุนหวังฝูตั้งเห่าเลวี่เนี่ยนซ่งฝ่า (วิธีสวดจักรวรรดิราชโดยย่อ) (1 ผูก) ถัง-
อโมฆวัชรปะแปล
- 0949 19 0190 นิเทอฮุยเซ่งจินหลุนฝูตั้งเนี่ยนซ่งฮุกฝ่าเห่า (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0950 19 0193 ผูกฉ่างสั่วฮุยจื่อตั้งหลุนหวังจิง (บัลลังก์โพธิกล่าวเอกอักษรพุทโธษณิยะ)⁵⁴⁷ (5
ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 0951 19 0224 อีจื่อฝูหลุนหวังจิง (เอกอักษรพุทโธษณิยะ)⁵⁴⁸ (5 ผูก) ถัง-โพธิรุจิแปล-503
- 0952 19 0263 พุทโธษณิยะ-สมาธิ-ธารณี (ธารณีสมาธิแห่งพุทโธษณิยะทั้งห้า)⁵⁴⁹ (4 ผูก) ถัง-โพธิ
รุจิแปล
- 0953 19 0285 อุษณิยะจักรวรรดิ-คณฺฐ⁵⁵⁰ (3 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 0954 19 0307 เอ. อีจื่อตั้งหลุนหวังเนี่ยนซ่งฮุกฝ่า (คู่มือพิธีสวดเอกอักษรพุทโธษณิยะ) (1 ผูก) ถัง-
อโมฆวัชรปะแปล
- 0954 19 0310 บี. คู่มือพิธีสวดเอกอักษรพุทโธษณิยะ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0955 19 0313 อีจื่อตั้งหลุนหวังอวีเจียกวนสิงฮุกฝ่า (คู่มือพิธีภาวนาเอกอักษรพุทโธษณิยะโยคะ) (1
ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 0956 19 0315 เอกอักษร-พุทโธษณิยะ-จักร⁵⁵¹ (1 ผูก) ถัง-มณิจินคณฺฐแปล
- 0957 19 0320 จินกัตั้งอีจื่อตั้งหลุนหวังอวีเจียฮิเซียสือซู่เนี่ยนซ่งเจิงฝ่าฮุกฝ่า (คู่มือพิธีบรรลุปุทธะ
โดยสวดเอกอักษรพุทโธษณิยะโยคะทุกกาลทุกสถานที่จากวัชรเศวระ)⁵⁵² (1 ผูก) ถัง-
อโมฆวัชรปะแปล

⁵⁴⁷ *Sutra of the One-Syllable Wheel-Turning Ruler Spoken at the Seat of Enlightenment* 菩提場
所說一字頂輪王經 เรียกย่อๆ ว่า ผูกฉ่างสั่วฮุย 菩提場所經 (บัลลังก์โพธิสูตร) *Seat of Enlightenment Sūtra*

⁵⁴⁸ สอดคล้องกับฉบับแปลของอโมฆวัชรปะ T950

⁵⁴⁹ คู่มือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับบัลลังก์โพธิ-เอกอักษรพุทโธษณิยะ (T950) และ เอกอักษร-พุทโธษณิยะ
(T951)

⁵⁵⁰ *Uṣṇīṣacakravartī-tantra* อุษณิยะจักรวรรดิ-คณฺฐ

⁵⁵¹ *Ekākṣara-buddhōṣṇīṣa-cakra* เอกอักษร-พุทโธษณิยะ-จักร

⁵⁵² *Ritual Procedure of Becoming Buddha through Recitation, Anytime, Anywhere, by the Yoga of the One-syllable Wheel-Turning Ruler from the Vajraśekhara* เรียกย่อๆ ว่า *Anywhere-Anytime Procedure* สือซู่เก๋ 時處軌 คือวิธีที่ใช้ได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ เป็นคัมภีร์พิธีกรรมที่มีศูนย์กลางที่ เอกอักษร-พุทโธษณิยะ (*Ekākṣarabuddhōṣṇīṣa* 一字頂輪王) ผลงานในคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีลักษณะรูปแบบการประพันธ์เป็น

- 0958 19 0327 จินกั๋งตั้งจึงอื้อตั้งหลุนหวังอื้อกั๋ย (คู่มือพิธีเอกอักษรพุทโธษณิยะจากวัชรเสขรสูตร) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0959 19 0327 ตั้งหลุนหวังด้ามันถุหลวักวันตั้งอื้อกั๋ย (คู่มือพิธีอภิเษกมหายานถลจกัวรรตราช) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0960 19 0330 อีเซียหฺรุไหลซัวฝัวตั้งหลุนหวังอื้อไปปาหิมังจั้น (สรรเสริญหนึ่งร้อยแปดนามพุทโธษณิยะ) (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 0961 19 0330 หรุอื้อเป่าจ้วนหลุนมีมีเสียนเซินเฉิงฝัวจินหลุนโจ้วหวังจิง (จินตมณีหมุนกงล้อสำเร็จพุทธจักรวรรดิต้นตรราชสูตร) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0962 19 0335 เป่าซีตี้เฉิงฝัวถั่วหลวักหนีจิง (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0963 19 0337 ฝัวซัวซื่อเซ็งกวงด้าเวยเตอเซียวจื่อเฉิงถั่วหลวักหนีจิง (พุทธวณะ ธารณิมหาเศหะระประกาศจักกัย์มีชัยมงคล) ⁵⁵³ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 0964 19 0338 ฝัวซัวด้าเวยเตอจินหลุนฝัวตั้งซื่อเซ็งกวงหฺรุไหลเซียวนฺฑอื้อเซียจั้นถั่วหลวักหนีจิง (พุทธวณะธารณิมหาเศหะระพุทธโธษณิยะเศหะระประกาศจักกัย์ความยากลำบากทั้งปวง) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0965 19 0339 ด้าเมี่ยวจินกั๋งด้ากั๋นถู่จวินหนาลี่เยียนหมันซื่อเซ็งฝัวตั้งจิง ⁵⁵⁴ (1 ผูก) ถัง-ธรรมเสนาแปล
- 0966 19 0342 ด้าเซ็งเมี่ยวจื่อเฉิงซุซ่าซัวจื่อเจี่ยวลิ่งฝัวหลุน (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0967 19 0349 อุษณิษวิชา-ธารณิ ⁵⁵⁵ (1 ผูก) ถัง-พุทธปาตีแปล

ภาพโดยหวังหงเยี่ยน มีชื่อเรียกว่า หมายเหตุคู่มือพิธีสำเร็จพุทธะสวดทุกกาลทุกที่จากวัชรเสขร-เอกาภุสร-พุทโธษณิ-โยก 金剛頂經一字頂輪王瑜伽一切時處念誦成佛儀軌略注。

⁵⁵³ 金輪佛頂尊 มีความหมายใกล้เคียงกับ ชื่อเฟิงกวงฝัว 熾盛光佛 (เศหะปรภา Tejaprabhā หมายถึงความสุกสกาโชติช่วงทุกอณูของพระพุทธเจ้า) เปรียบเทียบกับ ฝัวตั้งจุน 佛頂尊 (สันสกฤตคือ พุทโธษณิ *Buddhōṣṇīṣa*) พระพุทธเจ้าจอมโลกนาถ พุทโธษณิยะเป็นหนึ่งในสามสิบสองลักษณะของพระพุทธเจ้า เป็นเนื่อบนศรียะที่คล้ายมงกุฏ บรรจุนุญที่ชาวโลกไม่อาจคาดคะเน ในพุทธศาสนิกายหัชชยาน “อุษณิษะ” ถูกเรียกว่าฝัวตั้ง 佛頂 และเป็นชื่อย่อเรียก ลักษณะสูงสุดของพุทธภาวะ อุษณิษะจึงมีความหมายถึงพระพุทธเจ้า จึงเรียกว่า พุทโธษณิษ ภาพของศากยมนิพุทธเจ้าในช่องที่สามของครรรฐาตุมนถล ถือว่าเป็นรูปของจักรวรรตราช 轉輪王 ครองจักรวาล

⁵⁵⁴ *Sutra of the [Yiqie] Foding [zhuanlun wang] , who enters the violently blazing [samādhi] of the great wonderful King of Wisdom Amṛta Kundali*

⁵⁵⁵ *Dhāraṇī of the Jubilant Buddha-Corona* สันสกฤต *Uṣṇīṣavijayā-dhāraṇī* อุษณิษวิชา-ธารณิ เป็นการเรียกร้อยชื่อให้อุษณิษวิชา 尊勝佛頂 ผู้ซึ่งมีอำนาจสืบทอดชะตาและทำลายความทุกข์ยากแห่งสังสารวัฏ เป็นคัมภีร์ที่ 4 ของประมวลสัปตวาร *Saptavāra* corpus มีฉบับแปลภาษาต่างๆ เช่น มองโกล อุกุย โกดาน ธิเบต

- 0968 19 0353 อุษณิষวิทยา-ธารณี ⁵⁵⁶ (1 ผูก) ถัง-ตู้สิงไห่แปล
- 0969 19 0355 อุษณิষวิทยา-ธารณี ⁵⁵⁷ (1 ผูก) ถัง-ทิวาการแปล
- 0970 19 0357 สรว-ทุรคติ-ปริ โศท โนษณิษ-วิทยา ธารณี ⁵⁵⁸ (1 ผูก) ถัง-ทิวาการแปล
- 0971 19 0361 พุทธวจนะ อุษณิষวิทยา-ธารณี ⁵⁵⁹ (1 ผูก) ถัง-อู่จิงแปล
- 0972 19 0364 ฟัวตังเซ่งจุนถัวหลัวหนี่เนี่ยนซ่งอู่กัยฝ่า (วิธีและพิธีสวดอุษณิষวิทยาธารณี) ⁵⁶⁰ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0973 19 0368 จุนเซ่งฟัวตังชิวอู่ฉีเยี่ยฝ่ากุยอู่ (คู่มือปฏิบัติโยคะอุษณิষวิทยา) ⁵⁶¹ (2 ผูก) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 0974 19 0383 เอ. จุ้ยเซ่งฟัวตังถัวหลัวหนี่จิง (ชัยชนะแห่งอุษณิষวิทยาธารณี) ⁵⁶² (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 0974 19 0384 บี. ฟัวตังจุนเซ่งถัวหลัวหนี่ (อุษณิষวิทยาธารณี) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0974 19 0386 ซี. เจียจวีหลิงเยี่ยนฟัวตังจุนเซ่งถัวหลัวหนี่จี้ (บันทึกพลังอำนาจแห่งอุษณิষวิทยาธารณี) (1 ผูก) ถัง-อู่เซ่อประพันธ์
- 0974 19 0388 ดี. ฟัวตังจุนเซ่งถัวหลัวหนี่จู้ (อรรถาธิบายหมายเหตุอุษณิষวิทยาธารณี) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0974 19 0389 อี. ฟัวตังจุนเซ่งถัวหลัวหนี่จินเหยียน (มนตร์แห่งอุษณิষวิทยาธารณี) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

และจีน ฉบับแปลที่นิกายชินกอนใช้มีสามสำนวนได้แก่ ฉบับที่แปลโดยพุทธปาฬิ Buddhapāli (T967), ฝ่าเทียน Fatian (T978) และอู่เซ่อ Wuche 武徹 (T974 c). สำหรับฉบับแปลจีนที่มีหลายสำนวนนั้น ฉบับแปลของฝ่าเทียนจะตรงกับของทิเบต สำนวนจีนทั้งหมดมี 8 ฉบับสำนวน ได้แก่ T967, T968, T969, T970, T971, T974, T978, T979

⁵⁵⁶ สำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ อุษณิষวิทยา-ธารณี

⁵⁵⁷ *Triumphant Dhāraṇī* สำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ อุษณิষวิทยา-ธารณี ฉบับปรับปรุง มีให้เห็นได้มากมายในคู่มือพิธีกรรมที่แปลในสมัยราชวงศ์ถัง เช่น T972, T973

⁵⁵⁸ *Sutra of the Dhāraṇī Spell of the Jubilant Buddha-Corona which Cleanses and Abolishes Karmic Burdens* สันสกฤต *Sarva-durgati-pariśodhanōṣṇīṣa-vijayā dhāraṇī* สรว-ทุรคติ-ปริ โศท โนษณิษ-วิทยา ธารณี เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ อุษณิষวิทยา-ธารณี

⁵⁵⁹ *Dhāraṇī of the Jubilant Corona Uṣṇīṣavijayā* 尊勝佛頂

⁵⁶⁰ *Ritual Procedure for Recitation* 佛頂尊勝陀羅尼念誦儀軌法 (T972) และ *Ritual Procedures from the Yoga Collection for Feeding the Searing Mouths* 瑜伽集要焰口施食儀軌, T1320

⁵⁶¹ *Ritual Procedure of Yoga* 尊勝佛頂修瑜伽法儀軌

⁵⁶² *Dhāraṇī of Buddha-Corona the Triumphant*

- 0974 19 0396 เอฟ.ฝวตั้งจุนเชิงถัวหลัหนีเปี้ยฝ่า (1 ผูก) ถัง-หลัน่าแปล
- 0975 19 0398 ไป่ตันไ่ค้ำฝวตั้งหวัจยัเชิงอุปั้ด้าเวยเต้อจันก้งอุไ้อัค้ำค้ำฉ่างถัวหลัหนีเนี่ยนช่ง
ฝ่าเย่า (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0976 19 0401 สิตาตพทุร-มหา-ปรตยงฺกิริรา ธารณี ⁵⁶³ (1 ผูก) หยวน-ชวารูปแปล
- 0977 19 0404 พุทธวจนะ สิตาตพทุร-มหา-ปรตยงฺกิริรา ธารณี ⁵⁶⁴ (1 ผูก) หยวน-เจินจื่อแปล
- 0978 19 0407 พุทธวจนะ สรวตถาคโทยณัษวิชยา-ธารณี ⁵⁶⁵ (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 0979 19 0410 อุษณัษวิชยา-ธารณี ⁵⁶⁶ (1 ผูก) เกาหลี-จื่อคงแปล
- 0980 19 0410 ค้ำเชิงจันก้งฝวตั้งเนี่ยนช่งอี่กู่ย (คุ่มือพิธิสวคมหาชยัวัระ) ⁵⁶⁷ (1 ผูก) ถัง-วัชรโพธิ
แปล
- 0981 19 0411 ค้ำฝิหลูเจอน่าฝวเหยี่ยนชิวสิงอี่กู่ย (คุ่มือพิธิบำเพ็ญพุทธเนตรมหาไวโรจนะ) (1
ผูก) ถัง-อี่สิงบันทีก
- 0982 19 0415 มหา-มายูรี-วิทยาราชูณี ⁵⁶⁸ (3 ผูก) ถัง-อโมฆวัระแปล
- 0983 19 0439 เอ.ฝวชัวค้ำข่งเชวี่หมิงหวัจยัเชิงถัน (พุทธวจนะ คุ่มือพิธิกรรมสัณณัถ์และ
แท่นบูชามหามายูรี) ⁵⁶⁹
- 0983 19 0441 ปี.ข่งเชวี่จิงเจินเหยี่ยนเต่งพันจื่อ (ตำรามนตร์สันสกฤตมหามายูรี) ⁵⁷⁰ (3 ผูก) ไม่
ทราบนามผู้แปล

⁵⁶³ *Dhāraṇī of the Great White Parasol Buddha-Corona* 佛頂大白傘蓋陀羅尼經, *Sitātapatra-mahā-pratyāṅgirā dhāraṇī* สิตาตพทุร-มหา-ปรตยงฺกิริรา ธารณี เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ สรวตถาคตโอยณัษสิตาตพทุร-นามาปราชิตา-มหาปรตยงฺกิริรา-มหาวิทยาราชูณี-นาม-ธารณี แปลจากภาษาทิเบต ที่แยกออกมา

⁵⁶⁴ *Dhāraṇī of the Great White Parasol* 大白傘蓋總持陀羅尼經, แปลโดยเจินจื่อ Zhenzhi 眞智 เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ สรวตถาคตโอยณัษสิตาตพทุร-นามาปราชิตา-มหาปรตยงฺกิริรา-มหาวิทยาราชูณี-นาม-ธารณี

⁵⁶⁵ *Sarvatathāgatōṣṇiṣavijayā-dhāraṇī* สรวตถาคตโอยณัษวิชยา-ธารณี เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ สรวตถาคตโอยณัษสิตาตพทุร-นามาปราชิตา-มหาปรตยงฺกิริรา-มหาวิทยาราชูณี-นาม-ธารณี

⁵⁶⁶ *Uṣṇiṣavijayā-dhāraṇī* อุษณัษวิชยา-ธารณี เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ สรวตถาคตโอยณัษสิตาตพทุร-นามาปราชิตา-มหาปรตยงฺกิริรา-มหาวิทยาราชูณี-นาม-ธารณี

⁵⁶⁷ 大勝金剛 (มหาชยัวัระ) เป็นชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งของ 金輪佛頂 ปางหนึ่งของไวโรจนะ มีสิบสองกรแต่ละกรถือวัระ

⁵⁶⁸ *Sutra of the Great Peahen, Queen of Mantras* 孔雀明王經 มีชื่อเรียกย่อว่า *Peacock Sutra* 孔雀經 ภาษาสันสกฤตคือ มหามายูรี-วิทยาราชูณี *Mahāmāyūrī-vidyārājñī*

⁵⁶⁹ *Ritual Procedure for Making an Icon and Altar of Great Peahen, Queen of Mantras* 大孔雀明王畫像壇場儀軌

- 0984 19 0446 มหามายูรี-วิทุยราชูญี⁵⁷¹ (2 ผูก) เหลียง-สังฆกระแปลในปี ค.ศ. 516
- 0985 19 0459 พุทธวณะ มหา-มายูรี-วิทุย-ราชูญี⁵⁷² (3 ผูก) ถัง-อี่จั้งแปล
- 0986 19 0477 มหา-มายูรี-วิทุย-ราชูญี (มหาสุวรรณมายุรีวิทุยราช) ⁵⁷³ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0987 19 0479 มหา-มายูรี-วิทุย-ราชูญี (พุทธวณะ มหาสุวรรณมายุรีวิทุยราช) ⁵⁷⁴ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 0988 19 0481 มายูรี-วิทุย-ราชูญี⁵⁷⁵ (1 ผูก) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล
- 0989 19 0484 ต้าหยุนหลุนจิงอี่จั้ง (มหาเมฆสูตร) (2 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0990 19 0492 ต้าหยุนจิงอี่จั้งฝ่า (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 0991 19 0493 มหาเมฆ-สูตร⁵⁷⁶ (2 ผูก) สุธ-นเรนทรยศัสแปล
- 0992 19 0500 ต้าฟ้งเต็งต้าหยุนจิงอี่จั้งฝิ่นตี้ลั่วสือชื่อ (มหาเมฆสูตร) ⁵⁷⁷ (1 ผูก) เปยโจว-ชฌานยศัสแปล
- 0993 19 0506 ต้าหยุนจิงอี่จั้งฝิ่นตี้ลั่วสือชื่อ (มหาเมฆสูตร) ⁵⁷⁸ (1 ผูก) เปยโจว-ชฌานยศัสแปล
- 0994 19 0513 เหรินหวังหู้กั้วปัวเหอปัวหลัวมีตั่วจิงถั่วหลัวหนีเยนช่งอี่กั้ว (คู่มือสวดปรัชญาปารมิตาธารณีสำหรับนเรนทรราชปกปักรัษฎ์)⁵⁷⁹ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล

⁵⁷⁰ *Sanskrit Book of the Mantras etc. from the Peahen Sūtra* 孔雀經真言等梵本

⁵⁷¹ *Sutra of the Peahen Queen Spell* 孔雀王呪經 *Mahāmayūrī vidyārājñī* มนตร์มหามายูรี-วิทุยราชูญี เป็นฉบับแปลของสังฆกรหรือสังฆวรมัน จำนวน 2 ผูก ซึ่งได้เพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับพิธีกรรมและการชุมนุมแบบมหายาน โดยทั่วไปพ้องกับคัมภีร์ภาษาสันสกฤต

⁵⁷² *Sutra of the Great Peahen Queen Spell* 大孔雀呪王經 ฉบับแปลของอี่จั้ง ส่วนใหญ่สอดคล้องกับฉบับภาษาสันสกฤต

⁵⁷³ *Sutra of the Great Gold-coloured Peahen Queen* 大金色孔雀王呪經 ปรวัรรตเป็นฉบับจีนที่สั้นที่สุดและแรกสุดที่ปรากฏในศตวรรษที่ 4 ฉบับนี้ได้อธิบายว่า บัณฑิตทั้งหลายมักใช้หมามนตร์ของนกยูงบทนี้เพื่อป้องกันภัยตน

⁵⁷⁴ *Sutra of the Great Gold-coloured Peahen Queen* 大金色孔雀王呪經 ปรวัรรตเป็นฉบับจีนอีกฉบับหนึ่งที่สั้นที่สุดและแรกสุดที่ปรากฏในศตวรรษที่ 4 ฉบับนี้อธิบายเพิ่มเติมว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้มนตร์บทนี้ช่วยชีวิตสวดี ภิกษุหนุ่มซึ่งถูกงูกัด

⁵⁷⁵ *Sutra of the Peahen Queen Spell* 孔雀王呪經 ฉบับแปลของกุมารชีวะนี้ ได้เพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดของพิธีกรรมอย่างย่อๆ

⁵⁷⁶ *Mahāmegha sūtra* 大雲輪請雨經

⁵⁷⁷ *Mahāmegha sūtra* 大方等大雲經請雨品第六十四

⁵⁷⁸ *Mahāmegha sūtra* 大雲經請雨品第六十四

- 0995 19 0519 เหรินหวังปัวหรือเนี่ยนซ่งฝ่า (วิธีสวดปรัชญานเรนทราฯ) (1 ผู้) ถึง-อโมฆวัชระแปล
- 0996 19 0522 เหรินหวังปัวหรือถั่วหลัวหนีซื่อ (อรรถกถาของธารณีปรัชญานเรนทราฯ) (1 ผู้) ถึง-อโมฆวัชระแปล
- 0997 19 0525 อารยธารณีสุวรรณาสุตฺร (สุวรรณาสุตฺร) ⁵⁸⁰ (10 ผู้) ถึง-ปรัชญา และมุณีศรีแปล-790
- 0998 19 0577 พุทธวณะ ปริณตจกฺร ⁵⁸¹ (1 ผู้) ถึง-ศีลธรรมแปล
- 0999 19 0578 พุทธวณะ มหาสาหสฺรปรมฺรทนี-นาม-มหายานสฺตฺร ⁵⁸² (3 ผู้) ช่ง-ทานแปล
- 1000 19 0594 เจริญเมี่ยวฝ่าเหลียนฮัวจึงหวังอวีเจียกวนจื่ออู่ (1 ผู้) ถึง-อโมฆวัชระแปล
- 1001 19 0602 ฝ่าฮัวมันถุหลัวเวอี่สิงเซ่อฝ่าจึง (1 ผู้) ถึง-อโมฆวัชระแปล
- 1002 19 0606 ปู้กงเจี่ยนสั่วผิหลูเจอน่าฝัวดักวันดิงกวงเงินเหยียน (มนตรัมหาภิเษกอโมฆปาศไวโรจนะ) ⁵⁸³ (1 ผู้) ถึง-อโมฆวัชระแปล
- 1003 19 0607 ด้าเล่อจินกั๋งปู้กงเงินเหยียนซันเม่ย์เหย่จึงปัวหรือปัวหลัวมีดัวหลี่ชวีซื่อ (อรรถกถาของ อชฺยรชศติกา-ปฺรชฺญาปารมิตา-สฺตฺร, หรือ อรรถกถาของปฺรชฺญาปารมิตา-นย-สฺตฺร หรืออรรถกถาของ ปฺรชฺญาปารมิตา-นย-ศตปญฺจศติกา (เรียกย่อๆ ว่า อรรถกถา นยสฺตฺร) ⁵⁸⁴ (2 ผู้) ถึง-อโมฆวัชระแปล (ดูสูตร T243)

⁵⁷⁹ *Instructions for the Rites, Chants, and Meditations of the Prajñāpāramitā Dhāraṇī Scripture for Humane Kings Who Wish to Protect Their States* คัมภีร์นี้วางโครงสร้างเกี่ยวกับมณฑล หรือแทนบุชาแทนพิธิ สำหรับพิธีกรรมต่างๆ และสอนการสวดธารณี มีชื่ออื่นๆ อีกว่า เหรินหวังหู้กั๋วปัวหรือปัวหลัวมีด้าลางเนี่ยนซ่งอู่ 仁王護國般若波羅蜜多經道場念誦儀軌, เหรินหวังหู้กั๋วปัวหรืออู่ 仁王護國般若儀軌, เหรินหวังเนี่ยนซ่งอู่ 仁王念誦儀軌

⁵⁸⁰ *Āryadhāraṇīśvararāja-sūtra* เป็นหนึ่งในสามพระสูตรที่ปกปักรักษาประเทศของเอเชียตะวันออก มีบางส่วนที่ผู้แปลปรับให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น สองในสามของคัมภีร์สอดคล้องกับฉบับภาษาทิเบต

⁵⁸¹ *Sutra of the Revolving Wheel* สันสกฤต ปริณตจกฺร *Pariṇatacakra*

⁵⁸² *Sutra of the Great Thousand [Destructions, Defender of the Land]* สันสกฤตคือ มหาสาหสฺรปรมฺรทนี-นาม-มหายานสฺตฺร *Mahāsāhasrapramardanī-nāma-mahāyānasūtra* เป็นคัมภีร์ที่สองของประมวลปญฺจรกฺษ มีชื่ออื่นอีกว่า มหา-สาหสฺร-ปรมฺรท Mahā-sahasra-pramardana, หรือ มหา-สาหสฺร-ปรมฺรทนี *Mahā-sāhasra-pramardinī, หรือ อารย-มหา-สาหสฺร-ปรมฺรทนี Ārya-mahā-sahasra-pramardinī เป็นคัมภีร์กล่าวถึง มหาสาหสฺรปรมฺรทนี ผู้กำจัดวิญญานร้าย

⁵⁸³ ข้อมูลปฐมภูมิสำหรับการปฏิบัติรำมนตรัมพุทธธรรมรังสี

⁵⁸⁴ ด้าเล่อจินกั๋งปู้กงเงินเหยียนซันเม่ย์เหย่จึงปัวหรือปัวหลัวมีดัวหลี่ชวีซื่อ 大樂金剛不空眞實三昧耶經般若波羅蜜多理趣釋 เรียกย่อๆ ว่า หลี่ชวีซื่อ 理趣釋 เป็นอรรถกถาที่สำคัญแรกสุดของเอเชียตะวันออกที่เกี่ยวกับ

- 1004 19 0617 ปัวหฺร่อปัวหลัวมีตั่วหลีซวีจิงต้าเล่อปู้กงซันเม่ยจินสือจินกัซำตั่วผุซำเต็งอี่สือซึ
เซ็งต้ามั่นถุหลัวอี่ซุ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1005 19 0619 เอ. (อารย-)มหามณีวิปุลวิมาน (วิศฺว)สุปรดิษฐิต-กุหฺยปรมรหฺสยกุลปราช- (นาม)
ธารณี (เรียกย่อๆ ว่า มหามณีวิปุลวิมาน-สูตร)⁵⁸⁵ (3 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1005 19 0634 บี. มนตร์อักษรสันสกฤตมหามณีวิปุลวิมานสูตร (1 ผูก) เหลียง-ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1006 19 0636 สุปรดิษฐิต-กุหฺยปรมรหฺสยกุลปราช-ธารณี ⁵⁸⁶ (3 ผูก) ถัง-โพธิฐิจิแปล
- 1007 19 0657 มูรติ-สูตร ⁵⁸⁷ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1008 19 0668 โพธิมณฑลาลงการสูตร (หรือ โพธิมณฑลทลภษลงการ เรียกย่อๆ ว่า โพธิธารณีสูตร)
⁵⁸⁸ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1009 19 0675 อนนุตมุข-ธารณี ⁵⁸⁹ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1010 19 0679 พุทธวจนะ คุ่มมือพิธีอนันตมุขธารณี⁵⁹⁰ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1011 19 0680 อนนุต-มุข-ธารณี (พุทธวจนะ อนนุตมุขรหฺสยฐร)⁵⁹¹ (1 ผูก) อู่-จื่อเซียน แปล
- 1012 19 0682 อนนุต-มุข-ธารณี (พุทธวจนะ อนนุตมุขฐร)⁵⁹² (1 ผูก) จินตะวันออก-พุทธภักทรแปล

สัญลักษณ์และความสำคัญของ หลี่ซวีจิง 理趣經 (หลี่ซวีจิง สันสกฤตคือ อหฺยรฐคตฺติกา ปฺรชฺญา-ปารมิตา
Adhyardhaśatikā prajñā-pāramitā, หรือ ปฺรชฺญาปารมิตา-นย-ศตปฺลยคตฺติกา *Prajñāpāramitā-naya-
śatapañcaśatikā*, หรือ ปฺรชฺญาปารมิตา-นย-สูตร *Prajñāpāramitā-naya-sūtra* ดู T243)

⁵⁸⁵ Most Secret, Well-Established Dhāraṇī of the Vast, Gem-Encrusted Tower สันสกฤตคือ
[อารย-]มหามณีวิปุลวิมาน[วิศฺว]สุปรดิษฐิต-กุหฺยปรมรหฺสยกุลปราช-[นาม]ธารณี [ārya-]Mahāmaṇivipula
vimāna [viśva] supraṭiṣṭhita-guhyaparamarahasyakalparāja- [nāma] dhāraṇī

⁵⁸⁶ แปลโดยโพธิฐิจิ มีความยาว 3 ผูก เทียบเท่ากับปริเฉทที่สอง (ปริเฉทมูลมันตระ *Fundamental
Mantra* 根本呪品) ในผูกแรกของฉบับที่แปลโดยอโมฆวัชร

⁵⁸⁷ *Mūrti-sūtra* 牟梨經

⁵⁸⁸ *Dhāraṇī of the Adorned Place of Bodhi* สันสกฤตคือ โพธิมณฑลาลงการสูตร
Bodhimaṇḍālamkārasūtra หรือ โพธิมณฑลทลภษาลงการ *Bodhimaṇḍalalakṣālamkāra*; เรียกย่อๆ ว่า โพธิ
ธารณีสูตร *Bodhi Dhāraṇī Sūtra* 菩提陀羅尼經

⁵⁸⁹ *Dhāraṇī of the [Birth of the] Infinite Portal* สันสกฤต อนนุตมุข-ธารณี *Anantamukha-dhāraṇī*
หรือในชื่ออื่นๆ อนนุตมุขนิรหาร-ธารณี *Anantamukhanirhāra-dhāraṇī*, หรือ อนนุตมุขสาธก-นาม-ธารณี
Anantamukhasādhaka-nāma-dhāraṇī

⁵⁹⁰ คุ่มมือพิธีกรรม อนนุตมุขธารณี โดยใช้ อนนุตมุข-ธารณี (T1009) เป็นฐาน

⁵⁹¹ ส่วนแปลฉบับนี้ของจื่อเซียน ส่วนมากเป็นการแปลแบบอรรถความหมาย มิใช่แปลถ้อยเสียง

⁵⁹² แปลในราวต้นศตวรรษที่ 5

- 1013 19 0685 อนนุต- मुख- ธารณี (อนนุต मुखนิรหาร- ธารณี)⁵⁹³ (1 ผูก) หลิวซ่ง- คุณภัทรแปล -685-688
- 1014 19 0688 อนนุต- मुख- ธารณี (ธารณีขจัดมาร) (1 ผูก) หลิวซ่ง- กงเต๋จื่อและเสวียนซังแปล 688-692
- 1015 19 0692 อนนุต- मुख- ธารณี (พุทธวจนะ อนนุต मुख (สาธก) ธารณี) (1 ผูก) หยวนเว่ย- พุทธสานตะแปล -692-695
- 1016 19 0695 อนนุต- मुख- ธารณี (อนนุต- मुख- สาธก- ธารณี) (1 ผูก) เหลียง- สั้งฆวรมันแปล -695-698
- 1017 19 0698 อนนุต- मुख- ธารณี (พุทธวจนะ อนนุต- मुख- สาธก- ธารณี) (1 ผูก) สุข- ชาญนกุลป์ - 698-702
- 1018 19 0702 อนนุต- मुख- ธารณี (อนนุต मुख- สาธก- ธารณี) ⁵⁹⁴ (1 ผูก) ถัง- จื่อเหยียน -702-707
- 1019 19 0707 ตำฟังก่วงฝัวฮว่าเหยียนจิงรู้ฝ่าเจี้ยนผั่นซื่อสือเอ๋อร์จื่อกวนเหมิน (การภาวนาสีสิบสองอักษรสิทซังจากพุทธาวตงสกนามมหาไวปุลยสูตรปริเฉทณทวฺยห)⁵⁹⁵ (1 ผูก) ถัง- โอมวัชระแปล
- 1020 19 0709 ตำฟังก่วงฝัวฮว่าเหยียนจิงรู้ฝ่าเจี้ยนผั่นคั้งเจ้งฝีหลูเจอน่าฝ่าเซินจื่อหลุนอวี่เถียอี่กั๋ว (คู่มือวิธีปฏิบัติพิธีกรรมโยคะจักรอักษรเพื่อการรู้แจ้งธรรมกายของพระไวโรจนะ

⁵⁹³ *Anantamukhanirhāra-dhāraṇī* อนนุต मुखนิรหาร- ธารณี

⁵⁹⁴ *Dhāraṇī of the Birth of the Infinite Portal* 出生無邊門陀羅尼經 สันสกฤตคือ อนนุต- मुख- สาธก- ธารณี *Ananta-mukha-sādhaka-dhāraṇī* หรือ อนนุต मुखนิรหาร- ธารณี *Anantamukhanirhāra-dhāraṇī*, หรือ อนนุต मुखสาธก-นาม- ธารณี *Anantamukhasādhaka-nāma-dhāraṇī*

⁵⁹⁵ มีความยาว 1 ผูก แปลโดยอโหมวัชระในราชวงศ์ถัง เป็นคำสอนเกี่ยวกับสีสิบสองอักษรสิทซัง 悉曇 สันสกฤตคือ ทวาจตุวาริมช- อกษร मुख หรือ ทวาจตุวาริมช- ปรชญาปารมิตา- मुख (*dvācatvāriṃśad-akṣaramukha*, **dvācatvāriṃśat-prajñāpāramitā-mukha*) คือสีสิบสองอักษรอันศักดิ์สิทธิ์ที่กล่าวไว้ในอวตังสกุสูตรและปรัชญาปารมิตาสูตร มีความหมายพิเศษเฉพาะขึ้นกับการใช้สระสิบสี่ตัวและพยัญชนะสามสิบห้าตัว อักษรทั้งสี่สิบสองตัวนี้ถือว่าเป็นรากหรือพื้นฐานของอักษรทั้งหมดที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ปรัชญาปารมิตาสูตร 大智度論 แต่ละอักษรจะมีความหมายต่างกันและเป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณที่ต่างกัน นิทายเถียนไถจะใช้อักษรเหล่านี้สัมพันธ์กับสีสิบสองขึ้น อักษรนี้จะเริ่มต้นด้วย “อา” 阿 และปิดท้ายด้วย “อุ” 荼 หรือ “ถัว” 佉 สีสิบสองอักษรสันสกฤตหรืออักษรสิทซัง ได้แก่ : a 阿, ra 羅, pa, ca, na, la, da, ba, ḍa, ṣa, va, ta, ya ṣṭa, ka, sa, ma, ga, tha, ja, śva, dha, śa, kha, kṣa, sta jñā, rtha, bha, cha, sma, hva, tsa, gha, ṭha, na, pha, ska, ysa, śca, ṭa, และ ḍha 荼

- ทันทีจากพุทธาวตงสกนนามหาไวปุลยสูตรปริเฉทคณทวฺยฺห) (เรียกย่อๆ ว่า คู่มือพิธีกรรมอวตังสกสูตร)⁵⁹⁶ (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1021 19 0709 สว่าเหยียนจิงชินถัวหลัวหนี่ (ธารณีหัวใจอวตังสกสูตร)⁵⁹⁷ (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1022 19 0710 เอ. สรวตถาคตธิษฐานหฤทยคุหฺยชาตุ กรณฺทมฺทฺรา-ธารณี (กรณฺทมฺทฺรา-ธารณี)⁵⁹⁸ (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1022 19 0712 บี. สรวตถาคตธิษฐานหฤทยคุหฺยชาตุ กรณฺทมฺทฺรา-ธารณี (กรณฺทมฺทฺรา-ธารณี) (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1023 19 0715 สรวตถาคตธิษฐานหฤทยคุหฺยชาตุ กรณฺทมฺทฺรา-ธารณี⁵⁹⁹ (1 ผู้ก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1024 19 0717 รศุมิวิมลวิสุทฺธปรภา-ธารณี⁶⁰⁰ (1 ผู้ก) ถัง- (มิตรศานตะ) และฝ่าจั้งแปล
- 1025 19 0721 สมณฺตมุข-ปรเวศร-ศุมิวิมลโยษฺณียปรภาส-สรวตถาคต-หฤทยสมาวโลกิต-ธารณี⁶⁰¹ (2 ผู้ก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1026 19 0726 ฝัวซัวจ้าวถ่าเหยียนมิ่งกงเต๋อจิง (พุทธวจนะ อานิสงส์สร้างเจดีย์สืบชะตาสูตร) (1 ผู้ก) ถัง-ปรัชญาแปล
- 1027 19 0728 จินกั๋งกวงเยี่ยนจื่อเฟิงอวี่ถัวหลัวหนี่ (วัชระทรงกลดหุคดมฝนธารณี) (1 ผู้ก) ถัง-โพธิธิธิแปล

⁵⁹⁶ *Ritual Procedure for the Syllable-Wheel Yoga of Suddenly Realizing the Dharma-Body of Vairocana, from the Gaṇḍavyūha Chapter of the Buddhāvataṃsaka-nāma-mahāvaiṣṭyasūtra* เรียกย่อๆ ว่า คู่มือพิธีกรรมอวตังสกสูตร *Ritual Procedure of the Avataṃsaka-sūtra* 花嚴經儀軌

⁵⁹⁷ *Dhāraṇī of the Essence of the Avataṃsaka-sūtra*

⁵⁹⁸ *Dhāraṇī of the Seal on the Casket [of the Secret Whole-body Relic of the Essence of All Tathāgatas]* สันสกฤตคือ สรวตถาคตธิษฐานหฤทยคุหฺยชาตุ กรณฺทมฺทฺรา-ธารณี *Sarvatathāgatadhiṣṭhāna hrdayaguhyadhātu karaṇḍamudrā-dhāraṇī* เรียกย่อๆ ว่า กรณฺทมฺทฺรา-ธารณี *Karaṇḍamudrā-dhāraṇī* สำนวนแปลจีนมีสองฉบับคือ T1022a, T1023

⁵⁹⁹ *Dhāraṇī of the Seal on the Secret Box of All Tathāgatas Right* เป็นอีกสำนวนแปลฉบับหนึ่งของ กรณฺทมฺทฺรา-ธารณี

⁶⁰⁰ *Dhāraṇī of the Pure Immaculate Light* สันสกฤตคือ *Raśmivimalaviśuddhaprabhā-dhāraṇī* เรียกย่อๆ ว่า อู๋ไ่้วจั้งกวงจิง 無垢淨光經

⁶⁰¹ *Samantamukha-praveśara-śmivimaloṣṇīṣaprabhāsa-sarvatathāgata-hṛdayasamāvalokita-dhāraṇī* สมณฺตมุข-ปรเวศร-ศุมิวิมลโยษฺณียปรภาส-สรวตถาคต-หฤทยสมาวโลกิต-ธารณี

- 1027 19 0735 จินกัฏกวงเขียนจื่อเฟิงอวีถั่วหลัวหนี่ (วัชรทรงกลดหุศลมฝนธารณี) (1 ผูก) เป่ยเวย-โพธิธิจี่แปล
- 1028 19 0741 เอ. ฝัวซั่วหู้จู่ถ้งจื่อถั่วหลัวหนี่จิง (พุทธวณะ ธารณีอารักข์ทารก) (1 ผูก) เป่ยเวย-โพธิธิจี่แปล
- 1028 19 0742 บี. ถ้งจื่อจิงเนี่ยนซ่งฝ่า (วิธีสวดสูตรทารก) (1 ผูก) ถ้ง-ศุภกรสิงหะแปล
- 1029 19 0744 พุทธวณะ อคุรปฺรทีป-ธารณี-วิฑยาราษ ⁶⁰² (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1030 20 0001 กวนจื่อไจ้ต้าเปยถ้งจื่อถั่วหลัวหนี่จิง (วิธีสวดสูตรทารก) (1 ผูก) ถ้ง-อโมฆวัชรแปล
- 1031 20 0004 เซ่งกวนจื่อไจ้ผู้ซำซันจินเหยียนอวีถั่วหลัวหนี่จิง (วิธีสวดสูตรทารก) (1 ผูก) ถ้ง-อโมฆวัชรแปล
- 1032 20 0006 อวีถั่วหลัวหนี่จิง (วิธีสวดสูตรทารก) (1 ผูก) ถ้ง-อโมฆวัชรแปล
- 1033 20 0009 จินกัฏกวงเขียนจื่อเฟิงอวีถั่วหลัวหนี่จิง (วิธีสวดสูตรทารก) (1 ผูก) ถ้ง-อโมฆวัชรแปล
- 1034 20 0017 [อารย-]สหัสรวารุต [-นาม-]ธารณี (เรียกย่อๆ ว่า มนตร์ห้าบท) ⁶⁰³ (1 ผูก) ถ้ง-เสวียนจั้งแปล
- 1035 20 0017 [อารย-]สหัสรวารุต [-นาม-]ธารณี ⁶⁰⁴ (1 ผูก) ถ้ง-จื่อทงแปล
- 1036 20 0018 เขียนจ้วนต้าหมิงถั่วหลัวหนี่จิง (1 ผูก) ซ่ง-ทานปาลแปล
- 1037 20 0019 กวนจื่อไจ้ผู้ซำซันจินเหยียนอวีถั่วหลัวหนี่จิง (วิธีสวดสูตรทารก) (1 ผูก) ถ้ง-อโมฆวัชรแปล
- 1038 20 0021 จิงจั้งกวนจื่ออินผู้เขียนถั่วหลัวหนี่จิง (1 ผูก) ถ้ง-จื่อทงแปล
- 1039 20 0023 อโรลิกสูตร หรืออารยทารา-ธารณี-อโรลิก ⁶⁰⁵ (1 ผูก) ถ้ง-อโมฆวัชร
- 1040 20 0030 ไตรโลกยวิษย-มหากุลปราช ⁶⁰⁶ (1 ผูก) ถ้ง-อโมฆวัชรแปล

⁶⁰² เป็นสำนวนแปลจีนอีกสำนวนหนึ่งของ อคุรปฺรทีป-ธารณี-วิฑยาราษ ซึ่งทั้งหมดมี 6 สำนวนแปล
ปริวรรตเป็นภาษาจีนได้แก่

T 1029 *Dhāraṇī Spell of Agra* 安宅陀羅尼呪經,

T 1351 *Supernatural Spell of Retaining Phrases* 持句神呪經,

T 1352 *Dhāraṇī Sūtra* 陀鄰尼鉢經,

T 1353 *Dhāraṇī of the Eastern, Foremost King of Brightness* 東方最勝燈王陀羅尼經,

T 1354 *Sūtra of the Tathāgata, the Eastern, Foremost King of Brightness* 東方最勝燈王如來經,

T 1355 *Dhāraṇī of the Holy Foremost Brightness, the Radiant Tathāgata* 聖最上燈明如來陀羅

尼經

⁶⁰³ สำนวนแปลจีนอีกฉบับของ [อารย-]สหัสรวารุต[-นาม-]ธารณี เป็นคัมภีร์สอนมนตร์ห้าประเภท

⁶⁰⁴ [ārya-] *Sahasrāvarta* [-nāma-] *dhāraṇī* [อารย-]สหัสรวารุต[-นาม-]ธารณี

⁶⁰⁵ *Arolika Sūtra* หรือ *Āryatārā-dhāraṇī-arolika*

- 1041 20 0032 กวนจื่อไฉ่ผู้ฆ่าจีนเงินเหียนอินเนียนซ่งฝ่า (วิธีสวดมุทรามนตร์หัวใจอวโลกิเตศวร) (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชรปะเปล
- 1042 20 0033 กวนจื่อไฉ่ผู้ฆ่าต้าเปยจื่ออินโจวเปียนฝ่าเจี่ยลี่จั้งเซ่งฝ่าชวินเงินหฺรฝ่า (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชรปะเปล
- 1043 20 0034 มหทุษรวินุยามนุตร (ธารณินมนตร์อัญเชญอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์จัจฉัยทำลายพิบัติ)⁶⁰⁷ (1 ผู้ก) จินตะวันออก-นันทิปะเปล
- 1044 20 0038 พุทธวณะ มหทุษร-วินุยา⁶⁰⁸ (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้ปะเปล-317-420
- 1045 20 0039 เอ.พุทธวณะ มหทุษร-วินุยา⁶⁰⁹ (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้ปะเปล-502-557
- 1045 20 0041 บี.มหทุษร-วินุยา (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้ปะเปล
- 1046 20 0043 ลั่วจื่อต้าถั่วหฺวหนิโจ้วจิง (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้ปะเปล
- 1047 20 0044 พุทธวณะ มหทุษร-วินุยา⁶¹⁰ (1 ผู้ก) ซ่ง-ทานปาลปะเปล
- 1048 20 0044 พุทธวณะ มหามนุตรานุสารินิ⁶¹¹ (1 ผู้ก) ซ่ง-ฝ่าเหียนปะเปล
- 1049 20 0046 เซ่งลั่วจื่อเจิงโส้วต้าหิงถั่วหฺวหนิจิง (หกอักษรศักดิ์สิทธิ์เสริมอายุต่อชะตามหาธารณิ) (1 ผู้ก) ซ่ง-ทานปาลปะเปล
- 1050 20 0047 พุทธวณะ อวโลกิเตศวร-คุณ-การณฺท-วฺยหฺสุตร (การณฺทวฺยหฺสุตร)⁶¹² (4 ผู้ก) ซ่ง-เหียนชีโจปะเปล
- 1051 20 0064 ผัวชวอเหียนผัวเซ่ออั้งต้าเจี่ยวหวังจิงกวนจื่อไฉ่ผู้ฆ่าเนียนซ่งอิกฺย (คู่มือพิธีสวดอวโลกิเตศวร)⁶¹³ (1 ผู้ก) ซ่ง-ธรรมภักทรปะเปล

⁶⁰⁶ *Trailokyavijaya-mahākālparāja*

⁶⁰⁷ มหทุษรวินุยามนุตร *Ṣaḍakṣaravidyāmantra* เป็นพระสูตรฉบับปะเปลอีกสำนวนหนึ่งของ มหทุษร-วินุยา *Ṣaḍakṣara-vidyā* มีสำนวนปะเปลจิงทั้งหมดสี่สำนวน ได้แก่ T1044, T1043, T1045, T1047

⁶⁰⁸ เป็นพระสูตรฉบับปะเปลอีกสำนวนหนึ่งของ มหทุษร-วินุยา *Ṣaḍakṣara-vidyā*

⁶⁰⁹ เป็นพระสูตรฉบับปะเปลอีกสำนวนหนึ่งของ มหทุษร-วินุยา *Ṣaḍakṣara-vidyā*

⁶¹⁰ 聖六字大明王陀羅尼經 *Ṣaḍ-akṣara-vidyā* เป็นสำนวนปะเปลอีกฉบับหนึ่งของ มหทุษร-วินุยา

⁶¹¹ *Dhāraṇī of the Great Mantra Protector* ต้นสกฤตคือ *Mahāmantrānusārinī* มหามนุตรานุสารินิ เป็นธารณิที่สวดเพื่อปลูกเรียกพลังขับโรคร้ายของมahamantranusarinī สอดคล้องกับส่วนที่ห้าของคัมภีร์ประมวลปัญญาจักข มีชื่อเรียกย่อๆ ว่า *ต้าหฺวหิงจิง* 大護明經

⁶¹² ต้นสกฤตคือ คุณ-การณฺท-วฺยหฺ *Guṇa-kāraṇḍa-vyūha*, หรือ อวโลกิเตศวร-คุณ-การณฺท-วฺยหฺ *Avalokiteśvara-guṇa-kāraṇḍa-vyūha* เรียกย่อๆ ว่า การณฺท-วฺยหฺ เป็นแหล่งที่มาของมนตร์ที่มีชื่อเสียง คือ มนตร์ โอม มณี ปัทม สุม *oṃ maṇi padme hūṃ*

- 1052 20 0067 จันทกวนชื้ออินผู้ชำช่ง (กาศยัศสรเสริญอวโลกิตศวร) (1 ผูก) ถัง-หุ้ยจื้อแปล
- 1053 20 0068 เชิงกวนจื้อไ้ผู้ชำก่งเต้อจัน (สรเสริญคุณอารยอวโลกิตศวร) (1 ผูก) ช่ง-ทานแปล
- 1054 20 0069 อวโลกิตศวรสุยาบุโฏตตรศตนาม-มหายานสูตร ⁶¹⁴ (1 ผูก) ช่ง-เทียนชีใจแปล
- 1055 20 0070 ผัวชัวเชิงกวนจื้อไ้ผู้ชำฝั้นจัน (พุทธวณะ บทธสรเสริญสันสกฤต อวโลกิตศวร) (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภักแปล
- 1056 20 0072 จินก้งดิงอวีเจียเขียนโ้วเขียนเหยียนกวนจื้อไ้ผู้ชำชีวสิงอี่กู่ยจิง ⁶¹⁵ (2 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1057 20 0083 นิลกณฐ-ธารณี ⁶¹⁶ (2 ผูก) ถัง-จื้อทงแปล
- 1057 20 0090 นิลกณฐ-ธารณี (2 ผูก) ถัง-จื้อทงแปล
- 1058 20 0096 นิลกณฐ-ธารณี (1 ผูก) ถัง-โพธิธิแปล
- 1059 20 0103 เขียนโ้วเขียนเหยียนกวนชื้ออินผู้ชำจื้อป้งเหอเย่าจิง (อวโลกิตศวรโพธิสัตว์พันกรพันเนตรปรงโอสถรักษาโรคสูตร) ⁶¹⁷ (1 ผูก) ถัง-ภควัท-ธรรมแปล
- 1060 20 0105 นิลกณฐ-ธารณี (1 ผูก) ถัง-ภควัทธรรมแปล
- 1061 20 0112 อวโลกิตศวร [-นาม]-ธารณี ⁶¹⁸ (1 ผูก) ถัง-วัชรโพธิแปล

⁶¹³ เป็นพิธีสวดอวโลกิตศวร อธิบายการเลือกสถานที่สำหรับแท่นมณฑลเพื่อประดิษฐานรูปพระโพธิสัตว์ต่าง ๆ บนแท่นมณฑล และเหนือแท่นมณฑล เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ *สรวพุทธสมาโยคทาณินิชาตสวร Sarvabuddhasamāyogaḍākinijālasaṃvara* 一切佛集會拏吉尼戒網瑜伽 (T1051)

⁶¹⁴ *Sutra of the One Hundred and Eight Names of the Sacred Bodhisattva who Contemplates Freely* สันสกฤตคือ *Avalokiteśvarasyaṣṭottaraśatanāma-mahāyānasūtra*

⁶¹⁵ ชื่อย่อๆ คือ เขียนโ้วกู่ย *Thousand Hands Standard* 千手軌, หรือ กู่ยจิง *Standard Sutra* 軌經

⁶¹⁶ *Dhāraṇī of the Bodhisattva With a Thousand Hands and Eyes Who Regards the World's Sounds with Great Compassion* เป็นธารณีที่พรรณนาเฉพาะอวโลกิตศวรโพธิสัตว์ สันสกฤตคือ *Nīlakaṇṭha-dhāraṇī* นิลกณฐ-ธารณี ส่วนงานจีนแปลมีทั้งหมดเจ็ดฉบับที่ยังคงอยู่ ได้แก่ T1057, T1058, T1060, T1062a, T1062b, T1063, T1064

⁶¹⁷ *Sutra on the Use of Medicinal Herbs for Healing by the Thousand-eyed, Thousand-hands Avalokiteśvara* เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสแก่พระอานนที่เกี่ยวกับคำสอนของอวโลกิตศวรโพธิสัตว์ในการใช้ธารณีและยาสมุนไพรในการรักษาโรคทางกาย มีชื่อเรียกย่อว่า เขียนโ้วกวนอินชื้อจื้อป้งเหอเย่าจิง 千手觀音次病治病合藥經, เขียนโ้วเหอเย่าจิง 千手合藥經, และ จื้อป้งเหอเย่าจิง 治病合藥經

⁶¹⁸ *Dhāraṇī Spellbook of the Thousand-Eyed, Thousand-Armed Bodhisattva Who Regards the World's Sounds with a Vast, Wholly Perfect, Unimpeded, Greatly Compassionate Heart* สันสกฤตคือ อวโลกิตศวร [-นาม]-ธารณี *Avalokiteśvara [-nāma] -dhāraṇī*

- 1062 20 0113 เอ. นิลกณฐ-ธารณี (1 ผูก) ถัง-วัชรโพธิ-731
- 1062 20 0114 บี. นิลกณฐ-ธารณี (อารยโลกนาถ-พันเนตร-พันเศียร-พันเท้า-พันล้น-พันมือ อวโลกิตศวรโพธิสัตว์เพียบพร้อมด้วยมหากรุณาธารณี) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1063 20 0114 นิลกณฐ-ธ ารณี (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1064 20 0115 นิลกณฐ-ธ ารณี (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1065 20 0119 เขียนกวางเหยียนกวนจื่อ ใจผู้ซำมีมีฝ้าง (1 ผูก) ถัง-ชันเมยชู้ชวหัวแปล
- 1066 20 0126 ต้าเปยชินถัวหัวหนิชีวสิงเนี่ยนซ่งเลวี่อี่ (พิธิสวดและบำเพ็ญอวโลกิตศวรธารณี โดยย่อ) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1067 20 0129 เซออุ้อั้ต้าเปยชินต้าถัวหัวหนิจื่อฝำซุเลียงอี่หนันฟิงหมั่นเหยียนปู้ถัวลั่วไห่หุ้ย อุ้จูจุนเต่งหงซ้อลี้ฟิงเว่ยจี้เว่ยอี่สิงเซอจื่อถื่อชันหมวเยเปียวจื่อมนถัวลั่วอี่กู่ย ⁶¹⁹ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1068 20 0138 เขียนโส่วกวนอินจ้าวซื่อตี่ฝำอี่กู่ย (1 ผูก) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 1069 20 0139 กลุ่มือพิธิสวดคาถาอวโลกิตศวรเอกทสมุขธารณี ⁶²⁰ (3 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1070 20 0149 พุทธวณะ อวโลกิตศวร-เอกทสมุข-ธารณี ⁶²¹ (1 ผูก) เปียโจว-ยโศคุปต์แปล
- 1071 20 0152 อวโลกิตศวรไธกาทสมุข-ธารณี ⁶²² (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้ง-656
- 1072 20 0155 เอ. เซอเหย่เหอถี้หมวต้าวเวยงู่วังถี้เถิงต้าเลินเยียนกั้งหยั่งเนี่ยนซ่งอี่กู่ยฝำฝิ่น ⁶²³ (ปริณเขตุมือพิธิสวดและถวายหะยะกริระ) (2 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1072 20 0170 บี. หยกริรว-วิทยา (หยกริรว-อวโลกิตศวร) ⁶²⁴ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

⁶¹⁹ เรียกย่อๆ ว่า ปู้ถัวลั่วไห่หุ้ยกู่ย 補陀落海會軌

⁶²⁰ *Ritual Procedure of Recitation based on Spontaneous Contemplation, the Eleven-Faced Bodhisattva* 十一面觀自在菩薩念誦儀軌經 เรียกย่อๆ ว่า สืออี่เมี่ยนกวนอินกู่ยจิง 十一面觀音軌經,

⁶²¹ *Incantation of the Eleven-Faced Contemplator of the World's Sounds* 十一面觀世音神呪經

⁶²² *Essential Incantation of the Eleven-Faced One* 十一面神呪心經 แปลโดยเสวียนจั้ง มีความยาวหนึ่งผูก สันสกฤตคือ อวโลกิตศวร-เอกทสมุข-ธารณี *Avalokiteśvara-ekadaśamukha-dhāraṇī*, หรือ อวโลกิตศวรไธกาทสมุข-ธารณี *Avalokiteśvaraikādaśamukha-dhāraṇī* เป็นคัมภีร์ที่กล่าวโดยเอกทสมุข พระโพธิสัตว์ที่มีสิบเอ็ดพักตร์ ครั้งเมื่ออาศัยที่เมืองศราวตี (สาวัตถี) บุคคลใดก็ตามที่ถือนั่นในธารณีจะได้รับผลบุญและมีอานิสงส์กุศลสี่ประการ สำนวนแปลจีนทั้งหมดมี 4 ฉบับ ได้แก่ T1070, T1071, T1069 , และในผูกที่สี่ของหมวดธารณี T901 (佛說作數珠法相品) ปกรณ์พิเศษที่ประพันธ์ในจีนได้แก่ ปกรณ์นัยพระสูตรอวโลกิตศวรไธกาทสมุขธารณี ประพันธ์โดยหุ้ยจ้าว *Commentary on the Meanings* 十一面神呪心經義疏 (T1802)

⁶²³ *Ritual and Offerings for the Great Fierce Vidyārāja, the Holy Hayagrīva*

- 1073 20 0170 เหนอเหย่เจี่ยลี่ปัวเซียงฝ่า (วิธีสร้างรูปภาพหะชะกริระ)⁶²⁵ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 074 20 0171 เหนอเหย่เจี่ยลี่ปัวกวนอินผู้ชำโง่ฝ่าถัน (พิธีสร้างแท่นมณฑลหะชะกริระอวโลกิตेश্বর)⁶²⁶ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1075 20 0173 พุทธวณะ จุนทีเทวี-ธารณี ⁶²⁷ (1 ผูก) ถัง-วัชรโพธิแปล
- 1076 20 0178 จุนทีเทวี-ธารณี (เรียกย่อๆ จุนทีธารณีสูตร) ⁶²⁸ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล (ฉบับนี้มีการจัดเรียบเรียงดีกว่าฉบับวัชรโพธิ)
- 1077 20 0185 พุทธวณะ จุนทีเทวี-ธารณี (มหาจุนทีธารณีสูตร) (1 ผูก) ถัง-ทิวากรแปล

⁶²⁴ *Heart Dhāraṇī of Batō Kannon* สันสกฤตคือ หยกริว-วิทยา *Hayagrīva-vidyā* , หรือ หยกริว-อวโลกิตेश্বর คำว่า “หยกริว” เป็นคำสันสกฤต มาจากคำว่า “หย” แปลว่า “ม้า” และ “กริว” แปลว่า “หัว” เมื่อถ่ายเสียงเป็นภาษาจีนบางครั้งจึงใช้คำว่า เหนอเหย่เจี่ยลี่ปัว Heyejelipo 何耶揭唎婆 หยกริว เป็นรูปปางคู่ร้ายของอวโลกิตेश্বর เป็นภาคปุณชริกของครรรหาคุมณฑล ในมหาไวโรจนะสูตร ได้พรรณนาหะชะกริระดังนี้ “ณ เบื้องหน้าแห่งความศักดิ์สิทธิ์ (หมายถึงอวโลกิตेश্বর) ชนควรประดิษฐานวิทยาราช ซึ่งมีพิววรรณดุสิตทองของตะวันตก รุ่งอรุณ ภายหลังด้วยดอกปุณชริกขาว โอบล้อมด้วยเปลวเพลิงรูปมัลลอันคมกล้า สุธะเสียงดุร้ายเผยเขียวให้ปรากฏ มีกรงเล็บที่แหลมคม และเกศาแห่งจ้าวสัตว์สี่เท้า” หะชะกริระเป็นหนึ่งในหกปางของอวโลกิตेश্বর ดูแลสัตว์ภ ในคัมภีร์มหาสมณะวิปัสสนา หน้าทีนี้เป็นของชื่อจิ๋วเว่ยกวนชื่ออิน แต่ในงานประพันธ์ญี่ปุ่น หะชะกริระได้ถูกเพิ่มเติมเข้ามา หะชะกริระยังเป็นวิทยาราช หนึ่งในแปดมหาวิทยาราช ในกรณีนี้หะชะกริระเป็นภาคคู่ร้ายของอมิตะ ส่วนแปลจินหะชะกริระ มีทั้งหมดสี่ฉบับ ได้แก่ T1073, T1074, T1072b, T1072a และปริเฉทหะชะกริระ ในธารณีสูตร T901

⁶²⁵ *Rules for Making an Image of Hayagrīva*

⁶²⁶ *Rules for building the altar of Hayagrīva Avalokitēśvara*

⁶²⁷ *Cundīdevī-dhāraṇī จุนทีเทวี-ธารณี หรือ Dhāraṇī of the Great Bright Cundī, Seven Koṭis of Buddha Mothers*

⁶²⁸ *Dhāraṇī of the Goddess Cundī Spoken by Seven Koṭis of Buddha-Mothers* ชื่อสันสกฤตคือ จุนทีเทวี-ธารณี *Cundīdevī-dhāraṇī* มีชื่อย่อๆ ว่า จุนทีธารณีสูตร 准提陀羅尼經 ส่วนแปลจินมีทั้งหมดสามฉบับ ได้แก่ T1077, T1075, และ T1076

1. T1077, *Dhāraṇī of the Great Cundī, Heart of Seven Koṭis of Buddha-Mothers* 七俱胝佛母心大准提陀羅尼經, เรียกย่อๆ ว่า มหาจุนทีธารณีสูตร 大准提陀羅尼經, มีความยาวหนึ่งผูก แปลโดยทิวากร

2. T1075; *Dhāraṇī of the Great Bright Cundī, Seven Koṭis of Buddha Mothers* 七俱胝佛母准提大明陀羅尼經 มีความยาวหนึ่งผูก แปลโดยวัชรโพธิ

3 T1076; *Dhāraṇī of the Goddess Cundī Spoken by Seven Koṭis of Buddha-Mothers* 七俱胝佛母所說准提陀羅尼經, เรียกย่อๆ ว่า จุนทีธารณีสูตร 准提陀羅尼經, มีความยาวหนึ่งผูก แปลโดยอโมฆวัชร ฉบับนี้มีการจัดระเบียบได้ดีกว่าฉบับแปลของวัชรโพธิ ปกรณ์วิเศษที่ประพันธ์ในจีน ชื่อว่า ชิงวีจื่อฝัวหมู่สั่วซัวจุ่น ถังถ้วนถ้วนนี้จึงหุ้ยชื่อ *Commentary on the Assembly* 七俱胝佛母所說准提陀羅尼經會釋 [Z.37.429] และ ชื่อซ่งจุ่นถ้วนถ้วนเหียนฝัวเย้า *Essentials of Reciting the Cundī Mantra* 持誦准提真言法要 [Z.104.786]

- 1078 20 0186 ชีฟัวจื่อฝัวหมู่ชินต้าจุ่นถิถัวหลัวหนิฝ่า (1 ผูก) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 1079 20 0187 ชีจื่อจื่อตู้ฝัว (1 ผูก) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 1080 20 0188 ปทุมจินตามณี-ธารณี ⁶²⁹ (1 ผูก) ถัง-โพธิฐิแปล
- 1081 20 0196 พุทธวจนะ ปทุมจินตามณี-ธารณี (1 ผูก) ถัง-อึ้งแปล
- 1082 20 0197 ปทุม-จินตา-มณี-ธารณี (1 ผูก) ถัง-ศิกษานันทะแปล
- 1083 20 0200 ปทุมจินตา-มณี-ธารณี (อวโลกิตศุวร) (1 ผูก) ถัง-มณีจินตนะแปล
- 1084 20 0202 กวนชื้ออินผุซ่าหฺรือหฺมัวหนิหลุนถัวหลัวหนิเนี่ยนช่งจิง (อวโลกิตศุวรโพธิสัตว์
ปทุมจินตามณีจักรธารณี) (1 ผูก) ถัง-มณีจินตนะแปล
- 1085 20 0203 กวนชื้ออินผุซ่าหฺรือหฺมัวหนิหลุนเนี่ยนช่งอี่กู่ย (คุ่มมือพิธิสวดอวโลกิตศุวรโพธิ
สัตว์ปทุมจินตามณีจักร) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 1086 20 0206 กวนจื่อไจ้ผุซ่าหฺรือหลุนอวี่เจีย (อวโลกิตศุวรโพธิสัตว์ปทุมจินตามณีจักรโยคะ) (1
ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 1087 20 0211 กวนจื่อไจ้หฺรือหลุนผุซ่าอวี่เจียฝ่าเย่า (1 ผูก) ถัง-วัชรโพธิแปล
- 1088 20 0215 หฺรือหลุนผุซ่ากวนเหมินอี่จู้มีเจีย (เคล็ดลับความหมายภาวนापทุมจินตามณีจักร
โพธิสัตว์) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1089 20 0217 โดวเปี่ยวหฺรือหฺมัวหนิจ่วนหลุนช่งหวังชื้อดีเนี่ยนช่งมีมีจู้เย่าเลวฝ่า (1 ผูก) ถัง-
เจียทัวชื้อแปล
- 1090 20 0220 ฝัวชัวหฺรือหลุนเหลียนหฺว้าชินหฺรือไหลชิวสิงกวนเหมินอี่ (1 ผูก) ช่ง-ฉือเสียนแปล
- 1091 20 0224 ชีชิงหฺรือหลุนมีมีเย่าจิง (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 1092 20 0227 อโมฆปาศ-กัลปราช ⁶³⁰ (30 ผูก) ถัง-โพธิฐิแปล-709

⁶²⁹ *Dhāraṇī of the Wish-Fulfilling Wheel* สันสกฤตคือ *Padmacintāmaṇi-dhāraṇī* ปทุมจินตามณี-ธารณี มีสำนวนที่ปริวรรตเป็นภาษาจีนทั้งหมด 4 ฉบับ ได้แก่

1. T1080, *Dhāraṇī of the Wish-Fulfilling Wheel* 如意輪陀羅尼經 แปลโดยโพธิฐิ,
2. T1081, *Dhāraṇī Spell of the Wish-Fulfilling Essence of the Bodhisattva of Spontaneous Contemplation* 觀自在菩薩如意心陀羅尼呪經 แปลโดยอึ้ง,
3. T1082, *Dhāraṇī of the Wish-Fulfilling Wheel, Esoteric Store of the Bodhisattva who Contemplates the World's Sounds* 觀世音菩薩祕密藏如意輪陀羅尼神呪經 แปลโดยศิกษานันทะ และ
4. T1083, *Dhāraṇī of the Wish-Fulfilling Maṇi, the Bodhisattva who Contemplates the World's Sounds* 觀世音菩薩如意摩尼陀羅尼經 แปลโดยมณีจินตนะ

⁶³⁰ *Amoghapāśa-kalparāja* อโมฆปาศ-กัลปราช เรียกย่อๆ ว่า อโมฆปาศ-กัลป์ มีจำนวน 78 ปริเฉท 30 ผูก ปริเฉทแรกของคัมภีร์คือ อโมฆปาศกัลป์-หฤทยธารณี ซึ่งแยกออกเป็นพระสูตรเดี่ยวต่างหาก ดังที่ปรากฏใน

- 1093 20 0399 อโมฆปาศกल्प-หฤทยธารณี ⁶³¹ (1 ผูก) สุข-ชญาณคุปต์แปล
- 1094 20 0402 อโมฆปาศกल्प-หฤทยธารณี ⁶³² (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล
- 1095 20 0406 อโมฆปาศกल्प-หฤทยธารณี ⁶³³ (1 ผูก) ถัง-โพธิ์รุจิแปล
- 1096 20 0409 อโมฆปาศกल्प-ธารณี (1 ผูก) ถัง-หลี่อู่เจ้าแปล
- 1097 20 0421 ปู้กงเจียนสู้อัวหลัวหนี่จื่อไจ้หวังโจ้วจิง (3 ผูก) ถัง-มณิจินตะแปล
- 1098 20 0432 ผัวซัวปู้กงเจียนสู้อัวหลัวหนี่อี่กู่ยจิง (2) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1099 20 0443 อโมฆปาศกल्प-หฤทยธารณี (พุทรวจนะ อารยอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์อโมฆปาศ
หฤทย-ธารณี) ⁶³⁴ (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1100 20 0447 ประณศพรี-ธารณี (ประณศพรีอวโลกิเตศวร) ⁶³⁵ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1101 20 0450 ผัวซัวต้าฟังกวังมันซู่อี่ลี้จิง (พุทรวจนะ มหาไวปุลย์มัญชุศรี) (1 ผูก) ถัง-อโมฆ
วัชระแปล
- 1102 20 0454 จินกั่งตังจิงตั๋วหลัวผู้ช่าเนี่ยนช่งจิง (พระสูตรสวดตาราโพธิสัตว์จากวัชรเศวตสูตร)
⁶³⁶ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1103 20 0457 กวนจื่อไจ้ผู้ช่าสุยชินโจ้วจิง (1 ผูก) ถัง-จื่อทงแปล
- 1103 20 0463 กวนจื่อไจ้ผู้ช่าต้าผู้ตั๋วลี่สุยชินตั๋วหลัวหนี่จิง (1 ผูก) ถัง-จื่อทงแปล
- 1104 20 0470 ผัวซัวเซ่งตั๋วหลัวผู้ช่าจิง (พุทรวจนะ ตาราเทวี) (1 ผูก) ช่ง-พุทธรภัทรแปล

T1093, T1094, T1095 และ T1099 รายละเอียดของปริเฉทอื่นๆ เกี่ยวกับพิธีกรรมต่างๆ และมณฑลในรูปแบบของ อโมฆปาศกल्प-หฤทยธารณี มณฑลที่สำคัญๆ อธิบายในปริเฉทที่ 12, 22, 46 ซึ่งเกี่ยวข้องกับมณฑลของไวโรจน-อภิสุมโพธิ์ (T848) และวชรโพธิ์ของตตตตตตตตตต (T866) ยังมีข้อมูลเกี่ยวกับ มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร และ อวโลกิเตศวร-เอกทศมข-ธารณี (T1070)

⁶³¹ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ อโมฆปาศกल्प-หฤทยธารณี

⁶³² *Amoghapāśakalpa-hṛdayadhāraṇī* อโมฆปาศกल्प-หฤทยธารณี

⁶³³ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ อโมฆปาศกल्प-หฤทยธารณี สำนวนแปลฉบับนี้โดยโพธิ์รุจิใกล้เคียงกับฉบับสันสกฤต

⁶³⁴ *Amoghapāśahṛdaya-dhāraṇī* อโมฆปาศกल्प-หฤทยธารณี เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ อโมฆปาศกल्प-หฤทยธารณี

⁶³⁵ ประณศพรี-ธารณี *Parṇasābarī-dhāraṇī* (*Dhāraṇī of Leaf-Clad Avalokiteśvara*) คัมภีร์นี้กล่าวถึงประณศพรีเทพธิดาแห่งความหายณะตามความเชื่อของอินเดีย ซึ่งชาวพุทธมหายานเชื่อว่าเป็นการสำแดงของอวโลกิเตศวร เป็นคัมภีร์เล่มที่เจ็ดของประมวลคัมภีร์สัปตวาระ the *Saptavāra* corpus สำนวนแปลเป็นภาษาจีนมีสองฉบับได้แก่ T1100 *Dhāraṇī of Leaf-Clad Avalokiteśvara* 葉衣觀自在菩薩經 มีความยาว 1 ผูกแปลโดย อโมฆวัชระ และ T1384 *Parṇasābarī-dhāraṇī* 鉢蘭那睺囉哩大陀羅尼經 แปลโดยธรรมภัทร

⁶³⁶ ตาราโพธิ์สัตว์ (ตาราณี) เป็นภาคหนึ่งของอวโลกิเตศวร กล่าวกันว่า เกิดจากเนตรของอวโลกิเตศวร

- 1105 20 0472 ตาราเทวีนามาสถุศตก ธารณี ⁶³⁷ (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1106 20 0474 ตาราเทวีนามาสถุศตก ⁶³⁸ (1 ผูก) ช่ง-เทียนซีใจแปล
- 1107 20 0476 เชิงตัวหัวผู้ฆ่าฟันจัน (บทสรรเสริญสันสกฤตตาราเทวี) (1 ผูก) ช่ง-ทานपालแปล
- 1108 20 0478 เอ. ภควตยารยตาร-เทวยา-นมสุการ-เอกวิมคติ-สโตตร ⁶³⁹ หยวน-อันจั้ง (แปลจากฉบับธิเบต)
- 1108 20 0479 บี. เอกวิมคติ-สโตตร ⁶⁴⁰ (1 ผูก) (สำนวนแปลอีกฉบับที่เคียงคู่จากฉบับจีน)
- 1109 20 0484 ไป่จี้ตู้ฝัวหมู่จัน (บทสรรเสริญพุทธมารดาตารา) (1 ผูก) (ชิง-อวั้งจาสื่อแปล)
- 1110 20 0484 ฝัวชัวอิจันถัวหลัวหนีจิง (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรประพันธ์
- 1111 20 0489 อวโลกิตศุวรสุย นิลกณฐ-ธารณี (นิลกณฐ-ธารณี) ⁶⁴¹ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรรวบรวม
- 1112 20 0490 คู่มือพิธีสวด อวโลกิตศุวรสุย นิลกณฐ-ธารณี จากวชรเศร ⁶⁴² (1 ผูก) ถัง-วัชรโพธิแปล

⁶³⁷ *Tārādevīnāmāṣṭaśataka* ตาราเทวีนามาสถุศตก *Dhāraṇī of the One Hundred and Eight Names of Saint Tārā* 聖多羅菩薩一百八名陀羅尼經 สำนวนแปลมีสองฉบับ ได้แก่ T1105 และ T1106

⁶³⁸ *Dhāraṇī of Praises to the One Hundred and Eight Names of Saint Tārā* 讚揚聖德多羅菩薩一百八名陀羅尼經 เป็นฉบับแปลจีนอีกสำนวนหนึ่งของ ตาราเทวีนามาสถุศตก

⁶³⁹ *Twenty-One Hymns to the Rescuer Saint Tārā, Mother of Buddhas* เรียกย่อๆ ว่า *Hymns to the Twenty-One Forms* 二十一種禮讚經 สันสกฤตคือ ภควตยารยตาร-เทวยา-นมสุการ-เอกวิมคติ-สโตตร *Bhagavatāryatāra-devyā-namaskāre-ekaviṃśati-stotra* แปลโดยอันจั้ง (จากฉบับภาษาธิเบต) เป็นลำดับบทนมัสการรูปกายทั้งยี่สิบเอ็ดรูปกายที่ปรากฏของโพธิสัตว์ตารา รูปกายที่ปรากฏเหล่านี้ได้พรรณนาอยู่ในพาทย์ภาษาจีนชื่อว่า 救度佛母二十一種禮讚經 (T1108b) คำว่า สิว-สฤติ *śiva-sakti* 善靜威力 ปรากฏในคำบรรยายคุณสมบัติของปริปุณ-ตาร *Paripūraṇa-tāra* 具三眞實母, ซึ่งเป็นรูปกายที่ยี่สิบเอ็ด ฉบับภาษาสันสกฤตสำนวนหนึ่งของคัมภีร์นี้ยังคงมีอยู่ในรูปแบบธารณีของคัมภีร์อื่นที่ชื่อว่า *Sarvatathāgatamāṭṛitārāviśvakarmabhava* สรวตถาคตามาตุตาราวิสวกรรมภว [To.326] สำหรับฉบับภาษาสันสกฤต ฉบับภาษาธิเบต และฉบับภาษาอังกฤษให้ดู วิลสัน Willson (1985) สำหรับฉบับแปลเป็นภาษาญี่ปุ่นและคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องฉบับภาษาธิเบตให้ดู ทะนะกะ Tanaka (1990), หน้า 220–224.

⁶⁴⁰ *Ekaviṃśati-stotra* เอกวิมคติ-สโตตร เป็นคัมภีร์สรรเสริญโพธิสัตว์ตารา A text that praises Tara Bodhisattva 多羅菩薩

⁶⁴¹ *Avalokiteśvarasya Nilakanṭha-dhāraṇī* อวโลกิตศุวรสุย นิลกณฐ-ธารณี สำหรับงานประพันธ์จีนที่เป็นอรรถาธิบายโดยอโมฆวัชร มีชื่อว่า อวโลกิตศุวรสุย นิลกณฐ-ธารณี นิรุเทศ *Explanation of the Meanings* 青頸觀自在菩薩心陀羅尼經釋義

⁶⁴² *Recitation Manual of the Blue-Necked King of Great Compassion who Contemplates Spontaneously, from the Vajraśekhara*

- 1113 20 0497 เอ. อวโลกิเตศวรสุย มหากรุณา ธารณี ⁶⁴³ (1 ผูก) เกาหลี-ชยานภัทรปรับปรุง
- 1113 20 0498 บี. คำนี้อำเภอกวนชื่อนี้อัจฉัยผู้ซำกวังคำหยวนหมั่นอุไ้อัจฉัยชิงจิงคำเปยชิน
ถัวหลัหนี (มหาไมตรีมหากรุณาแห่งอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์นีนลกันฐ มหากรุณา
ธารณี ⁶⁴⁴ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรระรนา
- 1114 20 0501 ผิจวี่จื้อผู้ซำอไปปาหิมิงจิง (ภรูกุญโพธิสัตว์หนึ่งร้อยแปดนาม) ⁶⁴⁵ (1 ผูก) ช่ง-ฝ่า
เทียนแปล
- 1115 20 0502 กวนจื้อไ้ผู้ซำอามัว (ฉือ-ไหล) ฝ่า (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1116 20 0503 กวังคำสว่าเหยียนจวงเหยียนมันหนาลัวเมื่อยอเซียจู้ถัวหลัหนีจิง (ธารณีแห่ง
ปุนทรกรรมทลทำลายโทษทุกข์ทั้งปวง) (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1117 20 0506 พุทธวจนะ อวโลกิเตศวรมาตา-ธารณี ⁶⁴⁶ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 1118 20 0507 พุทธวจนะ ธารณีสืบแปลกร (ธารณีแห่งอวโลกิเตศวร) ⁶⁴⁷ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทร
แปล
- 1119 20 0509 ค้ำเล่อจินกั้งซำตัวชีวสิงเจิงจิวอี้กู่ (คู่มือพิธีภาวนาสัทธวัชรโพธิสัตว์วัชรสัตว์) (1
ผูก) ถัง-อโมฆวัชรระแปล
- 1120 20 0513 เอ. จินกั้งตั้งเซ่งชวอวี่เจียจิงจวงเลวี่ชวค้ำเล่อจินกั้งซำตัวเนี่ยนช่งอี่ (พิธีสวดวัชร
โพธิสัตว์วัชรสัตว์มหาสุขย่อจากพระสูตรวชรเศรศรีปรมาทุย) ⁶⁴⁸ (1 ผูก) ถัง-
อโมฆวัชรระแปล
- 1120 20 0520 บี. เซ่งชวอวี่เจียอี้กู่จินเหยียน (มนตร์พิธีศรีปรมาทุย) ⁶⁴⁹ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1121 20 0521 จินกั้งตั้งผู้เสียนอวี่เจียค้ำเจียวหวังจิงค้ำเล่อปู้คงจินกั้งซำตัวอี่เซียสือฟิงเจิงจิวอี้ ⁶⁵⁰ (1
ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

⁶⁴³ เป็นฉบับปรับปรุงของ อวโลกิเตศวรสุย นีลกณฐ-ธารณี (หรือ นีลกณฐ-ธารณี)

⁶⁴⁴ ภาษาสันสกฤตคำว่า-มหาไมตรีมหากรุณา หมายถึงมหาเมตตาตามหากรุณาที่ทรงช่วยให้พ้นทุกข์ เป็น
อักษณาศัยแห่งพระพุทเจ้าและโพธิสัตว์

⁶⁴⁵ *Bhrukuṭi* 毗俱胝 ภรูกุญโพธิสัตว์เป็นรูปกายหนึ่งของอวโลกิเตศวร เป็นหนึ่งในสามสิบเจ็ดโพธิสัตว์
ในกรรภาตุ

⁶⁴⁶ *Avalokitēśvaramātā-dhāraṇī* (*Dhāraṇī of the Bodhisattva Mother who Heeds the Worlds
Sounds*)

⁶⁴⁷ 丁福保 [佛学大辞典] สารานุกรมพระพุทธศาสนาฉบับดั่งผู้แปล

⁶⁴⁸ *Śrīparamādya* 普賢瑜伽 (T1121)

⁶⁴⁹ *Śrīparamādya* 勝初瑜伽

⁶⁵⁰ เกี่ยวข้องกับ *Śrīparamādya* 普賢瑜伽

- 1122 20 0523 จินกัณฑ์อวีเจียทาหว่าจื่อ ใจเทียนหลี่ชวีหุ้ยผู้เขียนชีวสังเนี่ยนช่งอี่กู่ย (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1123 20 0528 จินกัณฑ์เซ่งชอวีเจียผู้เขียนผู้ช่าเนี่ยนช่งฝ่า (วิธีสวดสมันตรภัทรโพธิสัตว์จากวชรเศร ศรีปรมาทโยค) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1124 20 0531 ผู้เขียนจินกัณฑ์ช่าตัวเลวี่อวีเจียเนี่ยนช่งอี่กู่ย (คู่มือพิธีสวดสมันตรภัทรวัชรมหาสัตว์อย่างย่อ) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1125 20 0535 จินกัณฑ์อวีเจียจินกัณฑ์ช่าตัวอู่มี่มีชีวสังเนี่ยนช่งอี่กู่ย (คู่มือพิธีสวดภวานาลับวัชรโพธิสัตว์มหาสัตว์ห้าประการจากวชรเศรโยค) ⁶⁵¹ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1126 20 0539 ฝัวชัวผู้เขียนมันหนานหลัวจิง (พุทธวจนะ สมันตภัทรมณฑลสูตร) (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลปะแปล
- 1127 20 0541 พุทธวจนะ สมณฑกพุทธาธิโกตตรศกณามธารณี-มนตร-สहित ⁶⁵² (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนปะแปล
- 1128 20 0542 วชรครุภรตนราช-ตนตร ⁶⁵³ (2 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนปะแปล
- 1129 20 0548 พุทธวจนะ ภูตทามร-มหาตนตรราช (ภูตทามร-ตนตร) ⁶⁵⁴ (3 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนปะแปล
- 1130 20 0563 ต้าเซ่งจินกัณฑ์จู้ชัวชีวสังเฟิน (1 ผูก) ถัง-โพธิรุจีปะแปล
- 1131 20 0569 เซ่งจินกัณฑ์โล้วชัวอี่ไปปาหิมังฟั้นจั้น (บทสรรเสริญภาษาสันสกฤตหนึ่งร้อยแปดนามของอารยวัชรปาณีโพธิสัตว์) (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทรปะแปล
- 1132 20 0570 จินกัณฑ์หวังชัวมี่มีเนี่ยนช่งอี่กู่ย (พิธีสวดแบบลับวัชรราชโพธิสัตว์) ⁶⁵⁵ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1133 20 0575 จินกัณฑ์โซ่มึงถัวหลัวหนีเนี่ยนช่งฝ่า (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1134 20 0576 เอ. จินกัณฑ์โซ่มึงถัวหลัวหนีจิงฝ่า (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1134 20 0577 บี. จินกัณฑ์โซ่มึงถัวหลัวหนีจิง (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1135 20 0578 ฝัวชัวอี่เซี่ยหลูไหลจินกัณฑ์โซ่มึงถัวหลัวหนีจิง (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล

⁶⁵¹ *Recitation Manual for the Cultivation of the Five Mysteries of Vajrasattva, from the Vajrasākhya Yoga*

⁶⁵² Dhāraṇī of Samantabhadra สันสกฤต Samantabhadraṣṭottaraśātakanāmadhāraṇī-mantra-sahita

⁶⁵³ *Vajragarbharatnarāja-tantra*

⁶⁵⁴ *Vajrapāṇi Bodhisattvās Exorcist of the Bhūtas: Great King of Tantras* ภาษาสันสกฤตคือ ภูตทามร-มหาตนตรราช Bhūtaḍāmara-mahātāntrarāja เรียกย่อๆ ว่า ภูตทามร-ตนตร Bhūtaḍāmāra-tantra 降伏部多經

⁶⁵⁵ วัชรราชโพธิสัตว์เป็นหนึ่งในสิบหกโพธิสัตว์ในวัชรภูมิ เป็นผู้ติดตามอภิชัยกษัตริย์

- 1136 20 0579 ผิวชั่ววิเชียรหุโรไหลชินกวงหมิงเจื้อยผู้นิยมนุชาเหียนมิงจินกังจื้อเจิ้งถั่วหัวหนิ
จิง (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 1137 20 0580 พุทธวจนะ สุมุข-ธารณี ⁶⁵⁶ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1138 20 0581 สุมุข-ธารณี (มนตร์วัชรสุมุขธารณี) ⁶⁵⁷ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 138 20 0583 สุมุข-ธารณี (วัชรสุมุขธารณี) ⁶⁵⁸ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1139 20 0584 สุมุข-ธารณี (เทพมนตร์รักษาศีพ) ⁶⁵⁹ (1 ผูก) ถัง-โพธิธิแปล
- 1140 20 0587 สุมุข-ธารณี (พุทธวจนะ สิบชะดาธารณี) ⁶⁶⁰ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 1141 20 0590 ถือชื่อผู้ชำเลวี่ชั่วอวี่เอื้อเนี่ยนช่งฝ่า (วิธีสวดภาวนาไมเตรยโพธิสัตว์อย่างย่อ) (2
ผูก) ถัง-ศุภกรสิงหะแปล
- 1142 20 0600 ผิวชั่วถือชื่อผู้ชำถั่วหัวหนิ (พุทธวจนะ ไมเตรยธารณี) (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 1143 20 0600 พุทธวจนะ- (อารย) ไมเตรยปริดิชญา-ธารณี ⁶⁶¹ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 1144 20 0600 ผิวชั่วหมีเล่อผู้ชำฟาเยวี่ยนหวังจี้ (พุทธวจนะ กาพย์ปณิธานของไมเตรยโพธิสัตว์)
⁶⁶² (1 ผูก) (จิง-จงโป สเกียบสแปล)
- 1145 20 0601 ชวีกจั้งผู้ชำหนึ่งหมั่นญวี่ยนจื้อเจิ้งชินถั่วหัวหนิฉิวเหวินถือฝ่า (ยอดหัวใจธารณี
สวดวิงวอนอากาศรรกโพธิสัตว์ช่วยให้สมปรารถนา) ⁶⁶³ (1 ผูก) ถัง-ศุภกรสิงหะ
แปล
- 1146 20 0603 ด้าชวีกจั้งผู้ชำเนี่ยนช่งฝ่า (วิธีสวดอากาศรรกมหาโพธิสัตว์) (1 ผูก) ถัง-อโมฆ
วัชรแปล
- 1147 20 0604 สปลด-พุทธก (อารยอากาศรรกโพธิสัตว์ธารณี) ⁶⁶⁴ (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล

⁶⁵⁶ *Sumukha-dhāraṇī*

⁶⁵⁷ เป็นสำนวนแปลอีกสำนวนหนึ่งของ สุมุข-ธารณี

⁶⁵⁸ เป็นสำนวนแปลอีกสำนวนหนึ่งของ สุมุข-ธารณี

⁶⁵⁹ เป็นสำนวนแปลอีกสำนวนหนึ่งของ สุมุข-ธารณี

⁶⁶⁰ เป็นสำนวนแปลอีกสำนวนหนึ่งของ สุมุข-ธารณี

⁶⁶¹ [*ārya-*] *Maitreyapratijñā-dhāraṇī Dhāraṇī of the Merciful one's Promise*

⁶⁶² *Verses on Bodhisattva Maitreya's Vow* แปลโดย จงโป สเกียบส mGon po skyabs 工布查布

⁶⁶³ *Method of the Victorious, Essential Dharāṇī for Having Wishes Heard by Space-Store, the Bodhisattva Who Can Fulfill Requests* แปลโดยศุภกรสิงหะ เมื่อค.ศ. 716 (T1145) เรียกย่อๆ ว่า วิธีสวด
วิงวอนอากาศรรก: 虛空藏求聞持法 และวิธีสวดวิงวอน 求聞持法 เนื้อหาเป็นวิธีการสวดอ้อนวอนโพธิสัตว์
อากาศรรกด้วยการท่องมนตร์หลายๆ ครั้ง (เรียกว่า ชป *japa* 念誦) ในประเทศญี่ปุ่น วิธีนี้เป็นที่นิยมตั้งแต่ศตวรรษ
ที่ 8 เป็นต้นมา ในปัจจุบันยังมีการปฏิบัติอยู่

- 1148 20 0607 ฟัวซัววีกังจั้งผู้ช่าถั่วหัวหนิ (พุททวณะ อากาศครรภโพธิสัตว์ธารณี) (1 ผู้ก) ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 1149 20 0607 อู่ด้าชวีกังจั้งผู้ช่าชู้จี้ด้าเถียนเยียนมีมีชื้อจิง (1 ผู้ก) ถัง-วัชรโพธิแปล
- 1150 20 0609 จ้วนฝ่าหลุนผู้ช่าชวยหมัวเยว้นตีฝ่า (วิธีสยบมารปราบศัตรูของโพธิสัตว์ผู้หมุนกงล้อแห่งธรรม หรือวัชรปารมิตาโพธิสัตว์สยบมารปราบศัตรู)⁶⁶⁵ (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 1151 20 0610 ชิวตีปัวเหอปปัวหลัวมีผู้ช่ากวนสิงเถียนช่งอี้กู่ (คู่มือพิธีสวดบำเพ็ญวัชรปารมิตาโพธิสัตว์) (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 1152 20 0614 ฟัวซัวฟัวหมูปัวเหอปปัวหลัวมีตัวด้าหมิงกวนเสียงอี้กู่ (1 ผู้ก) ช่ง-ทานपालแปล
- 1153 20 0616 มหาปฺรติสรา-วิทุยาราหุณี⁶⁶⁶ (2 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 1154 20 0637 พุททวณะ มหาปฺรติสรา-วิทุยาราหุณี⁶⁶⁷ (1 ผู้ก) ถัง-มณิจินตะแปล
- 1155 20 0644 จินก้งดิงอวีเจียจี้เซ็งมีมีเจิงฟัวสุยจี้จี้เตอเถียนเปียนเจียจือเจิงจี้ถั่วหัวหนิอี้กู่ (1 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 1156 20 0649 เอ. ปู้สุยจี้จี้เตอถั่วหัวหนิหมิงหวังชั่นหุยฝ่า (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1156 20 0650 บี. จงรู่เซ็งเจิงอวีถั่งกั่วซือสัวโซ่วโซ่ว (1 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1157 20 0651 เซียงหวังผู้ช่าถั่วหัวหนิโจ้วจิง (ธารณีมนตร์คันธราชโพธิสัตว์) (1 ผู้ก) ถัง-อิจิ๊งแปล

⁶⁶⁴ สप्त-พุทฺธก Saptabuddhaka ฉบับแปลอังกฤษชื่อว่า *Dhāraṇī of the Space-Store Bodhisattva* แปลในสมัยราชวงศ์ซ่ง โดยฝ่าเถียน ฉบับปริวรรตเป็นภาษาจีนอีกสองสำนวนที่คงยังมีอยู่ ได้แก่ T1333 *Dhāraṇī of the Space-Store Bodhisattva's Questions to Seven Buddhas* 虛空藏菩薩問七佛陀羅尼呪經 ไม่ทราบนามผู้แปล ในค.ศ.502 – ค.ศ.557 และอีกฉบับหนึ่งได้แก่ T1334 *Incantation of the Tathāgata's Skillful Means* 如來方便善巧呪經 (มนตร์กุศโลบายแห่งตถาคต) หรือเรียกว่า 如來善巧呪經 (มนตร์แห่งตถาคต) แปลโดยชญาณคุปต์

⁶⁶⁵ ปารมิตาโพธิสัตว์ หรือ ปรัชญาโพธิสัตว์ หรือ วัชรปารมิตาโพธิสัตว์ หมายถึงโพธิสัตว์ที่ทรงเคลื่อนล้อแห่งธรรมจักร (สห-จิตโตตฺตปาท-ธรรม-จักร-ปฺรารวฺติ *saha-cittōtpāda-dharma-cakra-pravartin*)

⁶⁶⁶ ภาษาสันสกฤตคือ มหาปฺรติสรา-วิทุยาราหุณี *Mahāpratisarā-vidyārājī* ชื่อภาษาอังกฤษคือ *Dhāraṇī of the Great Protectress who is Universally Radiant, Pure, Incandescent, a Wish-granting Gem, and the Sealed Essence of the Invincible King of Mantras* เรียกย่อๆ ว่า *Dhāraṇī of the Great Guardress* 大隨求陀羅尼經 เป็นคัมภีร์แรกของประมวลปัญญาจักรยาของมหาประติสรา ผู้ต่อต้านความชั่วร้าย บาปต่างๆ และการเจ็บป่วย ฉบับปริวรรตเป็นภาษาจีนสองฉบับที่ยังคงอยู่ คือ T1153 และ T1154

⁶⁶⁷ *Dhāraṇī Incantation of the Protectress who Grants Great Freedom* เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ มหาปฺรติสรา-วิทุยาราหุณี

- 1158 20 0652 ดีจั่งผู้ช่าอี่กู่ย (คุ่มมือพิธีกษัตริย์โพธิสัตว์) (1 ผูก) (ถั่ง-ชูปัวเจียหลัวแปล)
- 1159 20 0652 เอ. เจี้ยวต้าเต้าชินชิวเซ่อฝ่า (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1159 20 0655 ปี. ฝัวซัวดีจั่งผู้ช่าถัวหลัวหนีจิง (พุทธวณะ กษัตริย์โพธิสัตว์ธารณี) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1160 20 0660 รื่อกวงผู้ช่าเยว่กวงผู้ช่าถัวหลัวหนี (สุรยประภา-จันทรประภาโพธิสัตว์ธารณี) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1161 20 0660 พุทธวณะ ไภษชยราช-ไภษชยสมุทศ-สูตร⁶⁶⁸ (1 ผูก) หลิวซ่ง-กาลยศัสแปล
- 1162 20 0666 วสุธรา-ธารณี⁶⁶⁹ (1 ผูก) ถั่ง-เสวียนจั้งแปล-654
- 1163 20 0667 พุทธวณะ วสุธรา-ธารณี⁶⁷⁰ (1 ผูก) ถั่ง-อโมฆวัชระแปล
- 1164 20 0669 วสุธรา-ธารณี (พุทธวณะ มหายานวสุธราโพธิสัตว์ธารณี)⁶⁷¹ (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1165 20 0672 วสุธรา-สาธน⁶⁷² (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1166 20 0674 หมาหมิงผู้ช่าเต้าเสินลี่อู่ปีเย่นฝ่าเนี่ยนช่งอี่กู่ย (คุ่มมือพิธีสวดอัสวโมฆโพธิสัตว์มหาเทพจอมพลังไร้เทียมทาน) (1 ผูก) ถั่ง-วัชร โพธิแปล
- 1167 20 0675 อษฏมณฑล⁶⁷³ (1 ผูก) ถั่ง-อโมฆวัชระแปล
- 1168 20 0676 เอ. พุทธวณะ มหายาน-อษฏมณฑล⁶⁷⁴ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทรแปล

⁶⁶⁸ *Bhaiṣajyarāja-bhaiṣajyasamudgata-sūtra*

⁶⁶⁹ *Dhāraṇī of the World Upholder* สันสกฤตคือ วสุธรา-ธารณี *Vasudhārā-dhāraṇī* เป็นมนตร์สาธยายที่อุทิศให้แก่สุธราโพธิสัตว์ ผู้ประทานความมีอายุยืนและความปลอดภัย ฉบับแปลเป็นภาษาจีนทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่ T1162, T1163, T1164

⁶⁷⁰ *Dhāraṇī of the Rain Gem* เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ *วสุธรา-ธารณี* ชื่อเต็มของพระสูตรคือ อธิเชษฐไพลเชิงจันหวีเป่าถัวหลัวหนีจิง (*สรรพตถาคตสรรเสริญวสุธราธารณีสูตร*) 一切如來稱讚雨寶陀羅尼經 *Sūtra of the Praise of All Tathāgatas for the Rain-Jewel Dhāraṇī* เป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์พุทธศาสนาหัชชาน เป็นฉบับคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับธารณีแก้ดวงจันทร์

⁶⁷¹ *Dhāraṇī of the Holy Holder of Worlds in the Mahāyāna* เป็นฉบับแปลจีนอีกสำนวนหนึ่งของ *วสุธรา-ธารณี*

⁶⁷² *Vasudhārā-sādhana* วสุธรา-สาธน

⁶⁷³ *Maṇḍala of the Eight Great Bodhisattvas* ภาษาสันสกฤตคือ อษฏมณฑล *Aṣṭamaṇḍalaka* ฉบับปริวรรตเป็นภาษาจีนมีสองสำนวนซึ่งมีชื่อเดียวกัน ได้แก่ T1167 มีความยาว 1 ผูก แปลโดยอโมฆวัชระ และ T1168 มีความยาว 2 ผูก แปลโดยฝ่าเทียน (ธรรมภัทร)

⁶⁷⁴ จากข้อมูลของพจนานุกรมชาร์ลส์ มุลเลอร์ อ้างฉบับภาษาจีนแปลโดยฝ่าเทียน (ธรรมภัทร) มีจำนวน 2 ผูก แต่ไม่อ้างฉบับภาษาจีนที่ไม่ทราบนามผู้แปล เป็นพระสูตรที่อธิบายการบำเพ็ญปฏิบัติของพระโพธิสัตว์ทั้งแปด

- 1168 20 0676 บี. อษุณฺณทล (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1169 20 0677 ผิวชั่วนือหมิงจั้งอวี๋เฉียต๋าเจียวจุนนำผู้ช่าต๋าหมิงเฉิงจิวอู้กู่ยั้ง⁶⁷⁵ (4 ผู้) ช่ง-ธรรม
ภักตร์แปล
- 1170 20 0691 ผิวชั่วจินกั้งเซียงผู้ช่าต๋าหมิงเฉิงจิวอู้กู่ยั้ง (พุทธวณะ กลุ่มอรรถาธิบายพิธี
ความสำเร็จของวัชรคันธโพธิสัตว์) (3 ผู้) ช่ง-ทานแปล
- 1171 20 0705 ไตรโลกยวิชัย-มหากุลปราช (หนึ่งปริเฉทแห่งวิธีมัญชุศรีจากวัชรเศวโรยคะ) (เรียก
ย่อๆ ว่า วิธีร่ายมนตร์ 5 พยางค์ หรือ หนึ่งปริเฉทวิธีมัญชุศรี)⁶⁷⁶ (1 ผู้) ถัง-อโมฆ
วัชระแปล
- 1172 20 0709 ไตรโลกยวิชัย-มหากุลปราช (ชัยชนะแห่งมนตร์ห้าอักษรของมัญชุศรีจากคัมภีร์
ชนะสามโลกของวัชรเศวโรยคะ) (เรียกย่อๆ ว่า มนต์ลับมัญชุศรีโพธิสัตว์)⁶⁷⁷ (1
ผู้) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1173 20 0710 ไตรโลกยวิชัย-มหากุลปราช (หัวใจธารณีห้าพยางค์ของมัญชุศรีโพธิสัตว์จากวัชร
เศวโรยคะ) (เรียกย่อๆ ว่า หัวใจธารณี 5 พยางค์ของมัญชุศรี)⁶⁷⁸ (1 ผู้) ถัง-วัชรโพธิ
แปล
- 1174 20 0713 อู่จื่อถั่วหลัวหนีซ่ง (คาถาธารณี 5 พยางค์) (1 ผู้) ถัง-อโมฆวัชระแปล

องค์ ตั้งแต่ อวโลกิตศวรร, เมตไตรย, อากาศรณ, สมันตภัทร, วัชรปาณี, มัญชุศรี, นิรณวิชัยกัมภี, และ กษิต
ครรณ

⁶⁷⁵ อรรถกถาสูตรของโยคะปฏิบัติ เป็นคำสอนของจุนทะโพธิสัตว์เกี่ยวกับการให้สำเร็จมหายานต์ แปล
โดยธรรมภักตร์ ในปีค.ศ. 989 - ค.ศ. 999

⁶⁷⁶ *Trailokyavijaya-mahākālparāja* ไตรโลกยวิชัย-มหากุลปราช หรือ หนึ่งปริเฉทวิธีมัญชุศรีจากวัชร
เศวโรยคะ *A Chapter of the Mañjuśrī Method from the Vajraśekhara Yoga* 金剛頂經瑜伽文殊師利菩薩法
一品, เรียกย่อๆ ว่าวิธีร่ายมนตร์ 5 พยางค์ *Method of the Five Syllable Spell* 五字咒法, หรือ หนึ่งปริเฉทวิธี
มัญชุศรี *Chapter on the Method of Mañju [śrī]* และ 文殊法一品 เป็นคัมภีร์สำคัญเกี่ยวกับมนตราห้าพยางค์
ของมัญชุศรีโพธิสัตว์ ที่เรียกว่าอรปจน มีสำนวนแปลฉบับจีนทั้งหมด 3 สำนวน

⁶⁷⁷ เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ *ไตรโลกยวิชัย-มหากุลปราช* เรียกชื่อว่า ชัยชนะแห่งมนตร์ห้าอักษร
ของมัญชุศรีจากคัมภีร์ชนะสามโลกวัชรเศวโรยคะ *Victorious Aspect of Mañjuśrī's Five-Syllable Mantra,
from the Three Worlds Conqueror Scripture of the Vajraśekhara Yoga* 金剛頂經勝三界經說文殊五字真
言勝相, หรือเป็นที่รู้จักในนามว่า มนต์ลับมัญชุศรีโพธิสัตว์ the Secret Essence Mantra of Mañjuśrī
Bodhisattva 文殊室利菩薩祕密心真言

⁶⁷⁸ เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ *ไตรโลกยวิชัย-มหากุลปราช* เรียกชื่อว่า หัวใจธารณีห้าพยางค์ของ
มัญชุศรีโพธิสัตว์จากวัชรเศวโรยคะ *Five-syllable Essential Dhāraṇī of Bodhisattva Mañjuśrī from the
Vajraśekhara Yoga* 金剛頂經曼殊室利菩薩五字心陀羅尼品, เรียกย่อๆ ว่า หัวใจธารณี 5 พยางค์ของมัญชุศรี
Essential Dhāraṇī of Five-Syllable Mañju [śrī] 曼殊五字心陀羅尼經

- 1175 20 0716 จินกั๋งตั้งจิงอวีเจียเหวินซุชือลีผู้ช่ากั๋งหยั่งอี่กู่ย (คู่มือพิธีบูชามัญชุศรีโพธิสัตว์จากวัชรเศวตโยคะ) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 1176 20 0723 เหวินซุชือลีตั้งจิผู้ช่าอู้อีอวีเจียฝ่า (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 1177 20 0724 เอ. ต้าเซ่งอวีเจียจินกั๋งซังไห่เหวินซุชือลีเขียนปีเขียนปัวต้าเจียวหวังจิง (มหายานโยคะวัชรสมุทรมัญชุศรีพันกรพันบาตรตันตระราช หรือมัญชุศรีตันตระราช)⁶⁷⁹ (10 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 1177 20 0776 บี. เขียนปัวเหวินซุชือลีไปปาหมิงจัน (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1178 20 0778 เหวินซุชือลีเขียนฝัวท้าวหลั้วหนี่หมิงอุชจา (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1179 20 0778 เหวินซุชือลีผู้ช่าลั่วจื่อโจ้วกงหนิงฝ่าจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1180 20 0779 ลั่วจื่อเลินโจ้วจิง (มนตร์เทพหกพยางค์) (1 ผูก) ถัง-โพธิธิแปล
- 1181 20 0780 ต้าฟังก่วงผู้ช่าจั้งจิงจิงเหวินซุชือลีเกินเป็นอี่จื่อถั่วหลั้วหนี่จิง (ธารณีมูลเอกอักษรของมัญชุศรีจากมหาไวปุลยโพธิสัตตวปฏิภาณ)⁶⁸⁰ (1 ผูก) ถัง-มณิจินตนแปล-702
- 1182 20 0781 เหวินซุชือลีผู้ช่าโจ้วจั้งจิงอี่จื่อโจ้วหวังจิง (เทพมนตร์เอกอักษรจากมัญชุศรีโพธิสัตว์มันตระปฏิภาณ)⁶⁸¹ (1 ผูก) ถัง-อี่จั้งแปล-703
- 1183 20 0782 อี่จื่อเหวินซุชือลีตั้งจิถั่วหลั้วหนี่เนี่ยนซ่งอี่กู่ย (คู่มือพิธีสวดธารณีเวทย์มัญชุศรีวัยเยาว์) (1 ผูก) (ถัง-จินกั๋งฝูโส้วแปล)
- 1184 20 0784 ต้าเซ่งเมี่ยวจีเสียงผู้ช่ามีมีปาจื่อถั่วหลั้วหนี่ชีวสิงมันถุถั่วชื้อดื้ออี่กู่ยฝ่า (1 ผูก) (ถัง-ผู้เถียน-โพธิเทพแปล)
- 1185 20 0791 เอ. ฝัวซัวเหวินซุชือลีฝ่าเป่าจั้งถั่วหลั้วหนี่จิง (พุทธวณะ ธารณีรัตนครรภวิธมัญชุศรี) (1 ผูก) ถัง-โพธิธิแปล
- 1185 20 0798 บี. เหวินซุชือลีเป่าจั้งถั่วหลั้วหนี่จิง (ธารณีรัตนครรภมัญชุศรี) (1 ผูก) ถัง-โพธิธิแปล
- 1186 20 0807 ฝัวซัวเมี่ยวจีเสียงผู้ช่าถั่วหลั้วหนี่ (พุทธวณะ ธารณีมัญชุศรีโพธิสัตว์) (1 ผูก) ซ่ง-ธรรมภัทรแปล

⁶⁷⁹ *Mahāyāna Yoga of the Adamantine Ocean, Mañjuśrī with a Thousand Arms and Thousand Bowls: Great King of Tantras* เรียกย่อ ๆ ว่า พระสูตรพันบาตร *Thousand Bowls Sūtra* 千鉢經 หรือ มัญชุศรีตันตระราช *Great Tantra of Mañjuśrī* 文殊大教王經

⁶⁸⁰ เทียบบทที่ 9 ของ มลฺยจุสฺริมุลกัลป *Mañjuśrīmūlakalpa*

⁶⁸¹ เทียบบทที่ 9 ของ มลฺยจุสฺริมุลกัลป *Mañjuśrīmūlakalpa*

- 1187 20 0808 ผิวชั่วร้ายแข็งเมียวจีเสียงเกินเป็นจ้อจู้ยี้ยังมีมือเหยียหมิงอีซันหมั่วดีเฟิน (2 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1188 20 0814 เหวินชูตัวชั่วร้ายแข็งหมิงอีจิง (2 ผูก) ช่ง-จินจ่งถื่อแปล
- 1189 20 0820 ผิวชั่วเหวินชูชั่วร้ายแข็งเงินสือหมิงอีจิง (1 ผูก) หยวน-ชาลัวปาแปล
- 1190 20 0826 แข็งเมียวจีเสียงเงินสือหมิงจิง (1 ผูก) หยวน-ซ้อจ้อแปล
- 1191 20 0835 ตำพังก่วงผุซ่าเหวินชูชือลี่เกินเป็นอีกู่ยง (มณฺษุศรีมูลกลุ) ⁶⁸² (20 ผูก) ช่ง-เทียนซีไจแปล
- 1192 20 0905 เมียวจีเสียงผิงเต่งมีมีจู้ยี้สังกวนเหมินต้าเจียวหวังจิง (มณฺษุศรีภาคปฏิบัติลับสูงสุดของตันตระราชสูตร) ⁶⁸³ (5 ผูก) ช่ง-ถื่อเสียนแปล
- 1193 20 0930 เมียวจีเสียงผิงเต่งอวีเจียมีมีกวนเซินเจิงผัวอีกู่ย (คู่มือพิธีบรรลุปุทธะด้วยภาษานุปัสสนามณฺษุศรีโยคสมาบัติลับ) (1 ผูก) ช่ง-ถื่อเสียนแปล
- 1194 20 0934 เมียวจีเสียงผิงเต่งกวนเหมินต้าเจียวหวังจิงเลวชูหู้หมั่วอี (พิธีบูชาไฟอย่างย่อจากมณฺษุศรีภาคปฏิบัติตันตระราชสูตร) (1 ผูก) ช่ง-ถื่อเสียนแปล
- 1195 20 0936 ตำแข็งเหวินชูชือลี่ผุซ่าจันผัวฝ่าเซินหลี่ (พิธีการวาระกรรมกายสรวรเสริญพระพุทเจ้าของมหาอารยะมณฺษุศรีโพธิสัตว์) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล
- 1196 20 0938 เหวินชูชือลี่ผุซ่าจีเสียงเจียวทัว (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 1197 20 0938 พุทธวณะ (อารย) มณฺษุศรีนามาษุศตก (บทสรรเสริญสันสกฤตหนึ่งร้อยแปดนามของมณฺษุศรี) ⁶⁸⁴ (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1198 20 0940 เหวินชูชือลี่ฟาสุถิซันยวนเหวิน (บทปณิธานบังเกิดโพธิจิตของมณฺษุศรี) (1 ผูก) หยวน-จ้อหุ้ยแปล
- 1199 21 0001 จินกั๊งไส่วกวงหมิงกวันดิงจิงจู้ยี้แข็งอีอันแข็งอู่ตั้งจุนต้าเวยหนูหวังเนี่ยนช่งอีกู่ยฝ่าผิน (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรแปล

⁶⁸² นักปราชญ์บางท่านลงความเห็น ว่า เทียนซีไจ คือฝ่าเสียน หรือธรรมภัทร ผลงานในค.ศ. 980 – ค.ศ. 1000

⁶⁸³ คำว่า เมียว 妙 หมายถึงมณฺษุ ส่วนคำว่า จี้เสียง 吉祥 หมายถึง ศรี เรียกรวมกันมีความหมายว่า มณฺษุศรี (สันสกฤต คือ สุลภ) เรียกย่อว่า เมียวจีเสียงกวนเหมินจิง 妙吉祥觀門經 พระสูตรมณฺษุศรีภาคปฏิบัติ

⁶⁸⁴ *Sanskrit Praises of the One Hundred and Eight Names of Mañjuśrī* สันสกฤตชื่อว่า [อารย] มณฺษุศรีนามาษุศตก [ārya-] *Mañjuśrīnāmāṣṭaśataka* เนื้อหาในคัมภีร์ภาษาสันสกฤตนี้พ้องกับ บทสรรเสริญ [อารย]มณฺษุศรีนามาษุศตก *Praises of Sacred Mañjuśrī's One Hundred and Eight Names* 聖文殊師利一百八名讚 เป็นปริเลทหนึ่งใน นามสงคติ 名義 (T1190) ฉบับภาษาสันสกฤตและแปลอังกฤษ พบได้ในคันยาบาจิ 1930

- 1200 21 0007 ตีลังขันเมยเหยปู้ต้งจุนเวญนุ่หวังสือเจอะเนี่ยนซ่งฝ่า (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1201 21 0013 ตริสมยวยุหราช-นาม-ตนฺตร (ตริสมยราช) (วิธีสวดตันตระอจะอันศักดิ์สิทธิ์)⁶⁸⁵ (3 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1202 21 0023 ปู้ต้งสือเจอะท้าวหลั้วหนีมีมีฝ่า (วิธีลับธารณีจลเจฎา) (1 ผูก) ถัง-วัชรโพธิแปล
- 1203 21 0027 เช้งอู้ต้งจุนอันเจี้ยนเจียกั้วต้งฝ่า (พิธีอารยาจลนาถเพื่อสันติสุขแห่งประเทศและครอบครัว)⁶⁸⁶ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1204 21 0031 เช้งอู้ต้งจุนอิจ้อชูเช้งปาต้งจอะมีเย่าฝ่าผั้น (ปริเทเพคัลลิตสำคัญพิธีอารยาจลนาถ เอกอักษรบังเกิดแปดวัชรกุมาร) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1205 21 0033 เช้งจวินปู้ต้งหมิงหวังซื่อสือปาสือเจอะมีมีเจิงจิวอู้กั้ว (1 ผูก) ถัง-เปียนจือรวบรวม
- 1206 21 0037 ผัวชัวจิวี่เจียหลั้วต้าหลงเช้งผูลั้วหลั้วหนีจิง (พุทธวณะ ธารณีชัยมังกรคำ)⁶⁸⁷ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1207 21 0038 ชัวจิวี่หลั้วเจียหลงหวังเช้งฝ่า (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1208 21 0038 จิวี่ไย่เจียหลั้วหลงหวังอู้กั้ว (1 ผูก) ถัง-วัชรโพธิแปล
- 1209 21 0039 จินกั้วต้งอู๊เจียเสียงซันซื่อเจิงจิวี่เจินมีเหมิน ⁶⁸⁸ (เคล็ดลับสุดความสำเร็จมีชัยในสามโลกจากวัชรเศวตโยคะ) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1210 21 0041 เสียงซันซื่อเฟิ่นนุ่หมิงหวังเนี่ยนซ่งอู้กั้ว⁶⁸⁹ (คู่มือพิธีสวดศรยโลกยวิษยราช) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล

⁶⁸⁵ *Trisamaya: Esoteric Recitation Method of Immovable, the Sacred One* สันสกฤตคือ ตริสมยวยุหราช-นาม-ตนฺตร *Trisamayavyūharāja-nāma-tantra* มีความยาวสามผูก (T1201) เรียกย่อๆ ว่า ตริสมยราช *Trisamayarāja* 底哩三昧耶經, แปลโดยอโมฆวัชระ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ “สมย” สามประการ (การประชุมร่วมกันของพระพุทธเจ้าและโพธิสัตว์เพื่อแสดงพระนิทาน เป็นสัญลักษณ์แห่งความเสมอกันแห่งจิตวิญญาณ) ได้แก่การ แสดงพระนิทาน วิธีการทำรูปและมนทล

⁶⁸⁶ คำว่า อารยาจลนาถ *Āryācalanātha* ปิรวรรตเป็นจีนว่า เช้งอู้ต้งจุน 聖無動尊, หรือ 阿奢羅曩, หรือ 不動尊 และ 無動尊 มีชื่ออื่นๆ อีกในภาษาสันสกฤต เช่น อจลเจฎา *Acalacetā*, 阿奢囉逝吒 หรือ 不動使者 หรือ อจล *Acala* 不動明王, หรือ 無量力神通無動者; หรือ 不動忿怒王 อจละ หมายถึงผู้ถือสาร หรือดาวอังคารของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย มีผู้ช่วยวัยเยาว์สองคนคือ กิงกะระกุมาร *Kimkara* 矜羯羅 และ เจตะกะกุมาร *Cetaka* 制吒迦

⁶⁸⁷ *krkāla* กุกกาล เป็นคำแปลแบบถ่ายเสียงจากภาษาสันสกฤต หมายถึงมังกรดำ เป็นสัญลักษณ์หนึ่งของอจะซึ่งเชื่อมโยงกับดาบของเขา ชื่อที่เขียนเป็นภาษาจีนมีหลายคำเช่น 俱力迦, 俱力迦羅, 俱哩迦, 俱哩劒, 古力迦; 加梨加; 迦羅迦; 律迦 เป็นต้น

⁶⁸⁸ *tri-loka-vijaya*

⁶⁸⁹ *Trailokya-vijaya-rāja*

- 1211 21 0042 กันลู่จวินถูสี่ง่ากั๋งหยั่งเนี่ยนซ่งเจิงจิวอี้กู่ย (คู่มือพิธีถวายและสวดสิทธิอมฤตคุณท
ลี) ⁶⁹⁰ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1212 21 0049 ซี่ฟ่งถั่วหัวหนี่จั้งจิงจิงกั๋งจู้อามีหลี่ตัวจวินจาตีฝ่า (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1213 21 0072 เขียนปี่จวินถูสี่ง่ากั๋งเจินเหยียน (มนตร์คุณทลีพันกรอักษรสันสกฤต) (1 ผูก) ไม่
ทราบนามผู้แปล
- 1214 21 0073 เจิงเหยียนมันเต๋อเจียเวญู่หวังลี่เจิงต้าเสินเย่นเนี่ยนซ่งฝ่า (พิธีสวดศิวะยม หรือพิธี
สวด ยมานตกะ) ⁶⁹¹ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1215 21 0076 บทพิธีกรรมศิวสิทธิพญายมจากอารยมนุชศุรียมูลกल्प-โพธิสตุตวปิฎกาวตงสก-
มหายาน-ไวยาปุลย-สูตร ⁶⁹² (1 ผูก) อโมฆวัชระประพันธ์-ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1216 21 0077 ต้าฟังก่วงมันชูซื่อลี่ตังเจินชู่ชาหวาเหยียนเป็นเจียจันเหยียนมันเต๋อเจียเฟินนู่
หวังเจินเหยียนอาสีเจอเจียลู่อี้กู่ยฝิ่น [ปริเฉทพิธีสรรเสริญพระศิวะ (หรือยมานตกะ)
และอภิการะจากโพธิสตุตวปิฎกาวิสระ-มณูชศุรีกุมารภูต-มูลกल्प (เรียกย่อๆ ว่า
ปริเฉทพิธีกรรมอภิการะ)] ⁶⁹³ (1 ผูก) อโมฆวัชระประพันธ์-ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1217 21 0081 พุทธวณะ โกรธวิชยกุล-คุหยตบุตร ⁶⁹⁴ (3 ผูก) ซ่ง-ธรรมภัทรแปล
- 1218 21 0093 เหวินชูซื่อลี่เยมันเต๋อเจียจ้าวฝ่า (วิธีร่ายมนตร์ยมานตกะมณูชศุรี) (1 ผูก) ไม่ทราบ
นามผู้แปล
- 1219 21 0097 มันชูซื่อลี่เยมันเต๋อเจียวันไฮมีชู่หฺวู่อี้ฝ่า (1 ผูก) (ถัง-อี้ตังแปล)
- 1220 21 0098 จินกั๋งเยาชาเจินนู่หวังซีใจต้าเวยเสินเย่นเนี่ยนซ่งอี้กู่ย (1 ผูก) (ถัง-วัชรปัญญาแปล)

⁶⁹⁰ อมฤต-คุณทลี Amṛta-kundalī 甘露軍荼利 เป็นหนึ่งในห้าเทพราชที่บริบาลโลก มีลักษณะคล้ายเพื่อ
จับได้วิญญูณชั่วร้ายและนำไปให้สรรพสัตว์ได้บรรลุนิพพาน มีสัญลักษณ์เป็นถ้วยรัตนชาติบรรจุน้ำอมฤต

⁶⁹¹ *Method for Recitation and Establishing Supernatural Effects through Sacred Yamāntaka, the Indignant King* เรียกย่อๆ ว่า *พิธีสวดศิวะยม* (ศิว-ยม เป็นเทพเจ้าแห่งการทำลาย มหาเทพแห่งทิศตะวันตก)
Recitation Protocols of the Indignant King 威怒王念誦法

⁶⁹² *Ritual Chapter on Yamāntaka, Ferocious King of Mantras and Great Intimidating Righteousness, from the Āryamañjuśrīyamūlakalpa-bodhisattvapiṭakāvatamsaka-mahāyāna-vaipulya-sūtra* เรียกย่อๆ ว่า *บทพิธีกรรมศิวสิทธิพญายม Ritual Chapter on the Ferocious King of Great Intimidating Virtue* 忿怒王大威德儀軌品, เป็นบทหนึ่งของ *มณูชศุรีมูลกल्प* Mañjuśrīmūlakalpa T1191

⁶⁹³ เรียกย่อๆ ว่า *บทพิธีกรรมอภิการะ* *Ritual Chapter on Abhicāraka* 阿毘遮迦嚕儀軌品 เป็นบท
หนึ่งของ *มณูชศุรีมูลกल्प* มีชื่อเรียกเต็มว่า *บทพิธีสรรเสริญพระศิวะและอภิการะจากโพธิสตุตวปิฎกาวิสระ-มณูชศุ
รีกุมารภูต-มูลกल्प* *Ritual Chapter on Yamāntaka, Ferocious King of Mantras and Abhicāraka, from the Bodhisattvapiṭakāvisara-mañjuśrīkumārabhūta-mūlakalpa*

⁶⁹⁴ *Krodhaviṣayakalpa-guhyatantra*

- 1221 21 0099 ชิงเชอคำจันกังเข้าชาฟักุ่ยหมัวฝ่า (เวทมนตร์จับไล่ผีของมหาวัชรยักษ์กายเขียว)⁶⁹⁵
(1 ผูก) ถัง-คงเดินรวบรวม
- 1222 21 0102 เชิงเจียหนีเฟินบูจินกังถงจิผู้ชาเจิงจิวอู่กู่ยง (3 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรระแปล
- 1223 21 0130 ฝัวชัวอู่เถียงโซ้วฝัวหว่าเซินต้าเฟินชวั้นจิวี่หมัวหลัวจันกังเนี่ยนช่งอวีเถียอู่กู่ยฝ่า (1 ผูก) (ถัง-วัชรปัญญาแปล)
- 1224 21 0133 จันกังถงจื่อเนี่ยนจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1225 21 0135 ต้าเวยงู่อูเชอหมัวอู่กู่ยง⁶⁹⁶ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรระแปล
- 1226 21 0141 อูเชอหมิงหวังอู่กู่ยฝั้นจื่อ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1227 21 0142 มันตระและอภิการกะจากโพธิสตุคฺวาปิฎกาวิสร-มณฺหุสฺริกุมารภูต-มูลกัลป (เรียก
ย่อๆ ว่า มหาพลวขุโรธ-สูตร)⁶⁹⁷ (3 ผูก) ถัง-อชิตเสนแปล
- 1228 21 0158 หุ้ยจี้จันกังชัวเสินทงต้าหม่านถัวหลัวหนีฝ่าชู่หลิงเย่าเหมิน (1 ผูก) ถัง-อชิตเสนแปล
- 1229 21 0159 หุ้ยจี้จันกังจันไปเปี่ยนฝ่าจิง (1 ผูก) ถัง-อชิตเสนแปล
- 1230 21 0161 ฝัวชัวต้าหลุนจันกังจ่งถื่อถัวหลัวหนีจิง⁶⁹⁸ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1231 21 0166 ต้าหลุนจันกังชิวสิงชีตี้เจิงจิวี่จี้กั๋งหยังฝ่า (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1232 21 0169 ปู้ปัว/ป็นหน่งเจียสือปัวจันกังเนี่ยนช่งอ⁶⁹⁹ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

⁶⁹⁵ วัชรยักษ์ Vajrayaksa 金剛藥叉 เป็นหนึ่งในห้าของท้าวโลกบาล เป็นท้าวโลกบาลคู่ซ้ายประจำทิศเหนือของอโมฆสิทธิหรือศากยมุนี มีลักษณะเป็นโพธิสัตว์ที่มีเขี้ยว

⁶⁹⁶ Ucchuṣma อจฺจุชฺหม หนึ่งในห้าวิฑยราช 明王 หรืออาโลกราช หรือธรรมราช ในภาษาจีนเขียนได้หลายแบบ เช่น 烏芻沙摩; 烏芻𑖦𑖦; 烏樞瑟摩 (หรือ 烏樞瑟沙摩); 烏素沙摩. มีลักษณะคู่ซ้ายเป็นผู้สื่อสารและเป็นภาคคู่ซ้ายของไวโรจนะที่จับไล่วิญญาณชั่วร้าย เป็นเทพราชในตันตระนิกายที่รู้จักส่วนมากได้แก่ อจฺจฺราช Acala 不動明王, รากะราช หรือวัชรราชปริยบ เทียบเท่ากับ มหาไวโรจนะ หรือวัชรครภโพธิสัตว์ หรือวัชรราช โพธิสัตว์ 愛染明王, 大威德明王, และตรีโลกวิษยะ Trilokavijaya 降三世明王; ถูกจัดกลุ่มอยู่ในห้ามหาราช 五大明王 และแปดมหาราช 八大明王 และอื่นๆ เป็นเทพปกปักรักษา ประเทศ ประชาชน และพระรัตนตรัย

⁶⁹⁷ มันตระและอภิการกะจากโพธิสตุคฺวาปิฎกาวิสร-มณฺหุสฺริกุมารภูต-มูลกัลป *Mantras and Abhicāra, from the Bodhisattvapiṭakāvisara-maṅjusrīkumārabhūta-mūlakalpa* เรียกย่อๆ ว่า มหาพลวขุโรธ-สูตร *Mahābalavajrakrodha-sūtra*

⁶⁹⁸ *Krodhaviṣayakalpa-guhyatantra*

⁶⁹⁹ ต้าหลุนจันกัง เป็นโพธิสัตว์ผู้ทำลายโมหะ เป็นหนึ่งในสามสิบสามโพธิสัตว์ของวัชรปาณี หรือวัชรหรือ ภควันวัชรปาณี ของกลุ่มวัชรธาตุ ต้าหลุนจันกังมีชื่อหนึ่งว่าต้าหลุนหมิงหวัง

⁷⁰⁰ ปทณ-กฺชิป-วิฑย-ราช *Padana-kṣipa-vidyā-rāja* มีชื่ออื่นในภาษาจีนว่า ปู้จื่อ 步擲 หรือ ปู้จื่อจันกัง 步擲金剛, หรือปู้จื่อจันกังหมิงหวัง 步擲金剛明王 เป็นหนึ่งในแปดมหาวิฑยราช 八大明王 ในพระสูตรที่ T965

- 1233 21 0171 ผิวชั่วอุ้งหนึ่งเชิงค้ำหึงหวังทั่วหัวหนิจิง (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1234 21 0173 อุ้งหนึ่งเชิงค้ำหึงหวังทั่วหัวหนิจิง (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1235 21 0176 อุ้งหนึ่งเชิงค้ำหึงชินทั่วหัวหนิจิง (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1236 21 0176 เชิงอุ้งหนึ่งเชิงจินกั้วทั่วหัวหนิจิง (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1237 21 0178 อาจำผิวจิกุ่ยเสินค้ำเจียงซ่งผิวทั่วหัวหนิเสินโจ้วจิง⁷⁰⁰ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1238 21 0179 อาจำผิวจิกุ่ยเสินค้ำเจียงซ่งผิวทั่วหัวหนิจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1239 21 0187 อาจำปัวจิวหยวนไซ้วค้ำเจียงซ่งผิวทั่วหัวหนิจิงชีวสิงอี่กู่ย (3 ผูก) ถัง-ศุภกรสิงหะ
- 1240 21 0202 อาจำปัวจิวฟู่โจ้ว (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1241 21 0202 เจียวจินกั้วจินเย้น (มนตร์คทาวัชระ)⁷⁰¹ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1242 21 0203 ผิวชั่วเมี่ยวจี้เสียงอวีเจียวจินกั้วเผยหัวฟูลุนกวนเสียงเจิงจิวอี่กู่ยจิง (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1243 21 0207 พุทธวณะ มหาพล (มหาพละวิทยราชสูตร-พระสูตรมหาราชทรงพลัง-ตลาดทั้งหลายปรากฏขึ้นจากธรรมเนตรสว่างไสวทั่วสากล)⁷⁰² (2 ผูก) ช่ง-ธรรมपालแปล
- 1244 21 0215 ไวศรวณ-สูตร (ไวศรรมณ-สูตร)⁷⁰³ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1245 21 0217 พุทธวณะ ไวศรวณ-สูตร (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1246 21 0219 หมั่วเฮอเฟียซือลัวม้วน่าเหยถิผิวเฮอลัวตูเชอถัวหัวหนิอี่กู่ย (1 ผูก) ถัง-ปัวเหอหิงเจียหัวแปล
- 1247 21 0224 เปียฟิงผิชาเหมินเทียนหวังสุยจวินหู้ฝ่าอี่กู่ย (คู่มือพิธีไวศรวณเทพประจำทิศเหนือ ปกป้องกรรมและพิทักษ์ประเทศ) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1248 21 0225 เปียฟิงผิชาเหมินเทียนหวังสุยจวินหู้ฝ่าจินเหยียน (มนตร์ไวศรวณเทพประจำทิศเหนือปกป้องกรรมและพิทักษ์ประเทศ)⁷⁰⁴ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล

大妙金剛大甘露軍荼利焰鬘熾盛佛頂經, มหาราชนี้คือ ปทน-กฤษิ-วิทยา-ราช เป็นภาคหนึ่งของสมันตภัทร มือชาวถือจักรและมือซ้ายถือวัชระ กายสีน้ำเงินฟ้า ปากเป่าไฟ

⁷⁰⁰ Āṭavika อาฏวิกิ 阿吒婆拘, 阿吒嚩迦, 阿吒薄俱, 遏吒薄俱 เป็นชื่อของวิญญานความชั่วร้าย

⁷⁰¹ gadā คทา 伽駄, 梵語

⁷⁰² *Sutra of the Greatly Powerful Mantra King [The Universally Shining Dharma-Eye from which All Tathāgatas Arise]* ชื่อสันสกฤตคือมหาพล Mahābala ชื่อภาษาจีนย่อๆ คือ 辟除諸惡經 หรือ 遍照大力明王經

⁷⁰³ ไวศรวณ Vaiśravaṇa หรือ ไวศรรมณ Vaiśramana เป็นชื่อของเทพเจ้าองค์หนึ่ง อาศัยในเขาพระสุเมรุชั้นที่สี่ทางทิศเหนือ มีหน้าที่พิทักษ์ประชาชนจากยักษ์รাকษส และปกป้องรักษาสถานที่เทศนาธรรมของพระพุทธเจ้า ในญี่ปุ่นยุคนาคามูระ ถือว่าเป็นหนึ่งในเจ็ดเทพแห่งความมั่งคั่ง

- 1249 21 0227 คู่มือพิธีไวศรณ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1250 21 0230 เปี้ยพังผิชาเหมินตัวเหวินเป่าจั้งเทียนหวังเลินเมี่ยวถั่วหลัวหนีเปี้ยสิงอี้กู่ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1251 21 0233 โห้วเจียถั่วเหยอี้กู่ (3 ผูก) ถัง-วัชรญาณแปล
- 1252 21 0252 พุทธวจนะ มหาลกษมี⁷⁰⁵ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1253 21 0253 [อารยสุริ] มหาเทวี-วยาकरण⁷⁰⁶ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1254 21 0255 มั่วลี่จื่อถิฝั่วหาวหมั่นจิง⁷⁰⁷ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1255 21 0259 ฝั่วซั่วหมั่วลี่จื่อเทียนผุซ่าทัวหลัวหนีจิง (พุทธวจนะ มาริจิโพธิสัตว์ธารณี) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1255 21 0260 ฝั่วซั่วหมั่วลี่จื่อเทียนจิง (พุทธวจนะ มาริจิเทพสูตร) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1256 21 0261 ฝั่วซั่วหมั่วลี่จื่อเทียนถั่วหลัวหนีจั่วจิง (พุทธวจนะ มาริจิเทพธารณีมนตร์) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1257 21 0262 (อารย) มาริจิ ธารณี⁷⁰⁸ (7 ผูก) ช่ง-เทียนซีใจแปล
- 1258 21 0285 หมั่วลี่จื่อผุซ่าเลวี่เยียนช่งฝ่า (วิสวคมาริจิโพธิสัตว์ไคยย่อ) (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1259 21 0285 หมั่วลี่จื่อเทียนอ้อฉินฝ่า (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1260 21 0286 ต้าเยาซาหนี่ฮวนสี่หมู่ปั้งไฉ้เจิงจั่วฝ่า (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1261 21 0289 เสอลี่ตี้หมู่เจินเหยียนจิง (มนตร์ฮาริตี)⁷⁰⁹ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1262 21 0290 ฝั่วซั่วกู่ยี้หมู่จิง (พุทธวจนะ ฮาริตี-ภูต-มาตา-สูตร)⁷¹⁰ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

⁷⁰⁴ *Mantra for Protection of the Northern King Vaiśravāṇa, whom Armies Follow* ข้อมูลบางแหล่งกล่าวว่า คัมภีร์นี้มีอิทธิพลต่อพุทธศาสนาอินเดียมาก บางแหล่งกล่าวชัดเจนว่าเป็นคัมภีร์เทียมของจีน

⁷⁰⁵ ชื่อสันสกฤต มหาลกษมี *Mahālakṣmī* (*Twelve Names of the Great Auspicious Goddess*)

⁷⁰⁶ [*ārya-srī-*] *Mahādevī-vyākaraṇa*

⁷⁰⁷ มาริจิ Maricī 末利支 หรือมาริจิ (*māricī*), หรือ มาริจิก (*marīcika*) เป็นมารดาของพระพุทธรเจ้าจำนวนเจ็ดโกฏิเช่นเดียวกับ จุนทิ, จุนทา, จุนทิ-อวโลกิตेश्वर

⁷⁰⁸ [*ārya-*] *Māricī-dhāraṇī Sūtra of Great Māricī, the Bodhisattva*

⁷⁰⁹ ฮาริตี Hārītī 訶利帝 ชื่อยักษ์ที่อยู่ใกล้เมืองราชคฤห์ อาภรณ์เขียว เหลือง แต่งงานกับยักษ์และมีลูกห้าร้อยตน ในอินเดียถือว่าเป็นเทวีแห่งการให้กำเนิดเด็ก การตั้งครรภ์

⁷¹⁰ ฮาริตี Hārītī 鬼子母 หรือ ฮาริตี-ภูต-มาตา Hārītī bhūta-mātā

- 1263 21 0291 ปิงจีหัวเทียนถงจีจิง (ปิงคะละเทพบุตรสูตร) ⁷¹¹ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล ใน กลางศตวรรษที่แปด
- 1264 21 0292 ⁷¹²เอ.จางคุลี-นาม-วิทยา (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1264 21 0293 บี. ผัวชั่วหรั่งอู่ถิงนวีจิง (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1265 21 0294 ผัวชั่วฉางจวี่ถู่หนี่ท้าวหัวหนี่โจ้วจิง (1 ผูก) ถัง-เย่าตัวแปล
- 1266 21 0296 ต้าเซ่งเทียนฮวนสี่ชวงเซินผิน่าเย่เจียฝ่า ⁷¹³ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1267 21 0297 สือโจ้วฝ่าจิง (1 ผูก) ถัง-โพธิธิธิแปล
- 1268 21 0298 ต้าสือโจ้วฝ่าจิง (1 ผูก) ถัง-โพธิธิธิแปล
- 1269 21 0303 ผัวชั่วจินเซ่อเจียน่าป้าตีถ้าวหัวหนี่จิง (1 ผูก) ถัง-วัชรปรัชญาแปล
- 1270 21 0303 ต้าเซ่งฮวนสี่ชวงเซินต้าจื่อโจ้วเทียนผิน่าเย่ฮวงก๊วยอี่เนี่ยนช่งกั๋งหย่งฝ่า (1 ผูก) ถัง-ศุภกรสังหะแปล
- 1271 21 0305 หมั่วเหอผิหลูเจอน่าหฺรูไห่ตัง (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1272 21 0306 จินกั๋งผุ่ซ่าฮั่วเอื่อน่าเย่เจียเทียนเจิงจวี่อู่กั๋ยจิง (4 ผูก) ช่ง-ธรรมภักตร์แปล
- 1273 21 0321 ผิน่าเย่เจียเอื่อน่าป้าตือวี่ถี้ยชีตีผินมีเย่า (1 ผูก) ถัง-หันกวงจี้บันทิก
- 1274 21 0323 ต้าเซ่งฮวนสี่ชวงเซินผิน่าเย่เจียเทียนสิงเซียงผินอู่กั๋ย (คู่มือพิธีปริเฉทรูปกายเทพคู่ นันทิเกศวรและคณศ) (1 ผูก) ถัง-จิงเซ่อรวบรวม
- 1275 21 0324 เซ่งฮวนสี่เทียนซือฝ่า (พิธีกรรมนันทิเกศวร) ⁷¹⁴ (1 ผูก) ถัง-ปัวเห่อเห่อเจียหัว ประพันธ์ (ปรัชญาชาคร?)
- 1276 21 0325 ครุฑาปฏลปวิวรรต (จากมณฺษุศรีมูลกคฺค) ⁷¹⁵ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1277 21 0329 ชู่จี้เถียนหมั่วซีโส่วหัวเทียนฮั่วอาเหว่ยเซ่อฝ่า ⁷¹⁶ (1 ผูก) ถัง-อโมฆวัชระแปล

⁷¹¹ ปิงกอล Pingala 冰揭羅 เป็นชื่อบุตรของฮาริตี

⁷¹² จางคุลี-นาม-วิทยา Jāṅguli-nāma-vidyā , ชื่อภาษาอังกฤษ *Dhāraṇī of the Jungle Girl [who Eradicates Injury from Poisoning, an Incarnation of the Bodhisattva who Perceives Freely]*

⁷¹³ วินายก vināyaka หรือ คณศ Gaṇeśa ภาษาจีนเขียนได้หลายแบบเช่น 毘那夜加; 毘那耶加; 頻那也迦; 毘那耶怛迦; 吠那怛迦 เป็นเทพมีเศียรเป็นช้าง

⁷¹⁴ นันทิเกศวร Nandikēśvara 歡喜天 เป็นชื่อเทพเจ้าแห่งความร่าเริง เป็นเทพสององค์สวมกอดกันองค์หนึ่งมีเศียรเป็นช้างกายเป็นมนุษย์นามว่า คณศ และองค์หนึ่งคืออวโลกิเตศวร ภาษาสันสกฤต คือนันทิเกศวร หรือ คณ-ปติ *gaṇa-pati ภาษาจีนเขียนได้อีกหลายแบบเช่น 大聖歡喜天; 聖天; 大聖天 เขียนแบบถ่ายเสียงทับศัพท์ คณ-ปติ ได้แก่ 俄那鉢底 และ 誡那鉢底

⁷¹⁵ ครุฑาปฏลปวิวรรต Garuḍapaṭalaparivarta เรียกย่อๆ ว่า Sutra of the Golden-Winged King of Birds 金翅鳥王經 มีชื่อเรียกเต็มว่า Chapter on the Golden-Winged King of Birds from the Mañjuśrīmūlakalpa แปลจากสันสกฤตในหกภาคแรกของปริเฉทที่สี่สิบเอ็ดของ มณฺษุศรีมูลกคฺค (T1191).

- 1278 21 0331 เจียโหลวหลัวจี้เจียนมีเหยียนจิง (1 ผูก) ถัง-ปรัชญาพละแปล
- 1279 21 0339 เจียโหลวหลัวจี้เจียนมีเหยียนจิง (มนตร์แห่งครุฑและเทวดาสุตร)⁷¹⁷ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1280 21 0340 หมัวซีโส่วหลัวต้าจี้จื่อไ้เทียนเสินทงหว่าเซินเซิงจี้เจียนนวิเนี่ยนซ่งฝ่า (วิธีสวดมเหศวรเกิดอภิญญาเนรมิตเสียวจันทรบันเสียรศิวะ)⁷¹⁸ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1281 21 0342 นำหลัวเหยียนเทียนกั้งอาชีวหลัวหวังไ้จั้นฝ่า (ยุทธวิธีรบนารายณ์เทพและอสุรราช)⁷¹⁹ (1 ผูก) ถัง-มณิจินตะแปล
- 1282 21 0342 เป่าจี้เจียนหนี่ถั่วหลัวหนี่ฝ่า (รัตนครรภักษ์รเทวีธารณี) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1283 21 0343 พุทธวจนะ จมฺภาลชเลนุฑยถาลพุท-กฤป (คู่มือพิธีมหามณฑลของเทพเจ้าแห่งลาภ)⁷²⁰ (2 ผูก) ซ่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1284 21 0349 ฝัวซัวเซิงเป่าจี้เจียนอี่กู่ยจิง (พุทธวจนะ คู่มือพิธีอารยเทพแห่งมณิลัง) (2 ผูก) ซ่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1285 21 0353 พุทธวจนะ มณีภุร-ธารณี⁷²¹ (1 ผูก) ซ่ง-ธรรมภักตร์แปล

⁷¹⁶ ชื่อภาษาอังกฤษคือ *A Rapidly Established Effect: the Abhicāra Method Explained by Maheśvara* เรียกย่อๆ ว่า *Abhicāra Method Explained by Maheśvara* หมัวซีโส่วหลัวเทียนชัวอาเหว่ยเซอฝ่า 魔醯首羅說阿尾奢法, อาเหว่ยเซออาเหว่ยเซอ 阿尾奢阿尾舍, อาเหว่ยเซอ 阿尾奢, อาเหว่ยเซอ 阿毘舍. Āveśa อาเวศ, สำหรับคำว่ามเหศวร Mahēśvara หรือ หมัวซีโส่วหลัว 魔醯首羅 นั้นส่วนใหญ่มักเขียนเป็นภาษาจีนว่า 大自在天 มเหศวรเป็นเทพเจ้าของฮินดู เป็นผู้สร้างและปกครองโลก รู้จักในชื่อว่า พระศิวะ หรือ อีศวร เทว กษัตริย์แห่งเทพทั้งปวง ลักษณะที่พรรณนาไว้มีสองแบบ แบบหนึ่งเป็นเจ้าชายอสูร อีกแบบหนึ่งเป็นเทพได้แก่ ปิศาจ-มเหศวร Piśāca-mahēśvara 毘舍闍 และศุทธาวาส-มเหศวร Śuddhāvāsa-mahēśvara 淨居 หรือ ศุทธโธทน-มเหศวร Śuddhodana-mahēśvara. ในรูปของปิศาจมีหัวเป็นอสูร สามตา แปลกร จี๋ว๊วขาว วัวจึงเป็นสัญลักษณ์ของเขา ในนิยายต้นตระกูลถือว่าเป็นภาคหนึ่งของไวโรจนะสามารถปรากฏกายได้หลายแบบ เช่นพระวิษณุ, พระนารายณ์ มีขา (ศักดิ์) ชื่อว่า ภีมา Bhīmā, หรือ 大自在天婦 ในรูปแบบของศุทธาวาส ถูกพรรณนาว่าเป็นโพธิสัตว์ลำดับที่สิบคือลำดับสูงสุดจุดที่กำลังจะเข้าสู่พุทธภาวะ

⁷¹⁷ 迦樓羅, 迦婁羅, 迦留羅; 迦嚕荼; 伽樓羅; 揭路荼, 誡嚕拏, 藥嚕拏. หมายถึง ครุฑ พาหนะของวิษณุ

⁷¹⁸ เสียวจันทรที่อยู่บนเศียรศิวะ metamorphic devī on the head of Śiva 伎藝天女

⁷¹⁹ นารายณ์เทพ Nārāyaṇadeva 那羅延天 creator of men

⁷²⁰ *Jambhālajalendrayathālabdha-kalpa* จมฺภาลชเลนุฑยถาลพุท-กฤป เรียกย่อๆว่า คู่มือพิธีมหามณฑลของเทพเจ้าแห่งลาภ *Ritual Procedure of the Great Illuminating Maṇḍala of the Wealth God*

⁷²¹ *Mañibhadra-dhāraṇī* มณีภุร-ธารณี

- 1286 21 0354 เขียนเหลาคีเทียนอู่กู่ (คู่มือพิธีเทพปฐวิ) (1 ผูก) ถึง-ศุภกรสิงหะแปล
- 1287 21 0355 ต้าเฮยเทียนเสินฝ่า (พิธีเทพมหากาล)⁷²² (1 ผูก) ถึง-จินไ่ก่บันทิก
- 1288 21 0358 พุทธวณะ สรวนสยปุตฺรนาถคุปฺลิตาย-กฺลปฺราษ (เรียกย่อๆ ว่า นท-สูตร)⁷²³ (3 ผูก) ช่ง-ธรรมภักตร์แปล
- 1289 21 0367 ฝัวซัวจินฝิหลัวถงจีเวยเตอจิง (พุทธวณะ พลังอำนาจเจ้าชายกุมภีระ)⁷²⁴ (1 ผูก) ถึง-อโมฆวัชรแปล
- 1290 21 0374 เย่นหลัวหวังก้งสิงฝ่าซือตี้ (1 ผูก) ถึง-อาหมัวเจียรรวบรวม
- 1291 21 0376 เซินชาต้าเจียงอู่กู่ (คู่มือพิธีมหาเทพแห่งทะเลทราย)⁷²⁵ (1 ผูก) ถึง-อโมฆวัชรแปล
- 1292 21 0377 ฝ่าหวาสือหลัวซ่าฝ่า (สิบลากษณีสถาปนุณทริกสูตร)⁷²⁶ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1293 21 0378 ปัวเหอโ้วหู่สือลัวสั่นเสินหวังสิงถึ⁷²⁷ (1 ผูก) ถึง-วัชรปรัชญาแปล
- 1294 21 0378 ซือปาฟิงเทียนอู่เจ้อ (กฎและพิธีถวายทานสวรรค์ทั้งแปด) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1295 21 0380 ก้งหยั่งหู่ซือปาเทียนฝ่า (วิธีบูชาสวรรค์ทั้งแปดพิทักษ์โลก) (1 ผูก) ถึง-ฝ่าจวนรวบรวม
- 1296 21 0382 สือเทียนอู่กู่ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1297 21 0383 ก้งหยั่งสือเอ้อต้าเวยเตอเทียนเป้าเอนฝิ่น (บทบูชาคุณสิบลองมหาเทพทรงเดช) (1 ผูก) ถึง-อโมฆวัชรแปล

⁷²² *Ritual of the Deity Mahākāla, The Great Black One*

⁷²³ *King of Ritual Procedures for the God Naḍa* ภาษาสันสกฤต สรวนสยปุตฺรนาถคุปฺลิตาย-กฺลปฺราษ *Śravanasyaputranagaḍagupilāya-kalparāja*. เรียกย่อๆว่า นท-สูตร *Naḍa Sūtra*

⁷²⁴ *Scripture on the Methods and Power of Prince Kumbhīra, Expounded by the Buddha* แปลในราวศตวรรษที่ 8 เป็นพระสูตรแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ของพระพุทธเจ้าเพื่อสยบเหล่าสาวกของลัทธิอื่นทั้งหก แล้วเนรมิตร่างเป็นเจ้าชายกุมภีระพันเศียรพันกร

⁷²⁵ Great General of the Desert 大將 หมายถึงเทพทั้งสิบหกที่คอยปกป้องความดีและเป็นศัตรูกับความชั่ว

⁷²⁶ สิบลากษณีสถา หมายถึงสิบอสูรหญิงที่คอยพิทักษ์พระธรรมดังที่ปรากฏในสัทธรรมปุณฑริกสูตร ได้แก่ ลามุพา Lambā 藍婆, วิลมุพา Vilambā 毘藍婆, ญุกทนต์ Kūṭadantī 曲齒 (Crooked Teeth), ปุสป-ทนต์ Puṣpa-dantī 華齒, มกุฏ Makuṭa 黑齒 (Black Teeth), เกศินี Keśinī 多髮, อจลา Acalā 無厭足 (Insatiable); มาลาหารี Mālādhārī 持瓔珞 (Necklace Holder), คุนตี Kuntī 皐帝, และสรวาสตุดโวหหารี Sarvasattvojahārī 奪一切衆生精氣

⁷²⁷ 善神 เป็นวิญญาณหรือเทพที่คอยปกป้องชาวพุทธ มีจำนวนชุดเป็นแปด หรือสิบหก หรือสามสิบลองก็ได้

- 1298 21 0385 ลือเอ๋อเทียนกั๋งอู่ยก (คู่มือพิธีบูชาสิบสองเทพ)⁷²⁸ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1299 21 0387 เหวินซุซื่อลี่ผู่ซ่าจี้จู่เขียนตัวซัวจี้โชนงลือรื่อสันเอ๋อสู๋เย่าจิง (นักยัตรและดาวฤกษ์
สูตร)⁷²⁹ (2 ผูก) ถัง-อโมฆวัชรปะแปล
- 1300 21 0399 มาตงกี-สูตร (2 ผูก) อู่-จู่ลี้วี่เหยียนและจื่อเขียนแปล
- 1301 21 0410 มาตงกี-สูตร (สารทูล-กรณ) (1 ผูก) จิ้นตะวันตก-ธรรมรักษ์แปล
- 1302 21 0420 ครุหมาฏฐกา-ธารณี⁷³⁰ (1 ผูก) ถัง-ฝ่าเจิงแปล
- 1303 21 0421 พุทธวณะ [อารยศรี-นาว-] ครุหมาฏฐกา-ธารณี⁷³¹ (1 ผูก) ถัง-ฝ่าเหยียนแปล
- 1304 21 0422 ชุ่ยอ่าวอู่ยก (คู่มือพิธีครุห-นักษัตร)⁷³² (1 ผูก) ถัง-อิสิงรวมเรียบเรียง
- 1305 21 0423 เป้ยโถ้วชีซิงเนี่ยนซ่งอู่ยก (คู่มือพิธีสวดเจ็ดดาวเหนือ)⁷³³ (1 ผูก) ถัง-วัชรปรัชญา
แปล

⁷²⁸ เทพลิบสองของนิกายชินกอน

เทพประจำทิศ เบื้องบน-พรหมา Brahṃā 梵天;

เทพประจำทิศ เบื้องใต้-ปฐุถิวิ Prthivī 地天;

เทพจันทรา 月天;

เทพอาทิตย์ Aditya 日天;

เทพประจำทิศ ตะวันออก-อินทุรา Indra 帝釋天;

เทพประจำทิศตะวันตก-อักคุนิ Agni 火天;

เทพประจำทิศใต้-ยม, Yama 焰摩天;

เทพประจำทิศตกเฉียงใต้-นิฤติติ รากษส Nirīti 羅刹天 ;

เทพประจำทิศตะวันตก—วรุณ น้ำ 水天 ;

เทพประจำทิศตกเฉียงเหนือ-วายุ ลม Vāyu 風天 ;

เทพประจำทิศเหนือ-ไวศุรวณ มั่งคั่ง Vaiśravaṇa 毘沙門天;

และเทพประจำทิศ ตะวันออกเฉียงเหนือ-มเหศวร (ศิว หรืออิสาน) Maheśvara (Śiva, Īśāna) 伊舍那天

ในภาษาจีนอาจเขียนว่า 十二大天衆

⁷²⁹ *Sutra on Mañjuśrī Bodhisattva and the Sage's Teaching on Auspicious and Inauspicious Times, Good and Evil Constellations and Luminaries* เรียกย่อๆ ว่า *Sutra on Constellations and Luminaries* สูตรดาวนักยัตรและดาวฤกษ์

⁷³⁰ *Dhāraṇī of the Planet Mothers* ครุหมาฏฐกา-ธารณี *Grahamātrkā-dhāraṇī*

⁷³¹ *[āryasrī-nāva-] Grahamātrkā-dhāraṇī* [อารยศรี-นาว-] ครุหมาฏฐกา-ธารณี เป็นคัมภีร์เล่มที่ 7 ของประมวลสัปตวาร

⁷³² *graha-nakṣatra* ครุห-นักษัตร

⁷³³ ดาวทั้งเจ็ดของกลุ่มดาวหมีใหญ่ ภาษาสันสกฤต คือ *sapta-rṣi-tārā* สप्त-ฤษี-ตารา

- 1306 21 0424 เปี้ยโต้วชีซิงหู้หม่วมีเย่าอี๋กู่ (คู่มือสำคัญพิธีลัทธิบูชาไฟเจ็ดดาวเหนือ) (1 ผูก) อังกฤษ-อิมเพริอัล
 1307 21 0425 ผัวซัวเปี้ยโต้วชีซิงเหยียนมิ่งจิง (พุทธวจนะ เจ็ดดาวเหนือสืบชะตาสูตร) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
 1308 21 0426 ชีเย่าร้างใจเจวีย (เจ็ดดาวเคราะห์จับไล่ภัยพิบัติ)⁷³⁴ (1 ผูก) อังกฤษ-โกณฑระรวมเรียบเรียง
 1309 21 0452 ชีเย่าซิงเจิ่นเปี้ยสิงฝ่า (1 ผูก) อังกฤษ-อัสสัมชิส
 1310 21 0457 เปี้ยโต้วชีซิงหู้หม่วฝ่า (พิธีบูชาไฟเจ็ดดาวเหนือ) (1 ผูก) อังกฤษ-อัสสัมชิส
 1311 21 0459 พันเทียนหัวหลัวจิวเย่า⁷³⁵ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
 1312 21 0463 นันหนี่จี้ซือฝูหลัวเทียนซัวจือหลุนจิง (1 ผูก) ช่ง-ธรรมจักรแปล
 1313 21 0464 พุทธวจนะ เปรมมุขาคูนิวลาเยศการ-ธารณี (ธารณีช่วยเปรมปากเปลวไฟ)⁷³⁶ (1 ผูก) อังกฤษ-อิมเพริอัล
 1314 21 0465 พุทธวจนะ เปรมมุขาคูนิวลาเยศการ-ธารณี (มนตร์ธารณีช่วยเปรมหน้าเปลวไฟ)⁷³⁷ (1 ผูก) อังกฤษ-ศึกษานันทะ-695-704

⁷³⁴ ชื่อภาษาอังกฤษคือ *Expelling the Seven Planets' Fated Calamities* คำว่าเจ็ดดาวเคราะห์ (สันสกฤต *sapta grahāḥ* สप्त กรหะ)

⁷³⁵ ภาษาจีนคำว่า หัวหลัว--火 羅 หมายถึงโหร ในที่นี้หมายถึงชื่อสถานที่ที่อัสสัมชิสเรียนดาราศาสตร์ โหราศาสตร์, จิวเย่า-九曜 หมายถึง นว-กรห (*nava-graha*), หรือนพเคราะห์ ภาษาจีนเขียนได้อีกแบบหนึ่งว่า 九 執 ได้แก่

อาทิตย์ Āditya, 日曜;

โซม Sōma, 月曜;

องครักษ์ Āṅgāraka, Mars 火星曜;

พุธ Budha, Mercury 水曜;

พฤหัสบดี Br̥haspati, Jupiter 木曜;

ศุกร์ Sukra, Venus 金曜;

ศในศุกร Śanaiścara, Saturn 土曜;

ราหู Rāhu, วิญญาณที่ทำให้เกิดคราส 羅睺曜;

และเกตุ Ketu, ดาวหาง a comet 計都曜.

แต่ละดาวสัมพันธ์กับขอบเขตท้องฟ้าและพระโพธิสัตว์ เช่น ดาวอาทิตย์กับพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ดาวศุกร์กับอมิตะ

⁷³⁶ *Dhāraṇī for Extinguishing the Flaming Pretan Mouths* สันสกฤตคือ เปรมมุขาคูนิวลาเยศการ-ธารณี *Pretamukhāgnivālāyaśarakāra-dhāraṇī*

- 1315 21 0466 ชี้อัญช้อย์อันจีสุยฝ่า (วิธีให้ทานน้ำคั้นแก่เปรต) (1 ผูก) ถึง-อโมฆวัชระแปล
- 1316 21 0468 พุทธวจนะ ปริमितคุณานุสงสา-ธารณี ⁷³⁸ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1317 21 0468 ปริमितคุณานุสงสา-ธารณี ⁷³⁹ (1 ผูก) ถึง-ศึกษานันทะแปล
- 1318 21 0468 อวิเลียงจีเข้าจิวอาหนันถัวหลัวหนีเย็นไขว่กัวยี่จิง ⁷⁴⁰ (1 ผูก) ถึง-อโมฆวัชระแปล
- 1319 21 0472 อวิเลียงจีเข้าเย็นไขว่ซือซือถึเจียวอาหนันถัวเหียนโหยว ⁷⁴¹ (1 ผูก) ถึง-อโมฆวัชระแปล
- 1320 21 0473 อวิเลียงจีเข้าเย็นไขว่ซือซือถึกัวยี่ (พิธีให้ทานภัตแก่เปรตปากเปลวไฟจากสาระสำคัญโยคะ) ⁷⁴² (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1321 21 0484 ฝัวซัวซือเอื้อกัวยี่กันถัวเว่ยถัวหลัวหนีจิง (พุทธวจนะ ธารณีอมฤตรสให้ทานเปรตกระหาย) (1 ผูก) ถึง-ป้าถัวมู่อาแปล
- 1322 21 0488 ชินจีอวีเซียงอี่กัวยี่ (พิธีชุมนุมสงฆ์ถวายน้ำพระพุทธรูป) (1 ผูก) ถึง-ห้วยหลินรวบรวม
- 1323 21 0489 สรวโรคปรสมนิ-ธารณี (ธารณีขจัดโรคภัยทั้งปวง) ⁷⁴³ (1 ผูก) ถึง-อโมฆวัชระแปล
- 1324 21 0490 จกษุรุวิโสธนา-วิทยา (ธารณีระงับโรคจักษุ) ⁷⁴⁴ (1 ผูก) ถึง-อโมฆวัชระแปล
- 1325 21 0490 อรุสปรสมน-สูตร (พุทธวจนะ พระสูตรบรรเทาความเจ็บปวด) ⁷⁴⁵ (1 ผูก) ถึง-อี่จิงแปล
- 1326 21 0491 ฝัวซัวไขว่ซือจีปึงจิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1327 21 0491 ฝัวซัวไขว่ถึอี่จิง (1 ผูก) จินตะวันออก-จู้ถันอู่หลันแปล
- 1328 21 0491 ฝัวซัวไขว่มู่จิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1329 21 0491 ฝัวซัวไขว่เสี่ยวเอ้อร์จิง (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

⁷³⁷ *Dhāraṇī for Relieving the Pretan Facial Fire* เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ *เปรตมุขากนิ* วาฬายศรการ-ธารณี ซึ่งสอดคล้องกับฉบับของธิเบต

⁷³⁸ *Parimitaguṇānuśamsā-dhāraṇī* ปริमितคุณานุสงสา-ธารณี

⁷³⁹ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ *ปริमितคุณานุสงสา-ธารณี*

⁷⁴⁰ *Conditions and Causes Which Gave Rise to the Teaching to Ānanda Concerning the Essentials of the Yoga [Tradition] on Distribution of Food to Burning Mouths*

⁷⁴¹ สำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ T1318

⁷⁴² *Ritual Procedures from the Yoga Collection for Feeding the Searing Mouths* เป็นคัมภีร์พิธีกรรมที่ใช้ธารณี *Dhāraṇī for Extinguishing the Flaming Pretan Mouths* 救拔焰口餓鬼陀羅尼經 (T1313)

⁷⁴³ *Sarvarogaprasāmani-dhāraṇī* สรวโรคปรสมนิ-ธารณี

⁷⁴⁴ *Cakṣurvisōdhana-vidyā* จกษุรุวิโสธนา-วิทยา

⁷⁴⁵ *Sutra on Relieving Sores* สันสกฤต อรุสปรสมน-สูตร *Arśaprasāmana-sūtra*

- 1330 21 0491 ราวณภยิตม-จารุครุทศานติ (ราวณกุมาร-ตนฺตร หรือ ทวาทศครุทศานติ)⁷⁴⁶ (1 ผูก) ถัง-ธรรมภทรแปล
- 1331 21 0495 ผิวซัววันตั้งชี้วันเออร์เขียนเส้นหวังหู่ปี่ชีวโจ้วจิง (พุทธวจนะ มนตร้อภิเชกเจ็ดหมื่นสองพันเทวราชปกปักกิกฺขุ) (เรียกย่อๆ กวันตั้งจิง หรืออภิเชกสูตร)⁷⁴⁷ (12 ผูก) จันตะวันออก-ศรีมิตรแปล-317-322
- 1332 21 0536 ชีฟัวปาผุซ่าสัวซัวด้าถัวหลัวหนีสินโจ้วจิง (มนตรัมหาธารณิของเจ็ดพระพุทธรเจ้าแปดโพธิสัตว์) (4 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1333 21 0561 สปตพุทฺธก (ธารณิอากาศรรกโพธิสัตว์ถามเจ็ดพระพุทธรเจ้า)⁷⁴⁸ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล 502-557
- 1334 21 0565 สปต-พุทฺธก-สูตร (มนตรักุสโลบายตถาคต) (1 ผูก) สุข-ชญาณคุปต์แปล
- 1335 21 0568 ด้าจี้เอี๋สินโจ้วจิง (เทพมนตรัมหามงคล) (4 ผูก) หยวนเวย-ถันเยาแปล
- 1336 21 0580 ถัวหลัวหนีจี้จี้ (ชุมนุมธารณิ) (10 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1337 21 0637 จังจ่งจ้อโจ้วจิง (รวมมนตรัสสูตร) (1 ผูก) เปยโจว-ชญาณคุปต์แปล
- 1338 21 0640 โจ้วซันโส่วจิง (มนตรัสามบท) (1 ผูก) ถัง-ทิวากรแปล
- 1339 21 0641 มหาไพลุย-ธารณิ-สูตร⁷⁴⁹ (4 ผูก) เปยเหลียง-ฝ่าจั้งแปล
- 1340 21 0661 ธรุโมลกธารณิ-สูตร⁷⁵⁰ (20 ผูก) สุข-ชญาณคุปต์แปล

⁷⁴⁶ สันสกฤตคือ ราวณภยิตม-จารุครุทศานติ *Rāvaṇabhāṣitam-cāragrahaśānti*, หรือ ราวณกุมาร-ตนฺตร *Rāvaṇakumāra-tantra*, หรือ ทวาทศครุทศานติ *Dvādaśagrahaśānti* มีชื่อเต็มในภาษาอังกฤษว่า *Rāvaṇa Explains the [Wandering Seizers'] Alleviation of Children's Illnesses* เรียกย่อๆ ว่า *Sutra on the Alleviation of Children's Illnesses* 救療小兒疾病經 เป็นต้นตระกูลทางแพทย์เพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บของเด็กๆ โดยใช้เทพดาวเคราะห์ทั้งสิบสอง (ครุหมาตฤกา) เป็นงานประพันธ์ อสูรวิฑูยาอายุรเวศ

⁷⁴⁷ เรียกย่อๆ ว่า กวันตั้งจิง *Sutra of Consecration* 灌頂經 เป็นคัมภีร์ที่ไม่มีแหล่งที่มาและไม่เป็นที่ยอมรับที่ประพันธ์ตามความศรัทธานิยม ตามที่บันทึกในเชิงโยว พระสูตรนี้แปลโดยหุ้ยเจียน

⁷⁴⁸ สปตพุทฺธก *Saptabuddhaka* มีสำนวนแปลเป็นภาษาจีนทั้งสิ้น 3 สำนวน T1333, T1334, T1147 ชื่อภาษาอังกฤษในพระสูตรนี้คือ *Dhāraṇī of the Space-Store Bodhisattva's Questions to Seven Buddhas* สำนวนฉบับนี้ไม่ปรากฏนามผู้แปล ปรากฏขึ้นในราวปีค.ศ.502 – ค.ศ.557

⁷⁴⁹ มหาไพลุย-ธารณิ-สูตร *Mahāvaiṣṭya-dhāraṇī-sūtra* ตามบัญชีรายชื่อของแลงคาสเตอร์ให้ชื่อภาษาสันสกฤตว่า *ปรตยุตปน-พุทธ-สมมุขาวสุติ-สมาธิ-สูตร* *Pratyutpanna-buddha-sammukhāvasthita-samādhi-sūtra*; คัมภีร์แบ่งเป็น 5 หมวด ได้แก่บทนำ, พุทธพยากรณ์, ทำนายฝัน, การรักษาศีล และอธิษฐานโดยปุณทริก

⁷⁵⁰ ธรุโมลกธารณิ-สูตร *Dharmoladhāraṇī-sūtra* (*Dhāraṇī of the Lamp of Dharma*) มี 52 บท 20 ผูก

- 1341 21 0755 มหาพล-ธารณี-สูตร⁷⁵¹ (20 ผูก) สุข-ชญาณคุปต์แปล
- 1342 21 0839 ผิวชั่วอุทัยจื๋อฝ้าเหมินจิง (1 ผูก) ฉินตะวันตก-เซ่งเจียนแปล
- 1343 21 0843 จุนเซ่งผุซ่าลั่วเวินอีเซี่ยผุฝารู้เอี้ยงเหมินถั่วหลัวหนีจิง (1 ผูก) เปยฉี-วันเทียนอีแปล
- 1344 21 0850 วชรมณฑา-ธารณี (แก่นวัชรธารณี/เลิศรสวัชรธารณี)⁷⁵² (1 ผูก) หยวนเว่ย-พุทธ
สถานติแปล
- 1345 21 0854 วชร-มณฑา (วชร-มณฑา-ธารณี) (หรือ ลานวัชรธารณี)⁷⁵³ (1 ผูก) สุข-ชญาณคุปต์
แปล
- 1346 21 0858 สรวพุทธางควตี-ธารณี⁷⁵⁴ (1 ผูก) ถัง-ทေးปรัชญาแปล
- 1347 21 0860 สรวพุทธางควตี-ธารณี⁷⁵⁵ (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1348 21 0860 ทวาทศพุทธก-สูตร (มนตร์แห่งคุณพระนามพุทธเจ้าสิบสององค์จัดอุปสรรคปิด
เป้าโทษภัย)⁷⁵⁶ (1 ผูก) สุข-ชญาณคุปต์แปล
- 1349 21 0863 ผิวชั่วเซ่งจั้นหฺรูไหลกงเต้อเสินโจ้วจิง (พุทธวณะ เทพศาสรรเสริญคุณแห่ง
ตถาคต)⁷⁵⁷ (1 ผูก) ถัง-อีจิงแปล
- 1350 21 0864 ผิวชั่วอีเซี่ยหฺรูไหลหมิงห้าวถั่วหลัวหนีจิง (พุทธวณะ ธารณีพระนามแห่งตถาคต)
(1 ผูก) ช่ง-ธรรมภักตร์แปล
- 1351 21 0864 อกรุปรีทีป-ธารณี-วิทยาราช (พุทธวณะ คาลาเทพมนตร์)⁷⁵⁸ (1 ผูก) อุ๋-จือเขียนแปล

⁷⁵¹ *Mahābala-dhāraṇī-sūtra* มหาพล-ธารณี-สูตร (Dhāraṇī of the Greatly Powerful One)

⁷⁵² *วชรมณฑา-ธารณี Vajramanḍa-dhāraṇī* (Dhāraṇī of the Adamantine Essence) ชื่อภาษาอังกฤษ
ในพระสูตรนี้ *Dhāraṇī of the Adamantine Flavour*

⁷⁵³ *วชร-มณฑา Vajra-maṇḍā*, **วชร-มณฑา-ธารณี Vajra-maṇḍā dhāraṇī* ชื่อภาษาอังกฤษในพระสูตร
นี้ *Dhāraṇī of the Adamantine Place*

⁷⁵⁴ *สรวพุทธางควตี-ธารณี Sarvabuddhāṅgavatī-dhāraṇī* ชื่อภาษาอังกฤษในพระสูตรนี้ *Dhāraṇī of
the Gathering of All Buddhas*

⁷⁵⁵ เป็นฉบับแปลอีกสำนวนหนึ่งของ *สรวพุทธางควตี-ธารณี Sarvabuddhāṅgavatī-dhāraṇī* ชื่อ
ภาษาอังกฤษในพระสูตรนี้ *Dhāraṇī of Abolishing Calamities*

⁷⁵⁶ *ทวาทศพุทธก-สูตร Dvādaśabuddhaka-sūtra*

⁷⁵⁷ เป็นฉบับแปลอีกฉบับหนึ่งของ *ทวาทศพุทธก-สูตร*

⁷⁵⁸ *อกรุปรีทีป-ธารณี-วิทยาราช Agrapradīpa-dhāraṇī-vidyārāja* ทั้งหมดมีหกสำนวนด้วยกันคือ

T1029, *Dhāraṇī Spell of Agra* 安宅陀羅尼呪經 (1 ผูก),

T1351, *Supernatural Spell of Retaining Phrases* 持句神呪經 (1 ผูก)

T1352, *Dhāraṇīpa Sūtra* ธารณีป-สูตร 陀鄰尼鉢經 โดยจู้ถันอุ๋หลัน (1 ผูก)

- 1352 21 0865 อครุปรีตีป-ธารณี (พุททวจนะ ธารณีป-สูตร) (1 ผูก) จินตะวันออก-ฐัถันอุ้หลานแปล
- 1353 21 0866 อครุปรีตีป-ธารณี-วิทยาราช (ธารณีอัครประทีปแห่งตะวันออก) (1 ผูก) สุข-ชฌาน
คูปต์แปล
- 1354 21 0868 อครุปรีตีป-ธารณี-วิทยาราช (ธารณีของตถาคตอัครประทีปแห่งตะวันออก) (1 ผูก)
สุข-ชฌานคูปต์แปล
- 1355 21 0872 อครุปรีตีป-ธารณี-วิทยาราช (พุททวจนะ อารยตถาคตอครุปรีตีปธารณี) (1 ผูก) ช่ง-
ทานปาลแปล
- 1356 21 0874 พุททวจนะ ปุษุปกุฏ-ธารณี ⁷⁵⁹ (1 ผูก) อุ้-จื่อเขียนแปล
- 1357 21 0875 ปุษุป-กุฏ-ธารณี (พุททวจนะ สิงห-วิษณุมกิตโพธิสตุตวปริปฤจจุณา) (1 ผูก) ไม่ทราบ
นามผู้แปล
- 1358 21 0876 พุททวจนะ ปุษุปกุฏธารณี (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1359 21 0877 พุททวจนะ ปุษุป-กุฏ-ธารณี (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1360 21 0878 ษณมุขี-ธารณี (ธารณีหกทวาร) ⁷⁶⁰ (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-645
- 1361 21 0878 ษณมุขี-ธารณี-วยาขยาน ⁷⁶¹ (1 ผูก) รจนาโดยวสุพันธุ-ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1362 21 0881 พุททวจนะ ภทรรกลาตริ ⁷⁶² (1 ผูก) ถัง-อ้อจั้งแปล
- 1363 21 0882 ฐวชคุร-เกยร ⁷⁶³ (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-654
- 1364 21 0883 ฐวชคุร-เกยร (ฐวชคุร-มารุรย) (1 ผูก) ถัง-ศึกษานันทะ-แปล

T1353, *Dhāraṇī of the Eastern, Foremost King of Brightness* 東方最勝燈王陀羅尼經 โดยชฌาน
คูปต์ (1 ผูก)

T1354, *Sutra of the Tathāgata, the Eastern, Foremost King of Brightness* 東方最勝燈王如來經
อีกฉบับหนึ่งโดยชฌานคูปต์ (1 ผูก)

T1355 *Dhāraṇī of the Holy Foremost Brightness, the Radiant Tathāgata* 聖最上燈明如來陀羅
尼經 โดยทานปาล (1 ผูก)

⁷⁵⁹ ปุษุปกุฏ-ธารณี *Puṣpakūṭa-dhāraṇī (Dhāraṇī Incantation of the Heaped Flowers)* สำนักจีนมี
ทั้งหมดสี่ฉบับ ได้แก่ T1356 , T1357, T1358, และ T1359

⁷⁶⁰ ษณมุขี-ธารณี *Ṣaṇmukhī-dhāraṇī (Dhāraṇī of the Six Gates)*

⁷⁶¹ ษณมุขี-ธารณี-วยาขยาน *Ṣaṇmukhī-dhāraṇī-vyākhyāna* เป็นอรรถกถาของษณมุขี-ธารณี ประพันธ์
ขึ้นในอินเดีย มีลักษณะเป็นธารณี คล้ายมนตร์สำหรับสวด

⁷⁶² *Bhadrakalātrī (Sutra of Fine Night)*

⁷⁶³ *Sutra of the Dhāraṇī for Bearing the Banners and Seals* ฐวชคุร-เกยร *Dhvajagra-keyura* มีชื่อ
เรียกย่อๆ ว่า *เซ็งฉวงป้ออันจิง* 勝幢臂印經 และ *เซ็งฉวงอันจิง* 勝幢印經 มีสำนวนแปลอีกสองฉบับ ได้แก่ T1410
勝幡瓔珞陀羅尼經 แปลโดยทานปาล และ T1364 妙臂印幢陀羅尼經 แปลโดยศึกษานันทะ

- 1365 21 0883 ปาหิมผู้มีถ้วหัวหนิจิง (ธารณิลัปปเนตตามสามัญ) ⁷⁶⁴ (1 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-654
- 1366 21 0884 ผัวชัวมีมีปาหิมถ้วหัวหนิจิง (พุททวจนะ ธารณิลัปปเนตตาม) (1 ผูก) ช่ง-ธรรมกัทรแปล
- 1367 21 0884 ผัวชัวต้าผู้เสียนถ้วหัวหนิ (พุททวจนะ มหาสมันตกัทรธารณิ) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1368 21 0885 ผัวต้าชีเป่าถ้วหัวหนิจิง (เจ็ดพุททมหารัตนธารณิ) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1369 21 0885 ไปเขียนอื่นถ้วหัวหนิจิง (หนึ่งแสนมูทราธารณิ) ⁷⁶⁵ (1 ผูก) ถัง-สิกขานันทะแปล
- 1370 21 0886 ผัวชัวถ้วหิมจั้งปาต้าจ้งถ้วหัวหนิจิง (พุททวจนะ วิพุททยาธรรปิฎก-อษฏมหาวินยธ) ⁷⁶⁶ (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1371 21 0888 พุททวจนะ อารยมหา-ธารณิ ⁷⁶⁷ (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1372 21 0889 เจิงหุ้ยถ้วหัวหนิจิง (ธารณิเพิ่มปัญญา) (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1373 21 0889 พุททวจนะ สรวาภายปรทาน-ธารณิ ⁷⁶⁸ (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1374 21 0890 พุททวจนะ สรวธรรมคุณวูหาราช-สูตร ⁷⁶⁹ (1 ผูก) ถัง-อี่จั้งแปล
- 1375 21 0894 พุททวจนะ สรวตถาคต-อชิสฐานสตุตว (อวโลกนพุทท-เกษตร-สนทุสน-วูหาราช-ธารณิ-สูตร) ⁷⁷⁰ (1 ผูก) แปล
- 1376 21 0895 พุททวจนะ เมขลา-ธารณิ ⁷⁷¹ (2 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1377 21 0898 พุททวจนะ มณี-เมขลา-ธารณิ ⁷⁷² (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล

⁷⁶⁴ *Sutra of the Dhāraṇī of the Universal and Esoteric Eight Names* พระพุทธเจ้าสอนเกี่ยวกับธารณิแปลประเภทแก่โพธิสัตว์วัชรสัตว์

⁷⁶⁵ เรียกย่อๆ ว่า ไปเขียนอื่น 百千印

⁷⁶⁶ คัมภีร์ของนิกายหัชยาน

⁷⁶⁷ อารยมหา-ธารณิ *Āryamahā-dhāraṇī* (Great Holy Dhāraṇī)

⁷⁶⁸ สรวาภายปรทาน-ธารณิ *Sarvābhāyapradāna-dhāraṇī* (Dhāraṇī of Bestowing Complete Fearlessness)

⁷⁶⁹ สรวธรรมคุณวูหาราช *Sarvadharmagunavyūharāja-sūtra*

⁷⁷⁰ สรวตถาคต-อชิสฐานสตุตว *Sarvatathāgata-adhiṣṭhānasattva* หรือ อวโลกนพุทท-เกษตร-สนทุสน-วูหาราช-ธารณิ-สูตร *avalokanabuddha-kṣetra-sandarśana-vyūharāja-dhāraṇī-sūtra* ชื่อภาษาอังกฤษ *Dhāraṇī of the Lords Arrangement* มีชื่อเต็มในภาษาจีนว่า 一切如來所護觀察衆生示現佛刹แปลโดยอี่จั้ง พ้องกับหมวดหนึ่งในฉบับภาษาสันสกฤต เป็นคัมภีร์อธิบายหลักคำสอนของนิกายลับ หรือหัชยาน

⁷⁷¹ เมขลา-ธารณิ *Mekhalā-dhāraṇī*

⁷⁷² เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ เมขลา-ธารณิ

- 1378 21 0901 พุทธวจนะ มายาการภทฺร-ธารณีสูตฺร ⁷⁷³ (1 ผูก) จินตะวันออก-จู้ถันอุ้หลันแปล
- 1378 21 0902 มายาการภทฺร-ธารณีสูตฺร (1 ผูก) จินตะวันออก-จู้ถันอุ้หลันแปล
- 1379 21 0902 ผัวชั่วด้าไ้อ้วหลัวหนีจิง (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทธแปล
- 1380 21 0902 ผัวชั่วสั่นเล่อจ้างเจอะจิง (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทธแปล
- 1381 21 0903 ผัวชั่วด้าจี้เสียงถัวหลัวหนีจิง (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทธแปล
- 1382 21 0904 ผัวชั่วสู้มั่งจ้อถัวหลัวหนี (พุทฺธวจนะ บุปเพนิวาสญาณธารณีส) (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทธแปล
- 1383 21 0904 ผัวชั่วสู้มั่งจ้อถัวหลัวหนีจิง (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทธแปล
- 1384 21 0904 พุทธวจนะ ปฺรณศพรี-ธารณีส ⁷⁷⁴ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทธแปล
- 1385 21 0905 ผัวชั่วจิวจ้อถัวหลัวหนีจิง (พุทฺธวจนะ โกกิลธารณีส) ⁷⁷⁵ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทธแปล
- 1386 21 0905 พุทธวจนะ สุรูป-ธารณีส ⁷⁷⁶ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทธแปล
- 1387 21 0906 พุทธวจนะ จันทนงค ⁷⁷⁷ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทธแปล
- 1388 21 0906 พุทธวจนะ อภยงกรี-ธารณีส ⁷⁷⁸ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทธแปล
- 1389 21 0907 ผัวชั่วอุ้เลียงโช่วด้าจ้อถัวหลัวหนี (พุทฺธวจนะ อปริมิตายุสฺ มหาปฺรชฺยุธารณีส) (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทธแปล
- 1390 21 0907 ผัวชั่วลั่วซ้าถัวหลัวหนีจิง (พุทฺธวจนะ แสนธารณีส) ⁷⁷⁹ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทธแปล
- 1391 21 0908 ผัวชั่วถันเท่อหลัวหมาโหยวซุ้งจิง (1 ผูก) จินตะวันออก-ถันอุ้หลันแปล
- 1392 21 0908 มหาศีตปตี-วิทุยาราษฏี ⁷⁸⁰ (1 ผูก) ช่ง-ฝ้าเทียนแปล

⁷⁷³ มายาการภทฺร-ธารณีสูตฺร *Māyākārabhadra-dhāraṇīsūtra*

⁷⁷⁴ ปฺรณศพรี-ธารณีส *Parnaśabarī-dhāraṇī*

⁷⁷⁵ Kokila หมายถึงcuckoo

⁷⁷⁶ สุรูป-ธารณีส *Surūpa-dhāraṇī* เป็นพระสูตรอธิบายวิธีช่วยขจัดทุกข์ของเปรต

⁷⁷⁷ จันทนงค *Candanāṅga (Dhāraṇī of the Sandalwood Limb)*

⁷⁷⁸ อภยงกรี-ธารณีส *Abhayaṅkarī-dhāraṇī*

⁷⁷⁹ สันสกฤต lakṣa จำนวนตัวเลขอินเดียโบราณ เท่ากับ 100,000. ปรีวรรคเป็นจีนแบบถ้ายเสียง 落叉 ถั่วชา, 洛沙 ถั่วชา

⁷⁸⁰ *Mahāśītapatī-vidyārājñī* มหาศีตปตี-วิทุยาราษฏี ชื่อภาษาอังกฤษ *Dhāraṇī of the Holy Daṇḍa [for the Great Cold Forest]* พระผู้มีพระภาคทรงตรัสแก่ราหูที่กำลังหลงทางในป่าใหญ่อันหนาวเหน็บที่อินคิกายตนะ Ingikāyatana พระองค์ทรงสอนมนตร์กระบองทิพย์ (ทัณฑ์) ของมหาศีตปตี ผู้ซึ่งปกป้องคุ้มครองจากภัยสัตว์ร้าย แมลงมีพิษ และอสุรกาย

- 1410 21 0925 ผิวชั่วเชิงพันอิงถั่วถั่วหนิง⁷⁸⁸ (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1411 21 0926 พุทธวณะ ปทุมเนตร-ธารณี⁷⁸⁹ (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1412 21 0926 ผิวชั่วเป่าเชิงถั่วถั่วหนิง (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1413 21 0927 ผิวชั่วจุนเชิงต้าหมิงหวังจิง (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1414 21 0928 ผิวชั่วจุนเชิงถั่วถั่วหนิง (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1415 21 0928 มหาวชรเมรุสิขรภูฏาคาร-ธารณี⁷⁹⁰ (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1416 21 0931 วชรวิธารณ-ธารณี⁷⁹¹ (1 ผูก) ช่ง-ไมตรีภัทรแปล
- 1417 21 0932 พุทธวณะ วชรวิธารณ-ธารณี⁷⁹² (1 ผูก) หยวน-ชวา-ลูปะแปล
- 1418 21 0933 ผิวชั่วอู๋เซี่ยหู่ไหลอันเชียงชันเมย์อู่กู่ยจิง (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1419 21 0936 สมพุทธภายิต-ปรัตติมาลภษณ-วิวรนี (ปรัตติมาลภษณ)⁷⁹³ (1 ผูก) ชิง-ก่าโปสเกียบสแปล
- 1420 21 0956 หลงซู่ฮึงลุ่น (นาการชุนปญจวิทยา)⁷⁹⁴ (2 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- หมวดวินัย เล่มที่ 22-24**
- 1421 22 0001 ปญจารุคิก-วินย (มหัสาสก-วินย) (30 ผูก) หลิวช่ง-พุทธชีวะและเต้าเชิงแปล
- 1422 22 0194 เอ.มหัสาสกวินัย 5 ภาค (1 ผูก) หลิวช่ง-พุทธชีวะแปล-423-424
- 1422 22 0200 บี.มหัสาสก-วินย-ปรัตติโมภษ-สูตร (1 ผูก) หลิวช่ง-พุทธชีวะแปล
- 1423 22 0206 มหัสาสก-ภิกษุณี-วินย (1 ผูก) เหลียง-หมิงหุ้ยรวบรวม
- 1424 22 0214 หมี่ซาไซเจี้ยหมัวเป็น⁷⁹⁵ (1 ผูก) ถัง-ไถ่ก้งบันทึก
- 1425 22 0227 มหาสาณิก-วินย⁷⁹⁶ (40 ผูก) จันตะวันออก-พุทธภัทรและฝ่าเสียนแปล

⁷⁸⁸ เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของพระสูตร *ฐวชฺชร-เกยฺร* (T1363)

⁷⁸⁹ ปทุมเนตร Padmanetra เนตรสีน้ำเงินของอวโลกิเตศวร

⁷⁹⁰ มหาวชรเมรุสิขรภูฏาคาร-ธารณี *Mahāvajrameruśikharakūṭāgāra-dhāraṇī*

⁷⁹¹ วชรวิธารณ-ธารณี *Vajravīdāraṇa-dhāraṇī*

⁷⁹² เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ *วชรวิธารณ-ธารณี* แต่ส่วนที่เดิมข้างหน้าซึ่งเป็นภาคอภิปรายย่อ ๆ ไม่มีในฉบับนี้

⁷⁹³ สมพุทธภายิต-ปรัตติมาลภษณ-วิวรนี *Sambaddhabhāṣita-pratimālakṣaṇa-vivaraṇī* เรียกย่อ ๆ ว่า *ปรัตติมาลภษณ* *Pratimālakṣaṇa*, แปลจากฉบับริเบตโดยก่าโป สเกียบส์ ในต้นศตวรรษที่ 18

⁷⁹⁴ ปญจ-วิทยา วิชาห้าประการที่เรียนศึกษาในอดีตของอินเดีย ได้แก่ ศพุทธ-วิทยา, ศีลุปกรม-สุถาน-วิทยา, จิกิตสา-วิทยา (การแพทย์), เหตุ-วิทยา, อรุยาตม-วิทยา

⁷⁹⁵ 彌沙塞 Mahīśāsaka school นิกายมหัสาสก

⁷⁹⁶ *Mahāsāṃghika-vinaya* มหาสาณิก-วินย เป็นฉบับวินัยของนิกายมหาสังฆิกะ

- 1426 22 0549 มหาสาธุก-วินย บทบัญญัติศีลพระภิกษุ (1 ผู้) จันตะวันออก-พุทธภัทรแปล
- 1427 22 0556 มหาสาธุก-วินย บทบัญญัติศีลภิกษุณี (1 ผู้) จันตะวันออก ฝ่าเสียนและจเวียเสียนแปล
- 1428 22 0567 ธรรมคูปตก-วินย หรือ จาตุรวัฏทิก-วินย (60 ผู้) โห้วฉิน-พุทธยศัสและฝัวเนี่ยนแปล
- 1429 22 1015 จาตุรวัฏทิก-วินย (บทบัญญัติศีลสำหรับภิกษุ) (1 ผู้) โห้วฉิน-พุทธยศัสแปล
- 1430 22 1023 จาตุรวัฏทิก-วินย (บทบัญญัติศีลสำหรับภิกษุ) (1 ผู้) โห้วฉิน-พุทธยศัสแปล
- 1431 22 1030 จาตุรวัฏทิก-วินย (บทบัญญัติศีลสำหรับภิกษุณี) (1 ผู้) โห้วฉิน-พุทธยศัสแปล
- 1432 22 1041 ถันอู่เต้อลวี่ปูเจ้าเจียมหัว (1 ผู้) เฉาเวย-สังฆวรมันแปล
- 1433 22 1051 เจียมหัว (1 ผู้) เฉาเวย-ถันตีแปล
- 1434 22 1065 ชื่อเฟินปี่ชีวหนีเจียมหัวฝ่า (วิธีอยู่กรรมของภิกษุณีตามธรรมคูปตก-วินย) (1 ผู้) หลิวซ่ง-คุณวรมันแปล
- 1435 23 0001 ทศ-ภาณวาร-วินย (สรวาสติวาท-วินย) (61 ผู้) โห้วฉิน-ปณยตระและกุมารชีฟแปล
- 1436 23 0470 ทศ-ภาณวาร-ภิกษุ-ปฺราติโมกษสุ (1 ผู้) หยาวฉิน-กุมารชีฟแปล
- 1437 23 0479 ทศ-ภาณวาร-ภิกษุณี-ปฺราติโมกษสุ (1 ผู้) หลิวซ่ง-ฝ่าเสียนรวบรวม
- 1438 23 0489 ต้าซาเหมินไป้อเจียมหัวฝ่า (วิธีอยู่กรรมหนึ่งร้อยหนึ่งประการของภิกษุ)⁷⁹⁷ (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1439 23 0496 ทศายุย-วินย (1 ผู้) หลิวซ่ง-เซ่งฉีรวบรวม
- 1440 23 0503 ซ่าปั่วตัวผีหนีผีปั่วซา (สรวาสติวาท-วินย-วิภาษา)⁷⁹⁸ (9 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1441 23 0564 สรวาสติวาทวินยมาตุถกา⁷⁹⁹ (10 ผู้) หลิวซ่ง-สังฆวรมันแปล
- 1442 23 0627 มุล-สรวาสติวาท-วินย-วิภงค (วินย-วิภงค) (50 ผู้) ถัง-อี่จั้งแปล
- 1443 23 0907 มุล-สรวาสติวาท-ภิกษุณี-วินย-วิภงค⁸⁰⁰ (20 ผู้) ถัง-อี่จั้งแปล

⁷⁹⁷ หนึ่งร้อยหนึ่งพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวข้องกับการอุปสมบท เป็นการสรุปย่อๆ มีความยาว 1 ผู้ ของ T1437

⁷⁹⁸ สรวาสติวาท-วินย-วิภาษา *Sarvāstivāda-vinaya-vibhāṣā* เป็นอรรถกถาของสรวาสติวาท-วินย ไม่ปรากฏนามผู้แปล เข้าใจว่าแปลในสมัยราชวงศ์ฉิน ค.ศ. 351 – ค.ศ. 431

⁷⁹⁹ สรวาสติวาทวินยมาตุถกา *Sarvāstivāda-vinaya-mātrkā* หรือ สรวาสติวาทนิกายวินย-มาตุถกา *Sarvāstivādanikāyavinaya-mātrkā* รู้จักในชื่อย่อว่า สรวาสติวาทวินย 薩婆多毘尼, หรือ วินยมาตุถกา 毘尼摩得伽, และ มาตุถกา 摩得伽 แปลโดยสังฆวรมันในปีค.ศ. 435 เป็นวินยที่กลั่นกรองมาจาก สรวาสติวาทวินย 十誦律 (T1435)

- 1444 23 1020 มุล-สรวาสติวาท-วินย-ปรวรรษา (4 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1445 23 1041 มุล-สรวาสติวาท—วินย-วรษา (1 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1446 23 1044 มุล-สรวาสติวาท—วินย-ปรวารณา (1 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1447 23 1048 มุล-สรวาสติวาท—วินย-จุมม-ขนุทธ⁸⁰¹ (2 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1448 24 0001 มุล-สรวาสติวาท—วินย-ไภษช (18 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1449 24 0097 มุล-สรวาสติวาท—วินย-กฐิน (1 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1450 24 0099 มุล-สรวาสติวาท—วินย-สงฆเมท-กรณ⁸⁰² (20 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1451 24 0207 มุลสรวาสติวาท-วินย-กษุทรก-วสตุ หรือ (วินย-กษุทรก-วสตุ)⁸⁰³ (40 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1452 24 0415 มุลสรวาสติวาท-นิทาน-มาตุถกา⁸⁰⁴ (10 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1453 24 0455 สรวาสติวาทหนึ่งร้อยหนึ่งพิธีกรรม (เรียกย่อๆ ว่า หนึ่งร้อยหนึ่งพิธีกรรม) (10 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1454 24 0500 มุลสรวาสติวาท-ปรัตติโมกษ-สูตร (1 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1455 24 0508 มุลสรวาสติวาท-ภิกษุณี-ปรัตติโมกษ-สูตร (1 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1456 24 0517 มุลสรวาสติวาท-นิทาน-มาตุถกา-อุททาน (1 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1457 24 0520 มุลสรวาสติวาท-วินย-กษุทรก-วสตุ-อุททาน (1 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1458 24 0525 สรวาสติวาท-วินย-สงคุร⁸⁰⁵ (14 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1459 24 0617 มุลสรวาสติวาท-วินย-โศลก (3 ผู้ก) ถัง-อั้งจั้งแปล
- 1460 24 0659 ปรัตติโมกษ-สูตร⁸⁰⁶ (1 ผู้ก) โห้วเว่ย-ปรัชญารุจั้งแปล

⁸⁰⁰ มุลสรวาสติวาท-ภิกษุณี-วินย-วิภังค *MūlaSarvāstivāda-bhikṣuṇī-vinaya-vibhaṅga* มีความยาว 20 ผู้ก แปลในปีค.ศ. 710

⁸⁰¹ *Pāli camma-khandhaka*

⁸⁰² แก้วปริเฉทแรกเป็นพุทธประวัติที่เป็นของฝ่ายมุลสรวาสติวาท

⁸⁰³ มุลสรวาสติวาท-วินย-กษุทรก-วสตุ *Mūlasarvāstivāda-vinaya-kṣudraka-vastu*, รู้จักในชื่ออื่นว่า วินย-กษุทรก-วสตุ *Vinaya-kṣudraka-vastu* 毘奈耶雜事 มีความยาว 40 ผู้ก แปลโดยอั้งจั้งในปีค.ศ. 710 เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับวินัยบัญญัติของสรวาสติวาท เช่นเดียวกับพระวินัยใน T1451

⁸⁰⁴ มุลสรวาสติวาท-นิทาน-มาตุถกา *Mūlasarvāstivāda-nidāna-māṭṛkā* เป็นวินัยบทเพิ่มเติม ในกิจกรรมต่างๆ เช่นการสร้างสถูป การสร้างวัด เป็นต้น

⁸⁰⁵ *Sarvāstivādavinaya-saṃgraha*

⁸⁰⁶ *Prātimokṣasūtra*

- 1461 24 0665 วินย-ทวารวชิศติ-ปรัสนนารถ-ศาสฺตร ⁸⁰⁷ (1 ผูก) รัตนโดยพุทธตราตระ-เงิน-ปรมา
รตแปล
- 1462 24 0673 สมณุตปาสาทิกา⁸⁰⁸ (18 ผูก) สังฆกัทรแปล
- 1463 24 0801 ผินิหมุจิง (การล่งละเมียดบญญติ)⁸⁰⁹ (8 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1464 24 0851 ปี่ไนเย (วินัย) ⁸¹⁰ (10 ผูก) หยวณิน-จูฬวเนนแปล-382
- 1465 24 0899 ศาริปุตร-ปริปฏจนา- ⁸¹¹ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1466 24 0903 อุปาติ-ปริปฏจนา (1 ผูก) ช่ง-คุณวรรณแปล
- 1467 24 0910 ผัวชัวพันเจียจู้เป่าซิงจั้งจิง (พุทธวณะ โทษหนักเบาของการล่งละเมียดศีล) (1
ผูก) โห้วอัน-อันซือเกาแปล
- 1468 24 0911 ผัวชัวมู่เหลียนลั่วเวินจิง ⁸¹² (พุทธวณะ มหา-เมาทคฺลยยน ปริปฏจนา) (1 ผูก) ช่ง-
ฝ่าเทียนแปล
- 1469 24 0912 พุทธวณะ กาศยปสงวร-สุตร ⁸¹³ (1 ผูก) ช่ง-จิวิจิงเชิงแปล
- 1470 24 0912 ต้าปี่ชัวซันเชียนเวยอี (จิวิวัตรสามพันข้อของภิกษุสงฆ์) ⁸¹⁴ (2 ผูก) โห้วอัน-อันซือ
เกาแปล

⁸⁰⁷ *Treatise Elucidating Twenty-Two Vinaya Stanzas* หรือ วินย-ทวารวชิศติ-ปรัสนนารถ-ศาสฺตร *Vinaya-dvāvijñati-prasannārtha-śāstra* เป็นปกรณ์พิเศษวินัยของนิกายสัมมัตติยะ เป็นหนึ่งในสี่สาขาของवादสีปุตริยะนิกายของสรวีรวาท ประกอบด้วยยี่สิบสองกาพย์และอรรถกถาร้อยแก้ว วิเคราะห์การจำแนกประเภทของวินัย

⁸⁰⁸ *The All-pleasing: A Commentary on the Rules of Discipline* การแปลสอดคล้องกับภาคในคัมภีร์บาลี *สมันตปาสาทิกา* เป็นอรรถกถาวินัย รัตนโดยอัสวโฆษ แปลโดยสังฆกัทร ในปีค.ศ. 488

⁸⁰⁹ เป็นชนิดกลุ่มที่มี เจ็ดประเภท

⁸¹⁰ เป็นงานแปลเกี่ยวกับวินัยที่เก่าสุดและยังคงอยู่ คำอธิบายข้อศีลวินัยยังไม่สมบูรณ์เต็มรูปแบบ จึงคาดว่าในขณะนั้นยังเป็นช่วงพัฒนาการกฎวินัย มีเนื้อหาบางส่วนที่คล้ายคลึงกับฉบับแปลของกุมารชีพ

⁸¹¹ *ศาริปุตร-ปริปฏจนา-สุตร Sāriputra-paripṛcchā-sūtra* (*Sutra on the Inquiry of Sāriputra*) เป็นคัมภีร์มหาสังฆิกะที่ปริวรรตเป็นจีนในสมัยจิ้นตะวันออก (ค.ศ. 317-ค.ศ. 420) มีชื่ออื่นเรียกว่า *ผุชัววินอวี* 菩薩問 喻 เนื้อหาอภิปรายเกี่ยวกับนิกายต่างๆ ในอินเดียโบราณ โดยอาศัยภาคที่พบใน *Sutra of Mañjuśrī's Questions* 文殊問經

⁸¹² *Mahā-maudgalyāyana* มหา-โมทคัลยยน

⁸¹³ *Kāśyapaśamvara sūtra*

⁸¹⁴ เรียกได้ในชื่ออื่นๆ ว่า *ปี่ชัวซันเชียนเวย* 比丘三千威, *อีจิง* 儀經, *เจิงเวยอีจิง* 僧威儀經, *ต้าเจิงเวยอี* 大僧威儀經, และ *ซันเชียนเวยอีจิง* 三千威儀經. เชื่อว่าเป็นคัมภีร์ที่ประพันธ์ขึ้นในประเทศจีน หลังจากศัลพระวินัยข้อบังคับได้บัญญัติขึ้นดีเรียบร้อยแล้ว เป็นคัมภีร์ที่อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับจริวัตรหรือวัตรปฏิบัติที่

- 1471 24 0926 ซาหมีสือเจียปึงเวยอี (ศีลสิบและวัตรปฏิบัติของสามเณร)⁸¹⁵ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1472 24 0932 ซาหมีเวยอี (วัตรปฏิบัติของสามเณร) (1 ผูก) ช่ง-คุณวรมันแปล
- 1473 24 0935 ผัวซัวซาหมีสือเจียอีเจ้อจิง (พุทธวจนะ กฎระเบียบพิธีและศีลสิบของสามเณร) (1 ผูก) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1474 24 0937 ซาหมีหนีเจียจิง (คัมภีร์ศีลสามเณร)⁸¹⁶ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1475 24 0938 ซาหมีหนีลีเจียเหวิน (คัมภีร์ศีลสามเณร)⁸¹⁷ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1476 24 0939 พุทธวจนะ ลักษณะศีลห้าของอุบาสก (1 ผูก) ช่ง-คุณวรมันแปล
- 1477 24 0944 ผัวซัวเจียเซียวโจจิง (พุทธวจนะ ศีลแปดเป่าภัยพิบัติ) (1 ผูก) อุ๋-จื่อเจียนแปล
- 1478 24 0945 มหา-ปรัชาปติ-ภิกษุณี-สูตร⁸¹⁸ (2 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1479 24 0955 ผัวซัวปี่จู่อู่ฝ่าจิง (พุทธวจนะ องค์ธรรมห้าของภิกษุ) (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1480 24 0956 ผัวซัวปี่จูเจียซีเจียสือฝ่าจิง (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1481 24 0957 ผัวซัวอู่ช่งปู้ซื่อจิง (1 ผูก) ช่ง-จวีทวิจิงเซิงแปล
- 1482 24 0958 ผัวอาผิถันจิงซูเจียเซียงผิน⁸¹⁹ (2 ผูก) เฉิน-ปรมารณแปล ปี 557-569
- 1483 24 0972 เอ. ผัวซัวมู่เหลียนเวินเจียลวี่จิงอู่ไปซิงจั้งซื่อ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1483 24 0983 บี. ผัวซัวมู่เหลียนเวินเจียลวี่จิงอู่ไปซิงจั้งซื่อจิง (2 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1484 24 0997 มหายาน-พุทธ-หุม-ชาล-สูตร (2 ผูก) โห้วฉิน-กุมารชีพ-406
- 1485 24 1010 ผูซ้ออิงหลัวเป็นเยจิง (มูลกิจของรัตเกล้าโพธิสัตว์สูตร)⁸²⁰ (2 ผูก) หยาวฉิน-จูผัวเนี่ยนแปล

จดงามสามพันประการอันเป็นวิถีชีวิตของนักปฏิบัติชาวพุทธ แบ่งออกเป็นสองส่วน สำหรับคฤหัสถ์และผู้อาศัยอยู่วัด สำหรับหมวดของพระภิกษุและภิกษุณีแบ่งออกเป็นวัตรปฏิบัติที่เข้มงวด ปานกลาง และปณิณณะ สำหรับฝ่ายคฤหัสถ์ให้ปฏิบัติตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้เป็นกัลยาณมิตร

⁸¹⁵ ภาษาสันสกฤต สรามเณร-สจฺวาร

⁸¹⁶ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ คัมภีร์สำหรับศีลสามเณร

⁸¹⁷ Text for Śrāmaṇerī Precepts คัมภีร์สำหรับศีลสามเณร

⁸¹⁸ *Mahā-prajāpatī-bhikṣunī-sūtra*

⁸¹⁹ พระสูตรนี้มีชื่อเรียกอื่น ๆ คือ *ซูเจียเซียงผินอาผิถันจิง* 出家相品阿毘曇經 และ *ผัวอาผิถันจิงซูเจียเซียงผินตี้อี้* 佛阿毘曇經出家相品第一 เป็นคัมภีร์ที่อธิบายความหมายลึกซึ้งของคำว่าอภิสรรณและวินัย “ความหมายลึกซึ้งของอภิสรรณ” คือการทำวิถีชีวิตของสมณะให้สมบูรณ์ซึ่งหมายถึงการทำให้บรรลุผลแห่งความเป็นสมณะ ซึ่งมีสี่ระดับ โดยการปฏิบัติปฏิจางสมุปาบท และเข้าใจอริยสัจสี่ ในภาคของพระวินัย “ความหมายลึกซึ้งของพระวินัย” อธิบายลักษณะปณิณณะของพระวินัย คัมภีร์นี้ได้รับอิทธิพลจากนิกายสรวาสตาวาท

- 1486 24 1023 โข้วสื้อสั้นเจียจิง (สมาทานทศกุศลศีล) (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1487 24 1028 ผัวชั่วผู้ชำน้อยเจียจิง (1 ผู้) ช่ง-คุณวรมันแปล
- 1488 24 1034 อุปาสก-ศีล-สูตร (อุปาสก-ศีล) ⁸²¹ (7 ผู้) เป่ยเหลียง-ธรรมกษेत्रแปล
- 1489 24 1075 ปรมารตสวรวุฏฐิตศุขนิรเทศ สูตร ⁸²² (1 ผู้) โห้วฉิน-กุมารชีพแปล
- 1490 24 1081 ปรมารตสวรวุฏฐิตศุขนิรเทศ สูตร (1 ผู้) ช่ง-ฝ่าไห้แปล
- 1491 24 1086 ผู้ช่าจั้งจิง (1 ผู้) เหลียง-สังฆภัทรแปล
- 1492 24 1090 ผัวชั่วเชอลี่ผู้ห่วยกั้วจิง (พุทธภายิต สาริบุตรขมาสูตร) (1 ผู้) (โห้วอัน-อันชื่อเกาแปล)
- 1493 24 1091 ตริ-สกนุชก-ปรวรุตน (กรุมารณ-ปรีติปรัศรัพธิ-สูตร) ⁸²³ (1 ผู้) สุข-ชฌานคุปต์และธรรมคุปต์แปล -585-600
- 1494 24 1095 กรุมารณ-วิสุทฺธิ-สูตร ⁸²⁴ (1 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1495 24 1100 สั้นกงจั้งจิง (1 ผู้) สุข-ชฌานคุปต์แปล
- 1496 24 1102 ผัวชั่วเจ็งกงจั้งจิง (1 ผู้) หยวนเวย-พุทธศานติแปล
- 1497 24 1104 ผัวชั่วต้าเจ็งเจียจิง (พุทธวณะ มหายานศีล) ⁸²⁵ (1 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล
- 1498 24 1104 ผัวชั่วปาจ้งจ้างหยั่งกงเต้อจิง (พุทธวณะ คุณแปลประการของอุโปสถ) ⁸²⁶ (1 ผู้) ช่ง-ทานปาลแปล

⁸²⁰ มูลกิจของรัดเกล้าของโพธิสัตว์สูตร *Bodhisattvas' Diadem Primary Activities Sutra*

⁸²¹ อุปาสก-ศีล-สูตร *Upāsaka-sīla-sūtra*, หรือ อุปาสก-ศีล *Upāsaka-sīla* เป็นที่รู้จักในชื่ออื่นว่า โยวพั่วไซ้เจียเป็น (มูลศีลอุบาสก) 優婆塞戒本 และ ชั่นเซ็งจิง 善生經 เป็นพระสูตรอธิบายโพธิสัตว์ศีลของอุบาสรวมทั้งปณิธานของโพธิสัตว์และการปฏิบัติ อธิบายศีลแปดข้อสำหรับโพธิสัตว์คฤหัสถ์ และศีลหกข้อสำหรับภรรวาส ชื่อพระสูตรชั่นเซ็งจิง 善生經 ไปพ้องกับชื่อในทีฆราคม T1 และต่างจากพระสูตรชั่นเซ็งจื่อจิง 善生子經ใน T17

⁸²² สำนวนแปลอีกฉบับของ ปรมารตสวรวุฏฐิตศุขนิรเทศ สูตร *Paramārthasamvṛtisatyānirdeśa sūtra* โดยกุมารชีพ

⁸²³ ตริ-สกนุชก-ปรวรุตน *Tri-skandhaka-pravartana*, กรุมารณ-ปรีติปรัศรัพธิ-สูตร *Karmāvaraṇa-pratiprasrabdhi-sūtra* (Repentance Sutra for those in the Three Classes of the Great Vehicle)

⁸²⁴ กรุมารณ-วิสุทฺธิ-สูตร *Karmāvaraṇa-viśuddhi-sūtra*

⁸²⁵ พุทธมณฑลสูตร ความหมายชื่อในภาษาอังกฤษคือ *Sutra of the Great Vehicle Precepts* (มหายานศีลสูตร)

⁸²⁶ คำว่า อุโปสถ 長養 ในภาษาจีนมีคำเขียนต่างๆ เช่น 說戒, 淨住, 善宿, 布薩, 布沙他, 布灑他, และ 褒沙陀

- 1499 24 1104 โพธิสตุตฺวา-ศีล-กัมมัน-วญฺญชน ⁸²⁷ (1 ผูก) รัตนาคโดยไมเตรยโพธิสัตฺว์-ถัง-เสวียนจั้งแปล649
- 1500 24 1107 มุลโพธิสตุตฺวา-ศีล ⁸²⁸ (1 ผูก) รัตนาคโดยไมเตรย-เปยเหลียง-ธรรมกเขมแปล -414-421
- 1501 24 1110 โพธิสตุตฺวา-ศีล สุตฺร (โพธิสตุตฺวา-ปฺราติโมกฺษ) ⁸²⁹ (1 ผูก) รัตนาคโดยไมเตรยโพธิสัตฺว์-ถัง-เสวียนจั้งแปล-649
- 1502 24 1115 ผุซำโซ่วใจจิง (โพธิสัตฺว์วิกาลโกชนาสุตฺร) ⁸³⁰ (1 ผูก) จินตวันตก-เนี้ยเต้าเงินแปล
- 1503 24 1116 โยพัวไส้อู่เจียเวยอิจิง (ปญฺจศีลและวัตรปฏิบัติของอุบาสก) (1 ผูก) ช่ง-คุณวรรณแปล
- 1504 24 1121 ผุซำอู่ฝำซันห่วยเหวิน (คำขอขมาเมืองศีลธรรมห้าของพระโพธิสัตฺว์) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

หมวดอรรถถา และหมวดอภิธรรม เล่มที่ 25-29

- 1505 25 0001 ชื่ออาหันมู่เซาเจีย (ไตรธรรมก ศาสฺตฺร) (บางส่วน) (2 ผูก) กุมารพุทธิแปลจากแรงผลักดันของท่านเต้าอัน -382
- 1506 25 0015 ไตรธรรมก ศาสฺตฺร (ตรี-ธรรมิก-ขณฺฑ) ⁸³¹ (3 ผูก) จินตวันออก-สังฆทเวแปลใหม่จาก T1505
- 1507 25 0030 ปุณฺย-วิภังค (5 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1508 25 0053 อาหันโฆวเจียสือเอ้อร์อินหยวนจิง (1 ผูก) โห้วฮั่น-อันเกาและเหยียนฝัวเถียว
- 1509 25 0057 มหาปฺรชฺญาปารมิตา-ศาสฺตฺร (มหาปฺรชฺญา-ปารมิโตปเทศ) (100 ผูก) (อรรถถาของมหาปฺรชฺญาปารมิตา-สุตฺร) รัตนาคโดยนาคารชุน-โห้วฉิน-กุมารชีฟแปล

⁸²⁷ เนื้อหาในคัมภีร์นี้ นำมาจากจากโยคจารกฺกมฺ

⁸²⁸ เป็นอีกสำนวนแปลหนึ่งที่อธิบายมหานิสิต ซึ่งเก็บใจความสำคัญมาจาก โพธิสตุตฺวา-จฺรยา-นิริเทศ *Bodhisattva-caryā-nirdeśa*

⁸²⁹ โพธิสตุตฺวา-ศีล สุตฺร *Bodhisattva-sīla sūtra*, หรือ โพธิสตุตฺวา-ปฺราติโมกฺษ *Bodhisattva-prātimokṣa* เก็บใจความสำคัญมาจากโยคจารกฺกมฺ-ศาสฺตฺร ที่อธิบายศีลของโพธิสัตฺว์ (โพธิสตุตฺวา-ปฺราติโมกฺษ)ตามคติของจีนถือว่าไมเตรยโพธิสัตฺว์เป็นผู้รจนา โพธิสตุตฺวา-ปฺราติโมกฺษ แต่สำหรับธิเบตถือว่าเป็นองค์จะเป็นผู้รจนา

⁸³⁰ 受齋 (สันสกฤต *upavāsam upavasataḥ*) เทียบได้กับ วิกาลโกชนา [ผู้แปล]

⁸³¹ ไตรธรรมก ศาสฺตฺร *Tridharmaka śāstra* (อิราควาให้ชื่อว่า ไตร-ธรรมิก-ขณฺฑ *Tri-dharmika-khaṇḍa*) เป็นคัมภีร์ของนิกายปุกฺลาวาท (วาทสิปฺตฺริยสะ) ที่มีเหลือเพียงจำนวนน้อย สำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งที่มิมีเนื้อหาสำคัญที่ต่างกันและแปลเพียงบางส่วนในปีค.ศ. 382 โดยกุมารพุทธิ ได้แก่ T1505 สังฆทเวจึงต้องมาแปลใหม่ซ้ำอีกครั้งหนึ่งในปีค.ศ. 391

- 1520 26 0010 สัทธรรมปุณฑริกโกปเทศ⁸³⁸ (1 ผู้ก) รจนาโดยวสุพันธ์ุ-หยวนเวย-รัตนมติและเซิงหล้งแปด
- 1521 26 0020 ทศภูมิิก-วิภาษา (หรือทศภูมิิก-วิภาษา-ศาสฺตร) ⁸³⁹ (17 ผู้ก) รจนาโดยนาคารชุน-ไห้วฉิน-กุมารชีฟแปด-405
- 1522 26 0123 ทศภูมิิก-สุตฺร-ศาสฺตร (หรือทศภูมิิกภาย) ⁸⁴⁰ (12 ผู้ก) รจนาโดยวสุพันธ์ุ-ไห้วเว่ย-โพธิริจแปด
- 1523 26 0204 รตนกฺกุ-สุตฺร-ศาสฺตร (มหารตนกฺกุธรรมปรยายศตสาหสิริกปริวรรตกาศยปปริวรรตฎีกา) ⁸⁴¹ (4 ผู้ก) ไห้วเว่ย-โพธิริจแปด
- 1524 26 0230 สุขาวตฺวิยฺโฮปเทศ ⁸⁴² (1 ผู้ก) รจนาโดยวสุพันธ์ุ- หยวนเวย-โพธิริจแปด-529

⁸³⁷ *Saddharma-puṇḍarikôpadeśa* สัทธรรม-ปุณฑริกโกปเทศ มีชื่อเรียกอื่นๆ ว่า ฝ่าฮว่าลุ่น 法華論 (ปุณฺทริกศาสฺตร), หรือ เมี่ยวฝ่าเหลียนฮว่าจิงลุ่น 妙法蓮華經論 (สัทธรรมปุณฺทริกสุตฺรศาสฺตร), และเหลียนฮว่าจิงลุ่น 蓮華經論(ปุณฺทริกสุตฺรศาสฺตร), เป็นอรรถกถาฉบับย่อของ สัทธรรมปุณฺทริกสุตฺร รจนาโดยวสุพันธ์ุ เน้นเฉพาะวรรคนำ, วรรคอุบาย, และวรรคอุปมา เนื้อความสอดคล้องตามสัทธรรมปุณฺทริกสุตฺรสำนวนแปลของเนปาลมากกว่าสำนวนแปลของกุมารชีฟ

⁸³⁸ *Saddharmapuṇḍarikôpadeśa* เช่นเดียวกับ พระสุตฺร T1519 แต่แปลโดยรัตนมติและเซิงหล้ง แต่ชื่อคัมภีร์ในพากย์ภาษาจีนจะต่างออกไปเล็กน้อย ดังนี้ เมี่ยวฝ่าเหลียนฮว่าจิงโยวปฺวีเถเซอ 妙法蓮華經論憂波提舍

⁸³⁹ ทศภูมิิก-วิภาษา *Daśabhūmika-vibhāṣā* มีอีกชื่อหนึ่งว่า ทศภูมิิก-วิภาษา-ศาสฺตร *Daśabhūmika-vibhāṣā-sāstra* ชื่อภาษาจีน สือจู้ฝัฝัวชาลุ่น, 十住毘婆沙論, เป็นอรรถกถาของทศภูมิิก-สุตฺร (十地經 ต่อเชื่อมเป็นโพธิสัตว์ภูมิสิบ) มีความยาว 17 ผู้ก รจนาโดยนาคารชุน แปลโดยกุมารชีฟในปีค.ศ. 405 เป็นอรรถกถาอธิบายลำดับขั้นของโพธิสัตว์ที่อยู่ในอวตังสกสุตฺร และบรรจุคำอธิบายขั้นแรกๆ เกี่ยวกับบอมีตกะ ในปริเฉทที่สิบ เกี่ยวกับการถอนขจัดบาป

⁸⁴⁰ ทศภูมิิกสุตฺร-ศาสฺตร *Daśabhūmikasūtra-sāstra*, หรือ ทศภูมิิกภาย *Dasabhūmikabhāṣya*, หรือ ทศภูมิ-วฺยาขฺยาน *Daśabhūmi-vyākhyāna* ชื่อภาษาจีน สือตี่จิงลุ่น, 十地經論, มีความยาว 12 ผู้ก, T1522, รจนาโดยวสุพันธ์ุปริวรรตเป็นจีนโดยโพธิริจและคนอื่นๆ ในคริสศตวรรษที่หก มักเรียกคัมภีร์นี้ว่า ทศภูมิิกศาสฺตร 十地論, และภูมิิกศาสฺตร 地論 เป็นคำอธิบายประเด็นสำคัญที่ขยายความออกไปอีกของปริเฉทที่สิบในอวตังสกสุตฺร ซึ่งมีหลายหัวข้อ เช่น วิชฺญาณแปด (วิชฺญาณแปด), อวิชชา, ตริกาของพระพุทธเจ้า, บทบัญญัติพระวินัย เหตุปัจจัยแห่งพุทธภาวะ เป็นต้น

⁸⁴¹ *Ratnakūṭa sūtra śāstra* (*Mahāratnakūṭadharmaparyāyaśatasāhasrikaparivartakāśyapaparivarta ṭīkā*)

⁸⁴² สุขาวตฺวิยฺโฮปเทศ *Sukhāvātīvyūhōpadeśa* คัมภีร์นี้อธิบายการเกิดใหม่ในแดนสุขาวดีว่าเป็นมรรคแห่งโพธิสัตว์ ในภาพแรกอธิบายถึงการตั้งปณิธานไปเกิดใหม่ในแดนสุขาวดี สรรเสริญคุณแห่งพระอมิตภพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ ในภาคร้อยแก้วอธิบายถึงสติห้าประเภท, การสรรเสริญคุณ, การกราบไหว้, การปฏิบัติภาวนา, การอุทิศบุญกุศล เป็นต้น

- 1525 26 0233 ไมเตรย-ปริปฏฺจ โลกเทศ⁸⁴³ (9 ผูก) โห้วเวย-โพธิจริแปล
- 1526 26 0273 เป้าจี้จิงซือฝ่าโยวปัวถิเชอ⁸⁴⁴ (1 ผูก) เวยตะวันออก-วิมุกติเสนา และเถาตมปรัชญารุจิแปล
- 1527 26 0277 เนียผันลุ่น (ปรินิรฺวณศาสนสูตร) (1 ผูก) หยวนเวย-ธรรมโพธิแปล
- 1528 26 0281 เนียผันจิงเป็นโฮ้วจินอุ้เจียลุ่น⁸⁴⁵ (1 ผูก) รจนาโดยวสุพันธุ-เถิน-ปรมารถแปล
- 1529 26 0283 อี้เจียจิงลุ่น (พุทธปรินิรฺวณอนุศาสนสูตร) (1 ผูก) เถิน-ปรมารถแปล
- 1530 26 0291 พุทธภูมิสูตร-ศาสนสูตร หรือพุทธภูมิ-ศาสนสูตร⁸⁴⁷ (7 ผูก) ถัง-รจนาโดยพันธุประภาเสวียนจั้งแปล-650
- 1531 26 0328 คายสิริษ-สูตร-ฎีกา⁸⁴⁸ (2 ผูก) โห้วเวย-โพธิจริแปล
- 1532 26 0337 วิเศษจินตพหุมปริปฏฺจนา-ศาสนสูตร⁸⁴⁹ (4 ผูก) โห้วเวย-โพธิจริแปล

⁸⁴³ ไมเตรย-ปริปฏฺจ โลกเทศ *Maitreya-paripṛcchôpadeśa* (Treatise on the Sutra of the Questions Asked by Maitreya) เป็นอรรถกถาของหมี่เล่อผู้ชำระส่วนเป็นเหี้ยนจิง 彌勒菩薩所問本願經 (T349)

⁸⁴⁴ *Jewel-topknot Bodhisattva's Exposition of the Four Sets of Practices* เป้าจี้จิงซือฝ่าโยวปัวถิเชอ 寶髻經四法憂波提舍 รู้จักในอีกชื่อหนึ่งว่า เป้าจี้ผู้ชำระซือฝ่าจิงลุ่น 寶髻菩薩四法經論, และ เป้าจี้จิงลุ่น 寶髻經論 เป็นอรรถกถาพระสูตรโดยวสุพันธุ

⁸⁴⁵ เป็นอรรถกถาเกี่ยวกับปัญหา นิรฺวณ พุทธภาวะ และความนิรันดร์ของตถาคต ที่อยู่ในภาพยของมหายานมหาปรินิรฺวณสูตร

⁸⁴⁶ พุทธปรินิรฺวณอนุศาสนสูตร หรือ พุทธอนุศาสนสูตร หรือ อนุศาสนสูตร มีความยาวหนึ่งผูก แปลโดยปรมารถ ในระหว่างปีที่หนึ่งหรือสองของรัชกาลหย่งจิ้ง และในปีแรกของไท่เจี้ยน ในราชวงศ์ฉิน (ราวค.ศ. 557 หรือ ค.ศ. 558 – ค.ศ. 569) ตามที่สืบทอดกันมาเชื่อว่าคัมภีร์นี้รจนาโดยวสุพันธุ แต่ก็มีทฤษฎีอื่นแย้งว่าเป็นของอัสวโมช หรือเป็นคัมภีร์เทียมของจีน คัมภีร์นี้ตีความการปฏิบัติของโพธิสัตว์ด้วยการวิเคราะห์ในเจ็ดปริเภทของพุทธอนุศาสนสูตร (遺教經 T389) ซึ่งการวิเคราะห์ทั้งเจ็ดปริเภท โดยคร่าวๆ ดังนี้ (1) ส่วนบทนำ 序分; (2) การสั่งสมบุญที่กระทำในโลก 修集世間功德分; (3) สำเร็จโลกุตตรบุญเป็นมหายาน 成就出世間大人功德分; (4) แสดงบุญในขั้นสุดท้ายที่ลึกซึ้ง 顯示畢竟甚深功德分; (5) แสดงความแน่วแน่เข้าสู่การรู้ 顯示入證決定分; (6) แยกแยะการยังไม่เข้าสู่ปฏิเวธสูงสุดคือการตัดความสงสัย 分別未入上上證爲斷疑分; (7) ข้ามพ้นสภาวะอัตตาตัวตน 離種種自性清淨無我分

⁸⁴⁷ พุทธภูมิสูตร-ศาสนสูตร *Buddhabhūmi-sūtra-sāstra*, เรียกย่อว่า พุทธภูมิศาสนสูตร *Buddhabhūmi-sāstra* เป็นหนึ่งในคัมภีร์สำคัญที่ก่อให้เกิดคำสอนจิตตสมาตุตฺต ในเอเชียตะวันออก มีความสำคัญเพราะอธิบายแนวคิดโยคอาจารย์อย่างละเอียด เนื้อหาบางส่วนปรากฏซ้ำอีกในวิษณุปติมาตฺรตาสัทฺธิ-ศาสนสูตร อรรถกถาของพุทธภูมิสูตรฉบับขีเบตก็มีเนื้อหาบางส่วนที่เหมือนกับศาสนสูตรนี้

⁸⁴⁸ *Gāyāśīrṣa sūtra ṭīkā*

⁸⁴⁹ *Viśeṣacintabrahmaparipṛcchā sāstra*

- 1533 26 0355 จัณฬาลุนจิโยวปวติเชอ (1 ผูก) หยวนเวย-วิโมกษปรัชญาถึเปแปล
 1534 26 0359 ชันจู้จู้จิงโยวปวติเชอ (1 ผูก) หยวนเวย-วิโมกษปรัชญาถึเปแปล
 1535 26 0363 ต้าเซ่งซื่อฝ่าจิงซื่อ (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
 1536 26 0367 อภิธรรม-สงคิตติ-ปรุยาย-ปาท-ศาสตุร (สงคิตติปรุยาย)⁸⁵⁰ (20 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล-660-664
 1537 26 0453 อภิธรรม-ธรรม-สุกนุช ปาท-ศาสตุร (ธรรมสุกนุช)⁸⁵¹ (12 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล -659
 1538 26 0514 ปรุชญูปติศาสตุร⁸⁵² (7 ผูก) ช่ง-ธรรมรักษ์แปล
 1539 26 0531 อภิธรรม-วิชญาน-กาย-ปาท-ศาสตุร (วิชญาน-กาย)⁸⁵³ (16 ผูก) รจนาโดยเทวกเมมหรือเทวศรมัน-ถัง-เสวียนจั้งแปล
 1540 26 0614 อภิธรรม-ธาตุ-กาย-ปาท-ศาสตุร (ธาตุ-กาย)⁸⁵⁴ (3 ผูก) ถัง-เสวียนจั้ง-663
 1541 26 0627 อภิธรรม-ปรุกรรมปาท-ศาสตุร (ปรุกรรม-กรนุถ)⁸⁵⁵ (12 ผูก) รจนาโดยวสุมิตร-หลิวช่ง-คุณภัทรและพุททชยส์สแปล-435-443
 1542 26 0692 อภิธรรม-ปรุกรรมปาท-ศาสตุร (ปรุกรรม-กรนุถ หรือ ปรุกรรม-ปาท)⁸⁵⁶ (18 ผูก) รจนาโดยวสุมิตร-ถัง-เสวียนจั้งแปล-660

---

⁸⁵⁰ *Collection of Different Aspects of the Abhidharma Path Treatise* สันสกฤตคือ *Samgūtiparyāya* หรือ *Abhidharma-samgūti-paryāya-pāda-sāstra*

⁸⁵¹ อภิธรรม-ธรรมสุกนุช ปาท-ศาสตุร *Abhidharma-dharmaskandha pāda sāstra* เรียกย่อๆ ว่า *ธรรมสุกนุช Dharmaskandha*

⁸⁵² ปรุชญูปติศาสตุร *Prajñaptisāstra* (*Treatise of Descriptions*)

⁸⁵³ อภิธรรม-วิชญาน-กาย-ปาท-ศาสตุร *Abhidharma-vijñāna-kāya-pāda-sāstra* (*Discourse on Consciousness Body*) เรียกย่อๆ ว่า *สือเซินจู้ลุ่น 識身足論* (วิชญาน-กาย) ประพันธ์โดยเทวกเมม เป็นคัมภีร์ลำดับที่ 3 ของกลุ่มคัมภีร์หกอภิธรรมฝ่ายสรวาสติวาท 六足論

⁸⁵⁴ อภิธรรม-ธาตุ-กาย-ปาท-ศาสตุร เรียกย่อๆ ว่า *ธาตุ-กาย (Dhātu-kāya)* ตามที่สืบทอดกันมาในพุทธศาสนาจีนถือว่า วสุมิตรเป็นผู้ประพันธ์ แต่ในทางอินโด-ทิเบตถือว่า ปุณณะ เป็นผู้ประพันธ์ เนื้อหาเป็นการอธิบายเรื่องจิต และเจตสิก เป็นคัมภีร์ลำดับที่ 4 ของอภิธรรมฝ่ายสรวาสติวาท

⁸⁵⁵ อภิธรรม-ปรุกรรมปาท-ศาสตุร *Abhidharma-prakaranapāda-sāstra* เป็นฉบับแรกๆ ที่มีหลายสำนวนแปลของ *ปรุกรรม-ปาท-ศาสตุร* หรือ *ปรุกรรม-กรนุถ*

⁸⁵⁶ อภิธรรม-ปรุกรรมปาท-ศาสตุร *Abhidharma-prakaranapāda-sāstra* เป็นคัมภีร์อภิธรรมลำดับที่สองของคัมภีร์พื้นฐานอภิธรรมในจำนวนหกคัมภีร์ที่รวมเรียกว่า *ষড়-ปาท-ศาสตุร ṣaḍ-pāda-sāstra* นักปราชญ์ทางพุทธศาสนาญี่ปุ่นชื่อฮิรากาว่า ให้ชื่อภาษาสันสกฤตว่า *ปรุกรรม-กรนุถ Prakaraṇa-grantha*, หรือ *ปรุกรรม-ปาท Prakaraṇa-pāda*

- 1543 26 0771 อภิธรรม-ชฎานปฺรสุถาน-ศาสนฺ (ชฎานปฺรสุถาน-ศาสนฺ)⁸⁵⁷ (30 ผู้) ธิกษณโดย
กาศยณ-นิน-สังฆทเวและจุฬนีนแปล
- 1544 26 0918 อภิธรรม-ชฎานปฺรสุถาน-ศาสนฺ (ชฎานปฺรสุถาน)⁸⁵⁸ (20 ผู้) ธิกษณโดยกาศยณ
ปฺตร-ถัง-เสวียนจั้งแปล-657
- 1545 27 0001 อภิธรรม-มหา-วิภาส-ศาสนฺ (หรือ มหาวิภาส)⁸⁵⁹ (200 ผู้) ธิกษณโดยกาศยณ
ปฺตร-ถัง-เสวียนจั้งแปล-656-659
- 1546 28 0001 อภิธรรม-วิภาส-ศาสนฺ⁸⁶⁰ (60 ผู้) เปยเหลียง-พุททวรมันและเต้าไต้แปล-437
- 1547 28 0416 วิภาส-ศาสนฺ⁸⁶¹ (14 ผู้) สังฆนุติ/สังฆนัทแปล
- 1548 28 0525 สาริปฺตรอภิธรรม⁸⁶² (30 ผู้) ธรรมยศัสและธรรมคูปต์-414
- 1549 28 0721 ชุมนุสศาสตร์ของวสุมิตรโพธิสัตว์ (10 ผู้) สังฆนัท (สังฆนุติ)⁸⁶³ แปล
- 1550 28 0809 อภิธรรมสาร (ชื่อสร้างใหม่ว่า อภิธรรมหุถย)⁸⁶⁴ (4 ผู้) ธิกษณโดยธรรมโมตตระ-
จัน-สังฆทเวและหุ้ยหย่วนแปล-391
- 1551 28 0833 อภิธรรมหุถย-ศาสนฺ-สุตฺร⁸⁶⁵ (6 ผู้)
- 1552 28 0869 สงฺยุคตาภิธรรม-หุถย-ศาสนฺ (อภิธรรม-สาร-ปฺรกีรณก-ศาสนฺ หรือมิศฺรก)⁸⁶⁶ (11
ผู้) ธิกษณโดยธรรมตราตระ-หลิวซัง-สังฆวรมันแปลสมบูรณปี 434

⁸⁵⁷ *Abhidharma-jñānaprasthāna-sāstra Jñānaprasthāna-sāstra*

⁸⁵⁸ อภิธรรม-ชฎานปฺรสุถาน-ศาสนฺ *Abhidharma-jñāna-prasthāna-sāstra* เรียกย่อๆ ว่า ชฎานปฺรสุ
ถาน (*Treatise on the Arising of Wisdom through the Abhidharma*)

⁸⁵⁹ อภิธรรม-มหา-วิภาส-ศาสนฺ *Abhidharma-mahā-vibhāṣā-sāstra*, หรือมหาวิภาส *Mahāvibhāṣā*

⁸⁶⁰ อภิธรรม-วิภาส-ศาสนฺ *Abhidharma-vibhāṣā-sāstra* ดั้งเดิมมี 100 ผู้ เพราะผสมผสานกับ จตุหุ
ศตก-ศาสนฺ-การิกา , กว้งไป่ลุ่น 廣百論, ซึ่งเป็นฉบับขยายความของ ศต-ศาสนฺ *Śata-sāstra* 百論 (T 1569) ใน
พระมหาปิฎกไทโซมี จตุหุศตก-ศาสนฺ-การิกา สองสำนวนได้แก่ T 1570, T 1571

⁸⁶¹ วิภาส-ศาสนฺ *Vibhāṣā-sāstra*

⁸⁶² *Sāriputrābhidharma* บรรจุคำสอนของสรวาสติวาท, วาตสีปฺตรียะ, มหาสังฆิกะ และสถวีรวาท แต่
กระนั้นก็ตามยังมีเนื้อหาบางอย่างที่ยังขัดแย้งกับนิกายเหล่านั้น

⁸⁶³ เป็นผู้เชี่ยวชาญอภิชธรรมวิภาส

⁸⁶⁴ อภิธรรมหุถย *Abhidharmahṛdaya* (อภิธรรมสาร *Abhidharmasāra*) เป็นคัมภีร์อภิชธรรมของสรวา
สติวาท ประกอบด้วยบทร้อยกรอง 250 บท ธิกษณโดยธรรมศรี (ธรรมเสรมญิน หรือธรรมโมตตร) (เชื่อว่าคัมภีร์
อภิชธรรมสาร หรือหัวใจอภิชธรรมนี้เป็นงานประพันธ์ก่อนวิภาส)

⁸⁶⁵ อภิธรรมหุถย *Abhidharmahṛdaya*

⁸⁶⁶ สงฺยุคตาภิธรรม-หุถย-ศาสนฺ *Samyuktābhidharma-hṛdaya-sāstra* หรืออภิธรรม-สาร-ปฺรกีรณก-
ศาสนฺ *Abhidharma-sāra-prakīrṇaka-sāstra*, หรือ มิศฺรก *Miśraka*

- 1553 28 0966 อภิธรรมามฤต-รส-ศาสตร์ (อภิธรรมามฤต-ศาสตร์) ⁸⁶⁷ รจนาโดยโฆษกะ-ไม่ทราบ
นามผู้แปล-240-254
- 1554 28 0980 อภิธรรม-อวตาร-ปกรณ์ (ปกรณ์อภิธรรมาวตาร) ⁸⁶⁸ (2 ผู้) รจนาโดยสกันถิสะ-ถึง-
เสวียนจิ่งแปล-658
- 1555 28 0989 ปญจ-วสุตฺก-วิทยา ⁸⁶⁹ (2 ผู้) รจนาโดยอารยธรรมตราดระ-ถึง-เสวียนจิ่งแปล- 663
- 1556 28 0995 ชำพัวต้วจงอู่ชื่อลุ่น (ศาสตร์ห้าประการของสรรพาสติวาท) (1 ผู้) ถึง-ฝ่าเงิงแปล
- 1557 28 0998 อภิธรรมเจตสิกห้าหมวด (1 ผู้) โห้วฮั่น-อันชื่อเกาแปล
- 1558 29 0001 อภิธรรมโกศ-ภาย (อภิธรรม-โกศ-ศาสตร์) ⁸⁷⁰ (30 ผู้) รจนาโดยวสุพันธุ-ถึง-เสวียน
จิ่งแปล-651-654
- 1559 29 0161 อภิธรรมโกศ-ภาย (อภิธรรม-โกศ-เทศิตศาสตร์) ⁸⁷¹ (22 ผู้) รจนาโดยวสุพันธุ –
เงิน-ปรมารถแปล-563-7
- 1560 29 0310 กาพย์อภิธรรมโกศ ⁸⁷² (1 ผู้) รจนาโดยวสุพันธุ-ถึง-เสวียนจิ่ง--651
- 1561 29 0325 ปกรณ์ัยอภิธรรมโกศ-ภาย (5 ผู้) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1562 29 0329 อภิธรรม-นุยายานุสาร ศาสตร์ ⁸⁷³ (80 ผู้) รจนาโดยสังฆภัทร-ถึง-เสวียนจิ่งแปล-
ระหว่าง 653-654
- 1563 29 0777 อภิธรรม-สมยปรทีปิก (หรือ อภิธรรมโกศ-ศาสตร์-การิกา-วิทยา หรืออภิธรรม-ปิฎก-
ปกรณ์-ศาสน-ศาสตร์) ⁸⁷⁴ (40 ผู้) รจนาโดยสังฆภัทร-ถึง-เสวียนจิ่งแปล-651-652

⁸⁶⁷ อภิธรรมามฤต-รส-ศาสตร์ *Abhidharmāmṛta-rasa-śāstra*, หรือ อภิธรรมามฤต-ศาสตร์ *Abhidharmāmṛta-śāstra*

⁸⁶⁸ อภิธรรม-อวตาร-ปกรณ์ *Abhidharma-āvatāra-prakaraṇa* (หรือ ปกรณ์ัยอภิธรรมาวตาร *Pra-karaṇābhidharmāvatāra* เป็นคัมภีร์แนะนำ อภิธรรมโกศ-ภาย เน้นกรอบคัมภีร์ที่ประกอบด้วย 75 องค์ธรรม

⁸⁶⁹ ปญจ-วสุตฺก-วิทยา *Pañca-vastuka-vibhāṣa* เป็นคัมภีร์อธิบายธรรม 5 หมวด ได้แก่ รูป จิต เจตสิก ธรรมที่ไม่สัมปยุตกับจิต และ อสังขธรรม

⁸⁷⁰ อภิธรรมโกศ-ภาย *Abhidharmakośa-bhāṣya* ชื่อที่รู้จักกันดีคืออภิธรรม-โกศ-ศาสตร์ *Abhidharma-kośa-śāstra*

⁸⁷¹ เป็นสำนวนแปล อภิธรรมโกศ-ภาย อีกฉบับหนึ่งโดยปรมารถ มีความยาว 22 ผู้

⁸⁷² *Treasury of Abhidharma, verses Abhidharmakośa*

⁸⁷³ อภิธรรม-นุยายานุสาร ศาสตร์ *Abhidharma-nyāyānusāra śāstra* เป็นคัมภีร์ที่อธิบายขัดแย้งกับ อภิธรรมโกศ-ภาย จากมุมมองของนิกายสรรพาสติวาท รวมทั้งเป็นที่อ้างอิงลบล้าง อภิธรรม-โกศ 俱舍論

⁸⁷⁴ อภิธรรม-สมยปรทีปิก *Abhidharma-samayapradīpikā* , หรือ อภิธรรมโกศ-ศาสตร์-การิกา-วิทยา *Abhidharmakośa-śāstra-kārikā-vibhāṣya* , หรือ อภิธรรม-ปิฎก-ปกรณ์-ศาสน-ศาสตร์ *Abhidharma-piṭaka-prakaraṇa-śāsana-śāstra* ชื่อภาษาอังกฤษ *Revealing the Tenets of the Abhidharma Treasury* คัมภีร์นี้ อภิ

หมวดมัชฌิมิก⁸⁷⁵ และหมวดโยคจาร⁸⁷⁶ เล่มที่ 30-31

- 1564 30 0001 มัชฌมก-ศาสตร (ปฺราณฺยนาย-มูล-ศาสตร-ฎีกา หรือ ปฺราณฺยมูล-ศาสตร-ฎีกา หรือ มูล-มัชฌมก-การิกา)⁸⁷⁷ (4 ผูก) รัตนาคะโพธิสัตว์นาคารชุนที่มีภาคผนวกของปิงคะละต่อท้าย-หยาวัน-กุมารชีปะแปล
- 1565 30 0039 ชุ่นจงลุ่นอี่ลู่ต้าปัวเหว่ปัวหลัวมีจิงชุนฝ่าเหมิน (ธรรมมุข อรรถาธิบายนัยตามมัชฌมกศาสตร์สู่มหาปรัชญาปารมิตาสูตฺร ปริเฉทหน้า)⁸⁷⁸ (2 ผูก) (อรรถกถาของมูล-มัชฌมก-การิกา-ของนาคารชุน) รัตนาคะสังกะ-เป๋ยเว่ย-โคตมปรัชญารุจิแปล 543-
- 1566 30 0051 ปรัชญา-ปฺรทีป-มูลมัชฌมก-วฤตติ (ปรัชญาปฺรทีป)⁸⁷⁹ (15 ผูก) (อรรถกถาภาพยในมูล-มัชฌมก-การิกาของนาคารชุน) รัตนาคะภาวิเวก-ถึง-ประภากรมิตรแปล-630-632
- 1567 30 0136 มูล-มัชฌมก-สนธินิรุโมจน-วยาขยา⁸⁸⁰ (9 ผูก) (อรรถกถาของมูล-มัชฌมก-การิกา-นาคารชุน) รัตนาคะสเถรมติโพธิสัตว์-เหว่จิงและธรรมรักษ์แปลในศตวรรษที่ 11

ธรรมโกศ-ศาสตร-การิกา-วิภาย และคัมภีร์ นุยายนุสาร เป็นอรรถาธิบายทางอภิธรรมโดยสังฆภัทร (สรวาสติวาทร่วมยุคกับวสุพันธุ) งานประพันธ์ทั้งสองนี้วิจารณ์คัมภีร์ อภิธรรมโกศ-ภาย หรือ อภิธรรม-โกศ-ศาสตร ของวสุพันธุจากจุดยืนของสรวาสติวาท

⁸⁷⁵ 中观部

⁸⁷⁶ 瑜伽部

⁸⁷⁷ มัชฌมก-ศาสตร *Madhyamaka-śāstra*, หรือ ปฺราณฺยนาย-มูล-ศาสตร-ฎีกา *Prāṇīyāya-mūla-śāstra-ṭīkā*, หรือ ปฺราณฺยมูล-ศาสตร-ฎีกา *Prāṇyamūla-śāstra-ṭīkā*, หรือ มูล-มัชฌมก-การิกา *Mūla-madhyamaka-kārikā*

⁸⁷⁸ เป็นพระสูตรและอรรถกถาของพระปิฎกจีน ในหน้าแรกของการแปลที่ปรากฏชื่อและที่อยู่สำนักพิมพ์โดยฉันทลวนได้กล่าวว่าเป็นงานประพันธ์ของสังกะเพื่ออธิบายงานของนาคารชุน ปรับวรรคเป็นจีนโดยวิมุกติเสนะ และโคตมปรัชญารุจิ ในยุคราชวงศ์เป๋ยเว่ย นักวิชาการในยุคต้นๆ ถือว่า คัมภีร์นี้เป็นงานประพันธ์แนะนำมัชฌมก-ศาสตร อย่างไรก็ดีตาม โอตาเกะได้แย้งว่างานประพันธ์อรรถกถาที่แท้จริงคืองานประพันธ์ของวสุพันธุซึ่งอธิบายงานประพันธ์ของนาคารชุน (อย่างสรุปย่อ) ในหัวข้อเรื่อง ปรัชญาปารมิตาสูตฺร *Prajñāpāramitā-sūtra* คัมภีร์นี้มีชื่อย่อๆ ว่า ชุ่นจงลุ่น 順中論 และมีชื่อภาษาอังกฤษคือ *Entering the First Chapter of the Dharma-Gate of the Great Perfection of Wisdom Sutra According to the Meaning of the Discourse on the Middle Way*

⁸⁷⁹ ปรัชญาปฺรทีป-มูลมัชฌมก-วฤตติ *Prajñāpradīpa-mūlamadhyamaka-vṛtti* ภาษาจีน 般若燈論釋 หรือ 般若燈論 เรียกย่อๆว่า ปรัชญาปฺรทีป *Prajñāpradīpa* 般若燈 ถือว่าเป็นอรรถกถาของภาพยมัชฌมก-การิกาวิธีโต้แย้งทางตรรกศาสตร์ที่ใช้ในงานประพันธ์นี้มีอิทธิพลต่อนักวิชาการต่อเนื่องกันมาหลายรุ่นแต่ถูกวิพากษ์โดยจันทรกีริติ

- 1568 30 0159 ทวาทศ-นิกายศาสตร์⁸⁸¹ (1 ผู้ก) รจนาโดยนาคารชุนโพธิสัตว์-หยาฉิน-กุมารชีฟแปล
- 1569 30 0168 ศต-ศาสตร์⁸⁸² (2 ผู้ก) รจนาโดยอารยทเว-หยาฉิน-กุมารชีฟแปล
- 1570 30 0182 ต้าเซ่งกั้วไป่ลุ่นเป็น จตุ(ะ)-ศตก (จตุ(ะ)-ศติกา หรือจตุ(ะ)ศตก-ศาสตร์-การิกา)⁸⁸³ (1 ผู้ก) รจนาโดยอารยทเวโพธิสัตว์-ถั่ง-เสวียนจั้งแปล
- 1571 30 0187 ต้าเซ่งกั้วไป่ลุ่นชื่อลุ่น (10 ผู้ก) รจนาโดยอารยทเวโพธิสัตว์-อรรคถาโดยธรรมपाल-ถั่ง-เสวียนจั้งแปล-650
- 1572 30 0250 อกษรศตก [วฤตติ]⁸⁸⁴ (1 ผู้ก) รจนาโดยอารยทเวโพธิสัตว์-ไห้วเวย-โพธิรุจิแปล
- 1573 30 0253 เอกศุโลกศาสตร์⁸⁸⁵ (1 ผู้ก) รจนาโดยโพธิสัตว์นาคารชุน –ไห้วเวย-เกาตม-ปรัชญารุจิแปล
- 1574 30 0254 ภว-สงฺกรนติ-ศาสตร์⁸⁸⁶ (1 ผู้ก) รจนาโดยนาคารชุน-ชั่ง-ทานपालแปล-ศตวรรษที่ 10
- 1575 30 0254 ยุคติษฏฺฐิกา-การิกา⁸⁸⁷ (1 ผู้ก) รจนาโดยนาคารชุน-ชั่ง-ทานपालแปล-ศตวรรษที่ 10
- 1576 30 0256 มหายาน-วิมฺสกะ⁸⁸⁸ (1 ผู้ก) รจนาโดยนาคารชุน-ชั่ง-ทานपालแปล-ศตวรรษที่ 10
- 1577 30 0256 ต้าจั้งฟูลุ่น (2 ผู้ก) รจนาโดยทเว-เปยเหลียง-เต้าไท่แปล
- 1578 30 0268 กรตล-รตฺน (หฺสฺต-มณิ)⁸⁸⁹ (2 ผู้ก) รจนาโดยภาวิเวก-ถั่ง-เสวียนจั้งแปล-649

⁸⁸⁰ มูล-มรฺยมก-สนฺธินิรุโมจน-วยาขยา *Mūla-madhyamaka-saṃdhinirmocana-vyākhyā* ในพระมหาปิฎกไทโซ แสดงคัมภีร์เพียงครั้งแรก คัมภีร์เต็มทั้งหมดหาได้ในพระมหาปิฎกเกาหลี่ (K 1482) สติรมติ เป็นหนึ่งในสิบปรมจารย์ของนิกายโยคจาร

⁸⁸¹ ทวาทศ-นิกายศาสตร์ *Dvādaśanikāya-sāstra*

⁸⁸² ศต-ศาสตร์ *Śata-sāstra*

⁸⁸³ จตุ(ะ)-ศตก *Catuḥ-śataka*, หรือ จตุ(ะ)-ศติกา *Catuḥ-śatikā*, หรือ จตุ(ะ)ศตก-ศาสตร์-การิกา *Catuḥśataka-sāstra-kārikā* เป็นคัมภีร์ที่อธิบายขยาย ศต-ศาสตร์ รจนาโดยอารยทเวโพธิสัตว์ ถั่งเสวียนจั้งเป็นผู้แปล

⁸⁸⁴ อกษรศตก [วฤตติ] *Akṣaraśataka [vṛtti]* เป็นคัมภีร์ลบล้างความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับอตฺตา และวิพากษ์ทฤษฎีนอกพุทธศาสนาเช่น เรื่องสังขยา และไวเศมิก เป็นฉบับย่อของศต-ศาสตร์

⁸⁸⁵ เอกศุโลกศาสตร์ *Ekaślokaśāstra* แปลโดยเกาตมปรัชญารุจิ ปีค.ศ. 538 – ค.ศ.543 เป็นผลงานประพันธ์สั้นๆ ที่อภิปรายภาพยัดังต่อไปนี้ 滅空住有體 則成於常見 若謂後時滅 則成於斷見, ซึ่งเตือนการตีความเรื่องศูนย์ตาและการนิโรธดับว่าจะตกไปในแนวคิดลัทธิสัสตทิฏฐิและอุจเฉททิฏฐิ

⁸⁸⁶ ภว-สงฺกรนติ-ศาสตร์ *Bhava-saṅkranti-sāstra*

⁸⁸⁷ ยุคติษฏฺฐิกา-การิกา *Yuktiṣaṣṭikā-kārikā*

⁸⁸⁸ มหายาน-วิมฺสกะ *Mahāyāna-vimśaka*

- 1579 30 0279 โยคจารภูมิ-ศาสตร์⁸⁹⁰ (100 ผูก) รจนาโดยไมเตรยโพธิสัตว์-ถึง-เสวียนจั้งแปล
- 1580 30 0883 โยคจารภูมิ-ศาสตร์ –การิกา⁸⁹¹ (1 ผูก) รจนาโดยชินปุตระ-ถึง-เสวียนจั้งแปล-650⁸⁹²
- 1581 30 0888 โพธิสตุตฺตวภูมิ-สูตร⁸⁹³ (10 ผูก) เปี้ยเหลียง-ธรรมเกษมแปล-426
- 1582 30 0960 โพธิสตุตฺตว-ภูมิ (โพธิสตุตฺตว-จรยา-นิริเทศ) (9 ผูก) หลิวซ่ง-คุณวรมันแปล-431
- 1583 30 1013 โพธิสตุตฺตวจรยานิริเทศ⁸⁹⁴ (1 ผูก) หลิวซ่ง-คุณวรมันแปล
- 1584 30 1018 วินิรุณีต-ปิฎก-ศาสตร์⁸⁹⁵ (3 ผูก) เหลียง-ปรมารถแปล
- 1585 31 0001 วิชฌูปติมาตรตาสัททิส-ศาสตร์⁸⁹⁶ (10 ผูก) รจนาโดยธรรมपाल-ถึง-เสวียนจั้งแปล
- 1586 31 0060 ตริมุสิกกา หรือ ตริมุสิกกา-วิชฌูปติ-การิกา⁸⁹⁷ (1 ผูก) รจนาโดยวสุพันธ-ถึง-เสวียนจั้งแปล-648
- 1587 31 0061 ปรวฤตติ-วิชฌยาน-ศาสตร์⁸⁹⁸ (1 ผูก) รจนาโดยวสุพันธ-จิน-ปรมารถแปล
- 1588 31 0063 วิชฌูปติ-มาตรตา หรือ วิมุศติกาการิกา⁸⁹⁹ (1 ผูก) รจนาโดยวสุพันธ-โห้วเวย-เลาตม-ปรัชญารุจิแปล
- 1589 31 0070 วิมุศติกา-วิชฌูปติ-มาตรตา-สัททิส (มหายาน-วิชฌูปติ-มาตรตา)⁹⁰⁰ (1 ผูก) รจนาโดยวสุพันธ-จิน-ปรมารถแปล
- 1590 31 0074 วิมุศติกา-วิชฌูปติ-มาตรตา-สัททิส(๒) (วิมุศติกา-วฤตติ)⁹⁰¹ (1 ผูก) ถึง-รจนาโดยวสุพันธ-เสวียนจั้งแปล-661

⁸⁸⁹ กรตล-รตน *Karatala-ratna* ฮิรากาวาให้ชื่อคัมภีร์นี้คือ หสฺต-มณี *Hasta-maṇi*

⁸⁹⁰ โยคจารภูมิ-ศาสตร์ *Yogācārabhūmi-śāstra*

⁸⁹¹ โยคจารภูมิ-ศาสตร์ –การิกา *Yogācārabhūmi-śāstra-kārikā*

⁸⁹² ชินปุตระเป็นศิษย์ของธรรมपालซึ่งเป็นหนึ่งในสิบของผู้ที่เชี่ยวชาญโยคจาร

⁸⁹³ โพธิสตุตฺตวภูมิ-สูตร *Bodhisattvabhūmi-sūtra*

⁸⁹⁴ โพธิสตุตฺตวจรยานิริเทศ *Bodhisattvacaryanirdeśa*

⁸⁹⁵ วินิรุณีต-ปิฎก-ศาสตร์ *Vinirṇīta-piṭaka-śāstra* เป็นฉบับแปลครั้งแรกของวินิสุย *Viniścaya* 攝決擇分 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในโยคจารภูมิศาสตร์

⁸⁹⁶ วิชฌูปติมาตรตาสัททิส-ศาสตร์ *Vijñaptimātratāsiddhi-śāstra* 成唯識論 *Discourse on the Theory of Consciousness-only*

⁸⁹⁷ ตริมุสิกกา *Triṃśikā* (Thirty Verses on the *Vijñapti-mātra* Treatise)

⁸⁹⁸ ปรวฤตติ-วิชฌยาน-ศาสตร์ *Pravṛtti-vijñāna-śāstra* รจนาโดยวสุพันธ ปรมารถ แปลครั้งแรกสุด

⁸⁹⁹ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ วิมุศติกา-วิชฌูปติ-มาตรตา-สัททิส *Viṃśatikā-vijñapti-mātratā-siddhi* (หรือ วิมุศติกาการิกา *Viṃśatikākārikā*) โดยปรัชญารุจิ

⁹⁰⁰ เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ วิมุศติกา-วิชฌูปติ-มาตรตา-สัททิส *Viṃśatikā-vijñapti-mātratā-siddhi* (หรือ วิมุศติกาการิกา *Viṃśatikākārikā*) โดยปรมารถ

- 1591 31 0077 วิชัญปติมาตรตาสิทธิ-รัตนสมภว-ศาสตร์ ⁹⁰² (5 ผูก) รัตนโดยธรรมแปล-ถึง-อึ้งแปล-710
- 1592 31 0097 มหายานสงฺคุรห-ศาสตร์ (หรือ มหายาน-สงฺคุรห-ศาสตร์ หรือ มหายาน-สงฺคุรห) เรียกย่อๆ ว่า สงฺคุรห-ศาสตร์ ⁹⁰³ (2 ผูก) รัตนโดยอสังคะ-โห้วเว่ย-พุทธสถานตะแปล
- 1593 31 0113 เหลียง-มหายานสงฺคุรห (หรือ มหายาน-สงฺคุรห-ศาสตร์ หรือ มหายาน-สงฺคุรห) ⁹⁰⁴ (3 ผูก) รัตนโดยอสังคะ-เงิน-ปรมารถแปล
- 1594 31 0132 ถัง-มหายานสงฺคุรห ⁹⁰⁵ (3 ผูก) รัตนโดยอสังคะ-ถัง-เสวียนจั้งแปล-649
- 1595 31 0152 มหายาน-สงฺคุรโหปนิพนฺธ (มหายาน-สงฺคุรห-ภษย) ⁹⁰⁶ (15 ผูก) รัตนโดยวสุพันธุ์-เงิน-ปรมารถแปล
- 1596 31 0271 มหายาน-สงฺคุรห-ภษย ⁹⁰⁷ (10 ผูก) รัตนโดยวสุพันธุ์-สุย-ธรรมคูปต์แปล
- 1597 31 0321 มหายาน-สงฺคุรโหปนิพนฺธ (มหายาน-สงฺคุรห-ภษย) (10 ผูก) รัตนโดยวสุพันธุ์-ถัง-เสวียนจั้งแปล
- 1598 31 0380 มหายาน-สงฺคุรโหปนิพนฺธ (มหายาน-สงฺคุรห-ภษย) (10 ผูก) รัตนโดยอสวภาวะ-ถัง-เสวียนจั้งแปล
- 1599 31 0451 มรฺยานุต-วิภาค ⁹⁰⁸ (2 ผูก) เงิน-ปรมารถแปล

⁹⁰¹ วิมฺสติกา - วิชัญปติ-มาตรตา-สิทธิ(ะ) *Vimśatikā vijñapti-mātrātā-siddhiḥ*, หรือ วิมฺสติกา-วฤตฺติ *Vimśatikā-vṛtti* 唯识二十论 *Twenty Verses on Consciousness-only*

⁹⁰² เป็นการตีความของธรรมแปลต่องานประพันธ์วิมฺสติกา-ศาสตร์ของวสุพันธุ์ *Twenty Verses on Consciousness-only* 二十唯識論 ประพันธ์ขึ้นเพื่อโต้แย้งทัศนะของฝ่ายสาวกยานและผู้นับถือลัทธิเดียริยเกี่ยวกับแนวคิดสังขารมต่อโลกภายนอกจิต

⁹⁰³ มหายานสงฺคุรห-ศาสตร์ *Mahāyāna saṃgraha-sāstra*, หรือ มหายาน-สงฺคุรห, **Mahāyāna-saṃgraha* เรียกย่อๆ ว่า สงฺคุรห-ศาสตร์ 攝論

⁹⁰⁴ เหลียง-มหายานสงฺคุรห *Liang Mahāyānasamgraha*

⁹⁰⁵ ถัง มหายานสงฺคุรห *Tang Mahāyānasamgraha* รัตนโดยอสังคะ ฉบับแปลเป็นจีนโดยปรมารถได้รับความนิยมอย่างมากในศตวรรษที่ 6 และมีอิทธิพลมาจนถึงยุคสมัยของเสวียนจั้ง ฉบับแปลภาษาสันสกฤตในปัจจุบันไม่เหลือแล้ว ฉบับแปลของเสวียนจั้งจะใกล้เคียงกับฉบับภาษาทิเบต

⁹⁰⁶ มหายาน-สงฺคุรโหปนิพนฺธ *Mahāyāna-saṃgrahōpanibandhana* (หรือ มหายาน-สงฺคุรห-ภษย *Mahāyāna-saṃgraha-bhāṣya*) *Commentary to the Summary of the Great Vehicle* ในพระมหาปิฎกโทโซมิ ชื่อคัมภีร์เดียวกันนี้สามคัมภีร์ ได้แก่ T1595, T1597, และ T1598

⁹⁰⁷ มหายาน-สงฺคุรห-ภษย *Mahāyāna-saṃgrāha-bhāṣya* (*Commentary on the Compendium of the Great Vehicle*)

⁹⁰⁸ มรฺยานุตวิภาค *Madhyānta-vibhāga* หรือเรียกย่อๆ ว่า มรฺยานุต-ศาสตร์ 中邊論

- 1600 31 0464 มรฺยานต-วิภาค-ตีกา⁹⁰⁹ (3 ผูก) ถัง-เสวียนจั้งแปล
- 1601 31 0477 มรฺยานต-วิภาค-การิกา⁹¹⁰ (1 ผูก) รจนาโดยไมเตรยะหรืออสังคะ- ถัง-เสวียนจั้งแปล
- 1602 31 0480 อารย-ศาสน-ปรกรรม⁹¹¹ (20 ผูก) ประกอบด้วยภาพย์ของอสังคะ และอรรถาธิบายของวสุพันธุ-ถัง-เสวียนจั้งแปล-645-646
- 1603 31 0583 อารย-ศาสน-การิกา⁹¹² (1 ผูก) ภาพย์รจนาโดยอสังคะ-แปลโดยเสวียนจั้ง-645
- 1604 31 0589 มหายาน-สูตราลงการ⁹¹³ (13 ผูก) รจนาโดยอสังคะแต่ในบางนิกายถือว่ารจนาโดยไมเตรยะ แต่อธิบายเพิ่มเติมในรูปร้อยแก้วโดยอสังคะหรือวสุพันธุ แปลเป็นจีนโดยประภากรมิตร-630-633
- 1605 31 0663 อภิธรรมสมุจฺย (สมุจฺย)⁹¹⁴ (7 ผูก) รจนาโดยอสังคะ-ถัง-เสวียนจั้งแปล-653
- 1606 31 0694 มหายานาภิธรรม-สมุจฺย-วยาขยา (อภิธรรม-สมุจฺย-วยาขยา)⁹¹⁵ (16 ผูก) รจนาโดยสถิมรติ-ถัง-เสวียนจั้งแปล-646
- 1607 31 0774 ลั่วหมินเจี้ยวโซ่วสิดั้งลุ่น (1 ผูก) ถัง-อี้จั้งแปล
- 1608 31 0777 กรุมสิทธิปรกรรม⁹¹⁶ (1 ผูก) หยวนเวย-วิโมกษปรัชญาถึแปล

⁹⁰⁹ มรฺยานตวิภาค-ตีกา *Madhyāntavibhāga-tīkā*, แต่รู้จักในชื่อ มรฺยานต-วิภาค ของปรมารถ มากกว่าถือว่าเป็นคัมภีร์พื้นฐานของนิกายโยคจาร

⁹¹⁰ มรฺยานต-วิภาค-การิกา *Madhyānta-vibhāga-kārikā* ประกอบด้วยภาพย์ 113 บท ในภาพย์หมวดที่ 7 ประกอบด้วยคัมภีร์ชื่อ มรฺยานต-วิภาค

⁹¹¹ อารย-ศาสน-ปรกรรม *Ārya-sāsana-prakaraṇa* เป็นชื่อสันสกฤตที่ตั้งขึ้นใหม่โดยอิรากาว่า (*Acclamation of the Holy Teaching*)

⁹¹² เป็นคัมภีร์รจนาโดยอสังคะโดยใช้ฐานโยคจารภูมิ กล่าวกันว่าทีคนจะได้ประพันธ์อรรถกถาชื่อ โยคาวตาร แต่ได้สูญหาย ซึ่งเป็นปริเฉทที่ 9

⁹¹³ มหายาน-สูตราลงการ *Mahāyāna-sūtrālaṅkāra* เป็นคัมภีร์ที่สำคัญคัมภีร์หนึ่งของโยคจาร

⁹¹⁴ อภิธรรม-สมุจฺย *Abhidharma-samuccaya* หรือ มหายานาภิธรรม-สมุจฺย *Treatise on the Great Vehicle Abhidharma* 大乘阿毗達磨集論 หรือ 阿毘達磨集論 เป็นคัมภีร์อภิธรรมชั้นหลังที่เกี่ยวกับคำสอนของโยคจาร เนื้อหาใกล้เคียงกับโยคจาราภูมิ-ศาสนสูตร (瑜伽論) เรียกย่อๆ ว่า 集論 สมุจฺย

⁹¹⁵ มหายานาภิธรรม-สมุจฺย-วยาขยา *Mahāyānābhidharma-samuccaya-vyākhyā* หรือ อภิธรรม-สมุจฺย-วยาขยา *Abhidharma-samuccaya-vyākhyā* ภาษาอังกฤษคือ *Exegesis on the Collection of Mahāyāna Abhidharma* เรียกย่อๆ ว่า อาฬิตำหมวัจจั้งลุ่น 阿毘達磨雜集論, ตั๋วฝาลุ่น 對法論 และ จั้งลุ่น 雜集論 เป็นคัมภีร์เดียวที่สถิมรติประพันธ์ แปลโดยเสวียนจั้งในปีค.ศ. 646 เป็นคัมภีร์อธิบายงานประพันธ์ อภิธรรม-สมุจฺย ของอสังคะ (T1605) มีความยาวสิบหกผูก คุยจีประพันธ์ในชั้นปรกณวิเศษ แต่วัชรยาน ถือว่าเป็นคัมภีร์ที่รจนาโดยชินปุต

⁹¹⁶ สำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของกรุมสิทธิปรกรรม *Karmasiddhiprakaraṇa* โดยวิโมกษปรัชญาถึ

- 1609 31 0781 กรรม-สิทธิ-ปกรณ์⁹¹⁷ (1 ผูก) รัตนโคตวสุพรรณ-ถั่ง-เสวียนจั่งแปล-651
- 1610 31 0787 พุทธ-ธาตุ-ศาสตร์ หรือพุทธตว-ศาสตร์⁹¹⁸ (4 ผูก) รัตนโคตวสุพรรณ-ถิ่น-ปรมารถแปล
- 1611 31 0813 รตน-โคตร-วิภาโค มหยาโนตตร-ตบุตร-ศาสตร์ม (รตนโคตร-วิภาโค)⁹¹⁹ (4 ผูก) สารมตีประพันธ์-ไห้วเว่ย-รัตนมตีแปล-511
- 1612 31 0848 ปญจ-สุกนฺธ-ปกรณ์⁹²⁰ (1 ผูก) รัตนโคตวสุพรรณ-ถั่ง-เสวียนจั่งแปล-646
- 1613 31 0850 ปญจ-สุกนฺธ-ปกรณ์-ไวยาษย⁹²¹ (1 ผูก) สติกรมตีประพันธ์-ถั่ง-ทิวากรแปล
- 1614 31 0855 มหายาน ศตธรรมา-ปรกาศมุขศาสตร์⁹²² (1 ผูก) รัตนโคตวสุพรรณ-ถั่ง-เสวียนจั่งแปล-648
- 1615 31 0855 หวังฝ่าเจิ้งหลี่จิง (หลักราชธรรมสูตร)⁹²³ (1 ผูก) รัตนโคตวไมเตรย-ถั่ง-เสวียนจั่งแปล-649
- 1616 31 0861 อษฎาตศ-ศุนยตา-ศาสตร์⁹²⁴ (1 ผูก) ถิ่น-ปรมารถแปล
- 1617 31 0867 ตฺรย-อสุภาว-ปกรณ์⁹²⁵ (2 ผูก) ถิ่น-ปรมารถแปล

⁹¹⁷ กรรม-สิทธิ-ปกรณ์ *Karma-siddhi-prakaraṇa* ชื่ออังกฤษคือ *Mahāyāna Treatise Establishing Karma* สำนวนแปลจีนโดยเสวียนจั่งในปีค.ศ. 651 อรรถกถาเน้นมุงเน้นการเชื่อมปะติดปะต่อของการกระทำแห่งกรรม ซึ่งอธิบายว่ากรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำทางกาย วาจา และความคิด นับว่าเป็นเพียงที่อยู่ชั้นนอก เมื่อเปรียบเทียบกับสภาพอาลยวิชญาณที่เก็บสะสมพิษแห่งทุกขังกิเลส ผลงานประพันธ์นี้เป็นสิ่งที่แสดงแนวคิดของวสุพรรณที่ได้ออกพัฒนามาจากงานประพันธ์ *อภิธรรมโกศ-ภายย* แต่ยังไม่ถึงระดับขั้นโยคจาร

⁹¹⁸ พุทธ-ธาตุ-ศาสตร์ *Buddha-dhātu-sāstra* หรือ พุทธตว-ศาสตร์, *Buddhatva-sāstra* ชื่ออังกฤษคือ *Buddha-nature Treatise*

⁹¹⁹ รตน-โคตร-วิภาโค มหยาโนตตร-ตบุตร-ศาสตร์ม *Ratna-gotra-vibhāgo mahāyānōttara-tantra-sāstram*, หรือ รตนโคตร-วิภาโค *Ratnagotra-vibhāgo* พุทธศาสนาจีนถือว่าสารมตีเป็นผู้ประพันธ์ ในขณะที่พุทธศาสนาธิเบตถือว่าไมเตรยและอสังคะร่วมกันประพันธ์ ฉบับปริวรรตเป็นจีนบันทึกว่าแปลโดยรัตนมตีในปีค.ศ. 511 เป็นคัมภีร์ที่อธิบายรายละเอียดว่าสรรพสัตว์ล้วนมีพุทธภาวะ ไม่ว่าสัตว์นั้นจะกระทำความชั่วร้ายเช่นใดก็ตาม และกรรมชั่วร้ายนั้นก็สามารถลบขจัดได้ด้วยพลังอำนาจของพระพุทธเจ้า

⁹²⁰ ปญจ-สุกนฺธ-ปกรณ์ *Pañcaskandhaka-prakaraṇa*

⁹²¹ ปญจ-สุกนฺธ-ปกรณ์-ไวยาษย *Pañca-skandha-prakaraṇa-vaibhāṣya* มีความยาว 1 ผูก ประพันธ์โดยสติกรมตี

⁹²² มหายาน ศตธรรมา-ปรกาศมุข ศาสตร์ *Mahāyāna śatadharmā-prakāśamukha śāstra* เป็นคัมภีร์โยคจารที่กล่าวย่อๆ โดยสังเขปเกี่ยวกับองค์ธรรม 100 องค์ธรรม

⁹²³ *Sutra of [Maitreya's] Correct Principles of Royal Rule* ความยาวหนึ่งผูก รัตนโคตวไมเตรย แปลโดยเสวียนจั่ง ในปีค.ศ. 649 ที่วัดต้าถื่อเอิน T1615 (เทียบกับ T515)

⁹²⁴ อษฎาตศ-ศุนยตา-ศาสตร์ *Aṣṭādaśa-śūnyatā-sāstra*

- 1618 31 0878 วิทยานิรุเทศ-ศาสฺตร ⁹²⁶ (1 ผู้ก) เฉิน-ปรมารถแปล
- 1619 31 0882 อาลุมพณ-ปริกฺษา ⁹²⁷ (1 ผู้ก) เฉิน-ปรมารถแปล
- 1620 31 0883 หสฺตวาลปรกฺรณ ⁹²⁸ (1 ผู้ก) รจนาโดยทินนาคะ -ฉิน-ปรมารถแปลในปี 558-569
- 1621 31 0884 หสฺตวาลปรกฺรณ ⁹²⁹ (1 ผู้ก) รจนาโดยทินนาคะ-อั้ง-อั้งแปลในปี 702
- 1622 31 0885 อุปาทาย-ปฺรชฺญูปติ-ปรกฺรณ ⁹³⁰ (1 ผู้ก) รจนาโดยทินนาคะ-อั้ง-อั้งแปลในปี 703
- 1623 31 0887 สามานย-ลกฺษณ-ปริกฺษา ⁹³¹ (1 ผู้ก) รจนาโดยทินนาคะ- อั้ง-อั้งแปลในปี 711
- 1624 31 0888 อาลุมพณปริกฺษ ⁹³² (1 ผู้ก) รจนาโดยทินนาคะ-อั้ง-เสวียนจั้งแปล-657
- 1625 31 0889 กวนสั่วเยวียนลุ่นซื่อ (อรรถกถาของอาลุมพณปริกฺษ) (ของทินนาคะ) ⁹³³ (1 ผู้ก)
รจนาโดยธรรมपाल-อั้ง-อั้งแปลในปี 710
- 1626 31 0892 ต้าเซ่งฝ่าเจียอู้ซ้าเปี้ยลุ่น (1 ผู้ก) อั้ง-เทเวนทรปรัชญา (เทวะปรัชญา) แปล
- 1627 31 0894 ต้าเซ่งฝ่าเจียอู้ซ้าเปี้ยลุ่น (1 ผู้ก) อั้ง-เทเวนทรปรัชญาแปล
- หมวดรวมศาสตร์ เล่มที่ 32**
- 1628 32 0001 นุยายมุข ⁹³⁴ (1 ผู้ก) รจนาโดยมหาทินนาคะ-อั้ง-เสวียนจั้งแปล-649-650

⁹²⁵ ในพจนานุกรมผัวกวงได้สร้างภาษาสันสกฤตให้แก่คัมภีร์นี้ว่า *ศฺรย-อสุวภาว-ปรกฺรณ* *Try-asvabhāva-prakaraṇa* แปลโดยปรมารถ มีความยาวสองผู้ก แปลในปีค.ศ. 867 – ค.ศ. 878 ชื่ออังกฤษคือ *Treatise on the Three Non-natures* เป็นผลงานประพันธ์ที่เน้นหลักคำสอนอสุวภาวะสามในระบบโยคจักรปกติถือว่าเป็นผลงานประพันธ์ของสังกะหรือไมทิวสุพันธุ

⁹²⁶ วิทยานิรุเทศ-ศาสฺตร *Vidyānirdeśa-sāstra* มีความยาว 1 ผู้ก แปลโดยปรมารถ เป็นคัมภีร์ที่อธิบายหน้าที่พื้นฐานของอาลยวิชญาณ เป็นส่วนต้นของคัมภีร์ *อาลุมพณ-ปริกฺษา* 無相論

⁹²⁷ *อาลุมพณ-ปริกฺษา* *Ālambana-parīkṣā* มีชื่อย่อๆ ว่า 無相論 แปลโดยปรมารถจากงานประพันธ์ของทินนาคะที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาแนวคิดในชั้นหลัง แปลในช่วงปีค.ศ. 558 – ค.ศ. 569 *อาลุมพณ-ปริกฺษา* ถูกนำไปแปลอีกโดยเสวียนจั้ง มีชื่อเรียกว่า *กวนสั่วเยวียนลุ่นซื่อ* 觀所緣緣論 (T1624 ในปีค.ศ. 657) และถูกนำไปแปลอีกครั้งโดยอั้ง ในปีค.ศ. 711 (T1623) เป็นกาพย์ชื่อว่า 觀惣相論頌 และเป็นร้อยกรองชื่อว่า *กวนสั่วเยวียนลุ่นซื่อ* 觀所緣緣論釋 T1625 พร้อมกับงานอรรถกถาของธรรมपाल แต่ยังไม่สมบูรณ์ ฉบับแปลเป็นภาษาธิเบตยังคงมีอยู่ แต่ฉบับภาษาสันสกฤตได้สูญหายแล้ว

⁹²⁸ *หสฺตวาลปรกฺรณ* *Hastavālaprakaraṇa* แปลโดย ปรมารถ

⁹²⁹ ฉบับภาษาจีนถือว่ารจนาโดยทินนาคะ แต่ฉบับทิเบตถือว่ารจนาโดยอารยเทวะ ไม่ใช่ทินนาคะ

⁹³⁰ *อุปาทาย-ปฺรชฺญูปติ-ปรกฺรณ* *Upādāya-prajñapti-prakaraṇa*

⁹³¹ *สามานย-ลกฺษณ-ปริกฺษา* *Sāmānya-lakṣaṇa-parīkṣā*

⁹³² *อาลุมพณ ปริกฺษ* *Ālambana parikṣa*

⁹³³ *Commentary on Dignāga's Ālambana-parīkṣā*

⁹³⁴ *นุยายมุข* *Nyāyamukha* ชื่อภาษาอังกฤษคือ *Gateway to Logic*

- 1629 32 0006 นุยายทวาร (นุยายทวาร-ตรก-ศาสตร์)⁹³⁵ (1 ผูก) รัตนาคะ-ถึง-อึ้งแปลในปี 711
- 1630 32 0011 นุยายปรวศ⁹³⁶ (1 ผูก) รัตนาคะ-ถึง-อึ้งแปล
- 1631 32 0013 วิกฺรห-วฺยวฺรตฺนี⁹³⁷ (1 ผูก) รัตนาคะ-ถึง-อึ้งแปล- วิโมกษปรัชญา
รุจิและเข้าถันหลิวจื่อแปลแปล
- 1632 32 0023 อุปาย-หฤทฺธ⁹³⁸ (1 ผูก) โห้วเว-จีเจียแปล
- 1633 32 0028 ตรกศาสตร์⁹³⁹ (1 ผูก) เนิน-ปรมารถแปล
- 1634 32 0036 ลู่ต้าเจิงลุ่น (2 ผูก) สติกรมตริจนา-เปยเหลียง-เต้าไถ่แปล
- 1635 32 0049 สุตฺรสมุจฺย⁹⁴⁰ (10 ผูก) รัตนาคะ-ถึง-อึ้งแปลในปี 1018-1058
- 1636 32 0075 ศิกฺษา-สมุจฺย⁹⁴¹ (25 ผูก) รัตนาคะ-ถึง-อึ้งแปล- ช่ง-ธรรมรักษ์และรื่อเจิงแปล-
1058-1072 (แต่ฉบับของอินเดียและธิเบตเชื่อว่ารัตนาคะโดยสานติทเว)
- 1637 32 0145 จี้ต้าเจิงเซียงลุ่น (2 ผูก) เจวียจีเสียงผู้ชำระพันธ์-ช่ง-ทานปาลแปล
- 1638 32 0150 จี้จุฝ่าเป่าจี้ช่งอี่ลุ่น (2 ผูก) สันจีผู้ชำระพันธ์-ช่ง-ทานปาลแปล
- 1639 32 0155 ถิพัผู้ชำระพัเหลิงเจิงจิงงวไ่เต้าเสียวเจิงชื่องลุ่น (1 ผูก) รัตนาคะ-ถึง-อึ้งแปล
โห้วเว-โพธิรุจิแปล
- 1640 32 0156 ถิพัผู้ชำระพัเหลิงเจิงจิงงวไ่เต้าเสียวเจิงชื่องลุ่น (2 ผูก) รัตนาคะ-ถึง-อึ้งแปล
โห้วเว-โพธิรุจิแปล

⁹³⁵ นุยายทวาร *Nyāyadvāra*, หรือ นุยายทวาร-ตรก-ศาสตร์ *Nyāyadvāra-tarka-sāstra* แปลเสร็จสมบูรณ์ในปีค.ศ. 711 เป็นศาสตร์ที่ประพันธ์โดยทิกนาคะ มีความยาว 1 ผูก แปลเป็นภาษาจีนโดยอึ้ง

⁹³⁶ นุยายปรวศ *Nyāyapraveśa* เป็นคัมภีร์ตรกศาสตร์อินเดียเล่มแรกที่ปริวรรตเป็นจีน เป็นการอธิบายเกี่ยวกับตรกศาสตร์ของทิกนาคะโดยสังเขป

⁹³⁷ วิกฺรห-วฺยวฺรตฺนี *Vigraha-vyāvartanī* แปลโดยวิโมกษปรัชญาและโคตมปรัชญาในค.ศ. 541 แม้ว่า วิกฺรห-วฺยวฺรตฺนี จะมีความสำคัญเป็นอันดับรองลงไปจาก มูล-มฺยมก-การิกา แต่เนื่องจากการปริวรรตเป็นภาษาจีนทำให้ระดับปานกลาง จึงทำให้คัมภีร์นี้ไม่ค่อยได้รับความนิยมในเอเชียตะวันออก

⁹³⁸ จี. พุชชี ให้ความเห็นว่าชื่อภาษาสันสกฤตควรชื่อ *Upāya-hṛdaya* อุปาย-หฤทฺธ

⁹³⁹ ตรกศาสตร์ *Tarkaśāstra*

⁹⁴⁰ สุตฺรสมุจฺย *Sūtrasamuccaya*

⁹⁴¹ ศิกฺษา-สมุจฺย *Śikṣā-samuccaya* ในพระมหาปิฎกไทโซมิมติถือว่า ธรรมกิริติเป็นผู้รัตนาคะ แต่พุทธศาสนาในอินเดียและธิเบตเชื่อว่ารัตนาคะโดยสานติทเว ศิกฺษา-สมุจฺยเป็นหมวดหมู่คำสอนเกี่ยวกับลำดับขั้นพัฒนาการพระโพธิสัตว์มหายาน โดยการจำแนกจากบารมีหก

- 1641 32 0158 ลกษณานุสารศาสตร (ลกษณานุสาริณี-ฎีกา)⁹⁴² (1 ผูก) รจนาโดยคุณมติ-เงิน-ปรมา
รณแปล
- 1642 32 0169 จีนก่งเงินลุ่น (1 ผูก) ฝ่าเชิงประพันธ์-ซ่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1643 32 0172 หนีกันเจอะเวินอู่ห่ออี่จิง (1 ผูก) อัสวโหมยโพธิสัตว์รจนา-ซ่ง-รื่อเนิงแปล
- 1644 32 0173 พุทธวณะ โลกสุถานาภิธรรม ศาสตร (10 ผูก)⁹⁴³ เงิน-ปรมารณแปล
- 1645 32 0226 จังลั่วจื่อลุ่น⁹⁴⁴ (คู่มือคำศัพท์รวมจากคัมภีร์พุทธศาสนา) (2 ผูก) พักสปะ ประพันธ์
ในปี 1272 ชาวอุปะแปลในปี 1306
- 1646 32 0239 ตตตวลัทธิ-ศาสตร (หรือ สดตวลัทธิ-ศาสตร)⁹⁴⁵ (16 ผูก) ประพันธ์โดยหริวรมัน
(ศิษย์ของกุมารลาตะ)-หยาวจิน-กุมารชีพแปล
- 1647 32 0375 จตุวาริ-อารย-สตุยานิ⁹⁴⁶ (4 ผูก) ปัวโล่วป้าหมัวประพันธ์-เงิน-ปรมารณแปล
- 1648 32 0399 วิโมกษมารค-ศาสตร (วิมุกติมารค หรือ วิมุกติ-มารค-ฐต-คุณ-นิรุเทศ)⁹⁴⁷ (12 ผูก)
รจนาโดยอุปติษยะ (อุปติสสะ)-เหลียง-สังฆมระแปล -515
- 1649 32 0472 สามมิตยนิคยศาสตร⁹⁴⁸ (3 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

⁹⁴² ลกษณานุสารศาสตร *Lakṣaṇānusāra śāstra* อิราภาวา ตั้งชื่อสันสกฤตว่า ลกษณานุสาริณี-ฎีกา *Lakṣaṇānusāriṇī-ṭīkā* คัมภีร์นี้มีชื่อเรียกอีกว่า 求那摩底随相論 อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับอริยสังขัตต์ด้วยการวิเคราะห์สิบหกประการ ดังที่อธิบายในอภิธรรมโกศ จำนวนสามปริเฉท ได้แก่ ฐานนิรุเทศ *Jñānanirdeśa* 分別智品 ปริเฉทที่เจ็ด, สมาปตตินิรุเทศ *Samāpattinirdeśa* 分別定品 ปริเฉทที่ 8, และ ปุทคลวินศุข *Pudgalaviniścaya* 破我品 ปริเฉทที่ 9 คัมภีร์นี้ยังได้กล่าวถึงทฤษฎีสางขา, ไวเศยิก, และทัศนะของนิครนถ์

⁹⁴³ โลกสุถานาภิธรรมศาสตร *Lokasthānābhidharma śāstra*

⁹⁴⁴ ขอส-ริกยัล-พักส-ปะ (Chos-rgyal-'phags-pa) เป็นสมณะชาวทิเบต เป็นอาจารย์ของคุปไบลช่าน ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าพระทิเบตในปีค.ศ.1260 และได้แปลงานประพันธ์ต่างๆ เป็นภาษาจีน ต่อมาในปี ค.ศ.1269 ได้สร้างตัวอักษรเป็นภาษามงโกลขึ้น โดยประยุกต์จากภาษาทิเบตเขียนในแนวตั้ง ตัวอักษรต่างๆ ยืมมาจากทิเบต เป็นที่รู้จักในชื่อว่า หกอร์-ยิก อย่างไรก็ตามพระลามะชอส-คยิ-หอสเซอะ ได้ใช้อักษรอื่นแทนที่ เรียกว่า สากย-บัณฑิต

⁹⁴⁵ ตตตวลัทธิ-ศาสตร *Tattvasiddhi-śāstra* (หรือ สดตวลัทธิ-ศาสตร *Satyasiddhi-śāstra*) เป็นคัมภีร์ที่อธิบายของกรรมหรือองค์ประกอบของจิตที่สามารถประสบได้ซึ่งแบ่งออกเป็น 84 แบบ

⁹⁴⁶ จตุวาริ-อารย-สตุยานิ *catvāri-ārya-satyāni*

⁹⁴⁷ วิโมกษมารค-ศาสตร *Vimokṣamārga-śāstra*, หรือ วิมุกติมารค *Vimukti-mārga*, หรือ วิมุกติ-มารค-ฐต-คุณ-นิรุเทศ *Vimukti-mārga-dhuta-guṇa-nirdeśa*, หรือ วิมุกติ-มารค-ธาตุ-คุณ-นิรุเทศ *Vimukti-mārga-dhātu-guṇa-nirdeśa* (HBGR แปลเป็นบาลี วิมุตติมกค *Vimuttimagga*)

- 1650 32 0473 ปี่จื่อฝัวอินหยวนลุ่น (2 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1651 32 0480 ทวาทศ-อสุตงค ปรีติดยสมุตปาต ⁹⁴⁹ (1 ผู้ก) สุทรมติโพธิสัตว์ประพันธ์-โห้วเว-
โพธิฐิแปล
- 1652 32 0482 ปรีติดยสมุตปาตสาสูตร ⁹⁵⁰ (1 ผู้ก) อวิเหลิงเจียประพันธ์-สุข-ธรรมคูปต์แปล
- 1653 32 0486 มหายาน ปรีติดยสมุตปาตสาสูตร (1 ผู้ก) อวิเหลิงเจียประพันธ์-ถึง-อโมฆวัชระแปล
- 1654 32 0490 อินหยวนชินลุ่นซ่ง, อินหยวนชินลุ่นซื่อ (หัวใจปฏิจจสมุทบาท, ภาพและ
คำอธิบาย) ⁹⁵¹ (1 ผู้ก) ประพันธ์โดยนาคาภิก (นาค-วฤกษ) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1655 32 0491 จื่อกวนเหมินลุ่นซ่ง (ภาพยี่สิบทัศวิปัสสนาสาสูตร) ⁹⁵² (1 ผู้ก) รจนาโดยวสุพันธุ –
ถึง-อิจังแปล
- 1656 32 0493 เป่าสิงหวังเจิ้งลุ่น (1 ผู้ก) เฉิน-ปรมารณแปล
- 1657 32 0505 โส่วจั้งลุ่น (1 ผู้ก) ซื่อเจียเจิงประพันธ์-ถึง-อิจังแปล
- 1658 32 0507 จูเจียวเจียตั้งหมิงอี่ลุ่น (1 ผู้ก) ไมเตรยรจนา-ซ่ง-ทานปาลแปล
- 1659 32 0508 ฟาสุถิชินจินลุ่น (2 ผู้ก) รจนาโดยวสุพันธุ –โห้วเว-กุมารชีฟแปล
- 1660 32 0517 โพธิสตุตฺตวสมุการ สาสูตร ⁹⁵³ (6 ผู้ก) นาคารชุนรจนา-สุข-ธรรมคูปต์แปล
- 1661 32 0541 สุถิชินหลี่เซียงลุ่น ⁹⁵⁴ (1 ผู้ก) ซ่ง-ทานปาลแปล-ศตวรรษที่ 10
- 1662 32 0543 โพธิจริยาวตาร ⁹⁵⁵ (4 ผู้ก) รจนาโดยสานติเตวะ ไม่ใช้นาคารชุน –ซ่ง-เทียนชีใจ
แปล-ศตวรรษที่ 10
- 1663 32 0562 สุถิชินกวนซื่อ (1 ผู้ก) ซ่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1664 32 0563 ภาวนากรรม ⁹⁵⁶ (4 ผู้ก) ประพันธ์โดยกมลศีลโพธิสัตว์ ในศตวรรษที่ 8 –ซ่ง-ทานปาล
แปล-1009

⁹⁴⁸ *Treatise of the Sammitiya School* ชื่อภาษาสันสกฤตที่สร้างขึ้นใหม่โดย เวณ-กตร-มนัน มีชื่อ
เรียกว่า สามมิตยนิคยสาสูตร *Sāṃmitīyanikāyāśāstra* เป็นหนึ่งในเพียงไม่กี่คัมภีร์ที่ยังหลงเหลืออยู่ของนิกายสัม
มิตยะ 正量部 เป็นคัมภีร์ที่อธิบายนัยความหมายของคำว่า บุคคล

⁹⁴⁹ ทวาทศ-อสุตงค ปรีติดยสมุตปาต *dvādaśa-astanga pratītyasamutpāda*

⁹⁵⁰ ปรีติดยสมุตปาตสาสูตร *Pratītyasamutpāda śāstra*

⁹⁵¹ *The Heart of Conditioned Co-arising, verse and explanation*

⁹⁵² เป็นภาพยี่สิบทัศ

⁹⁵³ โพธิสตุตฺตวสมุการ สาสูตร *Bodhisattvasaṃbhāra śāstra*

⁹⁵⁴ คัมภีร์นี้อธิบายอภยวิญาณด้วย ฉะนั้นจึงไม่ควรเป็นผลงานประพันธ์ของท่านนาคารชุน

⁹⁵⁵ โพธิจริยาวตาร *Bodhicaryāvatāra* ชื่อภาษาอังกฤษคือ *Sutra on the Course to Enlightenment*

⁹⁵⁶ ภาวนากรรม *Bhāvanākrama*

- 1665 32 0572 จินกั๋งตั้งอวีเจียงฟาอาโน้วตัวหัวชั้นเหมียวชั้นผู่ฉินลุ่น (โพธิจิตศาสตร์)⁹⁵⁷ (1
 ผู้ก) ถัง-อโมฆวัชระแปล
- 1666 32 0575 มหายาน-ศุรทุโรคุปาต (มหายานาธิมุกตฺย-อุคุปาต)⁹⁵⁸ (1 ผู้ก) รัตนโดยอัสวโฆษ
 โพธิสัตว์-เหลียง-ปรมารดแปล
- 1667 32 0583 มหายาน-ศุรทุโรคุปาต (2 ผู้ก) รัตนโดยอัสวโฆษโพธิสัตว์-ถัง-ศึกษานันทะแปล
- 1668 32 0591 ชื่อหมัวเฮอเหยียนลุ่น (อรรถาธิบายคัมภีร์มหายานศาสตร์)⁹⁵⁹ (10 ผู้ก) รัตนโดย
 นาคารชุน-หยาวฉิน-วฤทธิมตะแปล*
- 1669 32 0668 ต้าจิงตี้เสวียนเหวินเป็นลุ่น (คำสอนสำคัญลี้กซึ่งมูลศาสตร์)⁹⁶⁰ (20 ผู้ก) รัตนโดย
 อัสวโฆษะ แปลโดยปรมารด ในราชวงศ์ฉิน (557-569)
- 1670 32 0694 เอ. มิลินทปญฺห (นาคเสน-ภิกษุ-สุตฺร)⁹⁶¹ (2 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล แปลในยุคจีน
 ตะวันออก 317-420
- 1670 32 0703 บี.มิลินทปญฺห (นาคเสน-ภิกษุ-สุตฺร) (3 ผู้ก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- 1671 32 0719 ผู้ไ้เจ้งลิ่งสั่วจีจิง (12 ผู้ก) รัตนโดยนาคารชุน-ซ่ง-รื่อเจิงและธรรมรักษ์แปลใน
 ศตวรรษที่ 11
- 1672 32 0745 สุหฤตฺเลข⁹⁶² (1 ผู้ก) รัตนโดยนาคารชุน-ซ่ง-คุณวรมันแปล- 421
- 1673 32 0748 สุหฤตฺเลข (1 ผู้ก) รัตนโดยนาคารชุน-ซ่ง-สังฆวรมันแปล- 434-442
- 1674 32 0751 สุหฤตฺเลข (1 ผู้ก) รัตนโดยนาคารชุน-ถัง-อี่จิงแปล -700-711
- 1675 32 0754 ธรรมธาตุ-สุโตตฺร⁹⁶³ (1 ผู้ก) รัตนโดยนาคารชุน-ซ่ง-ทานปาลแปล-ศตวรรษที่ 10
- 1676 32 0756 กวังต้าฟาเหยียนซ่ง (ตั้งมหาปณิธานกาพย์) (1 ผู้ก) รัตนโดยนาคารชุน-ซ่ง-ทาน
 ปาลแปล

⁹⁵⁷ *Treatise on Stirring the Anuttarasamyak-sambodhicitta in the Vajraśekhara Yoga*

⁹⁵⁸ *Mahāyāna-sraddhōtpāda, *Mahāyānādhimukty-utpāda*

⁹⁵⁹ เรียกย่อๆ ว่า ชื่อลุ่น 释论 (อรรถาธิบายมหายานศาสตร์) *Explanation of the Treatise on Mahāyāna*

⁹⁶⁰ มีความยาวยี่สิบผู้ก เชื่อกันว่าคัมภีร์นี้น่าจะประพันธ์ในจีน เพราะกล่าวถึงแนวคิดลัทธิเต๋า ไม่ใช่พุทธ เพราะกล่าวถึง ห้าสถานี และ 51 วิธีแห่งทางซึ่งประกอบขึ้นเป็นมรรค ถือว่าเป็นหนทางปฏิบัติที่สามารถทำให้พ้นจากพันธะและความดำมืดนำไปสู่ความบริสุทธิ์และหลุดพ้น

⁹⁶¹ *Sutra on the Questions of King Milinda* มีความยาวสองผู้ก ไม่ทราบนามผู้แปล มีสองสำนวน เอ และ บี สำนวน บี ก่อนข้างละเอียดยก ว่า แต่เชื่อว่าสำนวน เอน่าจะเป็นสำนวนที่มีก่อนสำนวน บี

⁹⁶² *Suḥrillekha*

⁹⁶³ *Dharmadhātu-stotra*

- 1677 32 0757 ชันเฉินพันจัน (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 1678 32 0757 ผัวชันเฉินจัน (1 ผูก) ประพันธ์โดยชีญเลี่ยนเซ็ง-ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 1679 32 0757 ผัวอไปปาหมิงจัน (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1680 32 0758 อไปอู่สือจันผัวช่ง (1 ผูก) หมัวเตี้ยหลี่จื่อจาประพันธ์-ถั่ง-อี่จั้งแปล
- 1681 32 0762 ผัวจี้เสียงเต๋อจัน (3 ผูก) มิตรสานตประพันธ์-ช่ง-ทานปาลแปล
- 1682 32 0769 ชีผัวจันเปยเจียทา (1 ผูก) ช่ง-ฝ่าเทียนแปล
- 1683 32 0770 เจียนจื่อฝั้นจัน (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 1684 32 0772 อษฏมหาสุถานใจคยวนทนาสุตว (อษฏ-มหา-ศรี-ใจคย-สุโตตร) ⁹⁶⁴ (1 ผูก)
ประพันธ์โดย ศีลาทิตยราช-ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 1685 32 0773 พุทธวจนะ อษฏ-มหา-สุถาน-ใจคย-สุโตตร ⁹⁶⁵ (1 ผูก) รจนาโดยนาการชุน-ช่ง-
ธรรมภัทรแปลในปี 989-999 ฉบับของธิเบตที่รจนาโดยนาการชุนยังคงมีอยู่
- 1686 32 0773 เสียนเซ็งจี้เจียถัวอไปช่ง (อารยการอัยบท) (1 ผูก) ช่ง-เทียนชีใจแปล
- 1687 32 0775 กุรูปญจาศึกา ⁹⁶⁶ (1 ผูก) อัสวโฆษรจนา-ช่ง-รื่อเจิงแปล
- 1688 32 0777 มีจี้ลื่อต้าเซวี่ยนเลินหวังจิงจี้ช่ง ⁹⁶⁷ (1 ผูก) หยวน-ก้วนจู่ปาประพันธ์
- 1689 32 0784 จิ้งปิ่นโถวหลูฝ่า ⁹⁶⁸ (1 ผูก) หลิวช่ง-หุ้ยเจียนแปล
- 1690 32 0784 ปิ่นโถวหลูทูลัวเสอเว่ยโยวถัวเหยียนหวังซัวฝ่าจิง (1 ผูก) หลิวช่ง-คุณภัทรแปล
- 1691 32 0787 กาศยปถมิโปรกตสุตริจิกิตสา-สุต ⁹⁶⁹ (1 ผูก) ช่ง-ธรรมภัทรแปล
- 1692 32 0788 เซ่งจวินหว้าซื่อไปอวีเจียทาจิง (1 ผูก) ช่ง-เทียนชีใจแปล

⁹⁶⁴ อษฏมหาสุถานใจคยวนทนาสุตว *Aṣṭamahāsthānacaityavandanāstava*, หรือ อษฏ-มหา-ศรี-ใจคย-
สุโตตร *Aṣṭa-mahā-srī-caitya-stotra*, ชื่อภาษาอังกฤษคือ *Hymn for the Eight Great Venerable Stūpas*

⁹⁶⁵ *Aṣṭa-mahā-sthāna-caitya-stotra*

⁹⁶⁶ กุรูปญจาศึกา *Gurupañcāsikā* แปลโดยอัสวโฆษ *Āsvaghoṣa* 馬鳴菩薩 เป็นคัมภีร์ประเภทคาถาห้า
สิบบท แนะนำอย่างย่อๆ เกี่ยวกับการแสวงหาอาจารย์ และการปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อความสัมพันธ์ระหว่าง
ศิษย์และอาจารย์ เนื้อหาเป็นภาคปฏิบัติตนตระที่เรียกว่าอนุตตรโยคตันตระ

⁹⁶⁷ *Stanzas on the Sūtras of the Esoteric One's, Mighty Kings of Great Supernatural Power*

⁹⁶⁸ *Pinḍola* ปิณฑอล หนึ่งในสิบแปดอรหันต์

⁹⁶⁹ กาศยปถมิโปรกตสุตริจิกิตสา-สุต *Kāśyapaṣṣiproktastīcīkītsā-sūtra*

บทที่ 5

สรุปสาระพระสูตรคัมภีร์ที่สำคัญ

ในพระมหาปิฎกไทโซมีพระสูตรคัมภีร์ที่สำคัญมากมาย ในงานวิจัยนี้จะสรุปความสำคัญและความสัมพันธ์ของพระสูตรบางพระสูตรที่อยู่ในหมวดหมู่ต่างๆ รวมทั้งประเด็นเนื้อหาสาระโดยสรุป ดังต่อไปนี้

5.1 หมวดอาคม

พระสูตรต่างๆ ในหมวดนี้อยู่ในเล่มที่ 1-2 พระสูตรที่สำคัญๆ มีดังนี้

5.1.1 ทิรมาคม¹

ในพระมหาปิฎกไทโซ ทิรมาคม (บาลีทิมณิกาย) เป็นชื่อเรียกกลุ่มพระสูตรย่อยจัดไว้เป็นลำดับที่หนึ่ง รวมพระสูตรย่อยหลายพระสูตร มีความยาวรวมทั้งสิ้น 22 ผูก มีพระสูตรย่อยรวมทั้งสิ้น 30 พระสูตร แปลในยุคนสมัยโห้วจิน โดยมีพุทธยศัสและจูฝัวเนียนร่วมแปลในปี ค.ศ. 412-ค.ศ. 413 ทิรมาคมเป็นหนึ่งในสี่อาคมของจีน ลักษณะรูปแบบการประพันธ์แบ่งเป็นสี่วรรค ในวรรคแรกเป็นเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับชีวประวัติของพระพุทธเจ้า ในวรรคที่สองเป็นเนื้อหาคำสอนและการปฏิบัติ ในวรรคที่สามเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิเสฐลัทธิอื่นๆ และวรรคที่สี่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธจักรวาล เมื่อมองโดยภาพรวมจะคล้ายคลึงกับทิมณิกายในบาลี การแปลที่แตกต่างออกไปบางส่วนอาจเห็นได้จากมาชมาคม² (บาลีมัชฌิมิกาย) หมายเลขในพระมหาปิฎกไทโซ T26 และเอโกตตราคม-สูตร (บาลีอังคุตตรนิกาย) หมายเลขลำดับ T125³ เชื่อกันว่าทิรมาคมฉบับนี้สืบทอดมาจากนิกายธรรมคุปต์

ตัวอย่างพระสูตรที่สำคัญในหมวดอาคมได้แก่ นิรวาณสูตร นิรวาณสูตรเป็นชื่อตระกูลของกลุ่มพระสูตรที่ชื่อว่า มหาปรินิรวาณสูตร *Mahāparinirvāṇa sūtra* (เรียกย่อๆ ว่า MPNS; บาลีมหาปรินิพพานสูตร *Mahāparinibbāna sutta*) พรรณนาเหตุการณ์เกี่ยวกับช่วงท้ายพระชนม์ชีพของ

¹ *Dīrghāgama* T1

² *Mādhyamāgama* T26

³ *Ekōttarāgama-sūtra* T125

พระพุทธเจ้า พระสูตรเหล่านี้สามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ (1) ของนิกายหรืออาคม และ (2) ของมหายาน

(1) **มหาปริณิรวาณสูตร/มหาปริณิพพานสูตร** ในอาคม/นิกาย **มหาปริณิรวาณสูตรดั้งเดิม** (ไม่ใช่ของมหายาน) ได้รับการพิสูจน์รับรองจากฉบับสำนวนแปลต่างๆ ในหลายภาษา เช่น สันสกฤต ธิเบต และจีนเป็นต้น คัมภีร์นี้มีความยาวกว่าปกติในประมวลสูตรของนิกาย/อาคม

คัมภีร์ต่างๆ มีดังนี้

ในบาลีนิกาย **มหาปริณิพพานสูตร** เป็นพระสูตรเรื่องที่สิบหกในทีฆนิกาย สำนวนบาลี นิกาย**มหาปริณิพพานสูตร**ที่ได้มีการแปลเป็นภาษาจีนฉบับต่างๆ ที่ยังคงอยู่ในปัจจุบันนี้ รวมทั้งการแปลส่วนที่คล้ายคลึงบางส่วน มีดังนี้

1. ทิรมาคม-ผูกที่ 2-4 T1 (2) โดยใช้ชื่อพระสูตรว่า **โหยวลิงจิง, 遊行經, Sutra of the Account of Travels**, (จาริกสูตร) มีความยาว 3 ผูก แปลโดยพุทธยศัสและจูฟัวเนี่ยน ในปีค.ศ. 412-ค.ศ. 413 ฉบับนี้เป็นของนิกายธรรมคุปต์ เนื้อหาเป็นการตอบปัญหาแก่พระเจ้าอชาตศัตรูเรื่องการปฏิบัติต่ออาณาจักรแคว้นข้างเคียง โดยพระพุทธเจ้าทรงวางหลักกรรมหกประการ และหลักกรรมเจ็ดประการแก่พระภิกษุ แหล่งข้อมูลเนื้อหาเดียวกันนี้สามารถพบได้ในงานที่ปริวรรตเป็นจีนสำนวนฉบับอื่นๆ ของนิรวาณสูตร รวมทั้ง **นิรวาณสูตร (สองผูก) 泥洹經 (二卷)**⁴, **มหาปริณิรวาณสูตร (สามผูก) 大般涅槃經 (三卷)**, และ**ปริณิรวาณสูตร (สองผูก) 般泥洹經 (二卷)**

2. **มหาปริณิรวาณสูตร (ฝัวป็นหนี่หวนจิง พุทธปริณิรวาณสูตร) 佛般泥洹經** หมายเลขพระสูตรลำดับที่ห้าในพระมหาปิฎกไทโซ T5 มีความยาว 2 ผูก เป็นหนึ่งในสำนวนแปลพระสูตรมหาปริณิพพานในสุดตันตะดั้งเดิม เป็นลำดับเหตุการณ์เกี่ยวกับการปรินิพพานของพระพุทธเจ้าสมณโคดมของบาลี เนื้อหาใกล้เคียงกับ **ปริณิรวาณสูตร 般泥洹經 T6** แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือเรื่องสถานที่เป็นกุสินารา (บาลี-กุสินารา) มิใช่ราชคฤห์ แปลโดยปัวฝางูในระหว่างปีค.ศ. 296 – ค.ศ. 306 เจนแนทเทียร์ Nattier ได้บันทึกหมายเหตุว่า ได้มีการโต้แย้งว่า อาจจะเป็นงานแปลของจือเซียน แต่เจนแนทเทียร์ไม่เห็นด้วยกับข้อแย้งนั้น กลับลงความเห็นว่าทั้งสองพระสูตรน่าจะมีความเกี่ยวข้องกัน แม้ว่าลักษณะธรรมชาตินั้นจะกำหนดได้ยากก็ตาม

3. **มหาปริณิรวาณสูตร (ป็นหนี่หวนจิง) 般泥洹經 T6** เป็นการแปลที่คล้ายคลึงกับของยุคจันตะวันออก (317–420) แนทเทียร์ลงความเห็นว่าน่าจะเป็นการแปลของจือเซียน

4. **มหาปริณิรวาณสูตร (ต้าป็นหนี่หวนจิง) 涅槃經 T7** แปลโดยฝาลีเยิน หลังปีค.ศ. 405

⁴ *Ban nihuan jing* 般泥洹經, *Fo pannihuan jing* 佛般泥洹經, และ *Da ban nihuan jing* 大般泥洹經

5. ในมัชฌิมกัมม T26 (142) พระสูตรย่อยลำดับที่ 142 ชื่อว่า อวิชชีจิง (วัธสการสูตร) 雨勢經 แปลโดยเถาตม สังฆมทวะ ปีค.ศ. 397 – ค.ศ. 398

6. ในส่วนหนึ่งของเอโกตตรกัมม ลำดับที่ T125 (40) เรื่องที่ 40 ชื่อ สप्त-ราตร *sapta-rātra* 七日品 เป็นภาคที่สองและไม่มีชื่อเรื่องที่แยกออกมา แปลโดยเถาตมสังฆมทวะในปีค.ศ. 397

7. ในหัวข้อสุดท้ายของมูลสรวาสติวาท-วินย-กมุทรวาสตุ (*Mūlasarvāstivāda-vinaya-Kṣudrakavastu* 根本說一切有部毘奈耶雜事 T1451) แปลโดยอึ้งจิง (ค.ศ. 635 – ค.ศ. 713) ในปีค.ศ. 710

สำนวนแปลภาษาจีนทุกฉบับของมหาปริณิรวาณสูตรดั้งเดิม (มหาปริณิพุพานสูตร) ยกเว้นฉบับภาษาบาลีแล้ว มักจะรวมเรื่องราวของกษัตริย์มหาสุทรรสนะด้วย สำหรับในพระบาลีปิฎก มีพระสูตรที่เกี่ยวข้องแยกออกมามากมาย คือที่มกนิยายเรื่องที่สิบเจ็ด พระสูตรนี้สัมพันธ์กับเรื่องราวประเภทชาดกหรืออวทาน เป็นเรื่องอดีตชาติของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งที่เป็นจักรวรรดิราช พระนามว่ามหาสุทรรสนะ หรือมหาสุทตสนะ ผู้ปกครองอาณาจักรกุสินารอันรุ่งเรือง

มหาปริณิรวาณสูตรดั้งเดิมฉบับภาษาสันสกฤตได้ตีพิมพ์โดยวาลชมิทท์ Waldschmidt ด้วยเนื้อหาบางส่วนที่เขาสร้างขึ้นใหม่จากฐานของฉบับภาษาจีนและภาษาทิเบตที่พ้องกัน มหาปริณิรวาณสูตรดั้งเดิมสำนวนฉบับนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของพระมหาปิฎกของฝ่ายสรวาสติวาทิน (แอลลอนและโซโลมอน (Allon and Salomon 244)

มหายานมหาปริณิรวาณสูตร มีเนื้อหาเพียงเล็กน้อยที่เกี่ยวข้องกับฉบับอาคม เนื้อหาส่วนใหญ่ได้ถูกขยายออกไปจนกลายเป็นหลักทฤษฎีคำสอนใหม่ๆ มากมาย ฉบับสันสกฤตของมหายานมหาปริณิรวาณสูตรได้สูญหายไปเกือบทั้งหมดแล้ว มีเหลือเพียงแปลส่วน ซึ่งหกส่วนได้ถูกเก็บไว้ในรัสเซีย อีกส่วนหนึ่งที่โคยาซัน ญี่ปุ่น และอีกส่วนหนึ่งที่ลอนดอน

มหายานมหาปริณิรวาณสูตรฉบับปริวรรตเป็นภาษาทิเบตสองสำนวนยังคงเหลืออยู่ทั้งสองฉบับ ได้แก่

1. ฉบับแปลจากสันสกฤตเมื่อศตวรรษที่ 9 โดยชินมิตร, ชญานครรภ และทวะจันทร
2. ฉบับแปลจากจีนของธรรมเกษม โดยวัง-ฝับ-จุน และอื่นๆ

มหายานมหาปริณิรวาณสูตรฉบับปริวรรตเป็นจีนมีทั้งหมด 3 ฉบับ เป็นฉบับแปล 2 ฉบับ และฉบับสำนวนปรับปรุงใหม่ 1 ฉบับ ทั้งหมดยังคงอยู่ ได้แก่

1. มหายนามหาปริณิรวาณสูตร 大般泥洹經 T376 ความยาว 6 ผูก แปลในยุคจินตะวันออก ในปีค.ศ. 416 – ค.ศ. 418 โดยพุทธภิกษุและฝาสี้น การแปลครั้งนี้ใช้เนื้อหาของฝาสี้นได้รับเมื่อครั้งที่ปาฎาลิปุตร จากเอกสารของกฤหัสถ์คนหนึ่ง

2. มหายานมหาปริณิรวาสสูตร 大般涅槃經 T374 มีความยาว 40 ผูก แปลที่กุ๊จ 姑臧 ภายในราชวงศ์เป่ย์เหลียง (เหลียงเหนือ) โดยธรรมเกษม ในรวมบันทึกชุมชนจั้งจี๊ กล่าวว่างานแปลนี้ เริ่มเมื่อ วันที่ 3 ธันวาคม ปีค.ศ. 421 ฉบับนี้แปลจากต้นฉบับอินเดียฉบับครั้งที่สอง ซึ่งท่านจื่อเหม็ง ได้จากทายาทของพระวาสท่านหนึ่งคนเดียวกับแหล่งในข้อมูลคัมภีร์ของท่านฝ่าเสียน⁵ ส่วนงานแปล ฉบับนี้เรียกว่า “นิรวาสสูตรฉบับเหนือ” 北本涅槃經

3. มหายานมหาปริณิรวาสสูตร 大般涅槃經 (ชื่อเหมือนข้างบน) T375 ความยาว 36 ผูก แปลในสมัยหลิวซ่ง โดยหุ้ยเหยียน 慧嚴, หุ้ยกวน 慧觀, และเซียหลิงยฺว่น 謝靈運 เป็นต้น ที่จริงแล้ว การแปลครั้งนี้เป็นฉบับปรับปรุงแก้ไขฉบับของธรรมเกษม ฉบับปรับปรุงนี้เป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า “ฉบับใต้”

พันธุมิหลังการประพันธ์ มหายานมหาปริณิรวาสสูตร ชิโมคะได้เข้าสู่ปัญหาการแยกชั้น หรือลำดับการประพันธ์ของพระสูตร โดยอาศัยความแตกต่างสองประการ คือ

1. การวิพากษ์ในพระสูตร นั่นคืออาศัยการเปรียบเทียบกับพระสูตรฉบับต่างๆ ที่มีอยู่
2. การวิเคราะห์เนื้อหา โดยการตรวจสอบพระสูตรว่าสามารถแบ่งแยกเป็นส่วนๆ ที่ สะท้อนให้เห็นแนวคิดหรือภูมิหลังทางสังคมที่ต่างกัน

ด้วยวิธีเช่นนี้ ชิโมคะระบุว่าในมหายานมหาปริณิรวาสนี้สามารถแบ่งแยกออกเป็นสาม ระดับ ได้แก่

1. ระดับที่หนึ่งเป็นบทที่ 1-7 ใน มหายานมหาปริณิรวาสสูตร แปลโดยฝ่าเสียน (ยกเว้น บทที่ห้า—ความมีอายุยืน) คือ T376 สอดคล้องกับธรรมเกษมใน T374
2. ระดับที่สองเป็นบทที่ 8 เฉพาะใน มหายานมหาปริณิรวาสสูตรของฝ่าเสียน T376 สอดคล้องกับธรรมเกษมใน T374
3. ระดับที่สามเป็นบทที่ 5 ในคำราของฝ่าเสียน T376 และบทที่ 9 เป็นต้นไปสอดคล้อง กับในธรรมเกษม T374 หมายความว่าส่วนที่สามนี้ทำให้ฉบับของธรรมเกษมยาวที่สุด

อิจังได้กล่าวไว้ในพระมหาปิฎกไทโซ หมายเลขลำดับที่ T206 พรรณนาถึงการเดินทาง เพื่อแสวงหามหาปริณิรวาสสูตรฉบับที่มีความยาวขึ้นอีก ส่วนที่สอดคล้องสามารถรู้เพียงจากฉบับ ของธรรมเกษม (T 374) แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้แล้วเมื่อผสมผสานกับความจริงที่ว่า คัมภีร์ส่วนเหล่านี้ไม่สามารถทดสอบยืนยันเทียบกับฉบับภาษาอินเดียแม้ฉบับหนึ่งฉบับใด หรือแม้ เพียงบางส่วนก็ไม่สามารถทำได้ ฉะนั้นจึงทำให้เกิดข้อสงสัยว่าคัมภีร์ส่วนนั้นเป็นงานประพันธ์ของ ธรรมเกษมเองหรือไม่ แต่อีกทฤษฎีหนึ่งก็ถือว่าคัมภีร์ส่วนนี้อาจมีกำเนิดมาจากเอเชียกลาง⁶

⁵ Karashima 77 n. 51

⁶ Hodge, “Textual History”

มหายานมหาปริณิรวาณสูตร ได้กล่าวอ้างอิงถึงพระสูตรของมหายานอีก 4 พระสูตร คือ

1. ศุรุยมสมาธิ 2 ครั้ง พบในพระสูตรที่ T374
2. ปรัชญาสูตรฉบับใหญ่ โดยหมายความว่าชื่อพระสูตรปรัชญาสูตรฉบับใหญ่นี้ตรงกับชื่อ
ปณฺจวิมุติสาสทริกาของกุมารชิพ ในพระสูตรลำดับที่ T223
3. สทฺธรมฺปนฺนทริกสูตร โดยเรียกเพียงว่า ฝาสวา (ธรรมบุษบา) 法花
4. อวตสฺกสูตร โดยเรียกเพียงว่า จ้าวสวาจิง 雜花經 3 ครั้ง พบในพระสูตร T374

หัวข้อหลักและคำสอนในมหายานมหาปริณิรวาณสูตร

มหายานมหาปริณิรวาณสูตรของมหายานดูเหมือนว่าได้ชี้แนะคำสอนใหม่ๆ จำนวนหนึ่ง แก่ชาวมหายาน ซึ่งมีส่วนสำคัญทำให้เกิดคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อน ได้แก่ “พุทธภาวะ และตถาคตครรภ” หลักคำสอน “พุทธภาวะ” ที่ได้กล่าวในคัมภีร์ ได้ใช้คำศัพท์ว่า “ธาตุ” หมายถึง สรีรธาตุในความหมายเดิมประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งใช้ในความหมายใหม่ว่า พุทธธาตุ หมายถึง “พุทธภาวะ” คล้ายกับหลักคำสอน “วัชรกาย” ซึ่งหลักคำสอน “พุทธภาวะ” นี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของ คัมภีร์ที่ได้แย้งการกราบไหว้บูชาสรีรธาตุ และพยายามใช้คำศัพท์ที่มีความเหมาะสมต่อการเคารพ บูชาเช่นนั้นด้วยคำศัพท์ใหม่ในตัวเอง เป็นหลักคำสอนที่ให้ผู้สวดสัจในตัวเอง เมื่อพิจารณาดูคำว่า “ครรภ” ก็จะมีหลายความหมายเปลี่ยนไปตามบริบท (เช่นหมายถึงหีบวัตถุมงคลชั้นในสุดที่อยู่ใน พระสถูป ทำให้เกิดความหมายที่ตามมาคือ “สิ่งที่เคิบโต” หรือ “ครรรภ์” เพื่อการพัฒนาแห่งความ เป็นพุทธะของสรรพสัตว์ที่อยู่ในคำว่า “ตถาคตครรภ” ดูเสมือนว่า นัยของคำว่าพุทธภาวะเป็นส่วน หนึ่งของปฏิกิริยาแย้งการกราบไหว้บูชาพระสรีรธาตุในสถูป และเพื่อประกาศว่าพระพุทธเจ้าที่ แท้จริงนั้นอยู่ภายในตัวของสรรพสัตว์นั่นเอง เพื่อเป็นการปลุกฝังจิตใจภายในที่เรียกว่าโพธิสัตว์ ใน รูปของคำว่า “พุทธธาตุและตถาคตครรภ” อาจกล่าวได้ว่า มหายานมีทัศนะว่าการรู้แจ้งสูงสุดคือการ บรรลุความเป็นพุทธะ คือมีปัญญา ธรรมะ เป็นต้น

สิ่งกลับกันหรือสิ่งตรงข้ามกันสี่ประการ

1. “มหาตมัน” (mahātman 大我) การแบ่งชั้นในคัมภีร์ นักปราชญ์ซิโมคะได้ระบุไว้ว่า เป็นระดับขั้นที่เก่าแก่ที่สุด ถือได้ว่าเป็นการแนะนำแนวคิดของของมหายานเป็นครั้งแรกสุดด้วยนัย ที่ว่า ความเป็นพุทธะสามารถมีคุณสมบัติที่เรียกว่า “มหาตมัน” เป็นต้น ซึ่งคำสอนนี้กระทบอย่าง มากต่อคุณค่าของหลักคำสอน “อนาตมัน” (หรือ อนัตตานั้นเอง)

2. อิจฉันติกะ (เฉียดจัน) ทัศนะของคำว่า อิจฉันติกะ นั้นได้แสดงความหมายว่ามาจาก รากศัพท์ที่มีความหมายว่า อิจฉันติ หมายความว่า “ถือ ประกาศ ดำรงอยู่” ซึ่งคัดมาจากคัมภีร์ใน ภาษาบาลีและสันสกฤต เช่นในวิสุทธิมรรค, กถาวัตถุปาการณ-อัฐกถา, มูลมัธยมก-การิกา, อภิธรรม โภคา-ภายย, โพธิสัตตวภูมิ และกมลศีล แต่การอธิบายได้แย้งว่า ควรตีความพื้นฐานของคำนี้ว่า

หมายถึง “อยากต้องการ” ซึ่งใช้กันมากทั่วไปในวรรณกรรมชั้นรองในยุคสมัยใหม่ สะท้อนให้เห็นและทำให้เข้าใจได้ดีที่สุดต่อการใช้คำที่สืบทอดกันมา ด้วยพื้นฐานนี้ การอธิบายอธิบายว่า อัจฉนติกะควรแปลว่า “บุคคลที่ประกาศหรือถือความคิด” เขาอธิบายว่าคัมภีร์มหาปริณิรวาสสูตรอาจเป็นคัมภีร์เล่มแรกที่บรรจุคำนี้ ซึ่งในครั้งแรกสุดหมายถึงภิกษุที่เป็นปฏิปักษ์ต่อแนวคิดคำสอนตถาคตครรถ และโดยเฉพาะต่อผู้ที่กล่าวหาตถาคตครรถว่าเป็นมิจฉาทิฎฐิ นั่นหมายถึงผู้ประกาศแนวคิดอหัต

3. พระพุทธเจ้าเป็นอมตะนิรันดร์ที่มีอยู่ในตัวตนหรือกายที่เรียกว่า “วัชรกาย” มหายานมหาปริณิรวาสสูตรอาจเป็นคัมภีร์แรกสุดที่เสนอคำสอนเรื่องความเป็นอมตะนิรันดร์ของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีตัวตนที่แกร่งแข็ง (วัชรกาย) อย่างไรก็ตามนัยสำคัญอมตะนิรันดร์ของพระพุทธเจ้านั้นอาจเกี่ยวโยงหมายถึงความไม่สามารถถูกทำลายลงได้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเรียกว่าวัชรกาย

4. แนวคิดปรากฏการณ์มายาการ จุดสำคัญของคัมภีร์คือนัยที่อธิบายว่าพระชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้าสมณโคดมบนโลกมนุษย์นั้นเป็นเพียงปรากฏการณ์มายาการที่แสดงปรากฏขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสรรพสัตว์ เพราะแท้จริงแล้วพระพุทธเจ้าทรงเสด็จเข้าสู่มหานิรวาณก่อนหน้านั้นมาหลายกัปแล้วในอดีต คัมภีร์นี้แสดงคำวิงวอนด้วยนัยคำว่า โลกานุวตนา *lokānuvartanā* (隨順世法故示如是) หมายถึง ‘เป็นไปตามโลก’ สอดคล้องกับโลกานุวตนา-สูตร *Lokānuvartanā-sūtra* T807 มีรายละเอียดต่างๆ ที่พบในข้อความในพระสูตร T374 เช่น –การแปร่งฟัน, การไปห้องน้ำ, การเจ็บป่วย เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วยังทรงมีกิริยาสิบสองประการที่เป็นสากลสำหรับพระพุทธเจ้า จุดสำคัญของคำสอนปรากฏการณ์มายาการ คือ คำอธิบายที่ขยายต่อออกไปอีกครอบคลุมถึงคำว่าปริณิรวาณ มีการพัฒนาแนวคิดที่เชื่อมโยงกับหลักคำสอนว่า พระพุทธเจ้าและพุทธภาวะของพระองค์เป็นอมตะนิรันดร์ไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นคำสอนของพระองค์จึงเป็นอมตะนิรันดร์

ความสัมพันธ์ระหว่าง มหายานมหาปริณิรวาสสูตร และ มหาปริณิรวาสสูตรดั้งเดิม

สิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องในมหาปริณิรวาสสูตรดั้งเดิม (มหาปริณิพพานสูตรเดิม) ได้แก่ ความมั่นคงของคณะสงฆ์ และพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งทั้งสองประการนี้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับความเป็นไปหรือการปรากฏเกิดขึ้นแห่งความเป็นพุทธะในมนุษยโลกเหนือกว่าสิ่งอื่นใด ซึ่งจะต่างกันอย่างมากกับรูปแบบของมหายานมหาปริณิรวาสสูตร ซึ่งสามารถอ่านพบว่า เป็นหัวเรื่องเดียวกัน ปรากฏขึ้นในสถานที่เดียวกัน แต่ฉบับของมหายานนั้นได้แย้งอย่างหยั่งลรากลึกต่อสถานภาพและแนวคิดในมหาปริณิรวาสสูตรดั้งเดิม (มหาปริณิพพานสูตรเดิม) เกี่ยวกับการค้าเสาหลักแห่งอำนาจคณะสงฆ์ ด้วยรูปแบบการโจมตีพระภิกษุที่ประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้องหรือแอบอ้างเสื่อมเสียอย่างรุนแรง ดังนั้นคำสอนเรื่อง “พุทธภาวะ” “ตถาคตครรถ” เป็นต้น ที่ปรากฏอยู่ในมหายานมหาปริณิรวาสสูตร เพื่อต่อต้านการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ โดยประกาศว่า

พระพุทธเจ้าที่เป็นจริงอยู่ในสรรพสัตว์ทั้งหลาย เป็นศักยภาพที่อยู่ในเหล่าสรรพสัตว์สามารถทำให้บรรลุธรรมหรือรู้แจ้งได้ มากกว่าพระพุทธเจ้าในวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใด

มหายานมหาปริณิรวาสสูตรมีความน่าสนใจ เพราะมีคัมภีร์มหายานเพียงไม่กี่คัมภีร์ที่แสดงฉากเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตพระพุทธเจ้าดังที่ปรากฏในมหาปริณิรวาสสูตรดั้งเดิม ดังนั้นมหายานมหาปริณิรวาสสูตรจึงเป็นโอกาสหนึ่งที่ทำให้ได้เห็นว่า กลุ่มมหายานขยายขอบข่ายด้วยการเตรียมเขียนงานประพันธ์ขึ้นใหม่แทนงานประพันธ์เดิมที่สืบทอดกันมาเพื่อเผยแพร่เนื้อหาแนวคิดใหม่ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระอานนทอย่างสิ้นเชิง ในลักษณะการออกแบบงานประพันธ์คัมภีร์สะท้อนทัศนะที่มีต่อพุทธศาสนาหินยาน และประกาศความมีชัยเหนือคัมภีร์หินยานและนิกายต่างๆ ในมหายานมหาปริณิรวาสสูตรพระอานนทมิได้มีปรากฏบทบาทต่อการแสดงพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า และในฉากสุดท้ายของฉบับของธรรมเกมที่มีความยาวอย่างมากได้แสดงพรรณนาให้เห็นว่าพระอานนทถูกรังแกถึง โดยมารปลอมแปลงเป็นพระพุทธเจ้าต่างๆ สอนคำสอนที่แปลกประหลาดผิดแผกตรงข้าม ในที่สุดโพธิสัตว์มัญชุศรีก็มาช่วยพระอานนท โดยการสวดธารณีที่มีพลังอำนาจมาก โพธิสัตว์มัญชุศรีไม่เพียงแต่สามารถชนะมารแต่ยังสามารถทำให้มารกลับใจด้วย T374

อิทธิพลต่อพุทธศาสนาในประเทศจีนและพุทธศาสนาในเอเชียตะวันออก

เมื่อมหายานมหาปริณิรวาสสูตรได้ถูกปริวรรตเป็นภาษาจีน ได้ทำให้เกิดการโต้แย้งถกเถียงอย่างมาก ซึ่งมุ่งไปยังความสับสนวุ่นวายอันเกิดจากการประกาศของท่านเต๋าเซิง ในปีค.ศ. 428 เพราะเขาเชื่อว่าแม้เดียรัจฉานก็สามารถหลุดพ้นบรรลุธรรมได้ ในขณะที่คำสอนนี้ตรงข้ามคัมภีร์ฉบับที่มีอยู่คือฉบับสันของฝ่าเลี่ยน จึงทำให้เต๋าเซิงถูกขับออกจากคณะสงฆ์ ต่อมาเมื่อคัมภีร์ฉบับเหนือของธรรมเกมได้ถึงศาลใต้ในปีค.ศ. 432 จึงทำให้รู้ว่าเต๋าเซิงเป็นผู้บริสุทธิ์ และถูกเรียกให้ไปไต่สวนที่ศาล ความวุ่นวายโกลาหลไม่ได้สิ้นสุดลงเพียงแค่นั้น กล่าวกันว่าเสวียนจิ้งเดินทางไปอินเดียเพื่อแก้ปัญหาที่ยังหาข้อยุติปรองดองเกี่ยวกับหลักคำสอนเรื่องเดียรัจฉานและคำสอนเรื่องพุทธภาวะสากลไม่ได้ แม้กระทั่งทุกวันนี้การถกเถียงยังคงมีอยู่ในประเทศญี่ปุ่น หลังจากทีคัมภีร์นี้ได้ถ่ายทอดไปสู่ประเทศจีนด้วยการปริวรรตเป็นจีนในราวหนึ่งศตวรรษครึ่ง เนื้อหาของมหายานมหาปริณิรวาสสูตรได้กลายเป็นจุดที่ให้ความสนใจกันอย่างยิ่ง การวิเคราะห์และงานประพันธ์รรถกถาเกิดขึ้นอย่างมากจนทำให้เกิดการพัฒนาคำสอนพุทธศาสนาของจีนในยุคนี้ จนกระทั่งก่อให้เกิดกิจกรรมที่เรียกว่า “นิกายนิรวาส” แหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่สำคัญที่สุดสำหรับกิจกรรมนี้ในระหว่างศตวรรษแรกที่พระสูตรนี้ได้ปริวรรตเป็นจีน คืองานอรรถาธิบายเช่น *ประมวลอรรถาธิบาย มหายนามหาปริณิรวาส* 大般涅槃經集解 T1763, รวบรวมเมื่อปีค.ศ. 509 โดยเป่าเหลียง ในราชวงศ์เหลียง คัมภีร์นี้คัดลอกคัดลอกข้อชี้แนะของปราชญ์ที่เชี่ยวชาญในคัมภีร์นี้เป็นจำนวนมาก มีค่านำมากมาย

ได้แก่ ของจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้, เต้าเซิง, เซิงเหลียง, ฝ่าแล้ว, ถันจี, เซิงจง, เป่าเหลียงเอง, จื่อซัว, ฝ่าอัน และถันจุ่น และคำชี้แนะของอาจารย์อื่นๆ เช่น หุ้ยหลั่ง, ถันไ้อ้, ถันเซียน, หมิงจวิน, เต้าหุ้ย, ฝ่าเหลียน, และ จิ้งอ้อ

คัมภีร์ที่เกี่ยวข้อง

มหายานมหาปริณิรวาสสูตร เป็นส่วนหนึ่งของพระสูตรต่างๆ ในตระกูลมหาปริณิรวาส ซึ่งทำให้เกิดหมวดนิรวาสในพระมหาปิฎกจีน เพื่อการเชื่อมโยง จะกล่าวถึงพระสูตรคัมภีร์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. มหายนามหาปริณิรวาสสูตรภาคหลัง 大般涅槃經後分 T377 แม้ว่าตลอดระยะเวลาช่วงชีวิตของธรรมเกษม จะถือว่าฉบับของธรรมเกษมมีความยาวมากที่สุด แต่ดูเหมือนว่าพระสูตรยังไม่เสร็จสมบูรณ์ เพราะมีบันทึกข้อแนะของถันอุฟาที่กล่าวไว้ในชีวประวัติของธรรมเกษม ได้ประกาศว่าแท้จริงนั้นมหายนามหาปริณิรวาสสูตรยังมีเนื้อหาอีก ตามชีวประวัติของธรรมเกษมฉบับของวัดได้กล่าวว่าธรรมเกษมถูกลอบฆ่าในระหว่างทางกลับจากอินเดียหรือเอเซียกลางเพื่อค้นหาส่วนที่ยังขาดหายไป

ในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ (ปีค.ศ. 424 – ค.ศ. 453) หุ้ยกวนได้ส่งพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อว่าเต้าผู้จากเกาซังเดินทางไปค้นหาส่วนที่ขาดหาย แต่ได้มีรณภาพระหว่างการเดินทาง สองศตวรรษต่อมาในตอนต้นของราชวงศ์ถัง หุ้ยหนิงได้แปล “ภาคหลัง” ของมหายนามหาปริณิรวาสสูตร คือ T377 พร้อมกับพระภิกษุชาวอินเดียคือ ชยฐานภัทรที่เหอหลิงแห่งทะเลใต้ พระสูตรนี้ได้ถึงฉางอันระหว่างยุคอู่เฟิง

2. จตุรทวารกสมาธิสูตร (รู้จักในชื่ออื่นว่า จตุรทวารกสูตร) T379 แปลโดยชยฐานคุปต์ในราชวงศ์สุย สถานที่เทศนาคือป่าสาละที่กุสินารา ฉบับนี้จะต่างกับมหายนามหาปริณิรวาสฉบับอื่นๆ ตรงที่มีพระอานนท์เป็นผู้ถามพระพุทธเจ้า แต่คำสอนเหมือนกับฉบับมหายานตามคำสอนว่าพระพุทธเจ้ามีกายแท้จริงคือธรรมกาย ดังนั้นพระองค์จึงทรงสอนธรรมอยู่ตลอดนิรันดรกาล

3. วิบุลยปริณิรวาสสูตร 方等般泥洹經 T378 แปลโดยธรรมรักษ์ เนื้อหาในหกปริเฉทแรกสอดคล้องกับพระสูตร T379 ปริเฉทที่เหลืออธิบายเกี่ยวกับแดนเกษตรพระสมณโคดม พรรณนาภาพสรรพสัตว์ทั้งหลายต่างร้องไห้เศร้าโศกเสียใจเมื่อพระพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน และอธิบายว่าการที่พระพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน เพราะเป็นโอกาสที่พระพุทธองค์จะได้ทรงฉานสมาธิ

4. พุทธปริณิรวาสอนุศาสนีสูตร (พุทธอนุศาสนีสูตร) 佛垂般涅槃略說教誡經 T389 รู้จักกันทั่วไปในชื่อ อนุศาสนีสูตร 遺教經 แปลโดยกุมารชีพ พระสูตรนี้พรรณนาถึงปัจฉิมวาจาของพระพุทธเจ้าก่อนเสด็จสู่ปรินิพพาน พระพุทธองค์ทรงให้โอวาทแก่ภิกษุทั้งหลายว่า หลังจาก

พระองค์ปรินิพพานแล้วควรรักษาศีล สำรวมอินทรีย์ เว้นจากคณหาราคะ อบรมศีล เจริญสมาธิ และ ปัญญา นอกจากนั้นยังคงพรรณนาคำสอนว่า พระพุทธเจ้าเป็นอมตะนิรันดร์ในธรรมกาย ฉบับภาษาอังกฤษยังคงมีอยู่

5.1.2 ฉางอาหันสือเป่าฝ่าจิง (วิบากสิบในทิวามคม) *Sutra of Ten Doctrines of Retribution in the Dīrghāgama* พระสูตรนี้มักเรียกย่อๆ ว่า **สือเป่าฝ่าจิง** 十報法經 ในพระมหาปิฎกไทโชลำดับที่ 13 (T13) มีความยาวสองหมื่นแปดโดยอันชื่อเถาในราชวงศ์หวิฮั่น ค.ศ. 148 – ค.ศ.170 เป็นลำดับชุดของพระสูตรต่างๆ ประเภทแนวคำสอนที่รวบรวมขึ้นทีละเล็กละน้อย เป็นรูปแบบดั้งเดิมที่มีก่อนการแบ่งเป็นพุทธศาสนาฝ่ายเหนือฝ่ายใต้ เนื้อหาสัมพันธ์กับพระสูตรลำดับที่ 24 ชื่อ **ทสุตตร-สุตตุนต** ในพระบาลีที่มณิกาย *Dasuttara-suttanta* (DN.24) และพระสูตร **สือซังจิง** 十上經 ของทิวามคม พระสูตรนี้ทรงเทศนาที่เชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี กรุงสาวัตถี เป็นคำสอนสิบประการที่อธิบายรายละเอียด คำสอนทั้งสิบประการได้แก่

- (1) เข้าใจปรีชาตติ 成法,
- (2) บำเพ็ญปฏิบัติ 修法,
- (3) ประจักษ์ 覺法,
- (4) นิโรธ 滅法,
- (5) ปฏิโลม 增法,
- (6) อนุโลม,
- (7) ปัจจัยที่ทำให้พึงธรรมได้ยาก เช่นเกิดในนรก, เปต, เกิดมาหูหนวก ตาบอด เป็นต้น 難解法,
- (8) ขาดิธรรม (คุณภาพชีวิตที่ให้แก่สรรพสิ่ง 生法,
- (9) ธรรมชญาณ (รู้ความหมายอันลึกซึ้งในพระสูตร 知法,
- (10) อนุโพธ (บรรลุตธรรม) 證法

5.1.3 พุทธวณะมทานิทาน-สูตร *Mahānidāna-sūtra* (บาลี มทานิทาน-สุตตุนต *Mahānidāna suttanta*) ในพระมหาปิฎกไทโชลำดับที่ 14 (T14) แปลโดยอันชื่อเถาในราชวงศ์หวิฮั่น เนื่องจากแหล่งข้อมูลเดิมมีทั้งภาษาบาลีและสันสกฤต ซึ่งมีสำนวนแปลหลายฉบับ สันนิษฐานว่าพระสูตรนี้มาจากแหล่งข้อมูลเดียวกันในยุคแรก เนื้อหาเกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงแก่พระอานนท์ที่รัฐคุรุเกี่ยวกับปัจจุสมุปปาท เริ่มจากขราและมรณะ ขาดิภ อุปาทาน สำนวนแปลจีนในฉบับอื่นๆ สามารถพบได้อีกจากพระสูตรหมายเลขที่ 13 ในทิวามคม (長阿含經/大緣方便經-ต้าเหียนฟิงเปี่ยนจิง) และพระสูตรหมายเลขที่ 79 ในมาชยมาคม (中阿含經/大因經-ต้าอินจิง) เข้าใจกันว่าแหล่งข้อมูลของคัมภีร์นี้เป็นอันเดียวกับ the *Sutra on Great Causes* 大因經 พระสูตรนี้เป็นที่

แพร่หลายในประเทศจีน ได้อันประพันธ์ปกรณ์พิเศษของกัมภีร์นี้ในศวรรษที่สี่ ชื่อว่า *เหรินเป็นอวี๋* *เจิงจิงจู้* (อรรถาธิบายหมายเหตุมหานิทานสูตร) 人本欲生經註 T1693

5.1.4 พุทธวจนะ ศกฺรปริปฺจฉา (สูตร) *Sakraparipṛcchā (sūtra)*, หรือ ศกฺร-ปรศฺน-

สูตร *Sakra-praśna-sūtra* ในพระมหาปิฎกไทโชลำดับที่ 15 (T15) มีความยาว 1 ผูก แปลโดย ฝาคีเยนในราชวงศ์ซ่ง เป็นกัมภีร์ในยุคต้นเหมือนกับพระสูตรบาลี พร้อมด้วยฉบับแปลจีนหลายสำนวน เป็นเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงที่กรุงราชคฤห์แก่ท้าวสักกะ (พระอินทร์) ซึ่งกำลังเพเลิดเพลินในเสียงดนตรีจากเหล่าทวยเทพ ทรงสอนเหตุแห่งทุกข์และทางหลุดพ้นจากทุกข์ คือ มรรคมีองค์แปด เมื่อพระอินทร์ได้ฟังแล้วมีจิตชื่นชมโสมนัสทรงขอพระพุทธองค์ทรงเป็นที่พึ่ง พระสูตรนี้คล้ายกับ *สกุภฺปฺยหาสุตฺต* ในบาลีทีฆนิกาย, พระสูตรที่ 14 ในทีรณาคัม ชื่อ *อิหฺวนอินเวินจิง* 釋提桓因問經, และพระสูตรที่ 134 ในมาชยมาคม ชื่อ *เวินจิง* 釋問經, และพระสูตรที่ 6 ในสังยุตตรตน-ปิฎก-สูตร ชื่อ *เวินจิง* 帝釋問事緣 (ภาษาจีนคำว่า *ชื่ออิหฺวนอิน* 釋提桓因 หมายถึง ท้าวสักกะ หรือพระอินทร์ เขียนได้หลายอย่าง เช่น 因坻; 因提; 因提梨; 因達羅, 釋迦婆, 帝釋; 釋迦提桓因陀羅, 釋迦提婆因陀羅, 釋迦提桓因達羅, 釋迦提婆因達羅, 釋提桓因, 釋迦提婆, 天帝; 天主帝 天帝釋, 能天帝 天主, 千眼;

5.1.5 *มาชยมาคม* *Mādhyamāgama* 中阿含經 *Middle Length Āgama Sūtras* หมายเลขลำดับที่ 26 (T26) แปลในสมัยจิ้นตะวันออก โดยเถาตมสังฆเทวะในค.ศ. 397 – ค.ศ. 398 มีความยาว 60 ผูก ประกอบด้วย 5 อชฺยาย (*adhyāyas*) 18 วรรค มีพระสูตรย่อย 222 พระสูตร เคยมีฉบับแปลก่อนหน้านี้แปลโดยธรรมนันทิในค.ศ. 383 – ค.ศ. 391 แต่ได้สูญหายไปเมื่อค.ศ. 730 เป็นพระสูตรที่มีความยาวในระดับกลางจำนวน 152 พระสูตร เกี่ยวโยงกับเนื้อหาในบาลีมัชฌิมนิกาย แต่ไม่เหมือนกันทุกประการ อาคณนี้ส่วนใหญ่เป็นคำสอนที่ลงรายละเอียดเกี่ยวกับอริยสัจสี่ และสิบสององค์ธรรมในปฏิจจสมุปบาท มีเนื้อหามากมายที่เกี่ยวข้องกับกำเนิดของพระพุทธศาสนา อุปมาอุปมัยชีวประวัติของพระพุทธเจ้าและพระอริยสาวก เชื่อกันว่าเริ่มต้นการประพันธ์ด้วยภาษาคานธารี สารบัญของแลงคาสเตอร์ให้รายชื่อทั้งหมดจำนวน 222 พระสูตร ใช้ชื่อย่อๆ ว่า *จงอาหัน* 中阿含 *Middle Length Āgamas* ⁷

5.1.6 *ราสตรปาล* *Rāstrapāla* 賴吒毖羅 ชื่อในพระมหาปิฎกไทโชคือ *พุทธวจนะ ราสตรปาลสูตร* หมายเลขลำดับที่ 68 (T68) มีความยาว 1 ผูก แปลโดย อุ๋-จื่อเขียน ราสตรปาล (บาลี *ราฏฐปาล* *Raṭṭhapāla*) เป็นบุตรชายเศรษฐีแห่งนิคมสุถุลโกษฐุก *Sthūlakosṭhaka* 銚蘆吒村 แคว้นกูรุ 居樓國 เมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าแล้วเกิดความเลื่อมใสออกบวช บิคารมารดาต้องยินยอมให้บวชเพราะอดอาหารยอมสละชีวิตหากบิคารมารดาไม่อนุญาตให้บวช หลังจากสำเร็จอรหัต

⁷ ดูประกอบใน Anālayo, “The Chinese Version of the *Dantabhūmi Sutta*,” *Buddhist Studies Review* 23, no. 1 (2006): 5-19

ผลแล้วได้เที่ยวจาริกไปถึงนิคมบ้านเดิม และในที่สุดได้แสดงธรรมโปรดบิดามารดา, ภรรยา ตลอดจนบุตรสาว ทั้งหมดเป็นพุทธมามกะในพระพุทธศาสนา รวมทั้งพระเจ้าโกรวบ 拘牢婆王

5.1.7 เอโกตตรากม-สูตร *Ekōttarāgama-sūtra* 增一阿含經 หรือ *เอโกตตริกา* *Ekōttarikāgama*, (บาลี-อังคุตตรนิกาย) เป็นหมายเลขลำดับ T125 ในพระมหาปิฎกไทโซ มีความยาว 51 ผูก แปลโดยเถาตมสังฆเทวะในค.ศ. 398 ยุคจีนตะวันออก เป็นหนึ่งในสี่หมวดของหมวด อากมหรืออากมปิฎก แบ่งเป็น 52 วรรค ทั้งหมดประกอบด้วย 451 พระสูตรย่อยซึ่งจัดเป็นกลุ่มตามเนื้อหา ตามบันทึก *โคหยวน* การแปลได้เริ่มทำก่อนหน้านั้นแล้วเมื่อค.ศ. 384 โดยธรรมนันทิ แต่ได้สูญหายไปแล้ว ในฉบับแปลครั้งแรกปรากฏมีคำนำเขียนโดยอันชื้อเกา ซึ่งเขียนว่าปีที่แปลคือ ค.ศ. 384 – ค.ศ. 385 นอกจากนี้แล้วยังเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับผู้แปลอีกด้วย ในพจนานุกรมฟัวกงมีรายละเอียดภายใต้หัวข้อเรื่อง 增壹阿含經 Increased by One Āgama Sūtras⁸

5.1.8 สุมัคชาวทาน-สูตร *Sumāgadhāvadāna-sūtra* 須摩提女經 หมายเลขลำดับที่ 128 (T128) แปลโดยจื่อเชียน ในยุคแคว้นอู่ มีความยาว 1 ผูก เป็นพระสูตรอธิบายในหมวดที่ 13 ของวรรคศุทฺธ ในเอโกตตริกา *Ekōttarikāgama* ต้นฉบับภาษาสันสกฤตได้สูญหายไปแล้ว เป็นเรื่องเกี่ยวกับบุตรสาวของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีชื่อสุมัคชะ ซึ่งได้ออกเรือนเป็นสละไภของตระกูลที่มีได้นับถือศาสนาพุทธ พระพุทธเจ้าทรงส่งสาวกไปยังตระกูลนั้นเพื่อเปลี่ยนให้นับถือพุทธศาสนา

5.2 หมวดชาดก

หมวดชาดกอยู่ในพระมหาปิฎกไทโซเล่มที่ 3-4 ตัวอย่างพระสูตรที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

5.2.1 ษฏ-ปารมิตา-สังกรห *Ṣaṭ-pāramitā-saṃgraha* 六度集經 *Sūtra on the Collection of the Six Perfections* ในพระมหาปิฎกไทโซหมายเลข T152 มีความยาว 8 ผูก แปลโดยคงเชิงห้วย ในราชวงศ์อู่ เสริมสมบูรณ์ในปีค.ศ. 251 พระสูตรนี้เป็นที่รู้จักในชื่ออื่นๆว่า *ษฏ-อมิต-สูตร* 六度無極經, *ษฏ-อมิต-สังกรห-สูตร* 六度無極集, *ษฏ-สูตร* 六度集, และ *สงฺสรสค-อมิต-สูตร* 雜無極經⁹ เป็นกัมภีร์เกี่ยวกับพระชาติต่างๆของพระสมณโคดม (ชาดก) ที่มุ่งเน้นคำสอนและการปฏิบัติของพระโพธิสัตว์ในเรื่องบารมีหก 六波羅蜜 ได้แก่ ทานบารมี 布施, ศีลบารมี 持戒, ขันติบารมี 忍辱, วิริยะบารมี 精進, ฐาน (ฉาน) บารมี 禪定, และปัญญาบารมี 智慧

5.2.2 คำพึงเปียนฝ่าป้าอิน (มหาอุบายกตเวทิตาสูต) *Great Skillful Means Sutra on the Buddha's Repayment of Kindness* หมายเลขลำดับที่ T156 ในพระมหาปิฎกไทโซ มีความยาว

⁸ คูอนาโย Anālayo, “The *Ekottara-āgama* Parallel to the *Saccavibhaṅga-sutta* and the Four (Noble) Truths,” *Buddhist Studies Review* 23, no. 2 (2006): 145-153.

⁹ 雜 สันสกฤตคือสงฺสรสค *saṃsrsta*, วิมิสฺระ *vimiśra*,

7 ผูก ไม่ทราบนามผู้แปล เป็นคัมภีร์ที่ตอบโต้การวิพากษ์ของพราหมณ์ที่กล่าวคู่พระพุทธรูปว่าทรงไม่กตัญญูตเวทีต่อบิดามารดา พระพุทธรูปเจ้าทรงสอนความหมายชั้นลึกซึ่งของคำว่ากตัญญูตเวที ทรงอธิบายว่าการกตัญญูในเพียงชาตินี้เป็นเพียงทศณะที่แคบๆ ด้วยแนวคิดของชาติในกาลทั้งสาม และคำสอนเรื่องการเกิดในภพชาติใหม่อีก เป็นเหตุให้นิโอดิตชาติพระพุทธรูปเจ้าทรงเคยเป็นบิดาของสัตว์อื่นๆ และสัตว์อื่นๆ ก็เคยเป็นบุตรธิดาของพระองค์ และเพราะพระพุทธรูปเจ้าทรงเป็นผู้ช่วยสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ พระองค์จึงทรงออกบวชเทศนาซึ่งถือเป็นการกตัญญูตเวที คัมภีร์นี้จึงถูกจัดอยู่ในหมวดประเภทชาดก เกี่ยวโยงกับพระสูตร T160 และ T202

5.2.3 กรุณา-ปุณฺฑริก-สูตร *Karunā-puṇḍarīka-sūtra* 悲華經 มีชื่ออื่นๆ อีกว่า *Mahā-karunā-puṇḍarīka-sūtra* มหา-กรุณา-ปุณฺฑริก-สูตร, *Mahā-karunā-puṇḍarīka* มหา-กรุณา-ปุณฺฑริก, และ *Karunā-puṇḍarīka* กรุณา-ปุณฺฑริก เป็นพระสูตรหมายเลข T157 พระสูตรฉบับนี้แปลโดยธรรมเกษมในราชวงศ์เป่ยเหลียง มีความยาว 10 ผูก, เป็นหนึ่งในสี่ฉบับสำนวนของพระสูตรที่ปริวรรตเป็นภาษาจีน ซึ่งอีกสามฉบับสำนวนนั้น ฉบับหนึ่งเป็นงานแปลของธรรมपाल เรียกชื่อว่า *เสียนจวิจิง* (อรัญญ-वास สสูตร) 閑居經 มีความยาว 1 ผูก, อีกฉบับหนึ่งไม่ทราบนามผู้แปล มีชื่อว่า *มหายาน-กรุณา-ปุณฺฑริก-สูตร* 大乘悲分陀利經 T158 มีความยาว 8 ผูก, อีกฉบับหนึ่งแปลโดย เต้ากั๋ง 道龔 เรียกชื่อพระสูตรว่า *กรุณาปุณฺฑริกสูตร* 悲華經 มีความยาว 10 ผูก *กรุณา-ปุณฺฑริก-สูตร* นี้เป็นพระสูตรที่มีการรวบรวมพระสูตรขนาดเล็กหลายๆ พระสูตร มีทั้งหมด 6 ปริเฉท ซึ่งเกี่ยวข้องกับกษัตริย์อรรณาสัตราษ 無諍念王 (อดีตชาติของพระอมิตถะพุทธเจ้า) และราชบุตรหนึ่งพันที่ตั้งปณิธานจะไปบังเกิดในแดนสุขาวดี ต่อเบื้องหน้าพระพุทธรูปเจ้ารัตนกรรณธรรมาศ 寶藏如來 ต้นฉบับภาษาสันสกฤตยังคงมีอยู่

5.2.4 ต้าเจิงเป็นเชิงชินตักกวนจิง (มหายานชาดกสูตร มโนภูมิกาวานา) *Great Vehicle Sutra of Contemplation of the Mind Ground in the Buddha's Life* 大乘本生心地观經 เรียกย่อๆ ว่า *ชินตักกวนจิง* (มโนภูมิกาวานาสสูตร) *Sutra of Contemplation of the Mind Ground* 心地观經 เป็นพระสูตรในพระมหาปิฎกไทโชหมายเลข T159 มีความยาว 8 ผูก แปลโดยปรัชญาในราชวงศ์ถัง เมื่อปีที่หกของรัชสมัยเจินหยวน พระสูตรนี้สอนอธิบายเหตุที่ควรเข้าปฏิบัติบำเพ็ญภาวนา อาศัยในที่เงียบสงัดไม่พลุกพล่าน พิจารณาจิตตนเพื่อบรรลุนิพพาน พระสูตรนี้มีชื่อเสียงด้านการสอนอธิบายให้รู้คุณกตัญญูต่อสิ่งสี่ประการ 四恩 ได้แก่ รู้คุณแห่งบิดามารดา, รู้คุณแห่งสรรพสัตว์, รู้คุณแห่งกษัตริย์ราชา-ผู้ปกครองประเทศ และรู้คุณแห่งพระรัตนตรัย พระสูตรนี้อธิบาย ตรีกาย, สวากาย-กาย 自性身, จตุวาริ-ชญาณิ 四智 (ในโยคอาจาร ญาณรู้แจ้งทั้งสี่ประเภทของพระพุทธรูปเจ้า ได้แก่ อาทุส-ชญาณ ญาณรู้แจ้งในรูปอาลยวิชญาณที่บริสุทธิ์, สมตา-ชญาณ ญาณรู้แจ้งในรูปมนัสที่บริสุทธิ์, ปรตเวกษ-ชญาณ ญาณรู้แจ้งในรูปมโนวิชญาณที่บริสุทธิ์, และกฤตย-อนุสฐาน-ชญาณ ญาณรู้แจ้งในรูปวิชญาณ

ทั้งห้าที่บริสุทธิ์), จันทรจักรภาวนา 月輪觀 (เกี่ยวกับการภาวนาสิบหกคืนตั้งแต่ข้างขึ้นไปจนถึงพระจันทร์เต็มดวงเพื่อนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาโพธิ์) และ ตริณี-คุหฺยานิ 三密 (อศรรย์สามประการของพระพุทธเจ้า ได้แก่ทางกาย ทางวาจา และทางใจ)

5.2.5 ขาดก-มัลลา jātaṅka-mālā 菩薩本生鬘論 พระสูตรลำดับหมายเลขในพระมหาปิฎกไทโซ T160 มีความยาว 16 ผูก แม้ว่า ขาดก-มัลลา ใช้ชื่อที่ปริวรรตเป็นภาษาจีนพยางค์ท้ายคำว่า “ลุ่น” ที่มีความหมายว่า “ศาสตร์” ต่อท้าย ก็มีได้หมายความว่า เป็นคัมภีร์ประเภทศาสตร์หรืออภิธรรม แต่เป็นคำภาษาจีนที่เลียนเสียงคำว่า “มัลลา” ของพยางค์ที่สอง

5.2.6 ทิรมาญญกราช สุตฺตํ Dīrghāyuska 长寿王经 ลำดับหมายเลขในพระมหาปิฎกไทโซ T161 มีความยาว 1 ผูก แปลในยุคจีนตะวันตก-ไม่ทราบนามผู้แปล ทิรมาญญกราชสุตฺตํ เป็นเรื่องราวในอดีตซึ่งพระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ที่เชตวัน อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เป็นเรื่องเกี่ยวกับกษัตริย์และเจ้าชายซึ่งปกครองประชาราษฎร์โดยเป็นธรรม แต่ถูกกษัตริย์ประเทศข้างเคียงรุกรานบังคับสละราชบัลลังก์โดยใช้ให้พราหมณ์ขึ้นตำออกอุบายจับมาเป็นเชลย กษัตริย์ที่เป็นพระราชบิดาถูกประหาร ราชบุตรคิดแก้แค้นแทนพระราชบิดา ภายหลังได้เป็นอำมาตย์ใกล้ชิดกษัตริย์ที่ยึดแคว้นของตน วันหนึ่งออกไปล่าสัตว์ด้วยกันแล้วพลัดหลงกับราชบริพารติดตาม เจ้าชายบุตรของกษัตริย์ได้โอกาสจะปลงพระชนม์กษัตริย์ที่ประหารพระราชบิดา แต่กลับใจเพราะนึกถึงคำสอนของพระราชบิดาที่ให้ภัย ไม่ต้องการแก้แค้น ภายหลังได้รับแคว้นดินแดนคืนจากกษัตริย์ที่ยึดครองไป กษัตริย์ที่ถูกปลงพระชนม์คือพระศรีศากยมุนีในอดีตชาติ เจ้าชายราชบุตรคือพระอานนท์ และกษัตริย์ประเทศข้างเคียงคือ พระเทวทัต

5.2.7 อธิษยจื้อกวงหมิงเซียนเหรินฉือชินอินเยวียนปู้สือโร่วจิง (วิรัตมังสโกษนาของตบะฤทิเพราะเมตตาจิตเป็นปัจจัย) *Sūtra on the Omniscient Luminous Sages Who Possess the Causes and Conditions of Compassion in Not Eating Meat* 一切智光明仙人慈心因緣不食肉經 ลำดับหมายเลขในพระมหาปิฎกไทโซ T183 มีความยาวหนึ่งผูก ไม่ทราบนามผู้แปล แปลในยุคราชวงศ์ฉิน (ค.ศ. 353 – ค.ศ. 431) เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอดีตชาติของโพธิสัตว์ไมเตรย เมื่อครั้งอดีตชาติหนึ่งของโพธิสัตว์ไมเตรยเป็นพราหมณ์ ได้พบพระสมณโคดมพุทธเจ้า หลังฟังพระเทศนาแล้วขอเป็นศิษย์และตั้งความปรารถนาเป็นพระศรีอริยไมเตรยพุทธเจ้าในอนาคตกาล วันหนึ่งขณะบำเพ็ญเพียรภาวนาได้มีฝนตกหนักติดต่อกัน 7 วัน ไม่สามารถหาอาหารได้และรู้สึกหิวมาก จึงจับกระต่ายแม่ลูกมาทำเป็นอาหาร แต่เมื่อนึกได้ว่าเป็นการผิดศีล จึงโยนเนื้อทิ้งออกจากกองไฟ เนื้อกระต่ายนั้นคือพระสมณโคดมพุทธเจ้า และพราหมณ์นั้นคือโพธิสัตว์ไมเตรยซึ่งจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าหลังจากพระพุทธเจ้าสมณโคดมได้ปรินิพพานแล้ว 56,000,000 ปี

5.2.8 จารุย-นิทาน (จรรยาวทาน) *Cārya-nidāna* 修行本起經 รู้จักในอีกชื่อหนึ่งว่า 宿行本起經 ลำดับหมายเลขในพระมหาปิฎกไทโซ T184 มีความยาว 2 ผูก แปลโดยจูต้าลีและกังเม็งเสียง ในราชวงศ์ไห่ฮั่น จารุย-นิทาน หรือ จรรยาวทาน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งก้าวล่วงสู่ครุฑพระมารดาจนถึงการบรรลุตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณ พระสูตรที่กล่าวถึงอดีตชาติของพระพุทธเจ้าสมณโคดมมีหลายพระสูตร เช่น ใต้ชื่อเรื่องอื่นเป็นฉีจิง 太子瑞應本起經 หมายเลขในพระมหาปิฎกไทโซ T185 มีความยาว 2 ผูก แปลโดย อู่-จื่อเชียน ในราชวงศ์ฮั่น เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ ครั้งเมื่อตั้งความปรารถนาเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งแต่ได้รับพุทธพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าที่ปึงกร พระสูตรนี้สัมพันธ์กับพระสูตรกั๋วชวีเสียน ใจอันกั๋วจิง หมายเลขในพระมหาปิฎกไทโซ T189 มีความยาว 4 ผูก แปลโดยคุณภัทร ในราชวงศ์หลิวซ่ง (ค.ศ. 435 – ค.ศ. 443) เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอดีตชาติของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์ เป็นฉบับแปลภายหลังที่สมบูรณ์กว่าฉบับจรรยาวทาน และฉบับ ใต้ชื่อเรื่องอื่นเป็นฉีจิง การพรรณนาเริ่มตั้งแต่การได้รับพุทธพยากรณ์ ขยายต่อเนื่องไปถึงบทสนทนาของมหากัสสปะ และปิดท้ายด้วยเรื่องชาดกของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งอดีตเป็นภิกษุชื่อว่าสุเมธในสมัยพระพุทธเจ้านามว่าสมันตภัทรตถาคต

เรื่องราวเกี่ยวกับอดีตชาติของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์ ยังมีปรากฏในพระสูตรชื่อว่า อภินิษกรรม-สูตร *Abhiniskramaṇa-sūtra* T188 มีความยาว 1 ผูก แปลโดยเนี่ยเต้าเจิน ในสมัยจิ้นตะวันตก กล่าวถึงการได้รับพุทธพยากรณ์จากที่ปึงกรพระพุทธเจ้า จนกระทั่งขลุกลามพื้นที่ของพระพุทธเจ้าทรงแสดงเทศนาแล้วหันมากลับใจนับถือพุทธศาสนา พระสูตรอีกฉบับหนึ่งได้แก่ (พุทธ)อภินิษกรรม-สูตร 佛本行集經 T190 มีความยาวถึง 60 ผูก แปลโดยชุนยานคุปต์ ในราชวงศ์สุย เป็นพระสูตรที่รวมประวัติพระพุทธเจ้าและอัครสาวกสำคัญ รู้จักในชื่อย่อว่า เป็นสิ่งจิง 本行經 และ เป็นสิ่งจิจิง 本行集經

สำหรับพุทธประวัติที่กล่าวว่าเป็นของฝ่ายสรวาสติวาท ในพระมหาปิฎกไทโซมีปรากฏสามพระสูตรคือ ไวปุลย-มหายูห-สูตร *Vaipulya-mahāvūha-sūtra* หมายเลขในพระมหาปิฎกไทโซ T187 แปลโดยทิวากร ในสมัยราชวงศ์ถัง เมื่อค.ศ. 683 สำนักแปลจีนอีกฉบับหนึ่งคือ ลลิต-วิสูตร 佛說普曜經 T186 ถือว่าเป็นพุทธประวัติของนิกายสรวาสติวาท แม้ว่าพระสูตรนี้ได้ทำให้กลายเป็นฉบับของมหายานไปแล้ว แต่ก็ยังมีบางส่วนที่คล้ายคลึงของเดิมอยู่ นอกจากนี้แล้วยังมีอีกพระสูตรหนึ่ง ชื่อ มหาสมมต-ราช *Mahāsammata-rāja* 众许摩诃帝經 T191 มีความยาว 13 ผูก แปลโดยธรรมภัทรในราชวงศ์ซ่ง เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติภายหลังการตรัสรู้ การเกิดคณะสงฆ์ ตลอดจนการแตกแยกของคณะสงฆ์ การเกิดสังฆเภท เป็นพุทธประวัติของฝ่ายมูลสรวาสติวาท เป็นพระสูตรเดียวในพระมหาปิฎกจิ้นที่แปลจากนิกายทิเบต หรือนิกายวัชรยาน มหาสมมตราช เป็นชื่อของกษัตริย์องค์แรกในสมัยโบราณ พระสูตรนี้อธิบายศูนยตาในทัศนะของมหายานด้วย

พุทธจริต Buddhacarita 佛所行讚 T192 มีความยาว 5 ผูก หนาโดยอัสวโหมยะ แปลโดยธรรมเกษมในราชวงศ์เป่ยเหลียง **พุทธจริต** เป็นอีกพระสูตรหนึ่งที่พรรณนาพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติจนถึงการแบ่งพระบรมสารีริกธาตุของพระองค์ ฉบับภาษาสันสกฤตมีเพียง 17 หมวด ซึ่งเดิมทีมีถึง 28 หมวด หัวข้อและเนื้อหาใน 17 หมวดแรกของฉบับปริวรรตเป็นจีนจะคล้ายกับฉบับสันสกฤต ขาดหายไปเพียงเฉพาะบางกัปเท่านั้น งานประพันธ์ชิ้นนี้ให้ความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติได้อย่างดีที่สุด และเป็นหลักฐานที่แสดงถึงภูมิความรู้อย่างละเอียดของท่านอัสวโหมยะในด้านเทพนิยายของอินเดียตลอดทั้งระบบปรัชญา ก่อนยุคพระพุทธเจ้า อาทิเช่น สังขยา **พุทธจริต** มีชื่ออื่นๆ คือ *ฝัวเป็นสิงจัน* 佛本行讚, *ฝัวลัวสิงจันจิง* 佛所行讚經, *ฝัวลัวสิงจันจ้วน* 佛所行讚傳, *ฝัวลัวสิงจันจ้วน* 佛所行讚經傳, *หม่าอูผู่ซำจัน* 馬鳴菩薩讚, *หม่าอูจัน* 馬鳴讚.

พระสูตรที่เนื้อหาคล้าย **พุทธจริต** ได้แก่ *ฝัวเป็นสิงจิง* (พุทธจริยาสูต) *Sūtra on the Past Activities of the Buddha* 佛本行經 T193 มีความยาว 7 ผูก แปลโดยภิกษุเปาหยุน ในราชวงศ์หลิวซ่ง (ค.ศ. 424 – ค.ศ. 453) มีเนื้อหาประกอบกัน 32 ปริเฉท เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับพุทธประวัติของพระสมณโคตมพุทธเจ้าในรูปการประพันธ์แบบร้อยแก้ว เนื้อหาที่คล้าย **พุทธจริต** เช่น สรรเสริญพระตถาคต, ก้าวสู่พระกรรมมารดา, ประสูติ, พรหมณพยากรณ์, พยากรณ์ของท่านอัสติยะ, การอภิเษกของเจ้าชายสิทธัตถะ ตลอดจนถึงพระปรินิพพานของพระพุทธเจ้าและการแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ เป็นต้น

5.2.9 อรุธ-วรุคีย-สุตฺร *Artha-vargīya-sūtra* 佛说义足经 T198 มีความยาว 2 ผูก แปลโดยจื่อเชียนในปีที่สองของรัชสมัยฮวังอู่และปีที่สองของรัชสมัยเจียนซิง ในราชวงศ์ฮั่น (ค.ศ. 223 – ค.ศ. 253) คัมภีร์นี้พ้องกับ *อฏฐกวกุค* (*Aṭṭhaka vagga*) วรรคที่สี่จาก *ห้าวรรคในสุดตนิปาต* พระไตรปิฎกบาลี¹⁰ แม้ว่าฉบับปริวรรตเป็นจีนมีเนื้อความอื่นที่ถูกเพิ่มเติมเข้ามา เหตุที่ *อฏฐกวกุค* ฉบับบาลีถูกนำไปอ้างอิงในงานอรรถกถาบาลีและสันสกฤตอื่นๆ จึงถือว่า *อฏฐกวกุค* ที่สืบทอดต่อๆ มาเป็นหัวใจคำสอนสำคัญ นักวิชาการต่างลงความเห็นว่า *อฏฐกวกุค* เป็นผลงานประพันธ์แรกสุดที่ถูกเสริมเติมเข้าไปในพระไตรปิฎก อิทธิพลของคัมภีร์นี้สืบเนื่องต่อกันมาในหมู่ชาวพุทธถูกพรรณนาไว้อย่างเป็นรูปธรรมที่เป็นจริง ซึ่งเห็นได้จากการอ้างอิงในคัมภีร์ชิ้นหลังต่อๆ มา เช่น *โพธิสวดวุฒิ* ของอสังคะ และ *อภิธรรมโกศกาภาษ* ของวาสุปันธุ

5.2.10 สงฺยุคต-รัตน-ปิฎก-สุตฺร *Samyukta-ratna-piṭaka-sūtra* 杂宝藏经 T203 มีความยาว 10 ผูก แปลโดยกัณฐกและฉันทะในราชวงศ์หยวนเว่ยเมื่อค.ศ. 472 เป็นคัมภีร์ประเภทอวทาน (อุปมาอุปไมย) 譬喻 ประกอบด้วยพระสูตรย่อย 121 เรื่อง แบ่งออกเป็น 5 หมวด นอกเหนือจากการรวมชื่อพระสูตรและเรื่องราวในอดีตและบุคคลร่วมสมัย ยังมีการกล่าวถึงเรื่องราวที่แสดงให้เห็นว่า

¹⁰ Sutta Nipāta (Sn 766-975)

การทำความดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน และเหตุชั่วย่อมนำซึ่งความทุกข์ เช่นเดียวกับ *สังยุต-อุปา-มสูตร* 杂譬喻经 T204 เป็นพระสูตรที่สอนกฎแห่งกรรม การทำความดีความชั่วอธิบายด้วยการอุปมาอุปมัย 39 เรื่อง คัมภีร์ที่จัดในประเภทอวทานยังมีอีก เช่น *ทมมุก-นิตาน-สูตร* *Damamūka-nidāna-sūtra* 賢愚經 T202 และ *อวทาน-ศตก* *avadāna-śataka* 撰集百緣經 T200

5.2.11 ธรรมปท *Dharma-phrase Sūtra* (สันสกฤต *ธรรมปท-Dharmapada*, บาลี *ธมฺมปท- Dhammapada*) ชื่อพระสูตรเมื่อปริวรรตเป็นอักษรจีนแบบเลียนเสียงอ่านว่า *ถันปัวจิง* 曇鉢經 โดยธรรมตราตระ หมายเลขลำดับในพระมหาปิฎกไทโซ T210 มีความยาว 2 ผูก ปริวรรตเป็นจีนโดยวิมณะ ในราชวงศ์อู่ เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมกลุ่มคำโวหารต่างๆ ประกอบขึ้นเป็นคำสอนพื้นฐานทางศีลธรรมของชาวพุทธ ฉบับปริวรรตเป็นภาษาจีนประกอบด้วยภาพย์ 758 บท บางครั้งรู้จักคัมภีร์นี้ในฐานะ “ธรรมบทเทียม” ฉบับภาษาจีนมีทั้งหมด 4 ส่วนวน แปลในปีค.ศ. 224, ค.ศ. 290 – ค.ศ. 306, ค.ศ. 399, และค.ศ. 980 – ค.ศ. 1001 ในคัมภีร์รวมบันทึกพระไตรปิฎก *Chusanjangji ji* 出三藏記集 T2145 ได้มีการบันทึกไว้ว่า ภิกษุชาวอินเดียนามว่า วิมณะ เป็นผู้นำคัมภีร์ *ธรรมปท* เข้ามาในจีนที่อู๋ซัง เมื่อค.ศ. 224 และปริวรรตเป็นจีนโดยจูเจียงเหยียนและจื่อเซียน ครั้งแรกเดิมมีเพียง 26 ปริเฉท ภาพย์ 500 บท ต่อมาได้รับอีก 13 ปริเฉท และภาพย์ 252 บท จึงเพิ่มเติมไว้ใน *ธรรมปท* เดิม ในคัมภีร์รวมบันทึกพระไตรปิฎก T2145 ทำการบันทึกในบันทึกท้ายเล่มของ *ธรรมปท* เดิม ขอให้ผู้แปลทั้งสองคือจูเจียงเหยียนและจื่อเซียนได้แปลเพิ่มเติมเข้าไปด้วย ดังนั้นจึงสรุปว่าการเพิ่มเติมเนื้อหาทำขึ้นภายหลังการแปลครั้งแรกเพียงไม่นาน

ฝ่าจวี่เป็นผู้แปล *ธรรมปท* 法句譬喻經 T211 ซึ่งถือว่าเป็นอรรถกถาของ *ธรรมปท* เป็นตำราแนะนำภูมิหลังของเรื่องราวใน *ธรรมปท* T210 *อรรถกถาธรรมปท* (*ธรรมปาท*) มีจำนวนปริเฉทเท่ากับของ *ธรรมปท* แต่จำนวนภาพย์น้อยกว่า โครงสร้างของ *ธรรมปท* และ *ธรรมปาท* ไม่สอดคล้องกับ *ธรรมปท* ของอินเดียทั้งสี่ฉบับจำนวนแม่เพียงฉบับเดียว ซึ่งได้แก่ *ธมฺมปท* ในบาลี¹¹, *ปตฺนธรรมปท* ในสันสกฤตผสม¹², *กานธารีธรรมปท* ในกานธารี¹³, และ *อุทานวรค* ในสันสกฤต¹⁴ คัมภีร์ทั้งสี่ฉบับของอินเดียนี้ *อุทานวรค* มีโครงสร้างปริเฉทเหมือนกับ *ธรรมปาท* (*อุทาน-วรค*) T212, และ *ธรรมปท* (*อุทานวรค-ภาพย์*) T213

ในบันทึกท้ายเล่มของ *ธรรมปาท* (*อุทาน-วรค*) 出曜經 T 212 ได้หมายเหตุไว้ว่า คัมภีร์ดั้งเดิมของอินเดียที่รวบรวมโดยธรรมตราตระ มี 33 ปริเฉท และภาพย์ 1000 บท แปลโดยสังฆภัทร

¹¹ the *Dhammapada* in Pāli

¹² the *Patna Dharmapada* in hybrid Sanskrit (Shukla ed., 1979)

¹³ the *Gāndhārī Dharmapada* in Gāndhārī (Brough ed., 1962)

¹⁴ the *Udānavarga* in Sanskrit (Bernhard ed., 1965).

และจุฬานิเขน ระหว่างปีค.ศ. 398 – ค.ศ. 399 แต่ปัจจุบัน**ธรรมปาท** (อุทาน-วรค) T212 มี 34 ปริเฉท แต่ละปริเฉทสอดคล้องกับ**อุทานวรค**ปัจจุบัน ซึ่งมี 33 ปริเฉทและกาพย์ 1050 บท ทั้งนี้เป็นเพราะมี ปริเฉทหนึ่งที่แยกออกเป็นสองวรรค ได้แก่ อปรมาทวรค และ ปรมาทวรค ซึ่งมาจาก “อปรมาทวรค” ของ**อุทานวรค** นั่นเอง **ธรรมปาท** (อุทาน-วรค) เป็นคัมภีร์ร้อยกรองประกอบด้วยร้อยแก้วอธิบายภูมิหลังของเรื่องราวแต่ละเรื่อง ร้อยแก้วมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบาลี**ธรรมปาท** แต่เนื้อหาการอธิบายในส่วนร้อยกรองมีลักษณะแบบมหายาน สำหรับ **ธรรมปาท** (อุทานวรค-กาพย์) 法集要頌經 T213 เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมโดยธรรมตราตระ เป็นคัมภีร์ร้อยกรอง ไม่มีคำอธิบายร้อยแก้วประกอบ

5.3 หมวดปรัชญา (เล่มที่ 5-8)

5.3.1 มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร (ศต-สาหสริกา ปรัชญา-ปารมิตา) *Mahāprajñāpāramitā-sūtra* 大般若波羅蜜多經, T220, มีความยาวทั้งหมด 600 ผูก (เล่มแรกผูกที่ 1-200) เป็นหมวดคัมภีร์ประกอบด้วยพระสูตรย่อย 16 สูตร มีขนาดทั้งสั้นและยาวซึ่งประติดประต่อกันเป็นคำสอนปรัชญาปารมิตา (ปัญญาบารมี) แปลโดยเสวียนจั้ง ในราชวงศ์ถัง ระหว่าง ค.ศ. 660 – ค.ศ. 663 ผลงานประพันธ์จำนวนมากมายมหาศาลนี้ ถูกบรรจุอยู่ในพระมหาปิฎกไทโชเป็นจำนวนถึง 3 เล่ม รวมทั้ง **หุถุทย-สูตร** และ **วชร-สูตร** ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี **มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร** เป็นหมวดคัมภีร์ปรัชญาปารมิตาที่สมบูรณ์ที่สุดหมวดหนึ่งเท่าที่มี กล่าวกันว่าพระสมณโคตมพุทธเจ้าทรงเทศนา **มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร** ในสถานที่ประชุมจำนวน 4 แห่ง ท่ามกลางประชุมสงฆ์ 16 ครั้ง เช่นที่ ฤทธภูฏ (ภิกษณภูฏ) ไกล่ราชฤทธ, สรวาสตี, ปรมิตวสวติน, และเวณวนไกล่ราชฤทธ (สวนไผ่) **มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร** (หรือ ศต-สาหสริกา ปรัชญา-ปารมิตา) ของเสวียนจั้ง เป็นคัมภีร์แปลที่เชื่อมเนื้อหาเพื่อหลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อน ดังนั้นการแปลจึงเป็นประมวลปรัชญาปารมิตาทั้งหมด เอคเวรค์คอนซ์ได้แปลบางส่วนจากภาษาสันสกฤต

5.3.2 ปณจวิมคติ-สาหสริกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร *Pañcaviṃśati-sāhasrikā-prajñāpāramitā-sūtra* 放光般若波羅蜜經, T221, มีความยาว 20 ผูก แปลโดยโมกษละ เมื่อวันที่ 10 เดือนห้า ปีแรกของรัชสมัยหยวนกั๊ว ราชวงศ์จิ้นตะวันตก (23 กรกฎาคม ค.ศ. 291) ที่วัดสุ่ยหนัน **ปณจวิมคติ-สาหสริกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร** เป็นฉบับที่ไม่ได้แปลโดยตรงจากต้นฉบับภาษาสันสกฤต แต่เป็นการแปลสรุป ดังนั้นจึงมีปัญหาลักษณะการตีความ พระสูตรนี้รู้จักในชื่ออื่นๆ ว่า **ปณจวิมคติสาหสริกา-มหาปรัชญา-สูตร** 放光摩訶般若經, **มหาปรัชญา-ปณจวิมคติ-สาหสริกา-สูตร** 摩訶般若放光經, **ปณจวิมคติ-ปรัชญาปารมิตา-สูตร** 光般若波羅蜜經, และ **ปณจวิมคติ-สาหสริกา-สูตร** 放光經

สำนวนจีนอีกฉบับหนึ่งได้แก่ *ปณฺฑิตวิมุติสาธุการิปราหฺมณปารมิตา Pañcaviṃśati sāhasrikā prajñāpāramitā* 光讚般若波羅蜜經 光讚經, T222, มีความยาวเพียงครึ่งเดียวคือ 10 ผูก แปลโดยธรรมรักษ์ ในราชวงศ์จิ้นตะวันตก *ปณฺฑิตวิมุติ* หรือ *ปรัชญาปารมิตา* 25,000 โสลก (the *Perfection of Wisdom in 25,000 Lines*) เป็นปรัชญาปารมิตาสูตรที่มักถูกอ้างอิงว่าเป็นฉบับแปลแรกสุดที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบัน *ปณฺฑิตวิมุติ* ฉบับนี้แปลสมบูรณ์เมื่อปีค.ศ. 286 โดยมีชื่อคัมภีร์ปริวรรตเป็นภาษาจีนว่า *กวงจันจิง* 光讚經, *กวงจันหมัวเฮอปั๋วเหฺร่อจิง* 光讚摩訶般若經, และ *กวงจันปั๋วเหฺร่อจิง* 光讚般若經. แต่หลังจากที่ *ปณฺฑิตวิมุติ* ฉบับยาวกว่าซึ่งแปลโดยโมกษละได้พิมพ์ออกมาในปีค.ศ. 291 ทำให้ผู้อ่านที่อ่านติดตามภายหลังรู้สึกว่าการฉบับของธรรมรักษ์แปลไม่สมบูรณ์หรือไม่ก็เป็นเพียงการแปลสรุป อย่างไรก็ตาม ท่านเต๋ออัน (314–385) ได้วิจารณ์ว่า ข้อมูลที่โมกษละนำมาแปลนั้นได้มาเมื่อปีค.ศ. 282 ฉะนั้นการแปลของธรรมรักษ์จึงน่าจะเป็นการแปลแบบแก้ไขปรับปรุงจากต้นฉบับคัมภีร์เดียวกัน

เมื่อพิจารณาจากบันทึกท้ายเล่มของคัมภีร์และงานประพันธ์อรรถกถาของ *ปณฺฑิตวิมุติ* จะพบว่า *ปณฺฑิตวิมุติ* เป็นหนึ่งในคัมภีร์ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในจีนยุคกลาง ท่านเต๋ออันได้ประพันธ์ปกรณ์พิเศษเปรียบเทียบระหว่างงานแปลของธรรมรักษ์และโมกษละ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่างานประพันธ์นี้เหลือเฉพาะส่วนที่เป็นบทนำเท่านั้น (T2145) ท่านจื้อตุน (314-366) ก็ได้เขียนคำนำในงานประพันธ์เปรียบเทียบข้อความระหว่าง *ปณฺฑิตวิมุติ* และ *อษฏสาธุการิปราหฺมณปารมิตา* และท้ายสุดท่านนาคารชุนก็ได้ใช้ *ปณฺฑิตวิมุติ* เป็นฐานในการรจนา *มหา-ปรัชญา-ปารมิตโตปเทศ-ศาสฺตร Mahā-prajñā-pāramitopadēsa-sāstra* (T1509)

5.3.3 อษฏ-สาธุการิปราหฺมณ-ปารมิตา *Aṣṭa-sāhasrikā-prajñā-pāramitā* 摩訶般若波羅蜜經, T223, มีความยาว 27 ผูก แปลโดยกุมารชิพในยุคโหว่ฉินเมื่อปีค.ศ. 404 เป็นที่รู้จักพร้อมกับฉบับแปลสำนวนต่างๆ ของปรัชญาปารมิตา ภายใต้ชื่อคัมภีร์ตระกูลว่า *ต้าผินปั๋วเหฺร่อจิง* 大品般若經 (ปรัชญาสูตรมหาวรรค) หรือเรียกย่อๆ ว่า *ปั๋วเหฺร่อจิง* 般若經 *อษฏ-สาธุการิปราหฺมณ-ปารมิตา* ถูกนำมาแปลอีกครั้งโดยโลกเกษมด้วยความยาวเพียง 10 ผูก ภายใต้ชื่อว่า *เต๋าสิงปั๋วเหฺร่อจิง* 道行般若經 (T 224).

อษฏ-สาธุการิปราหฺมณ-ปารมิตา เป็นงานประพันธ์เพื่ออธิบาย *ปรัชญาปารมิตา-สูตร* 25,000 โสลก ซึ่งสอดคล้องอย่างคร่าวๆ กับหมวดที่ 2 ของ *มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร* ฉบับแปลโดยเสวียนจิ้ง *อษฏ-สาธุการิปราหฺมณ-ปารมิตา* ถูกแบ่งออกเป็น 90 บท ในบทที่ 1-6 พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนาแก่บุคคลผู้มีบารมีแก่กล้า ในบทที่ 7-44 พระพุทธองค์ทรงเทศนาแก่บุคคลชั้นกลาง เพราะเหตุแห่งสฤติ สำหรับบทที่ 45 เป็นต้นไปทรงเทศนาแก่บุคคลและเทพที่มีอินทริย์และบารมีอ่อน ถ้อยกันว่า *มหาปรัชญาปารมิตโตปเทศ (Mahāprajñāpāramitōpadēsa, 大智度論)* ซึ่งรจนาโดยนาคารชุน เป็นอรรถกถาของ *อษฏ-สาธุการิปราหฺมณ-ปารมิตา* งานอรรถาธิบายหรือปกรณ์พิเศษ

ฉบับอื่นๆ ของ *อภฺย-สาหสฺริกา-ปฺรชฺญา-ปารมิตา* ที่ยังคงเหลืออยู่มีสองฉบับได้แก่ ฉบับที่ประพันธ์โดยจิ๋งจี้มีความยาว 1 ผูก ในชื่อว่า *ต้าผินจิงโหยวอี* (ท่องความคิดในมหารรคสูตร) 大品經遊意, และอีกฉบับหนึ่งมีความยาว 10 ผูก ในชื่อว่า *ต้าผินจิงซู* (ปกรณ์วิเศษมหารรคสูตร) 大品經

คัมภีร์ *อภฺย-สาหสฺริกา-ปฺรชฺญา-ปารมิตา* ถูกนำมาแปลครั้งแรกโดยโลกเกษมในราชวงศ์โหวอันที่ลั่วหยัง ในปีค.ศ. 179 ด้วยความยาว 10 ผูก ชื่อว่า *เต๋าสิงปัวเห่อจิง* (ปรัชญาสูตรแห่งมรรคจรรยา) *Wisdom Scripture of Practicing Enlightenment* 道行般若經 (T224) เนื้อหาโดยทั่วไปสอดคล้องตรงกับปริเฉทที่ 4 ของ *มหาปรัชญาปารมิตาสูตฺร* (*Great Prajñā Sūtra* 大般若經) *อภฺย-สาหสฺริกา-ปฺรชฺญา-ปารมิตา* ฉบับปริวรรตเป็นภาษาจีนนี้ถือเป็นคัมภีร์เก่าแก่ที่สุดที่ยังคงอยู่ และรู้จักในชื่ออื่นๆ อีก เช่น *เต๋าสิงปัวเห่อปัวหลัวมีจิง* 道行般若波羅蜜經 (ปรัชญาปารมิตาสูตฺรแห่งมรรคจรรยา - หมายถึงการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่มรรค), *หมัวเฮอปัวเห่อปัวหลัวมีเต๋าสิงจิง* 摩訶般若波羅蜜道行經 (มหาปรัชญาปารมิตาสูตฺรแห่งมรรคจรรยา), *ปัวเห่อเต๋าสิงจิงผิน* 般若道行品經 (มรรคจรรยารรคปรัชญาสูตร)

คัมภีร์ *อภฺย-สาหสฺริกา-ปฺรชฺญา-ปารมิตา* ถูกนำมาแปลอีกครั้งโดยจื่อเชียน ระหว่างปีที่สองของรัชสมัยฮวังอู่ และปีที่สองของรัชสมัยเจียนซิง ในราชวงศ์อู่ (ค.ศ. 223 – ค.ศ. 253) ด้วยความยาว 6 ผูก ในชื่อ *ต้าหมิงตู้จู้จิง* 大明度無極經 หรือเรียกย่อๆ ว่า *ต้าหมิงตู้จิง* 大明度經 *อภฺย-สาหสฺริกา-สุตฺร* ปรัชญาสูตรในช่วงต้น เช่น ปรัชญาสูตรแห่งมรรคจรรยา ไม่ได้สะท้อนแนวคิดของมหายานช่วงปลาย แก่นสาระสำคัญของโพธิสัตว์คือการกระตุ้นจิตอันไม่เท่าเทียมให้บรรลุปุทธะ และการไม่ถอยละจากเป้าหมายเพื่อบรรลุการบำเพ็ญปฏิบัติ สรรพสัตว์ทั้งหลายอาศัยบริบทของ ศูนย์ดาเป็นทิศทางแห่งปัญญา

อภฺย-สาหสฺริกา-ปฺรชฺญา-ปารมิตา ถูกนำมาแปลอีกครั้งหนึ่งโดยกุมารชิฟโดยใช้ชื่อว่า *มหาปรัชญาปารมิตาสูตฺร* วรรณคดีย่อ *shorter version of the Mahāprajñāpāramitā-sūtra* เลี้ยวผินปัวเห่อ ปัวหลัวมีจิง 小品般若波羅蜜經, T227, ด้วยความยาวเพียง 10 ผูก

5.3.4 ศปฺตศตฺติกา-ปฺรชฺญา-ปารมิตา ภาษาสันสกฤต *Śaptaśatikā prajñāpāramitā* 文殊師利所說般若波羅蜜經 *The Prajñāpāramitā as Taught by Mañjuśrī* (ปรัชญาปารมิตาโดยมัญจุศรี), T233, แปลโดยสังฆวรหรือสังฆपालในราชวงศ์เหลียง มีความยาว 1 ผูก เป็นสำนวนที่ปริวรรตเป็นจีนอีกฉบับหนึ่งของ *ปรัชญาปารมิตา* 700 ไสลก 'Perfection of Wisdom in 700 Lines,' (ดูคอนซ์ ในวรรณกรรมปรัชญาปารมิตา, Conze, *The Prajñāpāramitā Literature*, และดูพระสูตรที่ 7 ของ *มหาปรัชญาปารมิตา-สุตฺร* แปลโดยเสวียนจั้ง)

5.3.5 วชรฺจุเลทฺทิกา-ปฺรชฺญา-ปารมิตา-สุตฺร *Vajracchedikā-prajñāpāramitā-sūtra* 金剛般若波羅蜜經, T235, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยกุมารชิฟในปีค.ศ. 403 เรียกย่อๆว่า *วชรฺสุตฺร* มีฉบับ

แปลจีนสำนวนอื่นๆ ที่ใช้ชื่อใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาสันสกฤต เช่น จีนกัณฑ์หนึ่งถ้วนปัวหรือ ปัว
หั่วมีจิง 金剛能斷般若波羅蜜經, และ หนึ่งถ้วนจีนกัณฑ์ปัวหรือปัวหั่วมีจิง 能斷金剛般若波羅蜜經
ฉบับแปลภาษาจีนที่ยังคงอยู่ในปัจจุบันมีทั้งหมด 6 ฉบับ ได้แก่

T235 แปลโดยกุมารชีฟในปีค.ศ. 403,

T236 แปลโดยโพธิริจิในปีค.ศ. 569,

T237 แปลโดยปรมารณในปีค.ศ. 562,

T238 แปลโดยธรรมคุปต์ในปีค.ศ. 605,

T220 แปลโดยเสวียนจิ้งในปีค.ศ. 648,

T239 แปลโดยอี่จิ้งในปีค.ศ. 703,

แท้จริงแล้วฉบับปรัวรรตเป็นภาษาจีนโดยโพธิริจิประกอบด้วยสำนวนแปลสองฉบับ
ซึ่งสมมุติฐานว่า มีฉบับหนึ่งฉบับใดแตกต่างไปจากฉบับสันสกฤต หรือมีฉบับนั้นแปลในระยะเวลาที่
ห่างกัน สำหรับฉบับที่ปรัวรรตโดยกุมารชีฟเป็นฉบับแรกสุดและเป็นทีนิยมมากที่สุด ซึ่งเห็นได้จาก
ปกรณัมกัณฑ์รุ่นหลังมักนิยมใช้ฉบับแปลของกุมารชีฟ อย่างไรก็ตามงานแปลของกุมารชีฟอันโด
เด่นนี้ค่อนข้างมีลักษณะง่าย ๆ ไม่ค่อยมีรูปแบบนักเมื่อเทียบกับฉบับแปลจีนสำนวนของผู้แปลท่าน
อื่น การแปลในรุ่นหลังต่อมามักจะตรงข้ามกับรูปแบบการแปลของกุมารชีฟ คือค่อนข้างจะแปลตาม
พยัญชนะมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนวนแปลของธรรมคุปต์มักจะตรงข้ามกับของกุมารชีฟโดย
ตลอด ในพระมหาปิฎกไทโซมีกัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับวัชรจุเลทิกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร โดยยังได้
ครอบคลุมไปถึง T1510 และ T1698 วัชรสูตรถูกปรัวรรตเป็นภาษาอังกฤษหลายครั้งทั้งจากต้นฉบับ
จีนและสันสกฤต (มีชื่อสันสกฤตอื่นๆอีก เช่น วัชร-จุเลทิกา (*Vajra-cchedikā*), หรือ อารย-วัชร-จุ
เลทิกา ภควตี ปรัชญาปารมิตา (*Ārya-vajra-cchedikā bhagavatī prajñāpāramitā*), * หรือ ตรีศติกา
ปรัชญาปารมิตา (*Trīśatikā prajñāpāramitā*)

5.3.6 อหฺยรุธสติกะ-ปรัชญาปารมิตา-สูตร *Adhyarthaśatikā-prajñāpāramitā-sūtra*,
หรือ ปรัชญาปารมิตา-นย-สูตร *Prajñāpāramitā-naya-sūtra*, คำแปลจีนกัณฑ์คงจินสี่ชั้นหั่วเหยจิง
大樂金剛不空真實三麼耶經, T243, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยอโมฆวัชรในราชวงศ์ถัง,
ปรัชญา-นย-สูตร 般若理趣經 เรียกย่อๆว่า นย-สูตร 理趣經 เป็น ปรัชญาปารมิตา 150 โศลก อธิบาย
สัจจะของปัญญาบารมีโดยไวโรจนพุทธเจ้าเพื่อประโยชน์แก่วัชรโพธิสัตว์ มีสำนวนแปลในฉบับ
ภาษาจีนโดยท่านอื่นๆ เช่น โพธิริจิ, วัชรโพธิ, ทานปาล, ธรรมภัทร และเสวียนจิ้ง ซึ่งของเสวียนจิ้ง
เป็นภาคที่ 10 ของ มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร

5.3.7 นเรนทรราช-ราชภู-ปาล-ปรัชญาปารมิตา-สูตร 仁王護國般若波羅蜜多經, T246,
มีความยาว 2 ผูก แปลโดยอโมฆวัชรในราชวงศ์ถัง มักเรียกย่อๆว่า นเรนทรราช-สูตร 仁王經 เป็น

หนึ่งในคัมภีร์ “เทียม” ที่มีอิทธิพลต่อพุทธศาสนาเอเชียตะวันออก ซึ่งแม้ผู้แปลจะกล่าวว่าเป็นงานประพันธ์ของอินเดียที่ไม่ทราบนามผู้รจนา แต่ที่จริงเป็นคัมภีร์ที่ประพันธ์ขึ้นในจีนและเกาหลี แม้ว่าชื่อเต็มของคัมภีร์จะมีคำว่า “ปัญญาบารมี” (ปรัญญาปารมิตา) แต่ก็เป็นคัมภีร์ที่มีลักษณะการผสมผสานคำสอนเรื่องปรัญญา โยคาจาร และตถาคตครุฑ คัมภีร์นี้มีได้มุ่งเน้นสอนผู้ฟังที่เป็นสงฆ์หรือคฤหัสถ์โดยทั่วไป แต่มุ่งหมายไปยังผู้ปกครองประเทศ ในขณะที่พระสูตรอื่นๆ โดยทั่วไปแล้วบุคคลาธิฐานที่ทูลขอให้พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนา ส่วนมากมักจะเป็นพระอรหันต์และพระโพธิสัตว์ แต่ในพระสูตรนี้กลับเป็นกษัตริย์ในแคว้นทั้งหกของอินเดียโบราณ คำสอนไม่ได้เน้นปัญญาและสมาธิดังในคัมภีร์อื่นๆ แต่มุ่งเน้นคำสอน “มนุษยธรรม” (humaneness 仁), และ “ขันติธรรม” (forbearance 忍) ซึ่งถือเป็นภาวะทรงคุณค่าตามค่านิยมทางศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้การปกครองประเทศ ลักษณะพิเศษของคัมภีร์นี้คือ มีการแปลครั้งที่สองภายในสองสามศตวรรษหลังการแปลต้นฉบับเดิมในครั้งแรกโดยภิกษุอโหมวัชระ ผู้เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งของนิการยหัทธานของจีน แต่ฉบับแปลใหม่นี้ 仁王護國般若波羅蜜經 (T246) แท้จริงแล้ว เป็นการเขียนขึ้นใหม่ที่ไม่มีต้นฉบับสันสกฤตปรากฏ โดยคัมภีร์นี้ส่วนมากได้อาศัยฉบับแปลครั้งแรกของกุมารจีพ 仁王般若波羅蜜經 (T245) และประกอบด้วยภาคใหม่ๆ ที่เพิ่มเติมคำสอนใหม่ๆ เข้ามา เช่น มณฑล, มนตร์, และธารณี เช่นเดียวกับงานประพันธ์เทียมอื่นๆ เช่น *พรหมชาลสูตร* ได้กลายเป็นคัมภีร์มีสถานภาพที่สำคัญเป็นพิเศษต่อการพัฒนาพุทธศาสนาในประเทศญี่ปุ่นและเกาหลี *นเรนทรราช-สูตร* ได้กลายเป็นรูปแบบคัมภีร์มาตรฐานของประเทศพุทธศาสนาในเอเชียตะวันออกที่ใช้ในการปกป้องรักษาประเทศและราชบุตร

5.3.8 มหา-ปรัญญาปารมิตา-หฤทย-สูตร *Mahā-prajñāpāramitā-hṛdaya-sūtra* 般若波羅蜜多心經, T251, มีความยาวเพียง 1 ผูก แปลโดยเสวียนจั้งแปลในราชวงศ์ถัง มหา-ปรัญญาปารมิตา-หฤทย-สูตร เป็นพระสูตรสั้นมากพระสูตรหนึ่งที่อธิบายความหมายคำว่า “สุนยตา” มีสำนวนแปลเป็นจีนทั้งหมดเจ็ดฉบับ ฉบับที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือฉบับแปลของกุมารจีพ และเสวียนจั้ง เป็นพระสูตรที่ได้รับความนิยมมากทั้งในจีน เกาหลี และญี่ปุ่น ทั้งสงฆ์และฆราวาสทั่วเอเชียตะวันออกต่างนำพระสูตรนี้มาสวดเป็นประจำทุกวันมานานนับเป็นพันปีแล้ว พระสูตรนี้ถ่ายทอดแปลเป็นภาษาอังกฤษหลายสำนวนแปล ปกติมักจะเรียกพระสูตรนี้สั้นๆว่า *หฤทย-สูตร* 心經, หรือบางครั้งก็เรียกว่า *ปรัญญาหฤทยสูตร*, เมื่อนำ *หฤทย-สูตร* มาสวดพร้อมกันในที่สาธารณะเพื่อขจัดความชั่วร้ายจะเป็นรูปแบบแยกตามชื่อเทพ ปกรณ์พิเศษของพระสูตรนี้คือ *ฝ่าข้าวปั่วหรือปั่วหัวมีตัวชินจิงจัน* 佛說般若波羅蜜多心經贊 (*อุปเทศมหาปรัญญาปารมิตาหฤทยสูตร*) *Explication of the Heart Sūtra* ประพันธ์โดยวงซุก (Woncheuk 圓測) ในพระมหาปิฎกไทโซเรียกย่อๆ ว่า *ชินจิงจัน* 心經贊 (*อุปเทศหฤทยสูตร*), และ *ปั่วหรือชินจิงซู* 般若心經疏 (*ปกรณ์พิเศษปรัญญาหฤทยสูตร*) (T1711)

5.4 หมวดปุณฺฑริกและอวตังสก (เล่มที่ 9-10)

5.4.1 สัทธรรม-ปุณฺฑริก *Saddharma-puṇḍarīka*, หรือ **สัทธรรม-ปุณฺฑริก-สูตร** *Saddharma-puṇḍarīka-sūtra*, เมี่ยวฝ่าเหลียนฮว่าจิง 妙法蓮華經, T262, มีความยาว 7 ผูก แปลโดยกุมารชิพในราชวงศ์ฮาวจิน **สัทธรรม-ปุณฺฑริก-สูตร** มักเรียกย่อๆ ว่า **ปุณฺฑริกสูตร** **ปุณฺฑริกสูตร** เป็นคัมภีร์ที่มีความสำคัญที่สุดของพุทธศาสนาในเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวการอุปมาอุปไมยในปริเฉทที่ 25 เป็นที่นิยมและรู้จักกันในชื่อว่า **อวโลกนา-สูตร** หรือ **สมนฺต-มุข-ปริวัรโต** นามาวโลกิตศฺวร-วิกฺรฺวณ-นิริเทสะ พระสูตรนี้มีคำสอนที่โดดเด่นมากมาย โดยเฉพาะในแนวคิดที่ว่า ทุกคนมีศักยภาพสามารถเป็นพระพุทธรเจ้า ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นคำว่า “ตถาคตธาตุ” หรือ “พุทธธาตุ” หรือ “พุทธตนะ” นั่นเอง นอกจากนั้นยังมีคำสอนเกี่ยวกับ “อุปาเย” หมายถึงความเชี่ยวชาญในวิธี หรือสร้างคำสอนที่เหมาะสมกับสติปัญญาของผู้ฟัง และคำสอนเรื่อง “เอกยาน” เป็นต้นฉบับแปลภาษาจีนที่สมบูรณ์มีสองสำนวนด้วยกันคือ สำนวนแปลของกุมารชิพ และสำนวนแปลของธรรมรักษ์ (T263) และยังมีสำนวนฉบับที่แปลเพียงบางส่วนเหลืออยู่ แต่ฉบับแปลของกุมารชิพได้รับความนิยมสูงสุด พระสูตรนี้ได้ถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษหลายครั้ง **อรรถกถาและปกรณ์พิเศษ** ของ**สัทธรรมปุณฺฑริกสูตร**มีมากมาย ที่สำคัญที่สุดเป็นคัมภีร์สองคัมภีร์ประพันธ์โดยจื่ออี้ ได้แก่ **กถาประพันธ์สัทธรรมปุณฺฑริกสูตร** เรียกย่อๆ ว่า **กถาประพันธ์**, และอีกคัมภีร์คือ **อรรถลัทธิของสัทธรรมปุณฺฑริกสูตร**

ปริเฉทที่ 25 ของ **สัทธรรมปุณฺฑริกสูตร**ฉบับแปลของกุมารชิพ มักจะถือว่าเป็นงานประพันธ์ที่แยกออกมาอิสระเป็นพระสูตรเดี่ยวได้ ในพระมหาปิฎกไทโชหมายเลข T262 เรียกว่า **สัทธรรมปุณฺฑริกสูตร** **สมนฺต-มุข-ปริวัรโต** นามาวโลกิตศฺวร-วิกฺรฺวณ-นิริเทสะ(ะ) *Samanta-mukha-parivarto nāmāvalokiteśvara-vikurvaṇa-nirdeśaḥ* 妙法蓮華經 觀世音菩薩普門品經 แปลโดยกุมารชิพในราชวงศ์ถัง โดยมีขณฺฑนุปลัดแปลภาษาใหม่อีกครั้งในราชวงศ์สุย ถือว่าเป็นคัมภีร์ที่มีข้อความอธิบายที่สำคัญ และเป็นมาตรฐานที่สุด ของงานประพันธ์ที่อธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับอวโลกิตศฺวรหรือกวนอิน คัมภีร์นี้อธิบายความหมายของชื่อพระโพธิสัตว์ และสภาพภพที่อวโลกิตศฺวรสามารถเนรมิตกายได้ถึง 33 รูป สดแล้วแต่สภาพฐานะของสรรพสัตว์ที่ได้รับความทุกข์ซึ่งโพธิสัตว์อวโลกิตศฺวรต้องการช่วย เนื้อหาในปริเฉทนี้อธิบายว่าโพธิสัตว์อวโลกิตศฺวรสามารถช่วยบุคคลจากความลำบากและสภาพทุกข์ยากได้อย่างไร (โดยเฉพาะกล่าวถึงเรืออัปปาง อัคคีภัย ความไม่บริสุทธิ์ทางศีล) ด้วยวิธีเพียงตั้งจิตระลึกถึงโพธิสัตว์อวโลกิตศฺวรแล้วตั้งความปรารถนาขอให้ความช่วยเหลือ โดยทั่วไปเป็นที่นิยมเรียกคัมภีร์นี้ว่า **กวนอินสูตร** หรือ **สมันตมุขวรรค**, *Pumen pin* 普門品

5.4.2 อไวรุตติก-สูตร 佛說阿惟越致遮經, T266, มีความยาว 3 ผูก แปลโดยธรรมรักษ์ ในราชวงศ์จิ้นตะวันตก ภาษาจีนคำว่า 阿惟越致 สันสกฤตคือ *Avaivartika*-อไวรุตติก, บาลี-นิยต, มีความหมายพื้นฐานเบื้องต้นคือการไม่ถอยกลับ สำหรับสันสกฤตคำว่า *avinivartanīya*-อวินิวิรตนิย หมายความว่า การไม่โน้มเอียงกลับ การไม่ถอยกลับ ซึ่งปคติภาษาจีนใช้คำว่า 不退轉 แต่ในธิเบต หมายถึง พระโพธิสัตว์ประเภทจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องการตรัสรู้ ในพุทธศาสนาหายนจะต้องผ่านขั้นตอนกระบวนการพัฒนาดังที่สอนในงานประพันธ์วรรณคดีหายน แนวคิดเรื่องการไม่ถอยถอยกลับหรือแนวคิดว่าพระโพธิสัตว์ที่จะตรัสรู้ อย่างเที่ยงแท้แน่นอนในอนาคตกาลปรากฏครั้งแรกสุดในชาดกพุทธพยากรณ์ของพระพุทธเจ้าที่บึงกร ดังปรากฏแสดงในพระไตรปิฎกไทโซลำดับ T224 และ T418 ซึ่งน่าจะปรากฏก่อนมีพระสูตรมหายานตอนต้น แม้ความมุ่งหมายในชาดกนั้นต้องการเน้นความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้าที่บึงกร ด้วยการให้ลัทธิยาเทศแก่พระสมณโคดมว่าจะได้บรรลุเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล แต่ต่อมาภายหลังกลับดูเหมือนว่าชาดกนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปโดยให้เน้นความสำคัญว่าเป็นคุณสมบัติของโพธิสัตว์ (คือโพธิสัตว์มีบุญบารมีพอแก่การได้รับลัทธิยาเทศ ดังนั้นการได้รับพยากรณ์จึงคุณสมบัติหนึ่งของพระโพธิสัตว์ก่อนได้บรรลุเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า)

คังนิทานชาดกใน T1428 แสดงให้เห็นว่าบุญความดีอันยิ่งใหญ่เท่านั้นจึงสามารถเป็นแรงขับเคลื่อนให้โพธิสัตว์ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้ ในพระสูตรอื่นๆ เช่น *มหายาสฺต* *Mahāvastu* (T125), และ *นิทาน-กถา* *Nidāna-kathā* แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าที่บึงกรยอมรับความแน่วแน่เด็ดเดี่ยวมั่นคงในปณิธานของผู้จะเป็นพระสมณโคดมในอนาคตกาล จักเป็นเหตุเบื้องต้นที่สามารถทำให้บรรลุเป็นพระพุทธเจ้า

การตั้งความปรารถนาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าให้บังเกิดขึ้นในจิตพระโพธิสัตว์เรียกว่า “โพธิจิตโตตฺปาท” *bodhicittotpāda*, ฟาซิน 發心, ความมั่นคงแข็งแกร่งในปณิธานที่ต้องการบรรลุเป็นพระพุทธเจ้าจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของพระสูตรประเภทอนุรักษคำสอน ด้วยเงื่อนไขแวดล้อมภายใต้ปณิธานนั้นซึ่งได้กำหนดขอบเขตไว้ ยกตัวอย่างเช่นใน คัมภีร์ *พุทธวงศ์*, *Buddhavaṃsa* 佛種姓經, ได้กล่าวว่าจะต้องตั้งปณิธานนั้นต่อหน้าพระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง โดยถือว่าปณิธานนั้นได้รับการรับรองจากการพยากรณ์ของพระพุทธเจ้า ผู้ประพันธ์งานอภิธรรมบางท่านสรุปไปถึงระดับว่าไม่มีสิ่งใดที่เรียกว่าพระโพธิสัตว์ไม่เที่ยงแท้แน่นอน และถือว่าโพธิจิตเป็นผลของความปรารถนาที่ต้องการตรัสรู้และไม่มีความถอยกลับ (ให้ดู *มหาวิภังง* *the Mahāvibhāṅgā* (T1545), และ *อภิธรรมโกศ* *Abhidharmaśāstra*) อย่างไรก็ตามพระสูตรมหายานต่างๆ มักจะวาดพรรณนาให้ อไวรุตติก และ อไวรุตติก มีความแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น อไวรุตติก เป็นกลุ่มที่ตั้งความปรารถนาพร้อมทั้งได้บำเพ็ญโพธิสัตว์มรรคมาเป็นเวลาอันยาวนานแล้ว ประกอบด้วย

คุณสมบัติอันเหมาะสมพร้อมน้อมรับคำสอนซึ่งครั้งกาลก่อนในอดีตยังไม่พร้อมเหมาะกับโพธิสัตว์ ไวรุตนียติก แม้ว่าพระสูตรเหล่านี้จะกล่าวถึงอไวรุตนียติก แต่ก็ไม่ได้กล่าวหรืออธิบายเหตุที่ไม่ทำให้ถอยกลับเปลี่ยนใจ กล่าวเพียงการได้รับลัทธยาเทศคำพยากรณ์ ตัวอย่างเช่น ใน *อษฎาสาสฏริกา* ได้กล่าวถึงความฝันบางประเภทที่ชี้แสดงว่าพระโพธิสัตว์ได้รับพยากรณ์แล้ว หรืออาจเป็นเพียงสัญลักษณ์บางอย่าง เช่น การมีพลังปราบความชั่วร้าย หรือการมีความสามารถดับไฟเพลิงอัน ร้อนแรงได้ตามจิตปรารถนา ถิ่นนับว่าเป็นเครื่องหมายหนึ่งที่แสดงความเป็นอไวรุตนียติก ได้รับคำ พยากรณ์แล้ว

ในคัมภีร์ *อษฎาสาสฏริกา* ฉบับ *ต้าหมิงตู้จิง* 大度經 มีปริเฉทหนึ่งอธิบายสัญลักษณ์ แสดงถึงอไวรุตนียติก ชื่อ ปริเฉทอไวรุตนิ ระบุว่าอไวรุตนียติกเป็นอุดมคติโพธิสัตว์ ซึ่งจะไม่ใช่ ผู้สภาพทวินิยม แต่จะเป็นผู้ปฏิบัติถือกุศลกรรมบถสิบ ไม่มีถีนะมิทธะ สวมจีวรสะอาด เป็นต้น ที่สำคัญที่สุดคือจะไม่มีความหวั่นไหวแม้มารทำทลาย ล่อให้ล้มเลิกความปรารถนาหนทางอันลำบาก ให้หันเหกลับไปสู่หนทางที่สบายกว่า คือ พุทธสาวกหรือปัจเจกพุทธ ในขณะที่เหล่าสาวกและ ปัจเจกพุทธเข้าใจว่ากิเลสนั้นละได้ และผลของอริยมรรคเป็นสิ่งที่จริง แต่นิยตโพธิสัตว์หรืออไวรุต นียติก มองตนเองว่าเป็นผู้มีญาณตรัสรู้ข้ามพ้นระดับสาวกและปัจเจกพุทธ อยู่ในขั้นหรือสภาพ หรือภูมิที่ไม่กลับถอยเรียกว่า อวินิรุตตนิย-ภูมิ *avinivartanīya-bhūmi* , 不退地, อวินิรุตตนิย- ภูมิไม่ได้ปรากฏเป็นรูปร่างในส่วนใดของระบบโพธิสัตว์ใน *ปรัชญาปารมิตา-สูตรฉบับวรรคย่อ* แต่ ทว่าปรากฏอยู่ในฉบับมหาวรรค จะเห็นได้ว่าโพธิสัตว์มรรคมีสองระดับ ระดับที่สองระบุว่าเป็นพระ โพธิสัตว์ขั้นที่ไม่ถอยกลับ คือเที่ยงแท้แน่นอน จุดแยกกระหว่างสองระดับนี้เรียกว่า โพธิสตุตว-นิยาม *bodhisattva-niyāma* , 菩薩地, การเข้าสู่ปัจจัยเงื่อนไขของโพธิสัตว์ให้เข้าสู่ระดับนี้ได้ โพธิสัตว์ต้องละกิเลสทั้งปวงได้แล้ว และรับรองว่าธรรมทั้งหลายย่อมไม่เกิด เรียกว่า อนุตปตฺติ กิธรมุขยานติ *anutpattikadharmakṣānti* , 無生法忍, ขณะที่ยังอยู่ในภูมิขั้นอวินิรุตตนิย-ภูมิ โพธิสัตว์จะค่อยๆ ละกิเลสเล็กน้อย หรือที่เรียกว่า วาสนา *vāsanā* , 習氣, ที่เหลือจากการละในขั้น แรก ในขณะที่มหายานค่อยๆ พัฒนาขึ้นอย่างมีระบบ โพธิสัตว์มรรคในระบบจะประกอบด้วย 10 ภูมิ (ความรู้) กลายเป็นศูนย์กลางแห่งตรัสรู้ของมหายาน ขั้นอวินิรุตตนิย-ภูมิได้กลายเป็นภูมิที่ที่ ต้องเกิดพร้อมด้วยภูมิ (ความรู้) ที่เจ็ดหรือที่แปด ความรู้ในหกภูมิหรือเจ็ดภูมิแรกจะสอดคล้องกับขั้น ระดับของสาวกยานและปัจเจกยาน ด้วยพัฒนาการเช่นนี้ ทำให้อไวรุตนียติกโพธิสัตว์ได้ถูกพัฒนา กลายเป็นแนวคิดที่ห่างไกลออกไปและเป็นนามธรรม ความเป็นจริงของพุทธศาสนามหายาน หาก แนวคิดอไวรุตนียติกโพธิสัตว์ถือว่าเป็นอุดมคติสามัญก็จะสามารถทำให้สร้างวิถีทาง หรือหน ทาง ที่หาได้จริงในสามัญบุคคล สามารถทำให้เลิกการโต้แย้งถกเถียงว่า ใครควรเป็นผู้ประกาศตนว่าเป็น โพธิสัตว์

5.4.3 มหาสตุยนิรุกรนุอุปตรวยากรณ สุตฺร *Mahāsatyānirgranthaputravyākaraṇa sūtra* 大薩遮尼乾子所說經, T272, มีความยาว 10 ผูก แปลโดยโพธิธรรมาจารย์ในราชวงศ์เว่ยเหนือ ต้นศตวรรษที่หก สำหรับสำนวนแปลฉบับอื่นได้แก่ *โพธิสตุตฺว-โคจโรปาย-วิษย-วิกุรวาณ-นิรเทศ Bodhisattva-gocarōpāya-viśaya-vikurvāṇa-nirdeśa*, 菩薩行方便境界神通變化經, T271, โดยคุณภัทรในราชวงศ์หลิวซ่งราวต้นศตวรรษที่ห้า รวมทั้งฉบับปริวรรตเป็นภาษาธิเบต เนื้อหาเป็นคำสอนพระ พุทธเจ้าเกี่ยวกับการบังเกิดโพธิจิตและการบำเพ็ญบารมีหกแก่มัญชุศรีโพธิสัตว์ และคำสอนเกี่ยวกับเอกยาน ในพระสูตรนี้มหาสัตว์นिरันตะสอนบุญกิริยา เช่น กุศลกรรมบถสิบ ในที่นี้ นีรันตะเป็นนิรมานกายของพระพุทธเจ้า 應身

5.4.4 กวนผู้เสียนผู้ฆ่าสิงฝ่าจิง (วิภาวนาสมันตภัทรโพธิสัตว์สูตร) *Sutra of Meditating on Samantabhadra Bodhisattva* 佛說觀普賢菩薩行法經, T277, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยธรรมมิตรในราชวงศ์หลิวซ่ง (ค.ศ. 424 – ค.ศ. 442) วัดเต้าฉาง หย่งโจว มักเรียกย่อๆ ว่า กวนจิง (ภาวนาสุตฺร) 觀經, หรือ ผู้เสียนจิง (สมันตภัทรสูตร) 普賢經, หรือ กวนผู้เสียนจิง (ภาวนาสมันตภัทรสูตร) 觀普賢經, หรือ ผู้เสียนกวนจิง (สมันตภัทรภาวนาสุตฺร) 普賢觀經 เชื่อกันว่าทรงเทศนาก่อนพระปรินิรวาณของพระพุทธเจ้าสามเดือน เป็นคำสอนเกี่ยวกับวิภาวนาสมันตภัทร และวิธีชดใช้บาปความชั่วที่เกิดจากประสาธสัมผัสทั้งหก พระสูตรนี้เป็นบทต่อเนื่องของ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ในปริเฉท ผู้เสียนผู้ฆ่าเซี่ยนฟาผั่น *Puxian pusa quanfa pin* 普賢菩薩勸發品 ดังนั้นนิยายเขียนไฉจึงถือว่าเป็นพระสูตรส่วนปิดท้าย 結經 ของ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร*

5.4.5. พุทธาวตฺสกะ-มหาไวปุลย-สูตร (ฉบับหกสิบผูก) *Buddhāvataṃsaka-mahāvaiṣṭya-sūtra* หรืออาจเรียกว่า *มหาไวปุลย-พุทธา-อวตฺสกะ-สูตร Mahāvaiṣṭya-baddhāvatamsaka-sūtra* 大方廣佛華嚴經, T278, มีความยาว 60 ผูก แปลโดยพุทธภัทรในราชวงศ์จิ้นตะวันออก เมื่อปีค.ศ. 418 – ค.ศ. 420 เป็นที่รู้จักกันในนามว่า *พระสูตรจิ้น* (จิ้นจิง 晉經, Jin Sūtra) หรือ *พระสูตรเก่า*, จิวจิง 舊經) *มหาไวปุลย-พุทธา-อวตฺสกะ-สูตร* ได้รับการแปลอีกครั้งหนึ่ง มีชื่อว่า *พุทธาวตฺสกะ มหาไวปุลย-สูตร (ฉบับแปดสิบผูก)*, T279, เพราะมีความยาว 80 ผูก แปลโดยศึกษานันทะในราชวงศ์ถัง เมื่อปีค.ศ. 699 เรียกย่อๆ ว่า *พระสูตรถัง* หรือ *พระสูตรใหม่*

คัมภีร์ *อวตฺสกะสูตร* เป็นการรวบรวมคัมภีร์ต่างๆ จำนวนหนึ่งในระหว่างศตวรรษที่สี่ ในคติมหายานถือว่า *มหาไวปุลย-พุทธา-อวตฺสกะ-สูตร* เป็นพระสูตรแรกที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่สมันตภัทรและมัญชุศรีโพธิสัตว์สองสัปดาหฺ์หลังจากการตรัสรู้ของพระพุทธองค์ สารสำคัญของพระสูตรนี้กล่าวว่า สรรพสัตว์ล้วนมีพุทธภาวะ ปรากฏการณ์แต่ละปรากฏการณ์ต่างล้วนมีความเกี่ยวข้องกันปรากฏการณ์อื่นๆ ในขณะที่โดยทั่วไปเข้าใจว่า *มหาไวปุลย-พุทธา-อวตฺสกะ-สูตร ฉบับหกสิบผูก* มีทศ-ภูมิก-วรุค ความยาว 5 ผูก แต่ในฉบับใหม่มี *ทศ-ภูมิก-วรุค* ความยาว 6 ผูก

ทศ-ภูมิิก-วรรคในอวตงสกสูตร ของพุทธศาสนมหายาน มักแยกออกมาเป็นพระสูตร โดดๆ ดังปรากฏในพระมหาปิฎกไทโซ หมายเลข T285, T286, T278, และ T279

ทศภูมิิก-สูตร *Daśabhūmika-sūtra* 十住經, หรือ **ทศ-ภูมิิก** *Daśa-bhūmika*, หรือ **ทศ-ภูมิศวรร** *Daśa-bhūmīśvara*, T286, มีความยาวจำนวน 4 ผูก รู้จักกันในชื่อว่า **โพธิสตุตว-ทศภูมิิก-สูตร** 菩薩十住經 แปลโดยกุมารชีพ ในราชวงศ์หยาวจิน สถานที่แสดงธรรมเทศนาเป็นศาลาแก้วมณีของ สวรรค์ชั้นปรนิมิตตวสดี ขณะที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงประทับนั้น วัชรครรภโพธิสัตว์ ได้ปรากฏกายขึ้นและสอนทศภูมิแก่ธมฺมกตจันทรโพธิสัตว์ โดยใช้อำนาจของพระพุทธทศพลญาณ พร้อมด้วยสมาธิในฉานสมาบัติ สำนวนแปลในงานประพันธ์เดียวกันนี้มีมากมายรวมทั้ง

- (1) **เจียนเป๋ยอิเชี่ยจื่อเต๋อจิง** 漸備一切智德經 (T285) จำนวน 5 ผูก แปลโดยธรรมรักษ์
- (2) **ทศภูมิสูตร** 12 ผูก แปลโดยเนี่ยเต้าจิน ได้สูญหายไปแล้ว
- (3) **ทศภูมิภววรรค** 十地品 จำนวน 5 ผูก ใน **พุทธาวตงสก-มหาไวปุลย-สูตร** (T278) แปลโดย พุทธภัทร
- (4) **หมวดพระสูตรใน ทศภูมิิกสูตร-ศาสนสูตร** หรือ **ทศภูมิิกภายย** *Daśabhūmikabhāṣya* 十地經論 แปลโดยโพธิรัฐจิและรัตนมณี
- (5) **ทศภูมิภววรรค** 十地品 จำนวน 6 ผูก ใน **พุทธาวตงสก-มหาไวปุลย-สูตรฉบับแปลสิบผูก** (T279) แปลโดยศึกษานันทะ และอื่นๆ อีก

คณทุวฺยหฺสูตร *Gaṇḍavyūhasūtra* (พุทธาวตงสกมหาไวปุลยสูตรสูตรธรรมชาตวรรค) 大方廣佛華嚴經入法界品, T295, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยทิวกกรในสมัยราชวงศ์ถังเมื่อปีค.ศ. 685 มีชื่อเรียกอื่นๆว่า **อวตงสกมหาไวปุลยสูตรสูตรธรรมชาตวรรค** 大方廣華嚴經續入法界品, **สูตรธรรมชาตวรรค** 續入法界品, และ **อวตงสกสูตรสูตรธรรมชาตวรรค** 華嚴經入法界品

คณทุวฺยหฺสูตร เป็นพระสูตรโดดๆ ที่แยกออกมาจาก **อวตงสกสูตร** เทียบเท่ากับ วรรค “เข้าสู่ธรรมชาต” ในครึ่งหลังของผูกที่ 57 ของ **อวตงสกสูตรฉบับหกสิบผูก** (T278) นับตั้งแต่ข้อความพระนางมหายา ไปจนถึงก่อนหมวดไมเตรย เพราะว่าหมวดไมเตรยนี้ได้สูญหายไปในการเริ่มของการแปล ดังนั้นจึงได้ทำภาษาสันสกฤตขึ้นใหม่เพื่อเติมเต็ม

5.5 หมวดตุนกฺฏและนิรวาณ (เล่มที่ 11-12)

5.5.1 มหารตุนกฺฏ-สูตร *Mahāratnakūṭa-sūtra* 大寶積經, T310, มีความยาว 120 ผูก แปลโดยโพธิรัฐจิในสมัยราชวงศ์ถัง **มหารตุนกฺฏ-สูตร** หรือ **รตุนกฺฏ-สูตร** เรียกย่อๆว่า **รตุนกฺฏ** เป็นคัมภีร์พระสูตรมหายานหมวดหนึ่งซึ่งรวบรวมพระธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงเทศนาตามสถานที่ประชุมต่างๆ รวม 49 แห่ง ในคัมภีร์นี้บรรจุพระธรรมเทศนาจากจำนวน 25 แห่ง สำหรับพระธรรม

เทศนาจากสถานที่อีก 24 แห่ง ได้ถูกนำมาแปลก่อนยุคของโพธิรุจิ พร้อมด้วยผู้แปลอื่นๆ ในยุคร่วมสมัยของท่านโพธิรุจิ (ค.ศ. 706 – ค.ศ. 713) ฉบับภาษาสันสกฤตยังมีเหลืออยู่บางส่วน สำหรับฉบับภาษาทิเบตได้ปริวรรตจากภาษาจีน ตั้งแต่ผู้คนที่ 1 ถึงผู้ที่ 46 ล้วนเป็นพระสูตรที่แยกกันโดด ๆ ตัวอย่างพระสูตรย่อยที่สำคัญๆ ในมหารตนกฺกุ-สูตร ได้แก่

5.5.1.1 T310 (3) ตถาคตคุหฺยสูตร *Tathāgataguhyasūtra* 密跡金剛力士會 (ผู้ที่ 8-14) แปลโดยธรรมรักษ์ในราชวงศ์จิ้นตะวันตกเมื่อปีค.ศ. 280 ชื่อภาษาอังกฤษคือ Meeting on the Secret Teachings of the Adamantine Warriors ตถาคตคุหฺยสูตร มีชื่อสันสกฤตอื่นๆว่า คุหฺย-สูตร *Guhyaka-sūtra*, คุหฺย-สูตร *Guhya-sūtra*, และ ตถาคตาจินฺตฺย-คุหฺย-นिरเทศ **Tathāgatācintya-guhyā-nirdeśa* ภาษาจีนมีชื่อเรียกชื่ออื่นๆว่า มีจีจินกัณฐ์ชื่อจิง 密迹金剛力士經 หรือเรียกย่อๆ ว่ามีจีจิง 密迹經 (Secret Teachings Sutra) เป็นพระสูตรที่สามในมหาวจรตนกฺกุ เนื้อหาของพระสูตรอธิบายพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นกายของตถาคตที่มีความลึกลับปาฏิหาริย์ทางกาย วาจา และความคิด คัมภีร์นี้มีสำนวนแปลเป็นจีนอีกฉบับหนึ่งชื่อว่า หฺรูลุฬุชื่ออิมี่มีต้าเซ็งจิง 如來不思議祕密大乘經 (T312)

5.5.1.2 T310 (10) (มัญชุสรี) สมฺมุตฺตมฺข (ผู้ที่ 29) ถึง-โพธิรุจิแปล เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ สมฺมุตฺตมฺข-ปริวรรโต นามาวโลกิตเสฺว-วิคุรวณ-นिरเทศ *Samanta-mukha-parivartō nāmāvalokitēśvara-vikurvaṇa-nirdeśa* 觀音經普門品 ในรัตนกฺกุ, มีชื่ออื่นๆว่า สมฺมุตฺตมฺข ปริวรรต (สูตร) *Samantamukhaparivarta (sūtra)* 普門品經, หรือ กวนชื่ออินจิง 觀世音經, กวนอินจิง 觀音經, และ กวนชื่ออินผู้ชำผู้หมินคิน 觀世音菩薩普門品, ฝัวชัวผู้หมินคินจิง 佛說普門品經

5.5.1.3 T310 (12) โพธิสตุตฺวาปิฏก-สูตร *Bodhisattva piṭaka-sūtra* 菩薩藏會 (ผู้ที่ 35-54) ชื่อภาษาอังกฤษคือ Sutra of the Scriptural Basket of the Great Bodhisattva มีอีกชื่อหนึ่งว่า มหาโพธิสตุตฺวาปิฏก-สูตร 大菩薩藏經 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัตนกฺกุ T310 [สูตรที่ 12] แปลโดยเสวียนจั้งในปีค.ศ. 645 ที่วัดหงษ์ 弘福寺 แม้ว่าผลงานแปลส่วนมากในรัตนกฺกุ ถูกแปลโดยโพธิรุจิ (ค.ศ. 706) และธรรมรักษ์ (ค.ศ. 313), แต่ก็ยังมีนักแปลท่านต่างๆ มาช่วยแปลบางสูตรด้วย ตามหนังสือประวัติเสวียนจั้ง คัมภีร์สุดท้ายที่ขอให้ท่านเสวียนจั้งแปลคือรัตนกฺกุฉบับสมบูรณ์ แต่เนื่องจากสุขภาพและความชราจึงสามารถทำได้เพียงช่วงเริ่มต้นและทำได้ไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม มหาโพธิสตุตฺวาปิฏก-สูตร นี้เป็นผลงานแปลลำดับแรกสุดที่เสวียนจั้งแปลเมื่อกลับมาถึงประเทศจีน และเป็นพระสูตรที่เป็นที่รู้จักกันในวงการอย่างดี

นอกจาก โพธิสตุตฺวาปิฏก-สูตร ที่บรรจุอยู่ในรัตนกฺกุแล้ว ในพระมหาปิฏกไทโชยังมี โพธิสตุตฺวาปิฏก แยกเป็นพระสูตรเดี่ยวอิสระตามหมายเลขลำดับที่ T316 ได้แก่ พุทธวจนะ มหายาน โพธิสตุตฺวาปิฏก-สูตร *Bodhisattvapitaka Sutra of the True Dharma of the Mahāyāna Bodhisattva Canon* 佛說大乘菩薩藏正法經 มีความยาว 40 ผู้ก แปลโดยธรรมपालในสมัยราชวงศ์

ช่วง ชื่อที่ปริวรรตเป็นภาษาจีนและรู้จักกันในชื่ออื่นๆ คือ 菩薩藏正法經, 菩薩藏經, และ 正法經 โพธิสตุควปฏิภก-สูตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงสอนบารมีหกแก่พระสาวกที่เขาคิชฌกูฏ กรุงราชคฤห์ พระสูตรนี้มีบทนำยาวมากไม่ได้สัดส่วน กล่าวกันว่าหลังจากที่พระองค์ได้ประทับจำพรรษาที่สาวัดดี ระหว่างทางดำเนินไปราชคฤห์ได้พบกับฆราวาสชื่อภัทรपालและทรงเทศนาสอน จากนั้นได้ตั้งคำถามและตอบพวักยักษ์ เรื่องดำเนินต่อไปยังเขาคิชฌกูฏ เริ่มตั้งแต่บทที่หก เรื่องทานบารมี (ผูกที่ 17) พระองค์ทรงเทศนาสอนเรื่องบารมีหก การรักษาศีลต้องใช้เวลานานยาวนาน และเรื่องวิริยะบารมี เป็นต้น

5.5.1.4 T310 (17) ปุณณไมตรายนินิปุตร *Pūrṇa Maitrāyaniputra* 富樓那會 (ผูกที่ 77-79) กุมารชีฟแปลในยุคลิขิติน ปุณณไมตรายนินิปุตร (บาลี: ปุณณ มนตานิปุตต Punṇa Mantāniputta) เป็นหนึ่งในสิบอัครสาวกของพระพุทธเจ้าสมณโคดม เอตทัตตะในฝ่ายผู้เป็นธรรมกถึก (แสดงธรรม) ฉบับปริวรรตเป็นจีนมีชื่อเต็มเรียกว่า ฟูโหลวน่าหมิตัวหลวหนี่จื่อ 富樓那彌多羅尼子 เป็นบุตรของอาจารย์พระเจ้าสุทโธทนะกษัตริย์แห่งกรุงกบิลพัสดุ์ (กบิลพัสดุ์) ดังมีปรากฏอยู่ใน *สุรังกม-สูตร* ด้วย (*Sūrangama-sūtra* 首楞嚴經) กล่าวว่า ปุณณ (จีน-ฟูโหลวน่า 富樓那) ปริวรรตเป็นภาษาจีนในชื่ออื่นๆ อีก คือ หม่านฉือจื่อ 滿慈子 (T 26) และหม่านเยี่ยนจื่อ 滿願子 (T 125). และหม่านจู้จื่อ 滿祝子; หม่านเจี้ยนจื่อ 滿見子

5.5.1.5 T310 (46) เหวินซุซัวปั๋วเหอหุ้ย (มัญจุศรีเทศนาปรัชญาสูตร) 文殊說般若會 (ผูกที่ 115-116) แปลโดยฉันทะเสนสมัยราชวงศ์เหลียง ความหมายในภาษาอังกฤษคือ Mañjuśrī's Explanations on the Perfection of Wisdom 700 Lines เป็นสำนวนแปลจีนอีกสำนวนหนึ่งของ *ปรัชญาปารมิตา 700 โศลก*

5.5.2 อารยากุโษภย-ตถาคตสฺย-วฺยฺหา *āryākṣobhya-tathāgatasya-vyūha* 阿閼佛國經 T313 มีความยาว 2 ผูก แปลโดยโลกเกษมในราชวงศ์ไห้วอัน เป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธเกษตรที่สืบเนื่องกับคำสอนอักษุภยตถาคต

5.5.3 อุปาลิปริปัญจ (สูตร) *Upāliparipṛcchā (sūtra)* 佛說決定毗尼經 อิรากาว่าให้ชื่อสันสกฤตว่า วินย-วินิศฺย *Vinaya-viniścaya* , T325, แปลโดยตุนฮวังซันจั้ง ในราชวงศ์จิ้นจะวันตก มีความยาว 1 ผูก พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนาที่อนาถปิณฑิกอารามเขตวัน กรุงสาวัดดี แก่พระอุปาลี เกี่ยวกับความแตกต่างของโพธิสัตว์ศีล และวินัยศีลของสาวก

5.5.4 อุทยน-วสุต-ราช-ปริปัญจ *udayana-vatsa-rāja-paripṛcchā* 佛說優填王經 , T332, มีความยาว 1 ผูก ฝ่าจีแปลในยุคลิขิตินจะวันตก ค.ศ. 290 – ค.ศ. 306 *อุทยน-วสุต-ราช-ปริปัญจ* เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพราหมณ์จากโกสัมพีซึ่งมีบุตรที่มีความสวยงามอันระบือนามนามว่าอนุปมา (แต่ในคัมภีร์เถรวาท ชื่อว่านางมาคัณทียา) พราหมณ์นั้นได้ถวายบุตรแก่พระพุทธเจ้า แต่

พระพุทธเจ้าปฏิเสธว่าเป็นสิ่งปฏิกูล ครั้นแรกพราหมณ์บิดามีความรู้สึกละอายยิ่งนัก ครั้นต่อมาพราหมณ์นั้นจึงถวายบุตรแก่พระเจ้าอุเทน (พระเจ้าอุเทน) ให้เป็นมเหสีรอง ด้วยความอิจฉาในมเหสีแรกจึงวางแผนฆ่ามเหสีแรก มเหสีแรกทรงเลื่อมใสในพระศาสนาและได้บรรลุโสดาบันจึงให้อภัยพระเจ้าอุเทนทรงทราบความจริงจึงไปพบพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงธรรมสี่ประการที่ทำให้หลุดพ้นจากราคะ พระสูตรนี้พ้องกับเรื่อง 優陀延王會 ในรัตนกถา มีสำนวนแปลอีกชื่อหนึ่งคือ 大乘法王子王所問經

5.5.5 พุทธวณะ สุมติโพธิสत्ตว *Sumati Bodhisattva* 佛說須摩提菩薩經, T334, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยธรรมรักษ์ในยุคจีนตะวันตก ในปรัชญาปารมิตาสาสตร์ชื่อสุมติโพธิสत्ตว ปรिवรรตเป็นภาษาจีนว่า เมี่ยวอี้ 妙意 สุมติโพธิสत्ตวได้ใช้เงิน 500 กหาปณะซื้อดอกไม้ถวายพระพุทธเจ้าที่ปึงกร และได้รับพุทธพยากรณ์ว่าจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล

5.5.6 พุทธวณะ มย-อุปมา-สมาธิ *maya-upamā-samādhi* 佛說如幻三昧經, T342, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยธรรมรักษ์ในยุคจีนตะวันตก *มย-อุปมา-สมาธิ* มีอีกชื่อหนึ่งว่า *มาโยปมา-สมาธิ* *māyôpama-samādhi* สมาธิที่เกิดขึ้นกับผู้ภวนาปรากฏการณ์เห็นภาพคล้ายมายา ซึ่งไม่ดำรงอยู่จริง ศัพทเฉพาะนี้ใช้มากในสามปริเฉทแรกของคัมภีร์ *Yuanjue jing* (T 842)

5.5.7 พุทธวณะ สิงห-ปริปจฉา *Simha-paripṛcchā* หรือ **สุพาหุ-ปริปจฉา**, *Subāhu-paripṛcchā* 佛說太子刷护經, T343, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยธรรมรักษ์ในยุคจีนตะวันตก เนื้อหาเป็นคำถามของพระราชโอรสของพระเจ้าอชาตศัตรูต่อพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับมหาปริสถลักษณะ 32 ประการ หรือ 80 ประการโดยละเอียด มีสำนวนที่ปรिवรรตเป็นจีนอีก 2 ฉบับได้แก่ T310 และ T344

5.5.8 สุขาวดี-ว्यूห-สูตร *Sukhāvātī-vyūha-sūtra* หรือ **อมิตาภ-ว्यूห** *Amitābha-vyūha* หรือ **อมิตายุ(-)สูตร** *Amitāyuh-sūtra* มักเรียกว่า **สุขาวดีว्यूหฉบับใหญ่** *Larger Sukhāvātīvyūha*, *ฝัวซัวอู่เถียงไช่วจิง* 佛說无量寿經, T360, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยสังฆวรมันในราชวงศ์ฉาวเว่ย เมื่อค.ศ. 360 เข้าใจกันว่าได้ร่วมมือแปลกับพุทธภิกษุในราชวงศ์จีนตะวันออก และเป่าหยุนในรัชสมัยหลิวซ่ง เป็นหนึ่งในสามคัมภีร์พื้นฐานของนิกายแดนสุขาวดี (นิกายวิสุทธิภูมิ) คัมภีร์นี้อธิบายเหตุปัจจัย การบำเพ็ญภาวนา ตลอดจนทั้งความดีและบุญกุศลที่ทำให้พระอมิตภพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ และอธิบายว่า สรรพสัตว์ก็เช่นเดียวกันสามารถอุบัติเกิดใหม่ในแดนสุขาวดีตะวันตกด้วยการภาวนาพุทธานุสสติ โดยสวดพระนามพระอมิตภพระพุทธเจ้า คัมภีร์นี้เป็นที่รู้จักกันดีในชื่อว่า “พระสูตรสองผูก” โดยเฉพาะเนื้อหาในสองผูกนั้นที่แตกต่างกัน ผูกแรกอธิบายลักษณะของแดนสุขาวดี ผูกหลังอธิบายลักษณะและการประพฤติปฏิบัติของผู้ที่จะไปเกิดใหม่ในแดนนั้น *สุขาวดีว्यूหสูตรฉบับใหญ่* ในภาษาสันสกฤตถูกปรिवรรตเป็นภาษาจีนทั้งหมด 12 ครั้ง ซึ่งในจำนวนนี้มี 5 สำนวนแปลซึ่งยังคงอยู่ สำนวนแปลแต่ละครั้งแตกต่างกันมาก มีเนื้อหาเพียงบางอย่างที่สอดคล้องตรงกัน เช่นฉากการ

สนทนาที่ราชคฤห์ อันประกอบด้วยพระพุทธเจ้า, พระอานนท์, และพระโมคคัลลย ซึ่งเป็นบุคลาธิษฐานหลักในการสนทนาอภิปรายนั้น หัวข้อการสนทนาคือแดนสุขาวดีและประวัติของพระอมิตกพุทธเจ้าเมื่อครั้งเสวยพระชาติชื่อธรรมกร พระสูตรนี้อธิบายเหตุปัจจัยและผลการกระทำของมนุษย์ที่สามารถบรรลุพุทธในแดนสุขาวดีได้ด้วยการภาวนาพระนามอมิตกพุทธเจ้า สำนวนแปล สุขาวดี-วายุหสูตร ที่รู้จักกันดีคือฉบับที่แปลโดยสังฆวรมัน อีกสำนวนแปลได้แก่ T361, T362, T363, และ T364 ดังนี้

1. *ผิวชั่วเออหมีถ้วนเข้ช้นผิวช่าโหลวผิวถั่นกั่วตู้เหรินเต้าจิง Sutra of Immeasurable Life* 佛說阿彌陀三耶三佛薩樓佛檀過度人道經, T 362, เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ สุขาวดีวายุหสูตร เมื่อค.ศ. 223 – ค.ศ. 253 เป็นฉบับแปลสำนวนเก่าที่สุดในจำนวน 5 สำนวน แต่นักวิชาการบางคนคิดว่าแปลโดยโลกเกษม คัมภีร์นี้ เป็นที่รู้จักในชื่อ กั่วตู้เหรินเต้าจิง 過度人道經

2. *ผิวชั่วอุ้งเลียงซิงจิงผิงเต็งเจวียจิง Sutra of Immeasurable Life* 佛說無量清淨平等覺經, T 361, เรียกย่อๆ ว่า ผิงเต็งเจวียจิง 平等覺經

3. *ผิวชั่วต้าอามีถ้วนจิง (มหาสุขาวดี-วายุห-สูตร)* 佛說大阿彌陀經, T 364

4. *ผิวชั่วต้าเจ้งอุ้งเลียงโซ่วจวงเหยียนจิง Sutra of Immeasurable Pure Perfect Enlightenment* 佛說大乘無量壽莊嚴經, T363

ปกรณ์พิเศษของสุขาวดี-วายุหฉบับใหญ่ รวมของจีน เกาหลี และญี่ปุ่น ทั้งสิ้นมีมากกว่า 20 ปกรณ์ แต่ที่รู้จักกันดีได้แก่ปกรณ์พิเศษที่ประพันธ์โดยหุ้ยเหียน จี้จิ้ง, วอนโฮ, และของอิง

อีกสองคัมภีร์พื้นฐานของนิกายวิสุทธิภูมิได้แก่

อมิตายุร-พุทธานุสมฤติ-สูตร Amitāyur-buddhānusmṛti-sūtra 佛說觀無量壽佛經, T365, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยกาลยศัสแปลในราชวงศ์หลิวซ่งเมื่อค.ศ. 424 *อมิตายุร-พุทธานุสมฤติ-สูตร* มักเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า *อมิตายุร-ชยาน-สูตร Amitāyur-dhyāna-sūtra* 觀無量壽經 ซึ่งเป็นชื่อภาษาสันสกฤตที่สร้างขึ้นภายหลัง เป็นหนึ่งในสามคัมภีร์หลักของนิกายแดนสุขาวดีหรือนิกายวิสุทธิภูมิ พระสูตรนี้มีชื่อเรียกอื่นๆ อีกเช่น *อมิตายุร-พุทธ-สูตร* 無量壽佛經, *อมิตายุร-พุทธ-ชยาน-สูตร* 無量壽佛觀經, *อมิตายุร-ชยาน-สูตร* 無量壽觀經, *สิบหกอนุสสติสูตร* 十六觀經, และมีชื่อย่อๆ ว่า *อนุสสติสูตร* (หรือ *ชยานสูตร* หรือ *ภาวนาสูตร*), *กวนจิง* 觀經.

อมิตาภ-สูตร Amitābha-sūtra, *อมิตาภ-พุทธ-สูตร Amitābha-buddha-sūtra*, *สุขาวดยมฤต-วายุห Sukhāvatyamṛta-vyūha*, *อปริมิตายุส-สูตร Aparimitāyus-sūtra* หรือ *สุขาวดีวายุหฉบับเล็ก* 佛說阿彌陀經, T366, แปลโดยกุมารชีพ ยุคสมัยหยาวลินในค.ศ. 402, *อมิตกสูตร* หรือที่เรียกว่า *พระสูตรเล็ก* หรือ *คัมภีร์ 4 แผ่น* มีความยาวเพียง 1 ผูก เป็นคัมภีร์หนึ่งในสามคัมภีร์สำคัญของนิกายแดนสุขาวดี เป็นที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างมากภายหลังการปริวรรตเป็นภาษาจีนของกุมารชีพ ในสมัยก่อนราชวงศ์ซ่งและราชวงศ์ถังมีเพียงคัมภีร์สุขาวดีวายุหสูตรฉบับใหญ่ และ *อมิตายุร-ชยาน-สูตร*

เป็นสองคัมภีร์สำคัญโคดเด่นของนิกายเคนสุชาวดี แต่ภายหลังเนื่องจากอิทธิพลของท่านสันเต้า สุขาวดีด้วยฉบับเล็กจึงมีบทบาทสำคัญเทียบเท่าคัมภีร์ทั้งสอง ซึ่งเป็นผลมาจากบทประพันธ์ของท่านสันเต้าที่ชื่อว่า ฝ่าซือจัน 法事讚 (สรรเสริญธรรมกิจ) ซึ่งเขาได้อธิบายพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่านคัมภีร์ รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจาก เจิงเจ้าและจื่ออี่

5.5.9 อปริมิตายุรขุณยานหุถุทย-ธารณี *Aparimitāyurjñānahṛdaya-dhāraṇī* 阿弥陀鼓音声王陀罗尼经, T370, ไม่ทราบนามผู้แปล มีความยาว 1 ผูก อปริมิตายุรขุณยานหุถุทย-ธารณี รู้จักในชื่อย่อว่า ทุนุทธิ-สทท-ราช-สูตร-鼓音聲王經, ทุนุทธิ-สทท-สูตร 鼓音聲經, และ สททราช-สูตร 聲王經. พระพุทธเจ้าทรงเทศนาที่แคว้นจัมปา ท่ามกลางประชุมสงฆ์ 500 รูป ทรงตรัสว่าดินแดนตะวันตกมีพระพุทธเจ้านามว่า พระอมิตพุทธเจ้า 阿彌陀, พระสูตรที่เกี่ยวข้องมี T360, 365, 366, และ 368

5.5.10 จตุรทารกสมาธิสูตร *Caturdārakasamādhisūtra* 四童子三昧经, T379, มีความยาว 3 ผูก ญาณคุปต์แปลในราชวงศ์สุยในปีค.ศ. 593 จตุรทารกสมาธิสูตร เรียกย่อๆ ว่า จตุรทารกสูตร เป็นสำนวนแปลหกปริเฉทแรกของ T378 สำหรับอีกฉบับหนึ่ง สถานที่เทศนาคือป่าสาละ (สาละ) ที่กุสินารา (กุสินารา) ครั้งแรกพระอานนท์เห็นพระพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานในความฝัน มีเทพยดาต่างๆ ล้วนอยู่ในสถานที่นั้นรวมทั้งพระอนิรุทธที่อยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ก็มาประชุมพร้อมกัน พร้อมกับแจ้งสรรพสัตว์ทั้งหลายด้วยอิทธิฤทธิ์ว่า พระพุทธเจ้าจะทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน ถึงแม้พระอานนท์จะทรงขอร้องให้พระพุทธเจ้าทรงอยู่ต่อไปอีกในโลกนี้นานหนึ่งกับแต่พระสมณโคตมพุทธเจ้าอธิบายว่าแท้ที่จริงแล้วพระองค์ทรงเป็นธรรมกายซึ่งจะทรงเทศนาสั่งสอนตลอดอนันต์ ครั้นแล้วพระพุทธเจ้าทรงเปล่งฉัพพรรณรังสี เพื่อช่วยสัตว์ทั้งหลายให้พ้นทุกข์ปรามมารเทพให้สงบ และท้ายสุดพระองค์ทรงสอนภิกษุทั้งหลายให้ทำถึงที่สุดแห่งทุกข์ด้วยการบำเพ็ญภาวนาทั้งเพื่อตนและเพื่อผู้อื่น

5.5.11 มหากรุณาปุณ्डริกสูตร *Mahākaruṇāpūṇḍarika sūtra* 大悲经, T380, มีความยาว 5 ผูก แปลโดยนเรนทรยศัสและธรรมปรีชญาในราชวงศ์เกาจีในปีค.ศ. 552 มหากรุณาปุณ्डริกสูตร มีชื่ออื่นๆอีกได้แก่ ตถาคต-มหากรุณา-นिरุเทศ *Tathāgata-mahākaruṇā-nirdeśa*, มหากรุณา-สูตร *Mahākaruṇā-sūtra*, มหากรุณา-ปุณ्डริก *Mahākaruṇā-pūṇḍarika* ฉบับที่ปวิวรรตเป็นภาษาทิเบตมีสำนวนใกล้เคียงกันยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน สถานที่ทรงแสดงเทศนาอยู่ที่เมืองกุสินาราในกาลที่พระพุทธเจ้าใกล้ปรินิพพาน พระพุทธองค์ทรงอธิบายปฏิจจสมุปบาทแก่พราหมณ์ และทรงสอนพระอานนท์ให้ทำงานร่วมกับท่านกาศยปะ (กัสสป) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และท้ายสุดอธิบายบุญแห่งการบูชาพระบรมสารีริกธาตุของพระองค์

5.5.12 อนุตรา-ภาวิก *antarā-bhavika* , **อนุตราล** *antarāla*, **อานูตราภวิกสูตร** , *āntarābhavika* 中阴经, T385, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยจูฬวณฺเณนในราชวงศ์หยาวัน อธิบายสถานะที่มีอยู่ระหว่างการตายและการเกิด หมายถึง “ในระหว่าง” (in between' 中) ในพุทธศาสนา มหายาน โดยมากเชื่อว่าคนที่ตายแล้วจะอยู่ในอันตรากวาระ หรืออันตรภพ เป็นเวลา 7 วันอย่างมาก ที่สุด หรือทั้งหมดไม่เกิน 49 วัน ทุก ๆ สิ้นสุดสัปดาห์ หากวิญญาณของผู้ตายยังไม่ได้ไปเกิดในครรภ์ใหม่ ก็จะ “ตาย” อีก และเริ่มกระบวนการการหาที่เกิดในครรภ์ใหม่อีกครั้งหนึ่ง¹⁵

5.5.12 มหาเมฆ-สูตร *Mahāmegha-sūtra* 大方等無想經, T387, มีความยาว 6 ผูก แปลโดยธรรมเกษมระหว่างปีที่สามถึงปีที่สิบของรัชสมัยเสวียนสื่อแห่งราชวงศ์เป่ย์เหลียง ค.ศ. 414 – ค.ศ. 421 ประกอบด้วย 37 ปริเฉท แต่ทุกปริเฉทจะมีคำขึ้นต้นด้วย “มหาเมฆ ภาคหนึ่ง” จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้เชื่อว่าอาจเป็นภาคแรกของคัมภีร์รวมใหญ่ คำสอนประกอบด้วย นิจจัง สุขัง อัตตา และวิสุทธิ ซึ่งเป็นลักษณะของตถาคต ฉะนั้นจึงเป็นคัมภีร์ที่น่าเกี่ยวข้องกับนิรวาณสูตร คัมภีร์นี้รู้จักในชื่อต่างๆ กัน เช่น *วิปุลมหาเมฆสูตร* 方等大雲經, *มหาไวปุลยมหาเมฆสูตร* 大方等大雲經, *วิปุลอภักษณะมหาเมฆสูตร* 方等無相大雲經, *มหาเมฆอภักษณะสูตร* 大雲無相經, *มหาเมฆคุหยครรภัสูตร* 大雲密藏經, *วิปุลมหาเมฆอนิมิตตสูตร* 方等大雲無想經, *มหาไวปุลยอนิมิตตมหาเมฆสูตร* 大方等無想大雲經, *อนิมิตตสูตร* 無想經, และ *มหาเมฆสูตร* 大雲經.

5.5.13 ฝัวยุบันเนี้ยผันเลวี่ซัวเจี้ยวเจียจิง 佛垂般涅槃略說教誡經, T389, แปลโดยกุมารชิพในราชวงศ์หยาวัน มีความยาว 1 ผูก พระสูตรนี้รู้จักในชื่ออื่นๆ เช่น *ปัจฉิมสูตร* 遺經, *พุทธปรินิรวาณอนุศาสนีสูตร* 佛臨涅槃略誡經, *อนุศาสนีสูตร* 略說教誡經, และ *พุทธปัจฉิมเทศนาสูตร* 佛遺教經. เข้าใจว่าพระสูตรนี้ เป็นเทศนาของพระพุทธองค์เมื่อใกล้ดับขันธปรินิพพาน กล่าวว่าเมื่อพระพุทธองค์ทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ให้เหล่าสาวกทั้งหลายถือสังวรศีล สำรวมอายตนะ ขจัดตัณหา แสวงหาความหลุดพ้นด้วยการปฏิบัติภาวนาสมาธิวิปัสสนา และสรุปว่าธรรมกายของพระตถาคตเป็นอมตะนิรันดร์ พระองค์ทรงสอนให้ประพฤติกปฏิบัติต่อกันด้วยมหารุณา คัมภีร์นี้อ่านกันอย่างกว้างขวางในพุทธศาสนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะในกัมพูชา ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นหนึ่งในสามคัมภีร์หลักของพุทธศาสนา มหายาน 佛祖三經 คัมภีร์นี้เป็นบ่อเกิดของวรรณคดีพุทธศาสนาต่างๆ มากมาย ในงานประพันธ์ประเภทต่างๆ ในประเทศจีน เช่น T1529, T1820

5.5.14 ปันหนี่หวนไห้วกวันล่าจิง (ภายหลังพุทธปรินิรวาณสงฆ์นำพระพุทธรูป) 般泥洹后灌腊经, T391, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยธรรมรักษ์ในสมัยราชวงศ์จิ้นตะวันตก อธิบายว่า

¹⁵ ดูหมวด 中有

ภายหลังพุทธปรินิรวาณแล้วให้กำหนดมีพิธีสงฆ์พระพุทธรูปประจำปี และให้ถือว่าวันที่สี่ของเดือนแปดทางจันทรคติเป็นวันประสูติ

5.5.15 ศิวเมยฺยตุโหฺวกวนฮันจ้งจ้งจิง (การบรรจุและเคลื่อนพระบรมสรีรศพหลังเสด็จดับขันธ) *Sutra of Carrying the Coffin to the Grave After the Death of the Buddha* 佛天度后棺斂葬送經, T392, มีความยาว 1 ผูก ไม่ทราบนามผู้แปล พระสูตรนี้รู้จักในชื่ออื่นว่า ศาสดาแห่งภิกษุสูตร 比丘師經, และ การบรรจุและการเคลื่อนพระพุทธรูปสรีระศพสูตร 棺斂葬送經 เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอานนท์ว่าควรปฏิบัติต่อพระบรมศพอย่างไร

5.6 หมวดมหาสนิปาต (เล่มที่ 13)

5.6.1 มหาไพลุย-มหาสนิปาต-สูตร *Mahāvaiṣṭya-mahāsaṃnipāta-sūtra* (เรียกย่อๆ ว่า *มหาสนิปาต-สูตร* *Mahāsaṃnipāta-sūtra*) , *Great Collection Scripture* 大方等大集經, T397, มีความยาว 60 ผูก แปลโดยคณะสงฆ์ในราชวงศ์สุย *มหาสนิปาต-สูตร* หรือ *มหาไพลุย-มหาสนิปาต-สูตร* ผูกที่ 1-26 และ ผูกที่ 31-33 แปลโดยธรรมเกษม ผูกที่ 27-30 ประกอบด้วย *อกุญยมติโพธิสตุตฺตสูตร* 無盡意菩薩經 แปลโดยจื้อเหยียนและเป่าหยุน ผูกที่ 34-45 ประกอบด้วย *สุรยครกไพลุยสูตร* *Sūryagarbhavaipulya sūtra* 日藏分 T 397 (14), และ *จันทครกไพลุยสูตร* *Candragarbhavaipulya sūtra* 月藏分, T 397 (15), ซึ่งแปลโดยนเรนทรยศัส ผูกที่ 47-48 เรียกว่า *ตถากตศรีสยม* *Tathāgataśrīsayama* 須彌藏分, T 397 (16), ผูกที่ 49-60 แปลโดยอันซือเกา ภายใต้ชื่อว่า *ปรัชญาปารมิตาปัญจศตกลังคณนามสูตร* 明度五十校計經¹⁶ พระสูตรแปลเหล่านี้ถูกนำไปรวมกันภายใต้ชื่อเรียกรวมว่า *มหาไพลุย-มหาสนิปาต-สูตร* ในพระมหาปิฎกฉบับเกาหลี 高麗大藏經

มหาไพลุย-มหาสนิปาต-สูตร เรียกว่าพระสูตรแห่งการประชุมของพระโพธิสัตว์ทั้งหลายต่างๆ จากทุกทิศทาง เป็นเทศนาที่ถูกค้นพบว่าพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แก่พระโพธิสัตว์เหล่านั้น ขณะที่พระพุทธองค์ทรงมีพระชนมพรรษาระหว่าง 45-49 พรรษา ในพระสูตรนี้พระพุทธเจ้าทรงอธิบายเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าและโพธิสัตว์องค์ต่างๆ ด้วยหลักการของมหายาน เช่น ทฤษฎีสุนยตา พระสูตรนี้มีลักษณะคำสอนเน้นหนักไปทางรหัสยาน ชญานคุปต์นำมาแปลอีกครั้งในปีค.ศ. 594 โดยใช้ชื่อว่า *มหาสงฆมต-สูตร* *Mahāsaṃghata-sūtra* 大方等大集賢護經 *มหาสนิปาต-สูตร* มีผลงานประพันธ์หลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกันในระดับต่างๆ กัน เช่น *大方須彌藏經*, *大方日藏經*, *大方月藏經*, *大方經賢護*, *大方會正法經*, *大方譬喻王經*

¹⁶ คำสันสกฤต ปรัชญาปารมิตา (*prajñāpāramitā*) ในการแปลช่วงแรกเริ่ม คำว่า “ปรัชญา” *prajñā* แปลเป็นจีนว่า 明 (หมิง), คำว่า “ปารมิตา” *pāramitā* แปลเป็นจีนว่า 度 (ตู้), เป็นปัญญาที่ช่วยให้ข้ามพ้นฝั่งสังสาระ ; อาจใช้คำว่าปัญญาประทีปก็ได้

5.6.2 อากาสกรุณ-โพธิสत्ตว-สูตร *Akāśagarbha-bodhisattva-sūtra* (เรียกย่อๆ ว่า *อากาสกรุณ-สูตร* *Akāśagarbha-sūtra*) 虚空藏菩萨经, T405, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยพุทธยศัสในราชวงศ์หยาวจิน *อากาสกรุณ-โพธิสत्ตว-สูตร* เป็นพระสูตรที่อธิบายโดยอากาสกรรณโพธิสัตว์ โดยเกิดจากมหาเมตตาของอากาสกรรณโพธิสัตว์ ทรงสอนวิธีดับทุกข์และคุณกรรมแก่เหล่าสาวกและพระโพธิสัตว์ที่เพิ่งสำเร็จโพธิจิต จำนวนที่ปริวรรตเป็นจีนของคัมภีร์นี้มีอีก 2 จำนวนต่างกัน คือ T407 และ T408

5.6.3 กุญิติกรุณ-สูตร *Kṣitigarbha-sūtra* หรือ **ทศ-จักร-กุญิติกรุณสูตร** *Daśa-cakra-kṣitigarbha sūtra* (มหายาน มหาสนธิปาต *ทศ-จักร-กุญิติกรุณ สูตร*) 大乘大集地藏十轮经, T411, มีจำนวนความยาว 10 ผูก แปลโดยเสวียนจิ้งในราชวงศ์ถังในปีค.ศ. 651 – ค.ศ. 652 ตามความเห็นของนากามูระ พระสูตรนี้ประพันธ์โดยสงฆ์ชาวอิหร่าน จำนวนที่ปริวรรตเป็นจีนอีกฉบับหนึ่งของ *ทศจักร-กุญิติกรุณสูตร* ได้แก่ *ต้าฟังกว้างสื่อหลุนจิง* 大方广十轮经, T410, มีความยาว 8 ผูก ไม่ทราบนามผู้แปล มีทั้งหมด 15 ปริเฉท เป็นที่รู้จักกันดีในชื่อว่า *ทศจักรสูตร* เนื้อหาโดยส่วนมากคล้ายกับจำนวนแปลฉบับ *ทศ-จักร-กุญิติกรุณสูตร* ของเสวียนจิ้ง ต่างกันเพียงการจัดลำดับปริเฉท สำหรับเนื้อหาที่เชื่อมโยงว่ากุญิติกรุณเป็นโพธิสัตว์ได้อย่างไร มีชื่อพระสูตรว่า *กุญิติกรุณ-ปรณิธาน-สูตร* *Kṣitigarbha-praṇidhāna-sūtra* 地藏菩萨本愿经 มีความยาว 2 ผูก แปลโดยศิกษานันทะในราชวงศ์ถัง พระสูตรนี้อธิบายว่ากุญิติกรุณเป็นโพธิสัตว์ด้วยการตั้งปณิธานอันยิ่งใหญ่เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและกล่าวถึงความกตัญญูตบะทิของกุญิติกรุณในอดีตชาติ ทั้งหมดมี 13 ปริเฉท แบ่งเป็น 3 ภาค

5.6.4 ปรัตยุดปนฺน-พุทธ-สมมุขาวสุตติ-สมาธิ-สูตร *Pratyutpanna-buddha-saṃmukhāvasthita-samādhi-sūtra* 般舟三昧经 เป็นคัมภีร์วิสุทธิภูมิยุคแรกสุดของจีน อธิบายเกี่ยวกับปรัตยุดปนฺนสมาธิ คือสมาธิที่เกิดจากการภาวนาภาพพระพุทธเจ้าประทับยืนเบื้องหน้าของผู้ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติเห็นภาพชัดเจนใสกระจ่างดุจดาวส่องแสงในยามราตรี พระสูตรที่เกี่ยวข้องมีฉบับปริวรรตเป็นจีนในพระมหาปิฎกไทโชถึง 4 จำนวน ได้แก่ T416, T417, T418, และ T419

ฉบับ T418 *ปรัตยุดปนฺน-พุทธ-สมมุขาวสุตติ-สมาธิ-สูตร* 般舟三昧经 มีความยาว 3 ผูก แปลโดยโลกเกษมในสมัยราชวงศ์ไห้วอัน (โลกเกษมเป็นภิกษุอินเดียภาคตะวันตกมาถึงลั่วหยางในปีค.ศ. 150) ซึ่งนักวิชาการทางพุทธศาสนา พอลแฮร์สันได้วิเคราะห์อย่างละเอียดโดยมิโรเบิร์ตชาร์ฟ สรุปลงานแปลของเขาดังนี้ มีอีกสองฉบับแก้ไขปรับปรุงซึ่งยังคงเก็บรักษาอยู่ในปัจจุบันรวมทั้งฉบับดั้งเดิมของโลกเกษม ฉบับหนึ่งเรียบเรียงใหม่เป็นฉบับที่ยังคงเหลือสืบทอดอยู่ในพระมหาปิฎกเกาหลีและเป็นอาศัยเป็นฐานแก่พระสูตรที่ปรากฏในพระมหาปิฎกไทโช สามารถถือได้ว่าเป็นฉบับที่ใกล้เคียงกับฉบับดั้งเดิม ขณะที่อีกฉบับหนึ่งที่เรียบเรียงใหม่คงเหลือสืบทอดในพระมหาปิฎกฉบับราชวงศ์ซ่ง ฉบับราชวงศ์หยวน และฉบับราชวงศ์หมิง เป็นฉบับที่ได้ถูกนำไปขยายความภายหลัง

ฉบับ T419 *ปรตยุดปนฺน-พุทธ-สมมุขาวสุถิต-สมาธิ-สูตร* 跋陂菩薩經 มีความยาว 1 ผูก เป็นฉบับแปลในยุคต้นๆ อาจเป็นยุคโห้วอัน ซึ่งไม่ทราบนามผู้แปล พระสูตรนี้ได้แสดงภาพรวม สอดคล้องกับตีปริเฉทแรกใน *ปรตยุดปนฺน-พุทธ-สมมุขาวสุถิต-สมาธิ-สูตร* ฉบับ T418 และหก ปริเฉทแรกในฉบับของทิเบต

ฉบับ T417 ในพระมหาปิฎกไทโซชื่อว่า *พุทธวจนะปรตยุดปนฺน-พุทธ-สมมุขาวสุถิต-สมาธิ-สูตร* 佛說般舟三昧經 มีความยาว 1 ผูก ประพันธ์โดยโลกเกษมในสมัยราชวงศ์โห้วอัน ตาม การวิเคราะห์ของแฮริสัน ได้กล่าวว่า “ไม่ต้องสงสัยเลยว่าฉบับเรียบเรียงใหม่เป็นฉบับย่อของ *ปรตยุดปนฺน-พุทธ-สมมุขาวสุถิต-สมาธิ-สูตร* ฉบับราชวงศ์ซ่ง ราชวงศ์หยวน และราชวงศ์หมิง ที่ไม่เปิดเผย ชื่อผู้ประพันธ์ โดยมีเนื้อความกาพย์ที่ขยายยาวโดยการเสริมแทรกเพิ่มเติม” คำศัพท์เฉพาะที่พบใน คัมภีร์ฉบับนี้ระบุได้ว่าเป็นการรวบรวมคัมภีร์ที่เกิดขึ้นในยุคของธรรมรักษ์ จินตะวันตก (ราว ค.ศ. 300) พระสูตรนี้ได้รับการยกย่องและแพร่หลายทั้งในจีนและญี่ปุ่น

ฉบับ T416 ในพระมหาปิฎกไทโซมีชื่อว่า *มหาไวปุลยมหาสนนิปาตสูตร ภัทราลาภา* หรือ *ภัทราลาสูตร Bhadrāpāla sūtra* 大方等大集經賢護分 แปลโดยชยฐานคุปต์ ในปีค.ศ. 594 – ค.ศ. 595 มีความยาว 5 ผูก

5.7 หมวดสูตรตนิปาต (เล่มที่ 14-17)

5.7.1 อษฏพุทธก *Aṣṭabuddhaka* เป็นคัมภีร์อธิบายเกี่ยวกับความหมายของพระนาม พระพุทธเจ้าตถาคตแปลพระองค์ มีสำนวนที่ปวิวรรตเป็นจีน 4 ฉบับ ได้แก่ T431, T430, T427, และ T428

ฉบับ T427 *ฝัวซัวปาจีเสียงเสิน โจ้วจิง* (พุทธวจนะ ฤทธิมนตร์แปดมงคลนาม) 佛說八吉祥神咒經 มีความยาว 1 ผูก แปลโดยจื่อเชียนในสมัยราชวงศ์อู่,

ฉบับ T428 *ฝัวซัวปาหยังเสิน โจ้วจิง* (พุทธวจนะ ฤทธิมนตร์แห่งนามพระพุทธเจ้าแปดพระองค์),

ฉบับ T430 *อษฏพุทธก* 八吉祥經 มีความยาว 1 ผูก แปลโดยสังฆระในราชวงศ์เหลียง,

ฉบับ T431 *อษฏพุทธก* 八佛名号經 มีความยาว 1 ผูก แปลโดยชยฐานคุปต์ ในราชวงศ์ซุย

5.7.2 มงฺคลาษฏก *Mangalāṣṭaka* 佛說八部佛名經, T429, มีความยาว 1 ผูก แปลโดย เคาตม-ปรัชญารุจิในราชวงศ์หยวนเว่ย *มงฺคลาษฏก* เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงเทศนาแก่สุกฤต เศรษฐี เรื่องพระพุทธเจ้าแปดพระองค์แห่งทิศตะวันออก

5.7.3 ฝัวซัวสิ้อจีเสียงจิง 佛說十吉祥經, T432, มีความยาว 1 ผูก ไม่ทราบนามผู้แปล เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนาแก่นาสวฉัตรเศรษฐี 離垢蓋大士 เกี่ยวกับคุณ แห่งพระพุทธเจ้าสิบพระองค์เบื้องตะวันออก

5.7.4 กุสุม-สณฺจย-สูตร *Kusuma-saṃcaya-sūtra (Sūtra on the Merit [Acquired by] Praising the Buddha)* 佛说称扬诸佛功德经, T434, มีความยาว 3 ผูก แปลโดยกิวการในสมัยราชวงศ์หยวนเว่ยเมื่อค.ศ. 472 นักวิชาการจีนคั่วหลืออิงจัดพระสูตรนี้อยู่ในประเภท “พระนามพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” นอกจากบอกรายชื่อพระพุทธเจ้าองค์ต่างๆ แล้ว ยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าแต่ละองค์ด้วย เช่นสถานที่ตั้งและชื่อของพุทธเกษตรของพระพุทธเจ้าแต่ละองค์ และชนิดของบุญกุศลที่เกิดจากการสวดท่องชื่อพระพุทธเจ้า พระสูตรนี้เป็นที่รู้จักในชื่ออื่นๆ ว่า *เสียนไจ่ฝัวหมิงจิง* 現在佛名經, *จูฝัวส่ววำจิง* 諸佛華經, *เจิงหยังจูฝัวจิง* 稱揚諸佛經, *จีงูฝัวส่ววำจิง* 集諸佛華經, เรียกย่อๆ ว่า *จีงูฝัววำจิง* 集華經

5.7.5 โช่วฉือชีฝัวหมิงห้าวส่วซิงกงเต๋อจิง (สูตรอนิสงส์คุณแห่งศรัทธาพระพุทธเจ้าทั้งเจ็ด) 受持七佛名號所生功德經, T436, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยเสวียนจิ้งเมื่อค.ศ. 651 ในสมัยราชวงศ์ถัง พระสูตรนี้รู้จักในชื่อต่างๆ เช่น *โช่วฉือชีฝัวหมิงห้าวจิง* (สูตรศรัทธาพระพุทธเจ้าทั้งเจ็ด) 受持七佛名號經, *ชีฝัวหมิงห้าวกงเต๋อจิง* (สูตรคุณแห่งนามพระพุทธเจ้าทั้งเจ็ด) 七佛名號功德經, *ฝัวหมิงจิง* (สูตรนามพระพุทธเจ้า) 佛名經 พระพุทธเจ้าทรงอธิบายชื่อและคุณแห่งพระพุทธเจ้าเจ็ดพระองค์แก่พระสารีปุต

5.7.6 ฝัวซัวฝัวหมิงจิง (พุทธวจนะ พระสูตรนามพระพุทธเจ้า) *Sūtra on the Names of the Buddhas* 佛说佛名經 หยวนเว่ย-โพธิรุจิแปล, T440, มีความยาว 12 ผูก แปลโดยโพธิรุจิในราชวงศ์เป่ย์เว่ย (ค.ศ. 520 – ค.ศ. 524) พระสูตรนี้ประกอบด้วยสามส่วนได้แก่ รายชื่อของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย คำราวีธิขอมมา และตอนพระสูตรที่เรียกว่า 寶達菩薩問答報應沙門經 ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนรก นักวิชาการพุทธศาสนาจีน (คั่วหลืออิง) แย้งว่า พระสูตรนี้ถูกนำมาใช้ในพิธีสารภาพความผิดที่มีชื่อเรียกว่าฝัวหมิงซัน 佛名懺 (คือการสารภาพความผิดหรือสารภาพบาปโดยการท่องสวดชื่อของพระพุทธเจ้าต่างๆ) อย่างช้าที่สุดในยุคของหุ้ยเจี้ยว 慧皎

5.7.7 ฝัวซัวปูซื่ออี้ก้งเต๋อจูฝัวสั่วหู้เนี่ยนจิง (พุทธวจนะ อจินไตยปณฺยสูตร) *Sūtra on the Inconceivable Merits Maintained by the Buddhas* 佛说不思议功德诸佛所护念经, T445, มีความยาว 2 ผูก ไม่ทราบนามผู้แปล ในสมัยฉาวเว่ย (ค.ศ. 220 – ค.ศ. 265) อจินไตยปณฺยสูตรของพระพุทธเจ้าทั้งหลายที่รักษาคัมภีร์นี้เป็นที่รู้จักในชื่ออื่นๆ ว่า *อิเชียงจูฝัวสั่วหู้เนี่ยนจิง* (สูตรพระ พุทธเจ้าทั้งหลายรักษาคัมภีร์) 一切諸佛所護念經 มักเรียกย่อๆ ว่า *ปูซื่ออี้ก้งเต๋อจิง* (อจินไตยปณฺยสูตร) 不思議功德經 พระสูตรนี้อธิบายมหาธิคุณอันไพศาลของปวงเหล่าพระพุทธเจ้าทั้งหลายด้วยการจำแนกพระนามของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ตั้งแต่อดีตปัจจุบันและรวมต่อไปในอนาคต ทั้งหมด 1,210 พระองค์

เขียนฝัวมิงจิง (พระสูตรนามพระพุทธเจ้าพันองค์) 千佛名經 *Sutra of the Thousand Buddhas* เป็นคัมภีร์ที่แสดงรายนามของพระพุทธเจ้าพันองค์ เป็นชื่อเรียกตระกูลของพระสูตรสามพระสูตร พระสูตรในกลุ่ม T446, T447, และ T448 เป็นคัมภีร์แสดงรายชื่อพระพุทธเจ้าหนึ่งพันองค์ในอดีต ในปัจจุบัน และในอนาคต

- T446 **กั๋วชวีจวงเหียนเจียเขียนฝัวมิงจิง** 過去莊嚴劫千佛名經 (อดีต-วายุห-กल्प) (นามพระพุทธเจ้าหนึ่งพันองค์) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- T447 **เสียนไจ้เสียนเจียเขียนฝัวมิงจิง** 現在賢劫千佛名經 (ปัจจุบัน-ภทร-กल्प) (นามพระพุทธเจ้าหนึ่งพันองค์) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล
- T448 **เว่ยไหลซิงสูเจียเขียนฝัวมิงจิง** 未來星宿劫千佛名經 (อนาคต-นฤบุตร-กल्प) (นามพระพุทธเจ้าหนึ่งพันองค์) (1 ผูก) ไม่ทราบนามผู้แปล

นามพระพุทธเจ้าพันพระองค์ใน “วายุห-กल्प” ซึ่งเป็นอดีตกับ ความยาว 1 ผูก ไม่ทราบนามผู้แปล “วายุห-กल्प” เป็นกัลป์หรือกัปที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากในอดีตอันมีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นถึง 1000 องค์ เป็นกัลป์ก่อนหน้า “ภทร-กल्प” ซึ่งเป็นปัจจุบันกับ “วายุห-กल्प” เป็นกัปที่มีพระพุทธเจ้าทั้งหลายนำหน้าก่อนพระพุทธเจ้าวิศวภู 毘舍浮 (ซึ่งเป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่สองของกัปที่ 31) ไอเทิลกล่าวว่า “พระพุทธเจ้าองค์ที่ 1000 ในวายุห-กल्प ถือเป็นลำดับที่สามของสัปต-พุทธ –พระพุทธเจ้าเจ็ดพระองค์-) พระพุทธเจ้าวิศวภูแปลในชื่อภาษาจีนหลายชื่อ เช่น 毘舍婆, 毘舍符, 毘濕婆部, 毘恕沙付; 毘攝羅; 韓恕婆附; 隨葉, 隨葉佛, 浮舍- กัปที่ต่อจาก “ภทรกल्प” เรียกว่า “นฤบุตร-กल्प”

5.7.8 คยศรีฐสูตร *Gayaśīrṣa sūtra* 文殊师利问菩提经, T464, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยกุมารชิพในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก เมื่อค.ศ. 384 – ค.ศ. 417 พระสูตรนี้พรรณนาว่า พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ครั้งแรกที่คยาใต้บรรลพพระสัมมาสัมโพธิญาณ เมื่อมัญชุศรีโพธิสัตว์ทราบจึงได้ถามพระพุทธเจ้าว่าโพธิจิตเป็นเช่นใด พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าไม่อุบัติคืออุบัติ จากนั้นจันทรวิมลประภาศรีเทพและมัญชุศรีโพธิสัตว์ได้ถามตอบเกี่ยวกับความหมายของโพธิ

5.7.9 พุทธวณะ มัญชุศรี-วิหาร-สูตร *Mañjuśrī-vihāra-sūtra* 佛說文殊師利巡行經, T470, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยโพธิรุจิ ในสมัยหยวนเว่ย มีชื่อเรียกอีกชื่อ **มัญชุศรี-วิหาร-สูตร** (มัญชุศรีเวียนทักษิณาสสูตร) 文殊師利巡行經 และ 文殊巡行經 ฉบับปรัวรตเป็นภาษาทิเบตยังคงมีอยู่ เช่นเดียวกับสำนวนปรัวรตเป็นภาษาจีนอีกฉบับคือ T471 佛說文殊尸利行經 ซึ่งประพันธ์ในรูปแบบผสมทั้งร้อยแก้วและกาพย์ เป็นเทศนาแสดงที่เขาคฤทธภูฏ (กิซณภูฏ) 耆闍崛山 ราชคฤห์ มัญชุศรีโพธิสัตว์เดินเวียนทักษิณารอบสถานที่ปฏิบัติธรรมของภิกษุห้าร้อยรูป ซึ่งกำลังนั่งบำเพ็ญภาวนา แล้วเดินมุ่งไปยังพระสารีบุตรที่กำลังนั่งสมาธิเพื่อสนทนาธรรม มัญชุศรีอธิบายธรรมแก่พระสารีบุตรเรื่องคุณของการแสวงหาธรรมที่ไม่ปรารถนาเข้าสู่กระแสนิรวาณ และไม่พึงแสวงหาสัจ

ธรรมบรรลุป็นอรหัตต์ของฝ่ายสาวกยาน เมื่อพุทธสาวกฝ่ายสาวกยานจำนวนห้าร้อยได้ยืนดังนี้แล้ว ก็เกิดความรำคาญและเดินหลีกพ้นจากสถานที่นั้น ในภิกษุจำนวนห้าร้อยนั้น มีจำนวนสี่ร้อยที่ ปฏิเสธคำสอนของมัญชุสรี และยึดมั่นในคำสอนของสาวกยาน แต่ส่วนที่เหลืออีกหนึ่งร้อยนั้นล้วน ตกนรกเพราะกิเลส แม้ว่าพระสารีบุตรจะวิจารณ์คำสอนของมัญชุสรี แต่พระพุทธเจ้าทรงกล่าวว่า ภิกษุหนึ่งร้อยที่พลาดจากความเป็นพระอรหัตต์นั้น แต่ได้ยืนคำสอนของมัญชุสรี จะไปเกิดใหม่เป็น มนุษย์ และบรรลุแจ้งตรัสรู้ธรรมในกาลของไมเตรยโพธิสัตว์เสด็จสู่โลกมนุษย์บรรลุอภิสมโพธิ เป็นพระพุทธเจ้า

5.7.10 วิมลเกียรติ-นิรุเทศ-สูตร *Vimalakīrti-nirdeśa-sūtra* คัมภีร์นี้ถือว่าเป็นพระสูตร มหายานอินเดียที่มีลักษณะการประพันธ์เป็นเลศ พระสูตรนี้อธิบายหลักคำสอนของมหายานที่ตรง ข้ามกับคำสอนของสาวกยาน จุดสำคัญของการอธิบายอยู่ที่แนวคิด “อทวินิยม” ลักษณะที่สำคัญของ คัมภีร์คือเป็นคำสอนเกี่ยวกับศูนยตาในระดับลึก สอนโดยวิมลเกียรติ พุทธสาวกฆราวาสคนสำคัญของ พระพุทธเจ้า พระสูตรนี้มีสำนวนปริวรรตเป็นจีนถึง 3 สำนวน ซึ่งยังคงเหลือสืบทอดในปัจจุบัน ได้แก่ T474 , T475, และ T476 อรรถาธิบายของพระสูตรนี้มีหลายปกรณ์ เช่น *บันทึกอรรถวิมล เกียรติ* 維摩義記 ของหุ้ยหย่วน, *ปกรณ์ลัทธิวิมลเกียรติสูตร* 維摩經玄疏 ของจื่ออี่ , *ปกรณ์นัยวิมล เกียรติสูตร* 維摩經義疏 ของจี้จิ้ง

T474 มีความยาว 2 ผูก แปลโดยจื่อเชียน ในราชวงศ์อู่ เมื่อค.ศ. 223 – ค.ศ. 228,

T475 มีความยาว 3 ผูก แปลโดยกุมารชิฟ ในราชวงศ์หยาวฉิน เป็นฉบับที่ได้รับความนิยม มากที่สุด,

T476 มีความยาว 6 ผูก แปลโดยเสวียนจิ้ง ในราชวงศ์ถัง ในปีค.ศ. 650

นอกจากสามฉบับนี้แล้ว ยังมีฉบับที่ปริวรรตก่อนหน้านี้ เช่น แปลโดยธรรมรักษ์ ในปี ค.ศ. 308, แปลโดยอุปสุนย์ ในปีค.ศ. 545, และชยฺญานคุปต์ ในปีค.ศ. 591 เบอร์ดัน วัดสัน (1997) ได้ แปลฉบับของกุมารชิฟเป็นภาษาอังกฤษ ลามอตนำทุกฉบับปริวรรตเป็นภาษาฝรั่งเศส (*L'enseignement de Vimalakīrti*, 1962) และซารา โบอิน นำมาแปลเป็นภาษาอังกฤษอีก (PTS, 1976). และจอห์น แมคเร แปลฉบับกุมารชิฟ สำหรับชุด BDK เมื่อไม่นานมานี้

T474 พุทธวจนะ วิมลเกียรติ-นิรุเทศ-สูตร (2 ผูก) อู่-จื่อเชียนแปล-223-228

T475 วิมลเกียรติ-นิรุเทศ-สูตร (3 ผูก) หยาวฉิน-กุมารชิฟแปล

T476 วจนะ วิมลเกียรติ-นิรุเทศ-สูตร (6 ผูก) ถัง-เสวียนจิ้งแปล -650

T477 พุทธวจนะ มหา-ไวปุลย-มูรธา-ราช-สูตร (1 ผูก) จันตะวันต-ธรรมรักษ์แปล-308

T478 มหายาน มหาไวปุลยมูรธา-ราช-สูตร (1 ผูก) เหลียง-อุปสุนย์แปล-545

T479 มหาไวปุลยมูรธา-ราช-สูตร (2 ผูก) ชย-ชยฺญานคุปต์แปล-591

การจัดลำดับของฉบับแปลต่างๆ สังเกตได้ว่า ฉบับที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบันจะจัดลำดับไว้แรกๆ โดยเรียงตามลำดับยุคสมัยที่แปล สำหรับฉบับแปลในยุคอื่นๆ ที่สูญหายไปแล้วจะจัดลำดับไว้ต่อท้าย หากมีมากกว่าหนึ่งฉบับก็จะเรียงตามลำดับยุคที่แปล

5.7.11 พุทธวจนะ สรวนีวณวิขุมภินุ Sarvanīvaraṇaviṣkambhin 佛說除蓋障菩薩所問經, T489, มีความยาว 20 ผูก แปลโดยธรรมรักษ์ ในราชวงศ์ซ่ง เป็นสำนวนปริวรรตเป็นจีนอีกสำนวนหนึ่งของรัตน-เมฆ-สูตร Ratna-megha-sūtra สรวนีวณวิขุมภินุโพธิสัตว์ เป็นโพธิสัตว์หลักที่คอยช่วยขจัดอุปสรรคต่างๆ อยู่ในกลุ่มภคเรศ, มณฑลในรหস্যาน สรวนีวณวิขุมภินุเป็นโพธิสัตว์ที่ปรากฏในรัตน-เมฆ-สูตร 寶雲經 ซึ่งได้ตั้งปัญหา 102 คำถามต่อพระพุทธเจ้า สรวนีวณวิขุมภินุเขียนเป็นภาษาจีนได้หลายชื่อเช่น 除一切蓋障菩薩, 降伏一切障礙菩薩, และ 棄諸陰蓋菩薩

5.7.12 พุทธวจนะ อษฏ-อุปบุตร สุตฺร aṣṭa-upaputra 佛說八大菩薩經, T490, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยธรรมรักษ์ในราชวงศ์ซ่ง พระสูตรนี้มีชื่อเรียกต่างไปอีก เช่น ปาฬุชา (แปดโพธิสัตว์) 八菩薩, ปาฬามิงหวั (แปดมหาประภาราช) 八大明王, และในกลุ่มที่อยู่ในพระสูตรอษฏมณฑล Mandala of the Eight Great Bodhisattvas Aṣṭamaṇḍalaka 八大菩薩曼荼羅經 (ปริวรรตเป็นจีนมีสองสำนวน ได้แก่ฉบับ T1167 แปลโดยโมฆวัชระ และฉบับ T1168 แปลโดยธรรมรักษ์) และยังมีกลุ่มอื่นๆ อีก แปดมหาโพธิสัตว์ที่ปรากฏชื่อในอภิเชกสูตร Sutra of Consecration 灌頂經 (T1331) ได้แก่: มณจุศรี Mañjuśrī 文殊師利, อวโลกิเตศวร Avalokitēśvara 觀世音, มหาสุตามปฺรปาต Mahāsthāmaprāpta 大勢至, อกษยมติ Akṣayamati 無盡意, รัตน-มณฑล-ปทุม Baotanhua 寶壇華, ไภษชย-ราช Bhaiṣajya-rāja 藥王, ไภษชย-สมุทกต Bhaiṣajya-samudgata 藥上, และไมเตรย Maitreya 彌勒

5.7.13 (ตถาคตเทศนา) ราชา-วาทก-สูตร Rājāvavādaka sūtra, T515, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยเสวียนจิ้งในราชวงศ์ถัง เมื่อค.ศ. 649 เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเทศนาแด่พระเจ้าปเสนชิตถึงความเป็นกษัตริย์ผู้ทรงธรรม สำหรับการแปลพระสูตรนี้ของเสวียนจิ้งมีสองนัยประการแรกเพื่อสหายชาวอินเดีย และอาจารย์สำคัญของเสวียนจิ้งที่มีนามว่าประเสนชิต (ดูบทที่ 15) พระเจ้าปเสนชิตเป็นบุคคลที่มีอัครสูง เป็นรัชทายาทครองบัลลังก์ต่อจากพระราชบิดา พระเจ้าปเสนชิตเกิดวันเดียวกับพระพุทธเจ้า แต่ต่างจากพระพุทธเจ้าเพราะพระพุทธเจ้าทรงสละออกบวช แต่ในสุดท้ายพระเจ้าปเสนชิตก็ได้กลายเป็นพุทธสาวก ประการที่สองเป็นการรับพระบัญชาของพระเจ้าจักรพรรดิจีนผู้ซึ่งทรงมีความทะเยอทะยานในการทหาร บีบคั้นให้หาข้อมูลทางดินแดนเขตตะวันตกของจีน งานประพันธ์“บันทึกการเดินทางไปยังแดนตะวันตก”จึงเป็นการสนองพระราชโองการ ฉะนั้นจึงประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับวัดต่างๆ ภูมิศาสตร์ ประเพณี ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ในทางทหารอย่างมาก

5.7.14 ศิวชัยมัวหลวงหังจิง (พุทธวณะ มัลละกษัตริย์สูตร) *Sutra of King Malla*, T517, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยจี้ฉีจิงเซิงในราชวงศ์หลิวซ่ง ครึ่งหนึ่งขณะที่พระพุทธเจ้าทรงประทับที่เซตวัน อารามของท่านอนาปิณฑิกเศรษฐี กรุงสาวัตถี พร้อมกับเหล่าภิกษุสงฆ์ พระพุทธองค์ได้ทรงทราบว่ากษัตริย์แห่งมัลละทรงไม่สบายพระทัย เรื่องหินที่มีอยู่จำนวนมากในแคว้นของพระองค์ และประชาชนของพระองค์กำลังเดือดร้อนเพราะต้องรื้อขนหินจำนวนมากมายהל่านั้น ออกไป พระพุทธองค์พร้อมด้วยพระอานนท์จึงทรงเสด็จไปยังมัลละกษัตริย์ เพื่อทรงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ของพระพุทธองค์ให้ปรากฏแก่กษัตริย์แห่งมัลละด้วยการเนรมิตย้ายก้อนหินเหล่านั้น จากนั้นพระพุทธองค์จึงทรงแสดงธรรมเทศนาเรื่องพละของพระพุทธเจ้า เช่น ขันติ, ทาน, และปัญญา

5.7.15 จันทรประภา-กุมาร-สูตร *Sutra on Prince Moonlight*, T0534, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยธรรมปาล ในสมัยจิ้นตะวันตก มีสำนวนแปลจีนอีกสองฉบับได้แก่ *จันทร-สูตร* (T0535) แปลโดยธรรมรักษ์ ความยาว 1 ผูก และ *จันทร-กุมาร-มูล-สูตร* (T0536) แปลโดยคุณภัทร แม้ว่าในทางประเพณีได้สืบทอดมาว่า *จันทรประภา-กุมาร-สูตร* (T0534) แปลโดยธรรมปาล แต่ปัจจุบันเชื่อว่าเป็นพระสูตรเทียมที่ประพันธ์ในจีน จันทรประภา-กุมารเป็นพระราชนุตรของกษัตริย์แห่งแคว้นมคธ ได้ทรงคัดค้านวิงวอนพระราชบิดาผู้มิเลื่อมใสในพุทธศาสนาซึ่งพยายามปลงพระชนม์พระพุทธเจ้าโดยให้ตกลงไปในหลุมไฟ แต่พระพุทธองค์กลับทรงเนรมิตให้กลายเป็นสระน้ำ กษัตริย์แห่งแคว้นมคธ จึงทรงกลับใจมาเป็นพุทธมามกะ จันทรประภา-กุมารราชบุตรได้รับพยากรณ์ว่าในชาติต่อไปจะได้เป็นกษัตริย์ประเทศจีน

5.7.16 ประติภานมติ-ปริปัญจนา (สูตร) *Pratibhānamati-paripṛcchā (sūtra)* *Sutra of the Questions of the Son of Pratibhāna* 辯意長者子所問經, T544, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยฝาล่าง ที่ลั่วหยาง ในราชวงศ์เปียวเว่ย ระหว่าง ค.ศ. 500 - ค.ศ. 515 *ประติภานมติ-ปริปัญจนา (สูตร)* มักเรียกย่อๆ ว่า *ประติภานมติสูตร* 辯意經 พระพุทธเจ้าทรงเทศนาที่เซตวัน อนาปิณฑิกอาราม กรุงสาวัตถี ขณะที่พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมอยู่นั้น บุตรชายของเศรษฐีชื่อว่า ประติภาน 辯意 อยู่ในเมืองพร้อมกับเด็กอื่นๆอีกห้าร้อยคน ได้ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อขอให้พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมแก่พวกตน พระพุทธเจ้าทรงอธิบายถึงการประพฤติปฏิบัติที่เป็นเหตุปัจจัยห้าประการส่งผลให้เกิดในสวรรค์ การประพฤติปฏิบัติที่เป็นเหตุปัจจัยห้าประการส่งผลให้เกิดเป็นมนุษย์ การประพฤติปฏิบัติที่เป็นเหตุปัจจัยห้าประการส่งผลให้เกิดในนรก การประพฤติปฏิบัติที่เป็นเหตุปัจจัยห้าประการส่งผลให้เกิดเป็นเปรต และการประพฤติปฏิบัติที่เป็นเหตุปัจจัยห้าประการส่งผลได้รับความเคารพ เป็นต้น รวมห้าสิบประการ

5.7.17 ศิวชัยมลินโสวจิง (พุทธวณะ ภักทศรีสูตร) *Sutra of Bhadrāsri*, T570, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยเซิงเจียนในราชวงศ์ซัน ในแคว้นมคธมีราชินีนามว่า “ภักทศรี” ได้ถาม

ปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าและโพธิสัตว์ในทิศทั้งสี่ พร้อมกับคำถามว่า จักพ้นสภาพแห่งสตรีได้หรือไม่?

5.7.18 วิเศษ-จินติ-พหุ-ปริปัตถุชา *Viśeṣa-cinti-brahma-paripṛcchā* (*Sutra of the Questions of Viśeṣa-cinti-brahma*) , T586, มีความยาว 4 ผูก จำนวน 18 บท แปลโดยกุมารชีพเมื่อวันแรกเดือนสิบสองปีที่สี่ รัชสมัยหังสือแห่งราชวงศ์โห้วฉินในปีค.ศ. 402 ที่ฉางอัน นักวิชาการญี่ปุ่นฮิราคาว่าให้ชื่อภาษาสันสกฤตว่า วิเศษ-จินติ-พหุ-ปริปัตถุชา ส่วนนักวิชาการตะวันตกแลกลาสเตอร์ให้ชื่อว่า พหุวิเศษจินติปริปัตถุชา (สูตร) *Brahmaviśeṣacintīparipṛcchā* (*sūtra*) มีชื่อเรียกพระสูตรย่อยว่า ชื่ออี๋ 思益, ชื่ออี๋จิง 思益經, ชื่ออี๋ฟั่นเทียนเวินจิง 思益梵天問經, และ ชื่ออี๋จิง 思益義經 พระพุทธเจ้าทรงสอนธรรมแห่งความสงบแก่วิเศษจินติพหุ 思益梵天, ชาลินีประภา โพธิสัตว์ 網明菩薩 และโพธิสัตว์อื่นๆ สำหรับบทต่างๆ ที่ปริวรรตเป็นภาษาจีนแล้วคร่าวๆ มีดังนี้ บทนำ 序品, บทธรรมสี่หมวด 四法品, บทวิภาค 分別品, บทเข้าใจธรรมทั้งปวง 解諸法品, บทปัญหายาก 難問品, บทสากัจฉา 問談品, บทอภิปราย 談論品, บทความรู้ที่นำไปสู่ความสงบ 論寂品 เป็นต้น มีจำนวนแปลเป็นจีนอีกสองจำนวนได้แก่ T585 และ T587

5.7.19 ผัวชั่วด้าอันปันโล้วอีจิง (พุทธวจนะ มหาอานาปานสติสูตร) *Great Sutra on Mindfulness of Inhalation and Exhalation* , T602, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยอันชื่อเกาในราชวงศ์โห้วฮั่น รู้จักในชื่ออื่นว่าอันปันจิง 安般經 (อานาปานสูตร)、อันปันโล้วอีจิง 安般守意經 (อานาปานสติสูตร)、ด้าอันปันจิง 大安般經 (มหาอานาปานสูตร) พระสูตรนี้อธิบายความหมายของคำว่าอานาปาน *ānāpāna* 安般 หมายถึงการปฏิบัติภาวนาพิจารณาคุณมหายใจโดยให้มีจิตรวมจิต เช่น อยู่กับการนับลมหายใจ หรือการภาวนาคด้วยอารมณ์ภาวนาห้าประการ นั่นคือการภาวนาห้าแบบวิธีเพื่อให้จิตนิ่ง เพื่อขจัดสิ่งที่เป็นอกุศลห้า เช่น ตัณหา โทสะ โมหะ ความไม่รู้ จิตที่ฟุ้งซ่าน และอธิบายคำว่า มีสติหรือดำรงสติที่ลมหายใจในการปฏิบัติ 守意 การปฏิบัติภาวนาโดยการพิจารณาคุณมหายใจเข้าออกเพื่อให้จิตนั้นสงบระงับนี้ รายละเอียดเทคนิคการปฏิบัติมีหกขั้นตอนตามลำดับคือการนับลมหายใจ, อนุโลม, การสงบนิ่งหยุด, การพิจารณา, ปฏิโลม และความบริสุทธิ์ โครงสร้างของพระสูตรในผูกแรกเกี่ยวข้องกับการอธิบายความหมายของคำต่างๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นชื่อของพระสูตรซึ่งแบ่งออกเป็นหลายนัยตามที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ นอกจากนั้นแล้วยังมีบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนับลมหายใจที่ถูกนำมาอธิบายในฐานะวิธีเพื่อหยุดความคิดซึ่งมีสี่ประการ อนุโลมก็ถูกนำมาอธิบายในฐานะวิธีขจัดความคิด การสงบนิ่งหยุดระงับมีสี่วิธีถูกนำมาอธิบายด้วยอิทธิบาทสี่ การพิจารณาถูกนำมาอธิบายด้วยอินทรีห้าและพละห้า ปฏิโลมถูกนำมาอธิบายด้วยโพชฌงค์เจ็ด และความบริสุทธิ์ก็ถูกนำมาอธิบายด้วยมรรคมงคลแปด

5.7.20 คัมภีร์ธยานสูตร (ฌานสูตร) เป็นคำเรียกกลุ่มคัมภีร์ที่สอนเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติภาวนาที่แนะนำเข้าสู่จันเมื่อศตวรรษที่ 4-5 กลุ่มคัมภีร์เหล่านี้ได้แสดงปัญหาแหล่งที่มาและเนื้อหาตัวอย่างพระสูตรในกลุ่มนี้ เช่น T613, T614, T616, T617, T618, T619, และ T620

1. **ธรรมตร-ธยาน-สูตร Dharmatara-dhyāna-sūtra** หรือ **โยคจารณมิกของพุทธเสน The Yogācārabhūmi of Buddhasena**, 達磨多羅禪經, T618, มีความยาว 2 ผูก 17 ปริเฉท แปลโดยพุทธภัทรในราชวงศ์จิ้นตะวันออก พระสูตรนี้มีชื่อเรียกอื่นๆ อีกหลายชื่อ เช่น อุบายการบำเพ็ญฌานสูตร 禪經修行方便, การบำเพ็ญขั้นอนุสถิตสูตร 修行地不淨觀經, การบำเพ็ญขั้นมรรคสูตร 修行道地經, การบำเพ็ญอุบายฌานสูตร 修行方便禪經, และอนุสถิตสูตร 不淨觀經 คัมภีร์นี้สอนเกี่ยวกับการบำเพ็ญภาวนา ซึ่งส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นอนุสกรรมฐาน

2. คัมภีร์ที่เรียกว่า “โยคเลห์บุช “Yogalehrbuch” ในภาษาสันสกฤต

3. **ธยาน-นิษฐิต-สมาธิ-ธรรม-ปรัยาย-สูตร ,Dhyāna-niṣṭhita-samādhi-dharma-paryāya-sūtra** , the “Manual on Sitting in Dhyāna and Samādhi”, “คู่มือวิธีนั่งฌานและสมาธิ” , 坐禪三昧經, T614, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยกุมารชิพในราชวงศ์หยวนฉิน ปีค.ศ. 344 – ค.ศ. 413 เป็นพระสูตรที่อธิบายการปฏิบัติภาวนาแบบนับลมหายใจเข้าออกและพุทธานุสสติ สอนการจัดตั้งหาด้วยอสุภะ สอนจัดโทสะด้วยความเมตตา จัดอวิชชาด้วยการภาวนาปฏิจสมุปบาท

4. **ฉานฝ่าเย่าเจีย (ไขสาระสำคัญวิธีนั่งฌาน)**, the “Essential Explanations of the Method for Sitting in Dhyāna”, 禪法要解, T616, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยกุมารชิพในราชวงศ์หยวนฉิน

5. **ซือเหวยเลวี่เย่าฝ่า (วิธีกำหนดพิจารณาสาระสำคัญโดยสังเขป)**, the “Abridged Essence of Meditation”, 思惟略要法, T617, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยกุมารชิพในราชวงศ์หยวนฉิน

6. **อู่หมินฉานจิงเย่าฝ่า (สาระคู่มือการปฏิบัติฌานห้าแบบ)**, *Essence of the Manual on the Fivefold Meditation*, 五門禪經要用法, T619, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยธรรมมิตรในราชวงศ์หลิวซ่ง ปีค.ศ. 356 – ค.ศ. 442

7. **ฉานมีเย่าฝ่าจิง (วิธีเคล็ดลับสำคัญของฌาน)**, *Manual of the Secret Essentials of Meditation*, 禪祕要法經, T613, มีความยาว 3 ผูก แปลโดยกุมารชิพในราชวงศ์หยวนฉิน

8. **จื่อฉานปิ่งมีเย่าฝ่า (วิธีลับรักษาโรค (เกิดจาก) ฌาน)** the “Secret Essential Method to Cure Diseases Caused by Meditation” 治禪病祕要法 , T620 , มีความยาว 2 ผูก แปลโดยจวิ๊จวิ๊เจิงในราชวงศ์หลิวซ่ง (?-ค.ศ. 464). เป็นหนึ่งในกลุ่มคัมภีร์ธยานสูตรต่างๆ เป็นคัมภีร์ของชาวเอเชียกลางที่อธิบายการรักษาการเจ็บป่วยที่เกิดจากการภาวนา อันเกิดจากการยึดมั่นอุปาทานในฌาน เป็นการกล่าวถึงวิธีการรักษาการเจ็บป่วยทางกายต่างๆ แต่เน้นการควบคุมจิตวิญญาณที่เป็นอุปสรรค ต่อ

การถวายนั่น เช่นการมีอารมณ์รุนแรง การฟุ้งซ่าน การเห็นภาพหลอน เสียงหลอน ประสาทสัมผัสหลอน คัมภีร์ได้แนะนำวิธีการเห็นภาพนิมิตต่างๆ โดยการใช้วัตถุอารมณ์ต่างๆ เช่น สัตว์, อัญมณี, เทพ หรือสีต่างๆ มาปฏิบัติภัยด้านต่อความเจ็บป่วยเหล่านั้น

5.7.21 สุวรุณ-ปฐกาสัตตม-สูตร, *Suvarṇa-prabhāsōttama-sūtra*, 金光明经, T663, มีความยาว 4 ผูก แปลโดยธรรมเกษมในราชวงศ์เป่ยเหลียงในปีค.ศ. 414 – ค.ศ. 421 เป็นคัมภีร์อันดับต้นที่นำมาใช้เพื่อปกป้องประเทศ ซึ่งประกอบด้วยคำสอนในภาคปฏิบัติอย่างกว้างๆ เกี่ยวกับความศรัทธาและการสำนึกบาป ตลอดจนคำสอนพื้นฐาน เช่น จันท์ห้า, ปฏิจสมุปปาท, ศูนย์ดาเป็นต้น จำนวนแปลจีนมีทั้งหมด 5 จำนวน รวมทั้งงานประพันธ์อธิบายอีกมากมาย ฉบับที่ถือกันว่าเป็นฉบับแปลต้นๆ มีสามฉบับได้แก่ T663, T664, และ T665 แม้ว่าฉบับ T663 นี้แปลยังไม่สมบูรณ์แต่ได้รับความนิยมนำเป็นพระสูตรที่ใช้ในการปกป้องรักษาประเทศราชภูมิจำนวน 8 บท คุณประโยชน์ของพระสูตรนี้ใช้เมื่อมีพิธีการกราบไหว้บูชาเทพประจำลัทธิเพื่อปกป้องรักษาประเทศ และประโยชน์สุขของประชาชน

5.7.22 อนุนตวาปฐกตว-นิริเทศ-ปริวรรต *Anūnatvāpūṇatva-nirdeśa-parivarta*, T668, มีความยาว 1 ผูก โพธิ์ธิแปลในราชวงศ์หยวนเว่ยเมื่อปีค.ศ. 668 เป็นคัมภีร์เกี่ยวกับตถาคตครรห์ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสรรพสัตว์และธรรมกาย (ธรรมธาตุ) ว่ามีสถานะอันเดียวกันหรือเท่าเทียมกันภายในภาวะกลางๆ ของตถาคตครรห์ พระสูตรเริ่มต้นคำถามโดยพระสารีบุตรว่าสรรพสัตว์ทั้งหลายที่เวียนว่ายตายเกิดในภพสามคติหกนั้นจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นหรือลดลง พระพุทธเจ้าทรงตรัสอธิบายว่าการมองในทัศนะที่มีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงเท่ากับเป็นความคิดแบบอุจเฉททิฏฐิ หรือสัสสตทิฏฐิ จากนั้นพระองค์จึงอธิบายสภาพที่ในระดับลึกขึ้นอีกเกี่ยวกับธรรมชาติตถาคตที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับธรรมกายและสรรพสัตว์

5.7.23 ลุกาวตารสูตร (บางส่วน) 楞伽阿跋多罗宝经, T670, เป็นคัมภีร์ที่คุณภัทรแปลบางส่วนจากลังกาวตารสูตรในปีค.ศ. 443 ในราชวงศ์หลิวซ่ง มีความยาวจำนวน 4 ผูก เป็นคัมภีร์ที่ปริวรรตเป็นจีนครั้งที่สองในจำนวน 4 ครั้ง ซึ่งได้รับความนิยมนำมาต่อกันต่อมา เชื่อกันว่าคัมภีร์ดั้งเดิมได้ถูกนำมารวมกันในปีค.ศ. 400 ฉบับภาษาสันสกฤตยังคงมีอยู่ คัมภีร์ฉบับที่ปริวรรตมาบางส่วนนี้มีเฉพาะปริเฉทจิตและวณะของพระพุทธเจ้า ไม่รวมปริเฉทสุดท้ายคือธารณี และปริเฉทที่ราวพระราชวังวอนต่อพระพุทธเจ้า ซึ่งสามารถพบได้ในฉบับปริวรรตเป็นจีนฉบับอื่น ในบัญชีรายชื่อพระสูตรได้กล่าวว่ฉบับก่อนหน้าฉบับนี้จำนวน 4 ผูก ได้ถูกแปลโดยธรรมเกษมในสมัยเป่ยเหลียง แต่ความเป็นจริงในปัจจุบันได้สูญหายแล้ว ฉะนั้นฉบับที่คุณภัทรแปลจึงเป็นฉบับมีอยู่ไม่กี่เล่มที่สุด จำนวนสามฉบับที่ยังคงอยู่ในปัจจุบันได้แก่ T670, T671, และ T672 เชื่อกันว่าเป็นคัมภีร์ที่ได้จากภูเขาลังกาในประเทศศรีลังกา ประพันธ์ขึ้นในศตวรรษที่ 4 หรือ 5 เป็นคัมภีร์ที่มีอิทธิพลต่อหลาย

นิกายในพุทธศาสนาเอเชียตะวันออก รวมทั้งโยคจารของเอเชียตะวันออก (คือนิกายธรรมลักษณะ) เพราะถือว่าเป็นหนึ่งในหกคัมภีร์แท้ คัมภีร์ดังกล่าวตาราวิพากษ์ปรัชญาแนวคิดสาขายา ปาสุปต และนิกายพราหมณ์อื่นๆ และพยายามอธิบายจุดสำคัญของปรัชญามหายานและพราหมณ์ อธิบายลักษณะแนวคิดทฤษฎีของวิญญูณแปดและตถาคตครุฑ พระสูตรนี้ทำให้เกิดการก่อตัวแนวคิดตถาคตครุฑซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของนิกายมาน คำว่า “อวตาร” หมายถึง “เข้า” เข้าใจกันว่าการวิจัยในลัทธิการตาราสูตรมีแรงกระตุ้นจากการกล่าวถึงความเชื่อมต่อและความต่อเนื่องในลำดับของนิกายมานที่ประกอบด้วยท่านโพธิธรรมและหุ้ยเชอคังที่ปรากฏในตำราชีวประวัติของโพธิธรรมและหุ้ยซือ และแนวโน้มที่อาจต่อเนื่องไปจนถึงยุคเซ็นฮุ้ย หลังจากยุคของหุ้ยหนึ่งแล้ว คัมภีร์ของนิกายมานมักมีแนวโน้มไปทางวัชรสูตรมากกว่า คำสอนหลักสำคัญของคัมภีร์นี้ก็คือความไม่มีอัตตาตัวตนซึ่งแบ่งออกเป็นสองชนิดและการปฏิบัติอนุปัสสนาสีแบบ มีอรรกถาและปรกณวิเศษที่ประพันธ์ขึ้นจากลัทธิการตาราสูตร รวมทั้งของฝ่าเสียนและวอนโฮ พระสูตรมักถูกอภิปรายในแง่มุมมองที่เกี่ยวข้องกับศรัทธาโชตปาตาศาสตร์

5.7.24 *ฝ่าชั่วสี่หัวหมิง* (พุทธวจนะ พระพุทธสมัญญานามสิบ) , 佛說十號經, 佛說十號經, T782, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยเทียนซีใจในราชวงศ์ซ่ง พระสมัญญานามของพระพุทธเจ้า (ตามภาษาสันสกฤต) ได้แก่ ตถาคต 如來 (*tathāgata*), 'Thus-Come' ; อรหตุ 應供 (*arhat*) 'Worthy of Respect' ; สมุขุ-สมุพุทธ 正遍知 (*samyak-sambuddha*) 'Correctly Enlightened' ; วิฑยา-จรน-สมปฺนุน 明行足 (*vidyā-carana-sampanna*) 'Perfected in Wisdom and Action' ; สุกต 善逝 (*sugata*) 'Well-Gone' ; โลกวิฑู 世間解 (*lokavid*) 'Knower of the Secular World' ; อนุตฺตรา 無上士 (*anuttarā*) 'Unsurpassed' ; ปุรุสทมฺย-สารถ 調御大夫 (*purusadamyasāratha*) The 'Tamer' ; ศาสตาเทวมานุสฺยานาม 天人師 (*śāstādevamanusyānām*) 'Teacher of Gods and Men' ; ภควานุ 佛世尊 หรือ 蒲伽梵 (*bhagavān*) 'World Honored One.'

5.7.25 *ซือสี่อ้อจ้งจิง* (พระสูตรสี่สิบสองบท), 四十二章經, T784, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยกัลยปมาตังคะและฝ่าหลันในราชวงศ์ไห่วอัน เป็นพระสูตรเพื่อแนะนำพระพุทธศาสนาสู่ประเทศจีน โดยการคัดอ้างอิงคำสอนพื้นฐานทางพุทธศาสนาจากพระสูตรต่างๆ แล้วรวบรวมเป็นสี่สิบสองบทรวมเข้าไว้ด้วยกัน แม้ว่าโดยทั่วไปจะถือว่าพระสูตรนี้เป็นพระสูตรแรกที่ปวิวรรตเป็นภาษาจีน แต่จากการวิจัยในภายหลังค้นพบว่าพระสูตรนี้อาจจะประพันธ์ในประเทศจีนระหว่างราชวงศ์จิ้น มีสำนวนแปลหลายฉบับรวมทั้งปรกณวิเศษหลายปรกณ

5.7.26 *ป้งฝ่าจิง* (หมิ่นพระพุทธเจ้าสูตร) , T831, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยโพธิรุจิในราชวงศ์หยวนเว่ย เป็นสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งของ T811 เนื้อหาพรรณนาว่าสิงหกริทาโพธิสัตว์หนึ่งในสิบมหาโพธิสัตว์ได้ฝึกฝนธารณิมาเจ็ดปีแต่ก็ไม่ได้เกิดมรรคผลอะไร จึงเกิดความล่งเลงสงสัย

จนกระทั่งเลิกถือศีลบำเพ็ญพรตกลับคืนสู่เพศฆราวาส ในกาลนั้นพระเจ้าอโศกมหาราชได้กระทำมหาทาน มหาโพธิสัตว์ทั้งหลายได้นั่งอยู่ในท่ามกลางที่ประชุมแห่งมหาทานนั้นด้วย อุกุโธภยสังขาร โพธิสัตว์จึงกราบทูลถามพระพุทธเจ้าถึงเรื่องราวในอดีตของสิบลมมหาโพธิสัตว์ พระพุทธองค์จึงทรงแสดงเหตุปัจจัยในอดีตที่โพธิสัตว์ได้กล่าวคำหมิ่นเหยียดพระพุทธเจ้า แล้วจึงทรงกล่าวถึงธารณีที่ช่วยปิดเป่ากรรมชั่ว

5.7.27 จันลันแอเยเป้าจิง (ท่านายชะตากรรมดีร้ายสูตร), *Sutra on the Divination of the Effect of Good and Evil Actions*, T839, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยโพธิประทีปในราชวงศ์สุย เรียกย่อว่า *ท่านายชะตาสูตร* 占察經 พระสูตรนี้สอนเกี่ยวกับวิธีการทำนายโชคชะตาอันเกิดจากกรรมดีและกรรมชั่วในปริเฉทแรก และในปริเฉทที่สองอธิบายเกี่ยวกับความหมายแท้จริงของมหายาน เปรียบเทียบกับปรัชญาในมหายานศรัทธาโตปาถนิรเทศ ด้วยเนื้อหาและลักษณะรูปแบบการประพันธ์ของพระสูตรนี้เป็นเหตุทำให้เชื่อว่า คัมภีร์นี้ประพันธ์โดยปราชญ์พุทธศาสนาในเอเชียตะวันออกมากกว่าปราชญ์อินเดีย การทำนายโชคชะตาเป็นวิธีที่นิยมมากในรหัสยานทำโดยใช้อักษรสันสกฤต “อะ”

5.7.28 มหาไวปุลยอกิสมโพธิสูตร (อกิสมโพธิสูตร), *The Sutra of Perfect Enlightenment*, 大方广佛圆觉修多罗了义经, T842, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยพุทธภักทในราชวงศ์ถัง เรียกย่อว่า *อกิสมโพธิสูตร* 圓覺經 [SPE] เป็นพระสูตรจีนที่ประพันธ์ขึ้นในราวต้นศตวรรษที่ 8 แบ่งออกเป็น 12 ปริเฉท เกี่ยวกับการปฏิบัติภาวนา เนื้อหาอธิบายความหมายและเหตุแห่งอวิชชา การรู้แจ้งอย่างค่อยเป็นค่อยไป การรู้แจ้งแบบฉับพลัน และพุทธภาวะเดิม เป็นต้น ทุกหัวข้อล้วนได้กล่าวอยู่ใน *ศรัทธาโตปาถนิรเทศ* มาก่อนแล้ว จุดประสงค์ของพระสูตรนี้เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับทฤษฎีและการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติในยุคต่างๆ ของนิกายฌาน พระสูตรนี้ได้รับความนิยมมากจากนิกายฌานในสมัยราชวงศ์ซ่ง ดังที่เห็นได้จากการอ้างอิงในการรวบรวมบทประพันธ์ต่างๆ ของนิกายฌาน พระสูตรนี้ยังเป็นหัวข้อการวิจารณ์ของลัทธิขงจื้อใหม่ เช่น จูซี *อกิสมโพธิสูตร* ก็ได้รับความนิยมจากเกาหลินิกายเซอนหรือฌาน และถือเป็นพระสูตรที่ต้องเรียนศึกษาในระบบการศึกษาสงฆ์ของเกาหลินิกายโจเซอนยุคต่อมา พระสูตรนี้มีเนื้อหาสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผลงานประพันธ์อื่นๆ ของเอเชียตะวันออก เช่น *ศรัทธาโตปาถนิรเทศ* the *Awakening of Faith* (大乘起信論), *ศุริงกมสูตร* the *Sūraṅgama-sūtra* (首楞嚴經) เป็นต้น

เนื้อหาโดยย่อของ *อกิสมโพธิสูตร* ถูกจัดแบ่งเป็น 12 ปริเฉท รวมภาคบทนำสั้นๆ ภาคบทนำอธิบายจากที่ทรงแสดงเทศนาและจำนวนบุคคลหลักในที่ประชุมสงฆ์ สถานที่อันเงียบเหมาะแก่สภาพการภาวนาที่มีสมาธิลึก เนื้อหาประกอบด้วยพระพุทธเจ้าและมหาโพธิสัตว์จำนวนหนึ่งพัน ในจำนวนนั้นมีพระโพธิสัตว์สิบสององค์ทำหน้าที่เป็นผู้ทูลถามปัญหาพระพุทธเจ้าที่ละองค์ด้วยการตั้ง

ปัญหาเกี่ยวกับคำสอน การปฏิบัติ และการตรัสรู้ โครงสร้างของพระสูตรเป็นประเภทการอภิปรายสาระสำคัญและที่ไม่คาดคิด ซึ่งปรากฏในปริเฉทต่างๆ และลักษณะบทสนทนาที่มีบทบาทหน้าที่และอย่างค่อยเป็นค่อยไปปรากฏในภาคต่างๆ โครงสร้างชนิดนี้สะท้อนให้เห็นบรรทัดฐานที่มีลักษณะโดดเด่นผสมผสานกับคำสอนของนิกายอวตังสกะ ซึ่งยืนยันว่าพระพุทธเจ้าทรงเทศนาอวตังสกุตรอันเข้าใจได้ยากเป็นปฐมเทศนา เพื่อพยายามช่วยบุคคลที่มีอินทรีแก่กล้าให้บรรลุธรรมก่อนเป็นคำศัพท์ที่จึงมีและกישวานามาใช้อธิบายเหล่าบุคคลผู้ปฏิบัติที่มีอินทรีแก่กล้า ว่ามีศักยภาพในการบรรลุธรรมแบบตรัสรู้โดยเฉียบพลัน เป็นการรู้แจ้งสัจธรรมแบบอภินิหารโดยตรง ในสองปริเฉทแรก (ปริเฉทมัชฌิมาและปริเฉทสมันตภัทร) พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อคำสอนแบบเฉียบพลันทันที ปฏิเสธการปฏิบัติภาวนาแบบค่อยเป็นไป ในปริเฉทที่สามพระพุทธองค์ทรงเริ่มอนุญาตพรรณนาแบบค่อยเป็นไป และในปริเฉทต่อไป ก็เป็นการผสมผสานกันระหว่างสองแบบในปริเฉทท้ายๆ ก็เป็นมุมมองแบบค่อยเป็นไปเพียงประเภทเดียว

กิชวานำแนกประเภทปริเฉทที่มีมาตรฐานเบื้องต้นตามอินทรีของผู้ปฏิบัติ ได้แก่ประเภทแก่กล้า, ปานกลาง และอย่างอ่อน ตามการจำแนกของกิชวา สามปริเฉทแรกสำหรับผู้ปฏิบัติที่มีอินทรีแก่กล้า เจ็ดปริเฉทถัดไปสำหรับผู้มีอินทรีปานกลาง และสองปริเฉทสุดท้ายสำหรับผู้มีอินทรีอ่อน อย่างไรก็ตามวิธีการจำแนกประเภทเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าปริเฉทท้ายๆ จะง่ายต่อการอ่านและทำความเข้าใจ ในทางตรงข้ามปริเฉทที่ยากที่สุดเป็นปริเฉทท้ายๆ สิ่งที่น่าสังเกตในเรื่องนี้คือการอภิปรายจะเน้นในเรื่อง “อิตถาลิสังคณ” ได้แก่ อิตถาลิสังคณตัวตน, อิตถาลิสังคณบุคคล, อิตถาลิสังคณสรรพสัตว์, และอิตถาลิสังคณสิ่งมีชีวิต ซึ่งปรากฏในปริเฉทที่เก้า ความแตกต่างของลักษณะอิตถาเหล่านี้ละเอียดละอออย่างยิ่ง และคำพูดที่นำมาใช้ในคัมภีร์ก็กำกวมไม่ชัด ทำให้เป็นปริเฉทที่ทำความเข้าใจได้ยากที่สุด เป็นต้น

5.8 หมวดหัตถยาน (เล่มที่ 18-21)

5.8.1 มหาไวโรจนากิสมโพธิ-วิบุรุษธรรมฐาน-ไวปุลย-สูตร *Mahāvairocanābhisambodhi-vikurvitādhiṣṭhāna-vaipulya-sūtra* (มหาไวโรจนากิสมโพธิ-วิบุรุษธรรมฐาน-ไวปุลย-สูตรเรณู-ราช-นาม-ธรรม-ปรัยัย *Mahāvairocanābhisambodhi-vikurvitādhiṣṭhāna-vaipulya-sūtrēन्द्रa-vāja-nāma-dharma-paryāya* หรือ มหาไวโรจนากิสมโพธิ-วิบุรุษธรรมฐาน-ไวปุลย-สูตร-อินทรราชนาม-ธรรมปรัยัย *Mahāvairocanābhisambodhi-vikurvitādhiṣṭhāna-vaipulya-sūtra-indra-rājanāmadharmaparyāya*, หรือ มหาไวโรจนากิสมโพธิ-สูตร *Mahā-vairocanābhisambodhi-sūtra*, ไวโรจน-อกิสมโพธิ *Vairocana-abhisambodhi*, ไวโรจนากิสมโพธิ *Vairocanābhisambodhi*) ชื่อภาษาอังกฤษคือ *Manifest Enlightenment of the Grand Resplendent One, His*

Transformations and Empowering Presence: Lord Indra of the Broader Sūtras เรียกย่อๆ ว่า มหาไวโรจน-สูตร *Mahāvairocana-sūtra* , 大日經, T848, มีความยาว 7 ผูก แปลโดยศุภกรสิงห์ใน สมัยราชวงศ์ถัง โดยมีท่านอัสติงเป็นผู้ช่วยเหลือในปีค.ศ. 724 พระสูตรแปลฉบับนี้ได้กลายเป็นคัมภีร์ ที่สำคัญที่สุดของนิกายวัชรยาน หรือตันตรยานในประเทศเอเชียตะวันออก

คัมภีร์นี้นำเสนอว่าโลกเป็นดินแดนที่ไวโรจนะพุทธเจ้าสามารถสำแดงความลึกลับ มหัศจรรย์สามประการของนิกายรหัสยาน โดยบุคคลอาจค้นพบจิตบริสุทธิ์ภายในจากการบรรลु ธรรมของตน (โพธิจิต) 菩提心 หัวข้อนี้ได้กล่าวไว้ในบทสนทนาจากแรกระหว่างมหาไวโรจน ศาสดา 大日如來 และที่ประชุมผู้นำโดยวัชรปาณี 執金剛祕密主, ผู้ซึ่งถามเกี่ยวกับสัพพัญญุตญาณ (สันสกฤต-สรวชญาชญาน *sarvajñājñāna* 一切智智) พระผู้มีพระภาคทรงตอบว่า จิตที่แสวงหาการ บรรลุธรรมหรือการตรัสรู้ขึ้นอยู่กับเหตุ ซึ่งก็คือพบในจิตที่มีความเห็นนอกเหนือใจในผู้อื่น และ อบรมบ่มปลูกด้วยกุศลวิธี (กรุณามูลัง โพธิจิตเหตุคง อุปายปรยุวสานัง-karuṇāmūlam bodhicittahetukam upāyaparyā vāsānam 「悲為根本。菩提心為因。方便為究竟」) การบรรลุ ธรรมหรือการตรัสรู้หมายถึง “การรู้จิตของตนตามความเป็นจริง” ('knowing one's mind for what it really is' 謂如實知自心) และในบทหลังก็เป็นการอธิบายพรรณนากุศลวิธีต่างๆ เพื่อความสำเร็จ นั้น

วิธีแรกสุดของประการต่างๆ นั้น คือการเข้าไปสู่มณฑลที่เกิดจากมหากรุณา ที่เรียกว่า มหากรุณาครุโกฏภูว-มณฑล (*mahākaruṇāgarbhabhava-maṇḍala* 大悲胎藏生曼荼羅) ซึ่ง อธิบายอย่างยาวละเอียดในบทที่สองชื่อว่า “อุปกรณ์สัมพันธ” (The Relevant Equipment, 具緣品) บทถัดไปก็จะเป็นบทที่เกี่ยวกับขอบเขตทั้งหมดของวิธีลึกลับ, การฝึกฝนมนตร์ 眞言, พิธีบูชาไฟ 護摩, อักษรจักร (*akṣaracakra* 字輪), การนั่งภาวนาที่สถูปแห่งห้าจักระ 五輪塔 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม งานประพันธ์นี้จะต่างจากงานประพันธ์อื่นๆ ในตอนต้นเพราะวิธีในคัมภีร์นี้ส่วนมากจะเน้นถึง ความสำเร็จ (*siddhi* 成就) แห่งการตรัสรู้มากกว่าจุดมุ่งหมายในทางโลกีย์

แหล่งข้อมูลต่างๆมากมายที่เกี่ยวกับการฝึกแบบลึกลับนี้ได้มีการกล่าวถึงมาบ้างแล้วใน ตอนต้น เช่น ระบบสามตระกูลหรือสามภาคคั่งที่พบในธารณีสมุจย *the Dhāraṇīsamuccaya* 陀羅 尼集經, และมณฑลเหล่านั้นที่ติดอยู่ในวัชรปาณยภิเษก-ตันตร *Vajrapāṇyabhiṣeka-tantra* 金剛手 灌頂續 ดูเหมือนว่าพระสูตรดั้งเดิมประพันธ์ในราวกลางคริสต์ศตวรรษที่เจ็ดเมื่อลัทธิรหัสยานเป็นที่ นิยมและได้รับการรับรองของชาวพุทธในอินเดีย ในขณะที่ไม่เคยพบฉบับสันสกฤตเลย บางส่วน ของคัมภีร์นี้ถูกพบในที่แหล่งต่างๆกัน เช่น ภารียาสังกรห *Kriyāsāṅgraha*, ชงหุยง กมหายานนุ มนุ เรนยของอินโดนีเซีย *the Indonesian Sang Hyang Kamahāyānan Mantranaya*, ภาวนากรรม *the Bhāvanākrama*, และ ปรทีโปทโยตน *Pradīpoddyotana*. สำหรับคัมภีร์จีนอาศัยฐานต้นฉบับเขียน

ด้วยลายมือที่ค้นพบจากนักธุดงค์ผู้ถึง 無行, ซึ่งเช่นเดียวกับต้นตระกูลทั้งหลาย ถือกล่าวว่าเป็นฉบับกลั่นย่อเรียกว่า *ลघุหุตุนทร* (*laghutantra*, 略本) จากฉบับดั้งเดิมที่ยาวเรียกว่า *มุลตุนทร* (*mūlatantra*, 廣本) ที่ยาวถึง 100,000 คาถา 迦陀. ความพยายามที่จะสร้างคัมภีร์ฉบับภาษาสันสกฤตขึ้นใหม่คือท่านฉือหยุน 慈雲 (ค.ศ. 1718 – ค.ศ. 1804), โดยใช้ประโยชน์จากการอ้างอิงที่อยู่ในปกรณ์พิเศษฉบับสำคัญของจีนได้แก่ *ปกรณ์วิเศษมหาไวโรจนะ*, the *Darijing shu*, 大日經疏, T1796, ปกรณ์พิเศษที่ละเอียดถี่ถ้วนและเข้าถึงได้ง่ายนี้พร้อมด้วยพิธีกรรมที่มีการสืบทอดรักษาเป็นอย่างดีได้มีส่วนช่วยสนับสนุนทำให้คัมภีร์นี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนิกายลับ หรือนิกายรหัสยานในประเทศญี่ปุ่น แต่ในทางตรงข้ามกลับเรียกความสนใจได้เพียงเล็กน้อยในทิเบต เพราะคัมภีร์นี้ได้ถูกปริวรรตเป็นภาษาทิเบตแล้วในราวต้นศตวรรษที่เก้าโดยศิเลนทรโพธิ (Śīlendra bodhi) และ ดปา-บรเต็กส (dPal-brtegs) ปกรณ์พิเศษต่างๆ ที่อธิบายอย่างแจ่มแจ้งมีขึ้นแล้วในศตวรรษที่แปดโดยปราชญ์พุทธคุหยะ Buddhaguhya 佛密 (Sangs-rgyas-gsang-ba) เช่น *ปกรณ์วิเศษมหาไวโรจน-อภิสัมโพธิตันตรปิณฑุทธ* the *Vairocana-abhisambodhitāntrapiṇḍartha* (To.2662, P.3486) ก็ได้ถูกนำมาแปลเป็นภาษาทิเบตแล้ว

สำหรับบทต่างๆ ที่เรียงลำดับถัดไปในฉบับภาษาจีนและฉบับทิเบตแตกต่างกันเล็กน้อย ดูเหมือนว่าบทต่างๆ ได้ถูกเรียบเรียงใหม่ตามคำอธิบายที่อยู่ในปกรณ์พิเศษ สำหรับผู้ที่เจ็ดของฉบับภาษาจีนเป็นพิธีกรรมทั้งหมดที่อยู่ในคัมภีร์ ซึ่งน่าจะประพันธ์หลังจากบทต่างๆ ในตอนต้น และแยกออกมาเป็นงานประพันธ์ต่างหากในอินเดีย คัมภีร์เกี่ยวกับพิธีกรรมอื่นๆ ที่มีชื่อเรียกว่า *มหาไวโรจน-อภิสัมโพธิสมพุทธบูชาวิธี* the *Mahāvairocana-abhisambodhisambaddhapūjāvidhi*, แปลโดยวัชรโพธิ เป็นพระสูตรสวดโดยย่อ the *Abridged Recitation Sūtra* 要略念誦經 (T849) สำหรับฉบับแปลภาษาอังกฤษทั้งคัมภีร์ได้จาก *มหาไวโรจนสูตร* ชุดสตปิฎก 359, 1990 โดยชิเกียว ยามาโมโตะ (Chikyo Yamamoto, *Mahāvairocanasūtra*, Satapitaka series 359, 1990) เป็นหนึ่งในสามของพระสูตรนิกายรหัสยาน สอนคู่กับวัชรเพชรสูตร 金剛頂經. มีอรรถาธิบายของคัมภีร์นี้สองฉบับ ฉบับหนึ่งประพันธ์โดยอัสติงมีความยาวยี่สิบผูก ชื่อ *ปกรณ์วิเศษมหาไวโรจนสูตร* 大日經疏 และอีกฉบับหนึ่งได้แก่ *ปกรณ์นัยมหาไวโรจนะ* 大日經義疏 ซึ่งมีความยาวสิบสี่ผูก นอกจากนี้ยังมียานประพันธ์อื่นๆ อีก รวมทั้ง *อรรถกถานัยมหาไวโรจนะสูตร* 大日經義釋; *ปกรณ์อินไตยมหาไวโรจนะสูตร* 大日經不思議疏; และ *คู่มือพิธีกรรมมหาไวโรจนะสูตร* 大日經義軌¹⁷

5.8.2 มหาไวโรจน-อภิสัมโพธิ-สมพุทธ-บูชาวิธี *Mahāvairocana-abhisambodhisambaddha-pūjāvidhi, Sūtra Abridged for Recitation Explained by the Buddha Mahāvairocana*, T849, ความยาวหนึ่งผูก แปลโดยวัชรโพธิในราชวงศ์ถัง พระสูตรนี้เรียกย่อๆว่า

¹⁷ ดูหนังสืออ้างอิง Hodge, Stephen, trans. *The Mahā-vairocana-abhisambodhi tantra with Buddhaguhya's Commentary*. London: RoutledgeCurzon, 2003)

พระสูตรสวดย่อ *Sūtra abridged for Recitation* 要略念誦經. เป็นการแปลบทเสริมพิธีกรรมของ พระสูตรไวโรจน-อภิสัมโพธิ-ตันตฺร the *Vairocana-abhisambodhi-tantra* 大日經, T848, เป็นสำนวนแปลอีกสำนวนหนึ่งของภาคเสริมในผูกที่เจ็ดซึ่งแปลโดยศุภกรสิงหะ แม้ว่าไวโรจน-อภิสัมโพธิ-ตันตฺรฉบับภาษาสันสกฤตได้สูญหายไปแล้ว แต่การปรัวรรคแบบถ่ายเสียงของคาถาบางบทถูกเก็บรวมไว้ในคัมภีร์พิธีกรรมฉบับปรัวรรคเป็นจีนของฝาจวน 法全 และเกมโบกิ *Gembōki* 玄法軌 (T852) และคาถาอื่นๆถูกปรัวรรคแบบถ่ายเสียงอยู่ในฉบับภาษาทิเบต สิ่งที่ยังอิงปรากฏอยู่ในไตรสมยราชสาธน์ *Trisamayārājasādhana* [To.3400, P.4221], และคาถาหนึ่งปรากฏอยู่ในคุหยสมาช the *Guhyasamāja* 秘密集會 (T 885)

5.8.3 คำพิรุณร่อนนำลงผิวเส้นเปี่ยนเจียฉืออิงเหลียนฮว่าไถจ้งผูลี้ฉวงเปียวจื่อผู่ทงเจิน เหยียนจั้งกั้วต้าเจิงจิววี่เจีย (โยคะแห่งความสำเร็จอันไพบลย์โพธิ์ปัทมครรภ์ สัญลักษณ์ ธงชัย และคลังมนตร์สามัญในไวโรจนะอภิสัมโพธิตันตฺร) *Yoga of Enormous Success: the Lotus-Matrix Bodhi, Symbols, Banners, and Store of Common Mantras in the Vairocana-abhisambodhi-tantra*, T853, มีความยาว 3 ผูก ฝาจวนรวบรวมในราชวงศ์ถัง สรุปพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับไวโรจน-อภิสัมโพธิโดยสังเขป เป็นผังต้นร่างของพิธีกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับไวโรจน-อภิสัมโพธิ-ตันตฺร (สูตร) the *Vairocana-abhisambodhi* 大日經 (T848), ฎีกาที่ประพันธ์ในญี่ปุ่น มีชื่อว่า *Explanation of the Lotus-Matrix Realm Ritual Procedures* 蓮華胎藏界儀軌解釋 (T 2231) โดยชินโก Shinkō 眞興

5.8.4 จินกั้วคังอวี่เจียจงเลวี่ชุนเหียนซ่งจิง (พระสูตรสำหรับสวดย่อจากวชรเศษโรโยค) , *Sutra for Recitation Abridged from the Vajrasekhara Yoga*, T866, มีความยาว 4 ผูก ประพันธ์และแปลโดยวัชรโพธิในราชวงศ์ถัง มักเรียกย่อๆว่าพระสูตรสวดย่อ 略出念誦經 หรือพระสูตรย่อ, 略出, *Sūtra abridged for Recitation*, เป็นหมวดหมู่การแปลและการปฏิบัติจากตตฺตฺวสงฺกรท *Tattvasamgraha*, T882, ซึ่งนักวิชาการพุทธศาสนาญี่ปุ่นทากาฮาชิ Takahashi (1982) ระบุว่าตัดทอนมาจาก *สรุวัชโรทย*, *Sarvavajrodaya* [To.2516, P.3339] อย่างน้อย 30 หน้า และบางส่วนจากไวโรจน-อภิสัมโพธิ *Vairocana-abhisambodhi* (T848) พระสูตรนี้ฉบับหกดูกถูกค้นพบโดยชูโจชิกิ (Shūjō Shiki) ในปีค.ศ. 1981 สำหรับบรรณาธิบายหรือปกรณ์พิเศษของพระสูตรนี้จะพบได้จากฉบับปรัวรรคเป็นจีนของอโมฆวัชระซึ่งคงเหลือเพียงบางส่วนใน T1798 ความหมายที่แน่นอน *Certain Meanings* 金剛頂大瑜伽秘密心地法門義訣

5.8.5 โยคินุสูตร (ยอดห่อวัชรโยคะและโยคิน) *Pavilion of Vajra Peak and all its Yogas and Yogins*, T867, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยวัชรโพธิในราชวงศ์ถัง เรียกย่อๆว่า โยคินุสูตร *Yogin Sūtra* 瑜祇經 เป็นหนึ่งในห้าคัมภีร์หลักของนิกายลับ หรือรหัสนิกายในประเทศญี่ปุ่น เป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิเพียงแหล่งเดียวสำหรับลัทธิขุมระคะมันตระราช Lust-Drenched Mantra

King 愛染明王 และมณฑลเทพโคดๆ ที่หลากหลาย เช่น มณฑลของวัชรยักษ์ 金剛夜叉曼荼羅, มณฑลของอากาศรรกโพธิสัตว์ทั้งห้า 五第虛空藏曼荼羅, และมณฑลของพุทธโลจนา 佛眼曼荼羅 เป็นต้น

5.8.6 จินกัถิงจิงอวีเจียสือปาหุ้ยจื่อกุย (ประมวลสาระสำคัญ 18 คัมภีร์ในวัชรเศรโยคะ) *Synopsis of the Eighteen Assemblies in the Vajraśekhara Yoga*, T869, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยโมฆวัชรในราชวงศ์ถัง เป็นวรรณกรรมคัมภีร์ที่รจนาโดยโมฆวัชรราวกลางศตวรรษที่ 8 รู้จักกันดีในวรรณกรรมรวมที่ชื่อว่า **วัชรเศรโยคะ** ประมวลคัมภีร์ประกอบด้วย 18 คัมภีร์ (หรือการประชุม) รวมทั้งสิ้น 100,000 โสลก และมีคัมภีร์นำที่เรียกว่า *ตตตวสกุรห* ซึ่งในที่นี้ถือว่าเป็นคัมภีร์พื้นฐานที่มีเนื้อหารายละเอียดเพียงบางส่วน สำหรับรายละเอียดที่เหลือก็จะสรุปย่อๆ ลงในคัมภีร์ที่เหลืออีก 17 คัมภีร์

5.8.7 วัชร-เศร-สูตร *Vajra-śekhara-sūtra* (*สรว-ตถาคต-ตตตว-สกุรห* นามมหายาน-สูตร) *Sarva-tathāgata-tattva-saṃgrahaṃ nāma mahāyāna-sūtram*, T874, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยโมฆวัชรในราชวงศ์ถัง **วัชร-เศร-สูตร**และ*มหาไวโรจนสูตร* เป็นคัมภีร์หลักของพุทธศาสนานิกายรหัสยาน **วัชร-เศร-สูตร**ฉบับปริวรรตเป็นจีนโดยโมฆวัชรเป็นฉบับที่ได้รับความนิยมมากที่สุด **วัชร-เศร-สูตร**มีสำนวนที่ปริวรรตเป็นจีนทั้งหมด 3 ฉบับด้วยกัน คือ T874 จำนวน 3 ผูก แปลโดยโมฆวัชร, T886 จำนวน 4 ผูก แปลโดยวัชรโพธิ, และ T882 จำนวน 3 ผูก แปลโดยทานปาลในสมัยราชวงศ์ซ่ง

ฉบับที่แปลโดยทานปาลในราชวงศ์ซ่งเมื่อค.ศ. 1012 – ค.ศ. 1015 (T882) มีชื่อว่า *สรว-ตถาคต-ตตตว-สกุรห* นามมหายาน-สูตร *Sarva-tathāgata-tattva-saṃgrahaṃ nāma mahāyāna-sūtram* หรือ *สรวตถาคตตตตวสกุรห (สูตร)* *Sarvatathāgatattvasaṃgraha (sūtra)* หรือ *มหา-สมย-กल्प-ราช* *Mahā-samaya-kalpa-rāja* มีความยาว 30 ผูก เรียกย่อๆว่า *ตตตวสกุรห* *Tattvasaṃgraha* เป็นสำนวนแปลอีกฉบับหนึ่งของ**วัชร-เศร-สูตร** เป็นพระสูตรอธิบายคู่มือพิธีกรรมของวัชรธาตุ

สำหรับ *มหาสมยตตตว-ตนุตรราช* *Mahāsamayatattva-tantrarāja* (หรือ *กุหุยสมย-ตนุตร* *Guhyasamaya-tantra*), T883, มีความยาว 4 ผูก แปลโดยทานปาล เป็นคัมภีร์ที่ 13 ของประมวลคัมภีร์**วัชรเศรโยคะ**

5.8.8 อทวยสมตาวิชยาขากุล-มหาตนุตรราช *Advayasamatāvijayākhyākālpamahātāntrarājā* (เรียกย่อๆว่า *อทวยสมตาวิชยา-มหาตนุตรราช* *Advayasamatā vijayā-mahātāntra rāja*, หรือ *มหาโยคตนุตร* *Mahāyogatantra*, หรือ *มายา-ชาล-มหา-ตนุตร* *Māyā-jāla-mahā-tantra*), T887, แปลโดยทานปาลแปลในราชวงศ์ซ่ง **อทวยสมตาวิชยาขากุล-มหาตนุตร**

ราชา มีจำนวน 19 บท ความยาว 6 ผูก เป็นคัมภีร์ชั้นหลังของประมวลคัมภีร์วัชรเสวระ เป็นคัมภีร์ประเภทคำอธิบายที่ติดต่อกัน (อาชยานตันตระ) ของ *คุหุยสมาซ* (T885) บทที่ 2 ถึง บทที่ 5 อธิบายเรื่องสมาธิใน 4 ตระกูล คือชญาณกุล *jñānakūla* 智部, ตตฺตวสฺงฺกรหกุล *tattvasaṃgrahakūla* 眞實攝部, ธรรมกุล *dharmakūla* 法部, กรรมกุล *karmakūla* 迦摩部

5.8.9 สุพาหุปริปัญจา-ตนุตร *Subāhuparipṛcchā-tantra* (เรียกย่อๆ ว่า *สุพาหุสูตร*) 蘇婆呼童子經 *Tantra of the Questions of Subāhu*, T895, แปลโดยศุภกรสิงหะในราชวงศ์ถัง มีความยาว 3 ผูก เป็นคัมภีร์พื้นฐานเกี่ยวกับการทำพิธีกรรมของรหัสยาน อธิบายโดยวัชรปาณีแก่มาณพสุพาหุ มักจะจัดกลุ่มไว้กับคัมภีร์อื่นๆ ที่เกี่ยวกับทฤษฎีการทำพิธีกรรมและภาคปฏิบัติ เช่น *สุลลิตฺต-ตนุตร*, *Susiddhi-tantra* (T893), และ *คุหุย-ตนุตร* *Guhya-tantra* (T897), และ *ธยานโตนุตร* *Dhyānōttara* (To.808). คัมภีร์นี้มีสำนวนที่ปริวรรตเป็นจีนทั้งหมด 2 สำนวนคือ T895 และ T896 ใน T895 มี 11 ปริเฉท 3 ผูก, ใน T896 มี 12 ปริเฉท 4 ผูก

5.8.10 สรวทุรคตปริโสชน-เตโจราชสย-ตถาคตารุโธ-สมยกุสมพุทฺธสย-กลุไปกเทศ *Sarvadurgatipariśodhana-tejorājasya-tathāgatārḥato-samyaksambuddhasya-kalpaikadeśa* (*Tantra of the Mahāyāna Meditation Maṇḍala which Purifies [Transgressions and Halts] the Evil Transmigrations*, ชื่อย่อคือ *สรวทุรคตปริโสชน-ตนุตร* *Sarvadurgatipariśodhana-tantra*) , T939, แปลโดยธรรมภักทในราชวงศ์ซ่ง มีความยาว 2 ผูก อธิบายเกี่ยวกับตันตระในบทที่สองและบทที่สามของ *ตตฺตวสฺงฺกรห* (T882) ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการช่วยให้หลุดพ้นของผู้ที่เกิดในทุคติภูมิ เป็นคัมภีร์แรกเบื้องต้นสำหรับพิธีกรรมฝังศพในประเทศทิเบตและเนปาล ในพระไตรปิฎกฉบับทิเบต *สรวทุรคตปริโสชน-ตนุตร* มีสองฉบับ ฉบับหนึ่งเป็นฉบับของธรรมภักทซึ่งพ้องกับคัมภีร์ที่เรียกว่า *ตันตระของเก้าพุทธโษณียส* *Tantra of the Nine Buddhōṣṇīṣas* (*gtsug dgu'i rgyud*) ฉบับนี้คัดกัณฑ์จาก *สุพาหุปริปัญจา* (T895) และจาก *ไวโรจน-อภิสมโพธิ* (T848), และอาศัยโยคตันตระ เช่น *วสุโรทฺย* สำหรับอีกฉบับหนึ่งนั้นเรียกว่า *วิสุทธิตันตระ* *Purification Tantra* (*sbhyong rgyud*)

5.8.11 อารยุม-อห-วิฑฺยราชญี (มหามยฺฐี) *Āryam-aha-vidyārājñī* (*Mahāmāyūrī*) *อารยุม-อห-วิฑฺยราชญี* (มหามยฺฐี) เป็นโพธิสัตว์หญิงมีสามพักตร์แต่ละพักตร์มีสามเนตรหกกร ถือสิ่งต่างๆ ประทับบนอาสนะที่เรียกว่า *วชราสน* *vajrāsana* 金剛座 เป็นหัวหน้าของเทพปัญจรักษ์ของชาวเนปาล ประจำทิศเหนือ มีนกงูเป็นพาหนะ ป้องกันการถูกงูกัด นำฝน และพร้อมด้วยอโมฆสิทธิ เป็นโพธิสัตว์หญิงที่มีพัฒนาการกลายเป็นความเชื่อลัทธิในอินเดีย ในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีพัฒนาการกลายเป็นเทพประจำชาติ อ่อนน้อมให้ประเทศชาติพ้นจากความหายนะ มหา-มยฺฐี-วิฑฺย-ราชญี ถูกจัดให้เป็นวิฑฺยราชหญิงที่หายาก (female *vidyārāja* 明王); ในประเทศญี่ปุ่นได้มีพัฒนาการกลายเป็นเทพประจำชาติ อ่อนน้อมให้ประเทศชาติพ้นจากความหายนะ มหา-มยฺฐี-วิฑฺย-ราชญี มีชื่อเรียกอื่นๆ อีกว่า 孔雀佛母, 孔雀王母菩薩, และ 摩訶摩瑜利 มหา-มยฺฐี-วิฑฺย-ราชมีอีกความหมายหนึ่ง คือเป็นชาติหนึ่งของศากยมุณีพุทธเจ้า เป็นนกงูเพศผู้ ในปัจจุบันถือว่า

เป็นมหาราชโพธิสัตว์มีสีกร มีนกงูเป็นพาหนะ ชื่อเต็มของพระโพธิสัตว์คือ ฝัวหมู่ต้าจินเย่าซ่งเซว่ หมิงหวัง 佛母大金曜孔雀明王 มหาสุวรรณมยุรีวิทยาราช ส่วนที่ปริวรรตเป็นภาษาจีนที่ยังเหลืออยู่ ได้แก่ T982, T983 a, T983b, T984, T985, T986, T987, และ T988

มหามายุรี-วิทยาราชัญ Mahāmāyūrī-vidyārājī 孔雀明王經 Sutra of the Great Peahen, Queen of Mantras , T982, มีชื่อเรียกย่อว่า Peacock Sutra 孔雀經 มหามายุรี-วิทยาราชัญ เป็นงานประพันธ์ด้านพุทธมนตร์ในช่วงต้นพัฒนามาจากโมร-ปริตุด (mora-paritta) ที่พบในอาตนาฎีย-สุตตนุด ātānāṭiya-suttanta เป็นคัมภีร์ลำดับที่สามของประมวลคัมภีร์ปัญญาจักร์ที่มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง อธิบายถึงมนตร์นกงูที่ใช้เพื่อปกป้องภัย ส่วนที่ปริวรรตเป็นภาษาจีนที่ยังเหลืออยู่ ได้แก่ T982, T983a, T983b, T984, T985, T986, T987, และ T988

ฉบับที่ T986 Sutra of the Great Gold-colored Peahen Queen เป็นฉบับแรกสุดและสั้นที่สุดที่ปริวรรตเป็นภาษาจีนที่ปรากฏในศตวรรษที่สี่ บันทึกทั้งหลายมักใช้มหามนตร์นกงูบทนี้เพื่อป้องกันภัยตน

ฉบับที่ T987 Sutra of the Great Gold-colored Peahen Queen เป็นฉบับแรกสุดและสั้นที่สุดอีกฉบับหนึ่งที่ปริวรรตเป็นภาษาจีนที่ปรากฏในศตวรรษที่สี่ อธิบายเพิ่มเติมว่าเป็นเทศนาของพระพุทธเจ้าเพื่อช่วยชีวิตของสวติ (Svāti, 吉祥) ซึ่งเป็นภิกษุหนุ่มมฤกษกัศ

ฉบับแปลโดยกุมารชีฟ T988 Sutra of the Peahen Queen Spell ได้เพิ่มเติมลักษณะของมหายานและรายละเอียดพิธีกรรมสั้นๆ ซึ่งถูกขยายออกไปอีกในฉบับของสังฆกระ หรือสังฆวรมัน (T984)

ฉบับแปลโดยอึ้ง (T985) Sutra of the Geat Peahen Queen Spell และฉบับแปลโดยอโมฆวัชระ (T982) Sutra of the Great Peahen, Queen of Mantras จะสอดคล้องกับคัมภีร์สันสกฤตฉบับล่าสุด แม้ว่าฉบับของอโมฆวัชระจะแยกคู่มือพิธีกรรม (T983a) Ritual Procedure for Making an Icon and Altar of Great Peahen, Queen of Mantras และภาษาสันสกฤตออกมาต่างหาก (T983b) Sanskrit Book of Mantras, etc. from the Peahen Sutra

5.8.11(อารย-)มหามณิวิปุลวิมาน(วิศว)สุปรติษฐิต-คุหฺยปรมรหฺยกุลปราช-(นาม)ธารณี [ārya-] Mahāmaṇivipulavimāna [viśva] supraṭiṣṭhita-guhyaparamarahasya kalparāja-[nāma] dhāraṇī (Most Secret, Well-Established Dhāraṇī of the Vast, Gem-Encrusted Tower) , T1005, เป็นคัมภีร์พุทธศาสนาแรกสุดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติแบบรหัสลับประกอบด้วยการพรรณนามุทรา, mudrā , สาธนา sādhana (วิธีสำเร็จ), เทพหลายพักตร์หลายกร รวมทั้งวิธีการบูชาอัคินิ (homāvidhi) และวิธีสร้างมณฑล ฉบับปริวรรตเป็นภาษาจีนมีทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่ T1007, T1006, และT1005

ฉบับ T1007, *Sutra of the Mūrti? Maṇḍala and its Incantations* 牟梨曼陀羅呪經 (เรียกย่อๆ มุรฺติ-สูตร *Mūrti-sūtra* 牟梨經) แปลโดยอโหมวฺชะระ;

ฉบับ T1006, *Most Secret, Well-Established Dhāraṇī of the Vast Gem-Encrusted Tower* 廣大寶樓閣善住祕密陀羅尼經 (เรียกย่อๆ สุปรตฺยฐิต-คฺหุยปรมรหสฺยกลปราช-ธารณิ 善住祕密經) แปลโดยโพธิรุจิ สอดคล้องกับปริเฉทที่สองคือมูลมนฺตระ, *Fundamental Mantra* , 根本呪品, ในผูกที่หนึ่งของฉบับอโหมวฺชะระ II 菩提流志;

ฉบับ T1005 *Most Secret, Well-Established Dhāraṇī of the Vast, Widely Renowned, Gem-Encrusted Tower* 大寶廣博樓閣善住祕密陀羅尼經 (เรียกย่อๆ ว่า มหามณิวิ/ลูวิมาน-สูตร 寶樓閣經)

5.8.12 อนนฺตมุข-ธารณิ *Anantamukha-dhāraṇī* (หรือ อนนฺตมุขนิรุหาร-ธารณิ *Ananta mukhanirhāra-dhāraṇī*, อนนฺตมุขสาธก-นาม-ธารณิ *Anantamukhasādhaka-nāma-dhāraṇī*, *Dhāraṇī of the [Birth of the] Infinite Portal* , T1009, กล่าวกันว่าเป็นวณะของพระพุทธเจ้าที่ไวศาฬิสามเดือนก่อนมหาปรินิรวาณ ผู้ใดท่องธารณินี้จะชนะอุปสรรคทั้งปวงและได้รับการจดจำจากพระพุทธเจ้า ผู้ใดจำความหมายได้อย่างรวดเร็วผู้นั้นจะบังเกิดโพธิ ภาคการปฏิบัติใช้สิ่งที่ไม่ใช่สัญญา *anupalambha* 無所得 เพื่อให้ธารณินี้มีพลังอำนาจผู้ปฏิบัติต้องออกบวชตั้งมั่นอยู่ในศีลและต้องเข้าใจความหมายอักษรพิชะแปดคำ (*akṣarabīja* 種子: pa, la, ba, ja, ka, dha, śa, kṣa) ได้แก่ ปะ, ละ, พะ, ชะ, กะ, ฐะ, สะ, กษะ การปฏิบัติตามคัมภีร์นี้ทำให้มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของนิกายรหัสยาน ฉบับที่ปริวรรตเป็นจีนมีทั้งหมดแปดสำนวน ฉบับของอโหมวฺชะระเป็นฉบับที่นิกายชินกอนใช้เรียงลำดับตามประวัติศาสตร์มีดังนี้

T1011 *Sublime Sustainer Sutra of the Immeasurable Portal* 無量門微密持經, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยจื่อเชียน เป็นฉบับไม่สามัญทั่วไป ฉบับนี้แปลแบบการรับเอาคำของภาษาหนึ่งมาใช้ในอีกภาษาหนึ่งโดยวิธีถอดอักษร เช่นแปลทับศัพท์แปดอักษรพิชะ ไม่ใช่เพียงเป็นการถ่ายเสียงอย่างเดียว

T1012 *Sustainer of the Birth of the Immeasurable Portal* 出生無量門持經, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยพุทธภักท ดันศตวรรษที่ห้า

T1013 *Anantamukhanirhāra-dhāraṇī* 阿難陀目怛尼呵離陀經 ความยาว 1 ผูก แปลโดยคุณภักท

T1014 *Dhāraṇī of the Immeasurable Portal which Obliterates Demons* 無量門破魔陀羅尼經 มีความยาว 1 ผูก แปลโดยกงเต๋อจื่อและเสวียนซัง

T1015 *Anantamukhanirhāra-dhāraṇī* 阿難陀目怛尼呵離陀鄰尼經 มีความยาว 1 ผูก แปลโดยพุทธสานตะ

T1016 *Dhāraṇī for [the benefit of] Śāriputra* 舍利弗陀羅尼經 มีความยาว 1 ผูก แปลโดยสังฆารมณ

T1017 *Sutra of the Consistent Birth of Bodhisattvas* 一向出生菩薩經 มีความยาว 1 ผูกแปลโดยชฎานคูปต์

T1018 *Dhāraṇī of the Birth of the Infinite Portal* 出生無邊門陀羅尼經 มีความยาว 1 ผูกแปลโดยจื่อเหียน

T1009 *Dhāraṇī of the Birth of the Infinite Portal* 出生無邊門陀羅尼經, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยอโมหวัระ ฉบับนี้ใช้เป็นพื้นฐานสำหรับคู่มือที่ประพันธ์โดยอโมหวัระ, the *Ritual Procedures for the Birth of the Infinite*, (T1010) แหล่งข้อมูลของจีน, โกตาน, สันสกฤต, และทิเบตใช้ฉบับ อนนตมุขนิรหาคารณีฎีกา *Anantamukhanirhāradhāraṇīṭkā* ของชฎานครรภ์ [To.2696, P.3520]

5.8.13 มหากษรวิทย์มนตร์ *Ṣaḍakṣaravidyāmantra* (ธารณิมนตร์อัญเชิญอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์จัดภัยทำลายพิบัติ), T1043, แปลโดยนันทิแปลในราชวงศ์จิ้นตะวันออก เป็นพระสูตรฉบับแปลอีกสำนวนหนึ่งของ มหากษร-วิทยา *Ṣaḍakṣara-vidyā* เป็นพระสูตรเกี่ยวกับการอ้อนวอนขออำนาจของอวโลกิเตศวรเพื่อเปิดเป่าความยากลำบากหรือความทุกข์ ฉบับปริวรรตเป็นภาษาจีนมีหลายสำนวน เช่น T1043, T1044, T1045, และ T1047 เรียกชื่อพระสูตรย่อยว่า *จัดภัยทำลายพิบัติสูตร* 消伏毒害經, *อัญเชิญอวโลกิเตศวรสูตร* 請觀世音經, *อวโลกิเตศวรสูตร* 觀世音經 อรรถาธิบายภาษาจีนประพันธ์โดยจื่ออี้ มีชื่อว่า *ปกรณ์สูตรอัญเชิญอวโลกิเตศวร* 請觀音經疏 (T1800) และระดับฎีกาประพันธ์โดยจื่อหยวน มีชื่อว่า *อนุปกรณ์นัยสูตรอัญเชิญอวโลกิเตศวร* 請觀音經疏闡義鈔 T1801

สำนวนปริวรรตเป็นจีนทั้งหมดมีสี่สำนวนดังนี้

1. (T1044) *Six-Syllable Spell Sūtra* ลีวจื่อโจ้วหวังจิง 六字呪王經 มีความยาว 1 ผูก ไม่ทราบนามผู้แปล เสร็จสมบูรณ์ ในปีค.ศ. 317 – ค.ศ. 420

2. (T1045) *Six-Syllable Incantation Sūtra* ลีวจื่อเสินโจ้วหวังจิง 六字神呪王經, มีความยาว 1 ผูก ไม่ทราบนามผู้แปล เสร็จสมบูรณ์ ในปีค.ศ. 502 – ค.ศ. 557

3. (T1043) *ธารณิมนตร์อัญเชิญอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์จัดภัยทำลายพิบัติ* 請觀世音菩薩消伏毒害陀羅尼呪經, เรียกย่อยว่า *จัดภัยทำลายพิบัติสูตร* 消伏毒害經, *อัญเชิญอวโลกิเตศวรสูตร* 請觀世音經, *อวโลกิเตศวรสูตร* 觀世音經; มีความยาวหนึ่งผูก แปลโดยนันทิ ปกรณ์พิเศษที่ประพันธ์ขึ้นในจีนของจื่ออี้ ชื่อว่า *ปกรณ์สูตรอัญเชิญอวโลกิเตศวร* *Commentary on the Sound-Contemplator Petitioning Sūtra* 請觀音經疏 (T1800); อรรถาธิบายระดับฎีกาของจื่อเหียนคือ

อนุปกรณ์ัยสูตรอัญเชิญอวโลกิเตศวร *Selected Clarifications of the Commentary on the Sound-Contemplator Petitioning Sūtra* 請觀音經疏闡義鈔 (T1801)

4. (T1047), *Dhāraṇī of the Great Six-Syllable King of Mantras* 聖六字大明王陀羅尼經 มีความยาว 1 ผูกแปลโดยทานปาล

5.8.14 นิลกณฐ-ธารณี *Nilakaṇṭha-dhāraṇī*, T1057, *Dhāraṇī of the Bodhisattva*

With a Thousand Hands and Eyes Who Regards the World's Sounds with Great Compassion, เป็นธารณีที่พรรณนาอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์โดยเฉพาะ จำนวนปริวรรตเป็นจีนมีทั้งหมดเจ็ดฉบับที่ยังคงอยู่ ได้แก่ T1057, T1058, T1060, T1062a, T1062b, T1063, และ T1064

1. (T1057), *Dhāraṇī Incantation of the Thousand-Eyed, Thousand-Armed One Who Regards the World's Sounds* 千眼千臂觀世音菩薩陀羅尼神呪經, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยจื่อทง

2. (T1058), *Dhāraṇī Incantation of the Bodhisattva With a Thousand Hands and Eyes Who Regards the World's Sounds* 千手千眼觀世音菩薩姥陀羅尼身經, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยโพธิธิริจิ

3. (T1060), *Dhāraṇī of the Bodhisattva With a Thousand Hands and Eyes Who Regards the World's Sounds and Feels Vast, Complete, Unimpeded Great Compassion* 千手千眼觀世音菩薩廣大圓滿無礙大悲心陀羅尼經, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยภควัทธรรม คัมภีร์ระดับอรรถกถาของญี่ปุ่น คือ : Shōjin's (定深) *Explanation of the Twenty-Eight Chiefs of the Thousand Hands Sūtra* 千手經 二十八部衆釋 ฉบับแปลภาษาอังกฤษของจำนวนนี้มีอรรถกถารวมด้วย

4. (T1062a), *Spell of the Bodhisattva with a Thousand Hands and Eyes Who Regards the World's Sounds* 千手千眼觀世音菩薩大身呪本, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยวัชรโพธิ ค.ศ.731

5. (T1062b) *Saint honored in the Worlds, the Bodhisattva of Spontaneous Vision With a Thousand Eyes, Arms, Heads, Feet, Tongues and Arms* 世尊聖者千眼千首千足千舌千臂觀自在菩薩懺廣大圓滿無礙大悲心陀羅尼, มีความยาว 1 ผูก ไม่ทราบนามผู้แปล

6. (T1063) *Great Compassion Incantation* 番大悲神呪, มีความยาว 1 ผูก ไม่ทราบนามผู้แปล

7. (T1064) *Dhāraṇī of the Bodhisattva With a Thousand Hands and Eyes Who Regards the World's Sounds with Great Compassion* 千手千眼觀世音菩薩大悲心陀羅尼, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยอโมฆวัชร เป็นธารณีเพื่ออวโลกิเตศวร ซึ่งยังคงใช้ในกลุ่มของคฤหัสถ์และพระฝ่ายมหายานของพุทธศาสนาในประเทศจีน

5.8.14 วสุทธา-ธารณี *Vasudhārā-dhāraṇī*, T1162, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยเสวียนจิ่ง ในราชวงศ์ถังปีค.ศ. 654 *วสุทธา-ธารณี*เป็นมนตร์สาธยายที่อุทิศให้แก่วสุทธาโพธิสัตว์ ผู้ประทาน ความมีอายุยืน และความปลอดภัย มีฉบับแปลเป็นภาษาจีนทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่ T1162, T1163, และ T1164

5.8.15 เทวินชฺชือลีผุชาจีญฺเขียนลั่วซัวจีโขงลือรื้อลั่นแอ้อู่ย่ำจิง *Sutra on Mañjuśrī Bodhisattva and the Sage's Teaching on Auspicious and Inauspicious Times, Good and Evil Constellations and Luminaries*, T1299, เรียกย่อๆ ว่า *สูตรดาวนักษัตรและดาวฤกษ์* *Sutra on Constellations and Luminaries* 宿曜經, มีความยาว 2 ผูก ในผูกแรกมีเจ็ดปริเฉท แต่ผูกหลังไม่บอก จำนวนปริเฉท เป็นคู่มือทางดาราศาสตร์ที่แปลโดยโมฆวัชรในปีค.ศ. 759 แก้ไขปรับปรุงด้วยการ ทำหมายเหตุประกอบโดยศิษย์ชื่อหยังจิงเฟิงในปีค.ศ. 764 ภายใต้การกำกับดูแลของอาจารย์ประ กอบด้วยรายละเอียดของจักรวาลวิทยา จักรราศี และดาราศาสตร์แบบหาฤกษ์ยามมงคล คัมภีร์นี้เป็น พื้นฐานของดาราศาสตร์แบบดั้งเดิมที่เรียกว่า ชุกโย ซึ่งยังคงมีการปฏิบัติในประเทศญี่ปุ่นทุกวันนี้ และได้รับความนิยมระดับหนึ่ง คัมภีร์นี้ได้ถูกก่อกำให้เป็นส่วนหนึ่งของนิยามันตระหรือนิยามลับใน เอเชียตะวันออกโดยเฉพาะนิยามชินกอนของท่านกงไห่หรือคุโคุซึ่งนำคัมภีร์นี้ไปยังประเทศญี่ปุ่น

ในปริเฉทแรก อธิบายถึงการกำหนดของจักรวาล เช่นเดียวกับดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และ ดาวเคราะห์อื่นๆ, ยี่สิบเจ็ดนักษัตร, และสัญลักษณ์ของสิบสองราศี สัญลักษณ์ของสิบสองราศีได้ เรียงตามลำดับดังนี้ สิงห์, ผู้หญิง, ดาซัง, แมงป่อง, ธนู, หม้อน้ำ, ปลา, แกะ, วัว, คนคู่, ปู (Leo 獅子, Virgo 女, Libra 秤, Scorpio 蝎, Sagittarius 弓, Capricorn 磨羯, Aquarius 瓶, Pisces 魚, Aries 羊, Taurus 牛, Gemini 夫妻, Cancer 蟹) เส้นผ่าศูนย์กลางของดาว ฤกษ์ (อาทิตย์ จันทร์ และดาวฤกษ์ที่มีแสงสว่างอีกห้าดวง) ได้นำมาอธิบายดังต่อไปนี้ ดาวอาทิตย์ 51 โยชน์, ดาวจันทร์ 50 โยชน์, ดาวศุกร์ 10 โยชน์, ดาวพฤหัสบดี 9 โยชน์, ดาวพุธ 8 โยชน์, ดาวอังคาร 7 โยชน์, ดาวเสาร์ 6 โยชน์, กลุ่มดาวเล็กๆ 1 โกรศ

ปริเฉทที่สอง อธิบายดาวต่างๆ ที่อยู่ในยี่สิบแปดนักษัตร รูปร่าง เทพประจำดาว หน้าที่ ได้แก่ การหาฤกษ์ยามมงคล และอธิบายคุณภาพหรือคุณสมบัติของแต่ละบุคคลที่เกิดภายใต้นักษัตร แห่งตนด้วย

ปริเฉทที่สาม อธิบายและชี้แนะศักยภาพของมิตรภาพ และกิจกรรมที่ควรทำในแต่ละวัน อาศัยนักษัตรที่สัมพันธ์กับการเกิดของแต่ละคน

ปริเฉทที่สี่ อธิบายกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นคุณและเป็นโทษในหนึ่งสัปดาห์ ยิ่งไปกว่านั้นยัง ชี้แนะว่าผู้ที่มีวันเกิดตรงกับวันพิเศษควรปฏิบัติอย่างไรรวมทั้งทำนายประโยชน์ที่ควรเก็บเกี่ยวในวัน ใดของสัปดาห์ นอกจากนั้นยังได้มีบันทึกโอกาสที่เกิดภัยพิบัติ เช่นการเกิดคราส แผ่นดินไหว ในวัน ใดของสัปดาห์

ปริเฉทที่ห้า ให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีทำนายแบบลับของแต่ละบุคคลที่เกิดในเจ็ดวันของสัปดาห

ปริเฉทที่หก อธิบายการแบ่งเดือนข้างขึ้นและข้างแรม ในแต่ละสิบห้าวัน รวมทั้งยามมงคล และอัปมงคล ในแต่ละวัน

ปริเฉทที่เจ็ด ระบุชื่อวันพิเศษและกิจกรรมที่ควรทำในแต่ละวัน รวมทั้งชื่อของเทพต่างๆ เช่น พรหม, วสุ, ศิวะ เป็นต้น ที่เสด็จลงมายังโลกมนุษย์

5.8.16 มาตงกี-สูตร *Mātaṅgī-sūtra* หรือ *สารทูลกรณาวทาน* *Śārdūlakarṇāvadāna* เป็นคัมภีร์เวทมนตร์ดั้งเดิมในยุคต้นๆ เกี่ยวกับวิทยาอาคมของพระพุทธเจ้าซึ่งพระองค์ทรงช่วยพระอานนท์จากการร้ายมนตร์ของจันฑาล น่าจะเป็นคัมภีร์พุทธศาสนาแรกเริ่มที่เกี่ยวข้องเวทมนตร์ รวมทั้งคาถาไตรนิมิต (Gāyatri mantra) ของฤคเวท มีสำนวนแปลจีนทั้งหมดสี่ฉบับ ได้แก่ T1300, T1301, T551, และ T552

T1300 *มาตงกี-สูตร* *Mātaṅgī-sūtra* 摩登伽經 มีความยาว 2 ผูก แปลโดยจู่วีเหยียน และจื่อเชียนในราชวงศ์อู่ เมื่อค.ศ. 230

T1301 *มาตงกี-สูตร* (*สารทูล-กรณ*) 舍頭諫太子二十八宿經 *Admonition of the Prince and Twenty-eight Lunar Lodgings* มีความยาว 1 ผูก แปลโดยธรรมรักษ์ ในราชวงศ์จิ้นตะวันตก, *สารทูล-กรณ* *Śārdūla-karṇa* (หูเสือ) เป็นชื่อเดิมของพระอานนท์

และอีกสองฉบับซึ่งมีความยาวสั้นกว่ามากได้แก่

T551 *พุทธวณะ มาตงกี-สูตร* 摩鄧女經 *Sutra of the Mātaṅgī Girl* แปลโดยอันชื้อเกา ระหว่างปีค.ศ. 148 – ค.ศ. 170

T552 *พุทธวณะ สารทูลกรณาวทาน* *Śārdūlakarṇāvadāna* (*Mātaṅgī-sūtra* *มาตงกี-สูตร*) 摩登女解形中六事經 *Sutra of the Mātaṅgī Girl who Reveals the Six Matters* ไม่ทราบนามผู้แปล เมื่อค.ศ. 317 – ค.ศ. 420

5.8.17 เปยโต่วชีซึ่งเนียนซ่งอู่ย (คู่มือพิธีสวดเจ็ดดาวเหนือ), T1305, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยวัชรปรัชญาในราชวงศ์ถัง ดาวทั้งเจ็ดของกลุ่มดาวหมีใหญ่ ภาษาสันสกฤต คือ *sapta-rṣi-tārā* สप्त-รishi-ตารา ดาวที่มีแสงสว่างสุกใสที่สุดทั้งเจ็ดดวงนี้อยู่ส่วนหลังและหางของกลุ่มดาวหมีใหญ่ซึ่งรู้จักในรูปของกลุ่มดาวรูปกระบวย ซึ่งรวมอยู่ในกลุ่มดาวหมีใหญ่ การบูชาดาวทั้งเจ็ดมีในเอเชียตะวันออกซึ่งถือว่าเป็นการบูชาโพธิสัตว์แห่งดาวจัวเหนือ สูตรสนโพธิสตุว (Sudarśana) 妙見菩薩 ซึ่งเชื่อว่าเป็นโพธิสัตว์ที่ปกป้องคุ้มครองประเทศของตน ขจัดโรคภัย และสืบชะตาให้ยืนยาว

5.8.18 ชีเยารังไจเจวีย (เจ็ดดาวเคราะห์ขับไล่ภัยพิบัติ) 七曜攘災決 *Expelling the Seven Planets' Fated Calamities*, T1308, มีความยาว 1 ผูก, รวบรวมโดยโกณฺธในราชวงศ์ถัง เจ็ดดาวเคราะห์ในภาษาสันสกฤตคือ สप्त กรหะ (*sapta grahāḥ*) เป็นความสุกสว่างไสวของดาวเคราะห์ทั้งเจ็ดรวมเป็นหนึ่ง ได้แก่ ดาวอาทิตย์ ดาวจันทร์ และดาวเคราะห์อีก ห้าดวงคือ ดาวอังคาร ดาวพุธ ดาวพฤหัสบดี ดาวศุกร์ และดาวเสาร์ ซึ่งโยงเข้ากับธาตุไฟ น้ำ ไม้ โลหะ ดิน สสารเหล่านี้ให้ความสว่างแก่ท้องฟ้า ซึ่งมีพลังควบคุมโชคชะตาดีร้ายแก่มนุษย์

5.9 หมวดวินัย (เล่มที่ 22-24)

5.9.1 มหาสาณฺฆิก-วินย *Mahāsāṃghika-vinaya*, หม้วนเฮอเซ็งฉีลวี 摩訶僧祇律, คัมภีร์พระวินัยในพระมหาปิฎกไทโชหมายเลข T1425 มีความยาว 40 ผูก แปลโดยพุทธภักตร์และฝ่าเลี่ยนในราชวงศ์จิ้นตะวันออก มหาสาณฺฆิก-วินย เป็นวินัยฉบับของนิกายมหาสาณฺฆิกะ (ต้าจั้งปู้ 大衆部) ถือเป็นหนึ่งในสี่คัมภีร์พระวินัยที่ถูกถ่ายทอดไปยังเอเชียตะวันออก ซึ่งคัมภีร์พระวินัยอีกสามฉบับ ได้แก่ ทศภาณวาร-วินย (เป็นวินัยฉบับของนิกายสรวาสตีวาท), สือซ่งลวี 十誦律, (T1435);

ธรมฺคูปตก-วินย หรือ จาตุรวรรคีย-วินย, ซือเฟินลวี 四分律 (T1428);

ปญจวรคิก-วินย หรือ มหีสาสก-วินย, อู่เฟินลวี 五分律 (T1421)

มหาสาณฺฆิก-วินย เนื้อหาประกอบด้วย

(1) การอธิบายรายละเอียดข้อห้ามแก่พระภิกษุและภิกษุณี, รวมทั้งการล่วงละเมิด (โทษที่เกิดจากการล่วงละเมิด), ปุราติโมกฺษ (ปาฏิโมกข์), *prātimokṣa*, พัวหลัวถีมู่ชา 波羅提木叉

(2) กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน พิธีกรรม, ระเบียบการประพฤติปฏิบัติ, ซึ่งแบ่งเป็นสองส่วนคือการห้ามกระทำความผิดและการทำความดี (止惡, 作善)

ในคัมภีร์อธิบายดังนี้

1. การทำผิดประเภทปาราชิก (*pārājika*) สี่ข้อ, 四波羅夷法
2. การล่วงละเมิดทางสงฆ์เรียกสงฆาวเสษ (*saṃghāvaśeṣa*) สิบสามข้อ, 十三僧殘戒
3. อนียต (*anīyata* 二不定法) เรียกไน(ะ)สรุคิก-ปฺรายศุจิตติก (*naiḥsargika-prāyaścittika*)¹⁸ สามสิบสามข้อ, 三十尼薩耆波逸提法
4. การล่วงละเมิดที่ต้องทัณฑ์เรียก ทณฺฑา (*daṇḍa*) เก้าสิบสองข้อ, 單墮九十二事法
5. ความผิดที่น่าเตือนเกี่ยวกับโภชนา ปุราติเทศนียหรือปุราติเทศนิก (*prātidēśanika*) สี่ข้อ, 四提舍尼法
6. สิ่งที่ต้องศึกษาอันควรปฏิบัติ เรียกไซกุษา (*śaikṣā*) หกสิบหกข้อ, 六十六衆學法

¹⁸ จำต้องสละ

7. ระเบียบข้อโต้แย้งในหมู่สงฆ์ เรียก อธิกรณ-สมถ (*adhikaraṇa-samatha*) เจ็ดข้อ 七滅諍
法

สำหรับภิกษุณีมีดังนี้

1. ปาราชิกแปดข้อ, 八波羅夷法
2. สงฆวาเสหสิบเก้าข้อ, 十九僧殘法
3. อนียตสามสิบข้อสำหรับภิกษุณี 比丘尼尼薩耆
4. ปายตุติก (*pāyattika*) หนึ่งร้อยสี่สิบเอ็ดข้อ, 百四十一波夜提法
5. ขอนาคติเยนเกี่ยวกับโกชนา ปราติเทศนิก (*prātidēśanika*) แปดข้อ, 八提舍尼法
6. สิ่งที่ต้องศึกษาอันควรปฏิบัติ เรียก ไสกุษา (*śaikṣā*) หกสิบสี่ข้อ, 六十四衆學法
7. ระเบียบข้อโต้แย้งในหมู่สงฆ์ เรียก อธิกรณ-สมถ (*adhikaraṇa-samatha*) เจ็ดข้อ 七滅諍

法

เมื่อเทียบกับงานประพันธ์พระวินัยของนิกายอื่นๆแล้ว ฉบับมหาสาธุก-วินัยจะอธิบายปาราชิกสี่โดยละเอียด โดยทั่วไปจะอธิบายความแตกต่างของเนื้อหาและบทบัญญัติ เมื่อเปรียบเทียบกับพระวินัยของนิกายอื่น เช่น *ธรรมคูปต-วินัย* และ *มหีสาสก-วินัย* เนื้อหาพระวินัยฉบับมหาสาธุกนี้ยังประกอบด้วยเรื่องราวชาดกมากมาย พระวินัยมหาสาธุก-วินัยและมหีสาสก-วินัยเท่านั้นที่ถือว่าแปลงอย่างสมบูรณ์และถูกต้อง

5.9.2 ธรรมคูปต-วินัย (*Dharmaguptaka-vinaya*), หรือจาทูรวรรค-วินัย (*Cāturvargīya-vinaya*), ชื่อเฟินลวี่ 四分律, *Four Part Vinaya* หรือ *Vinaya of the Four Categories* เป็นพระวินัยในพระมหาปิฎกไทโชหมายเลข T1428 มีความยาว 60 ผูก แปลโดยพุทธยัสต์ (เมื่อค.ศ. 408 – ค.ศ. 413) และจูฟัวเนี่ยน (เมื่อค.ศ. 412 – ค.ศ. 413) ในราชวงศ์ไห่ฉิน เป็นคัมภีร์ที่ทรงอิทธิพลถ่ายทอดมาจากนิกายธรรมคูปต (ฝ่าจั้งบู๊ 法藏部) เป็นหนึ่งในสี่คัมภีร์พระวินัยที่ถ่ายทอดมายังเอเชียตะวันออก คัมภีร์นี้ค้นหาต้นบัญญัติและเหตุที่นำไปสู่ปาฏิโมกข์ ซึ่งการล่วงละเมิดบทบัญญัติวินัยของภิกษุและภิกษุณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแยกแยะเหตุผลการลงโทษที่แตก ต่างกันทั้งชนิดครุและลหุ รวมทั้งการอธิบายรายละเอียดอันประกอบด้วยสองส่วน ซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎระเบียบของกิจกรรมกิจวัตร, พิธีกรรมต่างๆ, ระเบียบการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งแบ่งตามหลักการมิให้กระทำชั่วให้ทำความดี การอธิบายรายละเอียดทั้งหมดแบ่งออกเป็น 4 ชั้นชก ตามชื่อคัมภีร์

1. พระวินัยสำหรับภิกษุมีดังนี้

1. ปาราชิก (*pārājika*) สี่ข้อ, 四波羅夷法
2. สงฆวาเสห (*saṃghāvaśeṣa*) สิบสามข้อ, 十三僧殘
3. อนียต (*aniyata*) สองข้อ, 二不定法
4. ไนสรุติก-ปายตุติก (*naiḥsargika-pāyattika*) สามสิบข้อ, 三十捨墮法

5. ปุรยาศุติตติก (prāyaścittika) เก้าสิบข้อ, 九十單墮法
  6. ขอนาคิเตียนเกี่ยวกับโกชนา ปุราติเทศนิก (prātidēśanika) สี่ข้อ, 四提舍尼法
  7. ไสกุษา (śaikṣā) ร้อยข้อ, 百衆學法
  8. อธิกรณ-สมถ (adhikaraṇa-samatha) เจ็ดข้อ, 七滅諍法
2. พระวินัยสำหรับภิกษุณีนีมีดังนี้
1. ปาราชิก (pārājika) แปดข้อ (尼律) 八波羅夷法
  2. สงฆวาเศษ (saṃghāvaśeṣa) สิบเจ็ดข้อ (尼律) 十七僧殘法
  3. ไนสรัคิก-ปายตติก (naihsargika-pāyattika), สามสิบข้อ (尼律) 三十捨墮法
  4. ปุรยาศุติตติก (prāyaścittika) หนึ่งร้อยเจ็ดสิบแปดข้อ (尼律) 百七十八單墮法
  5. ปุราติเทศนิก เกี่ยวกับโกชนาแปดข้อ (尼律) 八提舍尼法
  6. ไสกุษา (śaikṣā) ร้อยข้อ, 百衆學法 (尼律)
  7. อธิกรณ-สมถ (adhikaraṇa-samatha) 七滅諍法 (尼律)

ต่อจากนี้คัมภีร์ได้แบ่งเป็นบทอธิบายที่เรียกว่าสกนุทธ 健度 บทเหล่านี้เกี่ยวข้องกับหัวข้อซึ่งขยายออกไปจนถึงบทที่ยังคงเหลืออยู่ในคัมภีร์ มีดังต่อไปนี้ การรับศีล 受戒, การบอกศีล 說戒, และการจำพรรษา 安居

3. ส่วนที่สามยังคงต่อเนื่องจากการอธิบายเหล่านี้ รวมทั้งคำสอนเกี่ยวกับการหมกมุ่นในตน 自恣, กฎระเบียบการใช้หนังสัตว์ 皮革, เครื่องนุ่งห่ม 衣, ยารักษาโรค 藥, ผ้ากาสาวพัตร์ระหว่างจำพรรษา 迦締那衣, การแก่งแย่งระหว่างบุคคล 拘睺彌, คำตักเตือนความประพฤติที่ไม่ใช่กิจ 瞻波, การลงโทษพระภิกษุที่ทะเลาะกัน 呵責, วิธีกัณฑ์แห่งลหุกาบัติ วิธลงโทษพระภิกษุที่ปกปิดความผิดของตน 覆藏, อาบัติที่ไม่ลงอุโบสถ 遮, การทำให้สงฆ์แตกแยกกัน 破僧, ระวังอธิกรณ์การโต้เถียง 滅諍, การรับศีลภิกษุณี 比丘尼, พิธีกรรมต่างๆ 法
4. ที่อยู่อาศัย, การเดินทาง, เครื่องนอน เป็นต้น (房舍) และปณณณะ (เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ), หลักการต่างๆของศีลสิกขาบท (集法) (ประวัติพัฒนาการของศีลและอื่นๆ), ข้อปฏิบัติในโอกาสต่างๆ 調部, นิยามศัพท์เฉพาะ 毘尼增一, แม้ว่าจำนวนสิกขาบทนี้กล่าวทั่วไปสำหรับพระภิกษุในพุทธศาสนา แต่จริงๆแล้วก็มีเฉพาะคัมภีร์พระวินัยนี้เท่านั้นที่บัญญัติให้มี 250 ข้อ สำหรับพระภิกษุ และ 348 ข้อสำหรับภิกษุณี คัมภีร์ที่เกี่ยวข้องมี T1429-T1434 มีอรรถาธิบายที่สำคัญและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาการพระวินัยของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แก่ T1804 ชื่อเฟินลวีชันฝินปูเชวี่ ลิงชื่อเขา 四分律刪繁補闕行事鈔 ซึ่งมีบทต่างๆ เชื่อมต่อกันถึงสามสิบบท เรียกย่อๆ ว่า ชื่อเฟินลวี ลิงชื่อเขา 四分律行事鈔 หรือ ลิงชื่อเขา 行事鈔; และ T1805 ชื่อเฟินลวีลิ่งชื่อเขาจื่อ ลือจี 四分律行事鈔資持記

5.9.3 ทศ-ภาณวาร-วินย *Daśa-bhāṇavāra-vinaya* หรือ **ทศายุย-วินย** *Daśādhyāya-vinaya*, **สิ่อซ่งลวี่** 十誦律, *Ten Recitations Vinaya* , T1435; เป็นคัมภีร์พระวินัยของนิกายสรราวาสติวาท จึงเรียกว่า **สรราวาสติวาท-วินย** *Sarvāstivāda-vinaya* มีความยาว 61 ผูก แปลโดยปุนยตระและกุมารชิพในยุคโห้วจิน เช่นเดียวกับคัมภีร์พระวินัยฉบับอื่นๆ ที่รวบรวมขึ้นมา จะให้รายละเอียดคำอธิบายเกี่ยวกับกฎและระเบียบที่ควบคุมความประพฤติของภิกษุและภิกษุณี รวมทั้งการวางระบบการอุปสมบท การสร้างวัดอาราม การลงโทษ และการปรับอาบัติเป็นต้น คัมภีร์นี้มี 10 หมวดใหญ่ๆ ซึ่งเรียกว่า “ซ่ง” หมายถึง “สวด” ¹⁹ แต่ทว่าคำนี้ในโครงสร้างมีเพียง 8 ภาคเท่านั้น คัมภีร์นี้แม้มีโครงสร้างและรูปแบบคล้ายคลึงกับพระวินยบาลีเช่นของนิกายธรรมยุตต์และนิกายมหีสากล แต่เมื่อหากกลับแสดงให้เห็นชัดเจนว่าได้รับอิทธิพลของสรราวาสติวาทและปรัชญามหาสาณิกะ คัมภีร์ที่เกี่ยวข้องได้แก่

T1436 **ทศ-ภาณวาร-ภิกษุ-ปฺราติโมกฺษส** 十誦比丘波羅提木叉戒本,

T1437 **ทศ-ภาณวาร-ภิกษุณี-ปฺราติโมกฺษส** 十誦比丘尼波羅提木叉戒本,

T1438 **ต้าซาหมินไปอิจยหมัวฝ่า** (วิธีอยู่กรรมหนึ่งร้อยหนึ่งประการของภิกษุ) 大沙門百一羯磨法,

T1439 **ทศายุย-วินย** 十誦羯磨比丘要用

5.9.4 ปญจวรุคิก-วินย (*Pañcavargika-vinaya*) หรือ **มหีสากล-วินย** (*Mahīśāsaka-vinaya*) โดยพุทธชีวะและเต้าเซิง, T1421, มีความยาว 30 ผูก **ปญจวรุคิก-วินย** นี้แนะนำโดยฝาส์เลี่ยนเมื่อปีค.ศ.413 ในยุคจีนตะวันออก โดยมีพุทธชีวะและเต้าเซิงในราชวงศ์หลิวซ่งเป็นผู้แปลในช่วงระหว่างปีค.ศ. 423 – ค.ศ. 434 เป็นคัมภีร์พระวินัยของนิกายมหีสากล(หมี่ซาไซปั 彌沙塞部)ในอินเดีย เป็นคัมภีร์ที่กล่าวโดยกว้างๆเกี่ยวกับปฺราติโมกฺษส ข้อห้ามสำหรับภิกษุและภิกษุณีและเหตุผลข้อห้ามเหล่านั้น รวมทั้งอธิบายอาบัติที่เป็นครุกาบัติและลหุกาบัติ คัมภีร์แบ่งออกเป็น 5 หมวด สิกขาบทสำหรับภิกษุมิ 251 ข้อ ภิกษุณีมิ 370 ข้อ คัมภีร์ที่เกี่ยวข้องได้แก่

T1422 **มหีสากลวินย 5 ภาค** 彌沙塞五戒本 มีความยาว 1 ผูก แปลโดยพุทธชีวะในราชวงศ์หลิวซ่ง เมื่อค.ศ. 423 – ค.ศ. 424 เน้นการสวดที่โปษร

T1422 **มหีสากล-วินย-ปฺราติโมกฺษ-สฺตฺร** (*Mahīśāsaka-vinaya-prātimokṣa-sūtra*) มีความยาว 1 ผูก แปลโดยพุทธชีวะในราชวงศ์หลิวซ่ง

T1423 **มหีสากล-ภิกษุณี-วินย** 五分比丘尼戒本 มีความยาว 1 ผูก รวบรวมโดยหมิงหฺยู่ในราชวงศ์เหลียง

T1424 **หมี่ซาไซเจียหมัวเปิ่น** (กรรมตา-มหีสากล) 彌沙塞羯磨本

¹⁹ ในเถรวาท “ภาณวาร” หมายถึง “วาระการสวด”

5.9.5 มूल-สรวาสติวาท-วินย-วิภังค (Mūla-sarvāstivāda-vinaya-vibhaṅga) หรือ วินย-ภังค (Vinaya-bhaṅga), เกินเป็นชวอิชัยโฮยวู้ฝี่ในเหย์ 根本说一切有部毗奈耶, T1442, **มूल-สรวาสติวาท-วินย-วิภังค** มีความยาว 50 ผูก แปลสมบูรณ์เมื่อค.ศ. 703 โดยอิงในราชวงศ์ถัง รู้จักในชื่อย่อว่า **วินย (ผีน่าเหย์ 毘奈耶)** เป็นคัมภีร์พระวินัยของนิกายมุลสรวาสติวาท มีลักษณะของภิกขุจำนวน 249 ข้อ ตามที่อิงได้กล่าวไว้ แม้ว่าคัมภีร์นี้จะคล้ายคลึงกับพระวินัยของสรวาสติวาท, *Ten Recitations Vinaya* 十誦律 T1435, แต่ไม่ถือว่าเป็นพระวินัยเดียวกันเพราะว่ายังมีความแตกต่างกัน คัมภีร์พระวินัยที่เกี่ยวข้องในพระมหาปิฎกธรรมทั้ง T1443-T1446 และ T1448-T1459

5.9.6 มหายาน-พหุหม-ชาล-สูตร Mahāyāna-brahma-jāla-sūtra, พันหว้งจิง 梵網經, Sutra of Brahmā's Net หมายเลขในพระมหาปิฎกไทโซคือ T1484, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยกุมารชีพในยุคหยาวลินในปีค.ศ. 406 แต่นักวิชาการส่วนมากมักถือว่าเป็นงานประพันธ์เทียมเพราะงานแปลในปริเฉทที่สิบนั้นมีความยาวมากกว่าในฉบับสันสกฤต (120 ผูก) **มหายาน-พหุหม-ชาล-สูตร** ต่างจากพหุหมชาลสูตรของบาลีที่หมณิกายซึ่งในพากย์จีนของฉบับบาลีคือ **พันหว้งลั่วสือเอ้อร์เจีย นจิง 梵網六十二見經**, ปริเฉทที่สิบของ**มหายาน-พหุหม-ชาล-สูตร**มีชื่อเรียกว่า**โพธิสตุตฺวา-ศีล-สูตร Bodhisattva-śīla-sūtra, ผู้ช่าเจียจิง 菩薩戒經**, รู้จักกันในชื่ออื่นๆคือ **ปริเฉทพหุหมชาลสูตรหรือ โพธิสตุตฺวาจิตฺตุมิ**, **พันหว้งจิงผู้ช่าชินดีฝั้น 梵網經菩薩心地品**, และ **ปริเฉทพหุหมชาลศีลวรรค, พันหว้งเจียฝั้น 梵網戒品**

มหายาน-พหุหม-ชาล-สูตร มีความยาว 2 ผูก ประกอบด้วยหัวข้อและรูปแบบการประพันธ์ที่ต่างกัน

ในผูกแรกเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับธรรมสี่สิบแปดซึ่งรวมสรุปลงในสภาวะจิต 40 แบบ ได้แก่ (1) สภาวะจิตที่มีที่อาศัยคือ ดึงจิตใจให้มีความมุ่ง (เรียกอรัยาศัยสิบ) 十發趣心 (2) สภาวะจิตที่ได้มีที่อาศัยแล้วให้เป็นฐานเป็นพื้นเพและอุปการะ (เรียกนิสสัยสิบ) 十長養心, (3) สภาวะที่พ้นจากอาศัยของจิต นิสัยที่แรงกว่าปกติ (เรียกว่าอุปนิสัยสิบ) 十金剛心 (4) สภาวะจิตที่มีการอบรมจนอยู่ตัวนี้เรียกว่า วาสนาสิบ 十地心. ซึ่งสอดคล้องกับสภาวะจิตสี่สิบขั้นดังที่มีการอธิบายในคัมภีร์มหายานอื่นๆ (เว้นศรัทธาสิบขั้นที่พบในนิกายอวตังสกะ)

ในผูกที่สองอธิบายเกี่ยวกับโพธิสตุตฺวาศีลครุหลัก 10 ประการ และลหุย่อย 48 ประการ เนื้อหาและรูปแบบการประพันธ์แตกต่างกันอย่างมากในระหว่างสองผูกนี้ ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญงานวิจัยจึงสรุปว่าผู้ประพันธ์นั้นจะไม่ใช่คนเดียวกัน เมื่อเทียบกับงานประพันธ์เทียมอื่นๆที่เกี่ยวกับสภาวะจิต 40 แบบ เช่น **ผู้ช่าอิงหลัวเป็นเยิง (มุลกิจของรัตเกล้าโพธิสตุตฺวาสูตร) (T1485)**, รวมทั้งงานประพันธ์อื่นที่เกี่ยวกับหัวข้อนี้ จะมีการจัดระเบียบและการอธิบายที่ทำให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ส่วนมากล้วนเป็นงานประพันธ์ที่เกิดหลัง**มหายาน-พหุหม-ชาล-สูตร**ไม่นานนัก ที่จริงงานประพันธ์จีนผูกแรก

ของพรหมชาลสูตรนี้ ได้ประพันธ์อย่างคร่าวๆ สำนวนอ่อนและขาดหลักไวยากรณ์ที่สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจจึงทำให้นักอรรถกถาและนักปราชญ์สมัยใหม่ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่พรหมชาลสูตรผูกแรก ยกเว้นงานอรรถาธิบายในพระสูตรนี้โดยเศยนในชื่อว่า *พันหว้งจิงกุจี* 梵網經古迹記 (บันทึกติดตามรอยพรหมชาลสูตร) (T1815)

ตรงข้ามกับผู้ที่สอง ได้กลายเป็นงานประพันธ์ที่มีการศึกษากันอย่างกว้างขวางในพุทธศาสนาเอเชียตะวันออก ในราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ 5 มหายาน-พรหม-ชาล-สูตรได้ถูกนำมาศึกษาอย่างกว้างขวางในประเทศจีนโดยถือว่าเป็นคัมภีร์หนึ่งที่กล่าวถึงพระวินัย มหายาน-พรหม-ชาล-สูตรผูกที่สองนี้เมื่อถูกตัดมาโดดๆ ก็จะมีชื่อเรียกว่า “ปริเฉท” หรือ คัมภีร์ “โพธิสัตว์ศีล” ซึ่งได้รับการยกย่องอย่างมากในประเทศเอเชียตะวันออกว่าเป็นพื้นฐานศีลของมหายานที่สืบทอดกันมา หรือพื้นฐานศีลของโพธิสัตว์ที่สืบทอดกันมา และกลายเป็นงานคัมภีร์พื้นฐานสำคัญสำหรับพระวินัยของมหายาน งานประพันธ์อรรถกถาที่สำคัญได้แก่

ปกรณ์วินัยโพธิสัตว์ศีล Commentary on the Bodhisattva Precepts (T1811) อธิบายโดยจื่ออู่ในราชวงศ์ซุ่ยและกวันต้งเป็นผู้บันทึก;

ปกรณ์โพธิสัตว์ศีลของนิกายเทียนไท่ Supplement to the Tiantai Commentary on the Bodhisattva Precepts (T1812) หมิงควงประพันธ์โดยอาศัยคำบรรยายของจื่ออู่ ในสมัยราชวงศ์ถัง;

ปกรณ์วินัยโพธิสัตว์ศีลในพรหมชาลสูตร Commentary to the Code of the Bodhisattva Precepts in the Sutra of Brahmā's Net (T1813) ฝ่าจิ้งประพันธ์ ในสมัยราชวงศ์ถัง;

ปกรณ์มูลวินัยโพธิสัตว์ศีล Commentary to the Code of the Bodhisattva Precepts (T1814) อูยจกประพันธ์ ในซิลลา;

เผยบันทีกคำสอนโบราณของพรหมชาลสูตร Exposition of the Ancient Teachings of the Sūtra of Brahmā's Net. (T1815) เศษยอนรวบรวม ในซิลลา

ศีลที่โพธิสัตว์ต้องรักษาเรียกว่า “มหายานศีล” และมีความหมายเท่ากับพรหมชาลสูตรศีล การชำระแก้ไขปรับปรุงใหม่ในทิศทางภาคปฏิบัติแห่งศีลสำหรับมหายานได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นในการนำไปสู่ภาคปฏิบัติของมหายานเอง ตรงข้ามกับพระวินัยที่ได้พัฒนาการมาจากพุทธศาสนาเถรวาทที่มีรายละเอียดและซับซ้อน สิ่งสำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือทิศทางการเปลี่ยนแปลงได้เปลี่ยนจากข้อประพฤติปฏิบัติเฉพาะของภิกษุและภิกษุณีได้แผ่ขยายรวมไปถึงผู้บำเพ็ญที่เป็นคฤหัสถ์ เช่นเดียวกับคฤหัสถ์ผู้ปฏิบัติในวัดซึ่งมีหน้าที่สอนผู้อื่นด้วย ในขณะที่มหายานยึดหลักการพื้นฐานทางวินัยมาจากเถรวาท มหายานก็ได้มีการขยายทำให้กลายเป็นศีลครอบคลุมถึงกิจสามประการที่ต้องทำให้เกิดความบริสุทธิ์ ศีลเหล่านี้ประกอบขึ้นเป็นข้อครุสิบประการ ข้อหลหุสิบแปดประการ นำมาสอนในมหายานพรหมชาลสูตร และในมูลกัจจกรเกล้าโพธิสัตว์สูตร เช่นเดียวกับศีลสามระดับที่สอนในกุศล

ศีลสูตร ชื่อเรียกว่า พุทธภาวะศีล Buddha-nature precepts 佛性戒, ไพลยศีล vaipulya precepts 方等戒 และ สหัสสรพุทธมหาศีล 千佛大戒 (โพธิสत्ตว-สงวร bodhisattva-saṃvara, โพธิสत्ตว-ศีล, bodhisattva-śīla)) คุราลละเอียดใน Paul Demiéville, “Bosatsukai”.

ในยุคกลางของจีน มีคัมภีร์หลายคัมภีร์ที่บรรจุคำสอนโพธิสत्ตศีลซึ่งแปลเป็นภาษาจีนจากคัมภีร์ดั้งเดิมในอินเดีย เช่น

โพธิสत्ตวภูมิ-สูตร Bodhisattvabhūmi-sūtra ผู้ช่ำชองกิจ 菩薩地持經 the Sutra of Stages of the Bodhisattva Path (T1581);

โพธิสत्ตว-จรรยา-นिरุเทศ Bodhisattva-carya-nirdeśa ผู้ช่ำชองกิจ 菩薩善戒經 Wholesome Morality of the Bodhisattvas (T1582) มีความยาวจำนวน 9 ผูก ซึ่งอธิบายการบำเพ็ญภาวนาของโพธิสत्ต และมีผูกหนึ่งของ โพธิสत्ตว-จรรยา-นिरุเทศ อธิบายโพธิสत्ตศีล

สำหรับพระสูตรอื่นๆ ที่แปลจากคัมภีร์อินเดียดั้งเดิม แม้ว่าพระสูตรเหล่านี้จะถูกนักวิชาการสมัยใหม่กำหนดว่าเป็นคัมภีร์เทียม (หมายถึงประพันธ์ในจีน) ศีลข้อต่างๆ ในโพธิสत्ตศีลกลายเป็นบรรทัดฐานในประเทศจีนได้บรรจุอยู่ในพระมหาชาลสูตรเทียม ประกอบด้วยคุรุศีลสิบข้อ และลหุศีลสี่สิบแปดข้อ แม้ว่า“โพธิสत्ตศีล”จะได้รับการตีความว่าเป็น “วินัยมหายาน” ประเภทหนึ่ง แต่ศีลเหล่านั้นไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับขอบข่ายแห่งวินัยปิฎกต่างๆ ของนิกายทั้งหลายในเถรวาท ดังที่มีการสืบทอดมาและปริวรรตเป็นภาษาจีน โพธิสत्ตศีลเป็นตัวอย่างที่ไม่ได้ถูกจำกัดนำมา ใช้ในชุมชนสงฆ์เท่านั้น เพราะโพธิสत्ตศีลดูเหมือนมีจุดเริ่มต้นเป็นทางเลือกหนึ่งของมหายาน เหมาะสำหรับการใช้ในพิธีกรรมสวดสำคัญบาป 布薩 (โปษะ poṣaḍha) ไปจนถึงปราติโมกษ prātimokṣa 戒本 พร้อมกับพระวินัยปิฎกต่างๆ ที่สืบทอดกันต่อมาในเถรวาท

ในจีน “โพธิสत्ตศีล”ได้กลายเป็น“ศีล”ที่ถือรับมาปฏิบัติทั้งฆราวาสและภิกษุเสมือนว่าเป็นวิธีหนึ่งที่ยืนยันยอมรับแนวคิดอุดมการณ์ของพุทธศาสนาในมหายาน ในหลายๆ กรณีมีการเชื่อมโยงกรรมกับอุปมาจารย์ที่ให้ศีลแก่พวกเขา โพธิสत्ตศีลไม่เคยถูกนำมาใช้ในการอุปสมบทเพื่อเข้าสู่บรรพชาในศาสนาในขณะสงฆ์เพื่อเป็นภิกษุและภิกษุณี การอุปสมบทต้องรับศีลสามเณรสิบข้อก่อนบนบานพิธีกรรมที่กำหนดไว้ ตามพระวินัยของจาตุรวุฑฺฒิ-วินัย หรือธรมุคฺค-วินัย

ในญี่ปุ่น พิธีการปฏิบัติอุปสมบทเป็นภิกษุใช้เพียงโพธิสत्ตศีล ซึ่งเรียกว่าเป็นมหายานศีล ได้เริ่มต้นในนิกายเทนไดหลังจากการมรณภาพของท่านไซโจผู้ก่อตั้งนิกายเทนได (ค.ศ. 767 – ค.ศ. 822) ได้ไม่นานนักเมื่อคริสต์ศตวรรษที่เก้า นิกายโซโตะอุปสมบทภิกษุภิกษุณีด้วยศีลคุรุสิบข้อจากพระมหาชาลสูตร สามารถสืบทอดรอยได้จากนิกายเทนได ซึ่งโดเกน (Dōgen 道元)เองได้อุปสมบทด้วยวิธีเช่นนี้ นิกายรินไซเช่นในญี่ปุ่นปัจจุบันนี้ใช้ศีลสามเณรสิบข้อ มิใช่โพธิสत्ตศีลในการอุปสมบทภิกษุและภิกษุณี นิกายโซโตะได้มีภาคปฏิบัติจัดการให้มีการรับโพธิสत्ตศีลแก่ฆราวาส

เรียกว่า พิชีให้ศีล ดังที่เคยทำมาก่อนในพุทธศาสนาจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1644 – ค.ศ. 1912) ซึ่งได้ถ่ายทอดไปยังญี่ปุ่นที่เรียกว่านิกายโอบาคุเซน

5.9.7 ผู้ซำอิงหลัวเป็นเยิง (มูลกิจของรัดเกล้าโพธิสัตว์สูตร) *Bodhisattvas' Diadem Primary Activities Sutra* ในพระมหาปิฎกไทโชหมายเลข T1485 แปลเป็นจีนโดยจูฝัวเนียนในราชวงศ์หยาวจินมีจำนวนแปดบทในความยาวสองผูก ต่อมานักวิชาการพุทธศาสนาได้พิจารณาและลงความเห็นว่าเป็นว่า **ผู้ซำอิงหลัวเป็นเยิง** (มูลกิจของรัดเกล้าโพธิสัตว์สูตร) น่าจะเป็นงานประพันธ์ในจีนที่เขียนขึ้นระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 5-6 เช่นเดียวกับ *อวตังสกุสูตร* *นเรนทรราชสูตร* และ *พรหมชาลสูตร* เป็นต้น ล้วนต่างอธิบายเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติของโพธิสัตว์ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็นห้าสิบสองขั้น, ปริสุทธีศีลและบารมีสิบ จื้ออี่ให้ข้อคิดเสนอแนะในมุมมองที่เกี่ยวข้องกับ *พรหมชาลสูตร* ปกรณ์วิเศษฉบับเดียวที่อธิบายเชื่อมโยงเนื้อหาในพระสูตรนี้คือผลงานประพันธ์ของวอนโฮ แต่ทำเพียงแค่ผูกต้น อีกผูกหนึ่งที่เหลือยังคงเดิมไว้ **ผู้ซำอิงหลัวเป็นเยิง** (มูลกิจของรัดเกล้าโพธิสัตว์สูตร) โดยทั่วไปมักเรียกอย่างย่อๆ ว่า *มูลกิจสูตร* 本業經 และ *รัดเกล้าสูตร* 瓔珞經 แต่รัดเกล้าสูตรก็จะถูกใช้เป็นคำเรียกย่อของพระสูตรอื่นด้วยเช่นกัน เช่น 菩薩瓔珞經 (T656)

5.10 หมวดอรรถกถาพระสูตรและหมวดอภิธรรม (เล่มที่ 25-29)

5.10.1 ปุณฺณ-วิภงฺก *Punya-vibhaṅga*, *เพินเปียงกงเต้อลุ่น* 分別功德論, มีอีกชื่อหนึ่งคือ *ปกรณ์กัมภีระโกตุตรากม* (一阿含經疏), T1507, ไม่ทราบนามผู้แปล เป็นกัมภีร์ระดับอรรถกถาของพระสูตรในเอโกตุตรากม (*Ekottarāgama* 增一阿含經) รายชื่อนี้ถูกบันทึกไว้ใน *บันทึกอันยุคหลัง* (25-220) นักศึกษานักวิชาการพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นปกรณ์กัมภีร์จีนที่ไม่ระบุเวลาชัดเจน เป็นปกรณ์กัมภีร์ที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับอรรถกถาของเอโกตุตรากมเพียงสี่ปริเฉทแรก รวมทั้งการอธิบายกิจกรรมและการทำบุญของเหล่าสาวกที่ปรากฏในปริเฉทเหล่านี้ แม้ว่าปกรณ์นี้ถูกจัดว่าเป็นกัมภีร์ของฝ่ายสาวกยาน แต่ก็มีกรกล่าวรายละเอียดของฝ่ายมหายาน เช่น (1) บารมีหก (六度) และ ทศภูมิ (十住); (2) การยอมรับศีลวินัยทั้งของฝ่ายมหายานและสาวกยานในยุคสมัยนั้น; (3) แสดงแนวคิดพ้องกับปรัชญาปารมิตา จึงพิจารณาว่าผู้ประพันธ์เป็นผู้ที่เปลี่ยนมานับถือนมหายาน ยิ่งไปกว่านั้นในกัมภีร์ยังกล่าวสรรเสริญมหาเทวะ ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่สรุปได้ว่าผู้ประพันธ์มีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับมหาสังฆิก

5.10.2 มหาปรัชญาปารมิตา-สาสูตร (*Mahāprajñāpāramitā-sāstra*) หรือ *มหาปรัชญาปารมิตโตปเทศ* (*Mahāprajñā-pāramitōpadeśa*), T1509, มีความยาว 100 ผูก เป็นอรรถกถาของ *มหาปรัชญาปารมิตา-สูตร* รจนาโดยนาคาชุน แปลโดยกุมารชีฟในยุคโห้วจิน ในจำนวน 34 ผูกแรก อธิบายบทนำของ *มหาปรัชญาปารมิตาสูตร* กัมภีร์นี้อาศัยฐานของคณิก-การิกา เพื่อ

อธิบายเรื่องศุขยตา เป็นงานประพันธ์ประเภทสารานุกรมที่ประกอบด้วยข้อมูลอันมากมายของระบบปรัชญาต่างๆ ที่มีอยู่ในอินเดีย

5.10.3 วชรุจเจติกา-ปรัชญาปารมิตโตปเทศ (*Vajracchedikā-prajñāpāramitōpadeśa*), the *Treatise on the Sutra of Adamantine Transcendent Wisdom*, T1511, เป็นอรรถกถาของวชรุสูตร มีชื่อสันสกฤตอีกชื่อหนึ่งว่า *ตรีศติกา*(ะ) *ปรัชญาปารมิตายา*(ะ) *การิกา*สप्तติ (*Trīṣatikāyāh prajñāpāramitāyāh kārikāsaptati*) มีชื่อเรียกย่อๆว่า *จินกัปปวหรือจิงลุ่น* 金剛般若經論 (วัชรปรัชญาสูตรศาสตร์), และ *จินกัปปวหรือลุ่น* 金剛般若論 (วัชรปรัชญาศาสตร์) มีความยาว 3 ผูก รัตนาคะยวสุพันธุโพธิสัตว์ที่อิงผลงานประพันธ์กาพย์ของท่านไมเตรยะ แปลโดยโพธิฐจิในราชวงศ์หยวนเว่ยในปีค.ศ. 509

ในพระมหาปิฎกไทโซ มีอรรถกถาของวชรุสูตรที่ปริวรรตเป็นภาษาจีนสองฉบับต่างกัน แต่ใช้ชื่อเดียวกัน ได้แก่ T1511 ดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ และอีกฉบับหนึ่งได้แก่ T1510 ปี., ชื่อที่นิยมเรียกคือ *จินกัปปวหรือปวหลวมีจิงลุ่น* 金剛般若波羅蜜經論, หรือ *จินกัปปวหรือปวหรือ* 金剛能斷般若 รัตนาคะยวสุพันธุ แปลโดยธรรมคุปต์ในราชวงศ์ถัง มีความยาว 3 ผูก

อรรถกถาของวัชรสูตรรัตนาคะยวสุพันธุอีกฉบับหนึ่งคือ *สप्त-ปาทารุ* *Sapta-padārtha* T1510 เอ., *Treatise on the Diamond Sūtra* มีความยาว 2 ผูก ภาษาจีนมีชื่อเรียกว่า *จินกัปปวหรือลุ่น* 金剛般若論 ชื่อเรียกที่นิยมคือ *จินกัปปวหรือ* 金剛經論 (วัชรสูตรศาสตร์) มีสำนวนแปลสองฉบับคือสำนวนฉบับเกาหลี่และสำนวนฉบับซ่ง-หยวน-หมิง ซึ่งต่างกันทั้งรูปแบบและความยาว แต่เนื้อหาที่เป็นร้อยแก้วจะคล้ายคลึงกัน

5.10.4 อภิธรรม-สงฺกิติ-ปริยาย-ปาท-ศาสฺตร *Abhidharma-saṃgīti-paryāya-pādaśāstra* หรือ *สงฺกิติปริยาย* *Samgītiparyāya*, Collection of Different Aspects of the Abhidharma Path Treatise, 阿毘達磨集異門足論, T1536, มีความยาว 20 ผูก แปลโดยเสวียนจิ้งในราชวงศ์ถัง ในปีค.ศ. 660 – ค.ศ. 664 *อภิธรรม-สงฺกิติ-ปริยาย-ปาท-ศาสฺตร* เป็นชื่อสันสกฤตที่สร้างจากฉบับสำนวนภาษาจีนซึ่งเปิดเผยยืนยันจากฉบับสันสกฤต *สพฺฐารุถาอภิธรรมโกศา-วฺยาขยา* (*Sphuṭārthā Abhi dharmakośa-vyākhyā*) เป็นคัมภีร์ชิ้นแรกสุดในอภิธรรมปิฎกฝ่ายสรรวาสติวาท และเป็นหนึ่งในสามคัมภีร์แรกสุดในยุคต้นของสรรวาสติวาท อีกสองคัมภีร์ได้แก่ *ธรรมสกนฺธ* *Dharmaskandha* 阿毘達磨法蘊足論 (T1537) และ *ปรัชญาปติศาสฺตร* *Prajñaptiśāstra* 施設論 (T1538) เป็นคัมภีร์อภิธรรมที่ประกอบด้วยหมวดคำสอนต่างๆ เป็นหนึ่งในกลุ่มหกคัมภีร์พื้นฐานอภิธรรมของสรรวาสติวาทที่เรียกว่า *ษฏปาทาภิธรรม* *ṣaṭpādābhidharma* (六足論)

คัมภีร์บางส่วนของฉบับที่เป็นสันสกฤตถูกค้นพบที่บามิยันสอดคล้องกับคัมภีร์ภาษาจีน คัมภีร์บางส่วนของภาษาสันสกฤตนี้ ถูกเก็บรักษาไว้ในรูปแบบข้อความในวรรณกรรมอภิธรรมรุ่นหลัง

(เปรียบเทียบกับปาสาทิกา) เช่น ในมหาวิภาสาสสูตร *Mahāvibhāṣāsāstra* 阿毘達磨大毘婆沙論, (T1550) อ้างอิงสงคิติปริยาย (*Samgītiparyāya*) 40 ครั้ง คัมภีร์นี้ยังไม่ถูกปริวรรตเป็นภาษาธิเบต

สงคิติปริยาย เป็นอรรถกถาของสงคิติสูตร (*Samgītisūtra*) และมหา-สงคิติ-สูตร (*Mahā-samgīti-sūtra*) 大集法門經 (T12), ซึ่งอยู่ในหมวดพระสูตรที่เรียกว่าทีรฆาคม ฉบับปรับปรุงของสรรพาสติวาทในภาษาสันสกฤตจากเตอร์ฟานตีพิมพ์โดยสตาเซ-โรเซน STACHE-ROSEN 1968. ฉบับปรับปรุงของบาลีเถรวาทเป็นพระสูตรที่ 33

5.10.5 อภิธรรม-ธรรมสกนฺธ ปาทาสสูตร *Abhidharma-dharmaskandha pādaśāstra*, T1537, *Treatise on Dharmas and Skandhas according to the Abhidharma Path*, 阿毘達磨法蘊足論, มีชื่อย่อว่า ธรรม-สกนฺธ (*Dharma-skandha*, 法蘊足論) มีความยาว 12 ผูก ประพันธ์โดยมหาเมตทกฤษณ (มหาโมคคัลลานะ) แปลโดยเสวียนจิ้งในราชวงศ์ถังในปีค.ศ. 659 เป็นคัมภีร์ลำดับที่ห้าในอภิธรรมปิฎกของสรรพาสติวาท ตามที่สืบทอดกันต่อมาเชื่อว่าเป็นผลงานประพันธ์ของสาวกองค์ใดองค์หนึ่งของพระพุทธเจ้าคือพระมหาโมคคัลลานะหรือพระสารีบุตร แต่ความน่าเป็นไปได้ว่าจะประพันธ์ขึ้นหลังจากพุทธปรินิพพานราวสองหรือสามศตวรรษ ธรรม-สกนฺธมีความคล้ายคลึงกับ วิภังค ของเถรวาท (*Theravādin vibhaṅga*, 分別論) และมีบางส่วนที่สอดคล้องกับสังยุตตาม (*Samyuktāgama*, 增阿含經)

5.10.6 ชื่อเช่อลุ่น 施設論, (*ปรัชญูปติศาสสูตร Prajñaptiśāstra*), *Treatise of Descriptions*, T1538, ชื่อพระสูตรสันสกฤตที่เป็นที่ยอมรับคือ สฬฐารุธา อภิธรรมโกศวยาขยา *Sphuṭārthā Abhidharmakośavyākhyā* มีความยาว 7 ผูก ผูกที่ 1-4 แปลโดยธรรมรักษ์และธรรมपाल (ธรรมपालเมื่อค.ศ.963 - ค.ศ.1058) ผูกที่ 5-7 แปลโดยนักปราชญ์จีนเหว่ยจิ้ง *ปรัชญูปติศาสสูตร* เป็นคัมภีร์หนึ่งในเจ็ดคัมภีร์พื้นฐานในอภิธรรมของสรรพาสติวาทและเป็นผลงานประพันธ์อภิธรรมของสรรพาสติวาทเพียงคัมภีร์เดียวที่ไม่ได้แปลโดยเสวียนจิ้งและคณะในศตวรรษที่เจ็ด *ปรัชญูปติศาสสูตร* เป็นหนึ่งในสามคัมภีร์แรกสุดในยุคต้นของสรรพาสติวาท อีกสองคัมภีร์ได้แก่ ธรรมสกนฺธ *Dharmaskandha* (阿毘達磨法蘊足論, T 1537) และสงคิติปริยาย *Samgītiparyāya*, (T1536) นอกจากนั้นแล้วยังเป็นหนึ่งในกลุ่มหกคัมภีร์พื้นฐานอภิธรรมสรรพาสติวาทที่เรียกว่า ษฎปาทาภิธรรม (*ṣaṭpādābhidharma*, ล้วนเฟินอาฬัถัน 六分阿毘曇)

ชื่อเช่อลุ่น เป็นฉบับที่ปริวรรตจาก*ปรัชญูปติศาสสูตร*เพียงบางส่วนเท่านั้น เพราะประกอบด้วยปริเฉทที่สองชื่อว่า การณปรัชญูปติ *Kāraṇaprajñapti* อย่างไรก็ตามในฉบับภาษาจีนได้มีการอ้างอิงปริเฉทก่อนหน้านี้ชื่อว่า โลกปรัชญูปติ *Lokaprajñapti* จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าต้นฉบับสันสกฤตอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสองปริเฉทนี้

ปฺรหฺมยฺปติสํสฺตฺร เป็นคัมภีร์พื้นฐานของอภิธรรมสรราวาสติวาทเพียงคัมภีร์เดียวที่แปลเป็นภาษาไทยเบ็ด เหลือสืบทอดกันต่อมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วยสามปริเฉท ฉะนั้นจึงต้องอาศัยวรรณกรรมอภิธรรมในยุคหลังเช่น *กาทฺยอภฺธิรฺมโกศ* Verse of Abhidharmakośa (อาฬิตามวฺจวีเชอฺลฺนํเป็นช่ง 阿毘達磨俱舍論本頌, T1560), *อภฺธิรฺมสมุจฺจย* Abhidharmasamuccaya (ตำแห้งอาฬิตามวฺจวีเชอฺลฺนํ 大乘阿毘達磨集論, T1605) และอรรถกถาอื่นๆ

5.10.7 อภิธรรม-ชฺญาน-ปฺรสุถาน-สํสฺตฺร (Abhidharma-jñāna-prasthāna-sāstra, 阿毗達磨發智論), T1544, เรียกย่อๆ ว่า *ชฺญาน-ปฺรสุถาน* มีความยาว 20 ผูก หนาโดยกาทยานิปฺตร แปลโดยเสวียนจ้งในราชวงศ์ถังในปีค.ศ. 657 *อภิธรรม-ชฺญาน-ปฺรสุถาน-สํสฺตฺร* เป็นคัมภีร์หลักของนิกายสรราวาสติวาทอธิบายเกี่ยวกับปัญญา, การปฏิบัติภาวนา, ปุคฺค, รวมทั้งธาตุกายเป็นต้น สำนวนจีนแปลมี 2 ฉบับ ฉบับหนึ่งแปลโดยภิกษุชาวเคชเมียร์ชื่อสังฆเทวะและจูฝัวเนี่ยนในปีค.ศ. 383 ชื่อคัมภีร์คือ *อภฺธิรฺมาษฏฺถกรฺนถ* (Abhidharmāṣṭaśāstra) เรียกย่อๆ ว่า *อษฏฺถกรฺนถ* (Aṣṭaśāstra) อีกฉบับหนึ่งแปลโดยเสวียนจ้งชื่อว่า *ชฺญานปฺรสุถาน* (Jñānaprasthāna) *ชฺญานปฺรสุถาน* มีความยาวสั้นกว่า*อษฏฺถกรฺนถ* ทั้งสองสำนวนมี 8 หมวด 44 ปริเฉท ผลงานประพันธ์นี้เป็นกลุ่มคัมภีร์เล่มที่ 7 ของอภิธรรมปิฎกของฝ่ายสรราวาสติวาท

5.10.8 อภิธรรม-มหา-วิภาสา-สํสฺตฺร (Abhidharma-mahāvibhāṣā-sāstra) หรือ *มหาวิภาสา* (Mahāvibhāṣā), 阿毗達磨大毗婆沙論, T1545, มีความยาว 200 ผูก หนาโดยกาทยานิปฺตร แปลโดยเสวียนจ้งในราชวงศ์ถังในปีค.ศ. 656 - ค.ศ. 659 ตามประเพณีที่สืบทอดกันมาเชื่อว่าประพันธ์ขึ้นในศตวรรษที่ 2 ที่เคชเมียร์ เป็นคัมภีร์ปรัชญาของนิกายสรราวาสติวาทแคว้นกัสมิระ ซึ่งโต้แย้งคัดค้านทฤษฎีต่างๆ ของนิกายอื่นๆ แม้จะไม่ถือว่าเป็นคัมภีร์แรกสุดของนิกายนี้ที่มีอยู่ก็ตาม ฉบับสำนวนแปล “มหาวิภาสา” ของเสวียนจ้งเป็นหนึ่งในสามคัมภีร์ชื่อคล้ายคลึงกันที่ยังคงรักษาไว้ฉบับบริวรรตเป็นภาษาจีน อีกสองฉบับสำนวนได้แก่ “*วิภาสา-สํสฺตฺร*” โดยสังฆภูติหรือสังฆภัทรในปีค.ศ. 383 (T1547), และ “*อภิธรรม-วิภาสา-สํสฺตฺร*” โดยพุทธทวรมันและเต้าไถในปีค.ศ. 437- ค.ศ. 439 (T1546)

วิภาสาทั้งสามสำนวนที่ยังคงอยู่นี้ถือเป็นอรรถกถาของ*ชฺญานปฺรสุถาน* Jñānaprasthāna (T1544) และ *อษฏฺถสฺกนฺธ-สํสฺตฺร* Aṣṭaśāstra-sāstra (T1543) อย่างไรก็ตามวิภาสาทั้งสามคัมภีร์นี้ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นสำนวนแปลต่างกันของต้นฉบับเดียวกัน แต่เป็นแบบอย่างของคัมภีร์ตระกูลวิภาสา

5.10.9 อภิธรรมโกศ-ภาสฺย (Abhidharmakośa-bhāṣya) ชื่อที่รู้จักกันดีคือ *อภิธรรม-โกศ-สํสฺตฺร* (Abhidharma-kośa-sāstra), 阿毗達磨俱舍論, T1558, มีความยาว 30 ผูก หนาโดยวสุพันธุ แปลโดยเสวียนจ้งในราชวงศ์ถังในปีค.ศ. 651 - ค.ศ. 654 *อภิธรรมโกศ-ภาสฺย* เป็นคัมภีร์ที่สำคัญที่สุดของวสุพันธุเกี่ยวกับแนวคิดโยคาจาร เป็นคำประพันธ์ประเภทกาทยซึ่งแยกแปลพร้อมคำอธิบายใน T1560 ได้จัดและกลั่นกรองคำสอนอภิธรรมของสรราวาสติวาทพร้อมด้วยการวิเคราะห์ที่

เกี่ยวข้องกับนิกายอื่นเช่นเสาตรานติกะ เป็นคัมภีร์ที่วิเคราะห์เรื่องจิตของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับโลกภายนอก รวมทั้งกระบวนการการเปลี่ยนแปลงที่เนื่องจากการปฏิบัติธรรม และหลักปรัชญาในทางอภิธรรม รวมทั้งการปฏิเสธทฤษฎีของไวภาณิกะ ส่วนวจนทั้งสองฉบับมี 9 ปริเฉท รวมทั้งการอธิบายเกี่ยวกับ ธาตุ อินทรีย์ โลก กรรม อนุสัย อริยบุคคล ญาณ สมาธิ และปฏิเสธอัตตาตัวตน เป็นคำสอนที่ส่งเสริมสนับสนุนทฤษฎีของนิกายโยคจาร

5.11 หมวดมัชฌมิกะ และหมวดโยคจาร (เล่มที่ 30-31)

5.11.1 ศต-ศาสฺตร *Śata-sāstra*, 百論, T1569, มีความยาว 2 ผูก อารยทเวศิยย์ของนาคารชุนเป็นผู้รจนา เป็นหนึ่งในสามคัมภีร์หลักของนิกายมัชฌมก การที่ได้ชื่อเช่นนี้เพราะประกอบด้วย 100 กาพย์ แต่ละกาพย์ประกอบด้วย 32 คำ ถือว่าเป็นอรรถกถาของ *มัชฌมิก-ศาสฺตร* ของนาคารชุน 中論 (T1564) อรรถกถาฉบับนี้ยังเพิ่มคำอธิบายโดยวสุพัณฺธุและปวิรรตเป็นภาษาจีนครั้งแรกโดยกุมารชิพในปีค.ศ. 404 มีหลายฉบับสำนวนแปลเช่น *กวังไป๋ลุ่น* 廣百論, *กวังไป๋ลุ่น* เป็น 廣百論本 จตุ(ะ)ศตก [จตุ(ะ)ศตก-ศาสฺตร-การิกา] *Catuhśataka* [*Catuhśataka-sāstra-kārika*] (แปลโดยเสวียนจั้ง) เนื้อหาการอภิปรายเกี่ยวกับแนวคิดการไม่มีตัวตนอัตตา และแนวคิดอื่นๆ ที่ไม่ใช่ของชาวพุทธจากแ่งมุนฺฮุนยดา

กวังไป๋ลุ่น 廣百論 จตุหศตก-ศาสฺตร-การิกา *Catuhśataka-sāstra-kārikā* เป็นฉบับขยายความ *ศต-ศาสฺตร* ในพระมหาปิฎกไทโซมิสองฉบับ ได้แก่ *ต้าเซ็งกวังไป๋ลุ่น* เป็น 大乘廣百論本 *Mahāyāna-Vaipulya One Hundred Treatise* (T1570) มีความยาว 1 ผูก รจนาโดยอารยทเวศิยย์ของนาคารชุน และอีกฉบับหนึ่งได้แก่ *ต้าเซ็งกวังไป๋ลุ่น* ชื่อลุ่น 大乘廣百論釋論 (T1571) เป็นคำอธิบายรายละเอียดในคัมภีร์เดียวกันรจนาโดยธรรมपाल ความยาว 10 ผูก แปลโดยเสวียนจั้ง เป็นอรรถกถาประเภทโยคจารที่อาศัยพื้นฐานคัมภีร์มัชฌมก บางข้อความในคัมภีร์นี้ปรากฏซ้ำใน *วิษณุปฺปติมาตฺรตาสิทฺธิ-ศาสฺตร* (เจิงเหวยสือลุ่น 成唯識論)

5.11.2 กรตล-รตฺน *Karatala-ratna*, 大乘掌珍論, อีราภาวให้ชื่อคัมภีร์นี้ว่า *หฺสฺต-มณิ* (*Hasta-maṇi*), T1578, มีความยาว 2 ผูก ประพันธ์โดยภาวิเวกะ แปลโดยเสวียนจั้งในราชวงศ์ถังในปีค.ศ. 649 เป็นงานประพันธ์เกี่ยวกับมัชฌมกของสวาทรานติกะ ความหมายศูนย์กลางของธรรมทั้งหลาย เป็นคัมภีร์มัชฌมกเล่มแรกที่เสวียนจั้งแปล เมื่อท่านเสวียนจั้งอยู่ที่นาลันตามิการโต้แย้งระหว่างมัชฌมกและโยคจารสูงสุด คัมภีร์นี้เน้นคำสอนของภาวิเวกะซึ่งเป็นตัวแทนของมัชฌมกฝ่ายหนึ่ง สติริมติและธรรมपालซึ่งเป็นตัวแทนของโยคจารอีกฝ่ายหนึ่ง *เจิงเหวยสือลุ่น* สนับสนุนฝ่ายโยคจาร

5.11.3 โพธิสตุตฺตวภูมิจุตร *Bodhisattvabhūmi-sūtra* 菩薩地持經, T1581, มีความยาว 10 ผูก แปลโดยธรรมเกษมระหว่างปีทีสามถึงปีทีสิบหรือปีทีสิบห้าของรัชสมัยเสวียนชื้อในราชวงศ์เป่ย์เหลียง (ปีค.ศ. 414 – ค.ศ. 421 หรือ ค.ศ. 426) พระสูตรนี้มีชื่ออื่นว่า *ตี่นื้อลู่่น* 地持論 (ภูมิจุตร) แรกเดิมเรียกว่า “ศาสนุตร” และถือว่าเป็นคำสอนของไมเตรย บันทิกโดยอสังกะ อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการบำเพ็ญปฏิบัติของโพธิสัตว์มหายานโดยเฉพาะพระวินัยของมหายาน พุทธศาสนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประเภเข้ากับพรหมชาลสูตร พระสูตรนี้ถูกนำมาแปลโดยคุณภัทรมีความยาว 9 ผูก (T1582) เรียกชื่อพระสูตรว่า *ผุซำลันเจียจิง* 菩薩善戒經 *Wholesome Morality of the Bodhisattvas Net* และเสวียนจิ้งนำมาแปลอีกโดยเป็นส่วนหนึ่งของ *โยคจารย์ภูมิจุตร* โพธิสตุตฺตวภูมิจุตรฉบับภาษาสันสกฤตและธิเบตยังคงอยู่ หุ้ยเยวี่ยนได้นำเนื้อหาமாகกล่าวในปกรณ์พิเศษของ *ศุรทุโรตปาตศาสนุตร* และจื่ออี่ได้นำเนื้อหาமாகกล่าวในงานประพันธ์ *มัวเหอจื่อกวน* 摩訶止觀 (มหาสมถวิปัสสนา)

5.11.4 โพธิสตุตฺตวจรยนิรุเทศ *Bodhisattvacaryanirdeśa*, T1583, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยคุณวรมันในยุคหลิวซ่ง อธิบายโพธิสัตว์ศีลโดยเฉพาะศีลบริสุทธสามที่เรียกว่า *ตริวิธานิ* *ศีลานิ* (*trividhāni śīlāni*) ตั้งโดยพุทธศาสนามหายาน เพื่อให้เป็นรูปแบบที่ตรงข้ามกับของพุทธศาสนายุคต้นๆ เพื่อความยืดหยุ่นให้มากขึ้นมากกว่าที่จะถือตามตัวอักษรในการพัฒนาศิลธรรม มีสำนวนแปลสองฉบับที่คล้ายคลึงกันจากทั้งหมดสามฉบับ อีกสองฉบับนั้นได้แก่ *มหายาน-พราหม-ชาล-สูตร* (T1484) และ *โพธิสตุตฺตว-ภูมิจุตร* *Bodhisattva-bhūmi* (T1582), เป็นคัมภีร์อธิบายคำสอนการบำเพ็ญปฏิบัติของโพธิสัตว์ (หรือเรียกว่า *โพธิสตุตฺตว-จรยา-นิรุเทศ* *Bodhisattva-carya-nirdeśa*) อธิบายเรื่องโพธิสัตว์ศีล โดยเฉพาะอย่างยิ่งศีลวิสุทธสาม

ศีลสามระดับได้แก่

1. สงวร-ศีล คือรักษาศีล 5, ศีล 8, และศีล 10 หรือศีลครบเต็ม มีลักษณะเพื่อห้ามความชั่ว
2. กุศล-ธรรม-สงครุท-ศีล มีลักษณะการทำความดีทุกชนิด
3. สตุตฺตว-กรียา-ศีล มีลักษณะเพื่อการช่วยเหลือผู้อื่น

5.11.5 วิชฺญูปติมาตฺรตาสิทฺธิ-ศาสนุตร *Vijñaptimātratāsiddhi-sāstra*, *เจิงเหวยชื้อลู่่น* 成唯識論, T1585, มีความยาว 10 ผูก แปลโดยเสวียนจิ้งจากงานประพันธ์ของธรรมपाल เป็นอรรถกถาของ *ตฺริมคิกกา* (*ตฺริมคิกกา* หรือ *ตฺริมคิกกา-วิชฺญูปติ-การิกา* 唯識三十頌 รัตนาวาสุพันธุ) เสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ได้แปลปรับปรุงรวมงานประพันธ์ของอาจารย์ท่านอื่นในกาพย์เดียวกันนี้ *วิชฺญูปติมาตฺรตาสิทฺธิ-ศาสนุตร* เป็นคัมภีร์พื้นฐานของนิกายธรรมลักษณะเพื่ออธิบายระบบโยคจารย์ทั้งหมด *วิชฺญูปติมาตฺรตาสิทฺธิ-ศาสนุตร* เป็นงานประพันธ์ชิ้นเดียวที่เสวียนจิ้งไม่ได้นำคัมภีร์มาแปลโดยตรงทั้งหมด แต่เลือกแปลปรับปรุงและจากคัมภีร์ต่างๆ อีก 10 คัมภีร์. คุยจีเชื่อมโยงตนเองกับคัมภีร์นี้โดยคาด

คะเนว่าเป็นผู้ที่สืบทอดต่อจากเสวียนจั้ง พุทธศาสนาเอเชียตะวันออกเฉียงถือว่า *วิญญูปติมาตฺรตาสิทธิ-ศาสฺตร* เป็นหัวใจคำสอนของเสวียนจั้ง

5.11.6 ตรีมุคฺติกา *Trimṣikā*, *เหวยซื่อซันสี่ลุ่นซ่ง* 唯識三十論頌, *Thirty Verses on the Vijñapti-mātra Treatise*, T1586, มีความยาว 1 ผูก ประพันธ์โดยวสุพັນธุ แปลโดยเสวียนจั้งในราชวงศ์ถังในป.ศ. 648 ตรีมุคฺติกาเป็นคัมภีร์รากฐานของ *วิญญูปติมาตฺรตาสิทธิ-ศาสฺตร*, (เจิ้งเหวยสี่ลุ่น 成唯識論) ชื่อคัมภีร์ปริวรรตเป็นภาษาจีนตามสันสกฤตโดยอักษรได้แก่ *ตรีมุคฺติกา-วิญญูปติมาตฺร ศาสฺตร* (*Trimṣikā-vijñapti-mātra śāstra*) ตรีมุคฺติกาเป็นคัมภีร์ที่ทรงอิทธิพลอย่างสูงต่อการพัฒนานิกายโยคอาจารย์ในเอเชียตะวันออกเฉียง เพราะได้ปะติดปะต่อคำสอนพื้นฐานสำคัญ เช่น การอุปบัติของสังขตธรรม (有爲法) จากอาลัยวิญญาน (*ālayavijñāna* 阿賴耶識); การเปลี่ยนแปลงของวิญญานหรือจิตในสามรูปแบบ (三能變); และมายาถูกจำกัดในการบรรลุดุรรรมได้อย่างไร?

5.11.7 วิมุคฺติกา วิญญูปติ-มาตฺรตา-สิทธิ *Vimṣatikā vijñapti-mātratā-siddhiḥ* หรือ *วิมุคฺติกา-วุดฺติ* *Vimṣatikā-vṛtti*, *เหวยซื่อเอ้อร์สี่ลุ่น* 唯識二十論, *Twenty Verses on Consciousness-only*, T1590, มีความยาว 1 ผูก งานประพันธ์ของวสุพັນธุ แปลโดยเสวียนจั้งในป.ศ. 661 มีฉบับปริวรรตเป็นจีนโดยปรัชญารุจิ ด้วยชื่อ *วิญญูปติ-มาตฺรตา-สิทธิ*, *เหวยซื่อลุ่น* 唯識論, (T1588) และฉบับปริวรรตเป็นจีนโดยปรมารถ ด้วยชื่อ *มหายาน-วิญญูปติ-มาตฺรตา*, *ต้าเจิ้งเหวยซื่อลุ่น* 大乘唯識論 (T1589) *วิมุคฺติกา วิญญูปติ-มาตฺรตา-สิทธิ* และ *ตรีมุคฺติกา* เป็นงานประพันธ์ที่สำคัญเกี่ยวกับปรัชญาโยคอาจารย์ของวสุพັນธุ ปฏิเสธสังคมนิยมของนอกลัทธิและแนวคิคมหายานตอนต้น

5.11.8 มหายาน-สงฺคุรโหปนินฺพนฺธ *Mahāyāna-saṃgrahōpanibandhana* หรือ *มหายาน-สงฺคุรห-ภษฺย* *Mahāyāna-saṃgraha-bhāṣya*, *Commentary to the Summary of the Great Vehicle*, T1595, มีความยาว 15 ผูก ประพันธ์โดยวสุพັນธุ แปลโดยปรมารถในราชวงศ์ฉิน

เป็นชื่ออรรถกถาของ *มหายานสงฺคุรห* ที่รจนาโดยอสังคะ อรรถกถานี้มีสองฉบับ ฉบับหนึ่งอรรถาธิบายโดยวสุพັນธุ และอีกฉบับหนึ่งอรรถาธิบายโดยอัสวภาวะ ปริวรรตเป็นจีนโดยปรมารถและเสวียนจั้ง งานประพันธ์นี้อธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับโยคอาจารย์ รวมทั้งอาลัยวิญญาน มีความยาว 15 ผูก ในพระมหาปิฎกไทโชที่ใช้ชื่อเดียวกันนี้มีสามคัมภีร์ได้แก่ T1595, T1597, และ T1598

1. T1595 *มหายาน-สงฺคุรโหปนินฺพนฺธ* ประพันธ์โดยวสุพັນธุแปลโดยปรมารถ (15 ผูก)

2. T1597 *มหายาน-สงฺคุรโหปนินฺพนฺธ* ประพันธ์โดยวสุพັນธุแปลโดยเสวียนจั้ง (10 ผูก)

เป็นอรรถกถาของ *มหายานสงฺคุรห-ศาสฺตร* ประพันธ์โดยอสังคะ ฉบับปริวรรตเป็นจีนโดยปรมารถได้รับความนิยมอย่างมากในศตวรรษที่ 5 และมีอิทธิพลมาจนถึงยุคสมัยของเสวียนจั้ง เสวียนจั้งได้เลือกการแปลอรรถกถาของ *มหายานสงฺคุรห-ศาสฺตร* อย่างสมบูรณ์ โดยมีชื่อว่า *มหายาน-สงฺคุรโห*

นิพนฺธ (มหายาน-สงฺครห-ภษย) รวมทั้งฉบับที่รจนาโดยวสุพันธุ (T1597, T1598) ก่อนการแปลตัวคัมภีร์ดั้งเดิม (มหายานสงฺครห-ศาสฺตร) วัตถุประสงค์ของเสวียนจิ้งคือการชี้ให้เห็นแนวคิดที่ผิดพลาดที่นำเสนอโดยปรมาภในการปริวรรตเป็นภาษาจีนสู่ชาวจีน

3. T1598 มหายน-สงฺคร โหปนินฺธ ประพันธ์โดยอัสวภาวะแปลโดยเสวียนจิ้ง (10 ผูก), มีอีกชื่อหนึ่งในปากกวจีนว่า *อู๋ซิงเซ่อลุ่น* 無性攝論

มหายน-สงฺคร โหปนินฺธ ประพันธ์โดยวสุพันธุได้ถูกนำมาปริวรรตเป็นภาษาจีนอีกฉบับหนึ่งโดยธรรมคุปต์ แต่ใช้ชื่อคัมภีร์ที่แตกต่างกันออกไปเล็กน้อยคือ *เซ่อต้าเซ่งลุ่นเซ่อลุ่น* 攝大乘論釋論 (T1596) ความยาว 10 ผูก เรียกย่อว่า *ต้าเย่ลุ่น* 大業論 เพราะแปลโดยต้าเย่ ในราชวงศ์สุย และมีอรรถาธิบายระดับปกรณัมพิเศษโดยนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาชาวญี่ปุ่นฟูเจบุ 普寂 ชื่อว่า *ปกรณัมวิเศษมหายนสังครโหปนินฺธอย่างย่อ (เซ่อต้าเซ่งลุ่นเล่วซุ)* 攝大乘論略疏 (T2269)

5.11.9 มหฺยานุต-วิภาค *Madhyānta-vibhāga*, จงเปียนเฟินเปี่ยนลุ่น 中邊分別論, T1599, มีความยาว 2 ผูก แปลโดยปรมาภในราชวงศ์จิน *มฺหฺยานุต-วิภาค* เรียกย่อว่า *มฺหฺยานุต-ศาสฺตร*, จงเปี่ยนลุ่น 中邊論, เป็นคัมภีร์ที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาแนวคิดโยคจาร ประพันธ์เป็นภาษาสันสกฤตในราวคริสต์ศตวรรษที่สี่ พุทธศาสนาอินเดีย จีน และทิเบตต่างเห็นว่าผู้ประพันธ์ที่แท้จริงคือไมเตรยะซึ่งเป็นงานประพันธ์ลักษณะกาพย์ และผู้ที่นำเอาผลงานมาเปิดเผยสู่โลกภายนอกคืออสังคะ ภายหลังจากที่ได้รับจากไมเตรยะ ผลงานประพันธ์นี้มุ่งเน้นความหมายที่ผิดข้อเท็จจริงจากโยคจาร และความหมายของศูนย์ตาของธรรมชาติอันที่มีมาแต่เดิม เพื่อปลดปล่อยความยึดมั่นถือมั่นในแนวคิดที่สุดโต่งสองอย่างคือ สิ่งที่ไม่มียุและสิ่งที่มีอยู่ คัมภีร์นี้เป็นคัมภีร์ระดับรองลงมาในวรรณกรรมโยคจาร เช่นเดียวกับมหายนสูตราลงการ *มฺหฺยานุต-วิภาค* มีสำนวนแปลจีนอีกฉบับหนึ่งโดยเสวียนจิ้งชื่อว่า *เปี่ยนจงเปี่ยนลุ่น* 辯中邊論 (T1600) มีความยาว 3 ผูก คัมภีร์นี้เกี่ยวกับหนทางที่นำไปสู่พุทธภาวะ มีทั้งหมด 5 ปริเฉท

5.11.10 อารฺย-ศาสน-ปฺรกรรม *Ārya-sāsana-prakaraṇa*, *Acclamation of the Holy Teaching*, 显扬圣教论, T1602, มีความยาว 20 ผูก ประกอบด้วยกาพย์ของอสังคะและอรรถาธิบายของวสุพันธุ แปลโดยเสวียนจิ้งในราชวงศ์ถังเมื่อค.ศ. 645 – ค.ศ. 646 *อารฺย-ศาสน-ปฺรกรรม* เป็นชื่อสันสกฤตที่ตั้งขึ้นใหม่โดยอิราภาว เป็นคัมภีร์แหล่งกำเนิดนิกายโยคจาร และมีการพัฒนาต่อไปอีกดังที่เห็นได้ใน *โยคจารภูมि-ศาสฺตร* เพราะ *โยคจารภูมि-ศาสฺตร* ใช้แนวคิดที่พบในคัมภีร์นี้ในเชิงลักษณะที่แนวคิดต่างๆเหล่านั้นเป็นที่ยอมรับแล้ว เนื้อหาที่อยู่ในคัมภีร์นี้เป็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับคำสอนหลักของโยคจาร เช่น วิญญานแปด, ลักษณะธรรมชาติสาม, องค์ธรรมร้อย, ฉบับภาษาสันสกฤตและฉบับภาษาทิเบตสูญหายแล้ว มีคัมภีร์อื่นๆที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์นี้ได้แก่ T1579, T1603, และ T1617 ชมทิเอาเซนหมายเหตูไว้ว่า ชื่อคัมภีร์มักจะได้รับการแปลเป็นภาษาสันสกฤตขึ้นใหม่

เป็น อารย-เทศนา-วิชัยปณ หรือ ปุจฉารายวาจา-ศาสตร์ ขณะที่มูโกอาทรา แนะนำว่าควรเป็น ศาสตราจารย์โนทกาวนา สำหรับมัตตสุตะกาชุนบุใช้คำว่า ศาสนศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีผลการตกลงแน่นอนว่าจะใช้ศัพท์คำใด

5.11.11 ปญจสกนฺธก-ปกรณ์ *Pañcaskandhaka-prakaraṇa*, 大乘五蘊论, T1612, มีความยาว 1 ผูก ประพันธ์โดยวสุพັນธุแปลโดยเสวียนจั้งในราชวงศ์ถังในปีค.ศ. 646 เป็นงานแรกเริ่มของโยคอาจารย์ เป็นคัมภีร์ที่ใช้ชั้นห้ามาจำแนกองค์ประกอบของสิ่งที่ดำรงอยู่ตามแนวคิดมหายาน ประกอบด้วย 75 องค์ธรรมดังที่สอนในอภิสรรวาสติวาทิน ต่างจากของมหายานซึ่งมีเพียง 49 องค์ธรรม ในคัมภีร์นี้กล่าวถึงอาถยวิชญาณด้วย

5.11.12 อษฎฐาทศ-สุนยตา-ศาสตร์ *Aṣṭādaśa-sūnyatā-sāstra*, 十八空论, T1616, มีความยาว 1 ผูก ไม่ทราบนามผู้ประพันธ์ แปลโดยปรมารถในราชวงศ์ฉินราวกลางศตวรรษที่หก คัมภีร์นี้ได้กลั่นกรองความหมายของคำว่า “สุนยตา” 18 ประการ และ “ตถตา” 7 ประการจากการอ่านคัมภีร์มรฺยานต-วิภาค อษฎฐาทศ-สุนยตา-ศาสตร์เป็นคัมภีร์โยคอาจารย์ที่ประพันธ์ขึ้นหลังนาคารชุน ฉะนั้นผลงานประพันธ์นี้จึงไม่ใช่ของนาคารชุน แต่เป็นอรรถกถาของมรฺยานต-วิภาคของวสุพັນธุ

5.12 หมวดชุมนุมศาสตร์ (เล่มที่ 32)

5.12.1 นยายมฺข *Nyāyamukha*, อินหมิงเจ็งหลี่เหมินลุ่นเปิ่น 因明正理門論本, T1628, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยเสวียนจั้งในปีค.ศ. 649 – ค.ศ. 650 นยายมฺข เป็นหนึ่งในคัมภีร์พื้นฐานทางพุทธตรรกศาสตร์ หรือเหตุวาทของทิกนาคะ (Dignāga) ซึ่งถูกรวบรวมขึ้นเป็นกฎพื้นฐาน การปริวรรตเป็นภาษาจีนมีเหลือเพียงสองสำนวน ฉบับหนึ่งแปลโดยเสวียนจั้ง (T1628) และอีกฉบับหนึ่งแปลโดยอู๋จั้ง (T1629) ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันมาก นยายมฺขไม่เป็นเพียงคัมภีร์เกี่ยวกับตรรกศาสตร์บริสุทธิ์ แต่ยังอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับอนุमान-ปรมาณ (*anumāna-pramāṇa* 比量) บรรทัดฐานการสร้างและการพิสูจน์โดยการแย้ง (能立 *sādhana* สาธน). ประกอบด้วยกาพย์ 29 บท และคำอธิบาย (วฤตติ) พร้อมด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับคำจำกัดความ, การวิเคราะห์, และตัวอย่างขององค์ประกอบเพื่อการพิสูจน์ และการเชื่อมโยงสัมพันธ์รวมทั้งข้อความที่ต้องการพิสูจน์ (ปักษ *pakṣa* 宗) ในพุทธตรรก, ข้อผิดพลาดหรือข้อความเทียม (ปักษภาษา *pakṣābhāsa* 似宗), ในคัมภีร์นี้ทิกนาคะได้นำเสนอหลักการอ้างเหตุผลแบบสามส่วนที่เรียกว่าตฺรโย-วยวา (*trayo 'vayavā* 三支作法) เป็นการพิสูจน์โดยการอนุมานสรุป แทนการอ้างเหตุผลแบบห้าส่วนที่เรียกว่า “ปญจวยวา” (*pañcāvayava* 五支作法) ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจากนิกายนยายที่มีใช้ของพุทธศาสนา ซึ่งถูกนำมาใช้โดยชาวพุทธ วิธีนยายมฺขเป็นกระแสที่เกิดขึ้นในจีนครั้งแรกเมื่อค.ศ. 647เมื่อครั้งเสวียนจั้งแปลคัมภีร์ นยายปรเวศ *Nyāyapraveśa*, (อินหมิงรุเจ็งหลี่ลุ่น 因明入正理論) ซึ่งเป็นแบบพื้นฐาน

ตรรกศาสตร์ของทิกนาคะโดยสังกรสวามิน Śaṅkarasvāmin 商羯羅主 เมื่อเสวียนจิ้งได้แปลคัมภีร์ *นุยายมุข* อีกสองปีต่อมาคือในปีค.ศ. 650, เจ้าหน้าทีศาลที่นับถือลัทธิเต๋าเชื่อว่าลวีไฉเป็นผู้ที่ไวคฤยวอดคนว่าสามารถเข้าใจทุกสิ่งในโลก ได้ถูกเพื่อนในวัยเด็กคนหนึ่งทำให้ลองดูว่าสามารถถอดรหัสหรือแปลความหมายของ *นุยายมุข* หรือไม่ ซึ่งในครั้งนั้นเพื่อนในวัยเด็กนั้นได้กลายเป็นพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงในเวลานั้น ในขณะที่คัมภีร์นี้ได้ชื่อว่าเป็นคัมภีร์ที่ยากที่สุดในจีน ลวีไฉได้ประยุกต์และประพันธ์อรรถาธิบายที่สรุปมาจากอรรถกถาสากลเล่มที่เสวียนจิ้งแปลไว้มาช่วยในการประพันธ์ แต่อรรถกถาทั้งสามเล่มยังไม่เพียงพอต่อการอธิบายอีกหลายด้าน ดังนั้นลวีไฉจึงวิจารณ์คัมภีร์แปลทั้งสามเล่มในงานอรรถาธิบายของเขาเพื่อดึงความสนใจในการตีความของเขาแทน โดยการใช้สิ่งตรงข้ามกับสิ่งที่เป็นการยืนยัน และปฏิเสธ (affirming 能立, denying 能破) เป็นจุดตั้งต้นของเขา แล้วเขาดำเนินการตีความตรรกศาสตร์ด้วยหยินหยางของจักรวาลสองสิ่งซึ่งตรงข้าม การโอ้อวดของเขาและความเข้าใจผิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และรายละเอียดของระบบของทิกนาคะ จุดประกายให้เกิดวิกฤตที่ต้องเผชิญกันระหว่างชาวพุทธและผู้ที่นับถือลัทธิเต๋ายกในนครหลวงซีอัน วิกฤตยิ่งทวีความเข้มข้นจนกระทั่งในที่สุด พระเจ้าจักรพรรดิเข้าข้างฝ่ายเสวียนจิ้งและให้ประกาศว่าคำอธิบายของลวีไฉมีประโยชน์เป็นบุญหรือไม่ ทำให้ลวีไฉเสียหน้ามาก นี่อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ว่าทำไมเสวียนจิ้งไม่เคยแปลคัมภีร์เกี่ยวกับเหตุ-วิทยาและปรมาณวาทอีกเลย จึงทำให้เหตุ-วิทยาและปรมาณวาท มีความสำคัญสืบเนื่องอีกในประเทศอินเดียและเอเชีย

5.12.2 อุปาย-หฤทย *Upāya-hṛdaya*, ฟังเปียนซินลุ่น 方便心论, T1632, มีความยาว 1 ผูก จิ.ทุซซึ เป็นผู้ให้ความเห็นว่าสันสกฤตควรชื่อ *อุปาย-หฤทย* ถือเป็นคัมภีร์แรกทางตรรกศาสตร์ของพุทธศาสนา หรือที่เรียกว่าเหตุวิทยา 因明 นำมาปรัวรรตเป็นจีนครั้งแรกโดยกิวกรหรือกัณกร หรือกัณการะในปีค.ศ. 472 ในราชวงศ์เป่ยเว่ย แต่พระปิฎกจีนหลายฉบับยกย่องว่าจินาโดยนการชุน ในขณะที่บางฉบับถือว่าประพันธ์โดยกันเขาร่วมกับกิวกร เป็นคู่มือได้ว่าที่อธิบายความแตกต่างระหว่างข้อวินิจฉัยที่มีเหตุผลใช้ได้และข้อวินิจฉัยที่ฟังไม่ขึ้นไม่มีเหตุผล และประเภทการปฏิเสธที่มีเหตุผลฟังขึ้น รวมทั้งวิธีการพิสูจน์ที่ยอมรับได้ซึ่งมี 8 ประการ แต่ไม่รวมวิธีการอ้างเหตุผลประเภท 5 ส่วน ทุซซึเป็นผู้ที่พยายามแปลคัมภีร์นี้จากภาษาจีนสู่ภาษาสันสกฤต

5.12.3 *ลักษณานุสาริตสาสูตร Lakṣaṇānusāra śāstra*, T1641, มีความยาว 1 ผูก ประพันธ์โดยคุณมติแปลโดยปรมารณในราชวงศ์เฉิน อีราภาวให้ชื่อสันสกฤตว่า *ลักษณานุสารินิ-ฎีกา lakṣaṇānusārīṇī-ṭkā* คัมภีร์นี้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับอริยสัจสี่ด้วยการวิเคราะห์สิบหกประการดังที่อธิบายในอภิธรรมโกศจำนวนสามปริเฉท ได้แก่ *ชฎานนิรุเทศ Jñānanirdeśa* 分別智品 ปริเฉทที่เจ็ด; *สมาปตฺตินิรุเทศ Samāpattinirdeśa* 分別定品 ปริเฉทที่ 8; และ *บุทฺถกถาวินิศฺย*

Pudgalavinīścaya 破我品 ปริเฉทที่ 9 คัมภีร์นี้ยังได้กล่าวถึงทฤษฎีสางขา, ไวเศสิก และทัศนะของนิครนถ์

5.12.4 โลกสถานานิธิธรรม ศาสตร *Loksthānābhidharma śāstra* , T1644, มีความยาว 10 ผูก แปลโดยปรมารจในราชวงศ์เจิ้น *โลกสถานานิธิธรรมศาสตร* เป็นคัมภีร์ที่มีความยาวค่อนข้างยาว เป็นจักรวาลวิทยาที่กล่าวในพุทธศาสนาโดยพระพุทธเจ้า (พุทธจักรวาล) ทั้งหมดมี 25 บท มีชื่อเรื่องแต่ละบท คัมภีร์นี้เป็นหนึ่งในกลุ่มคัมภีร์จักรวาลวิทยาที่เกี่ยวข้องกับ *โลกสถานปรัชยุปติปาถของปรัชยุปติศาสตร* *Loksthānaprajñaptipāda of the Prajñapti śāstra* พระสูตรอื่นได้แก่ T23, T24, และ T25 *โลกสถานปรัชยุปติปาถของปรัชยุปติศาสตร* เป็นหมวดหมู่คัมภีร์ที่อธิบายลำดับขั้นของมหายานโพธิสัตว์ที่ปรารถนาบรรลุพุทธะตามลำดับขั้นของปารมีหก เนื้อหาทั้งหมดถูกย่อเป็นกาพย์ 25 บท ในกาพย์แต่ละบทมีอธิบายสั้นๆ อธิบายประกอบ หัวข้อมีดังต่อไปนี้ (แปลย่อๆ)

- (1) แผ่นดินไหว , ดินไหว 地動品, อธิบายโครงสร้างโลก นรก และอภิญญาของพระตถาคต ทฤษฎีของนิกายอื่นที่เกี่ยวข้องกับโลก;
- (2) ชมพูทวีป 南剌浮提品;
- (3) หกแคว้นในชมพูทวีป 六大國品;
- (4) ยักษ์ 夜叉神品 (ความสัมพันธ์ระหว่างยักษ์ในภูเขามหามหาวีป และการเกิดของพระพุทธเจ้า);
- (5) กษัตริย์ของกษัตริย์ในชมพูทวีป 漏閼耆利象王品;
- (6) ทวีปทั้งสี่ 四天下品;
- (7) การวัดขนาด 數量品 (ของพระสุเมรุ, ภูเขาทั้งเก้าและทะเลทั้งแปด);
- (8) สวรรค์ 天住處品 (สวรรค์สามสิบหกชั้น);
- (9) นันทโนทยาน 歡喜園品 *nandanôdyāna* (ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ 三十三天 *Trāyastriṃśa*);
- (10) ใจตุรโรทยาน 衆車園品 *caitrarathôdyāna* (ประจำทิศตะวันออก);
- (11) ปารุชยกอุทยาน 惡口園品 *pāruṣyakôdyāna* (ประจำทิศใต้);
- (12) มิสรรคาโวทยาน 雜園品 *miśrakāvôdyāna* (ประจำทิศตะวันตก) (สำหรับชื่อภาษาสันสกฤตของของอุทยานทั้งสี่นี้ให้ดู T1559 แปลโดยปรมารจ; สำหรับชื่อทางนิรุกติศาสตร์ของอุทยานมิสรรคาโวทยานให้ดู T1644 เล่มที่ 32 หน้า 187-188);
- (13) ปาริชาโตทยาน 波利夜多園品 *pārijātôdyāna* (ประจำทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ดูพระสูตร T1559 ; ปาริชาต *pārijāta* 波利閼多);
- (14) ธฤตราชภูฏ *Dhṛtarāṣṭra* 提頭賴咤城品 เมืองของท้าวธฤตราชภูฏ ทิศตะวันออก;

- (15) วิรุฒก Virūḍhaka 毘留勒叉城品 เมืองของท้าววิรุฏก 增長天王 ทิศใต้;
- (16) วิรุปกษ Virūpākṣa 毘留博叉城品 เมืองของท้าววิรุปักษ 廣目天王 ทิศตะวันตก
- (17) ไวศรวณ Vaiśravaṇa 毘沙門城品 เมืองของท้าวไวศรวณะ 多聞天王 ทิศเหนือ
- (18) สงครามระหว่างเทพและอสูร 天非天鬪戰品;
- (19) โคจรของสุริยันจันทรา 日月行品 (ปฏิทินศาสตร์);
- (20) “ทำไม” และ “อย่างไร” 云何品 (ปัญหาโลก);
- (21) กำเนิด 受生品 (เหตุปัจจัยของการเกิดของสิ่งมีชีวิต);
- (22) อายุขัย 壽量品 (ของสรรพสัตว์);
- (23) นิรยภูมิ 地獄品 (รายละเอียดชื่อของนรก);
- (24) จุลพิบัติ 小三災品 (สงคราม โรคภัย และภัยพิบัติ);
- (25) มหาพิบัติ 大三災品 (โลกถูกทำลายด้วยไฟ น้ำ ลม)

5.12.5 จินกัณฑ์อวิเจียจงฟาอาโน้วตัวหลัซันเหมียวซันผุถิซันลุ่น 金剛頂瑜伽中發阿耨多羅三藐三菩提心論 (ศาสตร์แห่งการอุบัตินุตตรสัมมาสัมโพธิจิตในวัชรเศขรโยคะ), *Treatise on Stirring the Anuttarasamyak-sambodhicitta in the Vajrasekhara Yoga*, T1665, มีความยาว 1 ผูก แปลโดยอโมทวัชรในราชวงศ์ถัง มีชื่ออื่นๆว่า จินกัณฑ์ฟาผุถิซันลุ่น 金剛頂發菩提心論 (วัชรโยคะอุบัติโพธิจิตศาสตร์), ฟาผุถิซันลุ่น 發菩提心論 (อุบัติโพธิจิตศาสตร์) เรียกย่อๆว่า ผุถิซันลุ่น 菩提心論 (โพธิจิตศาสตร์ *Treatise on the Bodhicitta*) แปลโดยอโมทวัชร เชื่อว่ารจนาโดยนาการซุน แต่ภาษาเนื้อหาที่ใช้อธิบายส่วนมากใช้มหาไวโรจนสูตร วิธีถวายนุชามหาไวโรจนะ ฉะนั้นจึงสรุปว่าผู้ประพันธ์น่าจะอยู่ในยุคราชวงศ์ถังหลังปรมาจารย์อัสติงของรหัสนิกาย คัมภีร์นี้อธิบายในรายละเอียดเกี่ยวกับหน้าที่ของโพธิจิต โดยการคัดอ้างอิงจากแหล่งคัมภีร์ต่างๆ

นิกายชินกอนของญี่ปุ่นถือว่างานประพันธ์นี้เป็นหนึ่งในจิกกันโจ Jikkanjō 十卷章 มีอนุพรรณต่างๆ ประพันธ์เป็นภาษาญี่ปุ่นมากมาย ที่พบในพระมหาปิฎกไทโชตั้งแต่ T2291-T2295

5.12.6 มหายาน-ศรทุโรตปาถ *Mahāyāna-śraddhōtpāda* หรือ มหายานาธิมุกตฺย-อุตปาถ *Mahāyānādhimukty-utpāda*, T1666, มีความยาว 1 ผูก รจนาโดยอัสวโฆษโพธิสัตว์ แปลโดยปรมาจารย์ในราชวงศ์เหลียง เป็นคัมภีร์สำคัญคัมภีร์หนึ่งในพัฒนาการของพุทธศาสนา มหายาน ผู้ประพันธ์ผสมผสานแนวคิดระหว่าง ตถาคตตรรกะและอาลยวิชญาณ ด้วยแนวคิดหนึ่งเอกจิตสองลักษณะ ทำให้มีการพัฒนาแนวคิดทฤษฎีพุทธธาตุ คัมภีร์ระดับอรรถาธิบายหรือปกรณ์พิเศษของ มหายานศรทุโรตปาถ ที่รู้จักกันดีมี 3 ปกรณ์คือ ของหุ้ยเหียน, วอนโฮ และฝางจิ้ง

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

จากกระบวนการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล (Collecting Data) ดังที่ได้แสดงไว้ในบทที่ 1 ถึงบทที่ 5 แล้วนั้น มีลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อเนื่อง ตั้งแต่การเก็บข้อมูลในเชิงประวัติศาสตร์ มูลเหตุต้นในการทำพระมหาปิฎกไทโซที่ประเทศญี่ปุ่น กระบวนการต่อมาคือการสังเกตในสนามศึกษา ซึ่งในงานวิจัยนี้คือพระมหาปิฎกไทโซ ทำการสังเกตจากขั้นตอนการปริวรรตชื่อพระสูตรและทำความเข้าใจพระสูตรต่างๆ ที่ถูกจัดในแต่ละหมวดหมู่ โดยเฉพาะพระสูตรหลักสำคัญในหมวดหมู่นั้นๆ รวมทั้งมีการสังเกตการจริงด้วยการทำความเข้าใจการพรรณนาหรือลักษณะโดดเด่นของพระสูตรหลักสำคัญๆ เหล่านั้น เป็นรูปแบบการศึกษาวิเคราะห์เอกสารในพระมหาปิฎกไทโซที่ผู้วิจัยลงสู่สนามการวิจัย มีส่วนร่วมด้วยการปริวรรตข้อมูลชื่อพระสูตรจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย นับว่าเป็นข้อมูลแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงบรรทัดฐาน ค่านิยม การดำเนินการจัดหมวดหมู่ในพระมหาปิฎกไทโซนั้นได้ในลักษณะหนึ่ง สำหรับคำอธิบายเพิ่มเติมหรือบทสรุปในบางพระสูตรของแต่ละหมวดหมู่จากข้อความที่ปรากฏอยู่ในพจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษของชาร์ลส์มุลเลอร์ และจากเอกสารตำราภาษาจีนอื่นๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการยืนยันข้อมูลความถูกต้องที่ได้ค้นมาในเบื้องต้น

กระบวนการเริ่มต้นดำเนินการจากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล (collecting data), วิเคราะห์เอกสาร (document analysis) ฉะนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ (analysis of data) จึงใช้การศึกษาวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เพราะรูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลในหลายแหล่งด้วยวิธีอ่านแล้วแปล บันทึก การศึกษาวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณามีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งคือ ขั้นตอนการวิจัยเป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่เริ่มโดยไม่จำเป็นต้องรอให้การเก็บข้อมูลเสร็จจึงค่อยเริ่มวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยพระมหาปิฎกไทโซนี้สามารถทำได้ตั้งแต่เริ่มกระบวนการเก็บข้อมูล เช่น ในขณะที่ผู้วิจัยจดบันทึกแปลชื่อพระสูตร ผู้วิจัยสามารถทราบได้ว่าพระสูตรใดที่สามารถหาร่องรอยได้ในภาษาสันสกฤต ทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การที่ผู้วิจัยมีโอกาสวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างกระบวนการเก็บข้อมูลนี้ นับว่าเป็น

การช่วยปรับปรุงแนวทางการเก็บข้อมูลต่อไป เป็นการช่วยกำหนดจุดความสนใจในการวิจัยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นกระบวนการวัดประเมินอย่างต่อเนื่องว่า ผู้วิจัยรู้อะไรบ้างแล้วและอะไรที่ควรจะต้องรู้เพิ่มอีก เช่นกระบวนการเก็บข้อมูลในเบื้องต้นสามารถทำให้ทราบว่า มีพระสูตรใดบ้างสามารถหา ร่องรอยย้อนกลับไปสู่ตรั้งเดิมที่เป็นภาษาสันสกฤต หรือสามารถเทียบเคียงกับพระสูตรใดในบาลี มีพระสูตรใดบ้างที่ปริวรรตเป็นภาษาอังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส หรือภาษาฮิบเรต หรือมีพระสูตรใดไม่สามารถหาร่องรอยในภาษาสันสกฤตเดิม หรือได้สูญหายไปแล้ว หรือยังไม่มีปริวรรตสู่ภาษาจีน หรือภาษาอังกฤษ หรือภาษาอื่น ลักษณะการนำเสนอข้อมูลจึงมีลักษณะพิเศษ โดยทั่วไปงานวิจัยนี้จะปริวรรตเป็นภาษาไทยจากฐานข้อมูลในภาษาจีน ภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นๆ สำหรับชื่อพระสูตรคัมภีร์ทั้งหลายโดยเฉพาะในปิฎกหลัก คือ อินเดียปิฎก จะใช้ชื่อสันสกฤตเป็นหลักในกรณีมีหลักฐานอ้างอิง กรณีที่ไม่สามารถค้นหาร่องรอยชื่อเดิมภาษาสันสกฤตก็จะใช้ชื่อภาษาจีน ทั้งหมดปริวรรตสู่ภาษาไทย พร้อมด้วยวงเล็บการแปลความหมายจากภาษาจีนสู่ภาษาไทย ในกรณีที่ไม่มีบริบทและรายละเอียดเพียงพอในการแปลความจึงจะมีเพียงชื่อจีนในภาษาไทยเท่านั้น ขั้นตอนกระบวนการของการศึกษาวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาจึงยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพการณ์ของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ทำเหมือนการวิจัยเชิงคุณภาพทั่วไป คือ การนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดเก็บให้เป็นระบบระเบียบ การนำเสนอข้อมูล และตีความและการหาข้อสรุป แต่ก่อนที่จะวิเคราะห์ข้อมูล ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อน ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพของงานวิจัยนี้ใช้เทคนิคที่ได้รับความนิยมนำมาใช้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คือ เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) ได้แก่ เทคนิค “ต่างแหล่งข้อมูล” (data sources triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้อาจมาจากแหล่งที่ต่างกันนั้นด้วยวิธีการเก็บข้อมูลเดียวกัน แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบยืนยันกัน ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ใช้พจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ของชาร์ลส์มุลเลอร์ (Charles Muller) ตรวจสอบกับพจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์บุद्धิสตอร์ (Buddhistdoor)

การเสนอผลสรุปของการวิจัย (Presenting the study) เนื่องจากการที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสังเกตจากการวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ ข้อมูลที่ได้จะมีลักษณะเป็นเชิงพรรณนา มีปริมาณของข้อมูลจำนวนมากนับร้อยหน้า การที่จะนำมาวิเคราะห์ทั้งหมดก็จะเป็นการเพิ่มปริมาณผลการศึกษามากขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีวิธีการและรูปแบบของการเสนอรายงานผลการวิจัยจึงคำนึงถึงประเด็นสำคัญเท่านั้น ผู้วิจัยจะอธิบายถึงรายละเอียดของโครงสร้างของพระมหาปิฎกไทโซ การเสนอข้อมูลบางอย่างที่ได้ในรายละเอียด รวมทั้งข้อคิดเห็น

ของผู้วิจัยเอง โดยทั่วไปเป็นการบรรยายสรุป และนำเสนอข้อมูลสรุปโดยมีภาพแผนภูมิกำกับ และนำตัวอย่างข้อมูลบางอย่างมาใช้สนับสนุนการวิเคราะห์หรือการเสนอผลงาน

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Research) ที่นำมาใช้ในการศึกษาลักษณะโครงสร้างที่จัดในพระมหาปิฎกไทโซของประเทศญี่ปุ่น บนฐานความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ศาสนา และภาษา เพื่อที่จะอธิบายถึงลักษณะและความเป็นไปอันสลับซับซ้อนของโครงสร้างพระมหาปิฎกไทโซนั้น วิธีการนี้มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ เป็นการค้นคว้าหาข้อเท็จจริง ใช้ตัวนักวิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะสำคัญของวิธีการนี้ประกอบด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการวิจัยที่เน้นความเป็นองค์รวม เป็นการวิจัยที่ทำให้ความสำคัญแก่บริบท รวมทั้งมีการพรรณนาและการวิเคราะห์ที่เน้นปัจจัยทางผลงานเนื่องจากวัฒนธรรมเป็นตัวแปรสำคัญ

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของพระมหาปิฎกไทโซ สามารถสรุปลักษณะสำคัญของพระมหาปิฎกไทโซในปัจจุบันออกเป็นสามประการใหญ่ๆ คือ

1. ลักษณะโครงสร้าง
2. การจัดหมวดหมู่
3. การวางลำดับพระสูตรคัมภีร์ที่มีหลายฉบับสำนวน

1. ลักษณะโครงสร้าง

ส่วนสำคัญของพระมหาปิฎกไทโซที่ถือเป็นมูลฐานสำคัญคือพระปิฎกเกาหลีซึ่งถือเป็นฉบับต้นร่างที่ยึดถือในการตรวจปรุฟ¹ สิ่งที่ไม่ได้บันทึกไว้ในพระปิฎกเกาหลีก็ใช้พระปิฎกของต้นฉบับอื่นๆเป็นฉบับต้นร่าง ที่ใช้ค่อนข้างมากก็คือ “ฉบับราชวงศ์หมิง” นั่นคือใช้ฉบับ “พระปิฎกเจียซิง”² และ “พระปิฎกภาคต่อ”³ ซึ่งก็คือพระคัมภีร์ปิฎกภาคต่อฉบับมหาประเทศญี่ปุ่น⁴ นอกจากนี้แล้วยังมีคัมภีร์ฉบับต้นร่างอื่นๆ ที่เก็บรักษาไว้ในวัดญี่ปุ่นและสถานศึกษาของนิกายต่างๆ

¹ 底本

² 《嘉兴藏》

³ 《续藏》

⁴ 《大日本续藏经》

ที่พบบ่อยๆ ได้แก่ “ฉบับมหาวิทยาลัยโตไก งาคูอิน”⁵ “ฉบับมหาวิทยาลัยชูชิอิน”⁶ “ฉบับวัดโซโจ”⁷ “ฉบับวัดโทได”⁸ “ฉบับวัดยะคุชิ”⁹ เป็นต้น

ฉบับพิมพ์ครั้งต่างๆ ที่แตกต่างกัน หรือฉบับเทียบเคียง¹⁰ที่สำคัญของพระมหาปิฎกไทโซ คือ “ซ่ง”, “หยวน”, และ “หมิง” 3 ประเภท “ซ่ง” หมายถึงฉบับ พระปิฎกจื้อฝู¹¹ และสลักในสมัยราชวงศ์ซ่ง, “หยวน” หมายถึงฉบับ พระปิฎกผู้หนิง¹² และสลักในสมัยราชวงศ์หยวน, “หมิง” หมายถึงฉบับ พระปิฎกเจียชิ่ง¹³ และสลักในสมัยราชวงศ์หมิง นอกจากนี้แล้วพระมหาปิฎกไทโซ ยังได้รวบรวมบรรจุฉบับพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์และสลักที่มีคุณค่าในการเปรียบเทียบและตรวจสอบจากแต่ละแห่งที่ญี่ปุ่นได้เก็บรักษาไว้และฉบับเขียนด้วยลายมือเป็นฉบับเทียบเคียง นอกจากฉบับต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว ยังมีฉบับคัมภีร์อารยภาษาแห่งโซโซอิน¹⁴ (พระสูตรคัดลายมือในรัชสมัยเทมเปียวของญี่ปุ่น)¹⁵, ฉบับห้องสมุดของพระราชวังชั้นใน¹⁶ (ฉบับซ่งเก่า)¹⁷, ฉบับวัดไดโดคุ¹⁸, ฉบับวัดมันโตคุ¹⁹, ฉบับอิชิยะมะ-เทระ²⁰, ฉบับวัดไดโง²¹, ฉบับคัมภีร์วัดนันนะ²², ฉบับคัมภีร์ของคุณนากะมูระ²³, ฉบับคลังหนังสือคุสะระ²⁴ ฉบับคัมภีร์ของคุณเซอิทะโระ โมริตะ²⁵, ฉบับพิพิธภัณฑ

⁵ Tokai Nakin University 大谷大学

⁶ Shuchiin University 龙谷大学

⁷ Zōjōji 増上寺

⁸ Tōdaiji 东大寺

⁹ Yakushiji 药师寺

¹⁰ 校本

¹¹ 《资福藏》

¹² 《普宁藏》

¹³ 《嘉兴藏》

¹⁴ 正倉院圣语藏本 (正倉院 Shōsō-in, คลังสมบัติของวัดโทไดจิ นารา ประเทศญี่ปุ่น คลังเก็บสมบัติจักรพรรดิของราชวงศ์ตั้งแต่ยุคราชวงศ์ถัง)

¹⁵ 天平写经

¹⁶ 宫内省图书寮本

¹⁷ 旧宋本

¹⁸ Daitokuji 大徳寺

¹⁹ Mantokuji 萬徳寺

²⁰ Ishiyama-dera 石山寺本

²¹ Daigo-ji 醍醐寺

²² Nanna-ji 仁和寺

²³ (Mr. Nakamura 中村) 中村不折氏藏本

เทอชิตสุแห่งโตเกียว²⁶, ฉบับวัดไซฟุคุ²⁷, ฉบับหอสมุดคองโงโซ²⁸, ฉบับพิมพ์โคยะ²⁹, ฉบับตุนฮวัง³⁰ เป็นต้น การเทียบเคียงและตรวจสอบพระมหาปิฎกไทโซ ใช้วิธีการตรวจสอบจากฉบับต้นร่างและพิสุจน์อักษร³¹ที่ละคำจากฉบับที่พิมพ์ครั้งต่างๆ ที่แตกต่างกัน เป็นการตรวจสอบออกมาเพียงแค่สิ่งที่เหมือนและต่าง ไม่ตัดสินสิ่งถูกผิด การบันทึกการตรวจสอบใช้รูปแบบการผนวกเชิงอรรถไว้ที่แต่ละหน้าของล่างตัวอักษรในคัมภีร์

ในกระบวนการจัดเรียบเรียงคัมภีร์ปิฎกแต่ละยุคแต่ละสมัยก่อนหน้าพระมหาปิฎกไทโซ ล้วนมีการผ่านขั้นตอนการตรวจสอบ แต่ไม่มีการเก็บผลการตรวจสอบไว้ พระมหาปิฎกไทโซได้ทำลายอดีตอันยาวนานโดยใช้แนวคิดวิชาการยุคปัจจุบันมาเป็นเครื่องนำทาง และใช้วิธีการศึกษาตรวจสอบแบบสมัยใหม่มาเป็นฐาน จากการเก็บสะสมคัมภีร์โบราณทำให้เกิดเป็นฉบับรวบรวมคัมภีร์ต่างๆ และจากการตรวจสอบพระสูตรคัมภีร์ที่จัดพิมพ์ในฉบับที่แตกต่างกัน ตลอดจนการเก็บรักษาผลตรวจสอบนั้นไว้ นี่จึงเป็นเอกสารเชิงประวัติศาสตร์อันโดดเด่นของพระมหาปิฎกไทโซ นับได้ว่าเป็นงานวิจัยทางพุทธศาสนาที่เสนอข้อมูลอันทรงคุณค่า

จากการวิจัยเชิงชาติพรรณวรรณนาสามารถอธิบายได้ว่า พระมหาปิฎกไทโซมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นอย่างเจาะจงเพื่อสื่อความหมายว่าเป็นสามปิฎกใหญ่ คือคัมภีร์ปิฎกที่แปลมาจากฝ่ายอินเดียดั้งเดิม คัมภีร์ปิฎกที่เป็นของฝ่ายจีน และคัมภีร์ปิฎกที่เป็นของฝ่ายญี่ปุ่น จึงรวมเป็นคัมภีร์สามปิฎกซึ่งในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า “อินเดียปิฎก” “จีนปิฎก” และ “ญี่ปุ่นปิฎก” ตามลำดับ ฉะนั้นจึงอาจสามารถรวมเรียกได้ว่า “พระไตรปิฎก” ในลักษณะเช่นนี้ย่อมถูกต้องในความหมายเชิงชาติพรรณวรรณนา ในแต่ละปิฎกประกอบด้วยหมวดหมู่หลักใหญ่ๆ สามกลุ่มคือ กลุ่มหมวดพระสูตร กลุ่มพระวินัย และกลุ่มอภิธรรมซึ่งรวมศาสตร์ต่างๆ นอกจากนี้แล้วลักษณะโครงสร้างพิเศษในพระมหาปิฎกไทโซคือได้มีการรวบรวมอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์พิเศษต่างๆ ของอินเดียปิฎก จีนปิฎก และญี่ปุ่นปิฎก โดยมีวิธีการเรียกอย่างชัดเจน เช่นคำว่า “ปกรณ์พิเศษ” ถูกกำหนดให้ใช้สำหรับอรรถกถาอธิบายคำรากศัพท์พระสูตรที่ประพันธ์ขึ้นโดยนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาของฝ่ายจีน และญี่ปุ่นหรือเกาหลี และเนื่องจากพระมหาปิฎกไทโซได้มีการรวบรวมผลงานประพันธ์พระสูตรคัมภีร์แปล

²⁴ (Kuhara Library 久原文库) 久原文库本

²⁵ (Mr. Seitaro Morita 森田清太郎氏) 森田清太郎氏藏本

²⁶ Teishitsu (National) Museum, Tokyo 东京帝室博物馆本

²⁷ Saifuku-ji 西福寺

²⁸ Kongō zō 金刚藏

²⁹ The Edition of Kōya-san 高野版本

³⁰ 敦煌本

³¹ 校对

ต่างๆ รวมทั้งประวัติบุคคลนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาที่สำคัญ และเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ซึ่งใช้เวลาอย่างยาวนานต่อเนื่องเป็นสหัสวรรษทำให้พระมหาปิฎกไทโซนอกจากเป็นที่เก็บรวบรวมคำสอนพุทธศาสนาของฝ่ายสาวกยาน มหายาน และวัชรยาน เกือบทุกประเภททุกนิกายเข้าไว้ด้วยกันแล้ว ยังเป็นแหล่งข้อมูลชั้นเยี่ยมทางประวัติศาสตร์พุทธศาสนา ตลอดทั้งภูมิศาสตร์ ปรัชญา และศาสตร์ต่างๆ อีกด้วย ฉะนั้นพระมหาปิฎกไทโซจึงเป็นแหล่งความรู้ มีลักษณะเหมือนกับเอนไซโคลปีเดียทางพระพุทธศาสนาขนาดมหึมาที่มีลักษณะโครงสร้างที่ชัดเจน

ถึงแม้ว่าพระมหาปิฎกไทโซอาศัยพื้นฐานจากพระมหาปิฎกจีนที่มีการริเริ่มรวบรวมเรียบเรียงพระสูตรคัมภีร์ที่แปลมาจากอินเดียตั้งแต่ในสมัยราชวงศ์จิ้น ช่ง, หมิง และชิง เนื้อหาพระสูตรคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่บรรจุในพระมหาปิฎกไทโซ ได้ทำลายขอบข่ายพระคัมภีร์ปิฎกที่สืบทอดกันมาในแต่ละยุคสมัยก่อนยุคปัจจุบันนี้ พระมหาปิฎกไทโซไม่เพียงแต่มีระดับเนื้อหาคัมภีร์พระสูตรที่บันทึกในพระปิฎกทุกยุคสมัยของประเทศจีนแล้ว แต่ยังรวมไปถึงผลงานประพันธ์สำคัญในพุทธศาสนาของจีนโดยปรมาจารย์นิกายต่างๆ เช่น นิกายตรีศาสตร์, นิกายเทียนไถ, นิกายปุ่นทริก, นิกายอวตังสก, ตลอดทั้งนิกายวินัย, นิกายวิสุทธิภูมิ เป็นต้น และพระสูตรคัมภีร์ที่ทยอยค้นพบในญี่ปุ่นและในเกาหลีโจเซออน³² ซึ่งได้หายสาบสูญไปจากแผ่นดินของจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา นอกจากนั้นแล้วยังบรรจุพระสูตรที่เขียนด้วยลายมือที่ค้นพบใหม่ที่ถ้ำตุนหวังและที่อื่นอีกกว่า 200 ชนิด ตำราคัมภีร์แปลตลอดทั้งผลงานประพันธ์ทางพระพุทธศาสนา ยุคสมัยก่อนราชวงศ์ซ่งของประเทศจีนที่ไม่ได้บันทึกไว้ในพระมหาปิฎก แต่มีปรากฏในพระมหาปิฎกไทโซ (ไม่รวมพระสูตรที่เขียนด้วยลายมือค้นพบที่ถ้ำตุนฮวง) สถิติโดยคร่าวๆ มีราวกว่า 400 ชนิด ซึ่งในจำนวนนั้นมีคัมภีร์แปลราว 215 ชนิด ผลงานประพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของจีนมีราว 220 ชนิด (รวมฉบับที่ต่างกันด้วย) ที่น่าสังเกตเป็นพิเศษคือ ในจำนวนผลงานประพันธ์ของจีนเหล่านั้น ครึ่งหนึ่งเคยมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาจีน ผู้รจนางานประพันธ์เหล่านั้น ส่วนใหญ่เป็นปรมาจารย์รุ่นก่อตั้งนิกายต่างๆพระพุทธศาสนาในจีน หนึ่งในนั้นมีผลงานประพันธ์ของท่านจีจิ้ง “พระอาจารย์ใหญ่แห่งเจียเสียง”³³ ผู้ก่อตั้งนิกายตรีศาสตร์ที่แท้จริง

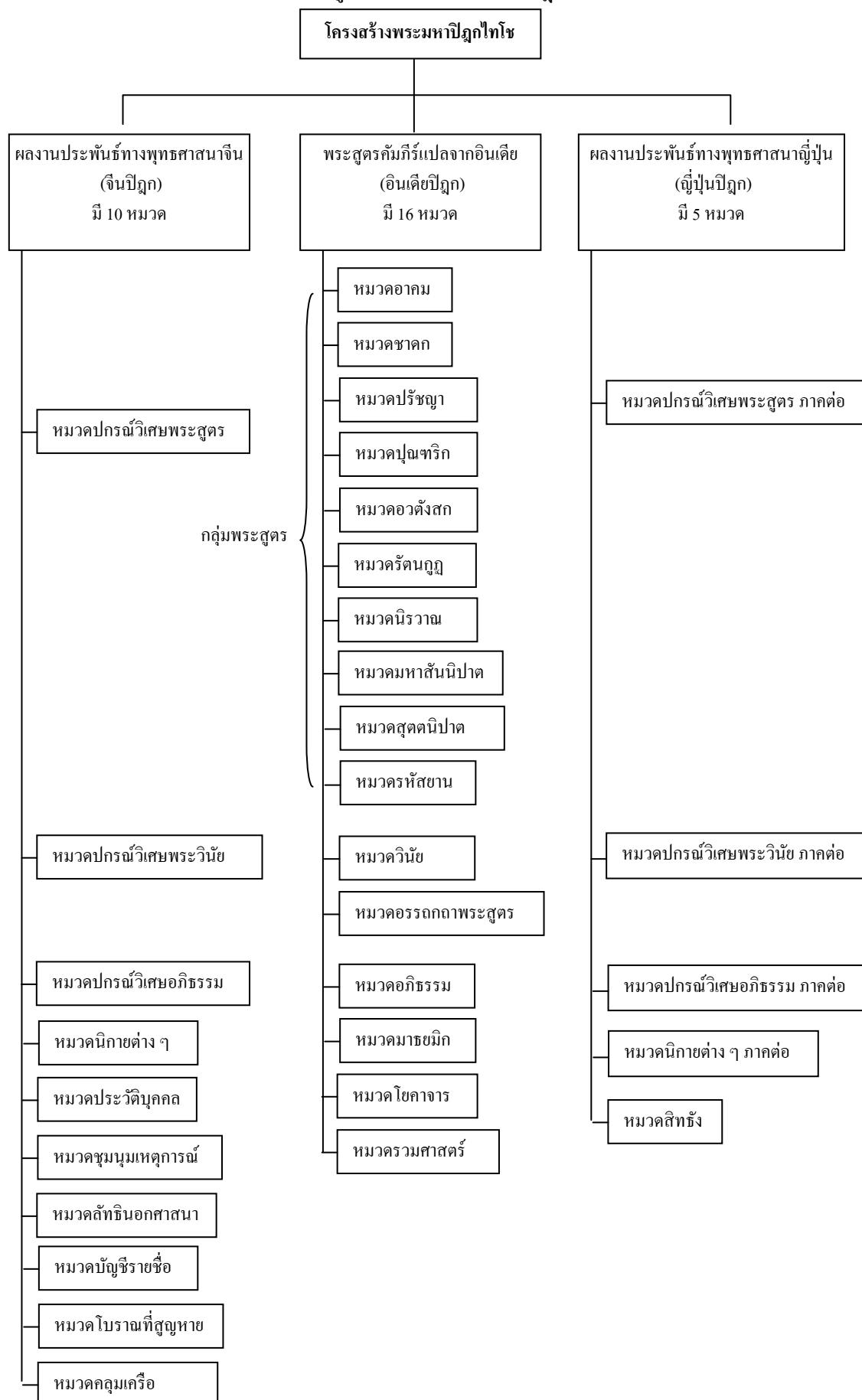
ผลงานประพันธ์ของปรมาจารย์นิกายต่างๆ ในพุทธศาสนาจีนดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนี้ล้วนเป็นเอกสารสำคัญสำหรับการวิจัยพุทธศาสนาในประเทศจีน เพราะได้มีการบันทึกไว้ในพระมหาปิฎกไทโซ จึงมีตกทอดเหลือไว้ตั้งแต่ครั้งอดีต ซึ่งมีความสำคัญและมีความหมายอย่างยิ่ง ในขณะที่เดียวกันได้เก็บรักษาผลงานประพันธ์แต่ครั้งโบราณ ณ ถ้ำตุนฮวง ซึ่งเป็นกลุ่มประเภทคัมภีร์ตำราสำคัญจำนวนมากมายของนิกายฉานในช่วงต้นๆ กลุ่มพระสูตรที่เป็นเอกสารของนิกายฉาน

³² 朝鮮

³³ 嘉祥大師

แบบนี้ได้เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นครั้งแรกในพระมหาปิฎกไทโซ จากนั้นเองที่กระตุ้นให้วงการพุทธศาสนาสองประเทศคือประเทศจีนและญี่ปุ่นเกิดกระแสนิยมในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิคายมาน ทำให้การวิจัยนิคายมานกลายเป็นหัวข้อที่นิยมที่สุดในการวิจัยพุทธศาสนาประเทศจีนตั้งแต่ยุคใหม่จนถึงยุคร่วมสมัย

แผนภูมิโครงสร้างพระมหาปิฎกไทโซ

นอกจากอินเดียปิฎก จีนปิฎก และญี่ปุ่นปิฎก ทั้งสามตามรูปแบบภูมิที่แสดงให้เห็น ลักษณะคร่าวๆของพระมหาปิฎกไทโซ ซึ่งมีจำนวน 85 เล่มแล้ว โครงสร้างอีกส่วนหนึ่งจะเป็นสารบัญรายชื่อและดัชนี รวมทั้งรูปภาพทางพระพุทธศาสนา รวมความจุพระมหาปิฎกไทโซทั้งสิ้นจำนวน 100 เล่ม รูปภาพเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งอันมีค่าของวัดแต่ละแห่งในประเทศญี่ปุ่น เนื้อหารูปภาพเหล่านั้นไม่จำกัดแต่เพียงภาพพระพุทธเจ้า, ภาพพระโพธิสัตว์, ภาพสัญลักษณ์มือ, ภาพสัญลักษณ์ต่างๆ, สมุนไพรรหอม ตลอดจนภาพปรมาจารย์ต่างๆ เป็นอาทิ ดังเช่น “ภาพ พระอมิตพุทธและ ไกษัครุแปดมหาโพธิสัตว์”, “ประมุขภาพวาดไมตรีโพธิสัตว์”, “ภาพแปดมหาราช”, เป็นต้น ในประวัติศาสตร์การจัดพิมพ์พระคัมภีร์ปิฎก นับได้ว่าเป็นครั้งแรกที่มีการนำภาพทางพระพุทธศาสนาเข้ามารวมอยู่ในพระปิฎก ทำให้มีสงสัยเลยว่านี่คือคุณูปการหนึ่งของพระมหาปิฎกไทโซ ภาพต่างๆ ที่รวบรวมเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นคลังข้อมูลอันทรงคุณค่าทางศิลปะความงามของพุทธศาสนา แต่ยังเป็นข้อมูลที่สำคัญยิ่งสำหรับการวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีกรรมในทางศาสนา

2. การจัดหมวดหมู่

เมื่อกล่าวถึงวิธีการแบ่งหมวดหมู่ของพระมหาปิฎกไทโซ การจำแนกหมวดหมู่ได้แก้ไขปรับปรุงเรียบเรียงแบ่งหมวดหมู่พระปิฎกพุทธศาสนาภาษาจีนที่สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิม กลายเป็นรูปแบบใหม่ ไม่มีการแบ่งแยกเป็นฝ่ายมหายานสาวกยานอีก แต่เป็นการดำเนินการจัดพระสูตรคัมภีร์พุทธศาสนาตามประวัติศาสตร์ปรากฏขึ้นที่สามารถสืบค้นหาร่องรอยหลักฐานตามยุคสมัยที่ตกทอดกันมาตาม โดยมี “หมวดอาคม” เป็นปฐม อันดับรองลงมาคือ “หมวดชาดก” เนื้อหาสำคัญเป็นการพรรณนาประวัติของพระพุทธเจ้า ต่อจากนั้นก็พระสูตร พระวินัย พระอภิธรรม ตลอดทั้งคัมภีร์ตำราทางพระพุทธศาสนาที่แยกประเภทและรวบรวมผลงานประพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของจีนและญี่ปุ่นโดยเรียงตามลำดับก่อนหลัง วิธีการจำแนกประเภทเช่นนี้ ไม่เคยมีปรากฏ และไม่มีพระปิฎกใดเป็นฐานที่สะท้อนสำหรับการอ้างอิงได้ นอกจากนี้แล้วในพระมหาปิฎกไทโซยังได้จัดเพิ่มเติมรูปภาพเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและสารบัญเข้าไว้ด้วยซึ่งไม่เคยปรากฏในพระปิฎกฉบับใดมาก่อน จึงนับได้ว่าวิธีการแบ่งหมวดหมู่แบบใหม่ทั้งหมดนี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพระมหาปิฎกไทโซ

พระมหาปิฎกไทโซได้เริ่มการจัดหมวดหมู่พร้อมไปกับโครงสร้างโดยการเริ่มจากคัมภีร์ตำราแปลจากอินเดีย (หรืออินเดียปิฎก) ซึ่งมีทั้งหมด 16 หมวด มีการจัดลำดับหมวดอย่างคร่าวๆ เป็นกลุ่มพระสูตรที่มี 10 หมวด หมวดวินัย หมวดอรรถกถาพระสูตร หมวดอภิธรรม และหมวดอื่นๆ โดยในกลุ่มพระสูตรได้จัดหมวดอาคมไว้เป็นหมวดแรกสุดและมีหมวดรหัสยานท้ายสุด ย่อมแสดงถึงฐานความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ในการลำดับตามเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางพุทธศาสนาอินเดียที่

มีหลักฐานน่าเชื่อถือพิสูจน์ได้ และลบล้างคำนิยามการจัดลำดับตามคำสอนแบบของนิกายเถียนไถซึ่งแบ่งออกเป็นห้ากาลโดยมีอวตังสกะเป็นหมวดแรกสุดดังปรากฏในพระปิฎกจีนยุคแรกเริ่ม ยิ่งไปกว่านั้นในพระมหาปิฎกไทโซ่ได้จัดหมวดวินัยเป็นลำดับรองลงมาจากกลุ่มพระสูตร เป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญตามลำดับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาอินเดียที่เผยแพร่เข้าไปในประเทศจีน โดยมีการแปลพระสูตรก่อน แล้วจึงมีการแปลพระวินัยในยุคต่อมา ติดตามด้วยหมวดอรรถกถาพระสูตรหมวดอภิธรรมของนิกายในยุคสืบเปลี่ยนนิกายในอินเดีย หมวดมารยมิก โยคจาร และหมวดรวมศาสตร์ จัดตามลำดับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในอินเดีย เมื่อมองในภาพรวมของปิฎกอินเดีย การเรียงลำดับจึงวางไว้ต่างจากพระไตรปิฎกในเถรวาท อันได้แก่พระวินัยตามด้วยพระสูตร และพระอภิธรรม ฉะนั้นในพุทธศาสนามหายานจึงมักเรียก พระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรม (จึง ลวี่ ลุ่น) โดยลำดับ

สำหรับผลงานประพันธ์ทางพุทธศาสนาจีน (หรือจีนปิฎก) แบ่งเป็น 10 หมวด โดยสามหมวดแรกคือ หมวดปกรณ์วิเศษพระสูตร หมวดปกรณ์วิเศษพระวินัย หมวดปกรณ์วิเศษพระอภิธรรม เช่นเดียวกับผลงานประพันธ์ทางพุทธศาสนาญี่ปุ่น (หรือญี่ปุ่นปิฎก) ซึ่งมี 5 หมวด ได้แบ่งสามหมวดแรกเป็นหมวดปกรณ์วิเศษพระสูตร หมวดปกรณ์วิเศษพระวินัย หมวดปกรณ์วิเศษพระอภิธรรม แต่ทำให้เห็นความแตกต่างโดยใช้คำว่า “ภาคต่อ” เสริมท้าย เช่น หมวดปกรณ์วิเศษพระสูตรภาคต่อ เป็นต้น

เนื่องจากการแบ่งหมวดหมู่ของพระมหาปิฎกไทโซ่มีเป็นจำนวนมากถึง 31 หมวดหมู่ ซึ่งเป็นเลขจำนวนมากจึงเรียกว่า “พระมหาปิฎก” ส่วนคำว่า “ไทโซ่” ก็หมายถึงยุคสมัยไทโซ่ของญี่ปุ่นที่เป็นผู้จัดรวบรวมเรียบเรียงขึ้นใหม่ พระมหาปิฎกนี้จึงรวมเรียกว่า “พระมหาปิฎกไทโซ่”

พระมหาปิฎกไทโซ่แตกต่างจากพระมหาปิฎกจีนฉบับอื่นๆ อย่างชัดเจนคือ วิธีการแบ่งและจัดลำดับหมวดหมู่ พระมหาปิฎกไทโซ่จัดหมวดอาคมไว้เป็นหมวดแรกสุด การจัดวางลำดับชั้นของโครงสร้างที่เริ่มแบบนี้ สามารถสรุปได้ว่า ทะกะคุสุ จุนิจิโร³⁴ และวะตะนะเบ ไคเคียวคุ³⁵ สองนักปราชญ์ญี่ปุ่นที่เดินทางไปศึกษาต่อด้านพระพุทธศาสนาจากนักปราชญ์พุทธศาสนาฝ่ายตะวันตก ย่อมได้รับอิทธิพลความคิดและแนวคิดจากนักปราชญ์พุทธศาสนาฝ่ายตะวันตก ซึ่งนิยมอิงอาศัยการเรียงลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สามารถสืบค้นร่องรอยหลักฐานปรากฏมากกว่าการอิงแนวคิดที่สร้างขึ้นจากนักปราชญ์พุทธศาสนาของจีน ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มพระสูตรโดยมีหมวดอาคมถูกจัดลำดับไว้เป็นหมวดแรกสุด เริ่มต้นจากทิวธากม มัชฌิมกม สังยุตตกม และอังโกตตรกม ตามลำดับคล้ายฝ่ายเถรวาทซึ่งได้แก่ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย และอังคุตตรนิกาย พระ

³⁴ Takakusu Junjirō 高楠順次郎

³⁵ Watanabe Kaikyoku 渡辺海旭

สูตรที่ถูกบรรจุเข้าไปในหมวดหมู่เหล่านี้เป็นที่ยอมรับจากสากลว่า เป็นพระสูตรแรกเริ่มในยุคพุทธศาสนาดั้งเดิม ซึ่งต่อมาได้มีการงานเพิ่มเติมขึ้นอีกในภายหลังเป็นคำสอนของนิกายต่างๆ กลายเป็นหายาน จนถึงยุคคริสต์ศตวรรษที่เจ็ด ซึ่งอยู่ในช่วงเริ่มคำสอนแบบวัชรยาน ดังนั้นการจัดกลุ่มพระสูตรคัมภีร์ปิฎกแรกในฝ่ายอินเดียจึงเริ่มด้วยหมวดอาคมและสิ้นสุดที่หมวดรหัสยาน

3. การจัดคัมภีร์ที่มีหลายฉบับสำนวน

เนื่องจากพระสูตรต่างๆ ที่เก็บรวบรวมขึ้นเป็นพระมหาปิฎกนั้น เกิดจากการปริวรรตพระสูตรจากภาษาสันสกฤตหรือประกฤตของอินเดียสู่ภาษาจีน ในพระสูตรหรือคัมภีร์หนึ่งๆ อาจมีผู้แปลหลายคนในต่างยุคสมัย จึงทำให้พระสูตรหนึ่งๆ อาจมีหลายสำนวนแปลด้วยชื่อพระสูตรที่เหมือนกันหรือต่างกันก็ได้ ตัวอย่างเช่น

พระสูตรที่ 235 (T235) มีชื่อพระสูตรปริวรรตเป็นภาษาจีนว่า 《金剛般若波羅蜜經》
วชรฺจุเลทิกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร (1 ผูก) หยาวจิน-กุมารชีพแปลในปีค.ศ. 403

พระสูตรที่ 236 (T236) มีชื่อพระสูตรว่า 《金剛般若波羅蜜經》 *วชรฺจุเลทิกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร* (1 ผูก) หยวนเว-โพธิรุจีแปลในปีค.ศ. 509

พระสูตรที่ 237 (T237) มีชื่อพระสูตรว่า 《金剛般若波羅蜜經》 *วชรฺจุเลทิกา-ปรัชญาปารมิตา-สูตร* (1 ผูก) เฉิน-ปรมารถแปลในปีค.ศ. 562

พระสูตรที่ 238 (T238) มีชื่อพระสูตรว่า 《金剛能斷般若波羅蜜經》 *วชรฺ-จุเลทิกา-ปรัชญาปารมิตา* (1 ผูก) สุข-ธรรมคุปตแปลในปีค.ศ. 605

พระสูตรที่ 239 (T239) มีชื่อพระสูตรว่า 《佛說能斷金剛般若波羅蜜經》 หรือ 《能斷金剛般若波羅蜜經》 เรียกย่อๆ ว่า 《能斷金剛經》 *พุทธวจนะ วชรฺ-จุเลทิกา*³⁶ (1 ผูก) ถัง-อี้จี้แปลในปีค.ศ. 703

ดังตัวอย่างที่นำมาแสดงข้างต้นนี้ การแปลพระสูตรหรือคัมภีร์เดียวกันโดยต่างยุคต่างสมัยต่างบุคคล ผู้แปลอาจจะตั้งชื่อในพากย์จีนให้เหมือนกันหรือมีความแตกต่างกันออกไปบ้าง หรืออาจมีชื่อเรียกใกล้เคียงกัน แตกต่างเพียงตัวอักษรจีนที่มีการเรียงสลับให้ต่างกัน หรืออาจใช้วิธีเดิมคำว่า “พุทธวจนะ” ไว้หน้าชื่อพระสูตรคัมภีร์นั้น เพื่อให้เป็นที่สังเกตว่า เป็นฉบับสำนวนที่มีเฉพาะหรือเพิ่มเติมเข้ามาในพระมหาปิฎกไทโซ แต่บางครั้งอาจใช้ชื่อที่แตกต่างกันเลยก็ได้ จึงทำให้พระสูตรดั้งเดิมในภาษาสันสกฤตหรือปรากฏพระสูตรเดียว กลายเป็นหลายพระสูตรด้วยฉบับสำนวนแปลที่ต่างกัน

³⁶ *Vajra-cchedikā*

ที่จริงแล้วฉบับแปลของโพธิธิ ประกอบด้วยสองส่วนฉบับที่แยกกัน สมมุติฐานว่าอาจเป็นเพราะเนื่องจากความแตกต่างของต้นฉบับภาษาสันสกฤต หรือแปลในช่วงเวลาที่ต่างกัน ส่วนฉบับแปลของกุมารชิพเป็นฉบับแรกและได้รับความนิยมสูงสุด ซึ่งดูได้จากหลักฐานที่ยืนยันจากการที่คัมภีร์นี้ถูกนำมาใช้อ้างอิงโดยอรรถกถาจารย์ในรุ่นต่อมา อย่างไรก็ตามการแปลของกุมารชิพมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวคือแปลแบบที่ค่อนข้างอิสระไม่ยึดติดกับตัวอักษรมากเกินไป จึงทำให้ฉบับแปลของกุมารชิพต่างจากฉบับแปลจีนของฉบับอื่นอยู่ค่อนข้างมาก ที่สังเกตได้มากที่สุดคือฉบับแปลโดยธรรมคุปต์ซึ่งตรงข้ามกับกุมารชิพ เพราะยึดถือการแปลตามตัวอักษร งานประพันธ์อรรถาธิบายเกี่ยวกับพระสูตรนี้ที่สืบทอดกันต่อมามีมากมายในพระปิฎกจีน เช่น T1510-15, T1698-1704. จากการผสมผสานของความนิยมและชื่อเสียง ทำให้พระสูตรนี้ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษหลายครั้งจากทั้งภาษาจีนและภาษาสันสกฤต ชื่อของพระสูตรในภาษาสันสกฤตมีหลายชื่อ เช่น วชรจุเลทิกา *Vajracchedikā* , วชรจุเลกา ปรัชญาปารมิตา *Vajracchedikā prajñāpāramitā*, อารย-วชรจุเลทิกา ภวตีปรัชญาปารมิตา *Ārya-vajracchedikā bhagavatī prajñāpāramitā* , และ ตริศติกา ปรัชญาปารมิตา *Trīṣatikā prajñāpāramitā*

บางพระสูตรก็คัดแปลเฉพาะบางภาค บางพระสูตรก็มีการแปลเพิ่มเติมต่อในภายหลัง พระสูตรคัมภีร์แปลต่างสำนวนต่างยุคสมัยเหล่านี้ได้ถูกนำมาเก็บรวบรวมไว้ในพระมหาปิฎกจีน และสืบทอดต่อมาในพระมหาปิฎกไทโซ ตัวอย่างเช่น

พระสูตรที่ 375 (T375) มีชื่อพระสูตรปริวรรตเป็นภาษาจีนว่า 《大般涅槃經》 -- คำปันเนียผันจิง (ความยาว 36 ผูก) แปลเป็นไทยคือ (มหายาน) มหาปรินิรวาณสูตร (นิรวาณสูตรฉบับได้ 36 ผูก) แปลในสมัยหลิวซ่ง โดยหุ้ยเหยียน หุ้ยกวง และเซี่ยหลิงยุ่น (เป็นฉบับที่อิงฉบับแปลโดยธรรมรักษ์และมีการปรับปรุงเพิ่มเติม) ถือเป็นฉบับสมบูรณ์

พระสูตรที่ 376 (T376) มีชื่อพระสูตรพาทย์จีนว่า 《佛說大般泥洹經》 -- ผัวชั่วคำปันหนีหวนจิง (ความยาว 6 ผูก) แปลเป็นไทยคือ พุทธวจนะ (มหายาน) มหาปรินิรวาณสูตร (6 ผูก) แปลในสมัยจินตะวันออก โดยธรรมภัทรและพุทธภัทร

พระสูตรที่ 377 (T377) มีชื่อพระสูตรพาทย์จีนว่า 《大般涅槃經后分》 -- คำปันเนียผันจิงโห้วเฟิน (ความยาว 2 ผูก) แปลเป็นไทยคือ (มหายาน) มหาปรินิรวาณสูตรภาคหลัง (2 ผูก) แปลในสมัยถัง โดยชุนานภัทร ในปีค.ศ. 664 – ค.ศ. 665

พระสูตรที่ 378 (T378) มีชื่อพระสูตรพาทย์จีนว่า 《佛說方等般泥洹經》 -- ผัวชั่วฟิงเต็งปันหนีหวนจิง (ความยาว 2 ผูก) แปลเป็นไทยคือ พุทธวจนะ ไวปุลยปรินิรวาณสูตร (2 ผูก) แปลในสมัยจินตะวันตกโดยธรรมรักษ์

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างบนนี้ ภาษาสันสกฤตที่พากษ์เป็นอักษรจีน ในคำว่า “นิรวาณ” สามารถเขียนด้วยอักษรจีนได้สองแบบ คือ 涅槃-เนี่ยฝั่น และ 泥洹—หนี่หวาน ฉะนั้นพระสูตรเดียวกันที่ถูกแปลเป็นภาษาจีนโดยต่างผู้แปลย่อมมีสำนวนต่างกัน สำนวนฉบับที่มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมมักถูกจัดให้อยู่รวมกัน ฉะนั้นเพื่อความสะดวกในการอ้างอิง พระสูตรคัมภีร์แต่ละพระสูตรจึงต้องมีความยาวบอกจำนวนผูก ชื่อผู้แปล พร้อมยุคสมัยหรือปีค.ศ.ที่แปลกำกับ รวมทั้งบอกหมายเลข เล่ม หน้า ของพระสูตรที่บรรจุเอาไว้ และมักจะใช้ตัวอักษรโรมันกำกับ เพื่อให้ทราบว่าเป็นของฉบับไทโซ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการอ้างอิง เช่น *ลุมกาวตารสูตร* ในพระมหาปิฎกไทโซ จะมีสามพระสูตรที่แสดงไว้ คือ T670, T671, และ T672 ดังนี้

T670 16 0479 *ลุมกาวตารสูตร* 《楞伽阿跋多羅寶經》 (แปลบางส่วน) (4 ผูก) หลิวซ่ง-คุณภัทรแปลในปีค.ศ. 400

T671 16 0514 *ปฺรเวศ-ลุมกาวตาร-สูตร* 《入楞伽經》 (10 ผูก) หยวนเว่ย-โพธิ์รุจิแปลในปีค.ศ.513

T672 16 0587 *มหายาน-ปฺรเวศ-ลุมกาวตาร-สูตร* 《大乘入楞伽經》 (7 ผูก) ถัง-ศึกษา นันทะแปลในปีค.ศ. 700

ส่วนมากการจัดกลุ่มพระสูตรที่มีการแปลหลายครั้งหลายสำนวน มักจะจัดเรียงลำดับต่อกันให้เป็นกลุ่มชุดเดียวกัน โดยให้พระสูตรที่มีความนิยมสูงสุดถูกเรียงในลำดับต้น ต่อจากนั้นจึงเรียงตามลำดับเวลาหรือยุคสมัยการแปล ตามที่บันทึกไว้ในประวัติศาสตร์

6.2 ข้อเสนอแนะ

พระมหาปิฎกไทโซมีเนื้อหาอันมากมาย บรรจุเป็นรูปเล่มมากถึง 100 เล่ม และเนื่องจากงานวิจัยมีข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะเวลาและทุนวิจัย ฉะนั้นงานวิจัยนี้ทำได้เพียงในส่วนมิติที่เป็นแนวกว้างสาระสำคัญของปิฎกหลักเท่านั้น บัญชีรายชื่อและรายละเอียดของบางพระสูตรคัมภีร์ที่ได้แสดงไว้ยังไม่สมบูรณ์นัก ควรดำเนินการวิจัยต่อในรายละเอียดต่างๆ ขยายออกไปอีกเพื่อให้ได้มิติข้อมูลเชิงลึก รวมทั้งข้อมูลอีกสองปิฎกหลัก คือ จินปิฎก และฉุ่ปุ่นปิฎก เพราะเป็นส่วนสำคัญอีกสองส่วนที่รอการวิจัยทั้งในมิติที่ลึกและกว้าง นอกจากเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพระสูตรคัมภีร์แล้ว ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับภาพข้อมูลทางศิลปะและพิธีกรรมทางพุทธศาสนาในมหายานที่น่าสนใจอีกมากมายที่ยังรอการวิจัย

บรรณานุกรม

1. ภาษาจีน

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ

《大正藏新修大藏经》พระมหาปิฎกโท

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ

Li Fu-hua. He Mei. 汉文佛教大藏经研究 [Hanwen Fojiao Dazangjing Yanjiu] (Research on the Chinese Tripitaka). Beijing: Religious Culture Publishing, 2003.

2. ภาษาไทย

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ

ชาย โพธิ์ธิดา. "การวิจัยเชิงคุณภาพ : ข้อพิจารณาทางทฤษฎี" ตำราประกอบการสอนและการวิจัย การศึกษาเชิงคุณภาพ เทคนิคการวิจัยภาคสนาม. บรรณาธิการโดย เบญจา ยอดคำเนิน และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร.

_____. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2550.

นิสา ชูโต. การวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: พรินด์โพร จำกัด, 2548.

อลิศรา ศิริศรี. "การนำวิธีวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาไปใช้ในการวิจัยทางการศึกษา" รวมบทความทาง วิธีวิทยาการวิจัย เล่ม 1. บรรณาธิการโดย สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541. หน้า 249-257.

3. ภาษาอังกฤษ

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ

William W. Research Methods in Education an Introductation Fourth

Edition. Fourth Edition. USA, 1986.

<http://learners.in.th/file/tigermisu/ethnographic.pdf>

<http://www.buddhism-dict.net/ddb/>

<http://dictionary.buddhistdoor.com/en/seach>

ประวัติผู้วิจัย

1. ประวัติส่วนตัว

- 1.1 ชื่อ นามสกุล   ดร. สุดารัตน์ บรรเทากุล
- 1.2 อายุ   57 ปี
- 1.3 ที่อยู่ปัจจุบัน
  - 1.3.1 หมู่บ้านนนนลิน 20/28 หมู่ 8 ถนนคูคลองสิบ แขวงคูฝั่งเหนือ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 10530
  - 1.3.2 อาคารชุดมูนินีปาร์ค 616/804 ถนนบรมราชชนนี แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
  - โทรศัพท์
  - มือถือ 081-621-1010
  - email: meiling.ma@live.com

1.4 ประวัติการศึกษา

- 1.4.1 วท.บ. (เคมี) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2519
- 1.4.2 B.A. (Mahayana Studies, Chinese Programme) Minnan Buddhist Academy, P.R.C. 2007 (ได้รับทุนการศึกษาจากทบวงศาสนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน)
- 1.4.3 M.A. (Buddhist Studies, International Programme) (สำเร็จการศึกษารุ่นแรกคนแรกของโครงการหลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติ ได้รับทุนการศึกษาหน่วยกิตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2546/2003
- 1.4.4 Ph.D. (Buddhist Studies, English Programme) (สำเร็จการศึกษาคณะแรกของหลักสูตรภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2552/2009

1.5 การศึกษาพิเศษ

- 1.5.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรภาษาจีนกลาง Taiwan Normal University, Chinese Taipei 2522/1979
- 1.5.2 หลักสูตรอธิการธรรม ระดับจุฬารัตน อธิการธรรมโชติภววิทยาลัย 2546/2003

1.5.3 หลักสูตรประกาศนียบัตรภาษาจีนชั้นสูง Beijing Culture and Language University, P.R.C. 2551/2008 (ได้รับทุนการศึกษาจาก กระทรวงศึกษาธิการ กองการศึกษาจีนศึกษา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน)

1.5.4 หลักสูตรประกาศนียบัตรการวิจัยขั้นสูงด้านสังคมศาสตร์ หลักสูตรภาษาจีน รุ่นที่ห้าภาคฤดูร้อน 2551/2008 Renmin University, P.R.C, 2008

1.6 สาขาที่มีความชำนาญพิเศษ

1.6.1 พระพุทธศาสนamahayan และพระพุทธศาสนาในประเทศจีน

1.6.2 วิปัสสนากัมมฐาน

1.7 ประสบการณ์งานวิจัย

1.7.1 ได้รับทุนการวิจัยจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โครงการนักวิชาการจีนศึกษาเยือนจีน กระทรวงศึกษาธิการ กองการศึกษาจีนศึกษา (ฮั่นป๋น) วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน” เมื่อ ตุลาคม 2553/2010 เป็นเวลา 45 วัน

2. ประวัติการทำงาน

2.1 ตำแหน่งทางวิชาการ

2.1.1 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำคณะพุทธศาสตร์ ภาควิชาพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2553 ตามคำสั่งมหาวิทยาลัยที่ 176/2553 ลงวันที่ 7 พฤษภาคม 2553

2.1.2 อาจารย์ประจำหลักสูตรโครงการพุทธศาสตรมหาบัณฑิตนานาชาติ ตามคำสั่งมหาวิทยาลัย ลงวันที่ 17 กันยายน 2554

2.2 ตำแหน่งทางบริหาร

กรรมการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตนานาชาติ

2.3 ตำแหน่งอื่นๆ